

THE COMMENTARY ON THE DHAMMAPADA

Vol. III.

1 PURCHA

Pali Text Society

The Commentary on the Dhammapada

EDITED BY

H. C. NORMAN, M.A.

PROFESSOR OF ENGLISH LITERATURE AT QUEEN'S COLLEGE, BENARES

VOL. III

London

PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY

BY

LUZAC & COMPANY, LTD.

46 GREAT RUSSELL STREET, W.C.1

1970

P
294.3823
T 595 n.d.n
v. 3

First published - 1908

Reprinted - 1970

SBN 7189 0483 4

COMPUTERISED
C 6628

This reprint of
The Commentary on the Dhammapada
and the Index volume
has been made possible by the generosity
of the
Well-Wisher
who sponsored the reprint
in 1969 of
Buddhist Legends
by E. W. Burlingame

THE ASIATIC SOCIETY
CALCUTTA 700018

Acc 493/8

Date... 7.11.88

SL.M. 081232

All rights reserved

PRINTED IN GREAT BRITAIN BY STEPHEN AUSTIN AND SONS, LTD.,
CAXTON HILL, HERTFORD.

LIST OF VATTHUS

IX. PĀPAVAGGO.

	PAGE
1. Cūḷekasāṭṭakabrāhmaṇa	1
8. Lājadevadhītā	5
2. Seyyasakatthera	6
4. Anāthapiṇḍikaseṭṭhi	9
5. Asaṇṇataparikkhārabhikkhu	15
6. Bīḷalapāḍakaseṭṭhi	17
7. Mahāḍhanavāṇija	21
8. Kukkuṭamitta	24
9. Kokasunakhaluddaka	31
10. Maṇikāarakulūpagatissatthera	34
11. Tayojana	38
12. Suppabuddhasakka	44

X. DAṆḌAVAGGO.

1. Chabbaggiyānaṇ	48
2. Chabbaggiyānaṇ	49
3. Sambahulakumāra	50
4. Kuṇḍadhānatthera	52
5. Viśākhādināṇ Upāsikānaṇ Uposathakamma	58
6. Ajagarapeta	60
7. Mahāmoggallānatthera	65
8. Bahubhaṇḍikabhikkhu	72
9. Santatimahāmatta	78
10. Pīlotikatthera	84
11. Sukhasāmaṇera	87

XI. JARĀVAGGO.

1. Viśākhāya Sahāyikānaṇ	100
2. Sīrimā	104
3. Uttarittheri	110
4. Sambahulaadhimāṇikabhikkhūnaṇ	111

	PAGE
5. Janapadakalyāṇīrūpanandattheri	118
6. Mallikādevī	119
7. Laḷudāyitthera	128
8. Ānandattherassa Udānagāthā	127
9. Mahādhanasetṭhiputta	129

XII. ATTAVAGGO.

1. Bodhirājakumāra	184
2. Upanandasakyaputtatthera	189
3. Padhānikatissatthera	142
4. Kumārakassapamātuttheri	144
5. Mahākālaupāsaka	149
6. Devadatta	152
7. Saṅghabhedaparisakkana	154
8. Kālatthera	155
9. Cūḷakālaupāsaka	157
10. Attadatthatthera	158

XIII. LOKAVAGGO.

1. Aññataradaharabhikkhu	161
2. Suddhodana	163
3. Pañcasatavipassakabhikkhu	165
4. Abhayarājakumāra	166
5. Sammuñjanitthera	168
6. Aṅgulimālatthera	169
7. Pesakārādhītā	170
8. Tīṣṣabhikkhu	176
9. Ciñcamāṇavikā	178
10. Asadisaḍāna	188
11. Anāthapiṇḍikaputtakāla	189

XIV. BUDDHAVAGGO.

1. Māgandiya	198
2. Yamakappāṭihāriya	199
3. Erakapattanāgarāja	230
4. Ānandattherauposathapañha	236
5. Anabhiratabhikkhu	238
6. Aggidattabrāhmaṇa	241
7. Ānandattherapucchitapañha	247
8. Sambahulabhikkhu	249
9. Kassapadasabalassa Suvannacetiya	250

XV. SUKHAVAGGO.

	PAGE
1. Nāṭikalahavūpasamana	254
2. Māra	257
3. Kosalarañño Parājaya	259
4. Aññatarakuladārīkā	260
5. Aññataraupāsaka	261
6. Pasenadikosala	264
7. Tissatthera	267
8. Sakkupaṭṭhāna	269

XVI. PIYAVAGGO.

1. Tinnag Bhikkhūnag	278
2. Aññatarakuṇṭumbika	276
3. Viśākhā	278
4. Līochavī	279
5. Anitthigandhakumāra	281
6. Aññatarabrāhmaṇa	284
7. Pañcasatadāraka	286
8. Anāgāmitthera	288
9. Nandīya	290

XVII. KODHAVAGGO.

1. Rohiṇīkhattiyakaññā	295
2. Aññatarabhikkhu	299
3. Uttarāupāsikā	302
4. Mahāmoggallānattherapañha	314
5. Sāketabrāhmaṇa	317
6. Puṇṇāya	321
7. Atulaupāsaka	325
8. Chabbaggiya	330

XVIII. MALAVAGGO.

1. Goghātakaputta	332
2. Aññatarabrāhmaṇa	338
3. Tissatthera	341
4. Lāḷudāyitthera	344
5. Aññatarakulaputta	348
6. Cullasāri	351
7. Pañcasataupāsaka	355
8. Tissadahara	357
9. Pañcaupāsaka	360
10. Meṇḍakasatṭhi	363
11. Ujjhānasaññitthera	376
12. Subhaddaparibbājaka	377

XIX. DHAMMATTHAVAGGO..

	PAGE
1. Vinicchayamahāmatta	880
2. Chabbaggiya	882
3. Ekuddānatthera	884
4. Lakunṭakabhaddiyatthera	887
5. Sambahulabhikkhu	888
6. Hatthaka	890
7. Aññatarabrāhmaṇa	892
8. Tittiya	898
9. Ariyabālisika	896
10. Sambahulasīlādīsampannabhikkhu	898

XX. MAGGAVAGGO.

1. Pañcasatabhikkhu	401
2. Aniccakakkhāṇa	405
3. Dukkhalakkhāṇa	406
4. Anattalakkhāṇa	406
5. Padhānakammikatisatthera	407
6. Sūkarapeta	410
7. Poṭṭhatthera	417
8. Sambahulamahallakabhikkhu	421
9. Suvannakāratthera	425
10. Mahādhanaṇḍiya	429
11. Kisaṅgotamī	482
12. Paṭṭacārā	484

XXI. PAKIṆṆAKAVAGGO.

1. Gaṇḍagārohaṇa	486
2. Kukkuṭaṇḍakakhādikā	449
3. Bhaddiyabhikkhu	451
4. Lakunṭakabhaddiyatthera	458
5. Dārusākaṭṭikaputta	455
6. Vajjiputtakabhikkhu	460
7. Cittagahapati	468
8. Cūḷasubhaddā	465
9. Ekavihāritthera	471

XXII. NIRAYAVAGGO.

1. Sundariparibbājikā	474
2. Duccaritaṭṭhalānubhāvasatta	479
3. Vaggumudātīriyabhikkhu	480
4. Khema	481
5. Dubbacabhikkhu	488
6. Issāpakataitthi	486
7. Sambahulabhikkhu	487
8. Nigaṇṭhāṇa	489
9. Tittiyasāvaka	492

IX. PĀPAVAGGO.

1. CŪLEKASĀṬAKABRĀHMAṆAVATTHU.

ABHITTHARETHA kalyāṇe¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Cūlekasāṭakabrāhmaṇaṇ ārabha kathesi.

Vipassidasabalakālasmiṇ hi Mahāekasāṭakabrāhmaṇo nāma ahosi, ayaṇ pana etarahi Sāvattthiyaṇ Cūlekasāṭako nāma. Tassa hi eko nivāsanasāṭako² ahosi brāhmaṇiyāpi eko, ubhinnam pi ekam eva pāpuraṇaṇ,³ bahigamanakāle brāhmaṇo vā brāhmaṇī vā taṇ pārupatī.⁴ Ath' ekadivasaṇ vihāre dhammasavane ghosite brāhmaṇo āha: 'bhoti dhammasavanaṇ ghositaṇ, kiṇ divā dhammasavanaṇ gacchasi⁵ udāhu rattiṇ, pāpuraṇassa hi abhāvena na sakkā amhehi ekato gantun' ti. Brāhmaṇī 'sāmi ahaṇ divā gamissāmi' ti sāṭakaṇ pārupitvā⁶ agamāsi. Brāhmaṇo divasabhāgaṇ gehe vitināmetvā rattiṇ gantvā Satthu purato nisinno⁷ dhammaṇ assosi. Ath' assa sarīraṇ pharamānā pañcavaṇṇā pīti uppajji. So Satthāraṇ pūjitukāmo⁸ hutvā 'sace imaṇ sāṭakaṇ dassāmi n' eva brāhmaṇiyā na mayhaṇ pāpuraṇaṇ bhavissatī' ti cintesi. Ath' assa macchera-cittānaṇ sahassaṇ uppajji pun' ekaṇ saddhācittaṇ uppajji,

¹ F. a. pāpā.

² B. pārup°. B¹. pārup°.

³ F. B. B¹. gamissasi.

⁴ B. a. va:

⁵ B. a. nāma..

⁶ B¹. pārupi.

⁷ B¹. °etvā.

⁸ F. B¹. °etu°.

taṇ abhibhavantaṇ¹ puna maccheracittaṇ² uppajji. Iti 'ssa balavamaccherāṇ bandhitvā gaṇhantaṇ³ viya saddhācittaṇ paṭibāhati yeva. Tassa 'dassāmi na dassāmi' ti cintentass' eva paṭhamayāmo gato, majjhimayāmo sampatto. Tasmiṇ pi dātun nāsakkhi, pacchimayāmo sampatto.⁴ So cintesi: 'mama saddhācittena maccheracittena ca⁵ saddhiṇ yujjhantass' eva dve⁶ yāmā vītivattā, imaṇ⁷ mama ettakaṇ maccheracittaṇ vaḍḍhamānaṇ catūhi apāyehi sīsaṇ ukkhipitun na dassati, dassāmi dānaṇ '⁸ ti so maccherasahassaṇ abhibhavitvā saddhācittaṇ purecārikaṇ katvā sātakaṇ ādāya Satthu pādamūle ṭhapetvā 'jitam me jitam me' ti⁹ tikkhattun mahāsaddaṇ akāsi. Rājā Pase-nadi Kosalo dhammaṇ supanto taṇ saddaṇ sutvā 'pucchatha naṇ¹⁰ kiñci kira tena jitan' ti āha. So rāja-purisehi pucchito tam atthaṇ ārocesi. Taṇ sutvā rājā 'dukkaraṇ kataṇ brāhmaṇena, saṅgaham¹¹ assa karissāmi' ti ekaṇ¹² sātakayugaṇ dāpesi.¹³ Tam pi Tathāgatass' eva adāsi. Puna rājā dve cattāri aṭṭha solasā ti dvigunaṇ katvā¹⁴ dāpesi. So tāni pi Tathāgatass' eva adāsi. Ath' assa rājā dvattiṇsa yugāni dāpesi, 'brāhmaṇo attano agahetvā¹⁵ laddhaṇ laddhaṇ vissajjesi¹⁶ yevā' ti vatvā vādamocanatthaṇ tato ekaṇ yugaṇ attano ekaṇ brāhmaṇiyā ti dve yugāni gahetvā tiṇsa yugāni Tathāgatass' eva adāsi. Rājā pana tasmiṇ satakkhattum¹⁷ pi¹⁸ dadante puna dātukāmo va¹⁹ ahosi. Pubbe Mahāekasā-tako catusaṭṭhiyā sātakayugesu dve aggahesi, ayaṇ pana

¹ S. °amānaṇ. B. °itvā.

² F. B. B¹. maccherasahassaṇ.

⁴ S. °yāme °patte.

⁶ B. dvi.

⁸ B. nan.

¹⁰ F. puccha nanu. S. a. yaṇ.

¹² B. eka°.

¹⁴ C. om.

¹⁸ F. a. ti. C. corr. S. °eti.

¹⁸ B¹. paṭi°.

³ B¹. gaṇhi.

⁵ B. om.

⁷ B. idaṇ.

⁹ B¹. a. āpoṭetvā.

¹¹ C^a. sahassam.

¹³ B. a. so.

¹⁵ B. ga°.

¹⁷ B¹. om.

¹⁹ B. yeva.

dvattiṅsāya¹ laddhakāle dve aggahesi. Rājā purise āṇāpesi: 'dukkaṇaṇ bhāṇe brāhmaṇena kattaṇ, antepure² mama dve kambalāni āharāpeyyāthā'³ ti. Te tathā kariṇsu. Rājā sataṣaḥṣaṇṇake dve kambale dāpesi, brāhmaṇo 'na⁴ ime mama sarīre upayogaṇ arahanti,⁵ Buddhasāsanassa v' ete⁶ anucchavikā' ti ekaṇ kambalaṇ antogandhakuṭṭiyaṇ Satthu sayanassa⁷ upari vitānaṇ katvā bandhi,⁸ ekaṇ attano ghare nibaddhaṇ bhuñjantassa bhikkhuno bhattakiccatthāne vitānaṇ katvā bandhi. Rājā sāyaṇhasamaye Satthu santikaṇ gantvā⁹ kambalaṇ sañjānitvā 'bhante kena pūjā katā' ti pucchitvā, 'Ekaṣātakenā' ti vutte, 'brāhmaṇo mama¹⁰ pasādanaṭṭhāne¹¹ yeva paṣīdati' ti¹² cattāro hatthi cattāro asse cattāri kahāpaṇasahasāni catasso itthiyo¹³ catasso dāsiyo¹⁴ cattāro gāmaṇare ti¹⁵ evaṇ yāvata¹⁶ cattāri cattāri katvā sabbacatukkaṇ nāma¹⁷ assa dāpesi.

Dhammasabhāyaṇ kathaṇ samuṭṭihāpesuṇ: 'aho acchariyaṇ Cūlekasātakassa kammaṇ, taṇ¹⁸ muhuttam eva sabbacatukkaṇ labhi, ṭhāne¹⁹ katena kalyāṇakammena ajj' eva²⁰ vipāko dinno' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāma' ti vutte, 'bhikkhave sacāyaṇ Ekaṣātakapaṭhamayāme mayhaṇ dātuṇ asakkhissa,²¹ sabbasoḷasakaṇ alabhissa; sace majjhimayāme asakkhissa, sabbatṭhakaṇ

¹ B. °sayugaṇ.² F. antopure. B¹. °purato.³ B¹. haratha. F. C. C^a. S. maṇ har°.⁴ F. °ne na.⁵ B¹. āharissāmi.⁶ F. dve te. B. om. v'.⁷ B¹. āsanassa.⁸ B. anub°.⁹ B. a. taṇ.¹⁰ C. om.¹¹ B¹. passīdana°. F. B. °datṭh°. C. °ṭṭhe.¹² F. a. vatvā.¹³ C. om. ca° i°.¹⁴ B. a. cattāro purise.¹⁵ S. cattāri gāmaṇarāni ti. B. caturo.¹⁶ F. yāva satā. B¹. sabbāni. B. yāva satta.¹⁷ B. nāma.¹⁸ B. kattaṇ.¹⁹ B. idāni.²⁰ B. ajja me.²¹ B¹. sakkhissasi.

alabhiṣṣa, balavapacchimayāme¹ dinnattā pan' esa sabba-
catukkaṇ labhi, kalyāṇakammaṇ karontena hi uppanna-
cittaṇ ahāpetvā² taṇ khaṇaṇ yeva kātappaṇ, dandhaṇ³
kataṇ kusalaṇ hi sampattiṇ dadamāṇaṇ dandham eva
dadāti, tasmā cittuppādasamanantaram eva kalyāṇa-
kammaṇ kātappaṇ' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dham-
maṇ desento imaṇ gātham āha :

116. 'Abhittharetha kalyāṇe, pāpā cittaṇ nivāraye,
dandhaṇ hi karoto puññaṇ pāpasmiṇ ramatī⁴
mano' ti.

Tattha abhittharethā ti turitaturitaṇ sīghasīghaṇ
kareyyā ti attho, gihinā vā hi⁵ 'salākabhattadānādisu
kiñcid eva kusalaṇ karissāmi' ti citte uppanne yathā
aññe okasaṇ na labhanti, evaṇ 'ahaṇ pure ahaṇ pure'⁶ ti
turitaturitam⁷ eva kātappaṇ, pabbajitena vā upajjhāya-
vattādini karontena aññassa okāsaṇ adatvā 'ahaṇ pure
ahaṇ pure' ti turitaturitam eva kātappaṇ. Pāpā cittaṇ
ti kāyaduccaritādito pana pāpakammato⁸ akusalacittup-
pādato vā sabbathāmena⁹ cittaṇ nivāraye. Dandhaṇ hi
karoto ti yo pana 'dassāmi karissāmi sampajjissati'¹⁰
nu kho no'¹¹ ti evaṇ picchilamaggena¹² gacchanto viya
dandhaṇ puññaṇ karoti tassa Ekasāṭṭakassa viya macchera-
sahassaṇ pāpaṇ okāsaṇ labhati, ath' assa pāpasmiṇ
ramatī mano, kusalakammakaraṇapakāle yeva hi cittaṇ
kusale ramati, tato muccitvā pāpaninam¹³ eva hoti.¹⁴

¹ C^a. sace for balava.

² C. C^a. āh^o.

³ B. dandaṇ. B¹. dantaṇ.

⁴ B¹. rammati.

⁵ S. om.

⁶ B. C. om. two..

⁷ S. C. °ten'.

⁸ B. kāyaduccaritādipāpakammato vā..

⁹ B. sabbatthakam eva.

¹⁰ C. āpa^o.

¹¹ B. me no. F. mano.

¹² F. pi capala^o. B. pi cikkhalla^o.

¹³ F. °cittam. B. pāpā ni^o.

¹⁴ B. a. ti.

Gāthāvasāne¹ bahū bhikkhū² sotāpattiṭṭhalādini pāpū-
piṇṇā ti.

Cūlekasāṭakabrāhmaṇassa vatthu.³

2. SEYYASAKATATHERAVATTHU.

Pāpañ ce puriso ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavane viharanto Seyyasakattheraṇ⁴ ārabba kathesi.

So hi⁵ Lāludāyittherassa⁶ saddhivihāriko attano ana-
bhiratiṇ tassa ārocetvā tena paṭhamasaṅghādisesakamme
samādapito uppannuppannāya anabhiratiyā taṇ kammam
akāsi. Satthā tassa⁷ kiriyaṇ sutvā taṇ pakkosāpetvā
'evaṇ kira tvaṇ karosī' ti pucchitvā, 'āma bhante' ti
vutte, 'kasmā bhāriyaṇ kammam akāsi ananucchavikaṇ
moghapurisā' ti nānappakārato garahitvā sikkhāpadaṇ
paññāpetvā, 'evarūpaṇ hi⁸ kammaṇ dīṭṭhadhamme pi
samparāye pi dukkhasaṇvattaniyam⁹ eva hotī' ti vatvā
anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

117. 'Pāpañ ce puriso kayirā na naṇ kayirā punap-
punaṇ,
na tamhi chandaṇ¹⁰ kayirātha, dukkho pāpassa
uccayo' ti.

Tass' attho : sace puriso sakiṇ pāpakammaṇ kareyya
taṇ khaṇam¹¹ eva paccavekkhitvā idaṇ appaṭirūpaṇ olāri-
kan ti na naṇ kayirā punappunaṇ, yo pi¹² tamhi

¹ B. °pariyosāne.

² B. om.

³ B. °navatthu, and a. paṭhaman.

⁴ Cf. Saṅghādisesa. i. 1, C. i. 9. C^a. Seyyaṇsaka°.

F. Seyyaka°.

⁵ B. pana.

⁶ B¹. Kāl°.

⁷ B. a. taṇ.

⁸ B. pi.

⁹ B. °antikam.

¹⁰ C. C^a. cch°.

¹¹ B. °ne.

¹² B. hi.

chando vā ruci¹ vā uppajjeyya tam pi vinodetvā na kayi-rāth'² eva, kiṅkāraṇā? dukkho pāpassa uccayo pāpassa hi uccayo vadḍhi idhaloke pi paraloke³ pi dukkham eva āvahaṭi ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhalādini pāpuṇisū ti.
Seyyasakattherassa vatthu.⁴

3. LĀJADEVADHĪTĀVATTHU.

Puññaṇ ce ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Lājadevadhītaṇ ārabba kathesi.

Vatthuṇ Rājagahe samuṭṭhitaṇ.

Āyasmā hi Mahākassapo Pippaliguhāyaṇ viharanto jhānaṇ samāpajjitvā sattame divase utthāya⁵ dibbena cakkhunā bhikkhācāraṭṭhānaṇ olokento ekaṇ sālikkhetta-pālikaṇ itthiṇ sālisīsā⁶ gahetvā lāje kurumānaṇ disvā 'saddhā nu kho assaddhā' ti vīmaṇsitvā, 'saddhā ti ñatvā, 'sakkhissati nu kho me saṅgahaṇ kātuṇ'⁷ no' ti upadhārento, 'visārada kuladhīta mama saṅgahaṇ karissati, katvā ca pana mahāsampattiṇ labhissati' ti ñatvā cīvaraṇ pārūpitvā⁸ pattam ādāya sālikkhettaṇ samāpe⁹ aṭṭhāsi. Kuladhīta therāṇ disvā va pasannacittā pañcavaṇṇāya pītiyā phuṭṭasārīrā¹⁰ 'tiṭṭhatha'¹¹ bhante' ti vatvā lāje ādāya vegena gantvā therassa patte ākiritvā pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā 'bhante tumhehi diṭṭhadhammassa bhāgini'¹² assan' ti patthanaṇ akāsi. Thero 'evaṇ hōtū' ti anumodanaṇ akāsi. Sāpi therāṇ vanditvā attanā dinna-dānaṇ āvajjamānā nivatti. Tāya ca pana kedāramariyā-

¹ B. chandaṇ ruciṇ.

³ B. samparāye.

⁴ B. °ravatthu, and a. dutiyaṇ.

⁶ S. °āni. B¹. °ānaṇ. B. °e.

⁸ B¹. °etvā.

¹⁰ B. phuṭṭha°.

¹² B. B¹. bhāgi.

² B. kayiram.

⁵ B. B¹. vu°.

⁷ B¹. karitūṇ.

⁹ B. a. yeva.

¹¹ C. C°. tiṭṭha.

dāya gamanamagge ekasmiṃ bile ghoraviso sappo¹ nipajji. So² therassa kāsāyapaṭicchannaṃ jaṅghaṃ dasiṭṭhaṃ nāsakhi. Itarā dānaṃ āvajjamānā nivattantī taṃ padesaṃ pāpuṇi. Sappo bilā nikkhamitvā taṃ dasitvā tatth'³ eva pātesi. Sā pasannena⁴ cittaṇa kālāṃ katvā Tāvatiṇṣa-bhavane tiṇṣayojanike kanakavimāṇe suttaṃpabbuddhā viya sabbālaṅkārena patimaṇḍitena⁵ tigāvutena attabhāvena nibbatti. Sā⁶ dvādasayojanikaṃ ekaṃ dībhavattāṃ nivāsetvā ekaṃ⁷ pārupitvā accharāsahassaparivutā pubba-kammaṃ pakāsanattāṃ⁸ suvaṇṇalājabharitena⁹ olambantena¹⁰ suvaṇṇasarakena patimaṇḍite vimānadvāre ṭhitā attano sampattiṃ oloketvā¹¹ 'kin nu kho me katvā ayaṃ sampatti laddhā' ti dibbena cakkhunā upadhārentī 'ayyassa me Mahākassapaṭtherassa dinnalājanissanden' esā¹² laddhā' ti aññāsi, 'mayā¹³ evaṃ parittakkena kammena evarūpaṃ sampattiṃ labhitvā na dāni mayā pamajjitūṃ vattatī' ti 'ayyassa vattapaṭivattaṃ¹⁴ pi¹⁵ katvā imaṃ sampattiṃ thāvaraṃ¹⁶ karissāmī' ti cintetvā pāto va kanakamayaṃ sammajjaniṃ¹⁷ c' eva kacavarachaddaniṃ¹⁸ ca ādāya gantvā¹⁹ therassa parivenaṃ sammajjitvā pāṇiyaṃ paribhojanīyaṃ upatthāpeti.²⁰ Thero taṃ disvā 'kenaci daharena vā sāmaṇerena vā vattaṃ kataṃ bhavissati' ti sallakkhesi.²¹ Sā dutiyadivase pi tathā²² akāsi, thero pi taṃ²³ tath' eva sallakkhesi. Tatiyadivase pi²⁴ thero tassā

¹ C. C^a. ghorāsivisasappo.

³ B. tath'.

⁵ B. a. sarīrena.

⁷ B. om.

⁹ B¹. °pūritena.

¹¹ B¹. °entī.

¹³ B. sā.

¹⁵ B. om.

¹⁷ S. sammunjanīṃ.

¹⁸ B. kacavarapacchichaddanakaṇṇaṃ.

¹⁹ B¹. āg°.

²¹ B. °etvā vasi.

²³ B. om.

² C. C^a. nipajjito.

⁴ B. °nna°.

⁶ B. om.

⁸ B. °tthāya.

¹⁰ B. °kena.

¹² C. eva sā. B. om.

¹⁴ C. vattaṃ.

¹⁶ B¹. dhiraṃ.

²⁰ B¹. °esi.

²² B. tath' eva.

²⁴ B. pana.

sammajjanīyasaddaṇ¹ sutvā tālacchiddādīhi² pavitṭhasari-
 robhāsaṇ disvā dvāraṇ vivaritvā 'ko eso sammajjati' ti
 pucchi. 'Ahaṇ bhante tumhākaṇ upatṭhāyikā Lājadeva-
 dhītā' ti. 'Nanu mayhaṇ evaṇṇāmikā upatṭhāyikā nāma
 natthi' ti.³ 'Ahaṇ bhante sālikkhettaṇ rakkhamānā lāje
 datvā pasannacittā nivattanti sappaṇa datṭhā kālaṇ katvā
 Tāvatiṇsadevaloke⁴ uppannā, mayā ayyaṇ nissāya ayaṇ
 sampatti laddhā, idāni pi "tumhākaṇ vattapaṭivattaṇ
 katvā sampattiṇ thāvaraṇ⁵ karissāmī" ti āgat' amhi
 bhante' ti. 'Hiyyo pi pare pi tayā v' etaṇ thānaṇ sam-
 majjantiyā⁶ va pāṇiyaṇ paribhojanīyaṇ upatṭhāpitan' ti.
 'Āma bhante' ti. 'Apehi⁷ devadhīte tayā kataṇ vattaṇ
 kataṇ⁸ hotu, ito patṭhāya imaṇ thānaṇ mā āgami'⁹ ti.
 'Bhante mā maṇ nāsetha, tumhākaṇ vattaṇ katvā sam-
 pattiṇ me thiraṇ kātuṇ dethā' ti. 'Apehi devadhīte mā
 me anāgate cittavijāṇiṇ gahetvā nisinnehi dhammakathi-
 kehi "Mahākassapaṭṭherassa kira ekā devadhītā āgantvā
 vattapaṭivattaṇ katvā pāṇiyaṇ paribhojanīyaṇ upatṭhā-
 peti" ti vattabbaṇ kari, ito patṭhāya idha māgami¹⁰
 paṭikkami' ti. Sā 'mā maṇ bhante nāsethā' ti punap-
 puna yāci yeva. Thero 'nāyaṇ mama vacanaṇ suṇāti' ti
 cintetvā 'tava¹¹ pamāṇaṇ na jānāsī' ti accharaṇ¹² pahari.
 Sā tattha saṇṭhātuṇ¹³ asakkonti ākāse uppatitvā añjaliṇ
 paggayha thitā¹⁴ 'bhante mayā laddhaṇ sampadaṇ¹⁵ mā
 nāsetha thāvaraṇ kātuṇ dethā' ti rodanti paridevanti¹⁶
 ākāse atṭhāsi. Satthā Jetavane¹⁷ gandhakuṭiyaṇ nisinnō

¹ B. °isaddaṇ.² B. °chiddehi ca.³ B¹. a. pucchi.⁴ B¹. °tiṇsabhavane.⁵ B¹. dhīraṇ.⁶ S. sammatṭhan ti tayā. B. sammajjitan tayā.⁷ B. appehi, so *infra*.⁸ B. ā. va.⁹ B. māg°.¹⁰ B¹. mā āgaccha. C. C°. S. om.¹¹ B. tuvaṇ.¹² C. C°. °riyaṇ, *corr.* °riṇ.¹³ B¹. sandhāretuṇ.¹⁴ B. om¹⁵ S. laddhasa°. B¹. sampatti. B. laddhasampattiṇ.¹⁶ B. om.¹⁷ B. om.

va tassā roditasaddaṃ sutvā obhāsaṃ pharitvā devadhītāya sammukhe nisīditvā kathento viya 'devadhīte mama puttassa Kassapassa saṃvarakaraṇam¹ eva bhāro, puñña-tthikānaṃ pana "ayaṃ² attho" ti sallakkhetvā puñña-karaṇam eva bhāro, puññakaraṇaṃ hi idha c'³ eva samparāye ca sukham evā' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

118. 'Puññañ ce puriso kayirā kayirāth' enaṃ⁴ puna-punaṃ,
tamhi chandaṃ kayirātha, sukho puññaassa ucca-
yo' ti.

Tass' attho: sace puriso puññaṃ kareyya 'ekavāraṃ⁵ puññaṃ kataṃ alaṃ ettāvatā' ti anoramitvā punappunaṃ karoth'⁶ eva, tassa akaraṇakhane⁷ pi tamhi puññe chandaṃ ruciṃ ussāhaṃ karoth' eva, kiṃkāraṇā? sukho puññaassa uccayo puññaassa hi uccayo vaḍḍhi idhalo-kaparalokasukhāvahanato⁸ sukho⁹ ti.

Desanāvasāne devadhītā pañcacattāḷisayojanamattake¹⁰ tthitā va sotāpattiphalāṃ pāpuṇi ti.

Lājadevadhītāya vatthu.¹¹

4. ANĀTHAPIṆḍIKASEṬṬHIVATTHU.

Pāpo pi passati bhadraṃ ti imaṃ dhammadesanaṃ satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikaṃ¹² ārabha kathesi.

¹ B¹. savaṇa.

² K. B. a. no. S. rep.

³ B. m.

⁴ B. kayirā taṇ.

⁵ K. a. pi. B. a. me.

⁶ B. karot', so infra.

⁷ K. B. ka°.

⁸ K. °ke °ke su°. C. C°. S. °sukhav°.

⁹ C. C°. S. sukhā.

¹⁰ B. °mattake.

¹¹ K. B. °tāv°. B. a. tatīyaṃ.

¹² Cf. F. J. I. 226, Aṅguttara iv. 392 ff.

Anāthapiṇḍiko hi vihāram eva uddissa catupaññāsako-
 tidhanaṇ buddhasāsane vikiritvā Satthari Jetavane viha-
 rante devasikaṇ tīṇi mahāupaṭṭhānāni¹ gacchati,² gac-
 chanto ca³ “kin nu kho ādāya āgato” ti⁴ sāmaṇerā vā
 daharā vā hattham pi me olokeyyun’ ti tucchahattho
 nāma na gatapubbo, pāto va gacchanto yāguṇ gāhāpetvā
 va gacchati, katapātārāso sappinavanitādini bhesajjāni⁵
 sāyaṇhasamaye mālāgandhavilepanavattthādini gāhāpetvā⁶
 gacchati.⁷ Vohārūpajivino pi ‘ssa hatthato aṭṭhārasako-
 tidhanaṇ iṇaṇ gaṇhinsu, kulasantakāpi ‘ssa aṭṭhārasa-
 hiraññikotiyo naditīre nidahitvā ṭhapitā udakena kūle
 bhinne mahāsamuddaṇ pavisinsu,⁸ evam assa⁹ anupul-
 bona parikkhayaṇ agamāsi. So evaṇbhūto pi saṅghassa
 dānaṇ deti yeva, paṇītaṇ pana katvā dātun na sakkoti.
 So ekadivasaṇ Satthārā ‘diyati pana no gahapatikule
 dānaṇ’ ti vutte ‘diyati¹⁰ bhante¹¹ tañ ca kho kaṇājakaṇ¹²
 bilaṇḍadutiyaṇ’¹³ ti āha. Atha naṇ Satthā ‘gahapati
 “lūkhaṇ dānaṇ demī” ti mā cintayi, cittaṣmiṇ hi paṇīte¹⁴
 buddhādinaṇ¹⁵ dinnadānaṇ lūkhaṇ nāma natthi, api ca
 taṇ¹⁶ aṭṭhannaṇ ariyapuggalaṇaṇ¹⁷ desi,¹⁸ ahaṇ pana
 Velāmakāle¹⁹ sakala-Jambudīpaṇ unnaṇḍalaṇ katvā mahā-

¹ C^a. upa°.² C^a. om.³ B. va. K. om.⁴ B¹. gacchāmi.⁵ K. a. gāh° vihāraṇ gacchati.⁶ K. B. a. vihāraṇ.⁷ K. B. B¹. a. evaṇ niccakālam (B¹. niccam) eva divase
 divase (B. om. one, B¹. om. both) dānaṇ datvā sīlaṇ rak-
 khati (B¹. °itvā), aparabhāge dhanakkhayaṇ gacchati.⁸ K. pāv°.⁹ K. om.¹⁰ K. a. me.¹¹ K. a. kule dānaṇ.¹² B¹. om.¹³ B¹. pilaṇḍadutiyaṇ. K. vil°.¹⁴ C. C^a. S. a. na (atthi *infra*).¹⁵ B¹. godhumādini.¹⁶ K. B. B¹. tvaṇ. S. naṇ. K. a. gahapati.¹⁷ K. B. a. dānaṇ.¹⁸ B. adāsi.¹⁹ K. Velāmaabrāhmaṇa°.

dānaṃ¹ pavattayamāno² pi tisaṇaṇagamanam³ pi kiñci nālatthaṇ,⁴ dakkhiṇeyyā nāma evaṇ dullabhā, tasmā “lūkhaṇ me⁵ dānaṇ” ti mā cintayī’ ti vatvā Velāma-suttam assa kathesi.

Ath’ assa dvārakoṭṭhake adhivatthā devatā Satthari o’ eva Satthu sāvakesu ca gehaṇ pavisantesu tesāṇ tejena saṇṭhātūṇ⁶ asakkonti ‘yathā ime imaṇ gehaṇ na pavissanti⁷ tathā gahapatiṇ paribhindissāmi’ ti taṇ⁸ vattukāmāpi issarakāle kiñci vattūṇ nāsakkhi, ‘idāni paṇāyaṇ⁹ duggato, gaṇhissati me vacanaṇ’ ti¹⁰ rattibhāge seṭṭhissa sirigabbhaṇ pavisitvā ākāse aṭṭhāsi. Atha naṇ seṭṭhī¹¹ disvā ‘ko eso’ ti āha.¹² ‘Ahaṇ te mahāseṭṭhi catutthadvārakoṭṭhake adhivatthā devatā¹³ tuyhaṇ¹⁴ ovādadānatthāya¹⁵ āgatā’ ti. ‘Tena hi vadehi’¹⁶ ti. ‘Mahāseṭṭhi tayā pacchimakālaṇ anoloketvā va samaṇassa¹⁷ Gotamassa sāsane bahuṇ dhaṇaṇ vippakiṇṇaṇ,¹⁸ duggato hutvāpi taṇ¹⁹ na muñcesi²⁰ yeva, evaṇ vattamāno katipāhen’ eva ghāsacchādanam pi na labhissasi, kin te samaṇena Gotamena, atipariccāgato²¹ oramitvā kammante payojento kuṭumbaṇ saṇṭhapehī’ ti. ‘Ayam me tayā dinnaovādo’²² ti. ‘Āma seṭṭhī’²³ ti. ‘Gaccha nāhaṇ tādīsinaṇ²⁴ sata-

¹ B¹. a. datvā.

² B¹. °gataṇ. B. sar°.

³ Ca. evaṇ dhamme. B. me lū°.

⁴ K. sandhāretuṇ. B¹. santār°.

⁵ S. pavissanti.

⁶ K. pana a°.

⁷ B. om.

⁸ K. devadhītā.

⁹ B¹. ovādanatthāya. B. ovādatth°.

¹⁰ S. ovad°. K. a. devate.

¹¹ B¹. vikirāṇaṇ. B. B¹. S. a. idāni.

¹² K. a. samaṇaṇ Gotamaṇ.

¹³ B¹. aticcā°.

¹⁴ K. mahās°.

¹⁵ S. tādīsena. B. a. satena pi sahasena pi.

¹⁶ K. °ttamāno.

¹⁷ B¹. alabhitvā.

¹⁸ C. C°. om.

¹⁹ K. a. sā.

²⁰ K. pucchi.

²¹ B¹. tumhe.

²² B¹. °pa°.

²³ K. B. B¹. °asi.

²⁴ B. dinno ov°.

sahassena pi sakkā harāpetuṇ,¹ ayuttaṇ te vuttaṇ, kiṇ
 tayā mama gehe vasamānāya,² sīghaṇ³ me gharā nik-
 khamā⁴ ti.⁵ Sā sotāpannassa ariyasāvakassa vacanaṇ
 sutvā ṭhātuṇ asakkonti dārake ādāya nikkhami. Nikkha-
 mitvā ca pana aññatra⁶ vasanaṭṭhānaṇ alabhamānā⁷
 'seṭṭhiṇ khamāpetvā va⁸ tath'⁹ eva vasissāmī¹⁰ ti naga-
 rapariggāhakadevaputtaṇ¹¹ upasaṅkamitvā attanā katā-
 parādhaṇ ācikkhitvā 'ehi maṇ seṭṭhissa santikaṇ netvā
 khamāpetvā vasanaṭṭhānaṇ dāpehi¹² ti āha. So 'ayuttaṇ
 tayā vuttaṇ, nāhaṇ tassa santikaṇ gantuṇ¹³ ussahissāmī¹⁴
 ti taṇ paṭikkhipi.¹⁵ Sā catunnaṇ mahārājānaṇ¹⁶ santikaṇ
 gantvā tehi pi¹⁷ paṭikkhittā¹⁸ Sakkaṇ devarājānaṇ upa-
 saṅkamitvā taṇ pavattiṇ ācikkhitvā 'ahaṇ deva vasana-
 ṭṭhānaṇ alabhamānā¹⁹ dārake hatthe²⁰ gahetvā anāthā
 vicarāmi,²¹ vasanaṭṭhānaṇ me dāpehi²² ti suṭṭhutaṇ yāci.
 Atha naṇ so²³ 'aham pana²⁴ tava kāraṇā²⁵ seṭṭhiṇ vattuṇ
 na²⁶ sakkhissāmī, ekaṇ pana te upāyaṇ kathessāmī²⁷ ti
 āha.²⁸ 'Sādhu deva kathehi²⁹ ti. 'Gaccha seṭṭhino
 āyuttakavesaṇ gahetvā seṭṭhissa hatthato paṇṇaṇ āro-
 petvā³⁰ vohārūpajīvihi gahitaṇ²⁷ aṭṭhārasakoṭidhanaṇ
 attano ānubhāvena sādhetvā²⁸ tucchagabbhaṇ²⁹ pūretvā³⁰

¹ B¹. gāhāpetuṇ. B. kampetuṇ. K. saññā ka°.

² B¹. vuttamā°. B. a. pi.

³ B. rep.

⁴ B. °āhī.

⁵ B¹. a. paṇāmesī.

⁶ K. B. B¹. °ttha.

⁷ B¹. alambha°.

⁸ S. B. om.

⁹ B. tath'.

¹⁰ K. a. cintetvā.

¹¹ S. B. °kaṇ de°.

¹² C. C°. °tvā. B¹. gandhuṇ.

¹³ B. °hāmi.

¹⁴ K. a. tassa.

¹⁵ B. B¹. °ikānaṇ.

¹⁶ B. om.

¹⁷ B. °pitvā.

¹⁸ B¹. °nāya.

¹⁹ B. °ena.

²⁰ B¹. vacchāmi.

²¹ K. B. S. a. āha.

²² K. B. S. pi.

²³ B¹. a. taṇ.

²⁴ C. om.

²⁵ K. B. sā.

²⁶ B. a. te.

²⁷ K. āharāp°.

²⁸ K. corr. pasādh°. B¹. āharitvā. B. sodhetvā.

²⁹ B. °gabbhe. K. °kocce.

³⁰ K. purāp°.

—mahāsamuddaṇ pavitṭhaṇ aṭṭhārasakoṭidhanaṇ atthi, aññaṃ pi asukaṭṭhāne nāma assāmikaṇ aṭṭhārasakoṭidhanaṇ atthi¹—sabbaṇ āharitvā² tassa tucchagabbhe pūretvā³ daṇḍakammaṇ katvā⁴ khamāpehī' ti. Sā 'sādhu devā' ti vuttanayen' eva taṇ⁵ sabbaṇ katvā puna tassa sirigabbhaṇ obhāsayamānā⁶ ākāse ṭhatvā, 'ko eso' ti vutte, 'ahaṇ te catutthadvārakoṭṭhake adhivatthā andhabāla-devatā,⁷ andhabālatāya yaṇ tumhākaṇ santike kathitaṇ tam⁸ me khamatha, Sakkassa hi me vacanena catupañña-sakoṭidhanaṇ saṇharitvā tucchagabbhapūraṇaṇ⁹ daṇḍakammaṇ kataṇ, vasaṇaṭṭhānaṇ alabhamānā kilamāmi' ti.¹⁰ Anāthapiṇḍiko cintesi: 'ayaṇ devatā "daṇḍakammaṇ ca¹¹ me katan" ti vadati attano ca dosaṇ paṭijānāti, Sammā-sambuddhassa naṇ dassessāmi' ti. So taṇ Satthu santikaṇ netvā 'tayā¹² katakammaṇ sabbaṇ ārocehi' ti.¹³ Devatā Satthu pādesu¹⁴ sirasā nipatitvā 'bhante¹⁵ mayā bālāya¹⁶ tumhākaṇ guṇe ajānitvā pāpakaṇ¹⁷ vacanaṇ vuttaṇ, tam me khamathā' ti Satthāraṇ khamāpetvā mahāsetṭhiṇ khamāpesi. Satthā kalyāṇapāpakammānaṇ¹⁸ vipākava-sena¹⁹ setthiṇ c' eva²⁰ devataṇ ca ovaḍanto 'idha gahapati pāpapuggalo pi yāva pāpaṇ na paccati tāva bhadrāni passati, yadā paṇ' assa pāpaṇ paccati tadā pāpam eva passati, bhadrapuggalo pi yāva bhadrāṇ na paccati tāva pāpāni passati, yadā paṇ' assa²¹ bhadrāṇ paccati tadā

¹ S. B. a. taṇ.³ K. a. idan nāma.⁶ K. B. om.⁷ K. bālade°. S. B. a. mayā.⁸ B. rep.¹⁰ K. a. āha.¹² K. B. tāya.¹⁴ B. pāde.¹⁶ K. B¹. bālatāya. B. andhabālatāya. B¹. a. yaṇ.¹⁷ B. pāpakammaṇ.¹⁸ K. B. B¹. S. °pāpakānaṇ ka°.¹⁹ K. °en' eva.²¹ B. pana, om. assa.² K. har°.⁴ K. a. taṇ.⁶ B. obhāsamānā.⁹ K. °ṇena.¹¹ K. om.¹³ K. B. ārocesi.¹⁵ B. a. yaṇ.²⁰ K. ca.

bhadram eva passatī' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imā gāthā abhāsi:

119. 'Pāpo pi passatī bhadraṇ yāva pāpaṇ na paccati,
yadā ca paccatī pāpaṇ atha pāpo¹ pāpāni passati.
120. Bhadro pi passatī pāpaṇ yāva bhadraṇ na paccati,
yadā ca paccatī bhadraṇ atha bhadro bhadraṇi
passatī' ti.

Tattha pāpo ti kāyaduccaritādinā² pāpakammena yuttapuggalo, so pi hi purimasucaritānubhāvena nibbattaṇ sukhaṇ anubhavamāno bhadram pi³ passati, yāva pāpaṇ na paccatī ti yāv' assa⁴ taṇ pāpakammaṇ diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaṇ na deti, yadā paṇ' assa taṇ diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaṇ deti⁵ atha diṭṭhadhamme vividhā kammakaraṇā⁶ samparāye ca apāyadukkhaṇ anubhonto so pāpo pāpāni⁷ passati.

Dutiyagāthāya pi⁸ kāyasucaritādibhedabhadrakammayutto⁹ bhadro, so pi¹⁰ purimaduccaritānubhāvanibbattaṇ dukkhaṇ anubhavamāno pāpaṇ passati, yāva bhadraṇ na paccatī ti yāv' assa¹¹ taṇ bhadrakammaṇ diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaṇ na deti, yadā¹² paṇa taṇ¹³ vipākaṇ deti atha diṭṭhadhamme vā¹⁴ lābhasaṅkārādisukhaṇ samparāye vā dibbasampattisukhaṇ anubhavamāno¹⁵ so bhadro bhadraṇi yeva passatī ti.

¹ K. *first om.*, *corr. a.*

² F. °dīni.

³ B. *om.*

⁴ K. yāva tassa.

⁵ C. C^a. S. *om.* yadā . . . deti.

⁶ F. K. °kār°.

⁷ F. B. *a.* yeva.

⁸ K. *a.* yo.

⁹ C. *om.* °bheda°. K. B. °ādinā bhadrakammena yutto.

¹⁰ K. pi so. B. *a.* hi.

¹¹ K. yāva tassa.

¹² B. *a.* ca.

¹³ B. *om.*

¹⁴ K. B. *om.*

¹⁵ B. *a.* va.

Desanāvasāne sā¹ sotāpattiphale patitṭhaḥi, sampatta-
parisāyāpi² sātthikā dhammadesanā ahoṣi ti.

Anāthapiṇḍikasetṭhiṣṣa vatthu.³

5. ASAÑÑATAPARIKKHĀRABHIKKHUVATTHU.

Māppamaññetha⁴ pāpassā ti imaṇ dhammadesanaṇ
Satthā Jetavane viharanto ekaṇ asaññataparikkhāraṇ⁵
bhikkhuṇ ārabba kathesi.

So kira yaṇ kiñci mañcapīṭhādibhedanaṇ parikkhāraṇ baḥi
paribhuñjitvā tatth' eva⁶ chaḍḍeti,⁷ parikkhāro vassena
pi ātapena⁸ pi upacikādīhi⁹ pi vinassati.¹⁰ So bhikkhūhi
'nanu āvuso parikkhāro paṭisāmetabbo'¹¹ ti vutte¹²
'appakaṇ mayā kataṇ āvuso na etassa¹³ cittaṇ atthi na
pittan'¹⁴ ti vatvā¹⁵ tath' eva¹⁶ karoti. Bhikkhū tassa
kiriyaṇ Satthu ārocesuṇ. Satthā taṇ pakkosāpetvā 'saccaṇ
kira tvaṇ bhikkhu evaṇ karosī' ti pucchi. So Satthārā
pucchito pi 'kiṇ evaṇ¹⁷ bhagavā appakaṇ¹⁸ mayā kataṇ,
nāssa¹⁹ cittaṇ atthi na pittan'²⁰ ti tath' eva avamaññanto
āha. Atha naṇ Satthā 'bhikkhūhi evaṇ kātuṇ na vaṭṭati,
pāpakammaṇ nāma "appakan" ti na avamaññitabbaṇ,
ajjhokāse ṭhapitaṇ hi²¹ vivaṭamukhaṇ bhājanaṇ deve

¹ K. devatā. B. a. devatā.

² K. om. pi.

³ K. B. °kavatthu. B. a. catutthaṇ.

⁴ K. B. māva°, al.

⁵ B¹. apayutta°.

⁶ B¹. a. karoti kira.

⁷ B¹. a. kira.

⁸ K. corr. ātapp°.

⁹ B¹. a. dādanā.

¹⁰ B¹. °anti.

¹¹ B. °itabbo.

¹² K. vutto, a. pana.

¹³ K. B. etaṇ na tassa. C. C°. ekassa.

¹⁴ B¹. vittī. B. nimittan.

¹⁵ K. a. puna.

¹⁶ K. a. taṇ.

¹⁷ K. B. etaṇ.

¹⁸ K. a. ca.

¹⁹ B. n' assa.

²⁰ B¹. vittan. B. nimittan.

²¹ B. om.

vassante kiñcāpi ekabindunā va¹ na pūراتي, punappuna vassante pana pūرات' eva, evam evaṇ pāpaṇ karonto puggalo anupubbena mahantaṇ pāparāsiṇ karotī' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

121. 'Māppamaññetha pāpassa "na man taṇ² āgamissati,"

udabindunipātena udakumbho pi pūراتي,
pūراتي bālo pāpassa thokathokam³ pi āciṇan'
ti.

Tattha māppamaññethā ti na avajāneyya⁴ pāpassā ti pāpaṇ, na man tam āgamissatī ti "appamattakaṇ me pāpaṇ⁵ kataṇ, kadā etaṇ vipaccissati" ti evaṇ pāpaṇ nāvajāneyyā⁶ ti attho. Udakumbho pi ti deve vassante mukhaṇ vivaritvā ṭhapitaṇ yaṇ kiñci kulālabhājanaṇ yaṇ ca⁷ taṇ ekekassa pi udabindussa⁸ nipātena anupubbena pūراتи evaṇ bālapuggalo thokathokam⁹ pi pāpaṇ āciṇanto karonto vaḍḍhento¹⁰ pāpassa pūراتи yevā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpunisū ti. Satthāpi 'ajjhokāse seyyaṇ¹¹ santharitvā paṭipākatikaṇ akaronto¹² idaṇ nāma āpajjati' ti sikkhāpadaṇ paññāpesī ti.

Asaṇṇataparikkhārabhikkhussa vatthu.

¹ B. °n' eva.

² K. mattaṇ. B. mandaṇ; al.

³ B. °aṇ °aṇ.

⁴ K. avapamaññeyya.

⁵ B. pāpakammaṇ.

⁶ F. ava°.

⁷ B. yathā for yaṇ ca.

⁸ B. udakabinduno.

⁹ B. °aṇ °aṇ. K. thokam pi.

¹⁰ B. °anto.

¹¹ K. aseyyavatthuṇ.

¹² B. akaroto.

6. *Biḷālapādakaseṭṭhivātthu*.

Māppamaññetha¹ puññassā ti imaṃ dhamma-
desanaṃ Satthā Jetavane viharanto Biḷālapādakaseṭṭhiṃ²
ārabbha kathesi.

Ekasmiṃ hi samaye Sāvattvivāsino vaggabandhanena³
Buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa dānaṃ denti. Ath'
ekadivasaṃ Satthā anumodanaṃ karonto evaṃ āha :⁴ 'upā-
sakā idh' ekacco attanā dānaṃ deti, paraṃ na samādapeti,
so nibbattanibbattaṭṭhāne⁵ bhogasampadaṃ⁶ labhati no
parivārasampadaṃ. Ekacco attanā⁷ na deti paraṃ samā-
dapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne parivārasampadaṃ lab-
hati no bhogasampadaṃ. Ekacco attanā ca⁸ na deti paraṃ
ca na samādapeti, so⁹ nibbattanibbattaṭṭhāne¹⁰ na bhoga-
sampaadaṃ labhati no parivārasampadaṃ.¹¹ Ekacco attanā
ca¹² deti paraṃ ca samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne
bhogasampadaṃ c'eva¹³ labhati parivārasampadaṃ cā¹⁴ ti.

Ath' eko paṇḍitapuriso taṃ dhamma-desanaṃ sutvā 'aho
acchariyam idaṃ kāraṇaṃ, ahaṃ dāni ubhayasampatti-
saṃvattanikaṃ¹⁵ kammaṃ karissāmī' ti cintetvā Satthāraṃ
utthāya gamanakāle¹⁶ āha : 'bhante sve va¹⁷ amhākaṃ
bhikkhaṃ gaṇhathā' ti. 'Kittakehi pana te¹⁸ bhikkhūhi
attho' ti. 'Sabbehi¹⁹ bhikkhūhi bhante' ti. Satthā

¹ K. B. māva°, *ut supra*.² K. vilāra°.³ K. bandhena.⁴ Cf. I. 78.⁵ K. nibbattaṭṭh°.⁶ B¹. sampatti.⁷ K. B. a. dānaṃ.⁸ K. dānaṃ.⁹ K. a. pi.¹⁰ K. a. kañjikamattam pi kucipuraṃ na labhati pari-
vāraṃ ca na labhati.¹¹ B. B¹. a. vighāsādo (B¹. vikh°) hutvā vicarati.¹² K. a. dānaṃ.¹³ B. ca.¹⁴ K. a. labhati.¹⁵ B¹. saṃvaṭṭaniyā°.¹⁶ B¹. a. vanditvā.¹⁷ B. om.¹⁸ K. om.¹⁹ B. sabba°.

adhivāsesi. So pi¹ gāmaṇ pavisitvā 'amma tāta² mayā svātānāya Buddhapamukho bhikkhusaṅgho nimantito, yo yattakānaṇ bhikkhūnaṇ sakkoti so tattakānaṇ bhikkhūnaṇ yāguādīnaṇ³ atthāya⁴ taṇḍulādīni detu, ekasmiṇ ṭhāne pacāpetvā dānaṇ dassāmā⁵ ti ugghosanto⁶ vicarati.⁶ Atha naṇ eko setṭhi attano āpaṇadvāraṇ⁷ sampattaṇ disvā 'ayaṇ attano pahonake bhikkhū animantetvā pana⁸ sakalagāmaṇ samādapento vicarati⁹ ti⁹ kujjhitvā 'tayā¹⁰ gahitabhājanaṇ¹¹ āharā¹¹ ti tīhi aṅgulehi gahetvā thokeye taṇḍule adāsi, tathā mugge tathā māse¹² ti. So tato paṭṭhāya Bilālapādakasetṭhi nāma jāto, sappiphāṇitādīni dento pi karaṇḍaṇ¹³ kuṭṭe¹⁴ pakkhipitvā ekato koṇaṇ¹⁵ katvā bindu-binduṇ¹⁶ paggharāyanto thokam¹⁷ eva adāsi. Upāsako¹⁸ avasesehi dinnāṇ ekato katvā iminā dinnāṇ visuṇ yeva aggahesi. So setṭhi tassa kiriyaṇ disvā 'kin nu kho esa mayā dinnāṇ visuṇ gaṇhātī¹⁹ ti cintetvā tassa pacchato pacchato¹⁹ ekaṇ cūlūpaṭṭhākaṇ pahipi 'gaccha yaṇ esa karoti taṇ jānāpehi²⁰ ti. So gantvā 'setṭhissa mahapphalaṇ hotū²¹ ti yāgubhattapūpānaṇ²¹ atthāya ekadve²² taṇḍule pakkhipitvā muggamāse pi²³ telaphāṇitabindūni²⁴ pi sabbabhājanesu pakkhipi. Cūlūpaṭṭhāko gantvā setṭhissa

¹ K. om.² S. B. amma tāta.³ B¹. °ādi°.⁴ B. a. ca.⁵ K. °ento. B. ghosanto.⁶ K. vicari.⁷ K. āpanna°. B¹. gharadvāra°.⁸ K. kiṇ puna. ° B a. vatvā.¹⁰ B¹. tena.¹¹ B¹. gahitaṇ gahitaṇ bh°.¹² B¹. tathā tele mugge tathā adāsi. B. om. second tathā.¹³ K. °akaṇ.¹⁴ B. karaṇḍakannikaṭe.¹⁵ B. ekakoṇaṇ. B¹. dhokaṇ pacchato. K. haḍ koṇaṇ,

corr. naṇ.

¹⁶ B. binduṇ binduṇ. K. binduṇ.¹⁷ B. thokathokam.¹⁸ K. a. pi.¹⁹ K. om. one.²⁰ K. B. B¹. jānāhi.²¹ K. B. B¹. °pūvānaṇ.²² B. ekaṇ dve. C. C°. dve.²³ C. C°. muggamāsa°.²⁴ B. °phāṇitādi°.

ārocesi. Taṇ sutvā seṭṭhī cintesi: 'sace me so parisa-
majjhe avaṇṇaṇ bhāssissati, mama nāme gahitamatte yeva
naṇ paharitvā māressāmi' ti nivāsanantare churikaṇ¹
bandhitvā punadivase² gantvā bhattagge aṭṭhāsi. So
puriso Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ parivisitvā
Bhagavantaṇ āha: 'bhante mayā mahājanaṇ samāda-
petvā³ imaṇ dānaṇ dinnāṇ, tattha samādapitamanussā
attano balena bahūni pi thokāni pi taṇḍulādini⁴ adaṇsu,
tesaṇ sabbesaṇ mahapphalaṇ hotū' ti āha.⁵ Taṇ sutvā
so⁶ seṭṭhī cintesi: 'ahaṇ "“asukena nāma accharāya"
gaṇhitvā taṇḍulādini dinnāni" ti mama nāme gahita-
matte imaṇ māressāmi" ti āgato, ayaṇ pana sabbasaṅgā-
hikaṇ⁸ katvā yehi pi nāliādīhi⁹ minitvā¹⁰ dinnāṇ, yehi pi
accharāya gahetvā dinnāṇ "sabbesaṇ mahapphalaṇ hotū"
ti vadeti;¹¹ sacāhaṇ¹² evarūpaṇ na khamāpessāmi, deva-
daṇḍo¹³ mama¹⁴ matthake patissati' ti. So tassa pāda-
mūle nipajjitvā 'khamāhi me sāmī'¹⁵ ti āha.¹⁶ 'Kiṇ
idan' ti¹⁷ vutte¹⁸ sabbāṇ taṇ pavattiṇ ārocesi. Taṇ
kiriyaṇ disvā Satthā 'kiṇ idan' ti dānaveyyāvaṭikaṇ pucchi.
So¹⁹ atitadivasato paṭṭhāya taṇ pavattiṇ ārocesi. Atha
naṇ Satthā 'evaṇ²⁰ kira seṭṭhī' ti pucchitvā, 'āma bhante'
ti vutte, 'upāsaka puññaṇ nāma "appakan" ti na avajā-
nitabbā,²¹ mādisassa hi²² buddhassa vā²³ buddhapamu-

¹ B¹. chādikaṇ.² B¹. parivāsanatṭhānaṇ. K. a. tattha.³ B. samādetvā.⁴ K. om.⁵ K. B. S. om.⁶ B. om.⁷ B¹. aṅgulīhi.⁸ B¹. °saṅgahitaṇ.⁹ K. nālikād°. B¹. aṅgulīhi.¹⁰ B¹. haritvā.¹¹ K. B. vadati. C. vadehī ti.¹² B¹. sace a°.¹³ B. a. nāma.¹⁴ K. me.¹⁵ K. dosan.¹⁶ K. a. so.¹⁷ K. S. a. tena. B. a. ca tena.¹⁸ K. puṭṭho.¹⁹ K. a. tassa.²⁰ B¹. saccaṇ.²¹ K. B¹. avamaññitabbā. B. ma°; so *infra*.²² B. om.²³ K. B. om. bu° vā. S. om. vā.

khassa vā saṅghassa¹ dānaṃ datvā “appakaṇ” ti na avajānitaḥ, paṇḍitamanussā² hi puññaṃ karonto³ viva-
ṭṭabhājanā⁴ viya udakena anukkamena puññaena⁵ pari-
pūranti⁶ yevā’ ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ
desento imaṃ gātham āha :

122. ‘Māppamaññetha puññaṃ “na man taṃ āga-
missati,”
udabindunipātena udakumbho pi pūراتي,
pūراتي dhīro puññaṃ thokathokam pi ācinan’
ti.

Tass’⁷ attho : paṇḍitamanussā puññaṃ katvā ‘appakaṇ’
mayā puññaṃ katan, na man taṃ vipākavasena⁸ āgami-
sati’ ti,¹⁰ ‘evaṃ parittakaṃ kammaṃ kahaṃ¹¹ maṃ dakkhi-
sati’¹² ti¹³ ‘ahaṃ vā taṃ kahaṃ dakkhissāmi,¹⁴ kadā¹⁵
evaṃ¹⁶ vipaccissati’ ti evaṃ puññaṃ māppamaññetha na
avajāneyya, yathā hi nirantaṃ udabindunipātena¹⁷ viva-
ritvā¹⁸ ṭṭapitaṃ kulālabhājanāṃ pūراتي, evaṃ dhīro paṇ-
ḍitapuriso thokathokaṃ pi puññaṃ ācinanto puññaṃ
pūراتي ti.

Desanāvasāne so¹⁹ setṭhī sotāpattiphalāṃ pāpuṇi, sam-
pattaparisaṃ sātthikā desanā ahoṣi ti.

Bilālapādakasetṭhissa²⁰ vatthu.

¹ B. bhikkhu°.

² B¹. °purissā. K. °purisā.

⁴ K. vivatamukha°.

⁶ B. pūrenti.

⁸ K. appamattakaṃ.

¹⁰ K. B. om.

¹² B. rakkh°.

¹⁴ B. kammaṃ ra°.

¹⁶ K. etaṃ.

¹⁸ K. a. va.

²⁰ K. Vilārapadikasetṭhi°. B. °ivatthu, and a. chaṭṭhaṃ.

³ K. °ntā.

⁵ C. C^a. S. °āni.

⁷ K. tatth’.

⁹ B. pāka°.

¹¹ B. rep.

¹³ B. om.

¹⁵ B. tadā.

¹⁷ B. udaka°.

¹⁹ K. B. om.

7. MAHĀDHANAVĀṆIJAVATTHU.

Vāṇijo vā¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Mahādhanavāṇijaṃ ārabbhā kathesi.

Tassa kira vāṇijassa gehe pañcasatā² corā otāraṃ³ gave-samānā otāraṃ na labhiṃsu. Aparena samayena⁴ vāṇijo pañca sakaṭṭasatāni bhaṇḍassa pūretvā bhikkhūnaṃ ārocā-pesi:⁵ 'aham asukaṭṭhānaṃ nāma vāṇijjāya⁶ gacchāmi, ye ayyā taṃ ṭhānaṃ⁷ gantukāmā te nikkhamantu,⁸ magge bhikkhāya na kilamissanti' ti. Taṃ sutvā pañcasatā bhikkhū tena saddhiṃ maggaṃ paṭipajjiṃsu. Te pi corā⁹ 'so kira¹⁰ vāṇijjāya¹¹ nikkhanto'¹² ti¹³ gantvā aṭaviyaṃ aṭṭhaṃsu. Vāṇijo pi gantvā¹⁴ aṭavimukhe ekasmiṃ gāme nivāsaṃ gahe tvā¹⁵ tayo divase goṇasakaṭṭādiṃ saṃvidahi,¹⁶ tesāṃ pana bhikkhūnaṃ nibaddhaṃ bhikkhaṃ deti yeva. Corā tasmiṃ aticirāyante 'gaccha tassa nikkhamanadivasaṃ ṇatvā ehi' ti ekaṃ purisaṃ¹⁷ pahipiṃsu. So taṃ gāmaṃ¹⁸ gantvā¹⁹ ekaṃ saḥāyakaṃ pucchi: 'kadā vāṇijo nikkhamissatī' ti. So 'dvīhatīhaccayenā'²⁰ ti vatvā, 'kim atthaṃ pana pucchasi' ti āha. Ath' assa so 'mayaṃ pañcasatā²¹ corā etassa²² atthāya aṭaviyaṃ ṭhitā' ti ācikkhi. Itaro 'tena hi gaccha, siḥhaṃ nikkhamissatī' ti taṃ uyyojetvā,²³

¹ K. bāṇijo va bhayaṃ maggan.

² B. °ta°.

³ B¹. okāraṃ, B okāsaṃ *al.*

⁴ K. *a.* so.

⁵ K. ārocesi.

⁶ B. °jjatthāya.

⁷ B. tattha.

⁸ K. °ntā.

⁹ K. *corr. a.* gavesamānā.

¹⁰ K. kiṃ *for* so kira.

¹¹ B. °ijo.

¹² K. nikkhamanto.

¹³ B. *om.*

¹⁴ B¹. *a.* taṃ sutvā.

¹⁵ B. vāsaṃ katvā. B. B¹. *a.* dve.

¹⁶ K. °itvā.

¹⁷ B. B¹. coraṃ.

¹⁸ K. nagraṃ.

¹⁹ K. *a.* va.

²⁰ B¹. katipāhaccayena. B. dvīhacc°.

²¹ B. °ta°.

²² B. etass'.

²³ B¹. āyyo°.

‘kin nu kho core vāremi¹ udāhu vāṇijan’ ti cintetvā,
‘kim me corehi, vāṇijaṇ nissāya pañcasatā bhikkhū
jīvanti, vāṇijassa saññaṇ dassāmi’ ti. So² tassa³ santikaṇ
gantvā ‘kadā nikkhamissathā’⁴ ti pucchitvā, ‘tatiya-
divase’ ti vutte,⁵ ‘mayhaṇ vacanaṇ karotha, aṭaviyaṇ
kira tumhākam atthāya pañcasatā corā ṭhitā, mā tāva
gamitthā’⁶ ti.⁷ ‘Tvaṇ kathaṇ jānāsī’ ti.⁸ ‘Tesaṇ antare
mama sahāyo atthi, tassa me kathāya ñātan’ ti.⁹ ‘Tena
hi kim me etto gatena,¹⁰ nivattitvā¹¹ geham eva gamissāmi’
ti.¹² Tasmiṇ cirāyante puna tehi corehi pahito¹³ puriso
āgantvā taṇ sahāyakaṇ pucchitvā taṇ pavattiṇ sutvā
‘nivattitvā¹⁴ kira geham eva¹⁵ gamissatī’¹⁶ ti gantvā
corānaṇ ārocesi.¹⁷ Tam sutvā corā tato nikkhamitva
itarasmiṇ¹⁸ magge atthāṇsu.¹⁹ Tasmiṇ cirāyante puna te
pi²⁰ corā sahāyakassa²¹ santikaṇ²² pesesun. So tesaṇ²³
tattha ṭhitabhāvaṇ ñatvā puna vāṇijassa ārocesi. Vāṇijo²⁴
‘idhāpi²⁵ me vekallaṇ²⁶ natthi, evaṇ sante n’ eva etto
gamissāmi na ito,²⁷ idh’ eva bhavissāmi’²⁸ ti²⁹ bhik-

¹ B¹. passissāmi.

³ B¹. tāsaṇ.

⁵ B¹. a. sāmi.

⁷ K. corr. a. āha.

⁹ K. a. āha. Bāṇijo.

¹¹ B. °etvā.

¹³ B¹. a. gehaṇ gato. K. a. āha.

¹⁵ B. B¹. pesito.

¹⁷ K. a. bāṇijo.

¹⁹ C. C^a. āroci. K. a. puna.

²¹ B. a. itarasmiṇ magge.

²³ K. B. pi te. B. a. pañcasatā.

²⁵ B. tassa.

²⁷ K. a. corānaṇ.

²⁹ K. a. tassa taṇ sutvā.

³¹ B¹. kevalaṇ.

³³ K. a. gamissāmi. B. a. ti.

³⁵ K. corr. a. cintetvā.

² K. om.

⁴ B. B¹. gami°.

⁶ B. B¹. gamissathā.

⁸ K. a. pucchi.

¹⁰ C. C^a. S. a. ti.

¹⁴ B. °etvā.

¹⁶ B¹. kato.

¹⁸ B. itara°.

²² K. a. purisaṇ.

²⁶ B¹. ito pi.

²⁸ B¹. vassissāmi.

khūṇaṇ santikaṇ gantvā āha :¹ ‘bhante corā kira maṇ²
vilumpitukāmā magge ṭhatvā³ “puna nivattissatī” ti
sutvā itarasmiṇ⁴ magge ṭhitā, ahaṇ etto⁵ vā ito vā agantvā⁶
thokaṇ idh’ eva⁷ bhavissāmi, bhadantā⁸ idh’ eva⁹ vasitu-
kāmā¹⁰ attano ruciṇ karontū¹¹ ti. Bhikkhū ‘evaṇ sante
mayaṇ nivattissāmā’ ti vāṇijaṇ āpucchitvā punad eva¹²
Sāvatthiṇ gantvā¹³ Satthāraṇ vanditvā nisidinsu.¹⁴ Satthā
‘kiṇ bhikkhave mahādhanavāṇijena saddhiṇ na gamit-
thā’¹⁵ ti pucchitvā, ‘āma bhante mahādhanavāṇijassa
vilumpanatthāya dvisu¹⁶ pi maggesu corā pariyutṭhinsu,¹⁷
tena¹⁸ so tattha va¹⁹ ṭhito mayaṇ pana āgatā’ ti vutte,
‘bhikkhave mahādhanavāṇijo corāṇaṇ atthitāya maggaṇ
parivajjeti, jīvitukāmo ti²⁰ pi puriso halāhalaṇ²¹ visaṇ
parivajjeti, bhikkhunāpi “tayo bhavā corehi pariyutṭhita-
maggasadisā” ti ñatvā pāpaṇ parivajjetuṇ vaṭṭatī’ ti
vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ
gātham āha :

123. ‘Vāṇijo va bhayaṇ maggaṇ appasattho mahad-
dhano

visaṇ jīvitukāmo va pāpāni parivajjaye’ ti.

Tattha bhayaṇ ti bhāyitabbaṇ corehi pariyutṭhitattā
sappatibhayaṇ ti attho, idaṇ vuttaṇ hoti : yathā mahā-

¹ B. ahaṇ.

² B. om.

³ B. ṭhitā. B¹. ṭhitā kira. K. a. idāni.

⁴ C. C^a. a. hi.

⁵ C. atto. B¹. ettho.

⁶ K. vāg°. C. C^a. B¹. āg°.

⁷ K. idha tāva.

⁸ B. bhadd°.

⁹ K. B. idha.

¹⁰ K. B. a. vasantu gantukāmā.

¹¹ K. ruciyaṇ gacchantaṇ.

¹² K. B¹. punadivase.

¹³ B¹. a. Satthu santikaṇ gantvā.

¹⁴ K. a. atha.

¹⁵ K. gamissathā.

¹⁶ B¹. tisu.

¹⁷ B¹. °yuddhitā kira.

¹⁸ K. ten’ eva.

¹⁹ K. B. S. tatth’ eva.

²⁰ K. om. B. viya for ti pi.

²¹ C. C^a. °la°.

dhano vāṇijo appasattho sappatibhayaṇ maggaṇ, yathā ca jīvitukāmo halāhalaṇ viṣaṇ parivajjeti, evaṇ paṇḍito bhikkhu appamattakāni pi¹ pāpāni parivajjeyyā ti.

Desanāvasāne te bhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaṇ pāpuṇṇsu, sampattamahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahoṣī ti.

Mahādhanavāṇijassa vatthu.²

8. KUKKUṬAMITTAVATTHU.

Pāṇimhi ce³ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veluvane viharanto. Kukkuṭamittaṇ nāma nesādaṇ ārabba kathesi.

Rājagahe⁴ ekā setṭhidhītā vayappattā sattabhūmakassa⁵ pāsādassa upari sirigabbhe ārakkhatthāya⁶ ekaṇ paricārikaṇ datvā mātāpitūhi vāsiyamānā⁷ ekadivasaṇ sāyaṇhasamaye vātapānena antaravithiṇ olokonti pañca pāsasatāni pañca ca⁸ sūlasatāni ādāya mige vadhitvā jīvamānaṇ ekaṇ Kukkuṭamittaṇ nāma nesādaṇ pañca miga-satāni vadhitvā tesāṇ maṇsena sakataṇ⁹ pūretvā sakata-dhure nisīditvā maṇsaṇ vikkiṇanatthāya¹⁰ nagaraṇ pavisaṇtaṇ disvā taamiṇ paṭibaddhacittā paricārīkāya hatthe paṇṇākāraṇ datvā 'gaccha etassa¹¹ gamanakālaṇ¹² ūtvā ehi' ti pesesi. Sā gantvā tassa paṇṇākāraṇ datvā pucchitvā,¹³ 'ajja maṇsaṇ vikkiṇitvā pāto va asukadvārena

¹ B. *om.*

² K. 'ijjavatthuṇ. B. °java°, and a. sattamaṇ.

³ K. a. vaṇṇo nāsā.

⁴ K. a. kir'.

⁵ B¹. °bhummi°. K. B. °bhūmi°.

⁶ K. B. B¹. ārakkhaṇ°.

⁷ B¹. pāliya°. B. posiyamānā for mā° va°.

⁸ K. B. *om.*

⁹ K. B. mahās°.

¹⁰ B. vikkiṇatthāya.

¹¹ K. a. paṇṇākāraṇ datvā.

¹² B¹. °kāraṇaṇ.

¹³ B. pucchi.

nāma nikkhamitvā gamissāmi¹ ti sā tena kathitakathaṃ sutvā gantvā tassā ārocesi. Setṭhidhitā attanā gahetabbayuttakaṃ vatthābharanajātaṃ² saṃvidahitvā pāto va malina-vatthanivattā³ kuṭaṃ ādāya dāsīhi saddhiṃ udakatitthaṃ gacchanti viya nikkhamitvā taṃ ṭhānaṃ gantvā tassa gamanamaggaṃ⁴ olokonti aṭṭhāsi. So pi pāto va sakataṃ pājento nikkhami, sā tassa pacchato pāyāsi. So taṃ disvā⁵ 'ahaṃ taṃ "asukassa nāma dhītā" ti na jānāmi, mā maṃ anubandhi ammā' ti āha. 'Na maṃ tvaṃ pakkosasi,⁶ ahaṃ attano dhammatāya āgacchāmi, tvaṃ tuṃhī hutvā attano sakataṃ pājehi' ti. So punappuna⁷ nivāreti yeva. Aṭṭha naṃ sā āha: 'Siriṃ⁸ nāma attano⁹ santikaṃ āgacchantiṃ vāretuṃ na vaṭṭatī' ti. So tassā nissamsayena¹⁰ āgamaṇaṃ¹¹ ṇatvā taṃ¹² sakataṃ āropetvā agamāsi. Tassāpi mātāpitaro ito cito ca¹³ pariyesāpetvā¹⁴ apassantā 'matā bhavissatī' ti matakabhattaṃ¹⁵ kariṃsu. Sāpi tena saddhiṃ saṃvāsam anvāya paṭipāṭiyā satta putte vijāyitvā te vayappatte gharabandhanena bandhi.

Ath' ekadivaṣaṃ Satthā paccūsasamaye lokaṃ olokonto¹⁶ Kukkuṭamittaṃ saputtaṃ sasuniṣaṃ¹⁷ attano ṇāṇajālassa anto pavitṭhaṃ disvā, 'kin nu kho etan' ti upadhārento tesāṃ paṇṇarasāṇaṃ¹⁸ pi sotāpattimaggassa upanissayaṃ disvā pāto va pattacivaraṃ ādāya tassa pāsattṭhānaṃ¹⁹ agamāsi. Taṃ divasaṃ pāse baddho²⁰ ekamigo pi²¹ nāhosi,

¹ K. āg°.² B¹. °jātarūpaṃ.³ K. B. B¹. °vatthaṃ nivāsetvā.⁴ B¹. āgamaṇaṃ. K. B. tassāgamaṇaṃ.⁵ B. a. bhadde tvaṃ kassa dhītā ti pucchi.⁶ B. °ati. K. °esi, and a. sā.⁷ K. B. °naṃ. B. a. taṃ.⁸ B. siri . . . āgacchantī.⁹ S. rep.¹⁰ K. corr. a. attano.¹¹ B. °nakāraṇaṃ.¹² K. ādito pucchitvā.¹³ K. va.¹⁴ B¹. °sitvā.¹⁵ B¹. matabhattakiccaṃ.¹⁶ K. B. B¹. vo°.¹⁷ K. a. sabbaṃ.¹⁸ B. paṇṇarasannaṃ. K. om.¹⁹ B¹. vasana°.²⁰ B. °bandho.²¹ K. a. nāma.

Satthā tassa pāsamūle padavalañjaṇ¹ dassetvā parato² ekassa gumbassa heṭṭhā chāyāyaṇ³ nisīdi. Kukkuṭamitto pāto⁴ va dhanuṇ ādāya pāsattḥānaṇ gantvā ādito paṭṭhāya pāse olokayamāno⁵ pāse baddhaṇ ekam pi migāya adisvā Satthu padavalañjaṇ addasa. Ath' assa etad ahoṣi : 'koci mayā⁶ baddhamige mocento vicarati'⁷ ti. So Satthari āghātaṇ bandhitvā gacchanto gumbamūle⁸ nisinnaṇ Satthāraṇ disvā 'iminā mama migā mocitā,⁹ māressāmi¹⁰ nan' ti dhanuṇ ākaḍḍhi.¹¹ Satthā dhanuṇ ākaḍḍhituṇ datvā vissajjetuṇ nādāsi. So saraṇ vissajjetum pi oropetum pi¹² asakkonto phāsukāhi bhijjantīhi viya mukhato khelena paggharantena¹³ kilantarūpo aṭṭhāsi. Ath' assa¹⁴ puttā gehaṇ gantvā 'pitā no cirāyati, kin nu kho'¹⁵ ti vatvā 'gacchatha tātā¹⁶ pitu santikan' ti mātara pesitā¹⁷ dhanūni ādāya gantvā pitarāṇ tathā ṭhitāṇ disvā 'ayaṇ no pitu paccāmitto bhavissati' ti satta pi janā dhanūni¹⁸ ākaḍḍhitvā buddhānubhāvena yathā tesāṇ¹⁹ pitā ṭhito tath' eva aṭṭhaṇsu. Atha nesāṇ mātā 'kin nu kho me²⁰ puttā pi²¹ cirāyanti' ti sattahi sunisāhi saddhiṇ gantvā te tathā ṭhite disvā,²² 'kassa nu kho ime dhanūni ākaḍḍhitvā ṭhitā' ti oloketi Satthāraṇ disvā bāhā paggayha 'mā me pitarāṇ nāsetha, mā me pitarāṇ nāsethā' ti mahāsaddaṇ akāsi. Kukkuṭamitto taṇ saddaṇ sutvā cintesi : 'naṭṭho vat' amhi, sasuro kira me esa, aho mayā

¹ K. °balañjaṇ.³ B. sāyaṇ.⁵ B. B¹. °iya°.⁷ B¹. bhavissati.⁹ B¹. °ito, a. bhavissati.¹⁰ B. °iss°. B¹. hanāmi.¹² B. om. or° pi.¹⁴ K. atha.¹⁶ B. tātā.¹⁸ B¹. dhanuṇ ādāya.²⁰ K. pitā.²² K. a. va.² B¹. pūrato. K. B. pur°.⁴ K. om.⁶ K. mayhaṇ.⁸ K. rukka°.

B. a. bhavissanti.

¹¹ B¹. āghati.¹³ B. °laṇ °nto.¹⁵ B. a. etan.¹⁷ B. a. te.¹⁹ B. nesāṇ.²¹ B¹. pitā.

bhāriyaṃ kammaṃ katan' ti. Puttāpi 'ssa¹ 'ayyako kira no esa, aho bhāriyaṃ kamman' ti cintayaṃsu. Kukkuṭamitto 'ayaṃ sasuro me' ti mettacittaṃ upatṭhapesi, puttāpi 'ssa 'ayyako no' ti mettacittaṃ upatṭhapesuṃ. Atha te² nesaṃ mātā setṭhidhītā 'khippaṃ dhanūni chaḍḍetvā pitaṃ me³ khamāpethā'⁴ ti āha. Satthā tesāṃ muducittaṃ ñatvā⁵ dhanuṃ otāretuṃ adāsi. Te sabbe Satthāraṃ vanditvā 'khamatha no bhante' ti khamāpetvā ekamantaṃ nisīdiṃsu. Atha nesaṃ Satthā ānupubbikathaṃ kathesi, desanāvasāne Kukkuṭamitto saddhiṃ puttehi c'eva suni-sāhi ca attapañcadasamo sotāpatti-phale paṭiṭṭhahi.⁶ Satthā piṇḍāya caritvā pacchābhattaṃ vihāraṃ agamāsi. Atha naṃ Ānandatthero pucchi:⁷ 'bhante kahaṃ gamitthā' ti. 'Kukkuṭamittassa santikaṃ Ānandā' ti. 'Pāṇātipātakammasa vo bhante akārako kato'⁸ ti. 'Āma Ānanda,⁹ so attapañcadasamo acalasaddhāya paṭiṭṭhāya¹⁰ tīsu ratanesu¹¹ nikkaṅkho hutvā pāṇātipātakammasa akārako jāto' ti. Bhikkhū āhaṃsu: 'nanu bhante bhariyāpi 'ssa atthi' ti. 'Āma bhikkhave, sā kulagehe kumārikā¹² hutvā sotāpattiphalāṃ pattā' ti. Bhikkhū kathaṃ samutṭhāpesuṃ: 'Kukkuṭamittassa kira¹³ bhariyā kumārikākāle eva¹⁴ sotāpattiphalāṃ patvā tassa gehaṃ gantvā satta putte labhi, sā ettakaṃ kālaṃ sāmikena "dhanuṃ āhara, sare¹⁵ āhara, sattiṃ āhara,¹⁶ jālaṃ āharā" ti vuccamānā tāni adāsi. So pi¹⁷ tāya dinnāni ādāya gantvā pāṇātipātaṃ karoti, kin nu kho sotāpannā¹⁸ pāṇātipātaṃ karonti' ti.

¹ K. 'ssā, and a. mātuyā saddaṃ sutvā.

² K. B. om. C. C^a. taṃ.

⁴ B¹. khamatha.

⁶ K. atṭhāsi.

⁸ B¹. akāraṇā gatatta.

¹⁰ B¹. oīto.

¹² K. a. pi.

¹⁴ K. yeva.

¹⁵ S. oṃraṃ. K. sattiṃ, sare after.

¹⁶ K. a. sūlaṃ āhara.

¹⁸ S. B. a. pi.

³ K. me pi^o.

⁵ K. a. tesāṃ.

⁷ K. a. ajja.

⁹ B. ām' Ān^o.

¹¹ B¹. saranesu.

¹³ K. om.

¹⁷ K. B. om.

Satthā āgantvā 'kāya nu' ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave sotāpannā pānātipātaṇ karonti, sā pana "sāmi-kassa vacanaṇ karomī" ti tathā akāsi, "idaṇ gahetvā esa idha¹ gantvā pānātipātaṇ karotū' ti tassā cittaṇ natthi, pāṇitalasmiṇ hi vaṇe asati visaṇ gaṇhantassa taṇ visaṇ anuḍahituṇ² na sakkoti, evam evaṇ akusalacetanāya abhāvena pāpaṇ akarontassa³ dhanuādini nīharitvā dadato⁴ pi pāpaṇ nāma na hoti' ti⁵ anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

124. 'Pāṇimhi ce vaṇo nāssa,⁶ hareyya pāninā visaṇ,
nābbaṇaṇ⁷ visaṇ anveti, natthi pāpaṇ akub-
bato' ti.

'Tattha nāssa ti na bhaveyya, hareyyā ti atiharituṇ⁸ sakkuṇeyya, kiṇkāraṇā? yasmā nābbaṇaṇ visaṇ anveti, abbaṇaṇ⁹ hi pāṇiṇ visaṇ anvetuṇ na sakkoti, evam evaṇ dhanuādini nīharitvā¹⁰ dentassāpi akusala-cetanāya abhāvena pāpaṇ akubbato pāpaṇ nāma natthi, abbaṇaṇ¹¹ pāṇiṇ visaṇ viya nāssa cittaṇ pāpaṇ anu-gacchatī ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuniṇsū ti.

Aparena samayena bhikkhū kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ :
'ko nu kho Kukkūṭamittassa saputtasuniṇsassa¹² sotāpatti-maggassa upanissayo,¹³ kena kāraṇena nesādakule nib-batto' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu' ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā'

¹ K. B. om.

² S. anuoh°. K. °d°. B. °ḍayhituṇ.

³ B¹. kar°.

⁴ B¹. dadamānāya.

⁵ S. B. a. vatvā.

⁶ B. n' assa.

⁷ K. nāvaṇaṇ.

⁸ F. K. B. ha°.

⁹ K. B. avaṇaṇ.

¹⁰ K. āhar°.

¹¹ K. a. hi.

¹² K. B. saputtassa sasu°.

¹³ B. °maggassuṇ°.

ti vutte, 'bhikkhave atīte Kassapadasabalassa dhātu-cetiyaṃ saṃvidahantā evaṃ āhaṃsu: "kin¹ nu kho imassa cetiyassa² mattikā bhavissati, kiṃ udakan" ti. Atha nesaṃ etad ahosi: "haritālamānosilā mattikā bhavissati, tilatelaṃ udakan" ti te haritālamānosilā koṭṭetvā tilatelena sannetvā³ iṭṭhakā chinditvā⁴ suvaṇṇena khacitvā⁵ anto ciṇiṃsu, bahimukhe⁶ ekagghanā⁷ suvaṇṇiṭṭhakā⁸ va ahesuṃ, ekekā iṭṭhakā⁹ satasahassagghanikā ahosi. Te yāva dhātunidhānā¹⁰ cetiye niṭṭhite cintayiṃsu:¹¹ "dhātunidhānakāle bahukadhanena¹² attho, kin nu kho jeṭṭhakaṃ karomā" ti. Ath'eko gāmaṃvāsiko seṭṭhi "ahaṃ jeṭṭhako bhavissāmi" ti¹³ dhātunidhāne ekaṃ hiraṇṇakoṭiṃ pakkhipi. Taṃ disvā raṭṭhavāsino "ayaṃ nagare¹⁴ seṭṭhi dhanam eva saṃharati,¹⁵ evarūpe cetiye jeṭṭhako bhavituṃ na sakkoti, gāmaṃvāsī pana koṭidhanaṃ pakkhipitvā jeṭṭhako jāto" ti ujjhāyiṃsu. So tesāṃ vacanaṃ¹⁶ sutvā "ahaṃ dve koṭiyo datvā jeṭṭhako bhavissāmi" ti dve koṭiyo adāsi. Itaro "aham eva jeṭṭhako bhavissāmi" ti tisso koṭiyo adāsi. Evaṃ vaḍḍhetvā¹⁷ vaḍḍhetvā nagaraṃvāsī¹⁸ aṭṭha koṭiyo adāsi. Gāmaṃvāsino pana gehe¹⁹ navakoṭidhanam eva atthi, nagaraṃvāsino pana²⁰ cattālīsakoṭidhanaṃ,²¹ tasmā gāmaṃvāsī cintesi: "sacāhaṃ nava koṭiyo dassāmi ayaṃ

¹ K. kā.² K. om.³ B¹. matṭetvā. K. B. saṃsanditvā.⁴ B¹. cinitvā. K. ghaṭetvā. B. iṭṭhakāya ghaṭetvā.⁵ ¹. saṅghetvā.⁶ K. B. a. pana.⁷ S. °na°. B. ekagghana°.⁸ B. °ṇṇa i°.⁹ B. om.¹⁰ K. B¹. °niṭṭhānā.¹¹ B¹. manta°. C. C°. S. om. dhātu° . . . cintayiṃsu (S. tāva).¹² B¹. bahu°. K. B. bahunā dha°.¹³ K. corr. a. cintetvā.¹⁴ K. B. °ra°.¹⁵ B¹. saṅgaṇhāti. C. C°. S. saṃharī ti.¹⁶ B. kathaṃ.¹⁷ K. °itvā. K. B. om. one.¹⁸ K. a. seṭṭhi.¹⁹ K. before atthi.²⁰ B. om.²¹ K. a. eva atthi. B. a. atthi.

'dasa koṭiyo¹ dassāmi' ti vakkhati, atha me niddhana-bhāvo paññāyissatī" ti. So evam āha: "ahaṃ ettakaṃ ca² dhaṇaṃ dassāmi, saputtadāro ca cetiyassa dāso bhavissāmi" ti satta putte satta suṇisāyo bhariyaṃ ca gahetvā attanā saddhiṃ cetiyassa niyyādesi.³ Raṭṭhavāsino "dhaṇaṃ nāma⁴ sakkā uppādetuṃ, ayaṃ pana saputtadāro attānaṃ niyyādesi,⁵ ayam eva jeṭṭhako hotū" ti taṃ jeṭṭhakaṃ kariṃsu. Iti te solasa pi janā cetiyassa dāsā ahesuṃ, raṭṭhavāsino pana te bhujisse⁶ akaṃsu.⁷ Evaṃ sante pi cetiyam eva paṭijaggitvā yāvatāyukaṃ tathā tato cutā devaloke nibbattiṃsu. Tesu ekaṃ buddhantaṃ devaloke⁸ vasantesu imasmiṃ buddhuppāde bhariyā tato⁹ cavitvā Rājagahe seṭṭhino dhītā hutvā nibbatti.¹⁰ Sā kumārīkā¹¹ sotāpattiphalāṃ pāpuṇi. "Adiṭṭhasaccassa pana¹² paṭisandhi nāma bhāriyā" ti tassā sāmiko samparivattamāno gantvā nesādakule nibbatti, tassa saha dassanen' eva seṭṭhidhītaṃ pubbasineho ajjhotthari. Vuttaṃ pi c' etaṃ :

'Pubbe va sannivāsena paccuppannahitena vā
evaṃ taṃ jāyate pemaṃ uppalaṃ va yathodake' ti.

Sā pubbasinehen' eva¹³ nesādakulaṃ agamāsi. Puttāpi tassā¹⁴ devalokā cavitvā tassā¹⁵ kucchismiṃ paṭisandhiṃ gāhiṃsu. Suṇisāyo pi 'ssā tattha tattha¹⁶ nibbattā¹⁷

¹ K. koṭidhanaṃ.

² K. B. om.

³ C. nīyādeti.

⁴ K. na.

⁵ S. °eti.

⁶ C. bhujj°. B. bhūj°. K. bhujj°.

⁷ K. kariṃsu.

⁸ B. °esu.

⁹ K. tassa saggaṭo.

¹⁰ K. a. mama dhammadesanaṃ sutvā.

¹¹ K. S. a. hutvā. B. a. ca hutvā.

¹² B. nāma, om. later.

¹³ K. °havasena.

¹⁴ K. B. pan' assā.

¹⁵ K. a. evaṃ. B. a. eva.

¹⁶ K. om. one.

¹⁷ B. B¹. °itvā.

vayappattā tesam eva¹ gehaṇ agamaṇsu. Evaṇ te sabbe pi tadā cetiyaṇ paṭijaggitvā tassa kammassānubhāvena² sotāpattiphalāṇ pattā ti.

Kukkuṭamittassa vatthu.³

9. KOKASUNAKHALUDDAKAVATTHU.

Yo appaduṭṭhassā⁴ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Kokaṇ⁵ nāma sunakhaluddakaṇ ārabha kathesi.

So kira ekadivasaṇ pubbaṇhasamaye dhanuṇ ādāya sunakhaparivuto araṇṇaṇ gacchanto antarāmagge ekaṇ piṇḍāya pavisaṇtaṇ bhikkhuṇ disvā kujjhivā 'kālakaṇṇi me diṭṭho, ajja kiñci na labhissāmī' ti cintento⁶ pakkāmi. Thero pi gāme⁷ piṇḍāya caritvā katabhattakicco puna vihāraṇ pāvisi.⁸ Itaro pi araṇṇaṇ⁹ caritvā¹⁰ kiñci ala-bhitvā pacchāgacchanto puna therāṇ¹¹ disvā 'ajjāhaṇ imaṇ kālakaṇṇi disvā araṇṇaṇ gato kiñci na labhiṇ, idāni me puna pi abhimukho jāto, sunakhehi naṇ khādāpes-sāmī' ti saṇṇaṇ datvā sunakhe vissajjesi. Thero pi¹² 'evaṇ mā¹³ kari upāsakā' ti yāci. 'Ajjāhaṇ tava sam-mukhibhūtatta kiñci nālatthaṇ, puna pi me sammukhi-bhāvaṇ āgato 'si, khādāpessām' eva tan¹⁴ ti vatvā sunakhe¹⁵ uyyojesi. Evaṇ¹⁶ thero vegena ekaṇ¹⁷ rukkhaṇ abhirūhitvā¹⁸ purisappamāne ṭhāne¹⁹ nisīdi, sunakhā

¹ K. B. S. yeva.

² K. tassānu°.

³ K. Pubbasuparittakukkuṭavatthuṇ. B. Kukkuṭamittanesādavatthu, and a. aṭṭhamaṇ.

⁴ K. °assa narassa dussatī.

⁵ K. °an.

⁶ K. B. °etvā.

⁷ K. om.

⁸ K. B. pāyāsi.

⁹ K. B¹. °āññe.

¹⁰ B. B¹. vi°. K. om.

¹¹ K. a. maggantare.

¹² K. om.

¹³ K. B. mā evaṇ.

¹⁴ K. °m' etan. B. °mi tan.

¹⁵ K. a. va.

¹⁶ B. eva.

¹⁷ K. om.

¹⁸ K. °yhi°.

¹⁹ B¹. porisa°.

rukkaṇ paṇivāresu.¹ Koko² gantvā 'rukkaṇ abhiru-
hitvā³ pi te makkho natthi' ti⁴ saratundena pādātaḷe
vijjhi. Thero 'mā evaṇ karohi' ti yāci yeva, itaro tassa
yācanaṇ anādiyitvā punappuna vijjhi⁵ yeva. Thero
ekasmiṇ pādātaḷe vijjhiyamāne taṇ ukkhipitvā dutiyaṇ
pādaṇ⁶ olambati,⁷ tasmiṇ vijjhiyamāne taṇ pi⁸ ukkhipati.
Evam assa so⁹ yācanaṇ anādiyitvā dve pi pādātalāni
vijjhi yeva,¹⁰ therassa sarīraṇ ukkāhi ādipitaṇ¹¹ viya ahoṣi.
So vedanānuvatti¹² hutvā satīṇ paṇcupatthāpetuṇ nāsak-
khi, pārutaṇ¹³ cīvaraṇ bhassantam pi na sallakkhesi.
Taṇ patamānaṇ Kokaṇ sīsato patthāya parikkhipantaṇ
eva pati. Sunakhā 'thero patito' ¹⁴ti saññāya cīvara-
naraṇ pavisitvā attano sāmikaṇ luñcitvā¹⁵ khādantā atthi-
mattāvasesaṇ kariṇsu. Sunakhā cīvarantarato¹⁶ nikkha-
mitvā bahi atthāṇsu. Atha nesaṇ thero ekaṇ sukkha-
daṇḍakaṇ bhañjitvā¹⁷ khipi. Sunakhā therāṇ disvā
'sāmiko va' ¹⁸amhehi khādito' ti¹⁹ araññaṇ pavisiṇsu.
Thero kukkucçaṇ uppādesi, 'mama cīvaranaraṇ pavi-
sitvā v' ²⁰esa nattho, arogaṇ²¹ nu kho me silā' ti²²
rukkhā²³ otaritvā Satthu santikaṇ gantvā ādito patthāya
sabbāṇ²⁴ taṇ pavattiṇ ārocetvā²⁵ 'bhante mama cīvaraṇ

¹ K. °ayīṇsu.² B¹. luddhako.³ B. °anto.⁴ B. a. taṇ.⁵ K. puna vijjhiti.⁶ K. pi.⁷ B¹. olumpati. K. S. °eti. B. °itvā.⁸ K. B. om.⁹ C. C°. om. B. a. ca.¹⁰ C. C°. vijjhiyamāno. K. B. om. yeva.¹¹ B. B¹. ādittaṇ.¹² B. B¹. °ttiko.¹³ B¹. pārupita°. K. °pitaṇ.¹⁴ K. om.¹⁵ B. bhuñjitvā.¹⁶ K. °antato.¹⁷ K. a. va.¹⁸ C. C°. om.¹⁹ K. B. a. ñatvā.²⁰ B. om.²¹ B. S. ār°.²² S. B. a. so.²³ K. °ato.²⁴ B. om.²⁵ K. °āpetvā.

nissāya so upāsako nattho,¹ kacci² me arogaṇ³ sīlaṇ,⁴ atthi⁵ me samaṇabhāvo⁶ ti pucchi Satthā tassa vacanaṇ sutvā 'bhikkhu arogaṇ te⁶ sīlaṇ, atthi te samaṇabhāvo, so appadutṭhassa padussitvā vināsaṇ patto⁷ ti,⁷ 'na kevalaṇ⁸ ca idān' eva atīte pi appadutṭhānaṇ padussitvā vināsaṇ patto yevā⁹ ti vatvā taṇ atthaṇ pakāsento atītaṇ⁹ āhari :

'Atīte kir' eko vejjo vejjakammattāya gāmaṇ vicaritvā kiñci kammaṇ alabhitvā¹⁰ chātajjhatto nikkhamitvā gāma-dvāre sambahule kumārake¹¹ kīlante disvā "ime sappena dasāpetvā¹² tikicchitvā¹³ āhāraṇ labhissāmī" ti ekasmiṇ rukkhabile¹⁴ sīsaṇ niharitvā nipannasappaṇ¹⁵ dassetvā "ambho kumārakā eso sālīkapotako, gaṇhatha¹⁶ nan" ti āha. Ath' eko kumārako sappāṇ gīvāya daḥaṇ gaḥetvā niharitvā¹⁷ tassa sappabhāvaṇ ūtvā viravanto avidūre tṭitassa vejassa matthake khipi. Sappo vejassa khandhatthikaṇ parikkhipitvā daḥaṇ dasitvā tatth' eva jīvita-kkhaṇaṇ pāpesi. Evam esa Koko¹⁸ sunakhaluddako pubbe pi¹⁹ appadutṭhassa padussitvā vināsaṇ patto²⁰ ti.

Satthā imaṇ atītaṇ āharitvā anusandhiṇ gaḥetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

125. 'Yo appadutṭhassa narassa dussati²¹
suddhassa posassa anaṇṇaṇassa
tam eva bālaṇ pacceti pāpaṇ
sukhumo rajo paṭivātaṇ va khitto' ti.

¹ B. a. ti.

² B¹. kicci. B. kacci me natthi samaṇabh^o.

³ B¹. ārogaṇ.

⁴ K. kacci.

⁵ K. C. C^a. me atthi.

⁶ K. B. tava.

⁷ K. va. B. om. C^a. pappoti.

⁸ K. keb^o.

⁹ Cf. F. J. III. 202.

¹⁰ K. a. va.

¹¹ K. °re.

¹² B. daṇṇ^o. K. daṇṇ^o.

¹³ K. a. kiñci.

¹⁴ B. °e bi^o.

¹⁵ K. S. °aṇ sa^o.

¹⁶ K. °itha.

¹⁷ B. om.

¹⁸ B. Koka^o.

¹⁹ K. va.

²⁰ B. a. yevā.

²¹ K. padu^o.

Tattha appaduṭṭhassā ti attano vā sabbasattānaṃ vā aduṭṭhassa¹ narassā ti sattassa dussatī ti aparajjhati suḍḍhassā ti niraparādhass' eva posassā ti idam pi aparenākārena sattādhivacanam eva. Anaṅgaṇassā ti nikkilesassa,² paccetī ti paṭietī. Paṭivātan ti yathā ekena purisena paṭivāte ṭhitaṃ paharitukāmatāya khitto sukhumo rajo tam eva purisaṃ pacceti, tass' eva upari patati, evam eva yo puggalo appaduṭṭhassa purisassa paṇippahārādīni dadanto³ padussati tam eva bālaṃ diṭṭhe va⁴ dhamme nirayādisu vā⁵ vipaccamānaṃ taṃ pāpaṃ vipākadukkhavasena paccetī ti attho.

Desanāvasāne so bhikkhu arahatte paṭiṭṭhahi, sampatta-parisāya pi sātthikā dhammadesanā ahoṣī ti.

Kokasunakhaluddassa vatthu.⁶

10. MAṆIKĀRAKULŪPAGATISSATTHERAVATTHU.

Gabbham eke⁷ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Maṇikārakulūpagatissattheraṃ⁸ ārabha kathesi.

So kira thero ekassa maṇikārassa kule dvādasavassāni bhuñji, tasmiṃ kule jayampatikā⁹ mātīpitiṭṭhāne¹⁰ ṭhatvā therāṃ paṭijaggaṃsu. Ath' ekadivaṣaṃ so¹¹ maṇikārako¹² therassa purato maṃsaṃ chindanto nisinno hoti. Tasmiṃ khaṇe rājā Pasenadikosalo ekaṃ maṇiratanāṃ 'imaṃ dhovitvā vijjhītvā paḥiṇatū'¹³ ti pesesi. Maṇikāro salohiten' eva hatthena taṃ paṭiggahetvā peḷāya¹⁴ upari

¹ K. B. appadu°.

² B. °paharādīnā daṇḍena.

³ B. diṭṭha-m-eva.

⁴ K. B. °akava°. B. a. navamaṃ.

⁵ K. a. uppajjanti.

⁶ K. B. °kulūpakaṃ Ti°.

⁷ B. B¹. mātāpitu°.

⁸ K. °kāro.

⁹ C. C°. °ntū. S. °nātu.

¹⁰ K. nikkh°.

¹¹ K. om.

¹² B¹. jāya°.

¹³ K. om.

¹⁴ K. °yaṃ.

thapetvā hatthadhovanatthayaṃ anto¹ pavisi. Tasmiṃ pana gehe posāvanīyakofficasakūṇo atthi, so lohitāgandhena maṇṣaṇ² saṇṇāya taṃ maṇiṃ therassa passantass' eva³ gili. Maṇikāro āgantvā maṇiṃ apassanto 'maṇi vo⁴ gahito' ti bhariyaṇ⁵ ca puttake ca paṭipāṭiyā pucchitvā, tehi 'na gaṇhāmā' ti vutte, 'therena gahito bhavissatī' ti cintetvā bhariyāya saddhiṃ mantesi: 'therena maṇi⁶ gahito bhavissatī' ti. Sā⁷ 'sāmi mā evaṃ avaca, ettakaṃ kālaṃ mayā therassa na kiñci vajjaṃ dīṭṭhapubbaṃ, na so maṇiṃ gaṇhātī' ti. Maṇikāro⁸ therayaṃ pucchi: 'bhante imasmiṃ thāne maṇiratanayaṃ tumhehi gahitaṃ' ti. 'Na gaṇhāmi upāsakā' ti. 'Bhante na idha aṇṇo atthi,⁹ tumheh'¹⁰ eva gahito bhavissati, detha me maṇiratanan' ti. So tasmiṃ asampaṭicchante¹¹ puna bhariyayaṃ āha: 'theren' eva¹² maṇi¹³ gahito, piḷetvāpi¹⁴ naṃ pucchissāmi' ti.¹⁵ 'Sāmi mā no nāsaya,¹⁶ varaṃ amhehi dāsavyayaṃ¹⁷ upagantaṃ¹⁸ na ca therayaṃ¹⁹ evarūpaṃ vattun'²⁰ ti. So 'sabbe va²¹ mayaṃ dāsattaṃ upagacchantā maṇiṃ²² nāgghāmā'²³ ti rājjuṃ gahetvā therassa sīsaṃ veṭhetvā²⁴

¹ K. om.

² K. °ssa va.

³ K. a. dhītarayaṃ.

⁴ B. C. C°. om.

⁵ K. a. bhiriyaṃ vacanaṃ agahetvā.

⁶ K. idha pana a° natthi.

⁷ B°. °hākam. K. B. °hehi yeva.

⁸ B°. °ike.

⁹ K. om.

¹⁰ S. a. sā.

¹¹ B. nassaya. K. rep. mā no nās°.

¹² K. B. °byayaṃ. B°. °bbayaṃ.

¹³ B°. °ntāpi. K. a. vattati.

¹⁴ B°. °rassa. B. ev° ther°.

¹⁵ B°. kammaṃ kātun sakkā.

¹⁶ B. maṇimūlaṃ.

¹⁷ K. na a°. B. n' aggh°.

¹⁸ K. °sa°.

¹⁹ K. B. B°. kena.

²⁰ B. om.

²¹ B. om.

²² K. °lit°.

²³ K. pi.

²⁴ K. vedh°.

daṇḍakena¹ ghaṭṭesi,² therassa sīsato ca kaṇṇanāsāhi
ca lohitaṇ pagghari³ akkhīni nikkhamanākārappattāni
aheṣuṇ. So vedanāpatto⁴ bhūmiyaṇ pati. Koṇco
lohitaḡandhenāgantvā⁵ lohitaṇ pivi.⁶ Atha naṇ maṇikāro
therassa⁷ uppannakopavegena⁸ 'tvaṇ kiṇ karosī' ti
pādena⁹ paharitvā khipi, so ekappahāren' eva maritvā
uttāno¹⁰ pati.¹¹ Thero taṇ disvā 'upāsaka sīse¹² veṭhanaṇ
tāva me sithilaṇ katvā imaṇ koṇcaṇ olokehi mato vā no
vā¹³ ti. Atha naṇ so āha: 'eso viya tvam pi marāhī'¹⁴
ti. 'Upāsaka iminā so maṇi gilito, sace ayaṇ na marissa,¹⁵
na¹⁶ ahaṇ maranto pi maṇiṇ¹⁷ ācikkhissan'¹⁸ ti. So tassa
udaraṇ phāletvā maṇiṇ disvā pavēdhento¹⁹ saṇviggā-
mānaso therassa pādāmūle nipajjitvā 'khamatha me²⁰
bhante' ti,²¹ 'ajānantena mayā katan' ti.²² 'Upāsaka
n' eva tuyhaṇ doso atthi na mayhaṇ, vaṭṭass' ev' esa²³
doso, khamāmi te' ti. 'Bhante sace me²⁴ khamatha
pakatiniyāmen' eva me gehe nisīditvā bhikkhaṇ gaṇhathā'
ti. 'Upāsaka na dāni²⁵ ito paṭṭhāya ahaṇ paresaṇ gehassa
antochedanaṇ²⁶ pavisissāmi, anto gehappavesanass'²⁷ eva

¹ B. daṇḍena.

² S. yantesi. C. C^a. dhante.

³ K. °ati.

⁴ B. vedanākāra°. S. °pamatto.

⁵ K. a. taṇ.

⁶ B. °ati.

⁷ K. thera°. B. there. B¹. therena.

⁸ B. °kodha°. B¹. °vassena.

⁹ K. a. koṇcaṇ.

¹⁰ B¹. parivattamāno. K. pavattamāno.

¹¹ B. ahosi.

¹² K. B. sīsa°.

¹³ B. om.

¹⁴ C. C^a. mārehī. B¹. mārissati. K. marissati. B. °ssasī.

¹⁵ K. B. °ssati.

¹⁶ B. a. te. K. om. S. nāhaṇ.

¹⁷ K. a. te na.

¹⁸ B. °ssāmi.

¹⁹ B¹. kampanto.

²⁰ K. om.

²¹ B. om.

²² K. B. S. a. āha.

²³ B. eva.

²⁴ K. om.

²⁵ B. dānāhaṇ.

²⁶ B¹. °chād°.

²⁷ B¹. °santassa.

hi ayaṇ¹ doso, ito paṭṭhāya pādesu vahantesu² gehadvāre
ṭhito va³ bhikkhaṇ gaṇhissāmi⁴ ' ti vatvā dhūtangaṇ samā-
dāya⁴ imaṇ gātham āha :

' Paccati munino bhattaṇ thokathokaṇ⁵ kule kule,
piṇḍikāya carissāmi, atthi janghābalaṇ maman⁶ ' ti.

Idaṇ⁶ pana vatvā thero⁷ ten⁸ eva vyādhinā na cirass'
eva parinibbāyi. Koṇco maṇikārakassa⁸ bhariyāya⁹ ku-
chismiṇ paṭisandhiṇ gaṇhi, maṇikāro kālaṇ katvā niraye¹⁰
nibbatti, maṇikārassa bhariyā there muducittatāya kālaṇ
katvā devaloke nibbatti.

Bhikkhū Satthāraṇ tesā abhisamparāyaṇ pucchisū.
Satthā ' bhikkhave idh¹¹ ekacce gabbhe nibbattanti,¹¹ ekacce
pāpakārino niraye,¹² ekacce katakalyāṇā devaloke¹² anā-
savā¹³ parinibbāyanti¹³ ' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dham-
maṇ desento imaṇ gātham āha :

126. ' Gabbham eke uppajjanti,¹⁴ nirayaṇ pāpakammīno
saggaṇ sugatino yanti, parinibbanti anāsavā¹⁵ ' ti.

Tattha gabbhan¹ ti idha manussagabbho va adhippeto,
sesam ettha uttānattham eva.¹⁵

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Maṇikāraikulūpagatissattheravatthu.¹⁶

¹ B¹. mayhaṇ, om. eva hi.

² K. carantesu. B¹. om. pā^o vah^o.

³ K. om.

⁴ B¹. °ṇkhasamādānatthāya.

⁵ K. B. °aṇ °aṇ.

⁶ B. idaṇ ca. K. imaṇ ca.

⁷ K. a. vasanatthānaṇ gato, gaten⁸ 'eva.

⁸ B. °rassa.

⁹ K. bhiriya^o.

¹⁰ K. al. niriye.

¹¹ K. °ttiṇsu.

¹² K. B. a. nibbattanti.

¹³ K. B. a. pana.

¹⁴ F. upapa^o.

¹⁵ K. evā ti.

¹⁶ K. Maṇikāravatthū. B. a. dasamaṇ.

11. TAYOJANAVATTHU.

Na antalikkhe¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto tayo jane ārabba kathesi.

Satthari kira Jetavane viharante² sambahulā bhikkhū³ Satthu dassanattthāya gacchantā⁴ ekaṇ gāmaṇ piṇḍāya pāvisiṇsu. Gāma-vāsino tesā patte ādāya āsanasālāyaṇ nisīdāpetvā yāgukhajjakaṇ datvā piṇḍapātavelaṇ⁵ āgama-yamānā dhammaṇ sunantā nisīdiṇsu. Tasmiṇ khaṇe bhattaṇ pacitvā sūpavyañjanaṇ dhūpayamānāya⁶ ekissā itthiyā bhājanato⁷ aggijālā utṭhahitvā chadanaṇ⁸ gaṇhi, tato ekaṇ tiṇakaraṇaṇ⁹ utṭhahitvā jalamānaṇ¹⁰ ākāsaṇ¹¹ pakkhandi. Tasmiṇ khaṇe eko kāko ākāseṇa¹² gacchanto tattha gīvaṇ pavesetvā tiṇavethito¹³ jhāyitvā gāma-majjhe pati. Bhikkhū taṇ disvā 'aho bhāriyaṇ kammaṇ, passa-thāvuso kākena pattaṇ vippakāraṇ, iminā katakammaṇ aññatra Satthārā ko jānissati, Satthāram assa kammaṇ pucchissāmā' ti cintayitvā¹⁴ pakkamiṇsu.

Aparaesaṇ pi bhikkhūnaṇ Satthu dassanattthāya nāvaṇ abhiruyha gacchantānaṇ nāvā samudde¹⁵ niccalā atṭhāsi. Manussā 'kālakappaṇiyā¹⁶ ettha bhavitabban'¹⁷ ti salākaṇ vāresuṇ.¹⁸ Nāvikaṇsa bhariyā pathamavaye tṭhitā dassa-niyā pāsādikā¹⁹—salākā tassā pāpuṇi, 'puna salākaṇ²⁰ vārethā' ti vatvā yāvataṭṭiyaṇ vārayiṇsu,²¹ tikkhattum pi

¹ K. a. na samuddamajjhe.

² K. a. yeva.

³ K. a. paccantato.

⁴ K. āg°.

⁵ C. C°. °velāyaṇ.

⁶ B¹. vūpasamānāya. K. corr. pacca°, had dhuma°.

⁷ K. B¹. uddhanato.

⁸ B¹. chā°.

⁹ B¹. tiṇṇakāraṇaṇ. B. °lay.

¹⁰ K. jhāya°.

¹¹ B. °se.

¹² K. B. °se.

¹³ B. B¹. tiṇavallī°. K. tiṇakaraṇe palivethito.

¹⁴ B. B¹. °etvā.

¹⁵ K. corr. a. majjhe.

¹⁶ C. C°. S. °ṇṇī.

¹⁷ S. °bbo.

¹⁸ K. B. vicār°, al.

¹⁹ K. om.

²⁰ K. B. sa° puna.

²¹ B. vicāresuṇ.

tassā evaṇ¹ pāpuṇi. Manussā 'kiṇ sāmī'² ti nāvikkassa mukhaṇ olokesuṇ. Nāviko 'na sakkā ekissā atthāya mahājanaṇ nāsetuṇ, udake naṇ³ khipathā' ti āha. Sā gahetvā udake khipamānā⁴ maraṇabbhayatajjitā viṣṣaraṇ⁵ akāsi. Taṇ sutvā nāviko 'na⁶ attho imissā ābharaṇehi naṭṭhehi, sabbābharaṇāni omuñcivā⁷ ekam pilotikaṇ nivā-sāpetvā chaḍḍetha naṇ,⁸ ahaṇ pan' etaṇ udakapiṭṭhe mara-mānaṇ⁹ datṭhuṇ na sakkhissāmi, tasmā yathā naṇ ahaṇ na passāmi evaṇ vālukkakuṭaṇ gīvāya bandhitvā samudde khipathā' ti. Te tathā kariṇsu, tam pi¹⁰ patitaṭṭhāne yeva macchakacchapā vilumpiṇsu. Bhikkhū taṇ pavattiṇ ñatvā¹¹ 'ṭhapetvā Satthāraṇ¹² ko añño etissā itthiyā kata-kammaṇ jānissati, Satthāram assā¹³ kammaṇ pucchis-sāmā' ti icchitaṭṭhānaṇ¹⁴ pattā¹⁵ nāvāto oruyha pakka-miṇsu.

Apāre pi satta bhikkhū¹⁶ Satthāraṇ¹⁷ dassanaṭṭhāya¹⁸ gacchantā¹⁹ sāyaṇ ekaṇ vihāraṇ pavisitvā vasaṇaṭṭhānaṇ pucchīṇsu. Ekasmiṇ ca lene²⁰ satta mañcā honti, tesāṇ tad eva labhitvā tattha nipannānaṇ rattibhāge kūtāgāra-matto pāsāṇo pavattamāno āgantvā lenadvāraṇ pidahi. Nevāsikā²¹ bhikkhū²² 'imaṇ lenaṇ āgantukabhikkhūnaṇ²³ pāpayimha, ayaṇ ca mahāpāsāṇo lenadvāraṇ pidahanto

¹ B¹. S. yeva. B. eva.

² K. karissāmā.

³ K. om.

⁴ K. khipaya°. S. khipiya°.

⁵ K. B. viravam.

⁶ B. ko. S. anatto.

⁷ K. a. va.

⁸ B. nan ti.

⁹ K. rodamānaṇ. B. plavamānaṇ.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. sutvā.

¹² K. Sa°. ṭha°.

¹³ B. tassā.

¹⁴ C. B¹. °ne.

¹⁵ Ca. pavattā. K. B. patvā.

¹⁶ K. a. paccantato.

¹⁷ B. °ra°.

¹⁸ B. °nāya.

¹⁹ B¹. āgacchanto.

²⁰ B¹. pabbatalaṇe.

²¹ K. °ika°.

²² B. a. mayaṇ.

²³ K. a. na.

pati,¹ apanessāma nan ' ti samantāpi² pādagāmehi³ manusse⁴ sannipātetvā vāyamantā⁵ ṭhānā⁶ cāletuṇ⁷ pi⁸ nāsakkhiṇsu,⁹ anto pavitṭhabbhikkhū¹⁰ pi vāyaṃsu yeva. Evaṇ sante pi sattāhaṇ pāsāṇaṇ cāletuṇ nāsakkhiṇsu, āgantukā¹¹ sattāhaṇ chātajjhattā¹² mahādukkhaṇ anubha-
viṇsu, sattame divase pāsāṇo sayam eva pavatṭitvā apagato. Bhikkhū nikkhamitvā ' ambhākaṇ imaṇ pāpaṇ¹³ aññatra Satthārā ko jānissati, Satthāraṇ pucchissāmā ' ti cintetvā pakkamiṇsu.

Te¹⁴ purimehi saddhiṇ antarāmagge samāgantvā sabbe ekato va Satthāraṇ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṇ nisinnā¹⁵ Satthāraṇ¹⁶ attanā¹⁷ diṭṭhānubhūṭāni¹⁸ kāraṇāni paṭipāṭiyā pucchiṇsu. Satthāpi nesaṇ¹⁹ paṭipāṭiyā²⁰ vyākāsi: ' bhikkhave so tāva kāko attanā katakammam eva anubhosi,²¹ atīte²² kāle hi²³ Bārāṇasiyaṇ eko kassako attano goṇaṇ damento dametuṇ nāsakkhi. So hi 'ssa goṇo thokaṇ gantvā va²⁴ nipajjati,²⁵ pothetvā utṭhāpito pi²⁶ thokaṇ gantvā puna pi tath' eva²⁷ nipajji.²⁸ So vāya-
metvāpi²⁹ taṇ dametuṇ asakkonto kodhābhibhūto hutvā³⁰

¹ B. aṭṭhāsi.² B. om. pi K. hi.³ K. B. sattahi gāmehi. C. C^a. °gāme.⁴ B. °ssā.⁶ K. B. a. pi.⁶ C. C^a. °ne.⁷ B¹. cāv°.⁸ K. B. om.⁹ K. na sa°.¹⁰ K. pavitṭhā. B. °ṭṭhā bhi°.¹¹ K. °kabbhikkhū.¹² B. °ajjhattā.¹³ B¹. idaṇ pāpakammaṇ.¹⁴ K. tehi.¹⁵ K. a. va.¹⁶ K. B¹. katapaṭisanthārā. B. °rā °ndhārā. C. C^a. °rā.¹⁷ S. rep.¹⁸ B¹. diṭṭhabhū°.¹⁹ K. B. tesāṇ.²⁰ B. a. evaṇ.²¹ K. °ti.²² B. °ta°.²³ K. kira.²⁴ B. om.²⁵ B. °jji.²⁶ K. after po°.²⁷ K. va for puna pi tath' eva.²⁸ K. °ati.²⁹ K. B. °itvā (K. rep.), om. pi.³⁰ K. a. gantvā.

“ito dāni paṭṭhāya sukhaṇ¹ nipajjissasī”² ti taṇ³ palāla-piṇḍaṇ viya karonto palālana⁴ pariveṭhetvā⁵ aggiṇ adāsi,⁶ gono tatth’ eva jhāyitvā mato. Tadā bhikkhave tena kākena⁷ taṇ pāpakammaṇ kataṇ, so tassa vipākena digha-rattaṇ niraye pacitvā vipākāvasesena sattakkhattuṇ⁸ kāka-yoniyaṇ nibbattitvā evam evaṇ ākāse jhāyitvā⁹ mato’ ti.¹⁰

‘Sāpi bhikkhave itthī attanā katakammam¹¹ eva anubhosi. Sā hi atīte Bārāṇasiyaṇ ekassa gahapatikassa¹² bhariyā udakāharaṇakoṭṭanapacanaḍḍini¹³ sabbakiccāni sahatthen’ eva akāsi. Tassā eko sunakho taṇ gehe saḍḍa-kiccāni¹⁴ kurumāṇaṇ oloketvā¹⁵ va nisīdati,¹⁶ khethe bhat-taṇ harantiyā dārupaṇḍādiṇaṇ vā¹⁷ atthāya araṇṇaṇ gacchantiyā tāya saddhiṇ yeva gacchati. Taṇ disvā daharamanussā “hambho¹⁸ nikkhanto sunakhaluddako, ajja¹⁹ maṇsena²⁰ bhuñjissāmā” ti uppaṇḍenti. Sā tesāṇ kathāya mañku²¹ hutvā sunakhaṇ leḍḍudaṇḍādihi²² paharitvā palāpesi, sunakho nivattitvā puna²³ anubandhati. So kir’ assā²⁴ tatiye attabhāve bhattā²⁵ ahosi, tasmiṇ sinehaṇ chindituṇ na sakkoti. Kiñcāpi hi taṇ²⁶ anamatagge saṇsāre jāyā vā pati vā abhūtapubbo²⁷ nāma natthi, avidūre pana²⁸ attabhāve ñātaquesu adhimatto sineho hoti,

¹ K. a. pi.² B. °ti.³ B. om.⁴ K. a. tassa gīvāyaṇ. B. a. tassa gīvaṇ.⁵ K. paṭi°. B. pali°. S. paṭi°.⁶ K. dāpesi.⁷ B. kāraṇena.⁸ C. sakkhattuṇ.⁹ S. B. a. va.¹⁰ K. a. atha Satthā.¹¹ K. kataṇ ka°.¹² K. °tissa.¹³ K. udakarahākoṭṭhapa°.¹⁴ B¹. katabba°.¹⁵ B. °nto.¹⁶ K. B. °di.¹⁷ K. °ñ ca.¹⁸ B. ambho.¹⁹ B. a. mayaṇ.²⁰ B¹. °āni.²¹ K. a. °bhūtā.²² K. leḍḍu°.²³ B. om.²⁴ K. kira tassā.²⁵ K. corr. sāmiko.²⁶ K. B. om.²⁷ B. °bbā.²⁸ K. paṇ’ assa.

tasmā so sunakho taṇ¹ vijahitūṇa na sakkoti.² Sā tassa kujjhitvā khettaṇ³ sāmikassa yāguṇa haramānā⁴ rajjuṇa uccaṅge ṭhapetvā agamāsi, sunakho tāy'eva saddhiṇa gato. Sā sāmikassa yāguṇa datvā tucchakuṭaṇa ādāya ekaṇa udakatthānaṇa gantvā kuṭaṇa vālukāya⁵ pūretvā samīpe oloketvā ṭhitassa sunakhassa saddaṇa akāsi. Sunakho "cirasasay⁶ me ajja madhurakathā laddhā" ti naṅguṭṭhaṇa cālento taṇa upasaṅkami. Sā taṇa gīvāya daḥhaṇa gahetvā ekāya rajjukotiya kuṭaṇa bandhitvā ekaṇa rajjukotiṇa sunakhassa gīvāya bandhitvā kuṭaṇa udakābhimukhaṇa pavatṭesi, sunakho kuṭaṇa anubandhanto patitvā tatth'eva kālam akāsi. Sā tassa kammassa vipākena dīgharattaṇa niraye paccitvā vipākāvasesena attabhāvasate vālukakuṭaṇa⁷ gīvāya bandhitvā udake pakkhittā kālam akāsi⁸ ti.

'Tumhehi pi bhikkhave attanā katakammam eva anubhūtaṇa. Atītasmiṇa hi Bārāṇasivāsino satta gopālādārakā⁹ ekasmiṇa ātavippadese sattāhaṇa¹⁰ varena gāviyo cāretvā¹¹ ekadivasaṇa gāvo¹² cāretvā¹³ āgacchantā¹⁴ ekaṇa mahāgodhaṇa disvā anubandhiṇsu, godhā palāyitvā ekaṇa vammikaṇa pāvisi. Tassa pana vammikassa satta chiddāni;¹⁵ dārakā "mayaya idāni¹⁶ gahetuṇa na sakkhissāma, sve āgantvā gaṇhissāmā" ti ekeko ekekaṇa¹⁷ sākhabhaṅga-muṭṭhiya ādāya satta pi janā¹⁸ satta chiddāni pidahitvā

¹ K. sinehaṇa.

² S. °si.

³ B. C^a. *first* khetto. C. C^a. K. khetta°. B¹. khetta-kassakassa.

⁴ K. āh°.

⁵ K. bālu°.

⁶ K. °ss' eva.

⁷ B. °kāya ku°.

⁸ K. a. atha.

⁹ K. gopālakā.

¹⁰ B. °ha°.

¹¹ B¹. vicaranto. B. vicarantā. K. vicārento, and a. ekasmiṇa gāviyo vicārentā.

¹² K. B¹. gāviyo.

¹³ B¹. vicaritvā. K. B. vicāretvā.

¹⁴ K. ga°.

¹⁵ K. a. honti.

¹⁶ B. dāni.

¹⁷ K. ekaṇa.

¹⁸ K. om. satta pi janā.

pakkamiṇsu. Te punadivase taṇ godhaṇ amanasikatvā aññasmiṇ padese gāviyo cāretvā¹ sattame divase gāvo ādāya āgacchantā taṇ vammikaṇ disvā satiṇ paṭilabbhitvā, “ko² nu kho tassā godhāya pavattī” ti attanā attanā pihitachiddāni vivariṇsu. Godhā jīvite nirālayā hutvā atṭhicammāvasesā pavedhamānā nikkhami. Te taṇ disvā anukampaṇ katvā “mā taṇ³ māretha, sattāhaṇ chinna-bhiattā jātā”⁴ ti tassā piṭṭhiṇ parimajjitvā ‘sukhena gacchā’⁵ ti vissajjesuṇ. Te godhāya amāritattā niraye tāva na pacciṇsu,⁶ te pana satta⁷ ekato hutvā cuddasasu⁸ attabhāvesu satta⁹ divasāni chinnabhattā ahesuṇ, tadā bhikkhave tumhehi¹⁰ gopālakehi¹¹ hutvā taṇ kammaṇ katan’ ti evaṇ vatvā¹² tehi puṭṭhapañhe¹³ vyākāsi.

Ath’ eko bhikkhu Satthāraṇ āha:¹⁴ ‘kiṇ pana bhante¹⁵ pāpakammaṇ katvā ākāse uppatitassāpi samuddaṇ¹⁶ pak-kantassāpi¹⁷ pabbatantaraṇ¹⁸ pavisantassāpi¹⁹ makkho natthī’ ti. Satthā ‘evam etaṇ²⁰ bhikkhave,²¹ ākāśādisu hi²² ekappadeso pi²³ natthi yatra²⁴ ṭhito pāpakammato²⁵ mucceyyā’²⁶ ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

¹ B¹. caranto. K. vicār°.

³ B. naṇ.

⁶ K. B. °āhī.

⁷ S. dve pana sattāhe. C. C^a. sattahe. K. B¹. a. pi janā. B. a. janā.

⁸ K. cudda°.

¹⁰ K. a. satta. B. a. sattahi.

¹² B. Satthā.

¹⁴ K. pucchi.

¹⁵ S. a. tesāṇ. C. C^a. a. te.

¹⁷ B. pakkhandassāpi.

¹⁹ K. B. pavitṭhassāpi. B¹. °ṭṭhāpi.

²⁰ K. B. B¹. eva.

²² B. pi.

²⁴ B. yattha.

²⁶ K. S. muñc°. K. °yyan.

² K. kiṇ.

⁴ B¹. chinnāhārapatto.

⁶ B¹. paṭṭhesuṇ.

⁹ B. B¹. rep.

¹¹ C. C^a. °ke. S. °kā.

¹³ B. puṭṭho pañhaṇ.

¹⁶ K. °dda°.

¹⁸ K. pabbaraṇ.

²¹ K. om.

²³ K. ca.

²⁵ K. B. a. na.

127. 'Na antalikkhe¹ na samuddamajjhe
na pabbatānaṃ vivaraṃ pavissa
na vijjati² so jagatippadeso
yatthaṭṭhito³ muñceyya pāpakammā' ti.

Tass' attho: sace hi koci 'iminā upāyena pāpakammato
muccissāmī'⁴ ti antalikkhe vā nisīdeyya caturāsiti-
yojanasahassagambhīraṃ mahāsamuddaṃ vā paviseyya
pabbatantare vā nisīdeyya n' eva pāpakammato muc-
ceyya 1. ratthimādisu jagatippadesesu pathavibhāgesu
na so vālaggamatto⁵ pi okāso⁶ atthi yattha ṭhito pāpa-
kammato muccituṃ sakkuneyyā ti attho.⁷

Desanāvasāne te⁸ bhikkhū sotāpattiphalādini pāpunīṃsu,
sampattamahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahoṣī ti.

Tinnaṃ bhikkhūnaṃ vatthu.⁹

12. SUPPABUDDHASAKKAVATTHU.

Na antalikkhe¹⁰ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Nigrodhārāme viharanto Suppabuddhasakkaṃ¹¹ ārabha
kathesi.

So kira 'ayaṃ¹² mama dhītarāṃ chaḍḍetvā nikkhanto'¹³
ti ca 'mama puttāṃ pabbājetvā tassa veriṭṭhāne ṭhito cā'

¹ C. C^a. nānta°.

² K. °ate.

³ K. yatra°.

⁴ K. S. muñc°.

⁵ B. vāḷ°.

⁶ K. pan' eso for pi. ok°.

⁷ K. B. om.

⁸ K. a. sabbe.

⁹ K. tayo jane pubbakamme kate vatthuṃ samattaṃ. B.
Tayojanavatthu, and a. ekādasamaṃ.

¹⁰ K. a. na sa°.

¹¹ K. °sākyaṃ. Cf. Hardy, 'Manual,' pp. 351-2.

¹² K. ayaṃ kira.

¹³ K. °manto.

ti imehi¹ dvīhi kāraṇehi Satthari āghātaṇ bandhitvā ekadivasaṇ 'na² dāni³ 'ssa nimantitatthānaṇ⁴ gantvā bhuñjituṇ⁵ dassāmi' ti gamanamaggaṇ pidahitvā antara-vīthiyaṇ suraṇ pivanto nisīdi. Ath' assa Satthari bhikkhusaṅghaparivute taṇ thānaṇ āgate 'Satthā āgato' ti ārocesuṇ. So āha : "parato⁶ gacchā" ti⁷ tassa vadetha, nāyaṇ mama⁸ mahallakataro,⁹ nāssa maggaṇ dassāmi' ti punappuna vuccamāno pi tath' eva vatvā nisīdi. Satthā mātulassa¹⁰ santikā maggaṇ alabhitvā tato va¹¹ nivatti. So pi¹² carapurisaṇ pesesi : 'gacch' assa¹³ kathaṇ sutvā ehi' ti. Satthāpi nivattento sitaṇ katvā Ānandattherena 'ko nu kho bhante sitapātukamme¹⁴ paccayo' ti puṭṭho āha :¹⁵ 'passasi Ānanda Suppabuddhan' ti. 'Passāmi bhante' ti. 'Bhāriyaṇ tena kammaṇ kataṇ mādisassa Buddhassa maggaṇ adentena, ito sattame divase heṭṭhāpāsāde sopānapādāmūle paṭhaviṇ pavississati' ti.¹⁶ Carapuriso taṇ¹⁷ kathaṇ sutvā Suppabuddhassa santikaṇ gantvā 'kiṇ¹⁸ mama¹⁹ bhāgineyyena nivattantena vuttan' ti puṭṭho yathāsutaṇ ārocesi. So tassa vacanaṇ sutvā 'na dāni mama bhāgineyyassa kathādosso²⁰ atthi, addhā yaṇ so vadati taṇ tath' eva hoti,²¹ evaṇ sante pi naṇ²²

¹ B. *om.*² K. B. *om.*³ K. *idāni*. B. *om.*⁴ B. *tassa nimantana°*. B¹. *nimantana°*.⁵ K. B. *a. na.*⁶ K. B. *purato*.⁷ K. °*hi*.⁸ B. *mayā*, S. *om.*⁹ K. B. *a. ti.*¹⁰ B. °*la°*.¹¹ B. *om.*¹² B¹. *a. eka°*. B. *a. ca ekaṇ*.¹³ K. *gacchato tassa*. B. *gaccha tassa*.¹⁴ B. B¹. *sitassa pā°*. K. B. B¹ °*kammassa*.¹⁵ B. *om.*¹⁶ K. *a. so pi*.¹⁷ C. C^a. *om.*¹⁸ C. C^a. *om.* S. *before vu°*.¹⁹ K. *me*.²⁰ S. B. *kathāya do°*.²¹ K. B. *hotu*.²² K. *taṇ*.

dāni¹ musāvādena niggaṇhissāmi,² so hi maṇṇ³ “sattame divase paṭhaviṇ pavississatī” ti aniyamena avatvā “hetṭhā-pāsāde⁴ sopānapādamūle paṭhaviṇ pavississatī” ti āha,⁵ ito dāni paṭṭhāya ahaṇ⁶ taṇ ṭhānaṇ na gamissāmi,⁷ atha naṇ tasmiṇ ṭhāne paṭhaviṇ apavisitvā musāvādena niggaṇhissāmi⁸ ti so attano upabhogajātaṇ sabbaṇ satta-bhūmakassa⁹ pāsādassa upari āropetvā sopānaṇ harāpetvā¹⁰ dvāraṇ pidahāpetvā ekekaṣmiṇ dvāre dve dve malle ṭhapāpetvā¹¹ ‘sacāhaṇ pamādena hetṭhā oropitukāmo homi nivāreyyātha man’ ti vatvā sattame pāsādatala sirigabbhe nisīdi. Satthā tāṇ pavattiṇ sutvā ‘bhikkhave Suppabuddho na¹² kevalaṇ pāsādatalaṇ¹³ vehāsaṇ uppatitvā¹⁴ ākāse¹⁵ nisīdatu, nāvāya vā samuddaṇ pakkhandatu pabbatantaraṇ¹⁶ vā pavissatu, buddhānaṇ kathāya dvidbhābhāvo¹⁷ nāma natthi, mayā vuttaṭṭhāne yeva so paṭhaviṇ pavississatī,’ ti vatvā¹⁸ dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

128. ‘Na antalikkhe¹⁹ na samuddamajjhe
na pabbatānaṇ vivaṇaṇ pavissa
na vijjati so jagatippadeso
yatthaṭṭhitaṇ²⁰ nappasahetha²¹ maccū’ ti.

Tattha²² nappasahetha maccū ti yasmiṇ padese
ṭhitaṇ maraṇaṇ nappasaheyya nābhībhaveyya kesagga-

¹ K. B. S. idāni.

² K. niggaḥ°. B. a. ti.

³ K. om.

⁴ B. a. va.

⁵ B. so.

⁶ B. °yāhaṇ.

⁷ B. a. ti.

⁸ K. B. °ik°. B¹. °bhummik°.

⁹ B¹. āropetvā.

¹⁰ B. ṭhapetvā.

¹¹ C. C°. K. S. °ddhena. B. om.

¹² K. B. °tale.

¹³ K. a. va.

¹⁴ K. S. a. vā.

¹⁵ K. °re.

¹⁶ B¹. dvedbhābhāvena.

¹⁷ K. a. anusandhiṇ ghaṭetvā.

¹⁸ C. nānta°.

¹⁹ C. C°. °to.

²⁰ K. °eyya. B. °eya.

²¹ B. a. yattha ṭhitaṇ.

matto pi so paṭhavippadeso natthi. Sesañ purimanayam¹ evā ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuniṅsu² ti.³
 Sattame pana⁴ divase Satthu⁵ bhikkhācāramaggassa⁶
 niruddhavelāya⁷ heṭṭhāpāsāde Suppabuddhassa maṅga-
 lasso uddāmo hutvā taṇ taṇ bhittiṇ pahari.⁸ So upari-
 nisinno va saddaṇ⁹ sutvā 'kiṇ etan' ti pucchi. 'Maṅga-
 lasso uddāmo'¹⁰ ti.¹¹ So pan' asso Suppabuddhaṇ disvā
 va sannisīdati.¹² Atha naṇ so gaṇhitukāmo hutvā nisinna-
 tṭhānā utṭhāya dvārābhimukho ahosi, dvārāni sayam eva
 vivatāni, sopānaṇ sakatṭhāne yeva thitaṇ, dvāre ṭhita-
 mallā taṇ gīvāya gahetvā heṭṭhābhimukhaṇ khipiṇsu.
 Ten¹³ upāyena sattasu pi talesu dvārāni sayam eva viva-
 tāni, sopānāni yathāṭṭhānesu¹⁴ ṭhitāni, tattha ṭhitamallā¹⁵
 taṇ gīvāyam eva gahetvā heṭṭhābhimukham eva¹⁶ khipiṇsu.
 Atha naṇ heṭṭhāpāsāde¹⁷ sopānapādamūle¹⁸ sampattam
 eva mahāpaṭhavi vivaramānā bhijjitvā sampaṭicchi,¹⁹ so
 gantvā²⁰ Avicimhi nibbatti.²¹

Suppabuddhasakkassa vatthu.²²

Pāpavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Navamo vaggo.

¹ K. B. S. °sadisam.

² K. sampā°.

³ K. a. atha.

⁴ B. om. K. after di°.

⁵ B. om.

⁶ B¹. °rato.

⁷ B¹. nivattakāle.

⁸ K. °ati.

⁹ B. gadrabhasaddaṇ. B¹. Supabuddho gadrabhasa°

for heṭṭhāpāsāde . . . saddaṇ.

¹⁰ B¹. utrāso.

¹¹ B. hoti.

¹² K. disvā ni°. B. ni°.

¹³ S. B. eten'.

¹⁴ B. °ṭṭhāne. B¹. yattha yattha ṭh°.

¹⁵ B¹. tattha ṭhitan' eva ahesuṇ, mallakādayo. B. tattha

for ṭhita.

¹⁶ B. om.

¹⁷ C. C°. °da.

¹⁸ B. °namūle.

¹⁹ B¹. om.

²⁰ B¹. paṭhavi pavisetvā. K. a. tattha.

²¹ B. a. ti S. a. desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini

pāpuniṅsu.

²² K. Suppabuddhavatthun. B. °sakyavatthu, and u. dvādasamaṇ.

X. DAṄḌAVAGGO.

1. CHABBAGGIYĀNAṆ VATTHU.

SABBE TASANTI¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jeta-vane viharanto Chabbaggiye bhikkhū ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi² samaye Sattarasavaggiyehi bhikkhūhi³ senāsane paṭijaggite Chabbaggiyā bhikkhū⁴ 'mayaṇ mahallakatarā, amhākaṇ etaṇ pāpuṇātī' ti vatvā, tehi 'na mayaṇ dassāma, amhehi paṭhamayaṇ paṭijaggitaṇ' ti vutte⁵ bhikkhū pahariṇsu. Sattarasavaggiyā maraṇabhayaatajjitā mahāviraṇaṇ viraviṇsu.⁶ Satthā tesayaṇ saddaṇ sutvā 'kiyaṇ idan' ti pucchitvā, 'idaṇ nāma' ti ārocite. 'na bhikkhave ito paṭṭhāya bhikkhuna' evaṇ kātappaṇaṇ, yo karoti⁷ idaṇ nāma āpajjati' ti pahāradānasikkhāpadaṇ* paññāpetvā, 'bhikkhave bhikkhuna nāma "yathā ahaṇ⁸ tath" eva aññe¹⁰ pi daṇḍassa¹¹ tasanti maccuno bhāyanti" ti ñatvā paro na paharitaṇ na ghāṭetaṇ' ti vatvā anusandhiya ghaṭetva dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

129. 'Sabbe tasanti daṇḍassa sabbe bhāyanti maccuno,
attānaṇ upamaṇ katvā na haneyya na ghātaye' ti.

¹ K. a. daṇḍassā.

² K. B. om.

³ K. B. a. te.

⁴ B. a. nāma.

* Pācittiya, 74.

¹⁰ K. sabbe.

² K. om.

⁴ K. a. nikkhamantā.

⁶ C. vivaraṇaṇ vivariṇsu.

⁸ B. a. so.

⁹ K. yathāhaṇaṇ.

¹¹ C. akassa.

Tattha sabbe tasantī ti sabbe pi¹ sattā attani daṇḍe nipatante² tassa³ daṇḍassa tasanti. Maccuno ti maraṇassa pi bhāyanti yeva. Imissā ca⁴ desanāya byañjanāṃ niravasesaṃ, attho⁵ sāvaseso: 'yathā⁶ raññā "sabbe sannipatantū" ti bheriyā carāpitāya⁷ pi⁸ rājamaḥmatte ṭhapetvā sesā sannipatanti, evaṃ evaṃ⁹ sabbe tasantī' ti vutte pi, hatthajāneyyo¹⁰ assajāneyyo usabhājāneyyo khīṇāsavo ti ime cattāro ṭhapetvā avasesā¹¹ va¹² tasantī ti veditabbā,¹³ imesu hi khīṇāsavo sakkāyaditṭhiyā pahīnattā maraṇakasattaṃ¹⁴ apassanto na bhāyati, itare tayo sakkāyaditṭhiyā balavattā¹⁵ attano paṭipakkhabhūtasattaṃ¹⁶ apassantā na bhāyanti. Na haneyya na ghātaye ti 'yathā ahaṃ evaṃ aññe pi sattā' ti¹⁷ n' eva paraṃ pahareyya na paharāpeyyā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Chabbaggiyānaṃ vatthu.¹⁸

2. CHABBAGGIYĀNAṃ VATTHU.*

Sabbe tasanti¹⁹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Chabbaggiye bhikkhū yeva²⁰ ārabha kathesi.

¹ B. om.

³ K. a. va.

⁴ F. imissāya. K. des° ca.

⁶ F. K. B. a. hi.

⁸ B. om.

¹⁰ K. a. ca, °yyā al.

¹² F. B. om.

¹⁴ K. amar°. B. amaraṇasattaṃ.

¹⁵ F. vattā.

¹⁷ B. om.

¹⁸ K. °iyava°. B. °iyabhikkhuva°, and a. paṭhamāṃ.

* Cf. Cullavagga, Old., p. 166.

¹⁹ K. a. daṇḍassā.

² F. K. B. S. pa°.

⁶ K. B. a. pana.

⁷ K. pacār°.

⁹ B. idha.

¹¹ B. sesā.

¹³ C°. first, F. B. °bbo.

¹⁶ K. B. °bhūtaṃ sa°.

²⁰ K. B. S. om.

Te yeva¹ ekasmiṃ hi samaye ten' eva kāraṇena purima-sikkhāpade² Sattarasavaggiye pahariṃsu, ten' eva kāraṇena tesāṃ talasattikaṃ uggiriṃsu.* Idhāpi Satthā tesāṃ saddaṃ sutvā 'kiṃ idan'³ ti pucchitvā, 'idaṃ nāma' ti ārocite, 'na bhikkhave ito paṭṭhāya bhikkhunā nāma evaṃ kātabbaṃ : yo karoti⁴ imaṃ⁵ nāma āpajjati' ti talasattikaṃ⁶ sikkhāpadaṃ paññāpetvā, 'bhikkhave bhikkhunā nāma "yathā ahaṃ tath' eva aññe pi'⁷ daṇḍassa tasanti,⁸ yathā ca mayhaṃ tath' eva tesāṃ jīvitaṃ piyaṃ" ti ñatvā paro na hanitabbo⁹ na ghātetabbo' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

130. 'Sabbe tasanti daṇḍassa, sabbesaṃ jīvitaṃ piyaṃ,
attānaṃ upamaṃ katvā na haneyya na ghātaye' ti.

Tattha sabbesaṃ jīvitaṃ piyaṃ ti khīṇāsava ṭhapetvā sesasattānaṃ jīvitaṃ piyaṃ madhuraṃ,¹⁰ khīṇāsavo pana jīvite vā maraṇe vā upekkhako va hoti. Sesaṃ purimasadisam evā ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.
Chabbaggiyānaṃ yeva vatthu.¹¹

3. SAMBAHULAKUMĀRAKAVATTHU.

Sukhakāmāni bhūtāni ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Jetavane viharanto sambahule kumārake¹² ārabha kathesi.

¹ K. B. om. te yeva.

² B¹. a. pañatte ten' eva kāraṇena.

* See *Vinaya Texts*, I. 51.

³ B¹. etaṃ.

⁴ B. a. tassa.

⁵ K. B. B¹. idaṃ (K. °n).

⁶ B. °ika°.

⁷ K. ca.

⁸ K. tass°, al.

⁹ B¹. paraharitaḥ. B. pahari°.

¹⁰ K. piyatarāṇaṃ.

¹¹ S. om. yeva. K. B. °iyava°. B. a. dutiyaṃ.

¹² K. kumārasake.

Ekasmiṃ hi divase¹ Satthā Sāvattiyaṃ piṇḍāya pavisaṃto antarāmagge sambahule kumārake² ekaṃ ghara-sappajātikaṃ ahiṃ daṇḍakena hanante³ disvā, 'kumārakā⁴ kiṃ karoṭhā' ti pucchitvā, 'ahiṃ⁵ daṇḍena hanāmā,⁶ ti vutte, 'kiṃkāraṇā' ti puna⁷ pucchitvā 'ḍasanabhayaena bhante' ti vutte, 'tumhe "attano sukhaṃ karissāmā"⁸ ti imaṃ hanantā nibbattanibbattaṭṭhāne⁹ sukhālābhino na bhavissatha, attano¹⁰ sukhaṃ patthentena hi paraṃ¹¹ hanituṃ¹² na vaṭṭati' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi:

131. 'Sukhakāmāni bhūtāni yo daṇḍena vihiṃsati
attano sukham esāno pecca so na labhate
sukhaṃ.

132. Sukhakāmāni bhūtāni yo daṇḍena na hiṃsati¹³
attano sukham esāno pecca so labhate sukhaṃ' ti.

Tattha yo daṇḍenā ti yo puggalo daṇḍena vā leḍḍu-ādihi¹⁴ vā viheṭṭeti. Pecca so na labhate¹⁵ ti so puggalo paraloke manussasukhaṃ vā dibbasukhaṃ¹⁶ vā paramatthabbhūtaṃ nibbānasukhaṃ vā¹⁷ na labhati. Pecca so labhate ti so puggalo paraloke vuttappakāraṃ tividhaṃ pi¹⁸ sukhaṃ labhati ti attho.

Desanāvasāne pañcasatāpi te kumārakā sotāpatti-phale patiṭṭhahinsū ti.

Sambahulānaṃ kumārakānaṃ vatthu.¹⁹

¹ B. samaye.

² K. dārake.

³ B¹. pahatante. B. pahar°. K. har°.

⁴ K. a. bho.

⁵ B. a. bhante.

⁶ K. B. B¹. paharāmā.

⁷ K. B. om.

⁸ B. °mī.

⁹ B. nibbattaṭṭh°.

¹⁰ C. C°. om.

¹¹ K. a. sattaj.

¹² K. pahan°. B. B¹. pahar°.

¹³ K. vih°.

¹⁴ K. leḍḍu°.

¹⁵ K. B. a. sukhan.

¹⁶ C. C°. om. di° vā.

¹⁷ B. om.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ K. kumārakāvattuṃ. B. °lakumārakava°, and a. tatīyaṃ.

4. KUṆḌADHĀNATATHERAVATTHU.

Mā voca pharusañ kiñcī ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Kuṇḍadhānattheraṇ¹ ārabba kathesi.

Tassa kira pabbajitadivasato paṭṭhāya ekaṇ itthirūpaṇ therena saddhiṇ yeva vicarati, taṇ thero na passati, mahājano² passati. Antogāmaṇ piṇḍāya carato³ pi 'ssa manussā ekaṇ bhikkhaṇ datvā 'bhante ayaṇ tumhākaṇ, ayaṇ pana amhākaṇ sahāyikāyā'⁴ ti vatvā dutiyam pi dadanti.⁵ Kassapabuddhakāle kira dve sahāyakā bhikkhū ekamātukucchito nikkhantasadisā⁶ ativiya samaggā ahesuṇ.⁷ Dīghāyukabuddhakāle⁸ ca⁹ anusaṇvaccharaṇ vā anucchamāsaṇ¹⁰ vā bhikkhū uposathatthāya¹¹ sannipātanti, tasmā te pi 'uposathaggaṇ gamissāmā'¹² ti vasanaṭṭhānā nikkhamiṇsu. Te¹³ ekā Tāvatiṇsabhavane nibbatta-devatā disvā 'ime¹⁴ bhikkhū ativiya samaggā, sakkā¹⁵ nu kho ime bhinditun' ti cintetvā attano bālatāya cintitamattam eva katvā¹⁶ tesu ekena¹⁷ 'āvuso muhuttaṇ āgamehi sarīrakiccen' amhi atthiko' ti vutte sā devatā ekaṇ

¹ K. B. C. C°. Kuṇḍa° (C°. corr. F. S. Kuṇḍa°).

² B. a. pana.

³ B. 'nto. B¹. 'ntassā.

⁴ K. ayaṇ pana tumhākaṇ hotu sa° hotū. B¹. om. ay° tu°. B. tu° hotu. B¹. tumh° for amh°.

⁵ K. denti. B¹. a. evaṇ tassa pubbakammaṇ anuyāti. K. a. kiṇ tassā pubbakammaṇ ssā ti. B. a. kiṇ tassa pu° ti. B. °sammāsambuddha°.

⁶ B¹. nikkhamana°. K. °manta°.

⁷ B. a. aññesu.

⁸ B. °kālesu.

⁹ C. C°. om.

¹⁰ B¹. anucchaṭṭha°. K. anumāsaṇ.

¹¹ K. °satthāya. B¹. °saṭṭhāya. ¹² B¹. karissāma.

¹³ K. a. there. B. tesāṇ kammaṇ.

¹⁴ K. a. dve.

¹⁵ B¹. ko sakkhissati.

¹⁶ B. cintitasamanantaram eva āgantvā. C. C°. ak°.

¹⁷ B. a. pan'.

manussitthivaṇṇaṇ¹ māpetvā therassa gacchantaraṇ pavisitvā nikkhamanakāle ekena hatthena kesakalāpaṇ ekena nivāsanaṇ saṇṭhāpayamānā tassa piṭṭhito piṭṭhito nikkhami. So² taṇ na passati, taṇ āgamayamāno³ purato tṭhitabhikkhu nivattitvā olokayamāno taṇ tathā katvā nikkhamantaṇ passi. Sā tena diṭṭhabbhavaṇ ñatvā antarahāyi. Itaro taṇ bhikkhuṇ attano santikaṇ āgatakāle āha : 'āvuso sīlaṇ te bhinnan' ti. 'Natth' āvuso mayhaṇ evarūpan' ti.⁴ 'Idān' eva te mayā pacchato nikkhamamānā taruṇitthi⁵ idaṇ nāma karonti diṭṭhā, tvaṇ "natthi mayhaṇ evarūpan" ti vadesi' ti. So asaniyā matthake patthaṇ⁶ viya 'mā maṇ āvuso nāsehi, natthi⁷ mayhaṇ evarūpan' ti. Itaro 'mayā sāmaṇ akkhīhi diṭṭhaṇ, kiṇ tava⁸ saddahissāmī' ti daṇḍakoṭiyaṇ bhijjitvā pakkāmi, uposathagge pi 'nāhaṇ⁹ iminā saddhiṇ uposathaṇ karissāmī' ti nisīdi. Itaro 'mayhaṇ bhante sīle anumattam¹⁰ pi kalaṇkaṇ¹¹ natthi' ti bhikkhūnaṇ kathesi. So pi¹² 'mayā sāmaṇ diṭṭhan' ti āha. Devatā taṇ¹³ tena saddhiṇ uposathaṇ¹⁴ kātuṇ anicchantāṇ¹⁵ disvā 'bhāriyaṇ mayā¹⁶ kammaṇ katan' ti cintetvā 'bhante mayhaṇ ayyassa sīlabhedo natthi, mayā pana vīmaṇsanavasen' etaṇ¹⁷ katan, karotha¹⁸ tena saddhiṇ uposathan' ti āha. So tassā ākāse tṭhatvā¹⁹ kathentiyā²⁰ saddahitvā uposathaṇ²¹

¹ B. °rūpaṇ. B¹. °rūpavaṇṇaṇ.

² K. a. pi.

³ S. B. a. pana.

⁴ K. a. nanu.

⁵ B. °natthi.

⁶ B¹. āvattaranto. K. avattharanto. S. B. avatthaṇ.

⁷ K. natth' eva.

⁸ K. tavaṇ.

⁹ S. na pa°.

¹⁰ K. B¹. tila°.

¹¹ K. kāl°. B¹. kālakaṇ. B. kāḷaṇ.

¹² K. om.

¹³ B¹. om. C. C°. S. om. devatā . . . uposathan ti āha.

¹⁴ B¹. °dhaṇ.

¹⁵ B¹. °itaṇ.

¹⁶ B¹. mayā bh°.

¹⁷ K. eva. B¹. °na.

¹⁸ B¹. tena up° kar°.

¹⁹ K. tṭhapetvā.

²⁰ K. a. saddaṇ sutvā.

²¹ K. °thakammaṇ.

akāsi, na pana there¹ pubbe viya muducitto ahosi. Ettakaṇ devatāya pubbakammaṇ.²

Āyupariyosāne pana therā yathāsukhena³ nibbattiṇsu, devatā Avīcimhi nibbattitvā ekaṇ buddhantaraṇ tattha paccitvā imasmiṇ buddhuppāde Sāvattiyaṇ nibbattitvā vuddhim anvāya sāsane pabbajitvā upasampadaṇ labhi,⁴ pabbajitadivasato paṭṭhāya taṇ itthirūpaṇ tathā paññāyi,⁵ ten' ev' assa 'Kuṇḍadhāno' ti nāmaṇ kariṇsu. Taṇ tathā vicarantaṇ disvā bhikkhū Anāthapiṇḍikaṇ āhaṇsu : 'seṭṭhi⁶ imaṇ dussilaṇ tava viharā nīhara, imaṇ hi nissāya sesa-bhikkhūnaṇ ayaso uppajjati'⁷ ti. 'Kiṇ pana bhante Satthā viharē natthi' ti. 'Atthi upāsakā' ti. 'Tena hi⁸ Satthā va jānissatī' ti. Bhikkhū gantvā Visākhāya pi tath' eva⁹ kathesun, sāpi nesaṇ¹⁰ tath' eva paṭivacanaṇ adāsi. Bhikkhū¹¹ tehi asampaṭicchitavacanaṇ rañño ārocesun :¹² 'mahārāja "Kuṇḍadhāno"¹³ ekaṇ itthiṇ gahetvā vicaranto sabbesaṇ ayasaṇ uppādesi'¹⁴ ti¹⁵ taṇ tumhakaṇ vijitā nīharathā' ti. 'Kahaṇ pana so¹⁶ bhante' ti. 'Viharē mahārāja' ti. 'Katarasmiṇ senāsane viharatī' ti. 'Asukasmiṇ nāmā' ti 'Tena hi gacchatha,¹⁷ ahaṇ taṇ gaṇhāpessāmī'¹⁸ ti. So sāyaṇhasamaye viharāṇ gantvā taṇ senāsanaṇ purisehi parikkhipāpetvā therassa vasaṇatṭhānābhimukho ahosi.¹⁹ Thero mahāsaddaṇ sutvā²⁰ nikkhamitvā pamukhe²¹ atṭhāsi, tam pi 'ssa itthipati-

¹ K. thero.

² K. a. katan.

³ K. °sukhaṇ. B¹. a. devaloke.

⁴ K. °ati. K. B. a. tassa.

⁵ C. °āpayi.

⁶ B. mahās°.

⁷ K. °issatī.

⁸ B. a. bhante.

⁹ B. om. tath' eva.

¹⁰ K. tesan.

¹¹ K. B. a. pi.

¹² K. °ayiṇsu.

¹³ B. °atthero. K. a. bhikkhu,

¹⁴ K. °deti.

¹⁵ K. B. S. om.

¹⁶ K. C. C^a, om.

¹⁷ K. a. bhante.

¹⁸ B. gaṇhissāmī.

¹⁹ B. agamāsi.

²⁰ K. B. B¹. a. viharā.

²¹ B¹. viharābhimukho.

rūpakāṇ¹ piṭṭhipasse² ṭhitaṇ rājā addasa. Thero rañño āgamanāṇ ṇatvā va³ abhiruhitvā nisīdi, rājā therāṇ na⁴ vandi.⁵ Tam pi itthiṇ⁶ nāddasa,⁷ dvārantare pi heṭṭhāmañce⁸ pi olokento adisvā va⁹ therāṇ āha: 'bhante imasmiṇ ṭhāne ekaṇ itthiṇ addasaṇ, kahaṇ¹⁰ sā' ti. 'Na passāmi mahārājā' ti.¹¹ 'Idāni mayā tumhākaṇ piṭṭhipasse¹² diṭṭhā' ti vutte pi, 'ahaṇ na passāmi' cc evāha.¹³ Rājā 'kin nu kho etan' ti cintetvā, 'bhante ito tāva tiṭṭhathā'¹⁴ ti āha.¹⁵ Thero nikkhamitvā¹⁶ heṭṭhā pamukhe¹⁷ ṭhito, puna sā therassa piṭṭhipasse aṭṭhāsi. Rājā taṇ¹⁸ disvā¹⁹ puna uparitalaṇ abhirūhi.²⁰ Tassa²¹ gatabbhāvaṇ ṇatvā thero nisīdi, puna rājā²² sabbatṭhānesu olokento pi adisvā 'bhante kahaṇ sā itthi' ti puna²³ therāṇ pucchi. 'Nāhaṇ passāmi'²⁴ ti.²⁵ 'Kathetha bhante, mayā idān' eva tumhākaṇ piṭṭhipasse ṭhitā²⁶ diṭṭhā' ti. 'Āma²⁷ mahārāja, mahājano pi me "pacchato pacchato itthi vicarati" ti vadeti,²⁸ ahaṇ pana na passāmi'

¹ B. itthirūpaṇ.

³ K. B. B¹. vihāraṇ.

⁵ B¹. vandanto.

⁷ K. B. a. so.

⁹ K. om.

¹¹ K. a. vatvā.

¹³ K. mahārāja iti. B. mahārājā ti.

¹⁴ K. utthathā. B. nikkhamathā.

¹⁵ K. only. Others vatvā.

¹⁶ K. tato utthahitvā.

¹⁷ K. abhipamukhe, om. he°.

¹⁸ K. a. itthirūpakāṇ.

¹⁹ K. a. 'kahaṇ sā' ti. 'Mahārāja ahaṇ taṇ na passāmi'

ti. 'Tena hi bhante ito tāva nikkhamathā' ti. Thero tato nikkhamitvā pamukhe ṭhito. Puna sā therassa piṭṭhipasse aṭṭhāsi. Rājā taṇ disvā.

²⁰ K. °yhi.

²² S. B. a. taṇ.

²⁴ B. a. mahārājā.

²⁶ K. B. om.

²⁷ B. om.

² B¹. piṭṭhito.

⁴ B¹. om.

⁶ K. itthirūpaṇ.

⁸ B¹. °ake.

¹⁰ B¹. kattha.

¹² K. B. a. ṭhitā.

²¹ B. tassā.

²³ K. corr. a. pi.

²⁵ B. a. kiṇ.

²⁸ B. B¹. °ati.

ti. Rājā 'paṭirūpakena bhavitabban' ti sallakkhetvā¹ puna theray² 'bhante ito tāva hothā'³ ti vatvā there⁴ otaritvā⁵ pamukhe ṭhite puna taṇ tassa piṭṭhipasse⁶ ṭhitaṇ disvā upari⁷ abhiruhitvā⁸ puna nāddasa. So puna theray pucchitvā tena 'na passāmi' ce eva⁹ vutte, 'paṭirūpakam¹⁰ eva etan' ti niṭṭhaṇ gantvā theray āha : 'bhante evarūpe saykilese tumhākaṇ piṭṭhito vicarante añño koci tumhākaṇ bhikkham pi na dassati, nibaddhaṇ¹¹ mama gehaṇ pavisaṭha, aham eva catūhi paccayehi upaṭṭhahissāmi' ti¹² nimantetvā pakkāmi. Bhikkhū 'passathāvuso pāparañño¹³ pāpakiriyaṇ¹⁴ etaṇ "vihārato nīharā" ti vutto āgantvā¹⁵ paccayehi nimantetvā gato' ti ujjhāyinsu. Taṇ pi theray āhaṇsu : 'hambho¹⁶ dussīla idāni 'si rājakuṇḍo jāto' ti. So pi pubbe bhikkhū¹⁷ kiñci vattuṇ asakkonto¹⁸ 'tumhe dussīlā, tumhe kuṇḍā, tumhe itthiṇ gahetvā vicarathā' ti āha. Te gantvā Satthu ārocesuṇ : 'bhante Kuṇḍadhāno¹⁹ amhehi vutto amhe²⁰ dussīlā ti-ādini vatvā akkosati' ti. Satthā taṇ pakkosāpetvā pucchi : 'saccaṇ kira tvaṇ bhikkhū evaṇ vadesi'²¹ ti. 'Saccaṇ bhante' ti. 'Kiṇkāraṇā' ti. 'Mayā saddhiṇ kathitakāraṇā' ti. 'Tumhe²² bhikkhave iminā saddhiṇ kasmā kathetha' ti. 'Imassa pacchato itthiṇ vicarantiṇ disvā'²³ ti. 'Ime kira tayā saddhiṇ itthiṇ vicarantiṇ disvā kathenti,²⁴ tvaṇ²⁵ kasmā

¹ B. °esi.³ K. otarathā. B. utthahathā.⁵ B¹. nādassa.⁷ K. corr. B. B¹. a. talay.⁹ B. devā ti. K. °mī ti.¹¹ K. niv°.¹³ S. rañño.¹⁵ B. B¹. a. catūhi. K. a. catū°.¹⁶ K. B. ambho.¹⁸ K. a. idāni.²⁰ K. tumhe.²² B. a. hi.²⁴ B. vadanti. K. a. bhikkhuṇ.²⁵ B. goes on to adisvā va.² K. om. puna th°.⁴ B. thero. B¹. °ena.⁶ K. a. pi.⁸ B. °rūhi.¹⁰ C. °rūpam.¹² K. B. a. theray.¹⁴ K. B. kiriyaṇ.¹⁷ K. °ūnaṇ.¹⁹ B. °natthero.²¹ B¹. °asi.²³ B. a. bhante.

kathesi, ete tāva¹ disvā² kathenti, taṇ³ adisvā va imehi saddhiṇ kasmā kathesi, nanu pubbe⁴ pāpikaṇ⁵ diṭṭhiṇ nissāya idaṇ jātaṇ,⁶ idāni kasmā puna⁷ pāpikaṇ diṭṭhiṇ gaṇhāsī' ti. Bhikkhū 'kiṇ pana bhante iminā pubbe katan' ti pucchisū. Atha nesaṇ Satthā⁸ tassa pubba-kammaṇ kathetvā 'bhikkhu idaṇ⁹ pāpakammaṇ nissāya tvaṇ¹⁰ imaṇ vippakkāraṇ patto, idāni te puna tathārūpaṇ pāpikaṇ¹¹ diṭṭhiṇ gahetvaṇ ayuttaṇ,¹² mā puna bhikkhūhi saddhiṇ kiñci kathehi, nissaddo mukhavaṭṭiyaṇ chinna-kaysathālasadiso hohi,¹³ evaṇ karonto nibbānappatto nāma bhavissatī¹⁴ ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā taṇ ovaḍanto¹⁵ imā gāthā¹⁶ abhāsī :

133. 'Mā voca pharusāṇ kañci¹⁷ vuttā paṭivadeyyu¹⁸ taṇ, dukkhā hi sārāmbhakathā paṭidaṇḍā phuseyyu taṇ.

134. Sace neresi¹⁹ attānaṇ kayso upahato yathā esa patto 'si nibbānaṇ sārāmbho te na vijjatī' ti.

Tattha kañci ti kañci²⁰ ekapuggalam pi pharusāṇ mā avoca.²¹ Vuttā ti tayā pare "dussilā" ti vuttā tam pi²² tath' eva paṭivadeyyuṇ.²³ Sārāmbhakathā ti esā kāraṇuttarā yugaggāhakathā²⁴ nāma dukkhā, paṭidaṇḍā ti

¹ C^a. etth' eva.

³ K. tvaṇ.

⁵ B. °ak°.

⁷ B. om.

⁹ B¹. imaṇ.

¹¹ K. pāpakammaṇ.

¹³ B¹. ahosi.

¹⁵ K. dha° des°.

¹⁷ K. B. kiñci, al.

¹⁹ C. C^a. nerehi.

²¹ F. B. K. voca. S. avaca.

²³ K. a. dukkhā hi.

²⁴ K. kāraṇuttariyuggatāgahikathā.

² K. a. va.

⁴ B. a. tav' eva.

⁶ B. jāyati.

⁸ K. Sa° ne°.

¹⁰ K. om.

¹² B. na yu°.

¹⁴ K. °asī.

¹⁶ K. imaṇ gātham.

¹⁸ B. °yyuṇ.

²⁰ K. om.

²² B. om.

kāyadaṇḍādihi paraṇ paharantassa¹ tādisā² paṭidaṇḍā ca tava matthake pateyyuṇ. Sace neresi³ ti sace⁴ attānaṇ niccalaṇ kātuṇ sakkhissasi kaṇso upahato yathā ti mukhavatṭiyaṇ⁵ chinditvā talamattaṇ⁶ katvā ṭhapitakaṇ-sathālaṇ viya, tādisaṇ hi hatthapādehi⁷ vā daṇḍakena⁸ vā pahataṃ⁹ pi saddaṇ na karoti. Esa patto 'sī ti sace evarūpo bhavituṇ sakkhissasi imaṇ¹⁰ paṭipadaṇ pūrayamāno¹¹ idāni appatto pi esa¹² nibbānappatto nāma sārāmbho te na vijjati ti evaṇ sante ca pana "tvaṇ dussilo,¹³ tumhe dussilā"¹⁴ ti evamādikō uttarakāraṇa-vācālakkaṇo¹⁵ sārāmbho¹⁶ na vijjati na bhavissati yevā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpupīṇsū ti. Kuṇḍadhānatthero pi Satthārā dinnaovāde¹⁷ ṭhatvā¹⁸ arahattaṇ pāpuni. Na cirass' eva ca¹⁹ ākāse²⁰ uppatitvā paṭhamaṇ salākaṇ gaṇhī ti.

Kuṇḍadhānattherassa vatthu.²¹

5. VISĀKHĀDĪNAṆ UPĀSIKĀNAṆ UPOSATHAKAMMAVATTHU.

Yathā daṇḍenā ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Pubbārāme viharanto Visākhādīnaṇ upāsikānaṇ uposathakammaṇ ārabba kathesi.

¹ F. C. C. °ntaṇ. S. hanataṇ.

² K. a. ca.

³ C. nērehisi.

⁴ K. a. na.

⁵ K. °vīva°.

⁶ F. thāla°.

⁷ C. C. S. tattha pā°. K. om.

⁸ K. daṇḍena.

⁹ B. paharantaṇ.

¹⁰ B. idaṇ.

¹¹ K. °ri°.

¹² F. K. B. eso. F. a. pi.

¹³ K. a. ti. B. a. 'si.

¹⁴ So K. B. ; F. C. C. S. ahaṇ dūssilo. F. corr. S. (ed. 1.)

ahaṇ sūssilo.

¹⁵ S. °kar°.

¹⁶ B. a. pi.

¹⁷ K. B. °nne ov°.

¹⁸ K. a. na cirass' eva.

¹⁹ K. B. om.

²⁰ K. °en' eva.

²¹ K. °ravatthug samattaṇ. B. °rava°, and a. catutthaṇ.

Sāvattiyaṃ kir' ekasmiṃ mahāuposathadivase pañca-satamattā itthiyo uposathikā hutvā vihāraṃ āgamaṃsu.¹ Visākhā tāsu mahallikā² upasaṅkamitvā pucchi: 'ammā³ kīṃ atthaṃ uposathikā jā't' atthā' ti. Tāhi 'dibbasam-pattiṃ patthetvā'⁴ ti vutte, majjhimittiyo pucchi;⁵ 'sa-pattiyaṃ⁶ muccanattāyā'⁷ ti vutte, taruṇittiyo pucchi; tāhi 'paṭhamagabbhe puttapaṭilābhatthāyā' ti vutte kumārikāyo pucchi, tāhi 'taruṇabhāve⁸ yeva patikulaṃ gamanattāyā' ti vutte taṃ sabbaṃ pi tāsaṃ kathaṃ sutvā tā⁹ ādāya Satthu santikaṃ gantvā paṭipāṭiyā¹⁰ ārocesi. Taṃ sutvā Satthā 'Visākhe imesaṃ sattānaṃ jātiādayo nāma¹¹ daṇḍahatthakagopālakasadiśa,¹² jāti jarāya¹³ santikaṃ jarā vyādhino santikaṃ vyādhi maraṇassa santikaṃ pesetvā kuṭhāriyā chindantā viya¹⁴ jīvitaṃ chindanti, evaṃ sante pi¹⁵ vivaṭṭaṃ patthentā nāma natthi, vaṭṭam eva¹⁶ patthenti' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha:

185. 'Yathā daṇḍena gopālo gāvo pāceti¹⁷ gocaṃ evaṃ jarā ca maccu ca āyuṃ pācenti paṇiṇaṃ' ti.

Tattha pāceti¹⁸ ti cheko gopālako kedārantaraṃ pavisaṃtiyo gāvo daṇḍena vāretvā¹⁹ ten' eva pothento sula-

¹ B. °iṃsu.

² K. °kaittiyo. B. °kitthiyo.

³ K. amma.

⁴ B¹. ṭhapetvā.

⁵ B. a. tāhi.

⁶ C^a. corr. °tthi°. B¹. sapati°.

⁷ B. muñc°.

⁸ B¹. °kāle.

⁹ K. sabbā nāriyo. C. C^a. om.

¹⁰ K. a. sabbaṃ Satthu.

¹¹ C. om.

¹² K. daṇḍakahatthakagopālaka°. B. °hatthagopālaka-sadiśo.

¹³ C. °jarāsantikaṃ byādhī maraṇā. C^a. jarā byādhino, om. mar°.

¹⁴ C. om.

¹⁵ S. om. a. nibbānaṃ.

¹⁶ K. a. pana.

¹⁷ S. °nti. C. C^a. pacenti. B. pāj°, al. (but cf. pācana).

¹⁸ C. C^a. S. °nti.

¹⁹ K. niv°.

bhatinodakaṇ gocaṇaṇ neti. Āyuṇ pācenti ti jīvitindriyaṇ chindanti khepenti; gopālako viya hi jarā ca maccu ca, goṇo viya jīvitindriyaṇ, gocarabhūmi viya maraṇaṇ, tattha jāti tāva sattānaṇ jīvitindriyaṇ jarāsantikaṇ¹ peseti,² jarā³ byādhino santikaṇ, byādhi maraṇassa santikaṇ, tam eva maraṇaṇ kuṭhāriyā⁴ chinditvā⁵ viya⁶ gacchatī ti,⁷ idam ettha opammasampaṭipādanaṇ.⁸

Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhalādīni⁹ pāpuṇisū ti.

Visākhādīnaṇ upāsikānaṇ uposathakamassa vatthu.¹⁰

6. AJAGARAPETAVATTHU.

Atha pāpāni kammāni ti imaṇ¹¹ dhammadesanaṇ Satthā Veluvane viharanto ajagarapetaṇ¹² ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi¹³ samaye Mohāmogallānatthero Lakkhaṇattherena saddhiṇ Gijjhakūtato otaranto dibbena cak-khunā pañcavīsatiyojanikaṇ ajagarapetaṇ nāma addasa, tassa sīsato aggijālā utthahitvā pariyantaṇ gacchati¹⁴ pariyantato utthahitvā sīsaṇ gacchati, ubhayato utthahitvā majjhe otaranti.¹⁵ Thero taṇ disvā sitaṇ katvā¹⁶ Lakkhaṇattherena sitakāraṇaṇ puttḥo 'akālo āvuso imassa pañhassa¹⁷ vyākaraṇāya,¹⁸ Satthu santike maṇ pucchey-

¹ B. jarāya sa°.

² K. °si.

³ K. a. pi.

⁴ C. C°. °riṇ. K. B. a. chedaṇ. S. °ricchedaṇ chi°.

⁵ K. om.

⁶ C. C°. S. om.

⁷ B. gacchanti.

⁸ K. upamappati.° B. opammapaṭi°.

⁹ B. °nnādīni.

¹⁰ K. Visākhāvatthuy. B. °nimava°, and a. pañcamaṇ.

¹¹ K. idaṇ.

¹² B¹. °guru°.

¹³ K. om.

¹⁴ B. °nti, so *infra*.

¹⁵ K. osar°, a. Moggalāna°.

¹⁶ B. patvākāsi.

¹⁷ K. panh°.

¹⁸ B. vissajjanaṇ.

yāsi¹ ti vatvā Rājagahe piṇḍāya caritvā Satthu santikaṇ gatakāle Lakkhaṇattherena puṭṭho āha: 'tatráhaṇ² āvuso ekaṇ petaṇ addasaṇ tassa evarūpo nāma attabhāvo, ahaṇ taṇ disvā "na³ vata me evarūpo attabhāvo diṭṭhapubbo" ti sitaṇ pātvakāsin⁴ ti. Satthā 'cakkhubhūtā va⁵ bhikkhave me⁶ sāvaka viharanti⁷ ti-ādini⁷ vadanto therassa kathaṇ⁸ patitṭhāpetvā 'mayā⁹ esa bhikkhave peto bodhi-maṇḍe yeva diṭṭho, "ye ca pana me vacanaṇ na sadda-heyyuṇ tesāṇ taṇ¹⁰ ahitāya assā" ti na kathesiṇ, idāni Moggallānaṇ sakkhiṇ labhitvā kathamī¹ ti vatvā bhikkhūhi tassa pubbakammaṇ puṭṭho vyākāsi.

'Kassapabuddhakāle kira Sumaṅgalasetṭhi nāma suvaṇ-ṇitṭhikāhi¹¹ bhūmiṇ pattharivā¹² vīsati-sabbhaṭṭhāne tattaken¹ eva dhanena vihāraṇ kāretvā tāvataken¹³ eva vihāramahaṇ kāresi. So ekadivasaṇ pāto va Satthu santikaṇ gacchanto nagaradvāre ekissā sālāya kāsavaṇ¹⁴ sasisaṇ¹⁵ pārūpitvā¹⁶ kalalamakkkhitehi pādehi nipannaṇ ekaṇ coraṇ disvā, 'ayaṇ kalalamakkkhitapādo rattiṇ vica-ritvā¹⁷ nipannamanusso bhavissati¹ ti āha. Coro mukhaṇ vivarivā seṭṭhiṇ disvā 'hotu jānissāmi¹⁸ te kattaḥban¹⁹ ti āghātaṇ bandhitvā sattakkhattuṇ khettaṇ j. āpesi,²⁰ sattakkhattuṇ vaje²¹ guṇṇaṇ pāde chindi, sattakkhattuṇ gehaṇ jhāpesi. So ettakenāpi kopāṇ nibbāpetuṇ asakkonto tassa²² cūlūpatṭhākena saddhiṇ mittasanthavaṇ katvā²³

¹ K. a. man.³ B. a. ca.⁴ B¹. pātum°. B. patv°.⁶ S. om. K. me bhi°.⁸ B¹. guṇaka°.¹⁰ B. om.¹² B. santh°.¹⁴ K. B¹. °vena.¹⁶ B¹. pārūpitvā.¹⁷ C C°. °rantaṇ. S. vicaraṇ, and a. divā.¹⁸ B. a. ti.²⁰ K. °etvā.²² K. a. seṭṭhissa.² K. tatth°.⁵ K. S. vata.⁷ B. °inā.⁹ K. a. c°. B. a. pi.¹¹ B. °ak°.¹³ K. B. °tt°.¹⁵ K. āisaṇ.¹⁹ °bbaṇ kiccaṇ.²¹ K. vijje.²³ K. karitvā.

'kin te setthino piyan'¹ ti pucchitvā,² 'gandhakuṭito aññaṇ tassa piyatarāṇ natthi'³ ti sutvā, 'hotu gandhakuṭiṇ jhāpetvā⁴ kopāṇ nibbāpessāmī' ti Satthari piṇḍāya pavitṭhe pāṇiyaparibhojanīyaghaṭe bhinditvā gandhakuṭiyaṇ aggij adāsi.⁵ Setṭhī⁶ 'gandhakuṭi' jhāyati' ti sutvā āgacchanto jhāmakāle āgantvā gandhakuṭiṇ jhāmaṇ olovento vālaggamattam⁸ pi domanassaṇ akatvā vāma-bāhaṇ⁹ sammiñjitvā¹⁰ dakkhinena hatthena mahāapphotitaṇ¹¹ apphotayi.¹² Atha naṇ samipe ṭhitā pucchisū : 'kasmā sāmi ettakaṇ dhanāṇ vissajjetvā katagandhakuṭiyā¹³ jhāmakāle apphotesī' ti. So āha : 'ettakaṇ me¹⁴ tāta¹⁵ aggiādīhi¹⁶ asādhāraṇe ṭhāne¹⁷ buddhasāsane dhanāṇ¹⁸ nidahitūy laddhaṇ, "puna pi ettakaṇ dhanāṇ-vissajjetvā Satthu gandhakuṭiṇ kātuṇ labhissāmī" ti tuṭṭhamānaso apphotesin'¹⁹ ti. So²⁰ puna tattakaṇ dhanāṇ vissajjetvā gandhakuṭiṇ kāretvā vīsatisahassabhikkhuparivārassa²¹ Satthuno dānaṇ adāsi. Taṇ disvā coro cintesi :²² 'ahaṇ imam amāretvā²³ maṇkukātuṇ na sakkhissāmī, hotu māressāmī nan' ti nivāsantare churikaṇ bandhitvā satta-haṇ vihāre vicaranto pi okāsaṇ na labhi. Mahāsetṭhī pi satta divasāni Buddhapamukhasa²⁴ saṅghassa dānaṇ datvā Satthāraṇ vanditvā āha : 'bhante "mama ekena purisena

¹ B¹. piyāyati.

² K. paṭipu°. B. paṭiputṭho.

³ B. a. taṇ.

⁴ K. a. me.

⁵ B¹. °kuṭiṇ agginā jhāpesi.

⁶ K. a. pi.

⁷ S. B. a. kira.

⁸ K. bāl°.

⁹ B. °huṇ.

¹⁰ C. C°. °etvā.

¹¹ B. °appothanaṇ. C°. S. apphoti°.

¹² C°. °ṭhayi. K. °tesi. B. appothi, so al.

¹³ K. B. katāya ga°.

¹⁴ K. a. dhanāṇ. B. a. kammaṇ katvā.

¹⁵ B. tāta.

¹⁶ K. °īnaṇ.

¹⁷ B. om.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ K. apphotemī.

²⁰ K. a. setṭhi.

²¹ K. °bhikkhusa°.

²² K. °etvā.

²³ C. mār°.

²⁴ K. a. bhikkhu°.

sattakkhattuṃ khettaṃ jhāpitaṃ, sattakkhattuṃ¹ gunṇaṃ pādā chinnā,² sattakkhattuṃ gehaṃ jhāpitaṃ, idāni gandha-kuṭi pi tena³ jhāpitā bhavissatī" ti,⁴ ahaṃ imasmiṃ dāne⁵ paṭhamāṃ pattiṃ tassa dammi'⁶ ti.⁷ Tay sutvā coro 'bhāriyaṃ vata me kammaṃ kataṃ, evaṃ apakārake⁸ mayi imassa⁹ kopamattam pi natthi, imasmiṃ¹⁰ dāne' mayham eva paṭhamāṃ pattiṃ deti, ahaṃ¹¹ imasmiṃ dubbhāmi, evarūpaṃ me¹² purisaṃ akhamāpentassa devadaṇḍo pi me matthake pateyyā' ti gantvā seṭṭhissa pādamūle nipajjitvā 'khamāhi me sāmī' ti vatvā¹³ 'kiyaṃ idan' ti vutte 'evaṃ ettakaṃ¹⁴ kammaṃ mayā kataṃ, tassa me khamāhī' ti āha. Atha naṃ seṭṭhī 'tayā me idaṇ c' idaṇ ca¹⁵ katan' ti sabbaṃ pucchitvā 'āma mayā'¹⁶ ti vutte, 'tvaṃ mayā na¹⁷ diṭṭha-pubbo' ti¹⁸ 'kasmā me kujjhitvā evam akāsi' ti pucchi. So ekadivasāṃ nagarā¹⁹ nikkhamantena²⁰ vuttavacanaṃ sāretvā²¹ 'iminā²² kāraṇena kopo uppādito' ti āha.²³ Seṭṭhī attanā vuttabhāvaṃ saritvā²⁴ 'āma tāta, vuttaṃ mayā, tay me khamāhi' ti coraṃ khamāpetvā 'utṭhehi tāta, khamāmi te, gaccha²⁵ tāta' ti āha: 'Sace me sāmī khamasi, saputtadāraṃ maṃ²⁶ gehe dāsaṃ karohī' ti. 'Tāta tvaṃ mayā ettake kathite evarūpaṃ chedam²⁷ akāsi,

¹ B. a. vaje. K. a. vajje.

² B. chindi. K. pādāni chinditvā.

³ C. C^a. te. K. B. ten' eva.

⁴ K. B. om.

⁵ B. ṭhāne. C. C^a. jhāmena.

⁶ K. dimmi.

⁷ B. a. so.

⁸ K. B. B¹. aparādhakār°.

⁹ K. imasmiṃ kho.

¹⁰ B. a. pi.

¹¹ C. om.

¹² K. om.

¹³ K. a. taṃ sutvā.

¹⁴ C. first atta°. C^a. anattakaṃ. S. ayuttakaṃ.

¹⁵ K. B. a. ettakaṃ.

¹⁶ K. B. a. katan.

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ K. nakkharā.

²⁰ K. B. a. tena.

²¹ C. C^a. saritvā.

²² K. B. a. me.

²³ C. C^a. om.

²⁴ B. sāretvā.

²⁵ B¹. gacchāhi. K. gacchāhī ti āha.

²⁶ K. a. tava.

²⁷ K. B. chedanam.

gehe vasantena pana saddhiṃ na sakkā kañci¹ na² kathetuṃ, na me tayā gehe vasanakiccaṃ³ atthi, khamāmi te, gaccha tātā' ti. Coro taṃ kammaṃ katvā āyupariyosāne Avicimhi nibbatto dīgharattaṃ tattha paccitvā vipākāvasesena idāni Gijjhakūṭe pabbate paccatī'⁴ ti.

Evay Satthā tassa⁵ pubbakammaṃ kathetvā 'bhikkhave bālā nāma pāpāni⁶ karontā na bujjhanti, pacchā pana attanā katakammehi dayhantā attanā va attano dāvaggisa-disā⁷ honti' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham aha :

186. 'Atha pāpāni kammāni karaṇṇaṃ bālo na bujjhati
sehi⁸ kammehi dummedho aggidaḍḍho va
tappatī' ti.

Tattha pāpāni ti na kevalaṃ bālo kodhavasena pāpāni karoti⁹ karonto¹⁰ pana na bujjhatī ti attho, pāpaṃ karonto ca¹¹ 'pāpaṃ karomī' ti abujjhanako nāma natthi, 'imassa kammassa evarūpo nāma vipāko' ti ajānanto¹² na bujjhatī ti vuttaṃ.¹³ Sehi ti so tehi attano santakehi kammehi dummedho ti duppañño¹⁴ puggalo niraye nibbattitvā aggidaḍḍho va paccatī¹⁵ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū¹⁶ ti.
Ajagarapetassa vatthu.¹⁷

¹ K. B. kiñci.

² K. B. S. om.

³ B. vasantena ki°.

⁴ K. dukkhaṃ anubhavatī, corr. pacatī. B. a. du° anu°.

⁵ B. om.

⁶ B. a. kammāni.

⁷ K. dāvaggi va sa°.

⁸ C. C°. so hi.

⁹ K. om.

¹⁰ B. a. pi. K. pi for pana.

¹¹ K. va.

¹² K. ajānatāya. B. ajānanatāya.

¹³ B. vutto.

¹⁴ B. nippa°, om. ti.

¹⁵ S. B. tappatī.

¹⁶ K. a. sampattaparīsāya sā dhammadeśanā sātthikā

ahosī.

¹⁷ K. Sumaṅgalasetthivatthuṃ. B¹. °tava°, and a. chaṭṭhaṃ.

7. MAHĀMOGGALLĀNATATHERAVATTHU.

Yo daṇḍeṇā ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veluvane viharanto Mahāmoggallānattheraṇ¹ ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi samaye titthiyā sannipatitvā cintesuṇ : 'jānāthāvuso² kena kāraṇena samaṇassa Gotamassa lābhasakkāro mahā hutvā nibbatto' ti. 'Mayaṇ na jānāma tumhe pana jānāthā' ti. 'Āma jānāma,³ Mahāmoggallānaṇ nāma ekaṇ nissāya uppanno, so hi devalokaṇ gantvā devatāhi katakammaṇ pucchitvā āgantvā manussānaṇ katheti : "idaṇ nāma katvā evarūpaṇ sampattiṇ labhanti" ti⁴ niraye nibbattānaṇ pi kammaṇ pucchitvā āgantvā manussānaṇ katheti :⁵ "idaṇ nāma katvā evarūpaṇ dukkhaṇ anubhavanti" ti, manussā tassa kathaṇ sutvā mahantaṇ lābhasakkāraṇ abhiharanti,⁶ sace taṇ māretuṇ sakkhissāma so lābhasakkāro ambhaṇ nibbattissati' ti. Te 'atth' eso upāyo' ti sabbe ekacchandā hutvā 'yaṇ kiñci katvā taṇ māressāmā'⁷ ti attano upatṭhāke samādapetvā kahāpaṇasahassaṇ⁸ labhitvā purisaghātakammaṇ⁹ katvā carante core pakkosāpetvā, 'Mahāmoggallānatthero nāma Kālasilāyaṇ vasati,¹⁰ tattha gantvā taṇ mārethā' ti tesāṇ kahāpaṇe adaṇsu. Corā dhanalobhena sampaṭicchitvā 'theraṇ māressāmā' ti gantvā tassa vasaṇatṭhānaṇ parivāresuṇ.¹¹ Thero tehi parikkhittabhāvaṇ ṇatvā kuñcikkhiddena¹² nikkhamitvā pakkāmi. Te¹³ taṇ divasaṇ therāṇ adisvā pun' ekadivasaṇ¹⁴ gantvā parikkhipiṇsu.

¹ Cf. F. J. v. 125 ff. Hardy, 'Manual,' p. 349. Warren, p. 222.

² K. °tha āv°.

³ K. °mi.

⁴ K. a. niriyaṇ pi gantvā.

⁵ K. °si.

⁶ B¹. °rūhanti.

⁷ B¹. mārapessāmī. B. harāp°.

⁸ B. pana sa°.

⁹ K. °ghātakakammaṇ.

¹⁰ K. a. taṇ. C. C^a. a. ti.

¹¹ K. a. aṭha.

¹² B¹. kuccikasandhena.

¹³ B. a. corā.

¹⁴ B¹. punadi°.

Thero ñatvā kaṇṇikāmaṇḍalaṇ¹ bhinditvā² ākāsaṇ pakkhandi. Evan te paṭhamamāse pi majjhimamāse pi³ therāṇ gahetuṇ nāsakkhiṇsu.⁴ Pacchimamāse pana sampatte therō attanā katakammassa ākaḍḍhanabhāvaṇ⁵ ñatvā na apagañchi.⁶ Corā⁷ gahetvā therāṇ taṇḍulakaṇamatāni⁸ 'ssa⁹ atṭhīni karontā bhindīsu. Atha naṇ "mato" ti saññāya ekasmiṇ gumbapitṭhe khipitvā pakkamiṇsu. Thero 'Satthāraṇ passitvā va parinibbāyissāmī' ti attabhāvaṇ¹⁰ jhānaveṭhanena¹¹ veṭhetvā thiraṇ katvā ākāseṇa Satthu santikaṇ gantvā Satthāraṇ vanditvā 'bhante parinibbāyissāmī' ti āha. 'Parinibbāyissasi¹² Moggallānā' ti. 'Āma bhante' ti. 'Kattha gantvā' ti. 'Kālasilāpadesaṇ bhante' ti. 'Tena hi Moggallāna mayhaṇ dhammaṇ kathetvā yāhi, tādissassa hi me sāvakassa idāni dassanaṇ natthi' ti. So 'evaṇ karissāmī bhante' ti Satthāraṇ vanditvā ākāse uppatitvā parinibbānadivase Sāriputtatthero viya¹³ nānappakkārā iddhiyo katvā dhammaṇ kathetvā Satthāraṇ vanditvā Kālasilāṭaviṇ¹⁴ gantvā parinibbāyi. 'Theraṇ kira corā māresun'¹⁵ ti ayam pi kathā sakala-Jambudīpaṇ¹⁶ patthari; rājā Ajātasattu core pariyesana-tthāya carapurise payojesi. Tesu pi coresu surāpāne suraṇ pivantesu eko ekassa vitthaṇ¹⁷ paharitvā pātesi. So taṇ santajjetvā¹⁸ 'hambho¹⁹ dubbhīta²⁰ kasmā²¹ me vitthaṇ²²

¹ B. °ika°. B¹. °daṇḍakaṇ.

² B¹. chi°.

³ C. C^a. S. om. ma° pi.

⁴ K. na sa°.

⁵ B. B¹. °ḍḍhita°.

⁶ K. uppa°.

⁷ K. B. a. gantvā therāṇ.

⁸ K. °kaṇṇaka°. F. °kaṇḍa°. B¹. °kanājaka°. C. C^a. °kana°.

⁹ B. viya.

¹⁰ K. attānaṇ.

¹¹ K. °vedh°.

¹² C. C^a. ti.

¹³ B. a. so.

¹⁴ C. °lāviṇ. B. °lāya a°.

¹⁵ K. mārentī.

¹⁶ B¹. °pe.

¹⁷ K. B¹. piṭṭhi. B. piṭṭhiṇ.

¹⁸ B. °tejjitvā.

¹⁹ C. K. B. ambho. B¹. hare.

²⁰ K. C. C^a. dubbhī°. B. a. tvaṇ.

²¹ B. a. pana.

²² K. piṭṭhi. B¹. piṭṭha paharitvā

pātesī¹ ti āha. 'Kiṇ pana are² dutṭhacora³ tayā Mahā-moggallāno⁴ paṭhamañ pahato' ti. 'Kiṇ pana mayā pahatabhāvaṇ tvaṇ na jānāsī' ti. Iti nesaṇ 'mayā pahato mayā pahato' ti vadantānaṇ⁵ vacanaṇ⁶ sutvā te carapurisā⁷ sabbe core gahetvā rañño ārocesuṇ. Rājā core pakkosāpetvā pucchi: 'tumhehi⁸ thero mārīto' ti. 'Āma devā' ti. 'Kena tumhe uyyojitā'⁹ ti. 'Naggasamaṇakehi devā' ti. Rājā pañcasate naggasamaṇake gāhāpetvā pañcasatehi corehi saddhiṇ rājaṇaṇe nābhīppamāṇesu āvātesu khaṇāpetvā¹⁰ palālehi paṭicchādāpetvā¹¹ aggīṇ dāpesi. Atha nesaṇ jhāmabbhāvaṇ¹² űatvā ayaṇaṇgalehi kasāpetvā sabbe khaṇḍākhandaṇ¹³ kārāpesi.

Dhammasabbhāyaṇ¹⁴ kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ:¹⁵ 'Mahā-moggallānatthero attano ananurūpaṇ maraṇaṇ patto' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte,¹⁶ 'bhikkhave Mahāmoggallānena¹⁷ imass' eva¹⁸ attabbhāvassa¹⁹ ananarūpaṇ maraṇaṇ²⁰ pattaṇ,²¹ pubbe pana tena katassa kammassa²² anurūpam²³ eva maraṇaṇ pattaṇ²⁴ ti vatvā, 'kiṇ pan' assa²⁵ bhante pubbakamman' ti puṭṭho vitthāretvā kathesi:

¹ K. pothesī.³ B¹. dubbhi°.⁵ K. vivado.⁶ B¹ saddaṇ. B. om.⁷ B¹. rāja°. K. pu°.⁹ K. pa°.¹¹ C. C^a. S. °cchādetvā.¹³ B. °ikaṇ.¹⁵ K. a. passathāvuso.¹⁷ C. C^a. S. °no. K. a. idān' eva.¹⁸ F. °ssa. S. °ssa eva.¹⁹ K. a. na. B. a. attano.²⁰ C. C^a. om.²² K. om.²⁴ C. C^a. vattan.² K. B. B¹. hare.⁴ B. °natthero.⁸ K. a. so.¹⁰ B. S. nikhaṇ°.¹² K. jhāna°.¹⁴ K. B. a. bhikkhū.¹⁶ K. a. na.²¹ S. patto.²³ C. ananu°.²⁵ K. om.

‘Atīte kira¹ Bārāṇasīvāsi eko kulaputto sayam eva koṭṭanapacānādini karonto mātāpitaro paṭijaggi. Ath’ assa mātāpitaro² “tāta tvaṇ ekako va³ gehe ca araṇṇi ca kammaṇ karonto kilamasi, ekaṇ⁴ te kumārikaṇ ānemā”⁵ ti vatvā⁶ “amma tāta na mayham evarūpen’ attho, ahaṇ yāva tumhe jīvittha⁷ tāva vo sahatthā upa-ṭṭhahissāmi” ti tena paṭikkhattā punappuna taṇ⁸ yācitvā kumārikaṇ ānayaṇsu. Sā katipāham⁹ eva te upaṭṭha-hitvā¹⁰ pacchā tesaṇ dassanam pi anicchantī “na sakkā tava mātāpitūhi saddhiṇ ekaṭṭhāne vasitun” ti ujjhāyitvā tasmī¹¹ attano kathaṇ agāṇhante tassa bahigatakāle¹² makacivākakhaṇḍāni¹³ ca yāguphenaṇ¹⁴ ca gahetvā tattha tattha ākiritvā tenāgantvā “kiṇ idan” ti puttṭhe,¹⁵ “imesaṇ andhamahallakāṇaṇ etaṇ kammaṇ, sabbagehaṇ¹⁶ kiliṭṭhaṇ karontā caranti,¹⁷ na sakkā etehi saddhiṇ eka-ṭṭhāne vasitun” ti evaṇ tāya taṇ¹⁸ punappuna kathiya-mānāya¹⁹ evarūpo pi pūritapārami²⁰ satto mātāpitūhi saddhiṇ²¹ bhijji.²² So²³ “hotu jānissāmi nesaṇ kattabban”²⁴ ti te bhojetvā,²⁵ “amma tāta asukaṭṭhāne nāma

¹ K. bhikkhave.

² K. a. naṇ. B. a. pi naṇ āhaṇsu.

³ C. C^a. om.

⁴ B¹. etha kaṇ.

⁵ K. B. B¹. ānessāmā.

⁶ B. a. kulaputto.

⁷ S. B. jīvatha. C. jīvit’ attha. B¹. yāvajivaṇ.

⁸ C. C^a. K. om.

⁹ K. °accayena va.

¹⁰ B. °āpetvā.

¹¹ C. C^a. tasmā.

¹² K. a. sā.

¹³ F. keci avāhakaccāni. B¹. makasippalivākādini. C. C^a. makacirāga°. Cf. Abh. 1006.

¹⁴ F. °nāpi. B¹. om. ca yā° ca.

¹⁵ K. puttā. K. B. S. a. āha.

¹⁶ K. S. sabbaṇ ge°.

¹⁷ F. K. B. B¹. vic°.

¹⁸ C. C^a. tan tāya. B. naṇ. F. K. om.

¹⁹ K. B. katha°.

²⁰ B¹. °iyo.

²¹ B. a. mittabhāvaṇ.

²² F. °itvā.

²³ F. om.

²⁴ F. °bbakiccan.

²⁵ C. C^a. S. bhojāp°.

tumhākaṃ nātakā āgamaṇaṃ¹ paccāsiṃsanti, tattha gamis-
sāmā " ti te² yānaṃ³ āropetvā ādāya gacchanto aṭavi-
majjhaṃ⁴ pattakāle " tāta rasmiyo gaṇhatha gonā pada-
saññāya⁵ gamissanti, imasmiṃ ṭhāne corā vasanti, ahaṃ
otarāmi " ti pitu hatthe rasmiyo datvā otaritvā gacchanto
saddaṃ parivattetvā corānaṃ⁶ utthitasaddam⁷ akāsi.
Mātāpitaro saddaṃ sutvā " corā utthitā " ti saññāya, " tāta
mayā mahallakā, tvaṃ attānam eva rakkhā " ⁸ ti āhaṃsu
So mātāpitaro tathā viravante⁹ pi¹⁰ corasaddaṃ karonto
kottetvā¹¹ māretvā aṭaviyaṃ khipitvā paccāgami. '

Satthā idaṃ¹² tassa¹³ pubbakammaṃ¹⁴ kathetvā ' bhik-
khave Moggallāno ettakaṃ kammaṃ katvā anekavassa-
satasahassāni niraye paccitvā vipākāvasesaṃ attabhāva-
sate evaṃ evaṃ kottetvā saṃcunnito¹⁵ maraṇaṃ patto,¹⁶
evaṃ Moggallānena attano kamminurūpaṃ eva maraṇaṃ
laddhaṃ, pañcahi corasatehi saddhiṃ pancatitthiyasatāni
pi¹⁷ mama putte¹⁸ appadutṭhe¹⁹ padussitvā anurūpaṃ
eva maraṇaṃ labhiṃsu, appadutṭhe²⁰ hi padussanto dasahi
kāraṇehi anayavyasanaṃ²¹ pāpunāti²² yevā ' ti vatvā anu-
sandhiṃ ghaṭetva dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi :

¹ K. ga°.² B¹. tesañ.³ B. °ke. K. yānaṃ.⁴ K. °jjha°.⁵ B. gāvo patodasa°.⁶ K. a. viya.⁷ K. C. C^a. utṭhahita°. B¹. ukkuṭṭhi°.⁸ K. B. °āhi.⁹ F. B. °nto. S. vicaranto. K. C. C^a. vicarante.¹⁰ K. om.¹¹ F. koddh°.¹² C^a. imaṃ.¹³ K. om.¹⁴ K. pubbakaka°.¹⁵ F. saṃmuttito. B¹. sañcinitvā. K. a. hariyamāno.¹⁶ K. °nappatto.¹⁷ K. B. om.¹⁸ K. puttassa.¹⁹ K. °assa and a. niraparādhassa.²⁰ F. B. K. °assa.²¹ K. anubyasanaṃ.²² B. °ni.

187. 'Yo daṇḍena adaṇḍesu appaduṭṭhesu dussati
dasannam aññatarañ ṭhānaṃ khippam eva
nigacchati :
138. Vedanaṃ pharusaṃ jāniṃ sarirassa ca¹ bhedanaṃ
garukaṃ² vāpi ābādhaṃ cittakkhepaṃ va³ pāpuṇe,
139. Rājato va⁴ upassaggaṃ abbhakkhānaṃ⁵ va⁶
dārunaṃ
parikkhayaṃ va ṇātinaṃ bhogaṇaṃ va⁷ pab-
haṅgunaṃ,
140. Athav' assa agārāni aggī⁸ ḍahati pāvako,
kāyassa bhedaṃ duppañño nirayaṃ so upapaj-
jati⁹ ti.

Tattha¹⁰ adaṇḍesū ti kāyadaṇḍādirahitesu khīṇāsavesu
appaduṭṭhesū ti paresu vā¹¹ attani vā¹² niraparādhesu.
Aññatarañ ṭhānaṃ ti dasasu dukkhakāraṇesu añña-
taraṃ¹³ kāraṇaṃ. Vedanaṃ ti sisarogādibhedāṃ pharusa-
vedanaṃ.¹⁴ Jāniṃ ti kicchādhigatassa dhanassa¹⁵ jāniṃ.¹⁶
Bhedanaṃ ti hatthacchedādikaṃ sarīrabhedanaṃ. Garu-
kaṃ ti pakkhahataekacakkhulapīṭhasappikunībhāvakuṭṭha-
rogādibhedāṃ¹⁷ garukābādhaṃ vā. Cittakkhepaṃ ti
ummādaṃ. Upassaggaṃ ti yasavilopaṃ senāpatitṭhānādi-
acchindanādikaṃ¹⁸ rājato¹⁹ upassaggaṃ vā. Abbhakkhā-

¹ S. va.² K. gur°.³ B. ca.⁴ K. vā.⁵ B. abha°.⁶ K. B. ca.⁷ K. vā.⁸ C. °iṃ.⁹ B¹. S. uppajjati. S. sopa°.¹⁰ K. a. attha.¹¹ C. C^a. S. om.¹² S. ca.¹³ K. dasannaṃ.¹⁴ B. °saṃ ve°.¹⁵ C. C^a. S. om.¹⁶ K. hāniṃ.¹⁷ K. °ekacakkhupī°. B. °ekacakkhukapī°. F. °paṅgu-
kūlapaṭhasappi°. K. °bhedanaṃ.¹⁸ C. C^a. °ṭṭhādi°. K. C^a. °acchinnādi°.¹⁹ F. a. va.

nan ti “aditthaassutaacintitapubbaṇ idañ sandhiccheda-
kammaṇ¹ idañ² vā rājāparādhita-kammaṇ³ tayā katan ”
ti evarūpaṇ dāruṇaṇ abbhakkhānaṇ vā.⁴ Nātīnaṇ ti
attano avassayo bhavituṇ samatthānaṇ ñātīnaṇ parikkha-
yaṇ⁵ Pabhaṇḡṇaṇ ti pabhaṇḡubhāvaṇ⁶ pūtibhāvaṇ,
yaṇ hi 'ssa gehe dhaññaṇ taṇ⁷ pūtibhāvaṇ āpajjati suvaṇ-
naṇ aṅgārabbhāvaṇ muttā kappāsattṭhibhāvaṇ,⁸ kahāpaṇaṇ⁹
kapālakhaṇḍabbhāvaṇ,¹⁰ dipadacatuppaḍaṇ¹¹ kāṇakunādi-
bhāvaṇ¹² ti attho. Aggī¹³ dāhati ti ekasaṇvacchare
dvattikkhattuṇ¹⁴ aññaṣmiṇ¹⁵ dāhake avijjamāne¹⁶ pi
asaniaggi¹⁷ vā¹⁸ pativā dāhati attano va¹⁹ dhammatāya
utthito pāvako vā dāhati yeva. Nirayaṇ ti ditthe va²⁰
dhamme imesaṇ dasannaṇ ṭhānānaṇ aññatarāṇ patvā pi²¹
ekaṇsena samparāye vattabbaṇ²² dassetuṇ nirayaṇ so
upapajjati ti vuttaṇ.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuniṇsū ti.

Mahāmoggallānattherassa vatthu.²³

¹ K. B. °chedādi°.

² F. imaṇ. C. C°. ayaṇ. B. aññaṇ.

³ F. B. °rādha°.

⁴ B. a. parikkhayaṇ ca. K. a. pari° vā.

⁵ F. B. a. vā.

⁶ K. °uṇa°.

⁷ K. om.

⁸ K. °attṭhika°.

⁹ K. °nā.

¹⁰ F. °kaṇḍa°. B. °khaṇḍādi°.

¹¹ B. dvi°, °ānaṇ.

¹² K. kāṇādi°.

¹³ F. C. C°. °iṇ.

¹⁴ B. dviti°.

¹⁵ K. aññatarasmiṇ.

¹⁶ F. vi°.

¹⁷ C. C°. °ādini. K. B. assani.

¹⁸ C. C°. S. om.

¹⁹ K. ca.

²⁰ K. ca.

²¹ C. C°. S. om. K. pakkhipi.

²² K. corr. a. vacanaṇ. F. pa°.

²³ K. °navatthū. B. °rava°, and a. sattamaṇ.

8. BAHUBHAṆḌIKABHIKKHUVATTHU.*

Na naggacariyā¹ ti imaṇḍ dhammadesanaṇḍ Satthā Jetavane viharanto bahubhaṇḍikabhikkhuṇḍ² ārabba kathesi.

Sāvatthiyaṇḍ³ kir' eko kuṭimbiko bhariyāya kālakatāya pabbaji. So pabbajanto attano parivenaṇḍ ca aggissālaṇḍ ca bhaṇḍagabbhaṇḍ ca⁴ kāretvā sabbaṇḍ ca⁵ bhaṇḍagabbhaṇḍ⁶ sappimadhutelādīhi⁷ pūretvā⁸ pabbajitvā⁹ pana attano dāse¹⁰ pakkosāpetvā yathāruciṇḍ¹¹ āhāraṇḍ pacāpetvā bhuñjati.¹² Bahuparikkhāro ca ahosi, rattiṇḍ aññaṇḍ nivāsanapāpuraṇḍ¹³ hoti, divā aññaṇḍ,¹⁴ vihārapaccante va¹⁵ vasati.¹⁶ Tass' ekadivasaṇḍ cīvarapaccattharaṇāni¹⁷ sukkhāpentassa ṣeṇāsanacārikaṇḍ āhiṇḍantā bhikkhū passitvā 'kass' imāni¹⁸ āvuso' ti pucchitvā, 'mayhan' ti vutte, 'āvuso Bhagavatā tīni cīvarāni anuññātāni, tvaṇḍ ca¹⁹ evaṇḍ²⁰ appicchassa Buddhassa sāsane pabbajitvā²¹ evaṇḍ²² bahuparikkhāro jāto' ²³ ti taṇḍ Satthu santikaṇḍ netvā

* Cf. F. J. I. 126.

¹ K. a. na ja° na pa°.

² K. B. °aṇ bhi°.

³ S. B. °tthivāsī.

⁴ K. om. bha° ca.

⁵ F. B. pi. C. om. bha° . . . sabbaṇḍ ca. S. om. kār° . . . bha°.

⁶ B¹. gabbhe.

⁷ B. telasappiādīhi. K. sappitelādīhi.

⁸ K. B. a. pabbaji.

⁹ K. B. a. ca.

¹⁰ K. dāsīdāse.

¹¹ F. a. taṇḍ. B. B¹. °rucitaṇḍ. K. °cirutaṇḍ (!).

¹² K. B. a. bahubhaṇḍo ca.

¹³ F. K. B. B¹. pārupo.

¹⁴ K. a. ca. B. a. niv° hoti.

¹⁵ F. K. B. om.

¹⁶ B¹. sayati.

¹⁷ K. °ādīni. C. C^a. °patth°.

¹⁸ B¹. a. santakāni.

¹⁹ F. pana. S. a. pana.

²⁰ B. om.

²¹ B. °ājetvā.

²² F. a. tava.

²³ K. a. 'sī.

‘bhante ayaṇ bhikkhu atibahubhaṇḍo’ ti ārocesuṇ. Satthā¹ ‘saccaṇ kira tvaṇ² bhikkhū’ ti pucchitvā ‘saccaṇ bhante’ ti vutte, āha :³ ‘kasmā⁴ pana tvaṇ bhikkhu⁵ mayā appicchatāya dhamme desite⁶ evaṇ bahubhaṇḍo jāto’ ti. So ettaken⁷ eva kupito ‘iminā dāni nīhārena carisāmī’ ti pārupanaṇ chaḍḍetvā parisamajjhe ekacivaro atthāsi. Atha naṇ Satthā upatthambhayamāno ‘nanu tvaṇ bhikkhu pubbe hirottappagavesako, dakarakkhasakāle pi hirottappaṇ gavesamāno dvādasavassāni vihāsi, kasmā idāni evaṇ⁸ garuke Buddhasāsane pabbajitvā catuparisa-majjhe pārupanaṇ chaḍḍetvā hirottapaṇ pahāya tthito ‘si’ ti. So Satthu vacanaṇ sutvā hirottappaṇ paccupaṭṭhāpetvā taṇ cīvaraṇ pārupitvā Satthāraṇ vanditvā ekamantaṇ nisīdi. Bhikkhū tass’ atthassāvibhāvanatthaṇ⁹ Bhagavantaṇ yāciṇsu,¹⁰ Bhagavā atītaṇ¹¹ āharitvā kathesi :

‘Atīte kira¹² Bārānasirañño aggamaheṣiyyā kucchismiṇ Bodhisatto paṭisandhiṇ gaṇhi, tassa nāmakaraṇadivase¹³ Mahiṇsāsakakumāro¹⁴ ti¹⁵ nāmaṇ kariṇsu, tassa kaniṭṭhabhātā¹⁶ Candakumāro¹⁷ nāma¹⁸ ahosi.¹⁹ Tesāṇ mātari kālakatāya rājā aññaṇ aggamaheṣiṭṭhāne tthapesi, sāpi puttaṇ vijāyi, Suriyakumāro ti ‘ssa nāmaṇ kariṇsu. Taṇ disvā rājā tuṭṭho “puttassa te varaṇ dāmmī” ti āha. Sā²⁰ “icchitakāle gaṇhissāmī” ti vatvā puttassa vayap-

¹ K. om.² F. om.³ B. om.⁴ F. rep.⁵ C. C^a. om.⁶ B. °mmo °to. B¹. °aṇ dessento va.⁷ F. tāvataken’. K. B¹. tāvatt°.⁸ B. om.⁹ B. °ssāpi vi°. B. °ssa āvi°. K. C. C^a. °ssa vi°.¹⁰ K. a. atha.¹¹ F. J. I. 126. Devadhammajātaka.¹² K. a. bhikkhave.¹³ K. °gahana°.¹⁴ C. C^a. °sāsu°. B. Mahiṇsa°. B¹. Mahissa°.¹⁵ K. a. ’ssa.¹⁶ K. kaniṭṭho.¹⁷ B. a. ti.¹⁸ B. nāmaṇ.¹⁹ K. hosi.²⁰ F. C. om. K. a. pi kho devī. B. a. pi kho °deva.

pattakāle rājānaṃ āha : “devena¹ mayhaṃ puttassa jātakāle varo dinno, puttassa me² rajjaṃ debī” ti. Rājā ‘mama dve putta aggikkhandhā viya jalantā caranti,³ na sakkā tassa rajjaṃ dātun’ ti paṭikkhipitvā pi⁴ punappuna yācamānam⁵ eva disvā ‘ayaṃ me puttānaṃ anattam pi kareyyā’ ti putte⁶ pakkosāpetvā āha : ‘tātā ahaṃ Suriyakumārassa jātakāle varaṃ adāsiṃ, idāni ’ssa mātā rajjaṃ yācati, ahaṃ tassa na⁷ dātukāmo, tassa mātā tumhākaṃ anattam pi kareyya, gacchatha tumhe araṇṇe vasitvā⁸ mam’⁹ accayena āgantvā¹⁰ rajjaṃ gaṇhathā’¹¹ ti uyyojesi. Te pitarāṃ vanditvā pāsādā orohante¹² rājaṅgaṇe kīlāmāno¹³ Suriyakumāro disvā taṃ kārāṇaṃ ūtvā tehi saddhiṃ¹⁴ nikkhami. Tesāṃ Himavantaṃ pavitṭhakāle Bodhisatto maggā okkamma¹⁵ rukkhamaṇe nisiditvā Suriyakumāraṃ āha : ‘tāta¹⁶ ekaṃ¹⁷ saraṃ gantvā nahātvā ca pivitvā ca amhākaṃ paduminipaṇṇehi¹⁸ udakaṃ¹⁹ āharā’ ti. So pana saro Vessavaṇassa²⁰ santikā ekena udakarakkhasena laddho hoti, Vessavaṇo ca naṃ²¹ āha : “ṭhapetvā devadhammajānanake²² ye²³ añṇe imaṃ saraṃ otaranti te khādituṃ labhasi” ti. Tato paṭṭhāya taṃ saraṃ otiṇṇe²⁴ devadhamme²⁵ pucchitvā ajānante²⁶ khādati.

¹ B. deva. K. deva nanu.

³ K. B. F. vic°.

⁴ K. B. taṃ. F. a. taṃ.

⁶ C. C°. vutte.

⁸ B¹. °ñṇaṃ pavissetvā.

¹⁰ K. °nāg°.

¹² K. otarante. B. otaranto.

¹⁴ F. K. B. a. yeva.

¹⁶ B. B¹. a. añṇatarasmiṃ.

¹⁷ B. etaṃ.

¹⁹ F. om.

²¹ K. B. taṃ.

²² K. B. °mmaṃ jā°.

²³ K. B. a. va. S. a. ca. F. om.

²⁴ B. otiṇṇotiṇṇe.

²⁶ B¹. °aṇ. C. C°. °esu.

² B. idāni me puttaṃ.

⁵ F. C. C°. yāciya°.

⁷ B¹. a°.

⁹ K. mama.

¹¹ K. °eyyāthā.

¹³ K. kiliya°.

¹⁵ B¹. bhātu.

¹⁸ C. pi dāni pa°.

²⁰ K. °ṇṇ°.

²⁵ B. °nto.

Suriyakumāro pi taṇ saraṇ avimaṇsitvā va otari,¹ tena ca² “devadhamme jānāsī” ti pucchito “devadhammā nāma candasuriyā”³ ti āha. Atha naṇ ‘tvaṇ devadhamme na jānāsī’ ti udakaṇ pavesetvā attano bhavane ṭhapesi. Bodhisatto pi taṇ cirāyantaṇ disvā Candakumāraṇ pesesi. So pi tena devadhamme pucchito “devadhammā nāma catasso disā” ti āha. Uda karakkhaso⁴ tam pi⁵ udakaṇ pavesetvā tatth’⁶ eva ṭhapesi. Bodhisatto⁷ tasmim pi⁸ cirāyante “antarāyena bhavitabban” ti sayāṇ⁹ gantvā dvinnāṇ otaraṇapadaṇ disvā “ayaṇ saro rakkhasapariggahito”¹⁰ ti ñatvā khaggaṇ sannayhitvā¹¹ dhanuṇ gahetvā¹² atṭhāsī. Rakkhaso taṇ anotarantaṇ disvā vanakammikapurisavesenāgantvā¹³ āha: “bho purisa, tvaṇ maggakilanto, kasmā imaṇ saraṇ¹⁴ otaritvā nahātvā ca pivitvā ca¹⁵ bhisamuḷālaṇ¹⁶ khāditvā pupphāni pilandhitvā na gacchasi” ti. Bodhisatto taṇ disvā va “eso¹⁷ yakkho” ti ñatvā, “tayā me bhātaro¹⁸ gahitā” ti āha. “Āma mayā”¹⁹ ti. “Kiṇkāraṇā” ti. “Ahaṇ imaṇ saraṇ otiṇṇe²⁰ labhāmī” ti. “Kiṇ pana sabbe va labhasī” ti. “Devadhamme jānanake ṭhapetvā avasese labhāmī” ti. “Atthi pana te devadhammehi attho” ti. “Āma atthī”²¹ ti. “Ahaṇ kathessāmī” ti. “Tena hi kathehi” ti. “Na sakkā kiliṭṭhagattena²² kathetun” ti. Yakkho Bodhi-

¹ K. tad eva otaritvā.² K. pi.³ F. B. candima°. B¹. candimā°.⁴ F. K. B. S. daka°.⁵ B. pi taṇ.⁶ B. tath’.⁷ B. a. pi.⁸ K. B. om.⁹ K. a. saraṇ.¹⁰ K. udakarakkhasena pa°.¹¹ B¹. sañhayi°. B. sannāhi°.¹² B. om. dha° ga°.¹³ B. nava°. K. vanarava°. B¹. °puriso viya āg°.¹⁴ C. C°. S. om.¹⁵ C. om. pi° ca.¹⁶ K. °mūlāni.¹⁷ B. esa so.¹⁸ K. kanitṭhabh°.¹⁹ B. a. gahitā.²⁰ K. B. otiṇṇotiṇṇe.²¹ B. attho.²² B. °ena ga°.

sattaṇ nahāpetvā¹ pāṇiyaṇ pāyetvā alaṅkaritvā² alaṅkata-
maṇḍapamajjhe³ pallaṅkaṇ āropetvā sayam assa pādamūle
nisīdi. Atha naṇ Bodhisatto “sakkaccaṇ supāhī”⁴ ti
vatvā imaṇ gātham āha :

“Hiriottappasampannā sukkadhammasamāhitā
santo sappurisā loke ‘devadhammā’ ti vuccare” ti.

Yakkho imaṇ dhammadesanaṇ sutvā pasanno Bodhi-
sattaṇ āha: “paṇḍita ahan te pasanno ekaṇ bhātaṇ
dammi, katarāṇ ānemī” ti. “Kaniṭṭhaṇ ānehī” ti.
“Paṇḍita tvaṇ kevaṇ devadhamme jānāsi yeva, na pana
tesu vattasī”⁵ ti. “Kiṇkaraṇā” ti. “Yasmā⁶ jeṭṭhakaṇ
ṭhapetvā kaniṭṭhaṇ ānāpento⁷ jeṭṭhāpacāyikakammaṇ na
karosī” ti. “Devadhamme cāhaṇ⁸ yakkha jānāmi, tesu
ca vattāmi,⁹ mayaṇ hi etaṇ nissāya imaṇ araṇṇaṇ pavī-
ṭhā,¹⁰ etassa hi atthāya amhākaṇ pitaṇ etassa¹¹ mātā
rajjāṇ yāci, amhākaṇ pana pitā¹² taṇ varaṇ adatvā¹³
amhākaṇ anurakkhanatthāya araṇṇavāsaṇ anujāni,¹⁴ so
kumāro anuvattitvā¹⁵ amhehi saddhiṇ āgato, “taṇ araṇṇe
eko yakkho khādī” ti vutte pi na koci saddahissati, tenā-
haṇ garaḥabhayaḥbhito tam eva ānāpemi”¹⁶ ti. Yakkho
Bodhisattassa paśīditvā “sādhu paṇḍita tvam eva deva-
dhamme jānāsi” ti dve pi bhātaro ānetvā adāsi. Atha
naṇ Bodhisatto yakkhabhāve ādinavaṇ kathetvā pañcasu
sīlesu patiṭṭhāpesi. So tena susaṇvihitārakkho¹⁷ tasmiṇ
araṇṇe vasitvā pitari kālakate yakkhaṇ ādāya Bārāṇasīṇ¹⁸

¹ K. nhātvā.

³ B. °pe ma°.

⁵ B. tvaṇ pana na tesu vattissasī.

⁶ B. om.

⁷ K. °tvā. B. āharāpento.

⁹ B. a. ti.

¹¹ C. C°. taṣsa.

¹³ K. adatthā. F. datvā.

¹⁵ B. °etvā.

¹⁷ K. °dahit°. B. saṇ°.

² B. °etvā.

⁴ K. suṇohī.

⁸ B. ahaṇ.

¹⁰ K. pavisitvā.

¹² B. pi for pana pi°.

¹⁴ K. °nāti.

¹⁶ B. evāharāpemi.

¹⁸ C. C°. °iyaṇ.

gantvā rajjaṇ gahetvā Candakumārassa uparajjaṇ¹ Suriyakumārassa senāpatiṭṭhānaṇ datvā² yakkhassa ramaṇiye³ ṭhāne āyatanāṇ kārāpetvā⁴ yathā so lābhaggappatto hoti tathā akāsi.

Satthā imaṇ dhammadesanaṇ āharitvā⁵ jātaṇ samo-dhānesi: 'tādā rakkhaso⁶ bahubhaṇḍikabhikkhu ahosi, Suriyakumāro Ānando, Candakumāro Sāriputto, Mahiṇsāsakumāro⁷ aham evā' ti.

Evaṇ Satthā⁸ jātaṇ kathetvā 'evaṇ tvaṇ⁹ bhikkhu¹⁰ pubbe devadhamme gavesamāno hirottappasampanno vicaritvā idāni catuparisamajjhe iminā nihārena ṭhatvā mama purato "appiccho 'mhi" ti vadanto¹¹ ayuttaṇ akāsi, na hi sātākaparikkhepādimattena¹² samaṇo nāma hoti' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā¹³ dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:

141. 'Na naggacariyā na jatā na paṇkā
nānāsakā¹⁴ thaṇḍilasāyikā¹⁵ vā
rajo vajallaṇ¹⁶ ukkuṭikappadhānaṇ
sodhenti¹⁷ maccaṇ avitinnakāṇkhan' ti.

Tattha nānāsakā ti na anāsakā bhattapaṭikkhepo¹⁸ ti attho. Thaṇḍilasāyikā ti bhūmisayanaṇ.¹⁹ Rajo vajallaṇ²⁰ ti kaddamalimpanākārena sarīre sannicita-

¹ F. opa°. K. a. datvā.

³ F. °niyya°.

⁵ B. °āpetvā.

⁷ B. Mahiṇsa°, a. pana. S. Mahiṇsaka°.

⁸ K. Bhaggavā.

¹⁰ S. bhikkhave.

¹² F. sāvaka°. S. B. °paṭi°.

¹⁴ K. n' an°. F. na nā°.

¹⁶ S. rajo ca jallaṇ. K. rajojalaṇ. B. rajojallaṇ.

¹⁷ K. na so°.

¹⁸ K. B. °pā. S. °pakā.

²⁰ C. C°. S. rajojallaṇ (S. °aṇ). K. B. ut supra.

² C. C°. ka°.

⁴ F. K. kāretvā.

⁶ K. udakara°.

⁹ C. C°. S. om.

¹¹ K. vatvā.

¹³ K. a. imaṇ.

¹⁵ B. ta°, so infra.

¹⁹ B. a. sayikā vā.

rajo.¹ Ukkuṭikappadhānan ti ukkuṭikabhāvena ārad-dhaviriyaṇ. Idaṇ vuttaṇ hoti: yo hi macco 'evaṇ ahaṇ lokanissaraṇasaṅkhātaṇ² suddhiyaṇ pāpuṇissāmī' ti imesu naggacariyādisu yaṇ kiñci samādāya vatteyya so kevaḷaṇ micchādassanaṇ c' eva vaḍḍheyya³ kilamathassa ca bhāgi assa, na hi⁴ etāni susamādinnaṇi pi aṭṭhavatthukāya kaṅkhāya⁵ avitinnabhāvena avitinnakaṅkhaṇ maccaṇ sodhenti ti.⁶

Desanāvasāne bahū sotāpatti-phalādini pāpuṇisū ti.
Bahubhaṇḍikattherassa vatthu.⁷

9. SANTATIMAHĀMATTAVATTHU.

Alaṅkato ce pī⁸ ti imaṇ dhamma-desanaṇ Satthā Jeta-vane viharanto Santatimahāmataya ārabba kathesi.

So hi ekasmiṇ kāle raṇṇo Pasenadissa⁹ paccantaṇ kupi-taṇ vūpasametvā āgato. Ath' assa rājā tuṭṭho satta diva-sāni rajjaṇ datvā ekaṇ naccagītakusalaṇ itthiya adāsi. So satta divasāni surāmadamatto¹⁰ hutvā sattame divase sabbālaṅkārapaṭimaṇḍito hatthikkhandhavaragato hutvā¹¹ nahānatitthaṇ gacchanto Satthāraṇ piṇḍāya pavisantaṇ dvārantare disvā hatthikkhandhagato¹² va¹³ sīsaṇ cāletvā vanditvā¹⁴ pakkāmi. Satthā sitaṇ katvā 'ko nu kho bhante

¹ F. sannissita°.

² F. °ta°.

³ K. B. vatt°.

⁴ C. C°. assaṇ ti. S. assā ti, na after ma°.

⁵ B. om.

⁶ B. om.

⁷ K. Bahubhaṇḍabhikkhuvatthuy. B. Bahubhaṇḍika-bhikkhuvatthu, and a. aṭṭhamaṇ,

⁸ B. om. K. a. samaṇ careyya.

⁹ K. Passenadikossallassa. B. Pasenadikosallassa.

¹⁰ K. surāmadatto.

¹¹ B. om.

¹² F. K. B. °varagato.

¹³ B. om.

¹⁴ B. om. F. K. vandi, om. pa°.

sitapātukaraṇaheṭū¹ ti Ānandattherena puṭṭho sita-kāraṇaṇ ἄvikaronto² āha : ‘ passathānanda Santatimahā-mattaṇ,³ ajj’ eva sabbābharaṇapaṭimaṇḍito va⁴ mama san-tikaṇ āgantvā catuppadikagāthāvasāne arahattaṇ patvā sattatālamatte ākāse nisīditvā parinibbāyissati’ ti. Mahā-jano Satthu⁵ therena saddhiṇ kathentassa vacanaṇ assosi. Tattha micchādittḥikā cintesuṇ :⁶ ‘ passatha samanassa Gotamassa kiriyaṇ, mukhappattam⁷ eva bhāsati, ajja kira⁸ esa⁹ evaṇ surāmadamatto yathālaṇkato¹⁰ na etassa¹¹ santike dhammaṇ sutvā parinibbāyissati, ajj’ eva¹² naṇ¹³ musāvādena niggaṇhissāmā¹⁴ ti. Sammādittḥikā cin-tesuṇ :¹⁵ ‘ aho buddhānaṇ mahānubhāvātā,¹⁶ ajja Buddha-līlaṇ c’¹⁷ eva Santatimahāmatte līlaṇ ca datṭhuṇ labhis-sāmā’ ti. Santatimahāmatto pi nahānatitthe divasabhāgaṇ udakakīlaṇ kīlitvā¹⁸ uyyānaṇ¹⁹ gantvā āpānabhūmiyaṇ²⁰ nisīdi.²¹ Sāpi itthi raṇḍamaṇḍaṇ²² otarivā naccagītaṇ dassetuṇ ārabhi. Tassā sarīralīlaṇ dassanattāṇaṇ sattāṇaṇ appāhāratāya taṇ divasaṇ naccagītaṇ dassamānāya²³ anto-kucchiyaṇ satthakavātā samuṭṭhāya hadayamaṇsaṇ kan-titvā²⁴ agamaṇsu.²⁵ Sā taṇ khaṇaṇ yeva mukhena c’ eva²⁶ akkhihi ca vivatēhi kālam akāsi. Santatimahāmatto ‘ upadhāretha nan’ ti vatvā ‘ niruddhā sāmī’ ti vuttamatte

¹ K. °pātukaka°.³ K. °tto.⁶ K. after ka°.⁷ B. mattam.⁹ F. om. C. eva sa.¹¹ B. tassa.¹³ B. taṇ.¹⁵ K. °ayisṣu.¹⁷ K. līlaṇ ca.¹⁹ B¹. udakato.²¹ K. °ati.²³ K. dassiyamānāya. F. dassaya°.²⁴ B¹. gaheṭvā. K. kaḍhitvā.²⁵ B¹. āg°. B. agamaṇsi.²⁶ F. om. mu° c’eva.² K. B. B¹. ācikkhanto.⁴ K. B. om.⁶ B. °ayisṣu.⁸ K. kir’.¹⁰ B. yathā a°.¹² K. om.¹⁴ B. °mī.¹⁶ K. B. °vo.¹⁸ C. C^a. kīlitvā.²⁰ K. apāṇa°.²² K. °jjhe.

ti ca sallakkhetvā 'tena hi tayā katakamman mayhaṇ
kathēhi,¹ kathento ca² bhūmiyaṇ ṭhito akathetvā³ satta-
tālappamānamatte⁴ ākāse ṭhito kathēhī' ti āha. So
'sādhū bhante' ti⁵ Satthāraṇ vanditvā ekatālappammā-
ṇaṇ uggamma orohi.vā puna Satthāraṇ vanditvā uggac-
hanto paṭipāṭiyā sattatālappamāne ākāse pallaṅkena⁶
nisīditvā 'suṇātha me bhante pubbakamman' ti vatvā⁷
āha :

'Ito ekanavutikappe Vipassibuddhakāle⁸ ahaṇ Bandhu-
matināmanagare ekasmiṇ kule nibbattitvā⁹ cintayiy :¹⁰
"kin nu kho paresaṇ chedaṇ¹¹ vā piḷaṇ¹² vā akaraṇa-
kamman" ti upadhārento dhammaghosakakamman¹³ disvā
tato paṭṭhāya taṇ¹⁴ karonto mahājanaṇ samādapetvā
puññāni karomi,¹⁵ uposathadivasesu uposathaṇ samādi-
yāmi,¹⁶ dānaṇ dadāmi¹⁷ dhammaṇ suṇāmi,¹⁸ "buddharata-
nādīhi sadisaratanāṇ¹⁹ nāma²⁰ natthi²¹ tiṇṇaṇ ratanānaṇ
sakkāraṇ karoṭhā" ti ugghosento carāmi.²² Tassa mayhaṇ
saddaṇ sutvā Buddhapitā Bandhumatimahārājā maṇ
pakkosāpetvā "tāta kiṇ karonto vicarasi" ti pucchitvā
"deva tiṇṇaṇ ratanānaṇ guṇaṇ pakāsetvā²³ mahājanaṇ
puññakammesu samādapento vicarāmi" ti vutte "kattha
nisinno vicaraṣi" ti maṇ²⁴ pucchitvā "padasā va devā"

¹ B. a. ti.³ K. °itvā.⁶ K. a. utthāya.⁷ B. om.⁸ B. B¹. °sammāsambuddha°.¹⁰ B. cintesi.¹² B. piḷanaṇ.¹³ B¹. °ghosana°. K. puññaghosana°.¹⁴ F. K. B. a. kamman.¹⁶ K. B. samādayitha.¹⁸ K. B. sunātha.²⁰ K. a. aññaṇ.²² K. vic°.²⁴ K. om.² K. va.⁴ K. B. °tālamatte.⁶ F. °ke.⁹ K. °etvā.¹¹ K. chedanaṇ.¹⁵ K. karoṭha.¹⁷ K. B. detha.¹⁹ F. B. °saṇ ra°.²¹ C. C°. a. ti.²³ K. °āpetvā.

ti mayā vutte¹ “tāta na² tvaṇ evaṇ vicarituṇ arahasi,³ imaṇ pupphadāmaṇ pilandhitvā assapiṭṭhe nisinno⁴ vicarā”⁵ ti mayhaṇ muttadāmasadisāṇ⁶ pupphadāmaṇ datvā⁷ assaṇ⁸ adāsi. Atha maṇ⁹ rañña¹⁰ dinnaparihārena tath’ eva¹¹ ugghosetvā puna pi¹² rājā pakkosāpetvā “tāta kiṇ karonto vicarasī” ti pucchitvā “tad eva devā” ti vutte, “tāta asso pi te nānucchaviko, idha¹³ nisīditvā vicarā”¹⁴ ti catusindhavayuttaṇ rathaṇ dāpesi.¹⁵ Tatiyavāre pi me rājā saddaṇ sutvā¹⁶ pakkosāpetvā “tāta kiṇ karonto vicarasī” ti pucchitvā¹⁷ “tad¹⁸ eva devā” ti vutte “tāta ratho pi te nānucchaviko” ti mayhaṇ mahantaṇ bhogaṇ mahāpasādhanaṇ ca datvā ekaṇ¹⁹ hatthiṇ adāsi, svāhaṇ sabbābharaṇapaṭimaṇḍito hatthikkhandhe nisīditvā²⁰ asītivassasahassāni dhammaghosakakammaṇ²¹ ukāsiṇ, tassa me ettakaṇ kālaṇ kāyato candanagandho vāyati mukhato uppalagandho vāyati, idaṇ mayā katakammaṇ’ ti.

Evaṇ so attano pubbakammaṇ kathetvā ākāse nisinno va²² tejodhātuṇ samāpajjitvā parinibbāyi, sarīre jālā²³ utthahitvā maṇsalohitaṇ jhāpesi, sumanapupphāni²⁴ viya dhātuyo avasissīsu.²⁵ Satthā suddhavatthaṇ pasāresi,

¹ B. vutto.

³ K. pi harasi.

⁵ K. °asī.

⁷ K. a. vatvā ca pana. B. a. dantaṇ.

⁸ K. a. tassa.

¹⁰ F. K. rañña.

¹² B. om.

¹⁴ K. °asī.

¹⁶ K. a. maṇ.

¹⁸ K. tath’.

²⁰ B. nisinno.

²¹ B¹. °savapaughosana°. K. °ghosita°.

²² K. om.

²⁴ B. suvaṇṇa°.

²⁵ F. K. avassīsu. B. avasesīsu.

² B. na tāta.

⁴ B. a. va.

⁶ K. S. muttā°.

⁹ K. naṇ.

¹¹ K. c’ eva.

¹³ K. a. rathe.

¹⁵ B. adāsi.

¹⁷ K. pucchi.

¹⁹ B. a. ca.

²³ S. aggijālā.

dhātuyo tattha patissu,¹ tā² pakkhipitvā catumahāpathe
thūpaṃ kāresi,³ 'mahājano vanditvā puññabhāgi⁴ bhavis-
satī' ti.⁵

Dhammasabhāyaṃ kathaṃ samutthāpesuṃ:⁶ 'Santati-
mahāmatto gāthāvasāne arahattaṃ patvā alaṅkatapaṭi-
yatto va⁷ ākāse nisīditvā parinibbuto, kin nu kho etaṃ
"samaṇo" ti vattuṃ⁸ vaṭṭati udāhu "brāhmaṇo" ti.⁹
Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya
sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhik-
khave mama puttaṃ 'samaṇo' ti vattuṃ vaṭṭati 'brāh-
maṇo' ti pi vattuṃ¹⁰ vaṭṭati yevā' ti vatvā¹¹ dhammaṃ
desento imaṃ gātham āha:

142. 'Alaṅkato ce pi samaṇaṃ careyya
santo danto niyato brahmacārī
sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṃ
so brāhmaṇo so samaṇo sa bhikkhū' ti.

Tattha alaṅkato ti vatthābharanapaṭimaṇḍito.¹² Tass'
attho: vatthālaṅkāradīhi alaṅkato ce pi puggalo kāyā-
dīhi samaṇaṃ careyya, rāgādivūpasamanena santo indri-
yadamanena¹³ danto, catumagganiyamena¹⁴ niyato,
setṭhacariyāya brahmacārī, kāyadaṇḍādīnaṃ¹⁵ oropita-
tāya¹⁶ sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṃ, so evarūpo

¹ K. nipa°.

³ K. kārāpesi.

⁴ B¹. mahājanena vandite puññarāsi.

⁵ C. C^a. S. om. K. B. a. bhikkhū.

⁷ B. yeva. K. om.

⁹ F. a. vattuṃ va°.

¹¹ K. a. anus° gha°. B. a. imaṃ.

¹² B. °ṇhi pa°.

¹⁴ C. F. K. °niyāmena.

¹⁵ B. °dīhi. S. °dīni.

¹⁶ S. oropitāni.

² B. a. patte.

⁶ K. a. āvuso.

⁸ K. vuttaṃ.

¹⁰ K. om.

¹³ F. °damena.

bāhitapāpattā brāhmaṇo ti pi samitapāpattā samano
ti pi bhinnakilesattā bhikkhū ti pi vattabbo yevā ti.¹

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇsū ti.

Santatimahāmattassa vatthu.²

10. PILOTIKATATHERAVATTHU.

Hirīnisedho³ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jeta-
vane viharanto Pilotikattheraṇ ārabha kathesi.

Ekasmiṇ hi divase Ānandatthero ekaṇ pilotikakhaṇḍa-
nivatthaṇ⁴ kapālaṇ ādāya⁵ carantaṇ dārakaṇ disvā 'kin
te evaṇ vicaritvā jīvitato, kiṇ⁶ pabbajjā na⁷ uttaritarā' ti
vatvā,⁸ 'bhante ko maṇ pabbājessatī' ti vutte, 'ahaṇ
pabbājessāmī' ti taṇ ādāya⁹ gantvā sahatthā nahāpetvā¹⁰
kammaṭṭhānaṇ datvā pabbājesi. Tena¹¹ ca pana nivattha-
pilotikakkhaṇḍaṇ pasāretvā olokeno parissāvanakaranam-
attam¹² pi gayhūpakaṇ kiñci padesaṇ adisvā kapālena
saddhiṇ ekissā rukkhasākhāya ṭhapesi. So pi¹³ pabba-
jitvā laddhūpasampado buddhānaṇ uppannasakkāraṇ¹⁴
paribhuñjamāno mahagghāni cīvarāni acchādetvā vicaranto
thūlasarīro hutvā ukkaṇṭhitvā 'kiṇ me janassa saddhā-
deyyaṇ nivāsetvā vibbhamantena,¹⁵ attano pilotikam eva
nivāsessāmī'¹⁶ ti taṇ ṭhānaṇ gantvā pilotikaṇ gaheṭvā

¹ B. om.

² K. B. °ttava°. B. a. navamaṇ.

³ K. a. puriso.

⁴ K. °khaṇḍavatthaya.

⁵ B. a. bhikkhā. K. a. bhikkhāya.

⁶ B. om.

⁷ K. nanu.

⁸ B. om.

⁹ K. a. vihāraṇ.

¹⁰ B¹. Satthāraṇ dassetvā.

¹¹ B. tañ.

¹² B. °karamattam.

¹³ B. om.

¹⁴ B¹. °lābhasa°.

¹⁵ K. vidhavantena. B. vicarantena.

¹⁶ B. °iss°.

'ahirika nillajja evarūpānaṃ vatthānaṃ acchādanatthānaṃ pahāya imaṃ¹ pilotikakhaṇḍaṃ nivāsetvā kapālahattho bhikkhāya carituṃ gacchasi' ti taṃ ārammaṇaṃ katvā attanā va² attānaṃ ovadi, ovaḍantass' eva³ paṇ' assa⁴ cittaṃ sannisiḍi.⁵ So taṃ pilotikaṃ tatth' eva paṭisaṃmetvā nivattitvā vihāraṃ eva gato. So katipāhaccayaṇa puna pi⁶ ukkaṇṭhitvā⁷ tath' eva vatvā⁸ nivatti, puna pi tath' eva ti. Taṃ evaṃ aparāparaṃ vicaraṇaṃ disvā bhikkhū 'kahaṃ āvuso gacchasi' ti pucchanti. So 'ācariyassa santikaṃ gacchāmi⁹ āvuso' ti vatvā eten' eva nīhārena attano pilotikakhaṇḍaṃ eva ārammaṇaṃ katvā attānaṃ nisedhetvā¹⁰ katipāheṇ' eva arahattaṃ pāpuṇi.

Bhikkhū āhaṃsu: 'kiṃ āvuso na dāni¹¹ ācariyassa santikaṃ gacchasi, nanu ayaṃ tava¹² vicaraṇamaggo' ti. 'Āvuso ācariyena saddhiṃ saṃsagge sati gat' amhi,¹³ idāni pana me pacchinno¹⁴ saṃsaggo, ten' assa santikaṃ na gacchāmi' ti. Bhikkhū Tathāgatassa ārocesuṃ: 'bhante Pilotikatthero aññaṃ vyākaroṭi' ti. 'Kim āha bhikkhave' ti. 'Idaṃ bhante' ti. Taṃ sutvā Satthā 'āma bhikkhave mama putto saṃsagge sati ācariyassa santikaṃ gato, idāni pana¹⁵ saṃsaggo chinno, attanā va attānaṃ nisedhetvā arahattaṃ patto' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

143. 'Hirīnisedho puriso koci lokasmiṃ vijjati
yo nindaṃ appabodhati¹⁶ asso bhadro
kasāṃ iva.

¹ K. a. evarūpaṃ.

² K. om.

³ C. C^a. °ssa ca.

⁴ B. om. paṇ' assa.

⁵ C. °itvā. B. °ati.

⁶ K. om. puna pi.

⁷ K. a. puna.

⁸ B¹. katvā. K. gantvā.

⁹ C. C^a. S. °ma. K. °mā.

¹⁰ B¹. nivāretvā.

¹¹ K. idāni.

¹² B. te.

¹³ K. gato. C. C^a. gatun hi.

¹⁴ B. chinno.

¹⁵ S. B. paṇ' assa.

¹⁶ K. B. °eti.

144. 'Asso yathā bhadro kasāniviṭṭho
 ātāpino saṇvegino bhavātha.¹
 Saddhāya sīlena ca² viriyena ca
 samādhinā dhammavinicchayena ca
 sampannavijjācaraṇā³ patissatā
 pahassatha⁴ dukkham idaṇ anappakan' ti.
-

Tattha attano⁵ uppannaṇ akusalavitakkaṇ hiriyā nised-
 hetī ti⁶ hirinisedho, koci lokasmin ti evarūpo⁷ dul-
 labho kocid eva lokasmiṇ vijjati, yo nindan ti, yo⁸
 appamatto samaṇadhammaṇ karonto attano uppannaṇ
 nindaṇ apaharanto⁹ bujjhatī¹⁰ ti appabodhati,¹¹ kasā-
 m ivā ti yathā bhadro asso attani patamānaṇ kasaṇ apaharati
 attani patituṇ na deti yo¹² evaṇ¹³ nindaṇ appabodhati so
 dullabho ti attho.

Dutiyagāthāya¹⁴ saṅkhepattho : bhikkhave yathā bhadro
 asso pamādaṇ āgama kasāya nivīṭṭho 'aham pi nāma
 kasāya pahaṭo' ti aparabhāge ātappaṇ¹⁵ karoti, evaṇ tumhe
 pi ātāpino saṇvegino hotha,¹⁶ evaṇbhūtā lokiyalokutta-
 rāya duvidhāya saddhāya¹⁷ catupārisuddhi-sīlena¹⁸ ca
 kāyikacetasika-viriyena ca aṭṭhasamāpattisamādhinā ca
 kāraṇākāraṇajānanalakkhaṇena dhammavinicchayena
 ca sammannāgatā hutvā tisannaṇ vā aṭṭhannaṇ vā vijjānaṇ
 pañcadasannaṇ ca¹⁹ caraṇānaṇ sampattiya sampanna-

¹ K. B. °atha.

² B. °nnā°.

³ B. anto.

⁴ K. a. puggalo.

⁵ K. ava°, al.

⁶ K. B. °eti, al.

⁷ K. evarūpaṇ.

⁸ B. ātappaṇ.

⁹ K. B. a. ca.

¹⁰ F. om. B. vā.

¹¹ K. B. om.

¹² K. B. jahi°.

¹³ B. nisedho ti.

¹⁴ C. C°. S. om.

¹⁵ K. pabu°.

¹⁶ K. C. C°. F. so.

¹⁷ K. B. a. ayaṇ.

¹⁸ K. bhavatha.

¹⁹ F. pāri°.

vijjācaraṇā upatṭhitasatitāya patissatā¹ hutvā idañ anappakaṇ vaṭṭadukkhāṇ pajahissathā ti.²

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇsū ti.

Pilotikattherassa vatthu.³

11. SUKHASĀMAṆERAVATTHU.

Udakaṇ hi nayantī⁴ ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Jetavane viharanto Sukhasāmaṇeraṇ ārabba kathesi.

Atītasmiṇ hi Bārāṇasiseṭṭhino Gandhakumāro nāma putto ahosi. Rājā tassa pitari kālakate taṇ pakkosāpetvā samassāsetvā⁵ mahantena sakkārena tass' eva seṭṭhitṭhānaṇ adāsi. So tato patthāya 'Gandhasēṭṭhi' ti paññāyi.⁶ Ath' assa bhaṇḍāgāriko dhanagabbhe⁷ dvāraṇ vivaritvā 'sāmi idan te ettakaṇ pitu dhanāṇ, ettakaṇ pitāmahādīnan'⁸ ti nīharitvā nīharitvā⁹ dassesi. So taṇ¹⁰ dhana-rāsiṇ oloketvā¹¹ āha : 'kiṇ pana te imaṇ dhanāṇ gahetvā va¹² na gamiṇsū' ti. 'Sāmi dhanāṇ gahetvā va¹³ gatā nāma natthi, attanā kataṇ¹⁴ kusalākusalam eva hi ādāya sattā gacchanti'¹⁵ ti. So¹⁶ cintesi :¹⁷ 'te bālatāya dhanāṇ saṇṭhāpetvā¹⁸ pahāya gatā, ahaṇ pana taṇ¹⁹ gahetvā va²⁰ gamissāmi' ti evaṇ cintoṇto pana²¹ 'dānaṇ vā dassāmi,

¹ K. °utā.

² B. a. attho.

³ K. °ravatthuṇ. B. Pilotikatissatheravatthu, and a. dasamaṇ.

⁴ K. a. nettikā. B. idaṇ hi for u° hi.

⁵ B. om.

⁶ B. °ati.

⁷ B. °gabbha°. B¹. °sāragabbha°.

⁸ C. C°. pitipitāma°. K. B. pitāmahadhaṇaṇ.

⁹ S. B. om. one.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. °ento.

¹² K. B. om.

¹³ B. om.

¹⁴ B. °no kata°.

¹⁵ B. āg°.

¹⁶ K. a. sutvā.

¹⁷ K. a. mama pitādayo.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ C. C°. S. te. K. B. pan' etaṇ. B¹. a. dhanāṇ.

²⁰ K. B. om.

²¹ B. pana ci°.

pūjaṇ vā karissāmī' ti acintetvā, 'imaṇ¹ sabbaṇ khāditvā va² gamissāmī' ti cintesi. So satasahassaṇ viassaṇṇetvā phalikaṇ³ nahānakotṭhakaṇ kāresi, satasahassaṇ datvā phalikaṇ⁴ eva nahānaphalakaṇ, satasahassaṇ datvā nisīdanapallaṇkaṇ,⁵ satasahassaṇ datvā bhojanapātiṇ, satasahassam eva datvā bhojanatṭhāne maṇḍapaṇ kārāpeṇi,⁶ satasahassaṇ datvā bhojanapātiyā āsittakūpadhāṇaṇ⁷ kārāpeṇi,⁸ sattaṇ⁹ eva gehe siḥapaṇjaraṇ gaṇhāpeṇi.¹⁰ Attano pātārasatthāya saḥassaṇ adāsi, sāyamaṇsatthāya pi¹¹ saḥassam eva,¹² puṇṇamadivase¹³ pana¹⁴ bhojanatthāya satasahassaṇ dāpeṇi. Taṇ bhattaṇ bhuñjanadivase sattaḥassaṇ viassaṇṇetvā 'nagaraṇ alaṇkaritvā bheriṇ carāpeṇi: 'Gandhasatṭhissa kira bhattaṇ¹⁵ bhuñjanākāraṇ oloketū'¹⁶ ti. Mahājano mañcātimañce¹⁷ bandhitvā sannipati. So pi satasahassagghanaṇ¹⁸ nahānakotṭhake sattaḥassagghanaṇ¹⁹ pallaṇke nisīditvā soḷasaḥi gandhodakaḥaṇ²⁰ nahātvā²¹ siḥapaṇjaraṇ vivaritvā tasmiṇ pallaṇke nisīdi. Ath' assa tasmiṇ āsittakūpadhāne²² taṇ²³ pātiṇ ṭhapetvā²⁴ bhojanaṇ vaḍḍhesuṇ. So nāṭakaparivuto²⁵ evarūpāya sampattiyaṇ taṇ bhojanaṇ bhuñjati.

Aparena samayena eko gāmikamanusso attano paribbaya-haraṇatthāya²⁶ dāruādini yānaṇ pakkhipitvā nagaṇ gantvā saḥāyakassa²⁷ gehe nivāsaṇ gaṇhi. Tadā pana

¹ B. idaṇ.

² B. om.

³ K. phalikaṇ.

⁴ K. nisinna°.

⁵ K. kāresi.

⁷ K. B. kāresi.

⁶ B¹. avasittakuppatṭhā°.

⁹ K. om.

⁸ B¹. kārāp°. B. saṇṭhāp°.

¹¹ K. puṇṇami°.

¹⁰ K. adāsi evaṇ.

¹³ S. B. °tta°.

¹² K. om.

¹⁵ K. °aṇ.

¹⁴ K. B. °etū

¹⁶ K. °ike.

¹⁷ K. S. a. taṇ. B. a. taṇ pi.

¹⁹ K. suvaṇṇa°.

¹⁸ B¹. °kuppatṭh°.

²⁰ K. B. a. satasahassagghanaṇ.

²¹ K. nāṭakitthiḥi pa°.

²² K. B. °yāh°. K. °tthaṇ.

²³ K. nagarasahāyassa.

puṇṇamadivaso hoti,¹ 'Gandhasettḥhino bhuñjanalīhaṇ² olokontū³ ti nagare bheriñ carāpesuṇ. Atha naṇ so⁴ saḥāyako āha: 'Gandhasettḥhino⁵ bhuñjanalīhā diṭṭhapubbā⁶ ti. 'Na diṭṭhapubbā⁷ sammā' ti. 'Tena hi⁸ ehi gacchāma,⁹ ayaṇ nagare bheri carati,¹⁰ mahāsampattiṇ passissāmā¹¹ ti nagaravāsī janapadavāsīṇ gahetvā agamāsi. Mahājano¹² mañcātimañce abhirūhitvā passati.¹³ Gāma-vāsī bhattagandhaṇ ghāyitvā va nagaravāsīṇ āha: 'mayhaṇ etāya pātiyā bhattapiṇḍe pipāsā jātā' ti. 'Sammā mā etaṇ patthayi, na sakkā laddhun' ti. 'Sammā alabhanto na jīvissāmi' ti. So¹⁴ paṭibāhituṇ asakkonto parisa-pariyante ṭhatvā¹⁵ 'paṇamāmi¹⁶ te sāmī' ti tikkhattuṇ mahāsaddaṇ nicchāretvā, 'ko eso' ti vutte, 'ahaṇ sāmī' ti. 'Kiṇ etan' ti.¹⁷ 'Eko gāma-vāsī tumhākaṇ pātiyaṇ bhattapiṇḍe pipāsaṇ uppādesi,¹⁸ ekaṇ bhattapiṇḍaṇ dāpethā' ti. 'Na sakkā laddhun' ti. 'Kiṇ sammā sutāṇ te' ti.¹⁹ 'Sutaṇ me, api ca labhanto jīvissāmi, alabhantassa me maraṇaṇ²⁰ bhavissati' ti. So puna pi²¹ viravi:²² 'ayaṇ kira sāmī alabhanto marissati, jīvitam assa dethā' ti. 'Hambho²³ bhattapiṇḍo nāma satam pi²⁴ agghati, sata-dvayam²⁵ pi agghati, yo yo yāceti tassa tassa²⁶ dadamāno

¹ K. ahosi.² B¹. °kilā.³ K. B. °etū.⁴ B. om.⁵ B. a. te.⁶ S. B. °aṇ °pubban. K. a. sammā.⁷ S. B. °aṇ.⁸ K. a. samma.⁹ K. °m'.¹⁰ B. °iṇ carāpeti. B¹. carāpesuṇ.¹¹ B. pāssāmā.¹² B. a. pi.¹³ K. abhiruyhi.¹⁴ B. a. taṇ.¹⁵ K. a. va.¹⁶ K. nam°.¹⁷ S. B. a. ayaṇ.¹⁸ K. °ayi.¹⁹ K. a. samma.²⁰ C. C^a. mataṇ.²¹ K. om.²² B¹. vivarati.²³ K. B. ambho, ut semper.²⁴ K. om.²⁵ B¹. saḥassam.²⁶ K. taṇ.

ahaṇ kiṇ bhujjissāmi' ti. 'Sāmi ayaṇ alabhanto marissati, jīvitam assa dethā' ti. 'Na sakkā va¹ laddhuṇ, yadi pana alabhanto na jīvati² tīṇi saṇvaccharāṇi mama gehe bhaṭṭiṇ karotu, evam assa bhaṭṭapāṭiṇ dāpessāmā'³ ti. Gāmaṇāsī taṇ sutvā 'evaṇ hotu sammā' ti sahāyakaṇ vatvā puttadāraṇ pahāya 'bhaṭṭapāṭiatthāya tīṇi saṇvaccharāṇi bhaṭṭiṇ karissāmi' ti seṭṭhissa geḥaṇ pāvīsi. So bhaṭṭiṇ karonto sabbakiccāni⁴ sakkaccam akāsi, gehe vā araṇṇe vā divārattiṇ⁵ sabbāni kattabbakammāni katān' eva⁶ paññāyisū, 'Bhaṭṭabhaṭṭiko' ti⁷ vutte sakalanagare⁸ paññāyi. Ath' assa divase punṇe⁹ bhaṭṭaveyyāvaṭṭiko¹⁰ 'Bhaṭṭabhaṭṭikassa¹¹ divaso punṇo,¹² dukkaraṇ tena kataṇ tīṇi saṇvaccharāṇi bhaṭṭiṇ karontena, ekam pi kammaṇ na kopitapubban'¹³ ti. Ath' assa seṭṭhī attano sāya-pātarāsattthāya¹⁴ dve sahaṇṇāni tassa¹⁵ pātarāsattthāya sahaṇṇan ti tīṇi sahaṇṇāni dāpetvā āha: 'ajja mayhaṇ kattabbaṇ parihāraṇ tass' eva karoṭhā' ti vatvā ca pana¹⁶ ṭhapetvā ekaṇ Cintāmaṇiṇ¹⁷ nāma piyabhariyaṇ avasesa-janam¹⁸ pi 'ajja tam eva¹⁹ parivārethā' ti vatvā sabbaṇ²⁰ sampattiṇ²¹ niyyādesi. So seṭṭhino nahānodake²² tass' eva koṭṭhake tasmiṇ phalake nisinno nahātvā tass' eva²³

¹ K. mudā. B. mudhā.

² B. naṇ jīviṇṇatī ti.

³ B. °mī.

⁴ K. °kammāni.

⁵ K. a. vā. B. ratti vā divā vā. S. divā vā rattiṇ vā.

⁶ K. katāni-m-eva.

⁷ B. a. ca.

⁸ B. a. pi.

⁹ B¹. punṇo. B. paripunṇe. K. °esu paripunṇeṇa.

¹⁰ B¹. a. sāmi.

¹¹ B. a. sāmi.

¹² K. paripu°.

¹³ B¹. kuppita°. K. saṇkopita°.

¹⁴ K. sāyamāsapā°.

¹⁵ K. a. ca.

¹⁶ C. paṇaṇ.

¹⁷ B¹. Candamaṇi.

¹⁸ B. °aṇ ja°.

¹⁹ K. m' eva taṇ.

²⁰ S. B. °bba°.

²¹ K. a. tassa.

²² S. B. °ena. K. ṇhānaudaken' eva.

²³ B. tassa.

nivāsanasātake¹ nivāsetvā tass' eva pallaṅke nisīdi. Setthi pi nagare bheriṇ carāpesi: 'Bhattabhatiko Gandha-seṭṭhissa² gehe tīni saṅvaccharāni bhaṭiṇ katvā bhattapātiṇ³ labhi, tassa bhuñjanasampattiṇ olokontū' ti. Mahājano mañcātimañce abhirūhitvā passati,⁴ olokita-olokitattḥānaṇ⁵ kampanākārappattaṇ ahoṣi, nātakā naṇ⁶ parivāretvā atṭhaṇsu, tassa purato bhattapātiṇ vaḍḍhetvā⁷ ṭhapayaṇsu.⁸

Ath' assa hatthadhovanavelāya Gandhamādanena⁹ eko paccekabuddho sattame¹⁰ divase samāpattito vuṭṭhāya¹¹ 'kattha nu kho ajja bhikkhācārattḥāya gacchāmi' ti upadhārento Bhattabhatikaṇ addasa. Ath' assa etad ahoṣi: 'ayaṇ tīni saṅvaccharāni bhaṭiṇ katvā bhattapātiṇ labhi,¹² atthi nu kho etassa saddhā natthi' ti upadhārento, 'atthi' ti ca ñatvā, 'saddhāpi ekaccā¹³ saṅgahaṇ kātun na sakkonti, sakkhissati nu kho me saṅgahaṇ kātun'¹⁴ ti. Atha naṇ 'sakkhissati eva, mama ca¹⁵ pana saṅgahakaraṇaṇ nissāya mahāsampattiṇ labhissati'¹⁶ ti ñatvā cīvaraṇ pārupitvā pattam ādāya vehāsaṇ abbhuggantvā parisantarena āgantvā¹⁷ tassa purato ṭhitam eva attānaṇ dassesi. So paccekabuddhaṇ disvā cintesi: 'ahaṇ pubbe adinnabhāvena¹⁸ ekissā bhattapātiyā atthāya tīni saṅvaccharāni paragehe¹⁹ bhaṭiṇ akāsiṇ, idāni me idaṇ bhattaṇ ekaṇ rattindivaṇ²⁰ rakkheyya, sace pana taṇ²¹ ayyassa dassāmi anekāni maṇ²² kappakoṭṭisahassāni rak-

¹ B¹. °kaṇ.² B. pātiṇ.³ K. B. olokitol°.⁴ B. om. C. C°. S. °kāni.⁵ B¹. °esun.⁶ S. °ma°. C. C°. satta.⁷ K. corr. labhati.⁸ K. a. na sakkhissati.⁹ C. C°. °sī.¹⁰ B. °renāg°. K. °re ga°.¹¹ K. parassa gehe.¹² B. naṇ.¹³ K. a. me.¹⁴ K. a. gāmaṇāsissa.¹⁵ B¹. °itvā.¹⁶ K. B. °ne.¹⁷ B¹. u°.¹⁸ K. °aṇ. S. B. °e.¹⁹ K. om.²⁰ K. adinnadāna°.²¹ B. ekarattidivaṇ.²² B. om.

khissati,¹ ayyass' eva naṇ dassāmi' ti. So tīpi saṇ-
vaccharāni bhaṭṭiṇ katvā laddhabhattapātito ekapiṇḍam
pi mukhe aṭhapetvā va² tanhaṇ vinodetvā sayam eva
pāṭiṇ ukkhipitvā paccekabuddhassa santikaṇ gantvā pāṭiṇ
aññassa hatthe datvā pañcapatitṭhitena vanditvā pāṭiṇ
vāmahatthena gahetvā dakkhiṇahatthena tassa patte
bhattaṇ ākiri. Paccekabuddho bhattassa upaḍḍhasesakāle
pattaṇ hatthena pidahi. Atha naṇ so āha : 'bhante eko³
paṭivijso⁴ na sakkā dvidhā⁵ kātuṇ, mā maṇ⁶ idhalokena⁷
saṇḡahetha,⁸ paralokena⁹ saṇḡaham eva¹⁰ karoṭha, sāva-
sesaṇ¹¹ akatvā niravasesam eva dassāmi' ti. Attano hi
thokaṇ pi anavasesetvā dinnāṇ niravasesaṇ¹² nāma, taṇ¹³
mahapphalaṇ hoti. So tathā karonto sabbāṇ datvā puna
vanditvā āha :¹⁴ 'bhante ekaṇ bhattapāṭiṇ nissāya tīpi
saṇvaccharāni me paragehe bhaṭṭiṇ karontena dukkhaṇ
anubhūtaṇ, idāni me¹⁵ nibbattaṭṭhāne sukham eva hotu,
tumhehi ditṭhadhammass' eva bhāgī bhavēyyaṇ¹⁶ ti āha
Paccekabuddho 'evaṇ hotū' ti 'cintāmaṇi viya te sabbakāme
dadamānā saṇkappā puṇṇacando viya paripūrentū' ti anu-
modanaṇ karonto :¹⁷

'Icchitaṇ patthitaṇ tuyhaṇ khippam eva samijjhatu
sabbe pūrentu saṇkappā cando paṇṇarasī¹⁸ yathā.
Icchitaṇ patthitaṇ tuyhaṇ sabbam¹⁹ eva samijjhatu
sabbe pūrentu saṇkappā maṇi jotiraso yathā' ti²⁰

¹ B. a. ti.² S. B. om.³ B. a. va.⁴ K. °viso.⁵ B¹. dvedhā.⁶ K. om.⁷ C. B¹. °ke.⁸ B¹. saṇḡahetha. B. °gaṇhatha.⁹ B¹. °ka°. K. B. °ke.¹⁰ K. me.¹¹ S. yāva se°. C. C^a. yeva se°. B. ava°.¹² B. °sadānaṇ.¹³ B. om.¹⁴ K. om.¹⁵ B. om.¹⁶ B¹. assaṇ. S. B. assan.¹⁷ K. a. gātham āha.¹⁸ K. B. S. °so.¹⁹ K. khippam.²⁰ Cf. i. 198. K. a. iti.

vatvā, 'ayaṇ jano¹ yāva Gandhamādanapabbatagamanā maṇ passanto² tiṭṭhatū' ti adhiṭṭhāya ākāseṇa Gandhamādanā³ agamāsi, mahājano pi naṇ passanto va aṭṭhāsi. So tattha gantvā taṇ piṇḍapātaṇ pañcasatānaṇ paccekabuddhānaṇ⁴ vibhajitvā adāsi, sabbe attano pahonakaṇ gaṇhiysu. 'Appo⁵ piṇḍapāto kathaṇ pahosi' ti na⁶ cintetabbaṇ, cattāri hi acinteyyāni ti⁷ vūttāni tatrāyaṇ paccekabuddhavisayo ti. Mahājano⁸ paccekabuddhānaṇ piṇḍapātaṇ vibhajitvā diyyamānaṇ⁹ diṣvā sādhu-kārasahassāni pavattesi, asani-sannipātasaddo¹⁰ viya ahosi. Taṇ sutvā Gandhasēṭṭhi cintesi: ¹¹ 'Bhattabhatiko mayā dinnasampattiṇ dhāretuṇ nāsakkhi,¹² tenāyaṇ mahājano parihāsaṇ karonto sannipatito nadati' ti so taṇ¹³ pavattiṇ jānanatthaṇ manusse pesesi. Te āgantvā 'sampattiṇ dhārakā¹⁴ nāma sāmi evaṇ hontū'¹⁵ ti vatvā taṇ pavattiṇ ārocesuṇ. Setṭhi taṇ sutvā va pañcavaṇṇāya pitiyā phūṭasarīro¹⁶ hutvā 'aho dukkaran tena kataṇ, ahaṇ ettakaṇ kālaṇ evarūpāya sampattiyaṇ ṭhito kiñci¹⁷ dātuṇ nāsakkhin'¹⁸ ti taṇ pakkosāpetvā 'saccaṇ kira tayā idaṇ nāma katan' ti pucchitvā, 'āma sāmi' ti vutte, 'handā sahaṣsaṇ gaḥetvā tava dāne mayham pi pattiṇ dehī' ti āha. So tathā akāsi, seṭṭhi pi 'ssa¹⁹ sabbaṇ attano santakaṇ majjhe bhinditvā adāsi. Catasso hi sampadā nāma: vatthu-sampadā paccaya-sampadā cetanā - sampadā guṇātireka - sampadā ti. Tattha

¹ K. B¹. mahā°.² K. a. va.³ K. °napabbataṇ.⁴ B. a. piṇḍapātaṇ.⁵ C. C^a. aho.⁶ K. om.⁷ K. B. om.⁸ B. a. pana.⁹ B¹. adayyamānaṇ.¹⁰ K. asanipāta°. B. asanisannipātana°. S. °satanipāta°.¹¹ K. a. ayaṇ.¹² B¹. a. maññe.¹³ B. om.¹⁴ K. B¹. dhāraṇako. B. °ttihaṇakā.¹⁵ B¹. hoti. K. evarūpo hotū. B. evarūpā eva hontū.¹⁶ K. phūṭṭha°. B. puṭṭha°.¹⁷ K. a. dānaṇ.¹⁸ K. °i.¹⁹ C. C^a. a. taṇ.

nirodhasamāpattito¹ vuṭṭhito² arahā vā anāgāmī vā dakkhiṇeyyo vatthu-sampadā nāma; paccayānaṃ dhammena samena³ uppatti⁴ paccaya-sampadā nāma; dānato pubbe dānakāle pacchābhāge⁵ tīsu kālesu cetanāya somanassa-sahagatañānasampayuttabhāvo cetanā-sampadā nāma; dakkhiṇeyyassa samāpattito vuṭṭhitabhavo guṇātireka-sampadā nāma ti.—Imassa ca khīṇāsavo paccekabuddho dakkhiṇeyyo, bhatīṃ katvā laddhabhāvena⁶ paccayo dhammato⁷ uppanno, tīsu kālesu parisuddhacetanāya⁸ cetanā-sampadā, samāpattito vuṭṭhitamatto paccekabuddho guṇātirekasampadā nāmā⁹ ti¹⁰ catasso pi sampadā nipphannā, etāsaṃ ānubhāvena diṭṭhe va¹¹ dhamme mahāsampattīṃ pāpunanti.¹² Tasmā h' esa¹³ seṭṭhino santikā sampattīṃ labhi.¹⁴ Aparabhāge ca rājāpi¹⁵ iminā katakammaṃ sutvā¹⁶ pakkosāpetvā sahasaṃ datvā pattīṃ¹⁷ gahetvā tuṭṭhamānaso mahantaṃ bhogakkhandhaṃ¹⁸ datvā seṭṭhiṭṭhānaṃ adāsi,¹⁹ 'Bhattabhatikaseṭṭhī' ti 'ssa nāmaṃ ahosi.

So Gandhasēṭṭhinā saddhiṃ sahāyo hutvā ekato khādanto pivanto sayanto²⁰ yāvatāyukaṃ thatvā tato cuto devaloke nibbattitvā²¹ buddhantaṃ dibbasampattīṃ anubhavitvā imasmiṃ buddhuppāde Sāvattiyaṃ Sāriputtattherassa

¹ K. B¹. °tti°.

² B¹. °samāpanno. K. °raho.

³ K. sammena.

⁴ C. C^a. °ttiṃ.

⁵ S. B. a. ti.

⁶ K. labhana°. B. laddhapaccaya°.

⁷ B¹. dhammena.

⁸ S. °āya ce°. C. C^a. om. cetanāsampadā.

⁹ K. B. guṇātireko.

¹⁰ C. C^a. a. imassa ca khīṇāsavo paccekabuddho guṇātireko ti.

¹¹ K. .om.

¹² K. B. °āti.

¹³ B. so.

¹⁴ B. °ati.

¹⁵ K. om. pi.

¹⁶ K. a. taṃ.

¹⁷ K. pavattīṃ koṭṭhāsaṃ.

¹⁸ K. B. bhogaṃ.

¹⁹ B¹. akāsi.

²⁰ B. om. K. a. sampattīṃ bhuñjanto.

²¹ B. a. ekaṃ. K. a. eka°.

upaṭṭhākakule¹ paṭisandhiṃ gaṇhi. Ath' assa mātā laddhagabbhaparihārā katipāhaccayena 'aho vatāhaṃ pañcasatehi bhikkhūhi saddhiṃ Sāriputtattherassa rasa-bhojanaṃ² datvā kāsāyavatthanivatthā³ suvaṇṇasarakaṃ ādāya āsanapariyante nisinnā teṣaṃ bhikkhūnaṃ ucchiṭṭhāvasesakaṃ⁴ bhuñjeyya⁵ 'ti dohaḷiṇi hutvā tath' eva katvā dohaḷaṃ paṭivinesi.⁶ Sā sesamaṅgalesu⁷ tathārūpam eva dānaṃ datvā puttaṃ vijāyitvā nānagahaṇadivase 'puttassa me bhante sikkhāpadāni dethā' ti therāṃ āha. Thero 'kiyaṃ assa nāmaṃ' ti pucchi.⁸ 'Bhante puttassa me paṭisandhi-gahaṇato paṭṭhāya imasmiṃ gehe kassaci dukkhaṃ nāma⁹ na bhūtapubbaṃ, ten' esa¹⁰ Sukhakumāro¹¹ nāmaṃ bhavissati' ti vutte tad ev' assa nāmaṃ gahe tvā sikkhāpadāni adāsi. Tadā evaṃ¹² assa mātū¹³ 'nāhaṃ mama puttassa ajjhāsayaṃ bhindissāmi' ti cittaṃ uppajji. Sā tassa kaṇṇa-vijjhanamaṅgalādisu pi tath' eva dānaṃ adāsi. Kumāro pi sattavassikakāle 'icchāmi' ahaṃ amma therassa santike pabbajitun' ti āha.¹⁴ 'Sādhu tāta, nāhaṃ tava ajjhāsayaṃ bhindissāmi' ti therāṃ nimantetvā,¹⁵ 'bhante putto me pabbajitun' icchatī, imāhaṃ sāyaṇhasamaye vihāraṃ ānessāmi'¹⁶ therāṃ uyyojetvā nātake¹⁷ sannipātetvā 'puttassa me gihikāle kātābbakiccaṃ¹⁸ ajj' eva karissāmi' ti vatvā puttaṃ alaṅkaritvā mahantena sirisobhaggena vihāraṃ netvā therassa¹⁹ niyyādesi. Thero pi taṃ 'tāta pabbajjā nāma

¹ K. Sāriputtassūpa°.² S. B. satarasa°.³ K. kāsāva°.⁴ K. °ṭṭhasasesakaṃ.⁵ B. paribh°. B¹. aho vata bhuñceyya.⁶ K. B. °vinodesi.⁷ K. B. a. pi.⁸ K. °itvā.⁹ K. nāma du°.¹⁰ K. assa. B. ten' ev' assa.¹¹ K. a. tv eva. B. a. ti. S. a. yevā ti.¹² B. evañ c'.¹³ B. mātā.¹⁴ B. S. a. sā.¹⁵ B. °itvā. K. a. bhojetvā.¹⁶ K. ness°.¹⁷ B. a. hi.¹⁸ K. B. katt°. B. °aṇ ki°.¹⁹ K. Sāriputtatth°.

dukkarā, sakkhissasi abhiramitun' ti vatvā, 'karissāmi vo bhante ovādan'¹ ti vutte, kammaṭṭhānaṃ datvā pabbājesi. Mātāpitaro pi 'ssa pabbajjāya'² sakkāraṃ karonto anto-vihāre yeva sattāhaṃ Buddhapamukhassa bhikkhusaṃghassa satarasabhojanaṃ³ datvā sāyaṃ attano gehaṃ agamaṃsu. Aṭṭhame divase Sāriputtatthero⁴ bhikkhusaṃghe gāmaṃ pavitṭhe vihāre kattabbakiccaṃ⁵ katvā sāmaṇeraṃ pattacīvaraṃ gāhāpetvā gāmaṃ piṇḍāya pāvīsi. Sāmaṇero antarāmagge mātikādīni disvā Paṇḍitasāmaṇero viya pucchi, thero pi 'ssa⁶ tath' eva vyākāsi.⁷ Sāmaṇero⁸ kāraṇāni sutvā 'sace tumhe attano pattacīvaraṃ⁹ gaṇhey-yātha ahaṃ nivatteyyan' ti vatvā therena tassa ajjhāsaṃsaṃ abhinitvā 'āhara¹⁰ pattacīvaraṃ' ti pattacīvare gaṇhite therāṃ vanditvā nivattamāno 'bhante mayhaṃ āhāraṃ āharamāno¹¹ satarasabhojanaṃ¹² āhareyyāthā' ti āha. 'Kuto taṃ labhissāmā'¹³ ti. 'Attano puññaṃ alabhanto¹⁴ mama puññaṃ labhissatha bhante' ti. Ath' assa thero kuñcikaṃ datvā gāmaṃ piṇḍāya pāvīsi. So¹⁵ vihāraṃ āgantvā therassa gabbhaṃ vivaritvā¹⁶ dvāraṃ pidhāya attano kāye ñāṇaṃ otāretvā nisīdi, tassa guṇatejasa Sak-kassa āsanaṃ uṇhākāraṃ dassesi, Sakko 'kin nu kho etaṃ' ti olokento sāmaṇeraṃ disvā 'Sukhasāmaṇero upajjhāyassa pattacīvarāni¹⁷ datvā "samaṇadhammaṃ karissāmī" ti nivatto, mayā tattha gantaṃ vaṭṭatī' ti cintetvā caṭṭāro Mahārāja¹⁸ pakkosāpetvā 'gacchantā¹⁹ vihāraṃ upavane²⁰

¹ B¹. vacanaṃ.

² K. satta°.

³ K. a. pacchā.

⁴ K. ācikkhi.

⁵ K. cīvaraṃ.

⁶ K. a. me. B. sāmaṇera dehi mama.

⁷ C. C^a. °naṃ. K. āharayamāno.

⁸ K. B¹. satta°.

⁹ B. °ntā.

¹⁰ K. B. a. pavisitvā.

¹¹ K. B¹. °rājāno.

¹² S. °nto. K. B. gacchatha tāta.

¹³ K. °jjā°.

¹⁴ K. after pavitṭhe.

¹⁵ K. B. tassa.

¹⁶ K. B. a. tāni.

¹⁷ K. B. °mī.

¹⁸ B. a. pi.

¹⁹ B. °raṇ.

²⁰ B. °ssūpa°.

dussaddake¹ sakune palāpethā² ti uyyojesi. Te tathā katvā samantā rakkhaṇ³ gaṇhiṇsu. Candimasuriyā⁴ 'attano vimānāni gaṇhitvā⁵ tiṭṭhathā' ti āṇāpesi, te pi tathā kariṇsu. Sayam pi āviñjanaṭṭhāne rakkhaṇ⁶ gaṇhi, vihāre sannisinno niravo⁷ ahosi. Sāmaṇero ekaggena⁸ cittaena vipassanaṇ vaddhetvā tiṇi maggaphalāni⁹ pāpuṇi. Thero 'sāmaṇerena "satarasabhojanaṇ¹⁰ āhareyyāthā" ti vuttaṇ,¹¹ kassa nu kho ghare sakkā laddhun' ti olokento ekaṇ ajjhāsayasampannaṇ upaṭṭhākakulaṇ disvā tattha gantvā 'bhante sādhu vo kataṇ ajja idhāgacchantehi' ti tehi tuṭṭhamānasehi pattaṇ gaḥetvā nisidāpetvā yāgu-khajjakaṇ datvā¹² yāva bhattakālā¹³ dhammakathaṇ yācito tesāṇ sārāṇiyadhammakathaṇ¹⁴ kathetvā kālāṇ sallak-khetvā desanaṇ ṭhapesi.¹⁵ Ath' assa satarasabhojanaṇ datvā taṇ ādāya gantukāmaṇ therāṇ 'bhuñjatha bhante aparam pi dassāmā' ti therāṇ bhojetvā puna pattapūraṇ¹⁶ adaṇsu. Thero taṇ ādāya 'sāmaṇero chāto' ti turita-turito¹⁷ vihāraṇ pāyāsi.

Taṇ divasaṇ Satthā pāto va nikkhamitvā gandha-kuṭiyaṇ nisinno va¹⁸ āvajjesi: 'ajja Sukhasāmaṇero upajjhāyassa pattacīvaraṇ datvā "samanadhammaṇ karis-sāmi" ti¹⁹ nivatto, nipphannaṇ nu kho tassa kiccaṇ' ti so tiṇṇaṇ yeva maggaphalānaṇ pattaabhāvaṇ disvā uttarim²⁰ pi upadhārento, 'sakkhissat' ayaṇ ajja arahattaṇ

¹ B. dusadde.³ B. B¹. ār°.⁵ B. gaḥetvā.⁶ K. dvārarakkhaṇ. B. ār°.⁸ B. °gga°.¹⁰ K. B¹. satta°, *al.*¹² B. *a.* so.¹⁴ K. °yaṇ dha°.¹⁵ K. B¹. nitthāp°. B. nitṭhap°.¹⁶ K. °rūpaṇ.¹⁸ B. *om.*²⁰ B. °ri.² K. °eyyāthā.⁴ B. °ye.⁷ B¹. nisaddho.⁹ B. phalāni.¹¹ K. *a.* vutto.¹³ B. °aṇ.¹⁷ K. turito.¹⁹ K. *corr. a.* vatvā.

pāpunituṇ, Sāriputto pana “sāmaṇero me¹ chāto” ti vegena bhattaṇ ādāya nikkhamati,² sace imasmiṇ arahattaṇ appatte bhattaṇ āharissati, imassa antarāyo bhavissati, mayā gantvā dvāraakoṭṭhake ārakkhaṇ gaṇhituṇ vaṭṭati’ ti cintetvā gandhakuṭito nikkhamma³ dvāraakoṭṭhake thatvā ārakkhaṇ gaṇhi. Thero pi bhattaṇ āhari. Atha naṇ heṭṭhāvuttanayen’ eva cattāro paṇhe pucchi,⁴ vissajjanāvasāne sāmaṇero arahattaṇ pāpuṇi. Satthā therāṇ āmantetvā ‘gaccha Sāriputta sāmaṇerassa⁵ bhattaṇ dehi’ ti āha. Thero gantvā⁶ dvāraṇ ākotesi, sāmaṇero nikkhamitvā upajjhāyassa vattaṇ katvā⁷ ‘bhattakiccaṇ karohi’ ti vutte therassa bhattena anattikabhāvaṇ⁸ ñatvā sattavassiko kumāro⁹ taṇ khaṇaṇ yeva arahattaṇ patto nibbānatthānaṇ¹⁰ paccavekkhanto bhattakiccaṇ katvā pattaṇ¹¹ dhovi. Tasmiṇ kāle cattāro Mahārājāno¹² ārakkhaṇ vissajjesuṇ, candimasuriyā¹³ vimānāni muñciṇsu, Sakko pi āvinjanatthāne ārakkhaṇ vissajjesi, suriyo nabhamajjhaṇ¹⁴ atikkanto yeva paññāyi. Bhikkhū ‘sāyaṇho paññāyati, sāmaṇerena ca¹⁵ idān’ eva bhattakiccaṇ katan, kin nu kho ajja pubbaṇho balavā jāto sāyaṇho mando¹⁶ jāto¹⁷ ti.¹⁸ Satthā āgantvā ‘kāya nu’ ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā’ ti pucchitvā,¹⁹ ‘bhante ajja pubbaṇho balavā jāto sāyaṇho mando,

¹ K. om.² B. °mi.³ B. °itvā.⁴ C. C^a. S. om. S. catunnaṇ pañhānaṇ. B¹. a. pañha°, B. a. pañhā°, K. a. pañhaṇ.⁵ B. a. te.⁶ B. āg°.⁷ K. a. therena.⁸ B¹. ān°. K. C. C^a. anattibh⁹ B¹. °rako.¹⁰ K. niddhāsana°.¹¹ B¹. mukhaṇ.¹² K. rājāno.¹³ B¹. candama°. B. a. pi.¹⁴ K°. majjhattaṇ.¹⁵ K. om.¹⁶ C. C^a. mandā.¹⁷ K. S. om.¹⁸ B. S. a. vadiṇsu. B¹. a. kathaṇ samuṭṭhapesuṇ.¹⁹ K. corr. B. a. imāya nāmā ti vutte.

sāmaṇerena ca idān' eva¹ bhuttaṇ, atha ca² pana suriyo majjhā³ nikkhanto yeva⁴ paññāyatī' ti vutte 'bhikkhave evaṃ etaṇ⁵ hoti⁶ puññavantānaṇ samaṇadhammakaraṇa-kāle,⁷ ajja hi cattāro Mahārājāno samantā⁸ rakkhaṇ⁹ gaṇhiṇsu, candimasuriyā vimānāni gahetvā atthaṇsu, Sakko āviñjane¹⁰ ārakkhaṇ gaṇhi, aham pi dvārakoṭṭhake ārakkhaṇ gaṇhi,¹¹ ajja Sukhasāmaṇero mātikāya udakaṇ harante¹² [tacchake ca dārūni tacchante¹³] usukāre ca¹⁴ usuj ujuj karonte tacchake¹⁵ cakkādīni karonte disvā attānaṇ dametvā arahattaṇ patto' ti vatvā imaṇ gātham āha :

145. 'Udakaṇ hi nayanti nettikā
Usukārā namayanti¹⁶ tejanaṇ
dāruṇ namayanti¹⁶ tacchakā
attānaṇ damayanti subbatā' ti.

Tattha subbatā ti suvadā¹⁷ sukhena ovaditabbā anu-sāsitaṇ ti¹⁸ attho, sesaṇ hetthāvuttanayam¹⁹ eva.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

Sukhasāmaṇerassa vatthu.²⁰

Daṇḍavaggaṇṇanā niṭṭhitā.

Dasamo vaggo.

¹ K. a. bhattaṇ.

² K. om.

³ K. nabhama°. B. majjhātikkanto.

⁴ K. om.

⁵ B. evaṇ. K. eva.

⁶ K. hotu.

⁷ B. °aṇ ka°.

⁸ B. sām°.

⁹ B¹. ārakkhaṭṭaṇ. K. ār°.

¹⁰ K. B. °nake.

¹¹ B. om. aham pi . . . gaṇhiṇ.

¹² B¹. dhāranto ca.

¹³ B. om. ta° ca dā° ta°.

¹⁴ B. om.

¹⁵ K. °ante.

¹⁶ B. B¹. dama°.

¹⁷ B. suvatā. K. sabbadā suvatā. Buddh. seems to be explaining subbacā.

¹⁸ K. ty.

¹⁹ K. °nayan'.

²⁰ K. B. °rava°. (K. °ṇ). B. a. ekādasamaṇ.

XL JARĀVAGGO.

·1. VISĀKHĀYA SAHĀYIKĀNAṆ VATTHU.*

Ko nu hāso kim ānando ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Visākhāya sahāyikāyo¹ ārabba kathesi.

Sāvatthiyaṇ kira pañcasatā kulaputtā 'evaṇ ima appa-mādavihāriṇiyo bhavissanti' ti attano² bhariyāyo Visākhaṇ mahāupāsikaṇ paṭicchāpesuṇ,³ tā uyyānaṇ vā vihāraṇ vā gacchantiyo tāya saddhiṇ yeva gacchanti. Tā ekasmiṇ kāle 'sattāhaṇ surāchaṇo bhavissati' ti chaṇe ghuṭṭhe⁴ attano⁵ sāmikānaṇ suraṇ paṭiyādesuṇ. Te sattāhaṇ surāchaṇaṇ kīlitvā atṭhame divase kammantabheriyā⁶ nikkhantāya⁷ kammante agamaṇsu.⁸ Tāpi itthiyo 'mayaṇ sāmikānaṇ sammukhā suraṇ pātuṇ na labhimhā, avasesa-surā ca atthi, idaṇ⁹ yathā te na jānanti tathā pivissāmā' ti Visākhāya santikaṇ gantvā 'icchāma ayye¹⁰ uyyānaṇ datṭhun' ti vatvā,¹¹ 'sādhu ammā tena hi kattabba-kiccāni katvā nikkhamathā' ti vutte tāya saddhiṇ gantvā

* Cf. F. J. V., II. ff.

¹ K. °ikā.

² S. B. rep.

³ B. sampa°.

⁴ B¹. saṅkutṭhe. K. B. saṅghū°.

⁵ K. rep.

⁶ K. bhiriya. B. bhariya.

⁷ B¹. nikkhamante. K. nikkhantvā. B. nikkhantā.

⁸ B¹. āg°.

⁹ B¹. imaṇ. K. mayaṇ.

¹⁰ C^a. om. C. yaṇ ye. S. °he.

¹¹ C. C^a. om.

paṭicchannākārena suraṇaṃ nīharāpetvā uyyāne pivitvā mattā vicariṇsu. Visākhā 'ayuttaṇaṃ imāhi kataṇaṃ, idāni maṇ¹ "samaṇassa Gotamassa sāvika² suraṇaṃ pivitvā³ vicaranti"⁴ ti titthiyāpi garahissanti' ti cintetvā tā itthiyo āha: 'ammā ayuttaṇaṃ vo kataṇaṃ, mama⁵ pi ayaso uppādito, sāmikāpi vo kujjhissanti, idāni kiṇ karissathā' ti. 'Gilānālayaṇaṃ dassayissāma ayye'⁶ ti. 'Tena hi paññāyissatha sakena kammenā' ti. Tā gehaṇaṃ gantvā gilānālayaṇaṃ kariṇsu. Atha tāsaṇaṃ sāmikā 'itthannāmā ca itthannāmā ca' kahan' ti pucchitvā, 'gilānā' ti sutvā, 'addhā etāhi avasesasurā pītā bhavissati'⁷ ti sallakkhetvā tā pothetvā anayavyasanaṇaṃ pāpesuṇaṃ. Tā aparasmaṇiṇi pi chaṇavāre tath' eva suraṇaṃ pātukāmā⁸ Visākhāṇaṃ upasaṅkamitvā, 'ayye uyyānaṇaṃ no nehi' ti vatvā, 'pubbe pi me tumhehi ayaso uppādito, gacchatha, na vo ahaṇaṃ nessāmi' ti tāya paṭikkhittā 'idāni evaṇaṃ na karissāmā' ti sammantayitvā⁹ puna taṇaṃ upasaṅkamitvā āhaṇsu: 'ayye Buddhapūjaṇaṃ kātukām' amha, vihāraṇaṃ no nehi' ti. 'Idāni amma¹¹ yujjati,¹² gacchatha¹³ parivacchaṇaṃ¹⁴ karoṭhā' ti. Tā caṇḍogakehi¹⁵ gandhamālā¹⁶ gāhāpetvā surāpūṇṇe muṭṭhivārake hatthehi olambetvā¹⁷ mahāpaṭhe¹⁸ pārupitvā¹⁹ Visākhāṇaṃ upasaṅkamitvā tāya saddhiṇi vihāraṇaṃ pavisa-mānā²⁰ ekamantaṇaṃ²¹ gantvā muṭṭhivārakeh' eva suraṇaṃ pivitvā vārake chaddetvā dhammasabhāyaṇaṃ Satthu purato

¹ B. om.

³ K. °nti. B¹. °ntā.

⁵ B. mayham.

⁷ C^a. K. B. once.

⁹ B. pivitu°.

¹¹ K. amhākaṇaṃ. B¹. tumhākaṇaṃ.

¹² B¹. yuttaṇaṃ.

¹⁴ C. C^a. S. °jjaṇaṃ. B¹. °ccaṇaṃ.

¹⁶ K. B. B¹. °lādini.

¹⁸ C. C^a. °pathe. C. corr. °patthe. K. °pattena.

¹⁹ K. pārump°.

²⁰ B. °nāya. K. pavisiya°.

²¹ K. a. thatvā. B. nisīditvā for ga°.

² S. B. a. Visākhā.

⁴ C. C^a. S. °ratī.

⁶ C. C^a. S. ayyā.

⁸ K. °ntī.

¹⁰ B. samassāsetva.

¹³ B¹. gaṇa°.

¹⁵ B. caṇko°.

¹⁷ K. B¹. °itvā.

nisidinsu. Visākhā 'imāsaṃ bhante dhammaṃ¹ kathethā' ti āha. Tāpi madavegena² kampamānasarirā 'nacciissāma gāyissāmā'³ ti cittaṃ uppādesuṃ. Ath' ekā Mārakāyikā devatā 'imāsaṃ sarire⁴ adhimuccitvā⁵ samanassa Gota-massa purato vippakāraṃ dassessāmi'⁶ ti cintetvā tāsāṃ sarire⁷ adhimuccī, tāsū ekaccā Satthu purato paṇiṃ paharitvā⁸ hasituṃ,⁹ ekaccā naccituṃ ārabhinsu. Satthā 'kiṃ idan' ti āvajjento¹⁰ taṃ kāraṇaṃ ñatvā, 'na dāni¹¹ Mārakāyikānaṃ otāraṃ¹² labhituṃ dassāmi, na hi mayā ettakaṃ kālaṃ pāramiyo pūrentena Mārakāyikānaṃ otārālābhatthāya¹³ pūritā' ti tā¹⁴ saṃvejetuṃ¹⁵ bhamukalomato rasmiṃ¹⁶ vissajjesi, tāvad eva andhakāratimisā¹⁷ ahosi. Tā¹⁸ bhītā ahesuṃ maraṇabhayaatajjitā, tena tāsāṃ kucchiyaṃ surā jiri.¹⁹ Satthā nisinnapallaṅke antarāhito Sinerumuddhani thatvā unṇalomato²⁰ rasmiṃ vissajjesi, taṃ khaṇaṃ yeva candasahassuggamaṇaṃ viya ahosi. Atha²¹ tā itthiyo āmantetvā 'tumhehi mama santikaṃ āgacchamānāhi²² pamattāhi āgantūṃ na vaṭṭati, tumhākaṃ hi²³ pamāder' eva Mārakāyikā devatā otāraṃ labhitvā tumhehi²⁴ hassādiakaraṇaṭṭhāne²⁵ hassādini kārāpesi, idāni tumhehi

¹ K. dhammakathaṃ.² B¹. sūrā°. K. matta°.³ B. naccāma gāyāmā.⁴ B. °esu.⁵ K. °ñō°.⁶ B. °iss°.⁷ K. B. °esu.⁸ K. °ituṃ, and a. ekaccā.⁹ B. hasinsu.¹⁰ B. °anto.¹¹ C^a. K. B. idāni.¹² B¹. okāraṃ. B. okāsaṃ.¹³ B. okāsaṃ lābh°. B¹. okāraṇasatthāya.¹⁴ C. C^a. S. om. K. tāsāṃ.¹⁵ B. a. hetthā.¹⁶ B. °iyo.¹⁷ K. °raṃ. B¹. antakāraṃ, om. ti°. K. B. timirā.¹⁸ C. C^a. sā.¹⁹ B¹. jiyaṃ.²⁰ K. unā°.²¹ K. a. Satthā.²² K. āgamānāhi.²³ K. om.²⁴ C. C^a. B. tumhe.²⁵ K. B. hasādinaṃ a°. B¹. hassādini a°.

rāgādīnaṃ aggīnaṃ nibbāpanatthāya ussāhaṃ kātuṃ vaṭṭatī' ti vatvā imaṃ gātham āha :

146. 'Ko nu hāso kim ānando, niccaṃ pajjalite sati, andhakārena onaddhā padīpaṃ na gavessathā' ti.

Tattha ānando ti tuṭṭhi, idaṃ vuttaṃ hoti: imasmiṃ lokasannivāse¹ rāgādihi ekādasahi aggīhi niccaṃ pajjalite sati ko nu tumhākaṃ hāso vā tuṭṭhi vā, nanu esa² akattabbarūpo yeva, atṭhavatthukena hi avijjandhakārena onaddhā tumhe tass' andhakārassa³ vidhaman-atthāya kiṅkaraṇā ñānapadīpaṃ na gavessatha na karoṭhā ti.

Desanāvasāne pañcasatāpi tā⁴ itthiyo sotāpattiphale patitṭhahinsu. Satthā tāsaṃ acalasaddhāya patitṭhita-bhāvaṃ ñatvā Sinerumatthakā⁵ oṭarivā buddhāsane nisīdi. Atha naṃ Visākhā āha: 'surā nām' esā pāpikā, evarūpā hi nāma⁶ imā itthiyo tumhādisassa Buddhassa purato nisīditvā iriyāpathamattam pi saṇṭhāpetuṃ⁷ asakkontiyo utthāya paṇiṃ paharivā hasitagītanaccādīni⁸ ārabhīṃsū' ti. Satthā 'āma Visākhe pāpikā va⁹ esā surā nāma, etaṃ hi nissāya aneke¹⁰ sattā¹¹ anayavyasanaṃ pattā' ti vatvā, 'kadā paṇ' esā bhante uppannā' ti vutte, tassā uppattiṃ vitthārena kathetuṃ atītaṃ āharitvā Kumbhajātakaṃ¹² kathesi ti.

Visākhāya sahāyikanay vatthu.¹³

¹ F. oka°.

² K. a. hāso.

³ K. tassa a°. B. tass' eva a°.

⁴ K. B. om. pi tā.

⁵ B¹. °pappatā.

⁶ K. om.

⁷ B¹. sandhāretuṃ.

⁸ B. B¹. hasana°. B¹. C^a. C. first. S. °naccāni. K. corr. a. kātuṃ.

⁹ B. eva.

¹⁰ K. B¹. °ka°.

¹¹ B¹. °satā.

¹² F. J. v. 12 ff.

¹³ B. a. paṭhamāṃ. K. no title.

2. SIRIMĀVATTHU.*

Passa cittakatan¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Veluvane viharanto Sirimaṃ ārabba kathesi.

Sā kira Rājagahe abhirūpā gaṇikā ekasmiṃ antovasse Sumanasetthiputtassa bhariyāya Punṇakasetthidhītari² Uttarāya³ nāma upāsikāya aparajjhivā taṃ pasādetukāmā tassā gehe bhikkhusaṅghena saddhiṃ katabhattakiccaṃ Satthāraṃ khamāpetvā taṃ divasaṃ Dasabalassa bhattānumodanaṃ sutvā

(223.) 'Akkodbena⁴ jine kodhaṃ asādhunṃ sādhunā jine jine kadariyaṃ dānena saccena alikavādinan'⁵ ti

gāthāpariyosāne sotāpattiphalāṃ pāpuṇi. Ayam ettha saṅkhepo, vitthārakathā pana Kodhavagge⁶ anumodanagāthāvaṇṇanāyama eva āvibhavissati.

Evaṃ sotāpattiphalāṃ patvā pana Sirimā Dasabalaṃ nimantetvā punadivase mahādānaṃ datvā saṅghassa aṭṭhasalākabhataṃ⁷ nibaddhaṃ dāpesi,⁸ ādito paṭṭhāya nibaddhaṃ aṭṭha bhikkhū gehaṃ gacchanṭi,⁹ 'sappiṃ gaṇhatha khīraṃ gaṇhathā' ti-ādini vatvā tesāṃ patte pūrenti,¹⁰ ekena laddhaṃ tiṇṇaṃ pi catunnaṃ pi pahoti,¹¹ devasikaṃ soḷasakahāpaṇaparibbayena¹² piṇḍapāto diyyati. Ath'ekadivasaṃ eko bhikkhu tassā gehe aṭṭhakabhataṃ bhuñjetvā tiyojanamatthake ekaṃ vihāraṃ agamāsi. Atha naṃ sāyaṃ therūpaṭṭhāne¹³ nisinnaṃ pucchinsu : 'āvuso kahaṃ¹⁴

* Cf. Vimānav. Cy., pp. 74 ff.

¹ K. a. bimbana.

² B¹. °setthissa dhītāya.

³ C. C^a. °rā. B. Uttarānāmāya.

⁴ B. ako°.

⁵ K. saccenāli°.

⁶ Uttarāya Vatthu.

⁷ K. B. aṭṭhakabha°. V. °āni.

⁸ K. ṭhapesi.

⁹ V. āg°.

¹⁰ K. V. °eti.

¹¹ C. C^a. °si. K. pahonakaṃ hoti.

¹² K. °ccāgena. C. C^a. °ccayena.

¹³ B. evarūpaṭṭhāne.

¹⁴ B¹. kuto, om. bhi° ga°.

bhikkhaṃ gahetvā āgato 'si' ti.¹ 'Sirimāya² aṭṭhakabhattaṃ me bhuttaṃ '³ ti.⁴ 'Manāpaṃ katvā deti āvuso' ti. 'Na sakkā tassā bhattaṃ vaṇṇetuṃ, ativiya paṇitaṃ⁵ katvā deti, ekena laddhaṃ tinnāṃ pi catunnaṃ pi pahoti,⁶ tassā pana deyyadhammato pi dassanam eva uttaritarāṃ, sā hi itthi evarūpā ca evarūpā cā '⁷ ti tassā guṇe kathesi.⁸ Ath' eko bhikkhu tassā guṇakathaṃ sutvā adassanen'⁹ eva sinehaṃ uppādetvā 'mayā gantvā taṃ datṭhuṃ vattatī' ti attano vassaggaṃ kathetvā taṃ bhikkhuṃ tṭhikaṃ¹⁰ pucchitvā 'sve āvuso tasmiṃ gehe tṭhāvā¹¹ saṃghatthero hutvā aṭṭhakabhattaṃ labhissasī '¹² ti¹³ sutvā taṃ khaṇaṃ yeva pattacīvaraṃ ādāya pakkanto¹⁴ pi¹⁵ pāto va aruṇe uggacchante¹⁶ salākaggaṃ¹⁷ pavisitvā tṭhito saṃghatthero hutvā tassā gehe aṭṭhakabhattaṃ labhi,¹⁸ yo pana¹⁹ bhikkhu hiyo bhuñjitvā pakkāmi²⁰ tassa gatavelāyam ev' assā sarīre²¹ rogo uppajji, tasmā ābharanāni omuñcitvā²² nipajji. Ath' assā dāsiyo aṭṭhakabhattaṃ labhitvā²³ āgate bhikkhū disvā ārocesuṃ. Sā sahatthe²⁴ patte gahetvā²⁵ nisīdāpetuṃ vā parivisitūṃ vā²⁶ asakkonti dāsiyo ānāpesi : 'ammā²⁷ patte gahetvā ayye nisīdāpetvā yāguṃ pāyetvā khajjakaṃ datvā

¹ B¹. a. Sāvattṭhito.² V. om. K. a. gehe.³ B¹. bhuñjitvā āgato amhi. S. bhu° me.⁴ V. a. taṃ.⁵ B¹. manāpaṃ. V. atipa°.⁶ K. B¹. pahonakaṃ hoti. V. pahosī ti.⁷ K. °pī.⁸ B. vaṇṇesi.⁹ V. adisvā va savanen'.¹⁰ B¹. tṭhikaṃ.¹¹ S. B. tvaṃ. V. taṃ.¹² B. °ti.¹³ B. a. taṃ.¹⁴ V. pakkamanto.¹⁵ K. B. V. om.¹⁶ B. uggate.¹⁷ K. °bhattaṃ.¹⁸ C. C^a. S. om.¹⁹ K. pan' eso. V. a. so.²⁰ V. °ami.²¹ B. a. ca.²² C. C^a. mu°.²³ V. °ituṃ (but labhi supra).²⁴ V. B. S. °hatthā.²⁵ V. °etuṃ vā.²⁶ V. om. pa° vā.²⁷ B¹. appamattā.

bhattavelāya¹ patte pūretvā dethā² ti. Tā² 'sādhu ayye'
 ti bhikkhū pavesetvā³ yāguṇ pāyetvā khajjakaṇ datvā⁴
 velāya bhattassa⁵ patte pūretvā tassā⁶ ārocesuṇ.⁷ Sā
 'maṇ pariggahetvā netha, ayye vandissāmi⁸' ti vatvā tāhi
 pariggahetvā bhikkhūnaṇ santikaṇ nītā pavedhamāna-
 sarirena⁹ bhikkhū vandi. So⁹ bhikkhu taṇ oloketvā cin-
 tesi: 'gilānāya¹⁰ tāva ayaṇ etissā rūpasobhā,¹¹ arogakāle
 pana sabbābharanāpatimaṇḍitāya imissā¹² kīdisi rūpa-
 sampatti¹³ ti. Ath' assa anekavassakoṭisannicito kilesa
 samudācari. So aññānī¹⁴ hutvā bhattaṇ bhuñjituṇ asak-
 konto pattam ādāya vihāraṇ gantvā pattaṇ pidhāya ekam-
 ante ṭhapetvā cīvarakannaṇ¹⁵ pattharitvā¹⁶ nipajji. Atha
 naṇ eko sahāyako bhikkhu yācanto pi bhojetuṇ nāsakkhi,
 so chinnabhatto¹⁷ ahosi. Taṇ divasam eva sāyaṇha-
 samaye Sirimā kālam akāsi. Rājā Satthu sāsanaṇ pesesi:¹⁸
 'bhante Jīvakassa kaniṭṭhabhaginiṇi Sirimā kālam akāsi¹⁹ ti.
 Satthā taṇ sutvā¹⁹ rañño sāsanaṇ pahini: 'Sirimāya
 jhāpanakiccaṇ²⁰ natthi, āmakasusāne taṇ yathā kākādayo²¹
 na khādanti, tathā nipajjāpetvā rakkhāpethā²² ti. Rājā²²
 tathā akāsi. Paṭipāṭiyā tayo divasā atikkantā,²³ catutthe
 divase sarīraṇ uddhumāyi, navahi vaṇamukhehi²⁴ puḷavā²⁵

¹ K. °ttassa ve°.

² C. C^a. S. om.

³ B¹. parivisitvā. V. pavis°.

⁴ K. B. a. tattha.

⁵ V. bhattavelāya.

⁶ C^a. assā.

⁷ V. K. B. °ayisṇu.

⁸ K. °nena sa°. V. B. vedhamānena sa°.

⁹ C. C^a. om. bhikkhu . . . aneka°. S. om. bhi° . . . assa.

¹⁰ B¹. kilānassa e° tā° ayaṇ.

¹¹ B¹. a. hoti.

¹² B¹. om.

¹³ B¹. rū° °sā.

¹⁴ B¹. vi°. K. aññamano.

¹⁵ B¹. °nne.

¹⁶ K. atth°.

¹⁷ B¹. bhinna°.

¹⁸ K. pesi.

¹⁹ B. a. va.

²⁰ V. sarīrajhāp°.

²¹ K. kākāsunakhā.

²² B. a. pi.

²³ V. abhi°.

²⁴ V. dvārehi.

²⁵ K. puluvā. B. puluvā. V. puḷuvakā.

pagghariṇsu, sakalasarīraṇ bhinnasālibhattacāṭī¹ viya
 ahosi. Rājā nagare bheriṇ carāpesi 'ṭhapetvā geha-
 rakkhake² dārake Sirimāya dassanattāya³ anāgacchantā-
 naṇ aṭṭhakahāpaṇo⁴ daṇḍo' ti. Satthu santikaṇ⁵ pesesi:
 'Buddhapamukho kira⁶ bhikkhusaṅgho Sirimāya dassa-
 natthaṇ āgacchatū'⁷ ti. Satthā bhikkhūnaṇ ārocāpesi:⁸
 'Sirimāya dassanattahaṇ gamissāmā' ti. So pi dahara-
 bhikkhu cattāro divase kassaci vacanaṇ agahetvā chinna-
 bhatto va⁹ nipajji, patte bhattaṇ pūtikaṇ jātaṇ, patte
 malaṇ utṭhahi.¹⁰ Atha naṇ sesasahāyakā bhikkhū¹¹ upa-
 saṅkamitvā 'āvuso Satthā Sirimāya dassanattahaṇ gacchatī'
 ti āhaṇsu.¹² So¹³ tathā nipajjanto¹⁴ pi 'Sirimā' ti vutta-
 pade¹⁵ yeva sahasā utṭhahitvā,¹⁶ 'Satthā Sirimaṇ'¹⁷ daṭṭhuṇ
 gacchatī, tvam pi gamissasī' ti vutto¹⁸ 'āgamissāmī'¹⁹ ti
 bhattaṇ chaḍḍetvā pattaṇ dhovitvā thavikāya pakkhipitvā²⁰
 bhikkhusaṅghena²¹ saddhiṇ āgamāsī. Satthā bhikkhu-
 saṅghaparivuto ekapasse aṭṭhāsī, bhikkhunisaṅgho²² pi
 rājaparisāpi²³ upāsakaparisāpi upāsikāparisāpi²⁴ ekeka-

¹ B. °ay sā°.² V. °ike.³ K. °tthaṇ.⁴ S. °āni.⁵ V. B. a. ca.⁶ C. C°. om.⁷ C. C°. °ntū.⁸ K. B. °cesi.⁹ C. C°. S. om.¹⁰ V. jātaṇ malaṇ pi na utṭhahi.¹¹ V. atha so saḥāyakena bhikkhunā. B atha naṇ so saḥāyako bhikkhu.¹² B. āha. V. vuccamāno. B. S. °sī ti āh°. ¹³ V. om.¹⁴ V. chātaṭṭo. B. chātajjhatto. K. chātaṇjjhitto. C. jjhatto.¹⁵ B¹. °matte. V. °sadde.¹⁶ B. B¹. K. a. kiṇ (B¹. kī) bhaṇasī ti (B¹. °i iti) āha.¹⁷ V. Si° Sa°.¹⁸ C°. B. B¹. vutte. K. vute.¹⁹ K. S. āma ga°.²⁰ V. om. tha° pa°.²¹ V. sa°.²² B. bhikkhusa°.²³ C. C°. S. °pur°.²⁴ V. B. om.

passē¹ atṭhaṇsu. Satthā rājānaṇ pucchi: 'kā esā mahārājā' ti. 'Bhante Jīvakassa bhaginī Sirimā nāmā' ti. 'Esā Sirimā'² ti. 'Āma bhante' ti. 'Tena hi nagare bheriṇ carāpehi, sahaṣṣaṇ datvāna³ Sirimaṇ gaṇhantū'⁴ ti. Rājā tathā kāresi. Eko pi 'han' ti vā 'hun' ti vā⁵ vadanto⁶ nāhosi. Rājā Satthu ārocesi:⁷ 'na gaṇhanti bhante' ti. 'Tena hi mahārāja agghaṇ osāpehi'⁸ ti. Rājā 'pañca satāni datvā gaṇhantū' ti bheriṇ carāpetvā⁹ kañci gaṇhanakaṇ¹⁰ adisvā 'adḍhateyyāni¹¹ satāni dve satāni sataṇ paṇṇāsaṇ¹² pañcaviṣati kahāpaṇe dasa kahāpaṇe pañca kahāpaṇe ekaṇ kahāpaṇaṇ adḍhaṇ pādaṇ¹³ māsakaṇ kākaṇikaṇ¹⁴ datvā¹⁵ Sirimaṇ gaṇhantū' ti bheriṇ carāpetvā,¹⁶ 'mudhāpi¹⁷ gaṇhantū' ti bheriṇ carāpesi, 'han' ti vā 'hun' ti vā vattā¹⁸ nāma nāhosi.¹⁹ Rājā 'mudhāpi bhante gaṇhanto²⁰ natthi' ti āha. Satthā 'passatha bhikkhave mahājanassa piyaṇ mātugāmaṇ, imasmiṇ yeva nagare sahaṣṣaṇ datvā pubbe ekadivasaṇ labhiṇsu, idāni mudhā²¹ gaṇhanto pi natthi, evarūpaṇ

¹ V. ek' ekena passena. K. ekapasse.

² V. B. Si° esā. K. Si° nāma esā.

³ B. datvā.

⁴ K. °atū, al.

⁵ K. ahan ti vā ahan ti vā. B. B¹. hon for hun. 'So *infra*.

⁶ K. B. a. nāma.

⁷ K. °āpesi.

⁸ B. osārehī.

⁹ K. °esi.

¹⁰ C. C°. °ntakaṇ. S. gaṇhakaṇ.

¹¹ V. °yya°. B. °tiyāni.

¹² V. paññ°.

¹³ B¹. adḍhapātaṇ, for a° pā°.

¹⁴ C°. kañi°. C. kahāpaṇi°.

¹⁵ B¹. katvā.

¹⁶ B. a. koci taṇ na icchi.

¹⁷ B¹. amūlakam pi.

¹⁸ K. V. B. B¹. vadanto.

¹⁹ B. na hoti.

²⁰ K. a. nāma.

²¹ V. a. pi, om. after.

nāma rūpaṃ khayaṃ vayaṃ pattaṃ,¹ passatha bhikkhave āturaṃ attabhāvaṃ ' ti² imaṃ gātham āha :

147. ' Passa cittakataṃ bimbaṃ arukāyaṃ³ samussitaṃ
āturaṃ bahusaṅkappaṃ yassa natthi dhuvaṃ
thitī ' ti.

Tattha cittakatan ti katacittaṃ⁴ vatthābharaṇamālā-
lattakādihi⁵ vicittan⁶ ti attho, bimbaṃ ti dīghādiyutta-
tthānesu⁷ dīghādihi aṅgapaccaṅgehi saṇṭhitaṃ attabhāvaṃ,
arukāyaṃ ti navannaṃ vaṇamukhānaṃ vasena arubhū-
taṃ kāyaṃ, samussitan ti tīhi aṭṭhisatehi samussitaṃ,
āturan ti sabbakālaṃ⁸ iriyāpathādihi parihaṛitabbatāya
niccagilānaṃ,⁹ bahusaṅkappaṃ ti mahājanena bahudhā
saṅkappitaṃ, yassa natthi dhuvaṃ thitī ti yassa
dhuvaḥbhāvo vā thitibhāvo vā natthi, ekantena bhedana-
vikiraṇavidhānaṃ sanadhammam¹⁰ eva taṃ idaṃ passathā
ti attho.

Desanāvasāne caturāsītiyā paṇasahassānaṃ dhammā-
bhisamayo ahosi, so pi bhikkhu sotāpattiphale patiṭ-
ṭhahī ti.¹¹

Sirimāya vatthu.¹²

¹ V. khayavayappattaṃ. K. khayavayattaṃ. V. a. .
āharimehi alaṅkārehi vicittakataṃ navannaṃ vaṇamukhā-
naṃ vasena arubhūtaṃ tīhi aṭṭhisatehi samussitaṃ niccā-
turaṃ kevalaṃ bālamahājanena bahudhā saṅkappitatāya
bahusaṅkappaṃ adhuvaṃ, then attabhāvaṃ ti.

² K. a. vatvā.

³ K. āru°.

⁴ K. °cittakayaṃ.

⁵ B. °ālaṅkārad°.

⁶ K. cittakan. B. cittakatan.

⁷ F. °vutta°.

⁸ K. °le.

⁹ B. niccatā°. C. C°. °gilānānaṃ.

¹⁰ F. B. bhedena vi°.

¹¹ V. arahattaṃ pāpuni.

¹² K. no title. B. °māva°, and a. dutiyaṃ.

8. UTTARITHTHERIVATTHU.

Parijīṇṇaṇ idan¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Uttaritttheriṇ² nāma arabbha kathesi.

Therī kira vīsaṇvassasatikā³ jātiyā piṇḍāya caritvā laddhapīṇḍapātā antaravīthiyaṇ ekaṇ bhikkhuṇ disvā⁴ piṇḍapātena āpucchitvā tassa apaṭikkhipitvā⁵ gaṇhantassa sabbaṇ datvā nirāhārā ahosi, evaṇ dutiye pi tatiye pi divase tassa eva bhikkhuno tasmiṇ yeva tṭhāne bhattaṇ datvā nirāhārā ahosi. Catutthe pana divase⁶ piṇḍāya caranti ekasmiṇ sambādhatṭhāne Satthāraṇ disvā⁷ paṭikkamanti olambantaṇ⁸ attano cīvarakaṇṇaṇ⁹ akkamitvā saṇṭhātuṇ¹⁰ asakkonti parivattitvā papati.¹¹ Satthā tassā santikaṇ gantvā 'bhagini parijīṇṇo te attabhāvo, na cirass' eva hi bhijjissatī' ti vatvā imaṇ gātham āha :

148. 'Parijīṇṇaṇ idan rūpaṇ rogaṇidḍhaṇ¹² pabhaṇ-
gūṇaṇ¹³

bhijjati pūtisandeho maraṇantaṇ hi jīvitan' ti.

Tass' attho: bhagini idan tava sarīrasaṇkhātaṇ rūpaṇ mahallakabhāvena¹⁴ parijīṇṇaṇ tañ ca kho sabbarogaṇaṇ nivāsanaṭṭhānaṭṭhena¹⁵ rogaṇidḍhaṇ, yathā kho pana taruṇo pi sigālo¹⁶ "jarasigālo" ti¹⁷ taruṇā pi galocilatā¹⁸

¹ K. a. rūpan.

³ B. vīsati°.

⁵ B. °etvā.

⁷ C. C°. om.

⁹ B¹. °rassa ka°.

¹¹ K. B. patitā. S. B. pati. C. C°. papātā.

¹² B. °niḷaṇ, so infra.

¹⁴ B. °ika°.

¹⁵ C. C°. S. °tṭhānena.

¹⁷ K. B. a. vuccatī.

¹⁸ F. taruṇapiṇḍagalo cīlatā.

² B. Uttara°, al.

⁴ K. passitvā.

⁶ B. S. di° pana.

⁸ B¹. °ntassa.

¹⁰ B. saṇṭhāretuṇ.

¹³ S. °raṇ.

¹⁶ F. B. K. siṅg°.

“pūtilatā” ti¹ vuccati, evaṃ tadahu jātaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ pi samānaṃ² niccaṃ paggharaṇaṭṭhena pūtikāyaṃ³ pabhaṇṇaṃ, so esa⁴ pūtika samāno tad’⁵ eva deho bhijjati⁶ na cirass’ eva bhijjissati⁷ ti veditabbo, kiṅkāraṇā :⁸ maraṇantaṃ hi jīvitaṃ⁹ yasmā¹⁰ sabbasattānaṃ jīvitaṃ maraṇapariyosānam evā ti vuttaṃ hoti.

Desanāvasāne sā¹¹ therī sotāpattiphalāṃ pattā, mahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahoṣī ti.

Uttarittheriyā vatthu.¹²

4. SAMBAHULAADHIMĀNIKABHIKKHŪNAṃ VATTHU.

Yān’imānī¹³ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jeta-vane viharanto sambahule adhimānike¹⁴ bhikkhū ārabha kathesi.

Pañcasatā kira bhikkhū Satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā araṇṇaṃ pavisitvā ghaṭentā vāyamantā jhānaṃ nibbattetvā ‘kilesānaṃ asamudācārena pabbajitakiccaṃ no nipphannaṃ,¹⁵ attanā¹⁶ paṭiladdhagunaṃ Satthu āroces-sāmā’ ti āgamaṃsu.¹⁷ Satthā tesāṃ bahidvārakotṭhakaṃ pattakāle¹⁸ yeva Ānandattheraṃ āha : ‘Ānanda etesaṃ bhikkhūnaṃ pavisitvā mayā¹⁹ diṭṭhena kammaṃ natthi,

¹ C. C^a. S. pūti.

³ B. pūtitāya.

⁵ K. tavad. B. tava *for* tad eva.

⁶ B. a. ti.

⁸ F. a. maranā.

¹⁰ B. tasmā.

¹² *Title scratched in later in K. Uttaritherivatthu.* B. a. taṭiṃ.

¹³ K. a. avatthāni (av^o al.).

¹⁵ K. *corr.* a. ti maññamānā.

¹⁷ K. āgañchisu.

¹⁹ B. maṃ.

² K. a. rūpaṃ.

⁴ K. eso.

⁷ B. °jjati.

⁹ B. a. ti.

¹¹ K. B. om.

¹⁴ K. °ake.

¹⁶ B. °no.

¹⁸ K. sampa°.

āmakasusānaṃ gantvā tato āgantvā¹ maṃ passantū' ti. Thero gantvā tesāṃ tam atthaṃ ārocesi. Te 'kiṃ ambhākaṃ āmakasusānenā' ti avatvā va,² 'dīghadassinā Buddhena kāraṇaṃ diṭṭhaṃ bhavissatī' ti āmakasusānaṃ gantvā tattha kuṇapāni passantā ekadvīhapatitesu³ kuṇapesu āghātaṃ⁴ paṇilabhitvā taṃ khaṇaṃ patitesu allasarīresu rāgaṃ uppādayiṃsu. Tasmiṃ khaṇe attano saṅkilesabbhāvaṃ jāniṃsu. Satthā gandhakuṭiyaṃ nisinno va obhāsaṃ pharitvā tesāṃ⁵ sammukhe kathento viya 'patirūpaṃ⁶ nu kho bhikkhave tumhākaṃ evarūpaṃ atṭhisanghātaṃ disvā rāgaratiṃ uppādetun' ti vatvā imaṃ gātham āha :

149. 'Yān' imāni apatthāni⁷ alāpūn'⁸ eva sārade
kāpotakāni atṭhīni tāni disvāna kā ratī' ti.

Tattha apatthāni ti chaḍḍitāni, sārade ti saradakāle⁹ vātātapahatāni¹⁰ tattha tattha¹¹ vippakiṇṇaalāpūni¹² viya kāpotakāni ti kāpotakavaṇṇāni,¹³ tāni disvānā ti tāni evarūpāni atṭhīni disvā tumhākaṃ kā ratī¹⁴ nanu appamattikam¹⁵ pi kāmaratiṃ kātuṃ na vaṭṭati¹⁶ yevā ti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū yathāṭṭhitā va arahattaṃ patvā Bhagavantaṃ abhithavamaṇā¹⁷ āgantvā vandiṃsū ti.

Adhimānakabhikkhūnaṃ¹⁸ vatthu.¹⁹

¹ K. pacchāg°.

² K. om.

³ K. B¹. ekāhadviha°.

⁴ K. B. atṭhisanghātaṃ (B. °taṃ). B¹. atṭhikasāṇaṃ.

⁵ B. a. bhikkhūnaṃ.

⁶ S. nappati°.

⁷ B. apattāni.

⁸ B. alābun'. K. alābhūn'.

⁹ B. sārada°.

¹⁰ B. °papahatāni.

¹¹ C. C^a. S. om. one.

¹² B. °ṇṇāni alābūni.

¹³ K. B. ka°.

¹⁴ K. C. C^a. kāmarati.

¹⁵ K. B. °akam.

¹⁶ K. C. C^a. a. ti.

¹⁷ K. abhithavasamaṇā.

¹⁸ K. no title. B. sambahulaadhimānaka°.

¹⁹ B. a. catutthaṃ.

5. JANAPADAKALYĀṆĪRŪPANANDATTHERIVATTHU.

Aṭṭhīnaṃ nagaṃ katan ti imaṃ dhammadesanaṃ
Satthā Jetavane viharanto Janapadakalyāṇiṃ Rūpananda-
ttheriṃ ārabba kathesi.

Sā kir' ekadivasaṃ cintesi: 'mayhaṃ jeṭṭhabhātiko
rajjasiriṃ pahāya pabbajitvā¹ loke aggapuggalo Buddho
jāto, putto pi 'ssa² Rāhulakumāro pabbajito, bhattāpi me
pabbajito, mātāpi me pabbajitā, aham pi³ ettake ñātijane
pabbajite gehe kiṃ karissāmi, aham pi⁴ pabbajissāmi' ti⁵
bhikkhuniupassayaṃ⁶ gantvā pabbaji ñātisinehen'⁷ eva⁸
no saddhāya, abhirūpatāya pana⁹ 'Rūpanandā' ti paññāyi.¹⁰
'Satthā kira "rūpaṃ aniccaṃ dukkhaṃ anattā vedanā
saññā saṅkhārā viññānaṃ aniccaṃ dukkhaṃ anattā" ti
vadeti' ti sutvā sā¹¹ 'evaṃ dassaniye pasādike mama pi
rūpe dosaṃ katheyyā' ti Satthu sammukhībhaṃvaṃ¹² na
gacchati. Sāvattvivāsino pāto va dānaṃ datvā samādin-
nuposathā suddhuttarāsaṅgā gandhamālādihatthā sāyaṇha-
samaye Jetavane sannipatitvā dhammaṃ suṇanti, bhik-
khunisangho pi¹³ dhammadesanāya uppannacchando
vihāraṃ gantvā dhammaṃ suṇāti. Dhammaṃ sutvā naga-
raṃ pavisantā Satthu guṇakathaṃ kathentā¹⁴ va pavisanti.

Catuppamāṇike hi lokasannivāse appakā va te sattā
yesaṃ¹⁵ Tathāgataṃ passantānaṃ pasādo na¹⁶ uppajjati.¹⁷
Rūpa-ppamāṇikāpi¹⁸ hi¹⁹ Tathāgatassa lakkhaṇānuvyañ-
janapatimaṇḍitaṃ suvaṇṇavannasarīraṃ disvā pasīdanti;

¹ B. °ājetvā.

³ K. a. me.

⁵ K. a. fā.

⁷ C. C^a. nāti°.

⁹ C. C^a. om.

¹¹ K. om. C. C^a. so.

¹³ K. a. Satthu.

¹⁵ F. tesā.

¹⁷ B¹. upabbajjati.

¹⁹ K. a. sattā.

² B. tassa for pi 'ssa.

⁴ B. om. a° pi.

⁶ K. B¹. upanissāyaṃ.

⁸ K. a. pabbaji.

¹⁰ F. K. a. sā.

¹² K. °kha°.

¹⁴ B. °nto.

¹⁶ F. C. °dena.

¹⁸ B. om. pi.

ghosa-ppamāṇikāpi anekāni¹ jātisatāni² nissāya pavattaṇ³ Satthu guṇaghosakaṇ c' eva⁴ aṭṭhaṅgasamannāgataṇ dhammadeśanāghosakaṇ⁵ ca sutvā pasīdanti;⁶ lūkhā-⁷ ppamāṇikāpi 'ssa civarādilūkhataṇ⁸ paṭicca pasīdanti; dhamma-ppamāṇikāpi 'evarūpaṇ Dasabalassa sīlay, evarūpo⁹ samādhī, evarūpā¹⁰ paññā, Bhagavā sīlādīhi guṇehi asamo¹¹ apaṭipuggalo' ti pasīdanti, tesāṇ Tathāgatassa guṇaṇ¹² kathentānaṇ mukhaṇ nappahoti.

Rūpanandā bhikkhunīnaṇ c' eva upāsikānaṇ ca santikā Tathāgatassa guṇakathaṇ sutvā cintesi : 'ativiya me bhātīkassa vaṇṇaṇ¹³ kathenti,¹⁴ ekadivasam pi¹⁵ me rūpe dosaṇ kathento kittakaṇ kathessati, yannūnāhaṇ bhikkhunīhi saddhiṇ gantvā attānaṇ adassetvā¹⁶ va Tathāgataṇ pasitvā¹⁷ dhammam assa¹⁸ suṇitvā āgaccheyyan' ti, sā 'aham p'¹⁹ ajja dhammasavanaṇ gamissāmī' ti bhikkhunī-

¹ S. a. pi.

² F. jātakā. B. B¹. jātakasa°.

³ F. pañcavattaṇ. B¹. a. disvā. C. a. guṇā.

⁴ F. B. °ghosaṇ c' eva. C. C°. °kam eva.

⁵ F. B. °ghosaṇ ca.

⁶ B¹. a.

visatṭho ca suviñeyyo suviniyo mudu pi ca
vindavisārigabbhiro ninnādito munisaro :

munisaro visatṭho hoti gabbhiyo ca hoti suviñeyyo ca hoti
suvaniyo ca hoti mudu pi ca hoti bindhu ca hoti assari ca
hoti gabbhiyo ca hoti ninnadito ca hoti. Cf. Abh. 129.

⁷ F. lakkha°.

⁸ K. °ttaṇ. F. °lakkhaṇaṇ.

⁹ K. °pā.

¹⁰ C. C°. °pa°. B¹. °po.

¹¹ K. a. apaṭisamo asamasamo.

¹² B¹. guṇakathaṇ.

¹³ B¹. cintesuṇ.

¹⁴ B¹. a. yeva. K. a. eva so.

¹⁵ K. a. hi.

¹⁶ B. °itvā.

¹⁷ S. a. va.

¹⁸ F. K. om.

¹⁹ F. B. om. K. ayā for aham p'.

naṃ ārocesi. Bhikkhuniyo 'cirassaṃ vata¹ Rūpanandāya² Satthu upaṭṭhānaṃ gantukāmatā uppannā, ajja Satthā imaṃ nissāya vicitraddhammadesanaṃ³ desissatī⁴ ti⁵ tuṭṭhamānasā taṃ adāya nikkhamiṃsu. Sā nikkhantakālato paṭṭhāya 'ahaṃ attānaṃ n' eva dassessāmī' ti cintesi. Satthāpi⁶ 'ajja⁷ Rūpanandā mayhaṃ upaṭṭhānaṃ āgami-sati, kīdisī nu kho tassā dhammadesanā sappāya⁸' ti cintetvā 'rūpagarukā esā attabhāve balavasinehā, kaṇṭa-kena⁹ kaṇṭakuddharaṇaṃ viya rūpen' ev' assā rūpa-madanimmaddanaṃ¹⁰ sappāyaṇ' ti sannipṭṭhānaṃ katvā, tassā vihāraṃ pavisanasamaye¹¹ ekaṃ¹² abhirūpaṃ itthiṃ soḷasavassuddesikaṃ rattavatthanivatthayaṃ sabbābharapa-paṭimaṇḍitaṃ vijāniṃ gaheṭvā attano santike ṭhatvā¹³ vijamānaṃ¹⁴ iddhibalena abhinimmi.¹⁵ Taṃ kho pana itthiṃ Satthā c' eva passati Rūpanandā ca. Sā bhikkhu-nihi saddhiṃ¹⁶ pavisitvā¹⁷ bhikkhunīnaṃ¹⁸ piṭṭhipasse ṭhatvā pañcapaṭiṭṭhitena Satthāraṃ vanditvā bhikkhunīnaṃ antare nisinnā pādantato¹⁹ paṭṭhāya Satthāraṃ olokeṇti lakkhaṇavicittaṃ anubyañjanasamujjalaṃ byāmapabbhā-parikkhittaṃ²⁰ Satthu²⁰ sarīraṃ disvā punṇacanda-sassirikaṃ mukhaṃ olokeṇti samipe ṭhitaṃ itthirūpaṃ

¹ B. te.

² K. °dā.

³ C. C^a. dha°. K. vicittaṃ dha°. S. kīdisaṃ nu kho dhammaṃ. B. a. nānānaṃ.

⁴ K. °essatī. S. desetī.

⁵ C. a. cintesun. C. C^a. S. om. tuṭṭha° . . . cintesi.

⁶ B. om. pi.

⁷ C. C^a. S. om. ajja . . . āg°.

⁸ B¹. daṇḍakena.

⁹ C. C^a. °madaṃ ma°. F. °madaṃ nima°.

¹⁰ B¹. °kāle.

¹¹ B. a. pana.

¹² C. C^a. ṭhapetvā.

¹³ K. vijijamānaṃ.

¹⁴ B. °itaṃ. S. °nimmini.

¹⁵ B. B¹. a. vihāraṃ.

¹⁶ K. °antī.

¹⁷ B¹. bhikkhūnaṃ.

¹⁸ F. °antarato. K. B¹. pādato.

¹⁹ B. °āya pari°. B¹. °ppabhāraṃ pari°.

²⁰ C. C^a. om.

addasa. Sā taṃ oloketvā attabhāvaṃ oloketi suvaṇṇa-
rājahaṃsiyā¹ purato kākisaḍisaṃ attānaṃ amaññi,² iddhi-
mayarūpaṃ diṭṭhakālaṭo paṭṭhāy' eva³ hi 'ssā akkhini
bhamiṃsu. Sā 'aho imissā kesā sobhā⁴ aho nalātā⁵
sobhā⁶ ti sabbesaṃ sarirappadesānaṃ rūpasiriyā samā-
kaḍḍhitacittatāya⁷ tasmiṃ rūpe balavasinehā ahosi. Satthā
tassā tattha abhiratiṃ ṇatvā dhammaṃ desento va⁸ taṃ
rūpaṃ soḷasaṃvassuddesikabhāvaṃ atikkamitvā vīsativas-
suddesikaṃ katvā dassesi. Rūpanandā oloketvā 'na vat'⁹
idaṃ rūpaṃ purimasadisaṃ' ti thokaṃ virattacittā ahosi.
Satthā anukkamen' eva tassā itthiyā sakiṇṇijātavaṇṇaṃ¹⁰
majjhimitthivaṇṇaṃ¹¹ jarājiṇṇamahallakitthivaṇṇaṃ¹² ti
dassesi.¹³ Sāpi anupubben' eva 'idaṃ¹⁴ antarahitaṃ idaṃ
pi¹⁵ antarahitaṃ' ti¹⁶ jarājiṇṇakāle taṃ virajjamānā¹⁷
khaṇḍadantaṃ phalitasiraṃ¹⁸ obhaggaṃ¹⁹ gopāṇasivaṅkaṃ
daṇḍaparāyanaṃ pavedhamānaṃ disvā ativiya virajji.
Atha²⁰ Satthā taṃ vyādhinā abhibhūtaṃ katvā dassesi, sā
taṃ khaṇaṃ yeva daṇḍañ ca tālavaṇṇañ²¹ ca chaḍḍetvā
mahāviraṇaṃ viravamānā bhūmiyaṃ patitvā²² sake mutta-
karise nimuggā aparāparaṃ pavatti.²³ Rūpanandā tam

¹ B. °haṃsarājīyā.² B. avamaññi.³ K. °ya evaṃ.⁴ F. sobhanā.⁵ K. lal°.⁶ F. sobhanā.⁷ F. K. B. B¹. °cittā. B¹. °kathika°.⁸ K. om.⁹ B¹. n' ev°.¹⁰ B¹. vi°.¹¹ B¹. a. mahitthivaṇṇaṃ K. a. mahallakitthivaṇṇaṃ.¹² K. jajjarajinna°.¹³ F. C. C^a. B. S. om.¹⁴ B. a. pi.¹⁵ C. C^a. om.¹⁶ C. C^a. pi.¹⁷ B¹. F. virujj°.¹⁸ C^a. °sisaṃ. S. palita°. K. palitakesasiraṃ¹⁹ B¹. °ggavibhaggaṃ.²⁰ B. ath' assā.²¹ K. °paṇṇaṃ. F. °vanthañ. B. °vantañ.²² B. pātetvā.²³ F. vaddhi. C^a. apa°. B¹. pavatti. B. parivatti. K. parivattati.

pi¹ disvā ativiya virajji. Satthāpi² tassā itthiyā maraṇaṇ
dassesi, sā taṇ khaṇaṇ yeva uddhumātakabhāvaṇ āpajji,
navahi vaṇamukhehi pubbavaṭṭiyo³ c' eva puḷavā⁴ ca
pagghariṇsu, kākādaye sannipatitvā vilumpiṇsu. Rūpa-
nandā⁵ oloketvā 'ayaṇ itthī imasmiṇ yeva thāne jaraṇ
pattā⁶ vyādhiṇ pattā maraṇaṇ pattā, imassāpi⁷ atta-
bhāvassa evaṇ⁸ jarāvyādhimaraṇāni āgamissanti⁹ ti
attabhāvaṇ aniccato passi, aniccato diṭṭhattā evaṇ¹⁰ pana¹¹
dukkhato anattato diṭṭho¹² yeva hoti. Ath' assā tayo
bhavā ādittā viya gehā¹³ gīvāya baddhakunapaṇ viya¹⁴
ca upaṭṭhahiṇsu,¹⁵ kammaṭṭhānābbimukhaṇ cittaṇ pak-
khandi.¹⁶ Satthā tāya aniccato diṭṭhabhāvaṇ nātvā
'sakkhissati nu kho sayam eva attano patiṭṭhaṇ kātun'
ti olokeno 'na¹⁷ sakkhissati, bahiddhā paccayaṇ laddhuṇ
vattati¹⁸ ti cintetvā tassā sappāyavasena dhammaṇ de-
sento¹⁹ āha:

'Āturaṇ asuciṇ pūtiṇ passa Nande samussayaṇ
uggharantaṇ paggharantaṇ bālānaṇ abhipatthitaṇ.
'Yathā idaṇ²⁰ tathā etaṇ, yathā etaṇ tathā idaṇ,
dhātuyo²¹ suññato²² passa, mā lokaṇ punar āgami
bhava chandaṇ virājetvā²³ upasanta²⁴ carissasi²⁵ '23

¹ K. om.

² C. C^a. om. S. om. pi.

³ F. °bandhiyo.

⁴ K. puluvā. B. puḷuvā.

⁵ B. a. pi taṇ.

⁶ C^a. °tvā. K. jarapattā.

⁷ B¹. me imassa. B. a. me. F. °iss°. C. C^a. imissā.

⁸ K. evaṇ me.

⁹ S. B. eva.

¹⁰ S. om. ¹¹ F. C. C^a. diṭṭhā.

¹² K. B. om.

¹³ B. B¹. bandha°. C. C^a. bandhana°.

¹⁴ B¹. upaṭṭhayisun.

¹⁵ K. a. tamhi ca samaye.

¹⁶ B. nā.

¹⁷ K. a. imaṇ gātham āha.

¹⁸ K. reverses idaṇ and etaṇ.

¹⁹ B. °uto.

²⁰ B¹. dukkhato.

²¹ K. virajjitvā.

²² B. B¹. S. °nto. K. B. B¹. C^a. S. °tī (B¹. °ti).

²³ F. itthī. B. idaṇ.

itthaṇ¹ sudan² Bhagavā Nandābhikkhuniṇi ārabba imā gāthāyo abhāsittā ti. Nandā desanānusārena ñāṇaṇi pesetvā sotāpattiphalan³ pāpuṇi. Ath' assā upari³ tiṇṇaṇi maggaphalānaṇi vipassanāparivāsathāya⁴ suññatākamma-tṭhānaṇi⁵ kathetuṇ⁶ 'Nande⁶ "imasmiṇi sarīre sāro⁷ atthi" ti saññaṇi mā kari, appamattako pi hi ettha sāro natthi,⁸ tiṇi atṭhisatāni ussāpetvā katan⁹ atṭhinagaram⁹ ev' etan' ti vatvā imaṇi gātham āha :

150. 'Atṭhinaṇi nagan¹⁰ katan¹⁰ maṇsalohitalepanaṇi yattha jarā ca maccu ca māno makkho ca ohito' ti.

Tass' attho : yath' eva hi pubbannaparannādināṇi¹¹ odahanatthāya kaṭṭhāni ussāpetvā vallihi bandhitvā mattikāya limpitvā¹² nagarasaykhātan¹³ bahiddhā gehaṇi karonti, evam idaṇi ajjhattikam pi tiṇi atṭhisatāni ussāpetvā nabāruvinaddhaṇi¹³ maṇsalohitalepanaṇi tacapaṭicchannaṇi jīraṇalakkhaṇāya jarāya, maraṇalakkhaṇassa maccuno, māno makkho ca ohito ti tassa¹⁴ ārohasampadādini¹⁵ paṭicca maññaṇalakkhaṇassa¹⁶ mānassa sukatakāraṇavināsanalakkhaṇassa¹⁷ makkhassa ca oda-

¹ F. itthi. B. idaṇi.

² B. suttaṇi. B¹. sutan³.

³ K. uttariṇi.

⁴ F. vipassannā parivārā satthāya. C. C^a. °paripākā-satth°. K. a. Satthā.

⁵ B¹. suññatachandaṇi vatvā ka°.

⁶ B. here mā.

⁷ K. a. na.

⁸ K. C. C^a. a. ti.

⁹ K. atṭhinaṇi na°.

¹⁰ C. C^a. katvā.

¹¹ K. B. pubbaṇṇā°.

¹² B. vilimpeṭvā.

¹³ K. ṇhāru°. B. nhāru°.

¹⁴ K. B. om. māno . . . tassa.

¹⁵ K. ārohana°. B. ārohasampadādimānāni.

¹⁶ F. B. majjana°. K. majjima°.

¹⁷ F. °passa vi°.

hanatthāya nagaṇaṇ kataṇ, evarūpo eva hi ettha kāyika-cetasiko ābādho ohito, ito uddhaṇ kiñci¹ gayhūpaṇaṇ natthī ti.

Desanāvasāne² therī arahattaṇ pāpuṇi, mahājanassāpi sātthikā dhammdesanā ahosi ti.

Janapadakalyāṇirūpanandattheriyā vatthu.³

6. MALLIKĀDEVĪVATTHU.

Jīranti ve⁴ ti imaṇ dhammdesanaṇ Satthā Jetavana viharanto Mallikādeviṇ⁵ ārabha kathesi.

Sā kira ekadivasaṇ nahānakotṭhaṇ pavitṭhā mukhaṇ dhovivā onatasarīrā jaṅghaṇ⁶ dhovituṇ ārabhi. Tāya⁷ saddhiṇ yeva pavitṭho eko vallabhasunakho atthi, so taṇ tathā onataṇ disvā asaddhammasanthavaṇ kātuṇ ārabhi. Sā⁸ phassaṇ sādiyaṇtī⁹ atṭhāsi. Rājā uparipasāde vātapānena olokento taṇ disvā tato āgatakāle 'nassa vasali'¹⁰ kasmā evarūpam akāsi¹¹ ti āha.¹² 'Kiṇ mayā kataṇ devā' ti.¹³ 'Sunakhena saddhiṇ santhavo'¹⁴ ti. 'Natth' etaṇ devā' ti. 'Mayā sāmaṇ diṭṭhaṇ, nāhaṇ tava saddahissāmi, nassa¹⁵ vasali' ti. 'Mahārāja yo koci imaṇ kotṭhakaṇ¹⁶ pavitṭho iminā vātapānena olokentassa eko va dvidhā¹⁷ paññāyati' ti. 'Abhūtaṇ kathesi'¹⁸ ti.¹⁹ 'Sace me na saddahasi etaṇ kotṭhakaṇ pavisa, ahaṇ²⁰ iminā vāta-

¹ K. ki° u°.

² K. B. a. sā.

³ K. no title. B. a. pañcamayaṇ.

⁴ K. a. rājarathā sucittā.

⁵ K. Malikaṇ de°.

⁶ K. °ā.

⁷ K. a. ca. B. a. ca pana.

⁸ K. a. tassa.

⁹ C^a. sadi°.

¹⁰ K. a. vinassa vasali.

¹¹ K. a. sutvā devī.

¹² K. a. rājā.

¹³ B. saṇsatṭhāvo.

¹⁴ K. vinassa.

¹⁵ B. om.

¹⁶ B¹. dvedhā.

¹⁷ K. a. pāpe.

¹⁸ B. C. C^a. S. om. K. a. deva.

¹⁹ B. B¹. a. taṇ.

pānena olokessāmī' ti. Rājā muddhadhātuko¹ tassā vacanaṃ saddahitvā koṭṭhakaṃ pāvisi. Sā² vātapāne thatvā olokontī 'andhabāla mahārāja kin nām' etaṃ,³ ajikāya saddhiṃ santhavaṃ karosī' ti āha.⁴ 'Nāhaṃ bhadde eva-rūpaṃ karomī' ti ca⁵ vutte pi 'mayā sāmaṃ diṭṭho⁶ nāhaṃ tava saddahissāmī' ti āha.⁷ Taṃ sutvā rājā 'addhā imaṃ koṭṭhakaṃ pavīṭṭho eko va dvidhā⁸ paññāyatī'⁹ ti saddahi. Mallikā cintesi: 'ayaṃ rājā andhabālatāya mayā¹⁰ vañcito, pāpaṃ me kataṃ, ayaṃ ca me¹¹ abhūtena abbhācikkhito, idaṃ me¹² kammaṃ¹³ Satthāpi jānissati, dve aggasāvakaṃpi¹⁴ asīti mahāsāvakaṃpi,¹⁵ aho vata me bhāriyaṃ kammaṃ katan' ti. 'Ayaṃ kira rañño asadisadāne sahāyikā¹⁶ ahosī' ti,¹⁷ tattha¹⁸ ca ekadivaṃ¹⁹ katapariccāgo dhanassa cuddasakoṭṭiagghanako²⁰ ahosi, Tathāgatassa setacchattaṃ nisīdanapallaṅko ādhārako pādapiṭhan ti imāni²¹ pana cattāri anagghān' eva ahesuṃ. Sā maraṇakāle evarūpaṃ mahāpariccāgaṃ ananussaritvā²² tad²³ eva pāpakammaṃ anussarantī kālaṃ katvā Avicimhi nibbatti. Rañño pana²⁴ ativiya piyā ahosi, so balavasokābhībhūto tassā sarīra-kiccaṃ kāretvā 'nibbattaṭṭhānam assā pucchissāmī' ti Satthu santikaṃ agamāsi. Satthā yathā so āgatakāraṇaṃ na sarati tathā akāsi. So Satthu santike sārāṇiya-

¹ B¹. danta°. B. mūla°.

² K. B. a. pi kho devī. B¹. a. devī pi kho vātapānena olokessāmī iti (vā°, etc.).

³ B¹. nāma tvaṃ.

⁵ K. om. ca and pi.

⁷ C. C°. om.

⁹ B. ñāyatī.

¹¹ B. om.

¹³ K. om.

¹⁵ K. B. a. jānissanti.

¹⁷ K. om.

¹⁹ B. ekaṃ di°.

²¹ B. a. ca.

²³ B. tath'.

²⁴ B. pan' assā. B¹. a. sā.

⁴ B. a. rājāpi.

⁶ B. a. 'si.

⁸ B¹. dvedhā.

¹⁰ C. C°. om.

¹² K. idaṃ ca.

¹⁴ K. a. jānissati.

¹⁶ B. °aṇ.

¹⁸ B¹. tadā.

²⁰ K. °iko.

²² B. nānu°. S. anu°.

dhammakathaṃ sutvā¹ gehaṃ pavitṭhakāle saritvā 'ahaṃ bhane "Mallikāya nibbattatṭhānaṃ pucchissāmi" ti Sattbu santikaṃ gantvā pamuṭṭho,² sve dāni³ pucchissāmi' ti punadivase pi⁴ agamāsi. Satthāpi paṭipāṭiyā satta divasāni yathā so na sarati tathā akāsi. Sāpi⁵ sattāham eva niraye paccitvā atṭhame divase taṇo cutā Tusitabhavane nibbatti. Kasmā pan' assa Satthā sattāhaṃ⁶ asaraṇabhāvaṃ akāsi?⁷ Sā⁸ kira tassa⁹ ativiya piyā¹⁰ ahosi manāpā, tasmā tassā niraye nibbattabhāvaṃ sutvā 'sace evarūpā saddhāsampannā niraye nibbattā dānaṃ datvā kiṃ karissāmi' ti micchādīṭṭhiṃ gahetvā pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ gehe pavattaṃ niccabhattaṃ harāpetvā niraye nibbatteyya. Ten' assa Satthā¹¹ sattāhaṃ asaraṇabhāvaṃ katvā atṭhame divase piṇḍāya caranto sayam eva rājagehadvāraṃ¹² agamāsi. Rājā 'Satthā āgato' ti sutvā nikkhamitvā¹³ pattaṃ ādāya pāsādaṃ abhirūhituṃ¹⁴ ārabhi. Satthā pana rathasālāya nisīdituṃ ākāraṃ dassesi. Rājā Satthāraṃ tatth' eva nisīdāpetvā yāgukhajjakena patimānetvā¹⁵ vanditvā nisinno,¹⁶ 'ahaṃ bhante¹⁷ "Mallikāya deviyā nibbattatṭhānaṃ pucchissāmi" ti āgantvā pamuṭṭho,¹⁸ kattha nu kho sā bhante nibbattā' ti. 'Tusitabhavane mahārājā' ti. 'Bhante tāya Tusitabhavane anibbattantiyā¹⁹ ko añño nibbattissati, bhante²⁰ natthi tāya²¹ sadisā itthi, tassā²² nisidanatṭhānādisu²³ "sve

¹ K. corr. a. pamussi rājā.³ B. puna. K. om.⁵ K. om. sāpi . . . paccitvā.⁷ B. a. ti.⁹ K. kir' assa. B. tassā°.¹¹ B. om.¹² K. corr. B. B¹. rājakula°.¹⁴ K. °yhi°.¹⁶ K. B. a. va.¹⁷ K. B. bhante ahaṃ.¹⁹ K. B. °tṭiyā.²¹ C. C^a. S. tāsaṃ.²³ B. nisinna°.² C. C^a. a. yeva.⁴ K. om.⁶ B. om.⁸ B. so.¹⁰ K. a. ca.¹³ B. om.¹⁵ B¹. °māpetvā.¹⁸ S. pammu°, al.²⁰ K. a. lokanāyaka²² K. B. a. hi.

Tathāgatassa idañ dassāmi idañ kariseāmī” ti¹ dānaṣaṇ-
vidhānaṇ ṭhapetvā aññaṇ kiccaṃ eva natthi, bhante tassā
paralokaṇ gatakāla² paṭṭhāya sarīraṇ me³ na bhavati⁴
ti. Atha naṇ Satthā ‘mā cintayi mahārāja, sabbesaṇ
dhuvadhammo ayaṇ’ ti vatvā, ‘ayaṇ mahārāja ratho⁵
kassā’⁶ ti pucchi.⁷ ‘Pitāmahassa me bhante’ ti. ‘Ayaṇ
kassā’ ti. ‘Pitu me bhante’ ti. ‘Ayaṇ pana ratho
kassā’ ti. ‘Mama bhante’ ti. Evaṇ vutte Satthā
‘mahārāja tava⁸ pitāmahassa⁹ ratho ten’¹⁰ evākārena¹¹
tava pitu rathaṇ na pāpuṇi¹² tava pitu ratho tava rathaṇ
na pāpuṇi,¹³ evarūpassa nāma kaṭṭhakaliṅgarassāpi jarā¹⁴
āgacchati, kim aṅga pana¹⁵ attabhāvassa, mahārāja sappu-
risadhammass’ eva hi jarā¹⁶ natthi, sattā¹⁷ pana ajīrakā¹⁸
nāma natthi’ ti vatvā imaṇ gātham āha :

151. ‘Jīranti ve rājarathā sucittā
atho sarīram pi jaram upeti,
sataṇ ca dhammo na jaraṇ upeti
santo have sabbhi pavedayanti’ ti.

Tattha ve ti nipāto,¹⁹ sucittā ti sattahi ratanehi
aparehi²⁰ rathālaṅkārehi²¹ suṭṭhu cittitā²² rājūnaṇ rathapi
jīranti, sarīram pi ti na kevalaṇ rathā eva, idañ suppaṭi-

¹ B. a. idañ.

³ S. °ram eva.

⁵ C^a. om.

⁷ B. a. taṇ sutvā rājā sirasmiṇ añjaliṇ patitṭhapetvā.

⁸ K. om.

² B. °loka°.

⁴ B. vahati.

⁶ C. C^a. lokassā.

⁹ C^a. °mahā.

¹⁰ K. ken’. B. kena.

¹¹ K. B¹. eva kāraṇena. B. kāraṇena.

¹² B¹. °nāti. B. a. ti.

¹³ B¹. °nāti. K. a. ti.

¹⁴ B. jaraṇ.

¹⁵ B. pan’ asso.

¹⁶ C^a. (C. *first*) rājā.

¹⁷ B. °ānaṇ.

¹⁸ K. ajīraṇakā.

¹⁹ B. nipātamattā.

²⁰ B. a. ca.

²¹ K. a. sucittā.

²² B. cittakā. K. cittā.

jaggitaṃ sarīraṃ pi khaṇḍiccādīni pāpuṇantaṃ¹ jaraṃ upeti,
satañ cā ti buddhādīnaṃ² pana santānaṃ navavidha-
lokuttaradhammo³ ca kiñci upaghātaṃ⁴ na karotī ti na⁵
jaraṃ⁶ upeti nāma, pavedayaṃtī ti evaṃ⁷ santo⁸ buddhā-
dayo sabbhi paṇḍitehi saddhiṃ kathentī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsū ti.

Mallikādeviyā vatthu.⁹

7. LĀLUDĀYITHTHERAVATTHU.¹⁰

Appassutāyaṃ¹¹ ti¹² imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Jetavane viharanto Lāludāyittheraṃ ārabba kathesi.

So kira maṅgalaṃ karontānaṃ gehaṃ gantvā 'tiro-
kuḍḍesu tiṭṭhantī' ti-ādinā¹³ nayena avamaṅgalaṃ¹⁴
katheti, avamaṅgalaṃ karontānaṃ gehaṃ gantvā tirokuḍḍā-
disu kathetabbesu 'dānañ ca dhammacariyā cā' ti-ādinā¹⁵
nayena maṅgalagāthā¹⁶ vā 'yaṃ kiñci vittaṃ idha vā
huraṃ vā' ti Ratanasuttaṃ¹⁷ vā¹⁸ katheti, evaṃ tesu tesu
ṭhānesu 'aññaṃ kathessāmī' ti aññaṃ kathento pi 'aññaṃ¹⁹
kathemī' ti na jānāti. Bhikkhū tassa kathaṃ sutvā
Satthu ārocesuṃ: 'bhante kiṃ²⁰ Lāludāyissa maṅgalā-
maṅgalaṭṭhānesu gamanena,²¹ aññasmiṃ kathetabbe aññaṃ

¹ K. B. °ṇāti.

³ K. B. °vidho lo°.

⁵ K. B. om. ti na.

⁷ F. a. buddhā.

⁹ B. a. chaṭṭhaṃ.

¹⁰ Cf. F. J., II. 164. K. starts Lāludāyittherava (Le° al.).

¹¹ K. a. puriso.

¹³ Kh. 11.

¹⁴ K. appava°, correct later.

¹⁶ B. °lā kathā.

¹⁸ K. C. C°. om.

²⁰ B. kiṃ bhante. K. om.

² B. buddhānaṃ.

⁴ K. °taṃ.

⁶ B. a. na.

⁸ K. C. C°. S. sante.

¹² C. C°. a. ti.

¹⁵ Kh. 5.

¹⁷ Kh. 7.

¹⁹ B. ahaṃ.

²¹ B. °ne. K. om.

eva kathetī' ti. Satthā 'na hi bhikkhave idān' ev' esa evaṇ katheti,¹ pubbe pi aññasmiṇ kathetabbe aññaṃ eva kathesī'² ti vatvā³ atītaṇ āhari.⁴

'Atīte kira Bārāṇasīyaṇ Aggidattassa nāma brāhmaṇassa putto Somadattakumāro nāma rājānaṇ upatṭhahi, so tassa⁵ piyo ahosi manāpo. Brāhmaṇo pana kasikammaṇ nissāya jīvati. Tassa dve yeva⁶ goṇā ahesuṇ, tesu eko mato. Brāhmaṇo puttaṇ āha: 'tāta Somadatta rājānaṇ me⁷ yācitvā ekaṇ goṇaṇ āharā' ti. Somadatto 'sacāhaṇ rājānaṇ yācissāmi⁸ lahubhāvo me paññāyissatī' ti cintetvā 'tumhe yeva tāta rājānaṇ yācathā' ti vatvā 'tena hi tāta maṇ gahetvā yāhi' ti vutte cintesi: 'ayaṇ brāhmaṇo dandhapañño,⁹ abhikkamapaṭikkamādivacanamattam¹⁰ pi na jānāti, aññasmiṇ¹¹ vattabbe aññaṃ eva vadati, sikkhāpetvā¹² naṇ¹³ nessāmī' ti. So taṇ ādāya Viraṇatthambhakan¹⁴ nāma susānaṇ gantvā tinakalāpe bandhitvā 'ayaṇ rājā, ayaṇ uparājā, ayaṇ senāpati nāmā'¹⁵ ti katvā paṭipāṭiyā pitu dassetvā 'tumhehi rājakulaṇ gantvā evaṇ abhikkamitabbaṇ,¹⁶ evaṇ paṭikkamitabbaṇ, evaṇ nāma rājā vattabbo, evaṇ¹⁷ uparājā,¹⁸ rājānaṇ¹⁹ upasaṇkamitvā "jayatu bhavaṇ²⁰ mahārājā" ti²¹ vatvā evaṇ thatvā²²

¹ C. C^a. kathesī' ti.

² F. K. B. C. C^a. °ti.

³ K. a. tuṇhi ahosi; tehi yācito.

⁴ Somadattajātaka.

⁵ B. raññā.

⁶ B. om.

⁷ K. om.

⁸ K. yācāmi.

⁹ K. manda°.

¹⁰ B. abhikkamādi°. C. C^a. °vacanam. K. °paṭikka-māti°. B¹. °ma iti.

¹¹ B. aññatarasmiṇ.

¹² B. a. pana.

¹³ K. taṇ.

¹⁴ Skt. viraṇastambaka.

¹⁵ B. om.

¹⁶ B. atī°.

¹⁷ S. a. nāma.

¹⁸ K. om.

¹⁹ B. a. pana.

²⁰ K. B. om.

²¹ B. a. evaṇ.

²² K. kathetvā. B. om. e° tha°.

imaṇ gāthaṇ vatvā goṇaṇ yāceyyāthā¹ ti gāthaṇ uggaṇhāpesi :

‘Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṇ kasāmase,
tesu eko mato deva dutiyaṇ dehi khattiyā’ ti.

So saṇvaccharamattena taṇ gāthaṇ² paṇaṇ katvā paṇṇābhāvaṇ puttassa ārocetvā ‘tena hi tāta kiñcid eva paṇṇākāraṇ ādāya āgacchatha, ahaṇ purimatarāṇ gantvā rañño santike ṭhassāmī’³ ti vutte ‘sādhū tāta’ ti paṇṇākāraṇ gahetvā Somadattassa rañño santike ṭhitakāle ussāhappatto rājakulaṇ gantvā rañña tuṭṭhacittena katapaṭisammodano⁴ ‘tāta cirassaṇ viya⁵ āgat’ attha idaṇ āsanaṇ⁶ nisīditvā vadatha yen’ attho’ ti vutto imaṇ gātham āha :

‘Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṇ kasāmase,
tesu eko mato deva, dutiyaṇ gaṇha⁷ khattiyā’ ti.

Rañña⁸ ‘kiṇ vadesi⁹ tāta, puna vadāhī’¹⁰ ti vutte¹¹ tath¹² eva gātham āha. Rājā tena virajjhivā kathitabhāvaṇ ṇatvā sitaṇ katvā ‘Somadatta tumbhākaṇ gehe bahū maññe goṇā’ ti vatvā, ‘tumbhehi dinnā bhavissanti devā’ ti vutte Bodhisattassa tussitvā brāhmaṇassa soḷasa goṇe alaykāra-bhaṇḍakaṇ¹³ nivāsagāmaṇ¹⁴ c’ assa brahmadeyyaṇ datvā mahantena yasena brāhmaṇaṇ uyyojesi.’

Satthā imaṇ desanaṇ¹⁵ āharitvā ‘tadā rājā Ānando ahosi, brāhmaṇo Lālulāyī, Somadatto¹⁶ aham evā ti

¹ B¹. yācetha.

² K. a. sutvā.

³ B. vasāmī. B¹. vassāmī.

⁴ K. B. °damāno.

⁵ K. B. vata.

⁶ B. idhās°.

⁷ K. corr. gaṇhāsi.

⁸ C^a. rājā. F. °ñño.

⁹ C^a. °etha.

¹⁰ C. C^a. °esī. B¹. °ehi. K. °ehī. S. °āsī.

¹¹ B. a. pi. K. a. so pi.

¹² K. B. B¹. tam. F. tām.

¹³ K. °akaṇ ca. B¹. °bhauḍaṇ ca.

¹⁴ B¹. °sana°.

¹⁵ K. B. B¹. dhamma°.

¹⁶ B¹. a. pana.

jātakaṃ samodhānetvā, 'na bhikkhave idān 'eva pubbe p' esa attano appassutatāya aññasmiṃ vattabbe aññaṃ eva vadati, appassutapuriso hi¹ balivaddasadiso va² nāma hoti' ti vatvā imaṃ gātham āha :

152. 'Appassutāyaṃ³ puriso balivaddo va jīrati,
maṃsāni tassa vadḍhanti pañña tassa na
vadḍhati' ti.

Tattha appassutāyaṃ ti ekassa vā dvinnāṃ vā pannā-sakānaṃ vā athavā pana⁴ vaggānaṃ⁵ sabbantimena paricchadena ekassa vā dvinnāṃ vā suttantānaṃ⁶ vāpi abhāvena appassuto ayaṃ, kammaṭṭhānaṃ pana uggahetvā anuyuñjanto bahussuto va. Balivaddo va jīrati ti yathā⁷ balivaddo jīramāno vadḍhamāno n' eva mātu na pitu⁸ na sesañātakānaṃ atthāya vadḍhati atha kho niratthakam eva jīrati, evam evaṃ ayaṃ pi na upajjhāya-vattaṃ karoti, na ācariyavattaṃ na āgantukavattādini, na bhāvanārāmatāṃ⁹ anuyuñjati¹⁰ ti, niratthakam eva jīrati. Maṃsāni tassa vadḍhanti ti yathā balivaddassa 'yuga-naṅgalādini vahetuṃ¹¹ asaṃmattho eso' ti arañhe viṣaṭṭhassa tatth¹² eva vasantassāpi¹³ maṃsāni vadḍhanti, evam evaṃ imassāpi¹⁴ upajjhāyādihi viṣaṭṭhassa saṅghaṃ¹⁵ nissāya cattāro paccaye labhitvā uddhavirecanādini katvā kāyaṃ

¹ K. om.

² B. om.

³ B. appasu°.

⁴ B. pannarasa°.

⁵ K. suttava°.

⁶ C. °taṇ. C°. suttāṇ.

⁷ B. a. hi.

⁸ K. mātāpitūnaṃ for mā° na pi°.

⁹ K. B. °bhāvanāmaggaṃ. K. a. pi.

¹⁰ C. C°. °nti.

¹¹ B. °ituṃ.

¹² B. tath'.

¹³ F. carantassa pi. B. vicarantassa khādantassa pivan-tassa. K. car° pi khād° tassa.

¹⁴ F. C. C°. imi°.

¹⁵ B. ja°.

posentassa¹ maṇṣāni vaḍḍhanti, thūlasarīro hutvā vicarati.² Paññā³ ti⁴ lokiyalokuttarā pan' assa paññā ekaṅgula-mattāpi⁵ na vaḍḍhati, araññe pana gacchalatādīni viya tassa⁶ cha dvārāni⁷ nissāya taṇhā c'eva navavidhamāno ca vaḍḍhati ti attho.

Desanāvasāne mahājano sotāpattiphalan⁸ pāpunī⁹ ti.
Lāḷudāyittherassa vatthu.¹⁰

8. ĀNANDATTHERASSA UDĀNAGĀTHĀVATTHU.

Anekajātisaṅsāraṇ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā bodhirukkhamūle nisinno udānavasena udānetvā aparabhāge Ānandattherena puttho kathesi.

So hi¹¹ bodhirukkhamūle nisinno suriye anatthamite¹² yeva Mārabalaṇ vidhamitvā¹³ paṭhamayāme pubbenivāsa-paṭicchādakaṇ¹⁴ tamaṇ¹⁵ padāletvā, majjhimayāme dibba-cakkhuṇ visodhetvā, pacchimayāme sattesu kāruṇṇīyaṇ paṭicca paccayākāre ñāṇaṇ otāretvā taṇ anulomapaṭiloma-vasena sammāsanto aruṇuggamanavelāya¹⁶ sammāsambodhiṇ abhisambujjhितvā anekehi buddhasatasahasseehi avijahitaṇ¹⁷ udānaṇ udānento imā gāthā abhāsi:

153. 'Anekajātisaṅsāraṇ sandhāvissaṇ anibbisaṇ
gahakārakaṇ¹⁸ gavesanto, dukkhā jāti punap-
punaṇ.

¹ B. posa°.

² B. a. ti.

³ K. a. tassā.

⁴ B. paññāyi for pa° ti.

⁵ K. °li°.

⁶ B. om. S. viy' assa.

⁷ C. C°. °ādīni.

⁸ S. B. °lādīni.

⁹ C. C°. °ṇsū. S. bahū . . . °ṇsū.

¹⁰ K. no title. B. a. sattamaṇ.

¹¹ K. om.

¹² B. °aṅgamite. B¹. atthaṅkamite.

¹³ B. vidhaṇsetvā. ¹⁴ K. °saṇ pa°.

¹⁵ F. taṇ.

¹⁶ K. a. saha acchariyehi.

¹⁷ C. °tu. C°. first °tuṇ. F. °ta°.

¹⁸ K. °kāraṇ. B. °kāra, so in C°.

154. Gahakāraka diṭṭho 'si, puna gehaṇ na kāhasi,
sabbā te phāsukā bhaggā, gahakūṭaṇ visaṇ-
khitaṇ,¹
visaṇkhāragataṇ cittaṇ tanhānaṇ khayaṇ ajj-
hagā' ti.

Tattha gahakārakaṇ gavesanto ti ahaṇ imassa attabhāvagehassa kārakaṇ tanhāvaḍḍhakiṇ gavesanto yena kārāṇena² sakkā so³ daṭṭhuṇ tassa bodhiñāṇass' atthāya Dīpaṇkarapādamūle katābbhinīhāro ettakaṇ kālaṇ aneka-jāṭisaṇsāraṇ aneka-jāṭisatasahassasaṇkhātāṇ⁴ imaṇ saṇsāravaṭṭaṇ anibbisaṇ taṇ⁵ ñāṇaṇ avindanto alabhanto yeva sandhāvissaṇ saṇsariṇ⁶ aparāparaṇ anuvicarin ti attho; dukkhā jāti punappunan ti—idaṇ gahakāraka-gavesanassa⁷ kārāṇavacanaṇ⁸—yasmā jarāvyādhimarana-missitāya⁹ jāti nām' esā punappuna upagantaṇ dukkhā na¹⁰ ca sū¹¹ tasmaṇ aditṭhe¹² nivattati, tasmā taṇ gavesanto sandhāvissaṇ ti attho. Diṭṭho 'sī ti sabbaññutañāṇaṇ paṭivijjhantena¹³ mayā idāni diṭṭho asi.¹⁴ Punā gehaṇ ti puna¹⁵ imasmiṇ saṇsāravaṭṭe attabhāvasaṇkhātāṇ mama gehaṇ na kāhasi, sabbā te phāsukā¹⁶ ti tava sabbā avasesakilesaphāsukā mayā bhaggā, gahakūṭaṇ visaṇkhitaṇ¹⁷ ti imassa tayā katassa attabhāvagehassa avijjā-

¹ B. °ataṇ.

² F. B. S. ñāṇena.

³ S. taṇ.

⁴ B. °saṇkhyāṇ.

⁵ C. C^a. S. om.

⁶ F. saṇca°.

⁷ K. C. C^a. F. S. °rakaṇ (K. °raṇ) gavesantassa.

⁸ C. C^a. °ṇaṇ va°. S. punappuna jananaṇ cavanaṇ dukkhaṇ.

⁹ C. nissattāya. F. °yaṇ. S. missattā.

¹⁰ C. C^a. S. om.

¹¹ K. a. jāti.

¹² S. adhiṭṭhe, a. na.

¹³ K. paṭibujjhanten' eva.

¹⁴ K. B. 'si.

¹⁵ C. C^a. S. om.

¹⁶ K. B. a. bhaggā.

¹⁷ B. °atan. K. °attan.

saṅkhātaṃ kaṇṇikamaṇḍalaṃ pi mayā viddhāṇsitāṃ,
visaṅkhāragataṃ cittaṃ ti idāni mama cittaṃ visaṅ-
khāraṃ nibbānaṃ ārammanakaraṇavasena gataṃ anupa-
viṭṭhaṃ, tanhānaṃ¹ khayam ajjhagā ti tanhānaṃ
khayaṣaṅkhātaṃ arahattaṃ adhigato 'smī ti.²

Ānandattherassa udānagāthāvatthu.³

9. MAHĀDHANAŚEṬṬHIPUTTAVATTHU.

Acaritvā⁴ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Isipatane
vihāranto Mahādhanaśeṭṭhiputtaṃ ārabba kathesi.

So kira Bārāṇasīyaṃ asītikoṭivibhave kule nibbatti. Ath'
assa mātāpitaro cintesuṃ: 'amhākaṃ kule mahābhoga-
kkhandho,⁵ puttassa no⁶ ṭhapetvā yathāsukhaṃ paribhogaṃ
aññaṇa kammena kiccaṃ natthī' ti taṃ gitavāditamattam⁷
eva sikkhāpesuṃ. Tasmiṃ yeva nagare⁸ asītikoṭivibhave⁹
kule¹⁰ dhītāpi nibbatti, tassāpi¹¹ mātāpitaro tath' eva
cintetvā taṃ naccagītāmattam¹² eva sikkhāpesuṃ. Tesu
vayappattānaṃ āvāhavivāho ahosi. Atha nesāṃ apara-
bhāge mātāpitaro kalam akāṇsu, dveasītikoṭidhanaṃ eka-
miṃ yeva gehe ahosi. Seṭṭhiputto divasassa tikkhattuṃ
rañña upaṭṭhānaṃ gacchati. Atha tasmiṃ nagare dhuttā
cintesuṃ: 'sacāyaṃ seṭṭhiputto surāsaṇḍo¹³ bhavissati,
amhākaṃ phāsukaṃ bhavissati, uggaṇhāpema naṃ surā-
saṇḍabbhāvan' ti te suraṃ ādāya bhajjitamaṇse¹⁴ c' eva

¹ K. tanhā°.

² K. a. attho.

³ K. no title. B. om. Ān°, and a. aṭṭhamāṇaṃ.

⁴ K. a. bra°.

⁵ B. a. taṃ.

⁶ B. a. hatthe.

⁷ K. B. B¹. naccagī°

⁸ K. a. aññaṇasmiṃ.

⁹ B¹. °vassa°.

¹⁰ K. B. a. ekā.

¹¹ K. om. pi.

¹² K. B. °gitavādita°.

¹³ B¹. °saṇḍo.

¹⁴ K. khajjaka°.

loṇasakkharā ca dasante¹ bandhitvā mūlakandaṇ² gahetvā tassa rājakulato āgacchantassa maggaṇ olokayamānā³ nisīditvā taṇ āgacchantāṇ disvā suraṇ pivitvā loṇasakkharaṇ mukhe khipitvā mūlakandaṇ⁴ dasitvā⁵ 'vassasataṇ jīva sāmī⁶ seṭṭhiputta, taṇ⁷ nissāya mayaṇ khādana-pivanasamatthā bhaveyyāmā' ti āhaṇsu. So tesāṇ vacanaṇ sutvā pacchato āgacchantāṇ cūlūpaṭṭhākaṇ pucchi: 'kim ete pivantī' ti. 'Ekaṇ pānakaṇ sāmī' ti. 'Manāpa-jātikaṇ⁸ etan' ti. 'Sāmī imasmiṇ jīvaloke iminā sadisaṇ pātabbayuttakaṇ nāma natthī' ti. So 'evaṇ sante mayāpi pātuṇ vattatī' ti thokathokaṇ⁹ āharāpetvā pivati. Ath' assa na ciren¹⁰ eva te dhuttā pivanaabhāvaṇ ñatvā taṇ parivārayiṇsu. Gacchante¹¹ kāle parivāro mahā ahosi, so satena pi satadvayena pi suraṇ āharāpetva pivanto anukkamena nisinnaṭṭhānādisu kahāpaṇarāsiṇ ṭhapetvā suraṇ pivanto 'iminā mālā¹² āharatha¹³ iminā gandhe¹⁴ āharatha,¹⁵ ayaṇ¹⁶ jūte cheko ayaṇ nacce¹⁷ ayaṇ gīte¹⁸ ayaṇ vādite,¹⁹ imassa sahasaṇ detha imassa dve sahas-sānī' ti evaṇ vikiranto²⁰ na cirass' eva attano santakaṇ asītikotiḍhanaṇ khepetvā, 'khīṇan te sāmī dhanan' ti vutte, 'kiṇ bhariyāya me santakaṇ²¹ natthī' ti. 'Atthi

¹ B. B¹. dussante. K. dusante.

² K. mūlakakanda. B. °kande. B¹. °kante.

³ K. °iya°.

⁴ K. °lakakandaṇ.

⁵ K. °etvā.

⁶ B. jīvissāmi.

⁷ B. kaṇ.

⁸ K. kiṇ nāma.

⁹ B. thokaṇ.

¹⁰ B. cirass'.

¹¹ K. B. rep.

¹² R. mālaṇ.

¹³ B. āhara. K. āhatā.

¹⁴ C. C^a. °dho. K. B. B¹. °dhaṇ.

¹⁵ K. B. om.

¹⁶ S. a. jano.

¹⁷ C. C^a. S. naccehi. B. a. cheko. B. om. ayaṇ jū° che°, and K. B. gīte before nacce.

¹⁸ C. C^a. gītehi.

¹⁹ S. °ehi. B. a. cheko.

²⁰ C. C^a. kirante.

²¹ C. C^a. °ikaṇ.

sāmi' ti. 'Tena hi taṇ āharathā' ti tam pi¹ tath' eva
 khepetvā anupubbena khettaṇ² āramuyyānayoggādikaṃ³
 pi antamaso bhojanabhaṇḍakam⁴ pi attharanapāpurana-
 nisīdanam pi sabbaṇ attano santakaṇ vikkīṇitvā khādi.
 Atha naṇ⁵ mahallakakāle yehi⁶ 'ssa kulasantakaṇ gehaṇ
 vikkīṇitvā gahitaṇ te⁷ taṇ gehā nīharaṇsu. So bhariyaṇ
 ādāya janassa⁸ gehabhittig nissāya vasanto kapālakhaṇḍaṇ
 ādāya bhikkhāya caritvā janassa ucchiṭṭhaṇ⁹ bhuñjituṇ
 ārabhi. Atha naṇ ekadivasaṇ āsanasālāya dvāre ṭhatvā
 daharasāmaṇerehi diyamānaṇ ucchiṭṭhabhojanaṇ¹⁰ paṭi-
 gaṇhantaṇ¹¹ disvā Satthā sitaṇ pātvakāsi. Atha naṇ
 Ānandatthero¹² sitakāraṇaṇ pucchi. Satthā sitakāraṇaṇ
 kathento 'passānanda imaṇ mahādhanakasetthiputtaṇ,¹³
 imasmiṇ yeva nagare dveasītikoṭidhanaṇ khepetvā bhari-
 yaṇ ādāya bhikkhāya carantaṇ, sace hi ayaṇ paṭhama-
 vaye¹⁴ bhoge akhepetvā¹⁵ kammante payojayissa imasmiṇ
 yeva¹⁶ nagare aggasetthī abhavissa; sace pana nikkha-
 mitvā pabbajissa arahattaṇ pāpunissa, bhariyāpi 'ssa
 anāgāmiphale paṭiṭṭhahissa; sace majjhimavaye bhoge
 akhepetvā kammante payojayissa¹⁷ dutiyasetthī abhavissa
 nikkhamitvā pabbajanto anāgāmī¹⁸ abhavissa bhariyāpi
 'ssa sakadāgāmiphale paṭiṭṭhahissa; sace pacchimavaye
 bhoge akhepetvā kammante payojayissa tatiyakasetthī¹⁹
 abhavissa, nikkhamitvā pabbajanto pi sakadāgāmī abha-

¹ B. *om.*² B. °tta°.³ B¹. °mayāna°.⁴ K. B. bhāj°. B. °ik°.⁵ K. ath' assa.⁶ K. yeva parihīnassa attano gehaṇ vikkīṇitvā gahitagehā
 te nīharaṇsu. So.⁷ B¹. a. gehabhattinakā. B. tena te.⁸ K. B. B¹. paraja°.⁹ B. S. °akaṇ.¹⁰ S. °aka°. B. °akaṇ bho°.¹¹ B¹. pari°.¹² B. a. pi.¹³ K. B. °nase°.¹⁴ K. a. ca.¹⁵ K. khep°.¹⁶ K. *om.*¹⁷ K. °jissa.¹⁸ B. °miphale.¹⁹ B. °yase°.

vissa, bhariyāpi 'ssa sotāpattiphale patitṭhahissa, idāni pan' esa gihibhogato¹ pi paribhino sāmāññato pi parihāyitvā² ca pana³ sukkhapallale⁴ koñcasakuṇo viya jāto' ti vatvā imā gāthā abhāsi :

155. 'Acaritvā brahmacariyaṃ aladdhā yobbane dhanam
jīṇakoñcā va jhāyanti⁵ khīṇamacche va
pallale.

156. Acaritvā brahmacariyaṃ aladdhā yobbane dhanam
senti cāpātikhīṇā va purāṇāni anutthunan'
ti.

Tattha acaritvā ti brahmacariyavāsaṃ avasitvā, yobbane ti anuppanne vā bhoge uppādetuṃ uppanne vā⁶ anurakkhituṃ samatthakāle dhanam pi alabhitvā. Khīṇamacche ti te evarūpā bālā udakassa abhāvā khīṇamacche⁷ pallale parikhīṇapattā jīṇakoñcā viya avajjhāyanti, idaṃ vuttaṃ hoti: pallale udakassa abhāvo viya hi imesaṃ vasaṇaṭṭhānassa abhāvo, macchānaṃ khīṇabhāvo viya imesaṃ bhogānaṃ abhāvo, khīṇapattānaṃ koñcānaṃ uppatitvā gamanabhāvo viya imesaṃ idāni jalathalapatthādīhi⁸ bhoge saṇṭhāpetuṃ asamatthabhāvo, tasmā te ete⁹ khīṇapattā koñcā viya¹⁰ etth'¹¹ eva bajjhितvā avajjhāyanti ti. Cāpātikhīṇā vā ti cāpāto atikhīṇā cāpā¹² vinimuttā ti attho, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā cāpā vinimuttā sarā yathāvegaṃ¹³ gantvā patitā gahetvā

¹ K. B. °gā. B¹. °bhāvato.

² C. C^a. pah°.

³ B. panaṃ.

⁴ B. °pallake.

⁵ K. jīh°.

⁶ K. a. bhoge.

⁷ C. C^a. a. va.

⁸ F. jalakaṭṭhala°.

⁹ C. C^a. S. om.

¹⁰ B. idha.

¹¹ K. tatth'. B. tath'.

¹² K. cāpa°, so *infra*.

¹³ K. °vegana. C. C^a. S. yathā.

ukkipante asati tatth' eva upacikābhattaṇ¹ honti,² evaṇ
ime pi tayo vaye atikkantā idāni attānaṇ uddharitaṇ
asamatthatāya maraṇaṇ upagamissanti,³ tena vuttaṇ :
senti cāpātikhīṇā va,⁴ purānāni⁵ anutthunan ti 'iti
amhehi khāditāṇ iti pītan'⁶ ti pubbe katāni khāditapīta-
naccagītavāditādīni⁷ anutthunantā socantā anusocanīā⁸
senti' ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpunisū ti.

Mahādhanaseṭṭhiputtassa vatthu.⁹

Jarāvaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ekādasamo vaggo.

¹ B. °ikānaṇ bha°. K. °ikānaṇ bhuttā.

² F. C. C°. K. S. hoti.

³ B. a. ti.

⁴ K. B. a. ti.

⁵ K. por.

⁶ B. idan for iti pī°. .

⁷ B. °pivita°, °naṇ.

⁸ B. om.

⁹ K. corr. Setṭhiputtavattthu. B. a. navamaṇ. *End*
of B¹.

XII. ATTAVAGGO.

1. BODHIRĀJAKUMĀRAVATTHU.*

Attānañ ce¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Bhesa-
kalāvane² viharanto Bodhirājakumāraṃ ārabbha kathesi.

So kira paṭhavitale aññehi pāsādehi asadisarūpaṃ ākāse
uppatamānaṃ viya Kokanadaṃ³ nāma pāsādaṃ kārāpetvā⁴
vaḍḍhakiyaṃ pucchi: 'kiyaṃ tayā aññatthāpi evarūpo pāsādo
katapubbo, udāhu paṭhamasippam eva te idan' ti,
'paṭhamasippam eva devā' ti ca⁵ vutte⁶ cintesi: 'sace
ayaṃ aññassa pi evarūpaṃ pāsādaṃ karissati, ayaṃ pāsādo
anacchariyo bhavissati, imaṃ mayā māretuṃ vā hatthapāde
vassa chindituṃ akkhini vā uppādetuṃ⁷ vaṭṭati, evaṃ
aññassa pāsādaṃ na karissati' ti. So taṃ atthaṃ attano
piyasahāyakassa Sañjikāputtassa⁸ nāma mānavakassa
kathesi. So cintesi: 'nissayaṃ ayaṃ esa vaḍḍhakiyaṃ nāses-
sati, anaggho sippiyo mayi passante⁹ mā nassatu, saññaṃ
assa dassāmī' ti. So taṃ upasaṅkamitvā 'pāsāde te¹⁰
kammaṃ niṭṭhitaṃ no' ti pucchitvā¹¹ 'niṭṭhitan' ti vutte
'rājakumāro taṃ nāsetukāmo,¹² attānaṃ rakkheyyāsi' ti

* Cf. F. J. III. 157. Majjhima II. 91.

¹ K. a. piyaṃ jañña.

² B. °kaḷā°.

³ B. °nudaṃ. K. °nūdaṃ.

⁴ F. K. B. kārētvā.

⁵ K. om.

⁶ B. a. so. K. a. so pi.

⁷ B. °detuṃ.

⁸ K. Sañjivaka°.

⁹ K. sante.

¹⁰ C. C^a. S. om.

¹¹ K. a. āmu.

¹² K. a. tasmi.

āha.¹ Vaddhakī² 'bhaddan te sāmi kataṇ mama ārocentena,³ aham ettha kattabbaṇ⁴ jānissāmī' ti vatvā, 'kiṇ samma amhākaṇ pāsāde kammaṇ niṭṭhitan' ti rājakumārena puṭṭho 'na tāva deva niṭṭhāti,⁵ bahuṇ⁶ avasiṭṭhan' ti āha. 'Kiṇ kammaṇ nāma avasiṭṭhan' ti pucchi.⁷ 'Pacchā deva ācikkhissāmi, dārūni tāva āharāpethā' ti. 'Kiṇdārūni nāmā' ti. 'Nissārāni⁸ sukkhadārūni devā' ti. So āharāpetvā adāsi. Atha naṇ āha: 'deva ito paṭṭhāya mama santikaṇ na āgantabbaṇ,⁹ sukhumakammaṇ karon-tassa hi aññena¹⁰ saddhiṇ kathāsallāpantassa¹¹ me¹² vikkhepo hoti, āhāraṇelāya pana me bhariyā va āhāraṇ āharissatī'¹³ ti. Rājakumāro¹⁴ ca¹⁵ 'sādhū' ti paṭisunī. So pi ekasmiṇ gabbhe nisīditvā tāni dārūni tacchetvā attano puttadārassa antonisīdanayoggaṇ Garulasakunaṇ katvā āhāraṇelāya pana bhariyaṇ āha: 'gehe vijjamānakaṇ sabbaṇ vikkiṇitvā¹⁶ hiraññasuvaṇṇaṇ gaṇhāhī' ti. Rājakumāro pi vaddhakissa anikkhamanattāya¹⁷ gehaṇ parikkhipitvā¹⁸ rakkaṇ¹⁹ ṭhapesi. Vaddhakī pi sakunaṇsa niṭṭhitakāle 'ajja sabbe pi dārake gahetvā āgaccheyyāsi' ti bhariyaṇ vatvā bhuttaṭātarāso puttadāraṇ sakunaṇsa kucchiyaṇ nisīdāpetvā vātapānena nikkhamitvā palāyi. So tesāṇ 'deva vaddhakī palāyatī' ti²⁰ kandantānaṇ yeva gantvā Himavante otaritvā ekaṇ nagaraṇ māpetvā²¹ Katṭhavāhanarājā nāma jāto.²²

¹ K. a. sutvā.² B. a. pi.³ F. C. C^a. B. °antena.⁴ K. B. °akaṇ.⁵ B. niṭṭhitaṇ.⁶ F. B. bahu. K. bahū.⁷ F. K. B. om.⁸ B. nisār°.⁹ K. B. nāg°. B. a. kiṇkāraṇā.¹⁰ F. K. B. aññehi.¹¹ K. B. sallāpe satī.¹² K. om. B. kamma°.¹³ S. °tū. C. C^a. °ti, om. ti.¹⁴ C. C^a. S. kumāro.¹⁵ S. pi. K. om.¹⁶ B. °etvā.¹⁷ C^a. corr. abhi°.¹⁸ B. °etvā.¹⁹ B. ār°.²⁰ F. a. na.²¹ K. a. tattha.²² B. a. ti.

Rajakumāro pi 'pāsādamahaṇ karissāmī' ti Satthāraṇ nimantetvā pāsādaṇ¹ catujātikagandhehi² paribhaṇḍaṇ³ katvā paṭhamaṇ ummārato paṭṭhāya celapattikaṇ⁴ patthari. So kira aputtako, tasmā 'sacāhaṇ puttaṇ vā dhītaṇ vā lacchāmi Satthā imaṇ akkamissatī' ti cintetvā patthari. So Satthari āgate Satthāraṇ⁵ pañcapatitṭhiteṇa vanditvā pattaṇ gahetvā 'pavisatha bhante' ti āha. Satthā na pāvisi. So dutiyam pi tatiyam pi yāci. Satthā apavisitvā va Ānandattheraṇ olokesi. Thero olokitasāññāy' eva vatthānaṇ⁶ anakkaṃaṇabhāvaṇ⁷ ṇatvā, 'saṇharantu⁸ rājakumāra dussāni, na Bhagavā celapattikaṇ akkamissati pacchimajanaṇaṇ. Tathāgato oloketi' ti dussāni saṇharāpesi. So dussāni saṇharitvā Satthāraṇ anto⁹ pavesetvā yāgukhajjakena sammānetvā¹⁰ ekamantaṇ nisinna¹¹ vanditvā āha: 'bhante ahaṇ¹² tumbhākaṇ upakārako tikkhatuṇ saraṇaṇ gato, kucchigato¹³ kir' amhi ekavāraṇ¹⁴ saraṇaṇ gato, dutiyaṇ tarunadārakāle, tatiyaṇ¹⁵ viññubhāvaṇ¹⁶ pattakāle, tassa me kasmā celapattikaṇ na akkamitthā' ti. 'Kiṇ pana tvaṇ kumāra cintetvā celāni atthari¹⁷ ti. "Sace puttaṇ vā dhītaṇ vā lacchāmi Satthā me¹⁸ akkamissatī" ti idaṇ cintetvā bhante¹⁹ ti. 'Ten' evāhaṇ²⁰ na akkamin' ti.²¹ 'Kiṇ panāhaṇ bhante

¹ K. B. °de.² S. catujj°. F. °tiga°. B. °iya°.³ B. °ikaṇ.⁴ B. °paṭikaṇ.⁵ C. C°. om.⁶ B. Satthāraṇ.⁷ B. anakkaṃabhāvaṇ.⁸ B. taṇ saṇharatu. K. saṇhara.⁹ B. a. °nivesanaṇ.¹⁰ K. santapetvā.¹¹ B. a. va.¹² F. om. K. ahaṇ bhante.¹³ K. B. a. ca. F. S. a. va.¹⁴ B. °vāre.¹⁵ K. a. pi.¹⁶ F. viññāta°. F. K. °bhāva°.¹⁷ K. °rasī.¹⁸ K. a. celāni. B. a. celapaṭikaṇ.¹⁹ K. a. attharāmī.²⁰ K. tenāhaṇ kumāra. B. a. taṇ.²¹ K. a. āha.

puttaṃ vā dhītaṃ vā n' eva¹ lacchāmī' ti. 'Āma kumārā' ti. 'Kiṅkaraṇā' ti. 'Purimakaattabhāve² jāyāya saddhiṃ pamādaṃ āpannattā'³ ti. 'Kasmiṃ kāle bhante' ti. Ath' assa Satthā atītaṃ āharitvā dassesi:⁴

'Atīte kira anekasatamanussā⁵ mahatiyā nāvāya samud-daṃ pakkhandiṃsu, nāvā samuddamajjhe bhijji, dve jayampatikā ekaṃ phalakaṃ gahetvā antaradīpakaṃ⁶ pavisiṃsu, sesā sabbe tatth' eva mariṃsu. Tasmiṃ kho pana dīpake mahāsakuṇasaṅgho vasati, te aññaṃ khādītabbakaṃ adisvā chātajjhattā sakunaṇḍakāni⁷ aṅgāresu pacitvā khādiṃsu, tesu appahontesu sakupaṇḍhāpe gahetvā⁸ khādiṃsu, evaṃ paṭhamavaye pi majjhimavaye pi pacchima-vaye pi⁹ khādiṃsu yeva, ekasmiṃ pi¹⁰ vaye appamādaṃ nāpajjiṃsu, eko pi ca nesāṃ appamādaṃ nāpajji.'¹¹

Satthā idaṃ tassa pubbakammaṃ dassetvā 'sace hi tvaṃ rājakumārā¹² ekasmiṃ pi vaye bhariyāya saddhiṃ appamādaṃ āpajjissa ekasmiṃ pi¹³ vaye putto vā dhītā vā uppajjeyya,¹⁴ sace vā¹⁵ pana vo eko pi appamatto abhavissa, taṃ paṭicca putto vā dhītā vā¹⁶ uppajjissa; kumārā, attānaṃ hi¹⁷ piyaṃ maññaṃānena tīsu¹⁸ vāyesu appamattena attā¹⁹ rakkhitabbo, evaṃ asakkontena ekavaye²⁰ pi rakkhitabbo yevā' ti vatvā imaṃ gātham āha:

157. 'Attānañ ce piyaṃ jañña rakkheyya naṃ surak-khitaṃ,

tiṇṇam aññātaraṃ²¹ yāmaṃ paṭijaggeyya paṇḍito' ti.

¹ K. C. C^a. na.

² K. purimaatta°.

³ C. C^a. corr. °nnā (C. °nnā).

⁴ B. desesi.

⁵ F. K. °satā ma°.

⁶ K. C. C^a. anantara°.

⁷ B. °aṇḍāni.

⁸ K. a. paccitvā.

⁹ K. om.

¹⁰ K. a. te.

¹¹ K. a. ti.

¹² K. kumārā.

¹³ C. C^a. vo.

¹⁴ C. C^a. °yyaṃ.

¹⁵ B. om.

¹⁶ F. C. C^a. a. na.

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁸ F. B. a. pi.

¹⁹ F. C. C^a. attānaṃ.

²⁰ K. ekasmiṃ vaye ca. C. C^a. °vāre. F. om. evaṃ . . . ra°.

²¹ K. mañña°.

dhammo kātabbo, sace¹ paṭhamavaye uggahitapariyattiyā aṭṭhakathaṇ² vinicchayaṇ³ kāraṇākāraṇaṇ ca pucchanto majjhimavaye pamādam āpajjati, pacchimavaye appamattena samaṇadhammo kātabbo yeva,⁴ evam pi tena attā paṭijaggito va hoti, evaṇ akarontassa pana attā piyo nāma na hoti pacchānutāpanen⁵ eva naṇ tāpeti ti.

Desanāvasāne rājakumāro⁶ sotāpattiphale patitṭhahi, sampattaparisāya pi sātthikā desanā⁷ ahoṣi ti.

Bodhirājakumārassa vatthu.⁸

2. UPANANDASAKYAPUTTATTHERAVATTHU.*

Attānam eva paṭhaman ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Upanandasakyaputtay⁹ ārabbha kathesi.

So kira thero dhammakathaṇ kathetuṇ cheko tassa appicchatādipaṭisaññuttaṇ¹⁰ dhammakathaṇ sutvā bahū bhikkhū naṇ¹¹ cīvarehi pūjetvā dhūtaṅgāni samādayiṇsu,¹² tehi visaṭṭhaparikkhāre so yeva¹³ gaṇhi. So ekasmiṇ antovasse upakaṭṭhe janapadaṇ agamāsi. Atha naṇ ekasmiṇ vihāre daharasāmaṇerā dhammakathikapemena 'bhante idha vassaṇ upethā' ti vatvā,¹⁴ 'idha kittakaṇ vassāvāsikaṇ labbhati' ti pucchite¹⁵ tehi 'ekeko sāṭako'¹⁶ ti vutte tattha upāhanā¹⁷ ṭhapetvā aññaṇ vihāraṇ

¹ K. a. pana.

³ F. °ya°.

⁵ K. B. °tāpen'.

⁷ K. dhammades°.

⁸ K. om. title. B. a. paṭhaman.

* Cf. F. J. III. 332.

⁹ K. B. Upanandaṇ Sa°.

¹¹ K. taṇ. B. ti°.

¹³ K. evaṇ.

¹⁵ K. B. pucchi.

¹⁷ K. B. °naṇ.

² K. °ā.

⁴ K. om.

⁶ K. Bodhirā°.

¹⁰ K. °disa°.

¹² S. B. °di°.

¹⁴ K. āhayaṇsu.

¹⁶ B. om.

agamāsi. Dutiyam pi¹ vihāraṇ gantvā 'idha kiṇ labbhati' ti pucchitvā 'dve sātakā' ti vutte kattarayaṭṭhiṇ² ṭhapesi. Tatiyaṇ vihāraṇ gantvā 'idha kiṇ labbhati' ti pucchitvā³ 'tayo sātakā' ti vutte⁴ udakatumbaṇ⁵ ṭhapesi. Catuttha-vihāraṇ⁶ gantvā 'idha kiṇ labbhati' ti pucchitvā 'cattāro sātakā' ti vutte 'sādhū idha vasissāmī' ti tattha vassaṇ upagantvā gahaṭṭhānaṇ c'eva bhikkhūnaṇ ca dhammakathaṇ kathesi, te naṇ bahūhi vatthehi c'eva cīvarehi ca pūjesuṇ. So vutthavasso itaresu pi vihāresu sāsanaṇ pesetvā 'mayā parikkhārassa ṭhapitattā vassāvāsikaṇ laddhabbaṇ, tam me⁷ paṇinantū' ti sabbaṇ āharāpetvā yānaṇ⁸ pūretvā pāyāsi. Ath' ekasmiṇ vihāre dve daharabhikkhū dve sātake ekaṇ ca kambalaṇ labhitvā 'tuyhaṇ⁹ sātakā¹⁰ hontu,¹¹ mayhaṇ kambalo' ti bhājetuṇ asakkontā maggasaṃpe nisīditvā vivadanti. Te taṇ therāṇ āgacchantaṇ disvā 'bhante tumhe no¹² bhājetvā dethā' ti vadiṇsu. 'Tumhe yeva¹³ bhājethā' ti. 'Na sakkoma bhante, tumhe yeva no bhājetvā dethā' ti¹⁴ 'Mama vacane ṭhassathā' ti. 'Āma ṭhassāmā' ti. 'Tena hi sādhu' ti¹⁵ tesāṇ dve sātake datvā 'ayaṇ dhammakathaṇ kathentānaṇ¹⁶ amhākaṇ pārupanāraho¹⁷ ti mahagghaṇ¹⁸ kambalaṇ ādāya pakkāmi. Daharabhikkhū vippaṭisārino¹⁹ Satthu santikaṇ gantvā tam attham ārocesuṇ. Satthā 'na bhikkhave idān' eva²⁰ tumhākaṇ

¹ K. om.² K. kataya°. B. katarā°³ B. pucchi.⁴ B. a. tattha.⁵ C. C°. °kuṇḍaṇ. S. °kumbhaṇ.⁶ K. B. °tthaṇ vi°.⁷ B. tumhe.⁸ K. yānaṇ.⁹ K. tumhākaṇ.¹⁰ K. °kaṇ.¹¹ K. C. C°. hotu.¹² K. om.¹³ K. B. om.¹⁴ B. a. tena hi.¹⁵ K. a. so.¹⁶ J. vinayadharānaṇ. B. dhammaka°.¹⁷ K. pāpuraṇaṇ hotu.¹⁸ B. mahantaṇ.¹⁹ B. a. hutvā.²⁰ K. a. sa.

santakaṇ¹ gaheṭvā² vipphaṇṣārino karoti, pubbe pi akāsi yevā³ ti³ atītaṇ āhari :

‘Atītasmiṇ⁴ Anutīracārī ca Gambhīracārī cā ti dve uddā mahantaṇ rohitamacchaṇ labhivā ‘mayhaṇ sīsaya hotu tava naṅguṭṭhaṇ’ ti vivādāpannā bhājetuṇ asakkontā ekaṇ sigālaya disvā āhaṇsu : ‘mātula imaṇ no bhājetvā dehī’ ti. ‘Ahaṇ raññā vinicchayaṭṭhāne ṭhapito,⁵ tattha ciraṇ nisiditvā jaṅghāvihāratthāya āgato ‘mhi, idāni⁶ okāso natthī’ ti. ‘Mātula mā evaṇ karoṭha, bhājetvā eva no⁷ dethā’ ti. ‘Mama vacane ṭhassathā’ ti. ‘Ṭhas-sāma mātulā’ ti. ‘Tena hi sādhu’ ti sīsaya chinditvā ekamante akāsi, naṅguṭṭhaṇ ekamante,⁸ katvā ca pana ‘tātā yena pana⁹ vo anutīre caritaṇ so naṅguṭṭhaṇ gaṇ-hatu, yena gambhīre caritaṇ tassa sīsaya hotu, ayam pana majjhimakhaṇḍo¹⁰ mama vinicchayaḍḍhamme ṭhitassa bhavissatī’ ti te¹¹ saññāpento :

‘Anutīracārī naṅguṭṭhaṇ sīsaya Gambhīracārino
athāyaṇ majjhimo khaṇḍo dhammaṭṭhassa
bhavissatī’ ti

imaṇ gāthaṇ¹² vatvā majjhimakhaṇḍaya ādāya pakkāmi, te vipphaṇṣārino taṇ oloketvā aṭṭhaṇsu’.

Satthā imaṇ atītaṇ dassetvā ‘evam esa atīte pi tumhe vipphaṇṣārino akāsi yevā’ ti vatvā¹³ te bhikkhū saññāpetvā Upanandaṇ garaḥanto ‘bhikkhave paraṇ ovadantena¹⁴ nāma paṭhamam eva attā¹⁵ patirūpe¹⁶ patitṭhāpetabbo’ ti vatvā imaṇ gātham āha :

158. ‘Attānam eva paṭhamayaṇ patirūpe nivesaye,
ath’ aṇṇam anusāseyya na kilisseyya¹⁷ paṇḍito’ ti.

¹ K. om.

³ K. a. vatvā.

⁵ K. C. C^a. om.

⁷ B. om.

⁹ B. om.

¹¹ C. C^a. tesayaṇ.

¹³ K. B. om.

¹⁵ B. attānaṇ. ¹⁶ S. a. ṭhāne.

² K. B. a. tumhe.

⁴ K. B. a. hi.

⁶ K. B. a. me.

⁸ K. B. a. akāsi.

¹⁰ S. B. °mo kha^o.

¹² F. J. III. 334.

¹⁴ K. C C^a. °nto.

¹⁷ B. kileseyya.

Tattha patirūpe nivesaye ti anucchavike guṇe patitṭhāpeyya, idaṇ vuttaṇ hoti: yo appicchatādiguṇehi vā ariyavaṇṣapaṭipadādihi¹ vā² paraṇ anusāsītukāmo so attānam eva paṭhamatarāṇ³ tasmiṇ guṇe patitṭhāpeyya, evaṇ patitṭhāpetvā atha⁴ aññaṇ tehi guṇehi anusāseyya, attānaṇ hi tattha anivesetvā kevalaṇ param eva anusāsamāno parato nindaṇ labhitvā kilissati nāma, tattha attānaṇ nivesetvā anusāsamāno parato pasaṇṣaṇ labhati, tasmā na kilissati nāma, evaṇ karonto paṇḍito na kilisseyya ti.⁵

Desanāvasāne te dve bhikkhū sotāpattiphale patitṭhahiguṇsu, mahājanassāpi sātthikā desanā⁶ ahoṣi ti.

Upanandasakyaputtassa vatthu.⁷

3. PADHĀNIKATISSATTHERAVATTHU.*

Attānaṇ ce⁸ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Padhānikatissattheraṇ ārabba kathesi.

So kira Satthu santike kammaṭṭhānaṇ gahetvā pañcassate bhikkhū ādāya araṇṇe vassaṇ upagantvā 'āvuso dharamānakabuddhassa⁹ vo santike¹⁰ kammaṭṭhānaṇ gahitaṇ, appamattā¹¹ samaṇadhammaṇ karothā' ti ovaḍitvā sayāṇ gantvā nipajjitvā supati. Te bhikkhū paṭhamayāmaṇ¹² caṇkamitvā majjhimayāme vihāraṇ¹³ pavisanti. So niddāyitvā pabuddhakāle¹⁴ tesāṇ santikaṇ gantvā 'kiṇ tumhe "nipajjitvā niddāyissāmā" ti āgatā,¹⁵ siḡhaṇ

¹ C^a. °saṇvāsa°. K. ariyasampati°.

² K. om.

³ B. °maṇ.

⁴ K. B. ath'.

⁵ B. kilissati.

⁶ K. dhammades°.

⁷ K. om. title. B. °rava°, and a. dutiyan.

* Cf. F. J. I. 485.

⁸ K. a. tathā kayirā.

⁹ B. °kassa bu°.

¹⁰ S. °kā. K. B. sa° vo.

¹¹ B. q. va.

¹² K. B. °yāme.

¹³ B. a. gantvā.

¹⁴ K. pabujjhatu°.

¹⁵ K. °ntvā.

nikkhamitvā samaṇadhammaṃ karoṭhā' ti vatvā sayañ gantvā tath' eva supati. Itare majjhimayāme¹ pi² baḥi caṅkamitvā pacchimayāme vihāraṃ pavisaṇti. So puna pi pabujjhitvā tesañ santikaṃ gantvā te viharā niharitvā sayañ puna³ gantvā supat' eva.⁴ Tasmiṃ niccakālaṃ evañ karonte te bhikkhū sajjhāyaṃ vā⁵ kammaṭṭhānaṃ vā manasikātaṃ nāsakkhiṃsu, cittaṃ aññathattaṃ agamāsi. Te 'amhākaṃ ācariyo ativiya āradḍhaviriyo, parigaṇhis-sāma nan' ti parigaṇhantā tassa kiriyaṃ disvā 'naṭṭh' amha āvuso, ācariyo no tuccharavaṃ ravatī' ti vadiṃsu.⁶ Tesañ ativiya niddāya kilamantānaṃ ekabhikkhū pi visesaṃ nibbattetuṃ nāsakkhi.⁷ Te vutthavassā Satṭhu santikaṃ gantvā Satthārā katapaṭisaṇthārā 'kiya bhikkhave appa-mattā hutvā samaṇadhammaṃ karitthā' ti pucchitā⁸ tam atthaṃ ārocesuṃ. Satthā 'na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa tumbhākaṃ antarāyama akāsi⁹ yevā' ti vatvā tehi yācito,¹⁰

'Amātāpitari¹¹ saṃvaḍḍho anācariyakule vasaṃ
nāyama akālaṃ kālaṃ vā abhijānāti¹² kukkuṭo' ti¹³

imaṃ Akālarāvikkutaṇṇajātakaṃ vitthāretvā kathesi, 'tadā hi¹⁴ so kukkuṭo ayaṃ Padhāṇikatissatthero ahoṣi, ime pañcasatā bhikkhū te māṇava ahesuṃ, disāpāmoḁkhā-cariyo¹⁵ aham evā' ti.

Satthā imaṃ jātaṃ vitthāretvā¹⁶ 'bhikkhave paraṃ ovaḍantaṇa nāma attā¹⁷ sudanta kātabbo, evañ ovaḍanto¹⁸

¹ K. °yāma (for °aṃ).

² K. om. B. om. pi . . . pacchimayāme.

³ K. pana.

⁴ B. tath' eva supati.

⁵ K. om.

⁶ C. C^a. om.

⁷ C. C^a. °iṃsu.

⁸ B. °tvā, a. te.

⁹ K. kāsī.

¹⁰ S. āradḍhito. C. C^a. a. atītaṃ āharitvā.

¹¹ K. B. °pitu.

¹² B. nābhi°.

¹³ F. J. I. 436.

¹⁴ C. C^a. om.

¹⁵ B. °o ā°.

¹⁶ B. °itvā.

¹⁷ B. attānaṃ.

¹⁸ B. vadanto.

hi¹ sudanto hutvā dameti nāmā' ti vatvā imaṃ gātham āha:

159. 'Attānañ ce tathā kayirā² yath' aññam³ anusāsati, sudanto vata dametha, attā hi kira duddamo' ti.

Tass' attho: yathā⁴ hi⁵ bhikkhu 'paṭhamayāmādisu caṅkamitabban' ti vatvā paraṃ ovaḍati⁶ sayam caṅkamā-dīni adhiṭṭhahanto attānañ ce⁷ tathā kayirā yath' aññaṃ anusāsati, evaṃ sante sudanto vata dame-tha,⁸ yena guṇena paraṃ anusāsati tena attanā⁹ sudanto hutvā dameyya. Attā hi kira duddamo ti ayaṃ hi attā nāma duddamo, tasmā yathā so sudanto hoti tathā dametabbo' ti.

Desanāvasāne pañcasatāpi te bhikkhū arahattaṃ pāpu-niṃsū ti.

Padhānikatissattherassa vatthu.¹⁰

4. KUMĀRAKASSAPAMĀTUTTHERIVATTHU.*

Attā hi attano nātho ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Kumārakassapattherassa māta-raṃ ārabba kathesi.

Sā kira Rājagahanagare seṭṭhidhītā viññutaṃ patta-kālato paṭṭhāya pabbajjaṃ yāci. Atha¹¹ punappuna yāca-mānāpi¹² ca mātāpitunnāṃ santike¹³ pabbajjaṃ alabhivā

¹ B. a. attano.

² B. kariyā.

³ S. B. yathāññam.

³ C. C^a. S. tathā.

⁵ K. S. om.

⁶ B. °di.

⁷ C. C^a. ca.

⁸ B. a. ti.

⁹ K. attānaṃ.

¹⁰ K. no title. B. °rava°, and a. tatīyaṃ.

* Cf. F. J. I. 145.

¹¹ K. B. om. C. C^a. a. naṃ. S. a. sā.

¹² K. yāciya°.

¹³ K. B. °ikā.

vayappattā patikulāṇ gantvā patidevatā hutvā agāramajjhe vasi.¹ Ath' assā na cirass' eva² kucchiyaṇ³ gabbho pati-
tṭhahi, sā pan' assa⁴ patitṭhitabhāvaṇ ajānitvā va sāmikaṇ
ārādhettvā pabbajjaṇ yāci. Atha naṇ so mahantena sak-
kārena bhikkhuniupassayaṇ netvā ajānanto Devadatta-
pakkhiyānaṇ⁵ bhikkhunīnaṇ⁶ santike pabbājesi. Aparena
samayena bhikkhuniyo tassā gabbhinibhāvaṇ űatvā tāhi
'kiṇ idan' ti vuttā⁷ 'nāhaṇ ayye⁸ jānāmi kim etaṇ, silaṇ
vata⁹ me arogam evā ti bhikkhuniyo taṇ Devadattassa
santikaṇ netvā 'ayaṇ bhikkhunī saddhāpabbajitā,¹⁰ imissā
mayaṇ gabbhassa patitṭhitabhāvaṇ¹¹ kālaṇ na jānāma, kiṇ
dāni karomā' ti pucchisū. Devadatto 'mā mayhaṇ
ovādakārikānaṇ bhikkhunīnaṇ ayaso uppajjatū' ti¹² etta-
kam eva cintetvā 'uppabbājetha nan' ti āha. Taṇ sutvā
sā¹³ daharā 'mā maṇ ayye nāsetha, nāhaṇ Devadattaṇ
uddissa pabbajitā, etha maṇ Satthu santikaṇ Jetavanaṇ
nethā' ti. Tā taṇ ādāya Jetavanaṇ gantvā Satthu āro-
cesuṇ, Satthā 'tassā gihikāle gabbho patitṭhito' ti jānanto
pi paravādamocanattaṇ rājānaṇ Pasenadikosalaṇ Mah-
Ānāthapiṇḍikaṇ¹⁴ CūlĀnāthapiṇḍikaṇ¹⁵ Visākhaṇ¹⁶ upāsi-
kaṇ aṇṇāni ca mahākulāni pakkosāpetvā Upālitttheraṇ
āṇāpesi: 'gaccha imissā daharāya¹⁷ catuparisamajjhe
kammaṇ parisodhehi'¹⁸ ti. Thero raṇṇo purato Visākhaṇ
pakkosāpetvā¹⁹ taṇ adhikaraṇaṇ paṭicchāpesi. Sā sāṇi-
pākāraṇ parikkhipāpetvā antosāṇiyaṇ²⁰ tassā hatthapāda-

¹ K. B. agāraṇ ajjhāvasi. F. vasati.

² K. cirassena.

³ K. B. °ismiṇ.

⁴ B. gabbhassa.

⁵ K. B. °kānaṇ.

⁶ K. °ūnaṇ.

⁷ K. puṭṭhā.

⁸ F. a. na taṇ.

⁹ K. pana.

¹⁰ K. saddhāya pa^c.

¹¹ F. K. B. om. °bhāvaṇ. S. a. jānāma. Read °vakā°?

¹² K. °atu. C. C^a. °ati.

¹³ F. om. C. C^a. tā.

¹⁴ K. Mahā-An°.

¹⁵ K. B. Cūla-An°.

¹⁶ F. B. °ā°.

¹⁷ K. B. a. bhikkhuniyā.

¹⁸ K. so°.

¹⁹ B. a. tesāṇ.

²⁰ C^a. sāṇiyaṇ.

nābhiudarapariyosānāni oloketvā māse¹ divase samānetvā² 'gihibhāve imāya gabbho laddho' ti ñatvā therassa tam atthaṇ ārocesi. Ath' assā thero parisamajjhe parisuddhabhāvaṇ paṭiṭṭhāpesi. Sā aparena samayena Padumuttara-buddhassa³ pādamūle paṭthitapaṭṭhanaṇ mahānubhāvaṇ puttaṇ vijāyi. Ath' ekadivasaṇ rājā bhikkhuniupassaya-samīpena⁴ gacchanto dārakasaddaṇ sutvā, 'kiṇ idan' ti pucchitvā, 'deva ekissā bhikkhuniyā putto jāto, tass' esa saddo' ti vutte⁵ kumāraṇ attano gharāṇ netvā dhātinaṇ adāsi. Nāmagahaṇadivase c' assa 'Kassapo' ti nāmaṇ katvā kumārapihārena vaddhitattā⁶ 'Kumārakassapo' ti saṇjāniṇsu. So kilāmaṇḍale daharake paharitvā 'nimmātāpitiken' amhā pahaṭā' ti vutte rājānaṇ upasaṇkamitvā 'deva maṇ "nimmātāpitiko" ti vadanti, mātaram me ācikkhathā' ti pucchitvā raññā dhātiyo dassetvā 'imā te mātaro' ti vutte 'na ettikā⁷ mama⁸ mātaro, ekāya me mātara bhavitabbaṇ, tam me ācikkhathā' ti āha.⁹ Rājā 'na sakkā imaṇ vañcetun' ti cintetvā 'tāta tava mātā bhikkhunī, tvaṇ mayā bhikkhuniupassayā ānito'¹⁰ ti. So tāvatāken'¹¹ eva samuppannasayaṇvego hutvā 'tāta pabbājetha man' ti āha. Rājā 'sādhu tātā' ti taṇ mahantena sakkārena Satthu santike pabbājesi. So laddhūpasampado 'Kumārakassapaṭṭhero' ti paññāyi. So Satthu santike kammaṭṭhānaṇ gahetvā araññaṇ pavisitvā vāyaṇitvā¹² visesaṇ nibbattetuṇ asakkonto 'puna kammaṭṭhānaṇ vise-setvā gahessāmī'¹³ ti Satthu santikaṇ āgantvā¹⁴ Andhavanē vihāsi. Atha naṇ Kassapabuddhakāle ekato samana-dhammaṇ katvā anāgāmiphalāṇ patvā Brahmaloḷe nibbattabhikkhu¹⁵ Brahmaloḷato āgantvā pannarasa¹⁶ pañhe

¹ K. B. māsa°.³ K. om. °buddhassa.⁵ F. K. B. a. taṇ.⁷ K. B. °akā.⁹ C. C°. om.¹¹ B. tāva ettaken'.¹³ B. gahi°¹⁵ B. nibbattita°.² K. su°.⁴ B. C. C°. °pe.⁶ K. vu°.⁸ B. me.¹⁰ K. nīto.¹² C°. °anto.¹⁴ K. B. gantvā.¹⁶ B. pannarasa.

pucchitvā 'ime pañhe t̥hapetvā Satthāraṇa añño¹ vyākātuṇ samattho² natthi, gaccha Satthu santike imesaṇ atthaṇ ugganḥā' ti uyyojesi. So tathā katvā pañhavissajjanāvasāne arahattaṇ pāpuṇi.³

Tassa pana nikkhantadivasato⁴ patthāya dvādasavassāni mātu bhikkhuniyā akkhihi assūni pavattiṇsu.⁵ Sā putta-viyoga dukkhitā assutintena⁶ eva mukhena bhikkhāya caramānā antaravithiyaṇ therāṇa disvā va⁶ 'putta puttā' ti viravantī taṇa gaṇhituṇ⁷ upadhāvamānā parivattitvā⁸ pati. Sā thanehi khiraṇa muñcantehi utthahitvā allacīvarā gantvā therāṇa gaṇhi. So cintesi: 'sacāyaṇa mama santikā madhuravacanaṇa⁹ labhissati vinassissati, thaddham eva katvā imāya saddhiṇa sallapissāmī' ti. Atha naṇa āha: 'kiṇ karontī vicarasi,¹⁰ sinehamattam pi chindituṇa na sakkosī' ti. Sā 'aho corassa¹¹ kathā' ti cintetvā 'kiṇ vadesi tātā' ti vatvā puna pi tena tathā¹² eva vuttā¹² cintesi: 'ahaṇa imassa kāraṇā dvādasavassāni assūni dhāretuṇa¹³ na sakkomi, ayaṇa pan' eva¹⁴ thaddhahadayo ti¹⁵ kiṇ me iminā' ti puttāsinehaṇa ucchinditvā¹⁶ taṇa divasam eva arahattaṇa pāpuṇi.

Aparena samayena¹⁷ dhammasabhāyaṇa kathaṇa samuttāpesuṇa: 'manaṇa vata¹⁸ Devadattena evaṇa¹⁹ upanissaya-sampanno Kumārakassapo ca therī ca nāsita, Satthāpi tesuṇa²⁰ patiṭṭhā jāto,²¹ aho buddhā nāma lokānukampakā'

¹ F. a. ko.

² B. a. nāma.

³ Cf. Majjhima i. 142. Vammikasutta.

⁴ F. °ditṭhakālato.

⁵ K. vattayinṇsu.

⁶ K. om. ⁷ B. pāpuṇituṇa.

⁸ B. pati°. K. °etvā.

⁹ MSS. and Edd. a. na. B. om.

¹⁰ B. °ti.

¹¹ S. therassa. K. kakkhalacorassa. B. kakkhalathe-rassa.

¹² C. C°. vutte.

¹³ B. sandhār°.

¹⁴ K. pana maṇa.

¹⁵ B. om.

¹⁶ F. K. B. chi°.

¹⁷ K. a. bhikkhū.

¹⁸ K. B. āvuso for ma° va°.

¹⁹ K. om.

²⁰ B. pana tesuṇa. K. pana nesaṇa, om. pi.

²¹ B. a. ti.

ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave idān' eva ahaṇ imesaṇ paccayo ca¹ patiṭṭhā ca² jāto, pubbe pi tesāṇ patiṭṭhā ahoṣiṇ yevā' ti vatvā :

'Nigrodham eva seveyya, na Sākhā upasaṇvase,
nigrodhasmiṇ mataṇ seyyo yaṇ ce³ Sākhasmiṇ
jīvitān' ti⁴

imaṇ Nigrodhajātakaṇ vitthārena kathetvā⁵ 'tadā sākhamigo Devadatto ahosi, parisāpi 'ssa⁶ Devadattaparisā,⁷ vārappattā migadhenu⁸ therī ahosi, putto Kumārakassapo, gabbhinimigiyā jīvitāṇ pariccajītvā gato nigrodhamigarājā pana aham evā' ti jātakaṇ samodhānetvā puttāsinehaṇ chinditvā theriyā attanā va attano patiṭṭhānakatabhāvaṇ⁹ pasaṇsanto¹⁰ 'bhikkhave yasmā parassa attaniṭṭhitena¹¹ saggaparāyaṇo¹² vā maggaparāyaṇo¹² vā bhavituṇ na sakkā, tasmā¹³ attā¹⁴ va attano nātho, paro kiṇ¹⁵ karissati' ti vatvā imaṇ gātham āha :

160. 'Attā hi attano nātho, ko hi nātho paro siyā,
attanā hi sudantena nāthaṇ labhati dulla-
bhan' ti.

Tattha nātho ti patiṭṭhā, idaṇ vuttaṇ hoti : yasmā attaniṭṭhitena attasampannena¹⁶ kusalaṇ katvā saggaṇ vā pāpūṇiṭuṇ maggaṇ vā bhāvetuṇ phalaṇ vā sacchikātuṇ

¹ S. B. om.

³ B. yaṇ ve.

⁵ K. katvā.

⁷ K. a. va.

⁹ C. C^a. S. °kataṇ bhā°.

¹¹ F. C. C^a. °ite.

¹³ C. C^a. rep.

¹⁵ K. B. kiṇ paro.

¹⁶ B. attani sa°. K. attanā sampatinā kusalabhedena atthasamāpattikena.

² B. om.

⁴ F. J. I. 152.

⁶ B. om.

⁸ B. om.

¹⁰ K. B. pakāsento.

¹² K. B. °yanena.

¹⁴ F. C. C^a. S. attanā.

sakkā, tasmā hi attā¹ va attano patiṭṭhā' ti,² paro ko nāma kassa patiṭṭhā siyā? attanā eva hi sudantena nibbi-sevanena arahattaphalasamkhātayaṃ dullabhaṃ nāthaṃ labhati,³ arahattaṃ hi sandhāya idha⁴ nāthaṃ labhati dullabhaṃ ti vuttaṃ.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuniṃsū ti.⁵

Kumārakassapattherassa vatthu.⁶

5. MAHĀKĀLAUPĀSAKAVATTHU.

Attanā va kataṃ pāpaṃ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ Mahākālaṃ nāma sotāpannaṃ upāsakaṃ ārabba kathesi.

So kira māsassa aṭṭhadvase⁷ uposathiko hutvā vihāre sabbarattiṃ dhammaṃ⁸ sunāti. Atha⁹ rattiṃ corā¹⁰ ekasmiṃ gehe sandhiṃ bhinditvā¹¹ bhaṇḍakaṃ¹² gahetvā¹³ lohabhājanasaddena pabuddhehi sāmikehi anubaddhā gahitaḥhitāṃ,¹⁴ chaḍḍetvā palāyiṃsu, sāmikāpi te¹⁵ anubandhiṃsu yeva. Te disvā pakkhandiṃsu, eko pana vihāra-maggaṃ gahetvā Mahākālassa rattiṃ dhammakathaṃ sutvā pāto va pokkharaniṭṭhā mukhaṃ dhovantassa purato bhaṇḍikaṃ¹⁶ chaḍḍetvā palāyi. Core anubandhitvā¹⁷ āgatamanussā bhaṇḍikaṃ disvā 'tvaṃ no gehe sandhiṃ chinditvā bhaṇḍikaṃ haritvā dhammaṃ karonto¹⁸ viya

¹ B. attanā.

² K. siyā.

³ C. C^a. a. sā.

⁴ K. om.

⁵ K. om.

⁶ K. no title. B. °pamātutheriva°, and a. catutthaṃ.

⁷ S. °esu. B. aṭṭhame divase.

⁸ K. B. S. dhammakathaṃ.

⁹ K. C. C^a. S. a. naṃ.

¹⁰ C. C^a. ratticoro.

¹¹ B. chi°. K. sañchi°.

¹² B. °ikaṃ,

¹³ K. gaṇhantā.

¹⁴ B. gahitabhaṇḍaṃ.

¹⁵ K. ne.

¹⁶ K. °akaṃ.

¹⁷ K. °antā.

¹⁸ K. B. suṇanto.

carasī'¹ ti taṇ gahetvā pothetvā māretvā chaḍḍetvā agamaṇsu.² Atha naṇ pāto va pāṇiyaghaṭaṇ ādāya gatā daharasāmaṇerā disvā 'vihāre dhammakathaṇ sutvā sayita-upāsako³ ayuttaṇ maraṇaṇ labhī'⁴ ti vatvā Satthu⁵ ārocesuṇ. Satthā 'āma bhikkhave imasmiṇ attabhāve Kālena appatirūpaṇ maraṇaṇ laddhaṇ, pubbe katakam-massa pana tena yuttam eva laddhan' ti vatvā tehi yācito tassa pubbakammaṇ kathesi:

'Atīte kira Bārāṇasirañño vijite ekassa paccanta-gāmassa aṭavimukhaṇ⁶ corā paharanti, rājā aṭavimukhe ekaṇ rājabhaṭaṇ ṭhapesi, so bhaṭiṇ gahetvā manusse orato pāraṇ⁷ neti, pārato oraṇ āneti.⁸ Ath' eko manusso abhirūpaṇ attano bhariyaṇ cūlayānakaṇ āropetvā taṇ ṭhānaṇ agamāsi. Rājabhaṭo taṇ itthiṇ disvā va⁹ jātasineho¹⁰ tena 'aṭaviṇ no sāmī atikkamehī' ti vutto¹¹ pi 'idāni vikālo,¹² pāto va atikkameśāmī'¹³ ti āha. So 'sakālo sāmī idān' eva no nehī' ti. 'Nivatta bho,¹⁴ amhākaṇ yeva gehe āhāro ca nivāso ca bhavissatī' ti. So n'eva nivattituṇ iochi, itaro purisānaṇ saññaṇ datvā yānakaṇ nivattāpetvā aniechantass' eva¹⁵ dvārakoṭṭhake nivāsaṇ datvā āhāraṇ paṭiyādāpesi.¹⁶ Tassa pana gehe ekaṇ maṇiratanāṇ atthi, so taṇ¹⁷ tassa yānakantare pakkhipāpetvā paccūsakāle corānaṇ pavitṭhasaddaṇ kāresi. Ath' assa purisā 'maṇiratānaṇ sāmī corehi gahitaṇ'¹⁸ ti ārocesuṇ. So gāmadvāresu rakkaṇ¹⁹ ṭhapetvā 'antogāmato nikkhamante vicinathā' ti āha. Itaro pi²⁰ pāto va yānakaṇ

¹ K. vicar°. B. vicaratī.

² K. vasita°.

³ B. Satthāraṇ.

⁴ K. paraṇ.

⁵ C. C°. om.

⁶ K. B. vutte.

⁷ S. °kām°. C. C°. °issāmī.

⁸ K. ev' assa.

⁹ B. om.

¹⁰ K. B. ār°.

¹¹ B. °iysu.

¹² B. °atī.

¹³ K. B. °khe.

¹⁴ B. neti.

¹⁵ K. B. sañjāta°.

¹⁶ K. a. jāto.

¹⁷ B. nivattito.

¹⁸ K. paṭipāpesi.

¹⁹ B. haṭaṇ.

²⁰ C. C°. om.

yojetvā pāyāsi. Ath' assa yānakaṃ sodhentā¹ attanā ṭhapitamāniratanā² disvā santajjetvā³ 'tvaṃ⁴ maṇiṃ gahetvā palāyāsi' ti pothetvā 'gahito no sāmi coro' ti gāmaḥhojakassa⁵ dassesuṃ. So 'bhaddakassa vata⁶ me gehe nivāsaṃ datvā bhattaṃ dinnaṃ,⁷ gaṇhatha naṃ pāpapurisaṃ' ti pothāpetvā māretva chaddāpesi. Idaṃ tassa pubbakammaṃ. So tato cuto Avīcimhi nibbattitvā tattha dīgharattaṃ paccitvā, vipākāvasesena attabhāvasate tath' eva pothito maraṇaṃ pāpuni'.

Evaṃ Satthā Mahākālassa pubbakammaṃ kathetvā⁸ 'bhikkhave evaṃ ime satte attanā katapāpakammam eva catūsu apāyesu abhimatthati⁹ ti vatvā imaṃ gātham āha :

161. 'Attanā va⁹ kataṃ pāpaṃ attajaṃ¹⁰ attasam-
bhavaṃ
abhimatthati * dummedhaṃ vajiraṃ v' amha-
mayaṃ¹¹ maṇin' ti.

Tattha vajiraṃ¹² v' amhamayaṃ maṇin ti vajiraṃ va amhamayaṃ¹³ maṇiṃ, idaṃ vuttaṃ hoti : yathā pāsāṇa-mayaṃ pāsāṇasambhavaṃ vajiraṃ¹⁴ tam eva amhamayaṃ maṇiṃ attano¹⁵ uttāhanatthānasaṅkhātāṃ¹⁶ pāsāṇamaṇiṃ khādītva chiddāchiddaṃ¹⁷ khaṇḍākhāṇḍikaṃ¹⁸ katvā aparibhogaṃ karoti, evam evaṃ attanā kataṃ attani jātaṃ

¹ B. °nto.

² B. °itaṃ ma°.

³ B. sante°.

⁴ B. om.

⁵ B. °bhaṭakassa. K. °bhattakassa.

⁶ B. tava.

⁷ B. a. maṇiṃ gahetvā gato.

⁸ K. B. dassetvā.

⁹ K. B. hi.

¹⁰ K. atrajaṃ.

* S. °ntha°.

¹¹ K. v' amhayaṃ, al. S. v' asmamayaṃ, al.

¹² K. om.

¹³ F. C. amhayaṃ.

¹⁴ F. C. C. °ri.

¹⁵ C. C. om.

¹⁶ B. om. °ttāhāna°.

¹⁷ B. °ddāṃ °ddāṃ. S. chiddāva°.

¹⁸ B. °ṇḍaṃ °ṇḍaṃ. S. khaṇḍāva° K. °ṇḍaṃ.

attasambhavaṃ paṇaṃ dummedhaṃ nippaṇṇaṃ puggalaṃ¹
catūsu apāyesu abhimatthati kantati² viddhaṇseti ti.

Desanāvasāne sampattabhikkhū sotāpattiṭṭhalādini pāpu-
ṇṇisū ti.

Mahākālanāmasotāpannaupāsakassa vatthu.³

6. DEVADATTAVATTHU.

Yassa accantī⁴ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Veḷuvane viharanto Devadattaṃ ārabba kathesi.

Ekasmiṃ hi⁵ divase bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ
samutṭhāpesuṃ: 'āvuso Devadatto dussīlo pāpadhammo
dussilyakāraṇeṃ'⁶ eva vaḍḍhitāya taṇhāya Ajātasattuṃ
saṅgaṇhitvā mahantaṃ lābhasakkāraṃ nibbattetvā Ajāta-
sattuṃ pitu vadhe samādapetvā tena saddhiṃ ekato hutvā
nānappakārena Tathāgatassa vadhāya parisakkatī' ti.
Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya
sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na
bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto nānappakārena
mayhaṃ vadhāya parisakkatī' ti vatvā Kuruṅgamiga-
jātakādini⁷ kathetvā⁸ 'bhikkhave accantadussilyapug-
galaṃ'⁹ nāma dussilyakāraṇā¹⁰ uppannā¹¹ taṇhā māluvā
viya sālaṃ pariyonandhitvā¹² sambhañjamānā¹³ nirayādisu
pakkhipatī' ti vatvā imaṃ gātham āha :

¹ B. °laṇ ca.

² B. om. F. C. C°. katan ti.

³ K. no title. C. C°. °lannāma°. B. Mahākālaupāsaka-
vatthu, and a. pañcamaṃ.

⁴ S. accanta iti. K. °adussīlan. B. °adussilyan.

⁵ C. C°. S. om.

⁶ C. C°. S. pāpadu°. C. S. °lla°. K. °la°. B. °kāraken'.

⁷ F. J. I. 178-4; II. 152-5. C. C°. °āni.

⁸ C. C°. S. vatvā.

⁹ K. S. °dussīlaṃ pu°. B. °dussīla°.

¹⁰ B. °kārakā.

¹¹ C. C°. °nna°.

¹² K. °ddh°.

¹³ F. C. C°. S. °jj°.

162. 'Yassa accantadussilyaṇ māluvā sālam iv' otataṇ¹
karoti so tath' attānaṇ yathā naṇ icchati diso' ti.

Tattha accantadussilyan ti ekantadussilyabhāvo
gihi vā hi² jātito paṭṭhāya dasa akusalakammapathe
karonto, pabbajito vā upasampannadivasato paṭṭhāya
garukāpattiṇ āpajjamāno accantadussilyo³ nāma, idha
pana so⁴ dvīsu tīsu⁵ attabhāvesu dussilo, etassa gatiyā
āgataṇ dussilyabhāvaṇ⁶ sandhāy' etaṇ vuttaṇ, dussilya-
bhāvo⁷ ti c' ettha dussilassa cha dvārāni nissāya uppanna-
taṇhā⁸ veditabbā. Māluvā sālam iv' otatan ti yassa
puggalassa taṇ taṇhāsaṅkhataṇ dussilyaṇ yathā nāma
māluvā sālaṇ otaranti⁹ deve vassante pattehi udakaṇ
paṭicchitvā¹⁰ sambhañjanavasena¹¹ sabbatthakam eva pari-
yonandhati¹² evaṇ¹³ otataṇ pariyonandhitvā ṭhitaṇ, so
māluvāya sambhañjitvā¹⁴ bhūmiyaṇ pātiyamāno¹⁵ rukkho
viya tāya dussilasāṅkhātāya taṇhāya sambhañjitvā apāyesu
pātiyamāno yathā naṇ anattakāmo diso icchati tathā
attānaṇ¹⁶ karoti nāmā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇsū ti.
Devadattassa vatthu.¹⁷

¹ K. ott°. B. otth°, *so infra*.

² K. *om.*

³ K. B. S. °dussilo.

⁴ K. *yo.*

⁵ K. *om.*

⁶ K. B. dussila°.

⁷ B. C°. K. dussila°.

⁸ B. °nnā ta°.

⁹ K. ottataṇ. B. otthataṇ. C. C°. *a. ti.* S. ottharanti.

¹⁰ B. sampa°.

¹¹ K. sambhañjamāna°. F. C. C°. S. °aja°.

¹² F. C. C°. pariyosānanti.

¹³ S. B. *a.* attabhāvaṇ.

¹⁴ F. S. °aji°. C. C°. saṅharitvā.

¹⁵ C. C°. patitamāno.

¹⁶ C. C°. attanā. F. attanaṇ.

¹⁷ K. *no title.* B. °ttava°, *and a. chaṭṭhaṇ.*

SAṄGHABHEDAPARISAṆKANAVATTHU.*

Sukarāṇi ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Veluvane viharanto saṅghabhedaparisaṅkhanā ārabba kathesi.¹

Ekadivasaṇ hi² Devadatto saṅghabhedāya parisak-kanto³ āyasmantaṇ Ānandaṇ piṇḍāya carantaṇ disvā attano adhippāyaṇ ārocesi. Taṇ sutvā therō Satthū santikaṇ gantvā Bhagavantam etad avoca : 'idāhaṇ⁴ bhante pubbaṇhasamayaṇ⁵ nivāsetvā pattacivaraṇ ādāya Rāja-gahaṇ piṇḍāya pāvisiṇ, addasā kho maṇ bhante Devadatto Rājagahe piṇḍāya carantaṇ⁶ disvā yenāhaṇ ten' upasaṇ-kami, upasaṇkamitvā maṇ⁷ etad avoca : "ajjatasge dānā-ham āvuso Ānanda aññatr' eva Bhagavatā aññatra⁸ bhikkhusaṅghā⁹ uposathaṇ karissāmi saṅghakammaṇ¹⁰ cā" ti, ajja Bhagavā Devadatto saṅghaṇ bhindissati uposa-thaṇ cā karissati saṅghakammāni cā' ti. Evaṇ vutte Satthā :

'Sukaraṇ sādhuṇā sādhu¹¹ sādhu pāpena dukkaraṇ, pāpaṇ pāpena sukaraṇ, pāpam ariyehi dukkaran' ti,

imaṇ udānaṇ¹² udānetvā, 'Ānanda attano ahitakammaṇ nāma sukaraṇ hitakammam eva dukkaran' ti vatvā imaṇ gātham āha :

168. 'Sukarāṇi asādhūni attano ahitāni ca
yaṇ ve hitāṇ ca sādhuṇi ca taṇ ve parama-
dukkaran' ti.

Tass' attho : yāni kammāni asādhūni sāvajjāni apāya-saṇvattanikāni katattā yeva ca attano ahitāni ca honti

* Cf. Cullavagga VII. 8, 17. Udāna, p. 60.

¹ K. a. ath'.

² S. om.

³ K. parakkamanto.

⁴ F. C. C^a. idh^o.

⁵ F. C. C^a. sāyaṇha^o.

⁶ F. C. C^a. ^onto.

⁷ K. om.

⁸ B. a. va.

⁹ K. ^oghena.

¹⁰ Ud. ^oāni.

¹¹ B. sādhuṇ (bis).

¹² Udāna v. 8.

tāni sukarāni; yaṇ pana katattā attano hitaṇ ca anavaj-janaṭṭhena¹ sādhuñ ca sugatisaṇvattanikañ o' eva² nib-bānasavattanikañ ca kamma,³ pācīnaninnāya Gaṇḍāya ubbattetvā pacchāmukhakaranāṇ vīya atidukkaran ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpupīṇsū ti.

Saṅghabhedaparisaṅkanavattthu.⁴

8. KĀLATTHERAVATTHU.

Yo sāsanaṇ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Kālattheraṇ nāma⁵ ārabha kathesi.

Sāvattthiyaṇ kir' ekā itthī mātiṭṭhāne ṭhatvā taṇ therāṇ upaṭṭhahati.⁶ Tassā paṭivissakagehe manussā Satthu santike dhammaṇ sutvā āgantvā 'aho buddhagunā⁷ nāma acchariyā, aho dhammadesanā madhurā' ti pasasanti. Sā itthī tesāṇ kathaṇ sutvā 'bhante aham pi Satthu dhammadesanaṇ sotukāmā' ti tassa ārocesi. So 'tattha mā gamī' ti taṇ nivāresi. Sā punadivase punadivase pi ti⁸ yāvattatiyaṇ tena vāriyamānāpi⁹ sotukāmā va ahosi. 'Kasmā pan' etaṇ so¹⁰ vāresi?' ti. Evam kir' assa¹¹ ahosi: 'Satthu santike dhammaṇ sutvā mayi bhijjissatī'¹² ti. Sā ekadivasaṇ pāto va bhuttaṭpātarāsā uposathaṇ samādiyitvā 'amma sādhukaṇ ayyaṇ pariviseyyāsī' ti dhītaṇ āṇāpetvā vihāraṇ agamāsī. Dhītāpi 'ssa taṇ bhikkhuṇ āgatakāle¹³ parivisitvā 'kahaṇ¹⁴ mahāupāsikā'¹⁵ ti vuttā,¹⁶ 'dhammasavanāya vihāraṇ gatā' ti āha. So

¹ S. B. °jjaṭṭhena.

² S. om. su° o' eva. C. C°. °kam eva.

³ S. taṇ kammaṇ. B. kammaṇ taṇ.

⁴ B. a. sattamaṇ.

⁵ B. upaṭṭhahati.

⁶ B. om. pu° pī ti.

⁷ B. so pan' etaṇ.

⁸ B. bhijjati.

⁹ B. kuhiy.

¹⁰ C. C°. °ikan.

⁵ B. om.

⁷ B. Buddhā.

⁹ B. niv°.

¹¹ B. issa.

¹³ C. C°. āpana°.

¹⁵ B. vutte.

taṇ sutvā va¹ kucchiyaṇ utthitena (lāhena² santappamāno 'idāni sā mayi bhinnā' ti vegena gantvā Satthu sartike³ dhammaṇ suṇamānaṇ disvā Satthāraṇ āha : 'bhante ayaṇ⁴ dandhā sukhumaṇ⁵ dhammakathaṇ na jānāti, imissā khandhādipaṭisaṇyuttaṇ sukhumakathaṇ⁶ akathetvā dāna-kathaṇ vā sīlakathaṇ vā kathetuṇ vaṭṭatī' ti. Satthā tassa⁷ ajjhāsayaṇ viditvā 'taṇ⁸ duppañña⁹ pāpikam diṭṭhiṇ nissāya buddhānaṇ sāsanaṇ paṭikkosasi¹⁰ attaghaññāy'¹¹ eva vāyamasī' ti vatvā imaṇ gātham āha :

164. 'Yo¹² sāsanaṇ arahataṇ ariyānaṇ dhammajīvināṇ paṭikkosati dummedho diṭṭhiṇ nissāya pāpikaṇ phalāni kaṭṭhakass'eva attaghaññāya phallatī'¹³ ti.

Tass'attho : yo dummedho¹⁴ puggalo attano sakkārahānibhayena pāpikaṇ diṭṭhiṇ nissāya 'dhammaṇ vā soṇṇāma dānaṇ vā dassāmā' ti vadante paṭikkosanto arahataṇ ariyānaṇ dhammajīvināṇ buddhānaṇ sāsanaṇ paṭikkosati tassa taṇ paṭikkosanaṇ sā ca pāpikā diṭṭhi veḷusaṇkhātassa kaṭṭhassa¹⁵ phalāni viya hoti, tasmā yathā kaṭṭhako phalāni gaṇhanto attaghaññāya phallati attano ghātattam eva phaleti, evaṇ so pi attaghātāya phallatī ti ; vuttam pi c' etaṇ :

'Phalaṇ ve kadaliṇ hanti phalaṇ veḷuṇ phalaṇ nalaṇ, sakkāro kūpurisaṇ¹⁶ hanti gabbho assatarīṇ¹⁷ yathā' ti.*

Desanāvasāne upāsikā sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisaṇya pi sātthikā desanā ahoṇi ti.

Kālattherassa vatthu.¹⁸

¹ C. C^a. om.

³ B. °ikay.

⁵ B. °ma°.

⁷ B. tass'.

⁹ B. °ñño.

¹¹ B. attano ghātāy'.

¹³ B. °ghātāya phalatī.

¹⁵ F. B. °akassa. ¹⁶ F. C. C^a. pu°.

* Cullavagga vii. 2. 5.

² B. dosena.

⁴ B. a. itthi.

⁶ B. °ma°.

⁸ S. B. tvaṇ.

¹⁰ B. °esi.

¹² B. so.

¹⁴ B. °dha°.

¹⁷ B. °ri.

¹⁸ B. °rava°, and a. atthamaṇ.

9. CŪḶAKĀLAUPĀSAKAVATTHU.

Attanā va¹ katan ti imañ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Cūḷakālaupāsakaṃ² ārabha kathesi.³

Ekadivasaṃ hi Mahākālavatthusmiṃ vuttanayen' eva ummagga⁴corā⁴ sāmikehi anubaddhā rattin vihāre dhammakathaṃ sutvā pāto va⁵ nikkhamitvā Sāvattiyaṃ gacchan-tassa⁶ upāsakassa purato bhaṇḍikaṃ chaḍḍetvā palāyiy-su. Manussā taṃ disvā 'ayaṃ rattin corakammaṃ katvā dhammaṃ karonto⁷ viya vicarati,⁸ gaṇhatha nan' ti taṃ pothayiy-su.⁹ Kumbhadāsiyo udakatitthaṃ gacchamānā taṃ disvā 'apetha sāmī, nāyaṃ evarūpaṃ karotī' ti taṃ mocesi. So vihāraṃ gantvā 'bhante ahañ hi manussehi nāsito, kumbhadāsiyo me¹⁰ nissāya jīvitaṃ laddhan' ti bhikkhūnaṃ ārocesi. Bhikkhū Tathāgata¹¹ssa tam atthaṃ¹¹ ārocesi. Satthā tesāṃ kathaṃ sutvā 'bhikkhave Kāḷupāsako¹² kumbhadāsiyo c' eva nissāya attano ca akārabhāvena¹³ jīvitaṃ labhi, ime hi nāma sattā attanā pāpakammaṃ katvā nirayādisu¹⁴ attanā va kilissanti, kusalaṃ katvā pana sugatiṃ c' eva nibbānaṃ ca¹⁵ gacchanto attanā va visuj-jhanti'¹⁶ ti vatvā imaṃ gātham āha :

165. 'Attanā va¹⁷ kataṃ pāpaṃ attanā saṅkilissati,
attanā akataṃ pāpaṃ attanā va visujjhati,
suddhi asuddhi paccattaṃ, nāñño aññaṃ viso-
dhaye' ti.

¹ B. hi.³ C. C^a. S. a. desanā.⁵ B. a. viharā.⁷ B. suṇanto.⁹ C. C^a. S. om. kumbhadāsiyo . . . nāsito.¹⁰ S. ca.¹¹ C. C^a. om. tam atthaṃ.¹³ C^a. āk^o. B. akaraṇa^o.¹⁴ B. °ti c'. C. C^a. ° tim.¹⁶ B. su^o.² B. °ḷaṃ u^o.⁴ B. umāṅga^o.⁶ B. āg^o, a. tassa.⁸ B. carati.¹² B. Cūḷakā^o.¹⁵ C. C^a. S. °ḷ.¹⁷ B. hi.

Tass' attho : yena attanā akusalaṃ kammaṃ kataṃ hoti so catūsu apāyesu dukkhaṃ anubhavanto attanā¹ saṅkilissati, yena pana attanā akataṃ pāpaṃ so sugatiṃ c'eva agatiṃ² ca gacchanto attanā va visujjhati, kusalakamma-saṅkhātā suddhi³ akusalakammasaṅkhātā ca⁴ asuddhi paccattaṃ kārakasattānaṃ⁵ attani yeva vipaccati, añño puggalo aññaṃ puggalaṃ na visodhaye ti n'eva visodheti⁶ na kilissati ti vuttaṃ hoti.

Desanāvasāne Kālo sotāpattiphale patitṭhahi, sampatta-parisāya pi sātthikā dhammadesanā ahosi.

Cūlakālaupāsakassa vatthu.⁷

10. ATTADATTHATHTHERAVATTHU.

Attadatthan ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Attadatthattheraṃ ārabha kathesi.

Satthārā hi parinibbānakāle 'bhikkhave ahaṃ ito catumāsaccayena parinibbāyissāmī' ti vutte uppannasajvegā sattasatā puthujjanā bhikkhū Satthu santikaṃ avijahitvā⁸ 'kin nu kho āvuso karissāmā' ti sammantayamānā vicaranti. Attadatthatthero pana cintesi : 'Satthā kira catumāsaccayena parinibbāyissati, ahaṃ c' amhi avītarāgo, Satthari dharamāne yeva arahattatthāya vāyamiṃsāmī' ti so bhikkhūnaṃ santikaṃ na gacchati. Atha naṃ bhikkhū 'kasmā āvuso tvaṃ n' evaṃ⁹ asmākaṃ¹⁰ santikaṃ āgacchasi, na kiñci mantesi' ti vatvā Satthu santikaṃ netvā, 'ayaṃ bhante evaṃ nāma karoti' ti ārocayiṃsu. So Satthārāpi 'kasmā evaṃ karosi' ti vutte, 'tumhe kira bhante catu-

¹ B. a. va.

² B. nibbānaṃ.

³ C^a. visuddhi.

⁴ F. om. akusala° . . . ca.

⁵ C. C^a. S. kārassāttānaṃ. F. kārassatthānaṃ.

⁶ S. °aye. F. C. C^a. om. n' eva visodh°.

⁷ B. °kava°, and a. navamaṃ.

⁸ B. asaṃvi°.

⁹ F. no.

¹⁰ F. B. S. amhā°.

māsaccayena parinibbāyissatha, ahaṇ tumhesu dharantesu yeva arahattappattiyā¹ vāyamissāmī' ti. Satthā tassa sādhuṇaṇ datvā 'bhikkhave yassa² mayi sineho atthi tena Attadatthena viya bhavituṇ vaṭṭatī ti, na hi gandhādihi pūjento nāma maṇ³ pūjenti, dhammānudhammapaṭipattiyā pana maṇ pūjenti, tasmā aññena pi Attadatthasadisena' eva bhavitabban' ti vatvā imaṇ gātham āha :

166. 'Attadatthaṇ paratthena bahunāpi na hāpaye, attadatthaṇ abhiññāya sadatthapasuto siyā' ti.

Tass' attho: gihibhūto pi tāva⁴ kākaṇikamattam pi attano atthaṇ saḥassamattenāpi parassa⁵ atthena na hāpaye, kākaṇikamattenāpi⁶ hi 'ssa attadattho va khūdanīyaṇ vā bhojanīyaṇ vā nipphādeti⁷ na parattho,⁸ imaṇ⁹ pana evaṇ akathetvā kammaṭṭhānasīsena¹⁰ kathitaṇ, tasmā "attadatthaṇ na hāpemi" ti¹¹ bhikkhunā¹² saṅghassa uppannaṇ cetiyapaṭisaṅkhārādikiccaṇ vā upajjhāyavattaṇ¹³ vā na hāpetabbaṇ,¹⁴ abhisamācārikavattaṇ hi pūrento yeva ariyaphalādini sacchikaroti, tasmā ayam pi attadattho va, yo pana accāraddhavipassako¹⁵ 'ajja ajj' evā¹⁶ ti paṭivedhaṇ patthayamāno vicarati, tena upajjhāyādivattāni¹⁷ pi bhāvetvā¹⁸ attano kiccaṇ eva kātappaṇ, evarūpaṇ¹⁹ attadatthaṇ abhiññāya "ayaṇ me attano attho" ti

¹ F. °uppa°.

³ C. C^a. om. F. B. om. nāma.

⁴ F. pitā ca. S. B. om. pi.

⁵ B. parass'.

⁷ S. °eyya.

⁹ B. idaṇ.

¹¹ B. hāpenti.

¹² C. C^a. S. bhikkhu°. B. a. nāma.

¹³ B. °yādivattaṇ. S. °ttādini.

¹⁴ S. °bbāni.

¹⁶ B. ajje vā suve vā.

¹⁸ C. C^a. S. °enti vā.

² C. C^a. om.

⁶ F. B. °tto pi.

⁸ S. °tthe ti.

¹⁰ B. °se.

¹⁵ S. ār°.

¹⁷ B. °ādini.

¹⁹ F. evam evaṇ.

sallakkhetvā sadatthapasuto siyā tasmiṇ sake¹ atthe
 uyyuttapayutto bhaveyyā ti.

Desanāvasāne so² thero arahatte patiṭṭhahi, sampatta-
 bhikkhūnam pi sātthikā desanā ahoṣī ti.

Attadatthattherassa vatthu.³

Attavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Vaggo dvādasamo.⁴

¹ C. C^a. saye.

² B. om.

³ B. rava°, and a. dasamaṇ.

⁴ B. dvādasamo va°.

XIII. LOKAVAGGO.

1. AÑÑATARADAHARABHIKKHUVATTHU.

Hīnaṃ dhammaṃ ti imaṃ dhammaḍḍesaṃ Saṭṭhā
Jetavane viharanto aññatarāṃ daharabhiḍḍhūṃ ārabba
kathesi.

Aññataro kira therō daharabhiḍḍhunā saddhiṃ pāto va
Visākhāya gehaṃ agamāsi, Visākhāya ca¹ gehe pañca-
satānaṃ bhikkhūnaṃ dhuvayāgu² niccaṃ³ paññattā hoti,
therō tattha yāguṃ pivitvā daharaṃ⁴ nisīdāpetvā sayāṃ
aññaṃ gehaṃ agamāsi. Tena ca samayena Visākhāya
puttassa dhītā ayyakāya⁵ thāne thatvā bhikkhūnaṃ veyyā-
vaccaṃ karoti. Sā⁶ tassa daharassa udakaṃ parissāventī
cāṭiyā attano mukhanimittaṃ⁷ disvā hasi, daharo pi taṃ
oloketvā hasi. Sā taṃ hasamānaṃ disvā 'chinnasīso
hasatī'⁸ ti āha. Atha naṃ daharo 'tvaṃ chinnasīsā,⁹
mātāpitaro pi te¹⁰ chinnasīsā' ti akkosi. Sā rodamānā
mahānase ayyakāya santikaṃ gantvā 'kiṃ idāṃ ti amma'
ti vutte¹¹ tam atthaṃ ārocesi. Sā daharassa santikaṃ
gantvā¹² 'bhante mā kujjhi, na etaṃ chinnasīsanaḥkassa¹³

¹ B. om. S. vasana°.

² S. nicca°.

³ B. °ik°.

⁴ C. C°. mukhaṃ nimmittaṃ (for nimmitaṃ?).

⁵ B. hasī.

⁶ B. om.

⁷ B. āg°.

⁸ B. pūva°. S. °vā yā°.

⁹ B. °rabhiḍḍhūṃ.

¹⁰ B. om.

¹¹ B. a. ti.

¹² B. a. sā.

¹³ B. °kesa° for °sisa°.

chinnanivāsanapāpuranassa¹ majjhe chinnakapālaṃ ādāya bhikkhāya carantassa ayyassa atigarugāravan'² ti āha. Daharo 'āma upāsike tvaṃ mama chinna-kesādibhāvaṃ jānāsī' ti³ 'imissā maṃ "chinnaśīso" ti katvā akkosituṃ vaṭṭissatī'⁴ ti. Visākhā n'eva daharaṃ saññāpetuṃ asakkhi nāpi dārikaṃ. Tasmiṃ khaṇe therō āgantvā 'kim idaṃ upāsike' ti pucchitvā tam atthaṃ sutvā daharaṃ ovadanto⁵ 'apehi āvuso, nāyaṃ chinnaśīsanakhavatthassa chinna-kapālaṃ ādāya bhikkhāya carantassa akkoso,⁶ tuñhi hohi' ti. 'Āma bhante kiṃ tumhe attano upatṭhāyikaṃ ataj-jetvā'⁷ maṃ⁸ tājjettha,⁹ maṃ "chinnaśīso" ti akkosituṃ vaṭṭissatī'¹⁰ ti. Tasmiṃ khaṇe Satthā āgantvā 'kiṃ idaṃ' ti pucchi. Visākhā ādito patṭhāya taṃ pavattiṃ ārocesi. Satthā tassa daharassa sotāpattimaggassa¹¹ upanissayaṃ disvā 'mayā imaṃ daharaṃ anuvattituṃ vaṭṭatī' ti cintetvā Visākhaṃ āha: 'kiṃ pana Visākhe tāya¹² dārikāya chinna-kesādimattaken' eva mama sāvake chinnaśīse katvā akko-situṃ vaṭṭatī' ti.¹³ Daharo ca¹⁴ tad'¹⁵ eva utṭhāya añjaliṃ paggaḥetvā 'bhante etaṃ pañhaṃ tumhe¹⁶ suṭṭhu jānātha, amhākaṃ upajjhāyo ca mahāupāsikā¹⁷ ca suṭṭhu na¹⁸ jānantī' ti āha. Satthā daharassa attano anukūlabhāvaṃ ñatvā 'kāmaguṇaṃ ārabba hasanabhāvo nāma hīno dhammo, hīnañ ca nāma dhammaṃ sevetuṃ¹⁹ pamādena ca²⁰ saddhiṃ saṃvasituṃ na vaṭṭatī' ti vatvā imaṃ gātham āha:

¹ B. °pārup°.

² B. atigarukan. S. agarukan.

³ B. om.

⁴ S. a. āha.

⁵ B. °itvā.

⁶ B. °issatha.

⁷ B. °phalūpa°.

⁸ C. C^a. a. vatvā.

⁹ B. tāvad.

¹⁰ B. upāsikā.

¹¹ B. °ituṃ.

¹² B. vaṭṭatī.

¹³ B. akkosi so.

¹⁴ S. om.

¹⁵ B. vaṭṭatī.

¹⁶ B. tava. C. C^a. na.

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁸ C. C^a. S. a. na.

¹⁹ C. C^a. om.

²⁰ B. om.

167. 'Hīnaṃ dhammaṃ na seveyya, paṃādena na saṃvase,
micchādiṭṭhiṃ na seveyya, na siyā lokavaddhano' ti.

Tattha hīnaṃ dhammaṃ ti pañcakāmaguṇadhammaṃ,¹ so hi hīno dhammo² antamaso oṭṭhagoṇādihi pi paṭisevitabbo, hīnesu ca nirayādisu thānesu nibbattāpeti ti hīno nāma, taṃ na seveyya, paṃādenā ti satiossagga-lakkhaṇena³ paṃādenāpi na saṃvaseyya, na seveyyā ti micchādiṭṭhiṃ pi na gaṇheyya lokavaddhano ti yo hi evaṃ karoti, so lokavaddhano nāma hoti, tasmā evaṃ akaraṇena⁴ na siyū lokavaddhano.

Desanāvasāne so daharo sotāpatti-phale paṭiṭṭhahi, sampattānaṃ pi sātthikā dhammadesanā ahoṣi ti.

*Aññataradaharabhikkhussa vatthu.*⁵

2. SUDDHODANAVATTHU.

Uttiṭṭhe⁶ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Nigrodhārāme viharanto pitaṃ ārabha kathesi.

Ekasmiṃ hi samaye Satthā paṭhamagamanena Kapilapuraṃ gantvā ñātihi katapaccuggamaṇo⁷ Nigrodhārāmaṃ patvā ñātinaṃ mānaṃ bhindanattthāya ākāse ratanacaṅka-maṃ māpetvā tattha caṅkamanto dhammaṃ desesi, ñāti pasannacittā Suddhodanamahārājānaṃ ādiṃ katvā vandiṃsu. Tasmiṃ ñātisamāgame pokkharavassaṃ vassi, taṃ ārabha mahājanena kathāya samuṭṭhāpitāya, 'na bhikkhave idān' eva pubbe pi mayhaṃ ñātisamāgame pokkharavassaṃ vassi

¹ B. °ṇaṃ dha°.

² So S. F. C. C°. hīnena dhammena. B. hi hīnena.

³ B. °voso°.

⁴ B. akār°.

⁵ B. °uva°, and a. paṭhamāṇaṃ.

⁶ F. a. nā.

⁷ F. °ne.

yevā' ti vatvā Vessantarajātakaṃ¹ kathesi. Dhamma-
desanaṃ sutvā pakkamantesu ñātīsu eko pi Satthāraṃ na
nimantesi, rājāpi 'mayhaṃ putto mama gehaṃ² anāgantvā
kahaṃ gamissatī' ti animantetvā va agamāsi, gantvā ca
pana gehe vīsatiyā bhikkhusahassānaṃ yāguādīni paṭiyā-
dāpetvā āsanāni paññāpesi. Punadivase Satthā piṇḍāya
pavisanto 'kin nu kho atīte³ buddhā pitu nagaraṃ pavi-
sitvā⁴ ujukam eva ñātikulaṃ pavisinṇsu, udāhu paṭipāṭiya
piṇḍāya carinṇsū' ti āvajjento,⁵ 'paṭipāṭiyā carinṇsū' ti
disvā, paṭhamagehato paṭṭhāya piṇḍāya caranto pāyāsi.⁶
Taṃ pavattiṃ rañño ārocesu.⁷ Rājā sāṭakaṃ saṇṭhā-
pento⁸ vegena nikkhamitvā Satthāraṃ vanditvā 'putta
kasmā maṃ nāsesi, ativiya te⁹ piṇḍāya carantena lajjā
uppāditā, yuttaṃ¹⁰ nāma te¹¹ imasmiṃ yeva nagare
suvaṇṇasivikādīhi vicaritvā piṇḍāya carituṃ, kiṃ maṃ
lajjāpesī' ti. 'Nāhaṃ taṃ mahārāja lajjāpemi, attano
pana kulavaṇṇasaṃ anuvattāmī' ti. 'Kiṃ pana tāta piṇḍāya
caritvā jīvanavaṇṇso¹² mama vaṇṇso'¹³ ti. 'N'eso¹⁴ mahā-
rāja tava vaṇṇso, mama pan' eso vaṇṇso, anekāni hi buddha-
sahassāni piṇḍāya caritvā va jīvinṇsū' ti vatvā dhammaṃ
desento imā gāthā āha :

168. 'Uttitṭhe nappamajjeyya dhammaṃ sucaritaṃ care,
dhammacārī sukhaṃ seti asmiṃ loke paramhī ca.

169. Dhammaṃ care sucaritaṃ na naṃ duccaritaṃ care,
dhammacārī sukhaṃ seti asmiṃ loke paramhī cā'
ti.

¹ F. J. vi. 479-593. C. C. °jātakakathaṃ.

² C. C. gehe.

³ B. °ta°.

⁴ B. patvā.

⁵ B. °anto.

⁶ B. a. Rāhulamātā pāsādatale nisinnā va disvā.

⁷ B. ārocesi.

⁸ B. asaṇṭhap°.

⁹ B. om.

¹⁰ B. ayu°.

¹¹ B. vo.

¹² C. C. jīvita°.

¹³ B. om. mama va°.

¹⁴ B. na so.

Tattha uttiṭṭhe ti uttiṭṭhitvā¹ paresaṃ gharadvāre thatvā gahetabbapiṇḍe na-ppamajjeyyā ti, piṇḍacārīka-vattaṃ hi ahāpetvā² paṇitabhojanāni pariyesanto uttiṭṭhe pamajjati nāma, sapadānaṃ piṇḍāya caranto pana nappamajjati nāma, evaṃ karonto uttiṭṭhe na-ppamajjeya. Dhamman ti anesanaṃ pahāya sapadānaṃ caranto taṃ eva bhikkhācariyadhammaṃ³ sucaritaṃ care,⁴ sukhaṃ seti ti desanāmattam etaṃ, evaṃ pan' etaṃ bhikkhācariyadhammaṃ caranto dhammacārī idhaloke ca paraloke ca⁵ catūhi iriyāpathehi sukhaṃ viharati ti attho. Na naṃ duccharitaṃ ti vesiyādibhede agocare caranto bhikkhācariyadhammaṃ duccharitaṃ carati⁶ nāma, evaṃ acaritvā taṃ⁷ dhammaṃ care sucaritaṃ, na naṃ duccharitaṃ care ti, sesaṃ vuttattham eva.

Desanāvasāne rājā sotāpatti-phale patitṭhahi,⁸ sampattānaṃ pi sātthikā desanā ahosī ti.

Suddhodanassa vatthu.⁹

3. PAÑCASATAVIPASSAKABHIKKHUVATTHU.

Yathā bubbulākaṃ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto pañcasate vipassake bhikkhū ārabha kathesi.

Te kira Satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā araṇṇaṃ pavisitvā ghaṭentā¹⁰ vāyamaṇṭapi¹¹ appattavisesā 'visesetvā kammaṭṭhānaṃ gahessāmā' ti Satthu santikaṃ āgacchanto antarāmagge marīcikammaṭṭhānaṃ bhāventā¹² va āga-

¹ B. utṭhapetvā. Cf. 'Vinaya Texts,' i. 152.

² F. B. āhāp°.

³ F. °yaṃ dha°. B. °añ ca.

⁴ B. careyya.

⁵ S. B. om. ca paraloke ca.

⁶ S. °dhammaṃ duccharati. F. om. carati. C.C°. °mma-ducchariti.

⁷ F. B. om.

⁸ C. C°. °āsi.

⁹ B. °narājavatthu, and a. dutiyaṃ.

¹⁰ B. om.

¹¹ B. om. pi.

¹² B. °antā.

miṇṣu. Tesaṃ vihāraṃ pavitṭhakkaṇe yeva devo pāvassi.¹ Te tattha tattha pamukhesu tathvā dhārāvegena utṭha-hitvā bhijjante bubbulake disvā 'ayam pi attabhāvo uppajjitvā bhijjanatṭhena bubbulasadiṣo² vā' ti ārammaṇaṃ gaṇhiṇṣu. Satthā gandhakuṭiyaṃ nisinno va te bhikkhū olokento tehi saddhiṃ kathento³ obhāsaṃ pharitvā imaṃ gātham āha :

170. 'Yathā bubbulakaṃ passe, yathā passe marīcikaṃ,
evaṃ lokaṃ avekkhantaṃ maccurājā na passatī' ti.

Tattha marīcikaṃ ti māyaṃ, māyā hi dūrato gehasaṅṭhānādivasena upaṭṭhitāpi upagacchantaṇaṃ upagacchantaṇaṃ⁴ agayhūpakā rittakā⁵ tucchakā va, tasmā yathā uppajjitvā bhijjanatṭhena bubbulakaṃ rittatucchādi-bhāveṇa⁶ māyaṃ passeyya evaṃ khandhādilokaṃ avekkhantaṃ maccurājā na passatī ti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū tṭhatṭhāne yeva arahattaṃ pāpuṇṇṣu ti.

Pañcasatavipassakabhikkhūnaṃ vatthu.⁷

4. ABHAYARĀJAKUMĀRAVATTHU.

Etha passath' imaṃ lokaṃ ti imaṃ dhamma-desanaṃ Satthā Veluvane viharanto Abhayarājakumāraṃ ārabha kathesi.

Tassa kira paccantaṃ vūpasametvā āgataṣṣa pitā Bimbisāro tussitvā ekaṃ naccagītakusalaṃ nāṭakitthiṃ datvā⁸

¹ B. vassi. C. C°. pa°.

² B. °laka°.

³ B. kathito yeva.

⁴ F. om. one.

⁵ F. rattakā.

⁶ F. tu°. F. B. °en' eva.

⁷ B. °bhikkhuva°, and a. tatīyaṃ.

⁸ C. C°. S. disvā. S. tañ ca for tassa.

tassa sattāhaṇ rajjaṇ¹ adāsi. So sattāhaṇ gehā bahi anikkhamanto va rajjasirig anubhavitvā aṭṭhame divase nadititthaṇ gantvā nahātvā uyyānaṇ pavisitvā² Santatimahāmatto viya³ tassā itthiyā naccagītaṇ passanto nisīdi. Sāpi taṇ khaṇaṇ yeva Santatimahāmatassa nāṭakitthi viya satthakavātānaṇ vasena kālam akāsi. Kumāro tassā kālakiriyāya uppannasoko 'na me imaṇ sokaṇ ṭhapetvā⁴ Satthāraṇ añño nibbāpetuṇ sakkhissati' ti Satthāraṇ upasaṅkamitvā, 'bhante sokaṇ me nibbāpethā' ti āha. Satthā taṇ samassāsetvā 'tāyā hi kumāra imissā itthiyā evam eva matakāle rodantena pavattitānaṇ assūnaṇ anamatagge saṅsāre pamāṇaṇ natthi' ti vatvā tāya desanāya sokassa tanubhāvaṇ ātvā 'kumāra mā soci, bālajanānaṇ saṅsīdanatṭhānam etan' ti vatvā imaṇ gātham āha :

171. 'Etha passath' imaṇ lokaṇ cittaṇ rājarathū
pamaṇ
yattha bālā visīdanti,⁵ natthi saṅgo vijā-
natan' ti.

Tattha etha passathā ti rājakumāram eva sandha-
yāha, imaṇ lokaṇ ti imaṇ khandhādilokasaṅkhātaṇ⁶
attabhāvaṇ cittaṇ ti sattaratanādivicittaṇ rājarathaṇ viya
vatthālaṅkāradicittitaṇ. Yattha bālā ti yasmiṇ attā-
bhāve bālā eva visīdanti.⁷ Vijānatan ti jānantānaṇ
pana⁸ paṇḍitānaṇ ettha rāgasāṅgādisu eko pi saṅgo natthi
ti attho.

Desanāvasāne rājakumāro sotāpatti-phale patitṭhahi,
sampattānaṇ pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Abhayarājakumārassa vatthu.⁹

¹ S. °añ ca.

² Cf. *supra*, p. 78.

³ S. va sīdanti.

⁴ C. C°. lo°. F. B. khandhalokādi°.

⁵ S. sīdanti.

⁶ B. °rava°, and a. catutthaṇ.

⁷ B. °etvā.

⁸ B. ṭhatvā.

⁹ B. om.

5. SAMMUNJANITHTHERAVATTHU.

Yo ca pubbe ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Sammuṇjanittheraṇ¹ ārabba kathesi.

So kira pāto vā sāyaṇ vā ti velāya pamāṇaṇ akatvā abhikkhaṇaṇ sammunjanto² vicarati. So ekadivasaṇ sammunjanaṇ gahetvā divātthāne nisinnassa Revata-ttherassa santikaṇ gantvā 'ayaṇ mahākusīto janassa saddhādeyyaṇ bhuñjitvā āgantvā nisīdati, kiṇ nāma' etassa sammunjanaṇ gahetvā ekaṇ thānaṇ sammajjitun na vaṭṭatī' ti āha. Thero³ 'ovādam assa dassāmī' ti cintetvā 'eh' āvuso' ti āha.⁴ 'Kiṇ bhante' ti. 'Gaccha nahātvā ehi' ti. So tathā akāsi. Atha naṇ thero ekamantaṇ nisīdāpetvā ovaḍanto āha: 'āvuso bhikkhunā nāma na sabba-kālaṇ sammajjantena vicarituṇ vaṭṭati, pāto eva pana sammajjitvā piṇḍāya caritvā piṇḍapātapatikkantena āgantvā rattitthāne vā divātthāne vā nisinnena dvattiṇṣākāraṇ sajjhāyitvā attabhāve khayavayaṇ patthapetvā sāyaṇhe utthāya sammajjitun vaṭṭati, niccakālesu⁵ asammajjitvā attano pi nāma okāso katabbo' ti. So therassa ovāde⁶ thatvā na cirassa' eva arahattaṇ pāpuṇi. Taṇ⁷ thānaṇ ukkalāpaṇ⁸ ahosi. Atha naṇ bhikkhū āhaṇsu: 'āvuso Sammuṇjanitthera taṇ⁹ thānaṇ ukkalāpaṇ, kasmā na sammajjasi' ti. 'Bhante mayā pamāḍakāle evaṇ kataṇ, idāni 'mhi¹⁰ appamatto' ti. Bhikkhū 'ayaṇ thero aññaṇ vyākaroṭi' ti Satthu ārocesuṇ. Satthā 'āma bhikkhave mama putto pubbe pamāḍakāle sammajjanto vicari, idāni pana maggaphalasukhena vitināmetvā¹¹ na sammajjati' ti vatvā imaṇ gātham āha:

¹ B. Sammajjana°.

² B. sammajjanto, sammajj° al.

³ C. C°. a. taṇ.

⁴ B. om.

⁵ B. °laṇ. C°. °le.

⁶ B. °daṇ.

⁷ B. rep.

⁸ B. uklāpaṇ, so infra..

⁹ B. rep.

¹⁰ B. idānāmi.

¹¹ B. °ento.

172. 'Yo ca pubbe¹ pamajjitvā pacchā so na-
ppamajjati,
so imaṃ lokaṃ pabhāseti abbhā mutto va
candimā' ti.

Tass' attho : yo puggalo pubbe vattapaṭivattakaraṇena
vā sajjhāyādihi vā pamajjitvā pacchā maggaphalasukhena
vītanāmento na-ppamajjati,² so abbhādihi mutto cando
vīya³ okāsalokaṃ maggañāṇena imaṃ khandhādilokaṃ
obhāseti ekālokaṃ karotī ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsū ti.
Sammuñjanittherassa vatthu.⁴

6. AṅGULIMALATThERAVATThU.

Yassa pāpan ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jeta-
vane viharanto Aṅgulimālattheraṃ ārabha kathesi.

Vatthu Aṅgulimālasuttantavasen'⁵ eva veditabbaṃ.
Thero pana Satthu santike pabbajitvā arahattaṃ patto.⁶
Atha kho āyasmā Aṅgulimālo rahogato paṭisallīno vimutti-
sukhaṃ paṭisaṃvedi.⁷ Tāyaṃ velāyaṃ imaṃ udānaṃ udā-
nesi :⁸

172. 'Yo ca pubbe⁹ pamajjitvā pacchā so nappamajjati,
so imaṃ lokaṃ pabhāseti abbhā mutto va caṇ-
dimā' ti

ādinā nayena udānaṃ udānetvā anupādisesāya nibbāna-
dhātuyā parinibbuto. Bhikkhū 'kahaṃ nu kho āvuso
thero uppanno' ti dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhā-
pesuṃ. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi

¹ B. pubbe va.

² B. a. ti.

³ B. va.

⁴ B. °rava°, and a. pañcamayaṃ.

⁵ Majjhima, II. 97. ff.

⁶ B. pāpuṇi.

⁷ S. °sukhapāṭisaṃvedi.

⁸ Majjhima, II. 104.

⁹ B. pubbe va.

kathāya sannisinnā' ti pucchitvā 'bhante Aṅgulimālattherassa nibbānaṭṭhānakathāyā'¹ ti vutte, 'parinibbuto bhikkhave mama putto' ti. 'Bhante ettake manusse māretvā parinibbuto' ti. 'Āma bhikkhave, so² pubbe ekaṃ kalyāṇamittaṃ alabhitvā ettakaṃ pāpam akāsi, pacchā pana kalyāṇamittaṃ paccayaṃ labhitvā appamatto ahosi, ten' assa taṃ pāpakammaṃ kusalena pihitaṃ' ti vatvā imaṃ gātham āha :

173. 'Yassa pāpaṃ kataṃ kammaṃ kusalena pīṭhiyati,³
so imaṃ lokaṃ pabhāseti abbhā mutto va ca-
dimā' ti.

Tattha kusalenā ti arahattamaggaṃ⁴ sandhāya vuttaṃ,
sesaṃ uttānattham⁵ eva.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.
Aṅgulimālattherassa vatthu.

7. PESAKĀRADHĪTUVATTHU.*

Andhabhūto⁶ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Aggaḷavacetiye⁷ viharanto ekaṃ pesakāradhītaṃ ārabha kathesi.

Ekadivasayaṃ hi Ālavivāsino Satthari Ālaviyaṃ⁸ anuppatte⁹ nimantetvā dānaṃ adāysu. Satthā bhuttakiccāvasāne anumodanaṃ karonto, 'addhuvan¹⁰ jīvitaṃ dhuvan¹¹ maraṇaṃ, avassaṃ mayā maritabben¹² maraṇapariyosānaṃ me jīvitaṃ, jīvitaṃ eva aniyataṃ maraṇaṃ niyataṃ maraṇaṃ

¹ S. B. nibbatta°.

² B. a. hi.

³ B. pahiiyyati.

⁴ B. °ttaṃ.

⁵ C. C^a. vu°.

* Ed. Andersen, Pāli Reader, 86-9.

⁶ B. andhi°.

⁷ A. °ve ce°.

⁸ C. °vi.

⁹ B. sampatte.

¹⁰ B. adāsi.

¹¹ B. a. me.

¹² B. a. eva.

niyatan'¹ ti evaṇ maraṇasatiṇ² bhāvētha, yesaṇ hi maraṇasati abhāvitā³ te pacchimakāle āsīvisaṇ disvā bhītapuriso⁴ viya santāsappattā bheravaravaṇ⁵ ravantā kālaṇ karonti, yesaṇ pana maraṇasati bhāvitā te dūrato va āsīvisaṇ disvā daṇḍakena gahetvā chaddetvā ṭhitapuriso viya pacchime kāle na santasanti.⁶ tasmā maraṇasati⁷ bhāvetabbā' ti āha. Taṇ dhammadesanaṇ sutvā avasesa-
janā sakiccapasutā va ahesuṇ, ekā pana soḷasavass-
uddesikā pesakāradhītā 'aho buddhānaṇ kathā nāma⁸
acchariyā, mayā⁹ maraṇasatiṇ¹⁰ bhāvetuṇ vaṭṭati' ti
rattiṇḍivaṇ maraṇasatim eva bhāvesi. Satthāpi tato nik-
khamitvā Jetavanaṇ agamāsi. Sāpi kumārikā tīṇi vassāni
maraṇasatiṇ bhāvesi¹¹ yeva.

Ath' ekadivasaṇ Satthā paccūsasamaye lokaṇ olokeno¹²
taṇ kumārikaṇ attano ñāṇajālassa anto pavitṭhaṇ disvā
'kin nu kho bhavissati' ti upadhārento, 'imāya kumāri-
kāya mama dhammadesanaṇ sutadivasaṇto paṭṭhāya tīṇi
vassāni maraṇasati bhāvitā, idān' āhaṇ tattha gantvā imaṇ
kumārikaṇ cattāro pañhe pucchitvā tāya vissajjentiya¹³
catūsu ṭhānesu sādhu-kāraṇ datvā imaṇ gāthaṇ bhāsissāmi,
sā¹⁴ gāthāvasāne sotāpattiphale patiṭṭhahissati, taṇ nis-
sāya mahājanassāpi sātthikā desanā bhavissati' ti ñatvā
pañcasatabhikkhuparivāro Jetavanā nikkhamitvā anu-
pubbena Aggālavavihāraṇ agamāsi. Ālavivāsino 'Satthā
āgato' ti sutvā¹⁵ vihāraṇ gantvā nimantayiṇsu. Sāpi¹⁶
kumārikā Satthu āgamaṇaṇ sutvā 'āgato kira mayhaṇ pitā
sāmi ācariyo puṇṇacandamukho Mahāgotamabuddho' ti
tutṭhamānasā 'ito me tiṇṇaṇ saṇvaccharānaṇ matthake
suvannaṇaṇo Satthā ditṭhapubbo, idāni 'ssa suvaṇṇa-

¹ B. A. *once only*.³ B. maraṇaṇ abhāvitay.⁵ B. °vaṇ ra°.⁷ B. °ānussati⁹ B. a. pana.¹¹ B. °eti.¹³ A. a. va.¹⁵ B. a. taṇ.² B. maraṇānussatiṇ.⁴ B. bhītaadaṇḍa°.⁶ B. santās°.⁸ B. om.¹⁰ B. °ssatiṇ.¹² C. S. vo°.¹⁴ B. tassā.¹⁶ B. tadā sā.

vaṇṇaṇ sarīraṇ dātṭhuṇ madhurojaṇ¹ ca varadhammaṇ² sotuṇ labhissāmī' ti cintesi. Pitā pan' assā sālaṇ gacchanto āha: 'amma parasantako me sātako āropito,³ tassa⁴ vidatthimattaṇ anitṭhitaṇ, taṇ ajja nitṭhāpessāmī,⁵ khippaṇ⁶ me tasaraṇ⁷ vaḍḍhetvā⁸ āhareyyāsi' ti. Sā cintesi: 'ahaṇ Satthu dhammaṇ sotukāmā, pitā maṇ evam āha, kin nu kho Satthu dhammaṇ suṇāmi,⁹ pitu tasaraṇ vaḍḍhetvā 'harāmi' ti. Ath' assā etad ahosi: 'pitā maṇ tasare anāhariyamāne potheyya pi¹⁰ tasmā tasaraṇ vaḍḍhetvā tassa datvā pacchā dhammaṇ sossāmī' ti piṭhake nisīditva tasaraṇ vaḍḍhesi. Ālavivāsino pi Satthāraṇ parivisitvā pattaṇ gahetvā anumodanattāya aṭṭhaṇsu.¹¹ Satthā 'yam ahaṇ kuladhītaṇ nissāya tiṇsayojana-maggaṇ āgato, sā ajjāpi okāsaṇ na labhati, tāya okāse laddhe anumodanaṇ karissāmī' ti tuṇhībhūto ahosi.¹² Evaṇ tuṇhībhūtaṇ¹³ Satthāraṇ sadevake loke koci kiñci vattuṇ na visahati. Sāpi kho kumārīkā tasaraṇ vaḍḍhetvā pacchiyaṇ ṭhapetvā pitu santikaṇ gacchamānā parisapariyantaṇ patvā¹⁴ Satthāraṇ olokayamānā va agamāsi.¹⁵ Satthāpi gīvaṇ ukkhipitvā taṇ olokesi. Sā olokitākāren¹⁶ eva aññāsi: 'Satthā evarūpāya parisāya¹⁷ nisīditvā maṇ olokeno mamaḡamanaṇ¹⁸ paccāsiṇṇati, attano santikaṇ āgamanam eva paccāsiṇṇati' ti sā tasarapacchiyaṇ ṭhapetvā

¹ A. madhuraṇ.² B. ovāda°.³ A. tasaratantuko aparopito.⁴ B. tassā. A. om.⁵ B. a. ti.⁶ B. siḡhaṇ. A. siḡham eva.⁷ B. vāsar°, al.⁸ B. vaṭṭe°, al. C°. vaṭṭhe°. C. vaddhe° (so C°. after).⁹ B. a. udāhu.¹⁰ B. a. pahareyya pi. A. a. pamāreyyāpi.¹¹ B. adaṇsu.¹² B. A. nisīdi.¹³ B. a. pi. S. A. a. pana.¹⁴ B. °nte ṭhatvā.¹⁵ B. aṭṭhāsi.¹⁶ B. olokitakār°.¹⁷ B. a. majjhe. A. °yaṇ °yaṇ.¹⁸ S. mama āg°. C. C°. mama ga°.

Satthu santikaṇ agamāsī. 'Kasmā pana taṇ¹ Satthā olokesī' ti? Evaṇ kir' assa ahosi: 'esā etto² gacchamānā puthujjanakālakiriyaṇ katvā aniyatagatikā bhavissati, mama santikaṇ āgantvā gacchamānā pana³ sotāpattiphalāṇ patvā niyatagatikā hutvā Tusitavimāne nibbattissatī' ti. Tassā⁴ kira taṇ divasaṇ maraṇato mutti nāma natthi. Sā olokitasaññāṇen' eva Satthāraṇ upasaṅkamitvā chabbāṇṇaṇaṇ raṇsinaṇ⁵ antaraṇ pavisitvā vanditvā ekam-
 antam aṭṭhāsi, tathārūpāya⁶ parisāya majjhe nisīditvā tuṇhībhūtaṇ Satthāraṇ vanditvā ṭhitakkhaṇe yeva taṇ āha: 'kumārike kuto āgacchasi'⁷ ti. 'Na jānāmi bhante' ti. 'Kattha gamissasi'⁸ ti. 'Na jānāmi bhante' ti. 'Na jānāsī' ti. 'Jānāmi bhante' ti. 'Jānāsī' ti.⁹ 'Na jānāmi bhante' ti. Iti naṇ Satthā cattāro pañhe pucchi, mahājano ujjhāyi: 'hambho passatha, ayaṇ pesakāradhītā Sammāsambuddhena saddhiṇ icchiticchitaṇ kathesi, kin nu kho¹⁰ nāma imāya "kuto āgacchasi" ti vutte "pesakāragehato" ti vattabbaṇ, "kahaṇ gacchasi" ti vutte "pesakārasālan" ti vattabbaṇ siyā' ti. Satthā mahājanaṇ nissaddaṇ katvā 'kumārike tvaṇ "kuto āgacchasi"¹¹ ti vutte kasmā "na jānāmī" ti vadesī' ti pucchi. 'Bhante tumhe mama pesakāragehato āgatabhāvaṇ jānātha, "kuto āgacchasi" ti pucchantā pana "kuto āgantvā idha nibbattāsī" ti pucchatha, ahaṇ pana na jānāmi kuto¹² āgantvā idha¹³ nibbatt' amhī' ti. Ath' assā¹⁴ Satthā 'sādhū sādhū kumārike mayā pucchitapañho va¹⁵ tayā vissajjito' ti¹⁶

¹ B. naṇ.² B. a. va.³ B. om.⁴ B. tassa.⁵ B. chabbāṇṇaraṇsi^o.⁶ B. Satthā evarūpāya.⁷ S. āgatāsī, al.⁸ C. C^a. °tī.⁹ C. om. jānāmi . . . jānāsī ti.¹⁰ B. nanu for kin nu kho. A. a. na after nāma.¹¹ B. āgato 'sī.¹² B. kutoci.¹³ B. a. pana.¹⁴ C. C^a. om. ath' assā. S. om. Satthā.¹⁵ B. om.¹⁶ K. B. a. paṭhamāṇ.

sādhukāraṇ datvā uttarim pi pucchi: “kattha gamissasī”¹ ti¹ puṭṭhā kasmā “na jānāmi” ti vadesī’ ti. ‘Bhante tumhe² “tasarapacchiṇ gahetvā pesakārasālaṇ gacchasī”³ ti jānātha, “ito pana⁴ gantvā kattha nibbattissasī”⁵ ti pucchatha, ahañ ca ito cutā na jānāmi kattha gantvā nibbattissāmi’ ti. Ath’ assā Satthā ‘mayā pucchitapañho yeva tayā vissajjito’ ti dutiyam pi⁶ sādhukāraṇ datvā uttariṇ⁷ pucchi: ‘atha kasmā “na jānāsī” ti puṭṭhā⁸ “jānāmi” ti vadesī’⁹ ti. ‘Bhante mama maraṇabhāvaṇ¹⁰ jānāmi,¹¹ tasmā evaṃ¹² avadin’¹³ ti. Ath’ assā Satthā ‘mayā pucchitapañho yeva tayā vissajjito’ ti tatiyaṇ pi¹⁴ sādhukāraṇ datvā uttarim pi¹⁵ pucchi: ‘atha kasmā “jānāsī” ti vutte¹⁶ “na jānāmi”¹⁷ ti vadesī’ ti. ‘Mama¹⁸ maraṇabhāvam eva ahaṇ jānāmi bhante, mama “rattiy-divaṇpubbaṇhādīsu¹⁹ pana asukakāle nāma marissāmi” ti na jānāmi, tasmā evaṇ vadesin’²⁰ ti. Ath’ assā Satthā ‘mayā pucchitapucchitapañhā²¹ yeva tayā kathitā’²² ti catutthaṇ sādhukāraṇ datvā pariyaṇ āmantesi:²³ ‘ettakaṇ nāma tumhe²⁴ imāya kathitaṇ na jānātha²⁵ kevalaṇ ujjhāyath’²⁶ eva, yesaṇ hi paññācakkhu natthi te andhā

¹ K. B. a. puna.² K. B. a. maṇ.³ B. gacchissasī. S. °atī. K. °antiṇ, om. ti.⁴ B. om. K. a. cuttā.⁵ B. C. C°. °ssatī.⁶ B. om.⁷ B. a. pi.⁸ B. vutte.⁹ B. °asī.¹⁰ K. °m eva ahaṇ.¹¹ B. mar° jān° bhante ti.¹² C. C°. om.¹³ C. C°. K. B. A. vademī.¹⁴ A. om. ta° pi.¹⁵ K. om.¹⁶ K. B. puṭṭhā.¹⁷ B. °asī.¹⁸ K. B. S. om.¹⁹ B. rattidiva°. S. °diva°.²⁰ K. B. vademī.²¹ B. om. one pu°. B. °pañho. K. °paṇho. C. C°. °pañhe.²² K. °ito. C. C°. °ite. B. vissajjito.²³ K. B. °etvā. A. S. ettakā for °aṇ.²⁴ C. C°. om.²⁵ B. a. tumhe. B. °ant’. K. °ith’.

eva,¹ yesaṇ paññācakkhu atthi te eva cakkhumanto² ti vatvā imaṇ gātham āha :

174. 'Andhabhūto³ ayaṇ loko tanuk' ettha vipassati, sakunto⁴ jālamutto va appo saggāya⁵ gacchatī⁶ ti.

Tattha ayaṇ loko ti ayaṇ lokiyamahājano paññācakkhuno abhāvena⁷ andhabhūto. Tanuk' etthā ti tanuko ettha na bahuko⁸ aniccādivasena vipassati.⁹ Jālamutto vā ti yathā chekena sākuṇikena jālena¹⁰ ottharivā gayhamānesu¹¹ vaṭṭakesu kocid eva jālato muccati sesā antojālam eva pavisanti,¹² tathā Mārajālena¹³ otthaṭesu¹⁴ sattesu bahū¹⁵ apāyagāmino honti, appo kocid eva satto saggāya gacchatī¹⁶ sugatiṇ vā nibbānaṇ vā pāpupāti¹⁷ ti attho.

Desanāvasāne sā kumārikā sotāpattiphale patiṭṭhahi, mahājanassāpi sātthikā desanā ahoṣī ti.¹⁸

Sāpi tasarapacchiṇ gahetvā, pitu santikaṇ agamāsi. So¹⁹ nisinnako va niddāyi, tassā²⁰ asallakkhetvā²¹ va tasarapacchiṇ upanāmentiyā tasarapacchi vemakoṭiyaṇ paṭihaññitvā saddaṇ kurumānā pati. So pabujjhivā²² gahitanimitten' eva vemaṇ²³ ākaḍḍhi,²⁴ vemakoṭi²⁵ gantvā

¹ K. yeva.

² C. C^a. °ntā.

³ B. andhi°.

⁴ K. B. saṇṇo.

⁵ C. C^a. S. appossaggāya.

⁶ C. C^a. °sī.

⁷ B. andhabhāvena for pa° abh°.

⁸ F. K. bahujano. B. jano for na ba°.

⁹ F. a. sakunto.

¹⁰ C. C^a. jāle. S. jālaṇ.

¹¹ K. °nesu. B. gaṇhamānesu.

¹² K. paviss°.

²³ B. maraṇa°.

¹⁴ K. ottharivā tesu.

²⁴ B. a. janā.

¹⁵ B. om.

²⁵ K. pāpupāṭī.

¹⁶ K. om.

²⁶ K. S. A. a. pi.

²⁰ K. a. taṇ.

²⁷ B. °itvā.

²² B. a. va.

²⁸ K. vemakoṭiṇ. S. tasaraṇ.

²⁴ K. kaḍḍhi. B. saṇka°.

²⁹ B. °iyaṇ.

taṇ¹ kumārikaṇ ure pahari. Sā tatth' eva kālaṇ katvā pati.² Ath' assā pitā patitaṇ³ olovento sakalasarīrena lohitaṃakkhiteṇa⁴ mataṇ addasa. Ath' assa⁵ mahāsoko uppajji, so 'na me sokaṇ añño nibbāpetuṇ sakkhissatī' ti rodanto Satthu santikaṇ gantvā tam atthaṇ ārocetvā 'bhante sokaṇ me nibbāpethā' ti āha. Satthā taṇ samassāsetvā 'mā soci, anamataggasmiṇ⁶ hi saṇsāre tava evaṃ eva dhītu maraṇakāle paggharitaṇ⁷ assu catunnaṇ samuddānaṇ⁸ udakato adhikataran' ti vatvā anamatagga-kathaṇ⁹ kathesi. So tanubhūtasoko Satthāraṇ pabbajjaṇ yācitvā laddhapabbajjūpasampado¹⁰ na cirass' eva arahattaṇ pāpuni.

Pesakāradhītāya¹¹ vatthu.

8. TIṆSABHIKKHUVATTHU.

Haṇsā ādiccapathe¹² ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Jetavane viharanto tiṇsa bhikkhū sandhāya¹³ kathesi.

Ekasmiṇ hi divase tiṇsamattā disāvāsikā bhikkhū Satthāraṇ upasaṇkamissa. Ānandatthero Satthu vattakaraṇavelāya āgantvā te bhikkhū disvā 'Satthārā¹⁴ imehi saddhiṇ paṭisaṇthāre kate vattaṇ karissāmi' ti dvāra-

¹ B. *om.*

² C. S. papatā. Ca. *first* pāpāta. A. papāta. K. B. Tusitabhavane nibbatti.

³ K. B. S. taṇ. A. naṇ.

⁴ K. B. S. A. a. patitvā.

⁵ K. assā.

⁶ K. anammattaggasmiṇ.

⁷ B. °ita°. A. assuṇ for assu.

⁸ K. B. mahāsa°.

⁹ K. °suttaṇ.

¹⁰ B. laddhūpa°.

¹¹ K. °dhītā°. B. °dhītu°, and a. sattamaṇ.

¹² K. a. yanti.

¹³ B. K. corr. ārabha (K. had sandhāya).

¹⁴ S. Satthari. C. Ca. Satthā.

koṭṭhake aṭṭhāsi. Satthāpi tehi saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā tesāṃ sārāṇiyadhammakathaṃ¹ kathesi. Taṃ sutvā te sabbe pi arahattaṃ patvā uppatitvā² ākāseṇa agamaṃsu. Ānandatthero tesu cirāyantesu Satthāraṃ upasaṅkamitvā 'bhante idha³ tiṅsamattā bhikkhū āgatā, te kahan'⁴ ti. 'Gaṭā Ānandā' ti. 'Katarena maggena bhante' ti. 'Ākāseṇa Ānandā'⁵ ti. 'Kiṃ pana bhante khīṇāsava'⁶ ti. 'Āma Ānanda mama santike dhammaṃ sutvā arahattaṃ pattā' ti. Tasmiṃ pana khane ākāseṇa haṃsā⁷ gamaṃsu.⁷ Satthā 'yassa kho⁸ Ānanda cattāro iddhipādā subhāvitā, so haṃso⁹ viya ākāseṇa gacchaṭi' ti vatvā imaṃ gātham āha:

175. 'Haṃsā ādiccapathe yanti, ākāse yanti iddhiyā
niyanti dhīrā lokamhā jetvā Māraṃ savāhanan' ti.

Taṃ attho: ime haṃsā ādiccapathe ākāseṇa¹⁰ gacchanti, yesaṃ pana¹¹ iddhipādā subhāvitā te pi ākāse yanti iddhiyā, dhīrāpi paṇḍitā savāhanaṃ Māraṃ jetvā¹² imamhā vaṭṭalokā niyanti nissaranti¹³ nibbānaṃ pāpuṇanti ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādinī pāpuṇisū ti.

Tiṅsabbhikkhūnaṃ vatthu.¹⁴

¹ B. °dhammaṃ. K. °yaṃ dha°.

² B. om.

³ B. idān' eva.

⁴ B. kuhin.

⁵ B. °nān°

⁶ K. haṃsā va āk°.

⁷ B. āg°.

⁸ B. a. pan'.

⁹ K. S. haṃsā.

¹⁰ K. B. °se.

¹¹ B. om.

¹² K. a. jinitvā.

¹³ B. om.

¹⁴ K. disāvāsikabhikkhuṃ vatthuṃ. B. °uvatthu and a. aṭṭhammaṃ.

9. CIÑCAMĀNAVIKAVATTHU.*

Ekay dhamman¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Ciñcamānavikaṇ ārabba kathesi.

Paṭhamabodhiyaṇ hi Dasabalassa puthubhūtesu sāva-kesu aparimānesu² devamanussesu ariyabhūmiṇ okkan-tesu³ patthaṭe⁴ guṇasamudaye⁵ mahālābhasakkāro uda-pādi, titthiyā suriyuggame⁶ khajjopanakasadisā⁷ ahesuṇ, hatalābhasakkārā. Te antaravīthiyaṇ thatvā 'kiṇ samaṇo Gotamo buddho mayam pi buddhā, kiṇ tass' eva dinnaṇ mahapphalaṇ amhākam pi dinnaṇ mahapphalam eva, amhākam pi detha karoṭhā'⁸ ti evaṇ manusse viññā-pentāpi⁹ lābhasakkāraṇ alabhitvā raho sannipatitvā 'kena nu kho upāyena samaṇassa Gotamassa manussānaṇ antare avaṇṇaṇ uppādetvā lābhasakkāraṇ nāseyyāmā' ti cinta-yiṇsu.¹⁰ Tadā Sāvattiyaṇ Ciñcamānavikā nām' ekā paribbājikā uttamarūpadharā sobhaggappattā devaccharā viya, tassā¹¹ sarīrato raṇsiyo niccharanti. Ath' eko khara-manti¹² evam āha: 'Ciñcamānavikaṇ paṭicca samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṇ uppādetvā lābhasakkāraṇ nāsessāmā'¹³ ti. Te 'atth' eso upāyo' ti sampaṭicchimsu. Atha sā titthiyārāmaṇ gantvā vanditvā atthāsi, titthiyā tāya saddhiṇ na kathesuṇ. Sā 'ko nu kho me doso' ti yāva-tatiyaṇ 'vandāmi ayyā' ti vatvā, 'ayyā ko nu kho me doso' ti,¹⁴ 'kiṇ mayā saddhiṇ na kathethā' ti āha. 'Bhagini samaṇaṇ Gotamaṇ amhe viheṭhayantaṇ'¹⁵ hata-

* Cf. F. J. iv. 187, Hardy, Manual, p. 284.

¹ K. a. patitassā.

² B. appamānesu.

³ K. a. Satthu.

⁴ K. °tesu. B. °ta°.

⁵ K. °yesu.

⁶ K. suriyagamane.

⁷ K. khajo°. Kern, Buddh. i. 194 corr. khajjotanaka°.

S. khajjotapānaka°.

⁸ S. sakkar°.

⁹ S. B. °nto pi.

¹⁰ J. mantayiyisu.

¹¹ K. yassā. B. assā.

¹² C. ath' ekhora°. C^a. corr. eko ra°.

¹³ B. °yyāmā.

¹⁴ K. B. S. om.

¹⁵ J. K. °entaṇ. B. °esi.

lābhasakkāre katvā vicarantaṃ na jānāsī' ti. 'Na jānāmi ayyā' ti, 'kiṃ paṇ' ettha mayā kattabban' ti. 'Sace tvaṃ bhagini amhākaṃ sukhama icchasi attānaṃ paṭicca samānassa Gotamassa avaṇṇaṃ uppādetvā lābhasakkāraṃ nāsehi' ti. Sā 'sādhū ayyā mayh'¹ eso² bhāro, mā cintayitthā' ti vatvā pakkamitvā itthimāyāsu³ kusalatāya tato paṭṭhāya Sāvattthivāsinaṃ dhammakathaṃ sutvā Jetavanā⁴ nikkhamanasamaye indagopakavaṇṇaṃ⁵ paṭaṇṇaṃ pārupitvā⁶ gandhamālādihatthā Jetavanābhinukkhī gacchati,⁷ 'imāya velāya kuhiṃ gacchasi' ti ca⁸ vutte,⁹ 'kiṃ tumhākaṃ mama gamanaṭṭhānenā' ti vatvā Jetavanasamāpe titthiyārāme vasitvā pāto va 'aggavandanaṃ vandissāmā' ti nagarā nikkhamante upāsakajane Jetavananantovutthā¹⁰ viya hutvā nagaraṃ pavisanti¹¹ 'kuhiṃ vutthāsi' ti vutte, 'kiṃ tumhākaṃ mama vutthaṭṭhānenā'¹² ti vatvā māsaddhamāsaccayena¹³ pucchiamānā¹⁴ 'Jetavane¹⁵ samāpene Gotamena saddhiṃ ekagandhakuṭiyā vutth' amhi' ti¹⁶ puthujjanaṇaṃ 'saccaṃ nu kho etaṃ no' ti kaṅkhaṇaṃ uppādetvā¹⁷ temāsacatumāsaccayena pilotikāhi udaraṃ vethetvā¹⁸ gabbhinivaṇṇaṃ dassetvā upari ratta-paṭaṇṇaṃ pārupitvā¹⁹ 'samaṇaṃ Gotamaṃ paṭicca gabbho uppanno' ti andhabāle gāhāpetvā²⁰ atṭhanavamaśaccayena udare dārumaṇḍalikaṃ²¹ bandhitvā upari paṭaṇṇaṃ²² pāru-

¹ F. mayham ev'. K. mayham eva. B. mayhaṇ v'.

² K. so.

³ F. °māyā°. B. °māyāya°.

⁴ K. °nenā.

⁵ K. °gopakka°.

⁶ K. °ppetvā.

⁷ K. °anti.

⁸ K. B. om.

⁹ B. vuttā.

¹⁰ F. K. J. °vane vu°.

¹¹ S. °ati.

¹² K. vutṭhānenā.

¹³ B. sā addha°. K. māsaddhi°.

¹⁴ Ca. pucchamānā. C. pucchā°.

¹⁵ C Ca. °naṇ.

¹⁶ K. a. vatvā.

¹⁷ B. a. ca.

¹⁸ K. vedh°.

¹⁹ K. pārump°.

²⁰ B. saddahāpetvā.

²¹ J. °laṇ.

²² J. rattap°.

pitvā hatthapādapiṭṭhiyo gohanukena koṭṭāpetvā ussade¹ dassetvā kilantindriyā² hutvā sāyaṇhasamaye Tathāgate alaṅkatadhammāsane nisīditvā dhammaṃ desente dhamma-sabhaṃ³ gantvā Tathāgatassa purato ṭhatvā ‘mahāsamaṇa mahājanassa tāva dhammaṃ desesi, madhuro te saddo, suphassitaṃ⁴ dantāvaraṇaṃ, ahaṃ pana taṃ paṭicca gabbhaṃ labhitvā paripuṇṇagabbhā jātā, n’ eva me sūtigharaṃ⁵ vijānāsi⁶ na⁷ sappitelādini, sayaṃ akaronto⁸ upaṭṭhā-kānam⁹ pi aññataṃ Kosalarājānaṃ vā¹⁰ Anāthapiṇḍikaṃ vā Visākhaṃ vā mahāupāsikaṃ¹¹ “imissā mānavikāya¹² kattabbayuttakaṃ karohi” ti na vadesi,¹³ abhiraṃmituṃ yeva¹⁴ jānāsi, gabbhaparihāraṃ na jānāsi’ ti gūthapiṇḍaṃ gahetvā candamaṇḍalaṃ dūsetuṃ vāyamaṇṭi viya parisamajjhe Tathāgataṃ akkosi. Tathāgato dhammakathaṃ ṭhapetvā¹⁵ siho viya abhinadanto¹⁶ ‘bhagini tayā kathitassa tathabhāvaṃ vā vitathabhāvaṃ vā ahaṃ c’ eva¹⁷ tvaṃ ca jānāma’ ti āha. ‘Āma mahāsamaṇa tayā ca mayā ca ñātabhāvaṃ ke taṃ jānanti’¹⁸ ti. Tasmiṃ khane Sakkassa āsanaṃ¹⁹ uphākāraṃ dassesi, so āvajjamāno ‘Ciñcamānavikā Tathāgataṃ abhūtena akkosati’ ti ñatvā ‘idaṃ vatthuṃ sodhessāmi’ ti catūhi devaputtehi saddhiṃ āgami.²⁰ Devaputtā mūsikapotaḥ hutvā dārumaṇḍalikassa bandhana-rajjuke ekappahāren’ eva chindiṃsu, pārutapaṭaṃ²¹ vāto ukkhipi, dārumaṇḍalikaṃ²² patamānaṃ tassā pādapiṭṭhiyaṃ

¹ B. udare.² J. a. ti.³ B. āyaṇ.⁴ K. B. saṃphussitaṃ.⁵ K. passūti°.⁶ J. K. B. jān°.⁷ S. om. B. a. va.⁸ K. kar°.⁹ B. upaṭṭhak°. J. upaṭṭhāyak°.¹⁰ K. C. C°. S. om.¹¹ B. up° vā.¹² K. B. Ciñca°.¹³ C. C°. om. na va°.¹⁴ K. eva.¹⁵ K. kathetvā.¹⁶ F. C. C°. S. °nandanto.¹⁷ B. aham eva ca. C. C°. aham eva.¹⁸ So S. B.; F. K. °bhāven’ etaṃ jātan. J. °en’ ev’ etaṃ jātan ti. C. C°. jātan ti.¹⁹ B. bhavanaṃ.²⁰ B. agamāsi.²¹ K. pārupana°.²² B. °laṇ.

pati, ubho aggapādā chijjinsu,¹ manussā 'dhī² kāḷakaṇṇi Sammāsambuddhaṇ akkosatī' ti sīse khaḇaṇ pātetvā leḷḷu-daṇḍādihaṭṭhā³ Jetavanā nīhariṇsu. Ath' assā Tathā-gatassa cakkhupathaṇ atikkantakāle mahāpaṭṭhavi bhijjivā vivaraṇ adāsi, Avicito jālā⁴ utṭhahi. Sā kuladattiyaṇ⁵ kambalaṇ pārupamānā⁶ viya gantvā Avicimhi nibbatti. Aññatitthiyānaṇ lābhasakkāro⁷ parihāyi, Dasabalassa bhiyyosomattāya vaḍḍhi.

Punadivase dhammasabhāyaṇ kathaṇ samutṭhāpesuṇ : 'āvuso Ciñcamāṇavikā evaṇ ulāraguṇaṇ⁸ aggadakkhineyyaṇ Sammāsambuddhaṇ abhūtena akkositvā mahāvināsaṇ pattā' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarabi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā 'imāya nāmā' ti vutte 'na bhikkhave idān' eva, pubbe p'esā maṇ abhū-tena akkositvā vināsaṇ pattā⁹ yevā' ti vatvā :

'Nādaṭṭhā¹⁰ pārato¹¹ dosaṇ aṇuṇṭhulāni sabbaso issaro¹² paṇaye¹³ daṇḍaṇ sāmaṇ appaṭivekkhiyā' ¹⁴ ti¹⁵

imaṇ Dvādasanipāte Mahāpadumajātaṇ vitthāretvā kathesi. Tadā kir' esā Mahāpadumakumārassa bodhi-sattassa mātu sapattī¹⁶ rañño aggamaheṣi hutvā mahā-sattaṇ asaddhammena nimantetvā tassa maṇaṇ alabbhitvā attanā va attani vippakāraṇ katvā gilānālayaṇ dassetvā 'tava putto maṇ anicchantiṇ¹⁷ imaṇ vippakāraṇ pāpesi'

¹ C. C^a. S. chind°. J. ucchind°. K. B. bhijjinsu.

² J. om. K. B. pi.

³ K. °daṇḍahatthā.

⁴ K. aggijā°.

⁵ Kern, Buddh. i. 198 corr. °ṭattiya°.

⁶ K. °rumpiya°. B. °rupiya°.

⁷ K. corr. a. atī°.

⁸ K. olāra°.

⁹ B. patto.

¹⁰ B. nādiṭṭhā. K. na disvā.

¹¹ K. pūrato.

¹² S. a. na.

¹³ K. °yo.

¹⁴ K. °pekkhiyā.

¹⁵ F. J. iv. 192.

¹⁶ B. °ikā. K. sapati.

¹⁷ K. °ntaṇ.

ti rañño ārocesi. Rājā kuddho mahāsattaṃ corapapāte khipi. Atha naṃ pabbatakucchiyaṃ adhivatthā devatā patiggahetvā nāgarājassa phanagabbhe patitṭhāpesi.¹ Nāgarājā taṃ nāgabHAVANAṃ netvā upaddharajjena sammānesi. So tattha saṃvaccharaṃ vasitvā pabbajitukāmo Himavantapadesaṃ āgantvā¹ pabbajitvā jhānābhikkhū³ nibbattesi. Ath naṃ eko vanacarako⁴ disvā rañño ārocesi, rājā tassa santikaṃ gantvā katapaṭisanthāro sabbaṃ taṃ⁵ pavattiṃ fiatvā mahāsattaṃ rajjena nimantetvā, tena 'mayhaṃ rajjena kiccaṃ natthi, tvaṃ pana dasa rājadhamme akopetvā agatigamaṇaṃ pahāya dhammena rajjaṃ kārehi' ti ovadito⁶ utthāyāsanaṃ roditvā nagaraṃ gacchanto antarāmagge amacce pucchi: 'ahaṃ kaṃ' nissāya evaṃ ācārasampanna⁸ viyogaṃ patto' ti. 'Aggamahesiṃ⁹ devā' ti. Rājā naṃ uddhapādaṃ¹⁰ gahetvā corapapāte khipāpetvā nagaraṃ pavasitvā dhammena rajjaṃ kāresi. Tada Mahāpadumakumāro mahāsatto āhosi,¹¹ mātu sapatti¹² Ciñcamāṇavikā' ti.

Satthā imam atthaṃ pakāsetvā 'bhikkhave ekadhammaṃ¹³ hi saccavacanaṃ pahāya musāvāde patitṭhitānaṃ viṣaṭṭhaparalokānaṃ¹⁴ akattabbaṃ¹⁵ pāpakammaṃ nāma natthi' ti vatvā imaṃ gātham āha:

176. 'Ekaṃ dhammaṃ atītassa musāvādissa¹⁶ jantuno vitinṇaparalokassa natthi pāpaṃ akāriyaṃ' ti.

Tattha ekaṃ dhammaṃ ti saccaṃ. Musāvādissā¹⁷ ti yassa dasasu vacanesu ekam pi saccaṃ natthi evarūpassa

¹ K. ṭhapesi.

³ K. °ññāni. B. °ññāyo.

⁵ K. om.

⁷ So B. Others kiṃ.

⁹ B. °iyā.

¹¹ K. a. rājā Ānando.

¹² K. sapati, a. itthi.

¹⁴ K. vitinṇa°.

¹⁶ K. °dassa.

² S. ga°. B. patvā.

⁴ B. °iko.

⁶ B. °anto.

⁸ K. B. a. puttena.

¹⁰ K. B. uddhaṃ pā°.

¹³ S. B. ekaṃ dha°.

¹⁵ B. °bba°.

¹⁷ K. °dasā.

musāvādino. Vitiṇṇaparalokassā ti vissatṭhaparalokassa, evarūpo hi manussasampattiṇ devalokasampattiṇ¹ avasāne nibbānasampattin ti² imā tisso³ sampattiyo na passati, natthi pāpaṇ ti tassa evarūpassa 'imaṇ'⁴ nāma pāpaṇ akatṭabban' ti natthi.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Ciñcamānavikāya vatthu.⁵

10. ASADISADĀNAVATTHU.*

Na ve kadariyā⁶ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto asadisadānaṇ ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi samaye Satthā carikaṇ caritvā pañca-bhikkhusataparivāro⁷ Jetavanaṇ pāvīsi. Rājā vihāraṇ gantvā Satthāraṇ nimantetvā punadivase āgantukadānaṇ sajjetvā 'dānaṇ me passantū'⁸ ti nāgare pakkosi. Nāgarā āgantvā rañño dānaṇ disvā punadivase Satthāraṇ nimantetvā dānaṇ sajjetvā 'amhākam pi⁹ dānaṇ¹⁰ passantū' ti rañño pahīṇṇisū. Rājā¹¹ tesā dānaṇ disvā 'imehi mama dānato uttaritarāṇ kataṇ, puna dānaṇ karissāmī' ti punadivase pi dānaṇ sajjesi, nāgarāpi taṇ disvā punadivase¹² sajjayisū ti, evaṇ n'eva rājā nāgare parājetuṇ sakkoti

¹ K. devasa^o.

² C. C^a. om.

³ B. a. pi.

⁴ K. idaṇ.

⁵ K. °kāvavatthu. B. °kāvattu, and a. navamaṇ. For addition in K. see Appendix.

* Cf. Sumaṅgala on the Dīgha-Mahāgovindasuttanta. Hardy, Manual, p. 297.

⁶ K. a. devalokaṇ vajjantī.

⁷ K. B. pañcasatabhikkhu^o.

⁸ C. C^a. S. °atū.

⁹ K. om.

¹⁰ K. S. a. devo. B. a. deva.

¹¹ K. a. gantvā.

¹² K. a. dānaṇ.

na¹ nāgarā rājānaṃ.² Atha chaṭṭhavāre³ nāgarā sata-
 guṇaṃ sahaṣṣaguṇaṃ vaḍḍhetvā yathā na sakkā hoti 'idaṃ
 nāma idaṃ nāma⁴ imesaṃ dāne⁵ natthi' ti vattuṃ, evaṃ
 dānaṃ sajjayaṃsu. Rājā taṃ⁶ disvā 'sacāhaṃ⁷ imesaṃ
 dānato uttaritarāṃ kātuṃ na sakkhissāmi, kiṃ me jīvitenā⁸
 ti upāyaṃ cintento nipajji. Atha naṃ Mallikā devī upa-
 saṅkamitvā 'kasmā mahārāja evaṃ nipanno 'si, kena te
 indriyāni kilantāni viyā' ti pucchi. Rājā āha: 'na⁹ tvaṃ
 devī jānāsi' ti. 'Na jānāmi devā' ti. So tassā tam
 atthaṃ ārocesi. Atha naṃ Mallikā āha:¹⁰ 'deva mā
 cintayi, kahaṃ¹¹ tayā paṭhavissaro rājā nāgarehi parā-
 jiyamāno ditṭhapubbo vā sutapubbo vā, ahaṃ te dānaṃ¹²
 saṃvidahissāmi' ti iti 'ssā¹³ asadisaddānaṃ saṃvidahitu-
 kāmātāya evaṃ vatvā, 'mahārāja sālakalyāṇipadarehi
 pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ antoāvaṭṭe nisīdanamaṇḍapaṃ
 kārehi, sesā bahiāvaṭṭe nisīdissanti, pañcasetacchattasatāni
 kārehi, tāni gaheṭvā pañcasatā hatthi¹⁴ pañcannaṃ bhikkhu-
 satānaṃ matthake dhārayamānā¹⁵ ṭhassanti, atṭha vā dasa
 va rattasuvapṇanāvāyo¹⁶ kārehi, tā maṇḍapamajjhe bha-
 vissanti, dvinnaṃ dvinnaṃ bhikkhūnaṃ antare ekekā
 khattiyadhītā nisīditvā gandhe piṇṣissati,¹⁷ ekekā khattiya-
 dhītā vijāniṃ ādāya dve dve¹⁸ bhikkhū vijayamānā¹⁹
 ṭhassati,²⁰ sesā khattiyadhītaro piṇṣe piṇṣe²¹ gandhe

¹ S. sakkonti. C. C^a. om.

² K. a. sakkonti.

³ B. S. °e vāre.

⁴ S. B. once.

⁵ K. °naṃ.

⁶ S. naṃ. K. a. dānaṃ.

⁷ C. C^a. S. svāhaṃ.

⁸ K. vijitenā.

⁹ C. C^a. om. K. B. a. dāni.

¹⁰ C. C^a. om.

¹¹ K. kuhiṃ. B. kathaṃ.

¹² C. C^a. °na°. B. a. sī.

¹³ B. om. iti 'ssā.

¹⁴ C^a. om.

¹⁵ B. °iya°.

¹⁶ K. rajaṭa°.

¹⁷ B. pisi°.

¹⁸ C. C^a. om. one.

¹⁹ K. vijiya° (and a. va). B. vijamānā.

²⁰ B. C. C^a. °nti.

²¹ K. piṭṭe piṭṭhe. B. pise pise.

haritvā¹ suvaṇṇanāvāsu pakkhipissanti, tāsū ekaccā khattiyadhītarō niluppakalāpe gahetvā suvaṇṇanāvāsu khittagandhe² āloletvā vāsaṃ gaṇhāpessanti,³ nāgarānaṃ hi n'eva khattiyadhītarō⁴ na setacchattāni na⁵ hatthino,⁶ imehi kāraṇehi⁷ nāgarā parājissanti, evaṃ karohi mahārājā' ti. Rājā 'sādhu devī kalyāṇaṃ te kathitaṃ' ti tāya kathitanīyāmena⁸ sabbaṃ kāresi, ekassa pana bhikkhuno⁹ hatthī na ppahosi.¹⁰ Atha rājā Mallikāya āha : 'bhadde ekassa bhikkhuno eko hatthī nappahoti,¹¹ kiṃ karissāmī' ti. 'Kiṃ kathetha¹² deva, pañca hatthisatāni natthī' ti. 'Atthi devī,¹³ avasesā pana duṭṭhahatthī,¹⁴ te bhikkhū disvā¹⁵ verambhavātā¹⁶ viya caṇḍā hontī' ti. 'Deva ahaṃ ekassa duṭṭhahatthipotakassa chaṭṭaṃ gahetvā tiṭṭhana-ṭṭhānaṃ¹⁷ jānāmī' ti. 'Kattha naṃ ṭhapessāmā' ti 'Ayyassa Aṅgulimālattherassa santike' ti. Rājā tathā kāresi. Hatthipoto¹⁸ vāladhiṃ antarasatthimhi pakkhipitvā ubho kaṃṇe pātetva akkhini nimmiletvā¹⁹ atṭhāsi. Mahājano 'evarūpassa nāma caṇḍahatthino ayam ākāro'²⁰ ti²¹ hatthim eva olokesi. Rājā²² Buddhapamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ parivisitvā Satthāraṃ vanditvā 'bhante yaṃ²³ imasmiṃ dānagge kappiyabhaṇḍaṃ vā akappiya-bhaṇḍaṃ vā sabbaṃ taṃ²⁴ tumhākam eva dammī' ti āha.

¹ K. āh°.² K. *corr.* pakhi°.³ K. gāhāp°. B. ganāp°.⁴ K. B. a. atthi.⁵ B. om.⁶ B. °iyo.⁷ K. kar°.⁸ K. °en' eva.⁹ K. B. a. eko.¹⁰ K. B. °ti.¹¹ C. C^a. S. °si.¹² K. B. om.¹³ B. a. ti.¹⁴ K. B. °ino.¹⁵ K. B. a. va.¹⁶ C. C^a. va.¹⁷ B. tiṭṭhaṭṭhānaṃ.¹⁸ K. B. °potako.¹⁹ B. °itvā.²⁰ K. a. āyasmā Aṅgulimālatthero karotī.²¹ K. a. therassa settachatta°. B. abhayaṃ karoti hatthi me for a° āk° ti ha° eva.²² K. a. pañītenāhārena.²³ B. mayhaṃ.²⁴ B. om.

Tasmiṃ kho¹ pana dāne ekadivasen' eva pariccattāṃ cuddasakoṭidhanaṃ hoti. Satthu pana setacchattāṃ nisīdanapallaṅko ādhārako pādapīṭhikā² ti cattāri anagghān' eva. Puna evarūpaṃ katvā buddhānaṃ dānaṃ³ nāma dātuṃ samattho nāma⁴ nāhosi, ten' eva taṃ⁵ 'asadisa-dānan' ti paññāyi. Taṃ kira sabbabuddhānaṃ ekavāraṃ hoti yeva,⁶ sabbesaṃ ca⁷ itthi yeva⁸ saṃvidahati.

Raṇṇo pana Kālo ca Junho cā ti dve amaccā ahesuṃ. Tesu Kālo cintesi: 'aho rājakulassa parihāni, ekadivasen' eva cuddasakoṭidhanaṃ vayaṃ⁹ gacchati, ime imaṃ dānaṃ bhuñjitvā gantvā nipannā niddāyissanti, aho natthāṃ rājakulan' ti. Junho cintesi: 'aho raṇṇo dānaṃ,¹⁰ na hi sakkā rājabhāve aṭṭhitena evarūpaṃ dānaṃ dātuṃ, sabba-sattānaṃ pattiṃ dentā¹¹ nāma natthi, ahaṃ¹² paṇ'¹³ idaṃ dānaṃ anumodāmi' ti. Satthu bhattakiccūvasāne rājā¹⁴ anumodanattāya pattaṃ gaṇhi. Satthā cintesi: 'raṇṇā mahoghaṃ pavattentena¹⁵ viya mahādānaṃ dinnāṃ, asakkhi¹⁶ nu kho mahājano cittaṃ pasādetuṃ udāhu no' ti. So tesāṃ amaccānaṃ cittācaraṃ¹⁷ ñatvā 'sace raṇṇo dānassa anucchavikaṃ¹⁸ anumodanaṃ karissāmi,¹⁹ Kālassa sattadhā muddhā²⁰ phalissati, Junho sotāpatti-phale patiṭṭhahissati' ti ñatvā Kāle anukampaṃ paṭicca evarūpaṃ dānaṃ datvā ṭhitassa raṇṇo catuppadikaṃ²¹ gātham eva vatvā²² utthāyāsanā vihāraṃ gato.

¹ B. om.

² K. °piṭhako. B. °piṭhakādi, om. ti.

³ B. om.

⁴ K. B. om.

⁵ K. ev' etaṃ.

⁶ K. a. Satthu ca.

⁷ S. pana.

⁸ C. C^a. om.

⁹ K. B. khayāṃ.

¹⁰ B. a. sudinnaṃ.

¹¹ K. devatā. B. adanto.

¹² S. aho.

¹³ K. pana.

¹⁴ C. C^a. S. om.

¹⁵ K. apavattanena.

¹⁶ B. sakkhi.

¹⁷ K. cittavāraṃ.

¹⁸ B. dānānu°.

¹⁹ C. C^a. om. K. bhavissāmi.

²⁰ B. mu° sa°.

²¹ S. °ika°.

²² K. avatvā.

Bhikkhū Aṅgulimālaṇ¹ pucchisū : ‘ kin nu kho āvuso duṭṭhahatthiṇṇaṇ chattaṇ dhāretvā² t̥hitaṇ disvā bhāyī³ ti.⁴ ‘ Na bhāyiṇ⁵ āvuso ’ ti. Te Satthāraṇ⁶ āhaṇsu : ‘ Aṅgulimālo bhante aññaṇ vyākaroti ’ ti. Satthā ‘ na bhikkhave Aṅgulimālo bhāyati, khīnāsavausabhānaṇ⁷ hi antare jetṭhakausabhā⁸ mama puttasadisā bhikkhū na bhāyanti ’ ti vatvā Brāhmaṇavagge imaṇ⁹ gātham āha :

(423). ‘ Usabhaṇ pavaraṇ vīraṇ¹⁰ mahesiṇ vijitāvinaṇ anejaṇ nahātakaṇ¹¹ buddhaṇ taṇ ahaṇ brūmi brāhmaṇaṇ ’ ti.

Rājāpi domanassappatto hutvā¹² ‘ evarūpāya nāma parisāya¹³ dānaṇ datvā t̥hitassa mayhaṇ anucchavikaṇ anumodanaṇ akatvā gātham¹⁴ eva vatvā¹⁵ utṭhāya¹⁶ gato, mayā Satthu anucchavikaṇ dānaṇ akatvā ananucchavikaṇ kataṇ bhavissati, kappiyabhaṇḍaṇ adatvā akappiyabhaṇḍaṇ vā¹⁷ dinnāṇ bhavissati ti,¹⁸ ‘ Satthārā me kupitena bhavitabbaṇ, yassa kassaci¹⁹ dānānurūpaṇ anumodanaṇ²⁰ kātuṇ vaṭṭati ’ ti vihāraṇ gantvā Satthāraṇ vanditvā etad avoca : ‘ kin nu kho me bhante²¹ dātabbayuttakaṇ dānaṇ na dinnāṇ, udāhu dānānurupaṇ²² kappiyabhaṇḍaṇ²³ adatvā²⁴ akappiyabhaṇḍam eva dinnan ’ ti.

¹ K. °lattheraṇ.

² C. C^a. gahetvā.

³ K. bhāyasī.

⁴ B. om.

⁵ K. bhāyāmi. B. bhāyi.

⁶ K. B. a. upasaṇkamitvā.

⁷ K. C. C^a. °vā u°.

⁸ K. °bhasadisā.

⁹ B. om.

¹⁰ B. dhīraṇ. K. dhirāṇ.

¹¹ K. ṇhā°. B. nhā°.

¹² B. om.

¹³ K. a. majjhe.

¹⁴ K. gāthāmattam.

¹⁵ K. B. a. Satthā.

¹⁶ K. B. °yāsanā.

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁸ B. om.

¹⁹ B. evañ hi asadisadānaṇ nāma for ya° ka°.

²⁰ K. C. C^a. °pā °nā.

²¹ K. taṇ.

²² S. adān°.

²³ S. aka°.

²⁴ S. adatthā. C. C^a. S. om. ak° eva di°.

‘Kim etaṇ mahārājā’ ti. ‘Na me tumhehi dānānucchavikā anumodanā katā’ ti. ‘Mahārāja anucchavikam eva te dānaṇ dinnāṇ, etaṇ hi asadisaddhānaṇ nāma ekassa buddhassa ekavāram eva sakkā dātuṇ, puna evarūpaṇ nāma dānaṇ duddadan’¹ ti. ‘Atha kasmā me bhante dānānurūpaṇ anumodanaṇ na karitthā’ ti. ‘Parisāya asuddhattā mahārājā’ ti. ‘Ko nu kho bhante parisāya doso’ ti. Ath’ assa Satthā dvinnāṇ pi amaccānaṇ cittācāraṇ² ārocetvā Kāle anukampaṇ paṭicca anumodanāya akatabhāvaṇ ācikkhi. Rājā ‘saccaṇ kira te Kāla evaṇ cintitan’ ti pucchitvā, ‘saccaṇ’ ti vutte, ‘tava santakaṇ agahetvā mama puttadārena’³ saddhiṇ mayi attano santakaṇ dente tuyhaṇ⁴ kā pīlā, gaccha’⁵ tvaṇ,⁶ mayā dinnāṇ taṇ dinnam eva hotu,⁷ ratthato pana me nikkhamā’ ti taṇ ratthā nīharitvā Junhaṇ pakkositvā,⁸ ‘saccaṇ kira te evaṇ cintitan’ ti pucchitvā,⁹ ‘saccaṇ’ ti vutte, ‘sādhū mātula pasanno ‘smi, tvaṇ mama parijanaṇ¹⁰ gahetvā mayā dinnaniyāmen’ eva sattadivasāni dānaṇ dehi’ ti sattāhaṇ rajjaṇ niyyādetvā Satthāraṇ āha: ‘passatha bhante bālassa kāraṇaṇ,¹¹ mayā evaṇ dinne’¹² dāne pahāram adāsī’ ti. Satthā ‘āma mahārāja bālā nāma parassa dānaṇ anabhinanditvā duggatiparāyanā honti, dhīrā pana paresam pi dānaṇ anumoditvā sagga-parāyanā evaṇ hontī’ ti vatvā imaṇ gātham āha:

177. ‘Na ve kadariyā devalokaṇ vajanti,
bālā have nappasaṇsanti dānaṇ,
dhiro ca¹³ dānaṇ anumodamāno
ten’ eva so hoti sukhī paratthā’ ti.

¹ K. dudinnaṇ.

² K. B. °rehi.

³ K. kā hāni.

⁴ B. a. ti.

⁵ C. C°. pucchi.

⁶ B. kar°.

⁷ B. va.

⁸ K. cittavāraṇ.

⁹ K. a. pi.

¹⁰ K. B. yaṇ. S. bho.

¹¹ K. B. °sāpetvā.

¹² K. rajaṇ.

¹³ B. dinna°.

Tattha kadariyā ti thaddhamaccharino, bālā ti idha-lokaparalokaṇ¹ ajānanakā. Dhīro ti paṇḍito. Sukhī paratthā ti ten' eva so dānānumodanapuññaena paraloke dibbasampattiṇ anubhavamāno sukhi hoti ti.²

Desanāvasāne so³ Junho sotāpattiṇ phale patitṭhahi, sampattaparisaṇṇa pi sātthikā desanā⁴ ahoṣī ti.⁵ Junho pi⁶ sotāpanno hutvā sattāhaṇ rañña dinnaniyāmen' eva dānaṇ adāsi ti.

Asadisadānassa vatthu.⁷

11. ANĀTHAPIṇḍIKAPUTTAKĀLAVATTHU.

Pathavyā⁸ ekarajjenā ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Kālaṇ nāma Anāthapiṇḍikassa puttaṇ ārabba kathesi.

So kira tathāvidhassa saddhāsampannassa setṭhino putto hutvā n' eva Satthu santikaṇ gantaṇ, na geḥaṇ āgatakāle datṭhaṇ, na dhammaṇ sotuṇ, na saṅghassa veyyāvaccaṇ kātūṇ icchatī, pitarā 'mā evaṇ tāta karī' ti vutto tassa vacanaṇ na sunāti. Ath' assa pitā cintesi: 'ayaṇ⁹ evarūpaṇ ditṭhiṇ gahetvā vicaranto Avicīparāyano bhavissati, na kho pana me¹⁰ taṇ patirūpaṇ yaṇ mayī passante mama putto nirayaṇ gaccheyya, imasmiṇ kho pana loke dhanadānena abhiṇṇanakaṇ¹¹ nāma natthi, dhanadānena¹² bhindissāmi¹³ ti. Atha naṇ āha: 'tāta¹⁴ uposathiko hutvā vibhāraṇ gantvā dhammaṇ sutvā ehi, kahāpanasataṇ

¹ K. °lokatthaṇ.

² K. B. om.

³ K. B. om.

⁴ K. B. °navatthu (K. °uṇ). B. a. dasamaṇ.

⁵ K. B. °byā.

⁶ K. B. °byā.

⁷ K. B. °byā.

⁸ K. B. °byā.

⁹ K. B. °byā.

¹⁰ K. B. om.

¹¹ K. dhammades°.

¹² K. om.

¹³ B. ahaṇ.

¹⁴ K. dhanena naṇ.

¹⁵ K. om.

te¹ dassāmi' ti. 'Dassatha tātā' ti. 'Dassāmi puttā' ti. So yāvatatiyaṇ paṭiññaṇ gahetvā uposathiko hutvā vihāraṇ agamāsi, dhammasavanena² pan' assa kiccaṇ natthi, yathāphāsukaṭṭhāne supitvā³ pāto va gehaṇ agamāsi. Ath' assa pitā 'putto me uposathiko ahosi, siḡham assa yāguādini āharathā' ti vatvā dāpesi. So 'kahāpaṇe⁴ agahetvā na bhuñjissāmi' ti āhaṭāhaṭaṇ⁵ paṭikkhipi.⁶ Ath' assa pitā pīlaṇ⁷ asahanto⁸ kahāpaṇabhaṇḍikaṇ⁹ dāpesi, so taṇ hatthena gahetvā va āhāraṇ paribhuñji. Atha naṇ punadivase seṭṭhī 'tāta kahāpanasahassaṇ te dassāmi, Satthu purato ṭhatvā ekaṇ dhammapadaṇ¹⁰ uggaṇhitvā āgaccheyyāsi' ti pesesi. So pi¹¹ vihāraṇ gantvā Satthu purato ṭhatvā¹² ekam eva padaṇ¹³ uggaṇhetvā¹⁴ palāyitukāmo ahosi. Ath' assa Satthā asallakkhaṇākāraṇ akāsi. So taṇ padaṇ asallakkhetvā 'uparipadaṇ uggaṇhissāmi'¹⁵ ti ṭhatvā¹⁶ assosi yeva. 'Uggaṇhissāmi' ti suṇantā va kira sakkaccaṇ suṇanti nāma, evaṇ ca kira¹⁷ suṇantaṇaṇ dhammo sotāpattimaggādayo deti. So pi 'uggaṇhissāmi' ti suṇāti, Satthāpi 'ssa asallakkhaṇākāraṇ¹⁸ karoti.¹⁹ So²⁰ 'uparipadaṇ uggaṇhissāmi'²¹ ti ṭhatvā²² suṇanto va²³ sotāpattiphale paṭiṭṭhāsi.²⁴ So punadivase Buddhapamukhena bhikkhusaṅghena saddhiṇ yeva Sāvattiyaṇ²⁵ pāvīsi. Mahāseṭṭhī taṇ disvā va²⁶

¹ B. om.² B. °ne.³ K. ṭhatvā. B. °nesu sayitvā.⁴ K. °naṇ.⁵ K. āhāraṇ.⁶ K. pakkipi.⁷ K. pīlitam.⁸ S. anicchanto. C. C°. asakkonto.⁹ B. °ṇḍaṇ.¹⁰ K. eva pa°.¹¹ K. B. om.¹² B. a. va.¹³ K. dhammapa°.¹⁴ K. B. °ḡhitvā.¹⁵ C. C°. S. ga°.¹⁶ B. vatvā.¹⁷ K. nāma.¹⁸ C. C°. °nakāraṇaṇ.¹⁹ B. akāsi.²⁰ B. a. pī.²¹ C. C°. S. ga°.²² B. va°.²³ K. yeva.²⁴ B. °āti.²⁵ K. B. °iṇ.²⁶ B. om.

‘ajja me¹ puttassa ākāro ruccati’ ti cintesi. Tassa pi etad ahoṣi: ‘aho vata me pitā ajja Satthu santike kahāpane na² dadeyya kahāpanakāraṇā, mayhaṇ uposathikabhāvaṇ paṭicchādeyya’ ti. Satthā pan’ assa hiyyo va³ kahāpanakāraṇā⁴ uposathikabhāvaṇ aññāsi. Mahāseṭṭhi Buddhapamukhassa saṅghassa⁵ yāguṇ dāpetvā puttassa pi dāpesi. So nisīditvā tuṇhibhūto⁶ yāguṇ pivi⁷ khādanīyaṇ khādi⁸ bhattaṇ bhuñji. Mahāseṭṭhi Satthu bhattakiccāvasāne puttassa purato saḥassabhaṇḍikaṇ ṭhapāpetvā⁹ ‘tāta mayā tvaṇ¹⁰ “saḥassaṇ te¹¹ dassāmi” ti vatvā uposathaṇ samādapetvā vihāraṇ pahito, idaṇ te saḥassan’ ti. So Satthu purato kahāpane diyyamane disvā lajjito¹² ‘alaṇ me kahāpanehi’ ti vatvā,¹³ ‘gaṇha tātā’¹⁴ ti vuccamāno pi na gaṇhi. Ath’ assa pitā Satthāraṇ vanditvā ‘bhante ajja me puttassa ākāro ruccati’ ti vatvā, ‘kiṇ mahāseṭṭhi’ ti vutte, ‘mayā esa purimadivase “kahāpanasataṇ¹⁵ te dassāmi” ti vatvā vihāraṇ pesito, puna-divase kahāpane agahetvā bhuñjituṇ na icchi, ajja pana diyyamāne pi kahāpane na icchatī’ ti. Satthā ‘āma mahāseṭṭhi ajja tava puttassa cakkavattisampattito pi devalokabrahmalokasampattihi¹⁶ pi sotāpattiṭṭhalaṇ eva varataran’ ti vatvā imaṇ gātham āha:

178. ‘Pathavyā ekarajjena saggassa gamanena vā
sabbalokādhipaccena sotāpattiṭṭhalaṇ varan’ ti.

Tattha pathavyā ekarajjenā ti cakkavattirajjena,
saggassa gamanena vā ti chabbhisatividhassa vā¹⁸

¹ B. mama.

² K. pana. B. om.

³ K. B. bhikkhusa°.

⁴ B. °ati.

⁵ K. ṭhapetvā.

⁶ B. om.

⁷ B. om.

⁸ B. °saḥassaṇ.

⁹ K. B. varan.

¹⁰ K. C. om.

¹¹ B. °ṇassa kāra°.

¹² K. a. va.

¹³ C. C°. a. na.

¹⁴ K. om.

¹⁵ B. °anto.

¹⁶ C. C°. gaṇhathā.

¹⁷ K. °brāhma°.

¹⁸ B. om. K. om. vā sa°.

saggassa adhigamanena. Sabbalokādhipaccenā ti ekasmiṃ¹ ettake loke nāgasupaṇṇavemānikapetehi² saddhiṃ sabbasmiṃ loke āhipaccena. Sotāpattiphalāṃ varaṃ ti yasmā ettake tḥāne rajjaṃ kāretvā pi nirayādīhi pi³ amutto⁴ va hoti, sotāpanno pana pihitaapāyadvāro⁵ hutvā sabbadubbalo pi atṭhame bhava na⁶ nibbattati,⁷ tasmā sotāpattiphalam eva varaṃ uttaman ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

KālanāmaAnāthapiṇḍikaputtassa vatthu.⁸

Lokavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Terasamo vaggo.

¹ F. B. etasmiṃ.

² K. °vimānika°.

³ B. om.

⁴ B. °ttā.

⁵ K. pidahita°. B. pihitāp°.

⁶ F. om.

⁷ K. nātivattati, for na ni°.

⁸ K. Kālavatthuṃ. S. Kālanāmassa An°. B. Anāthapiṇḍikaputtakālavatthu, and a. ekādasamaṃ.

XIV. BUDDHAVAGGO.

1. MĀGANDIYAVATTHU.*

Yassa jitan ti imaṇṇ dhammadesanaṇṇ Satthā Bodhi-
maṇḍe viharanto Māradhitaro ārabba¹ samutṭhāpetvā²
puna Kururaṭṭhe Māgandiyabrāhmaṇassa³ kathesi.

Kururaṭṭhe kira Māgandiyabrāhmaṇassa dhītā Māgan-
diyā eva⁴ nāma⁵ ahosi uttamarūpadharā. Taṇṇ patthaya-
mānā aneke⁶ brāhmaṇamahāsālā c' eva khattiyamahāsālā
ca 'dhītaṇṇ no detū' ti Māgandiyassa pahīṇiṇṇsu. So pi
'na tumhe mayhaṇṇ dhītu anucchavikū' ti sabbe paṭikkhi-
pat' eva. Ath' ekadivasaṇṇ Satthā paccūsasamaye lokaṇṇ
olokento⁷ attano nāṇajālassa anto pavitṭhaṇṇ Māgandiya-
brāhmaṇaṇṇ disvā 'kin nu kho bhavissati' ti upadhāren'to
brāhmaṇassa ca brāhmaṇiyyā ca tinnāṇṇ maggaphalāṇaṇṇ
upanissayaṇṇ addasa. Brāhmaṇo pi bahigāme nibaddhaṇṇ⁸
aggaṇṇ paricarati. Satthā pāto va pattacīvaraṇṇ ādāya taṇṇ
thānaṇṇ agamāsi. Brāhmaṇo Satthu rūpasiriṇṇ oloketvā⁹
'imasmiṇṇ loke iminā sadiso puriso nāma natthi, ayaṇṇ¹⁰

* Cf. i. 199, and F. J. i., pp. 78 ff.

¹ K. B. a. kathesi. Desanā pana Sāvatthiyaṇṇ.

² B. samutṭhitā.

³ B. Māgaṇḍibr°. K. Māgaṇḍiya°, al.

⁴ C. Ca. evaṇṇ. K. om.

⁵ S. nāmā.

⁶ B. aneka°.

⁷ K. B. vo°.

⁸ K. niva°.

⁹ K. B. °ento.

¹⁰ B. om.

mayhaṇ dhītu anucchaviko, imassa¹ dhītaṇ dassāmi² 'ti cintetvā Satthāraṇ āha: 'samaṇa mama ekā dhītā atthi, ahaṇ tassā anucchavikaṇ purisaṇ apassanto taṇ na kassaci adāsiṇ,³ tvaṇ pan' assā anucchaviko, ahaṇ te dhītaṇ pādaparicārikaṇ katvā dātukāmo, yāva naṇ ānemi tāva idh' eva tiṭṭhā⁴ ti āha.⁵ Satthā tassa kathaṇ sutvā n'eva abhinandi na paṭikkosi. Brāhmaṇo pi gehaṇ gantvā brāhmaṇiṇ⁶ āha: 'bhoti ajja me dhītu anucchaviko puriso diṭṭho, tassa taṇ dassāmā' ti dhītaṇ alaṅkārapetvā⁷ brāhmaṇiyā saddhiṇ taṇ ṭhānaṇ agamāsi, mahājano pi kutūhalajāto⁸ nikkhami. Satthā brāhmaṇena vuttatṭṭhāne aṭhatvā tattha padacetiyaṇ dassetvā aññasmiṇ ṭhāne atṭhāsi. Buddhānaṇ kira padacetiyaṇ 'idaṇ asuko nāma passatū' ti adhiṭṭhahitvā⁹ akkantatṭṭhāne yeva paññāyati, sesatṭṭhāne taṇ¹⁰ passanto nāma natthi. Brāhmaṇo attanā saddhiṇ gacchamānāya brāhmaṇiyā 'kahaṇ so¹¹ puriso¹² ti putṭho "imasmiṇ ṭhāne tiṭṭhāhī" ti taṇ¹³ avacaṇ' ti olokeno padavalaṇṇaṇ disvā 'idam assa padan' ti dassesi.¹⁴ Sā lakkhaṇamantakusalatāya 'na idaṇ brāhmaṇa kāmabhogino padan' ti vatvā brāhmaṇena¹⁵ 'bhoti tvaṇ udakabindumhi¹⁶ suṇsumāraṇ¹⁷ passasi,¹⁸ mayā so samaṇo¹⁹ "dhītaṇ te dassāmi" ti vutte,²⁰ tenāpi me²¹ adhiyāsitan' ti vutte, 'brāhmaṇa kiñcāpi tvaṇ evaṇ vadesi, idaṇ pana nikkilesass' eva padan' ti vatvā imaṇ gātham āha:

¹ B. a. me.² B. °mā.³ K. B. C. C°. °si. S. ka° n'adadiṇ.⁴ K. B. tiṭṭhāhī.⁵ K. om.⁶ B. °iyā.⁷ K. B. a. ādāya.⁸ B. kotuhalaṇ jā°. C. C°. a. pi.⁹ K. atitṭṭha°.¹⁰ K. padacetiyaṇ.¹¹ K. bho.¹² B. om.¹³ B. om.¹⁴ K. °ti.¹⁵ B. °ṇo.¹⁶ K. B. °pātimhi (K. °pāt°).¹⁷ B. susu°.¹⁸ B. passi.¹⁹ B. a. diṭṭho. S. ahaṇ te sa° dhi° da°.²⁰ S. °ena.²¹ B. om.

‘Rattassa hi ukkuṭikaṇ padan bhava,
duṭṭhassa hoti sahasānupīlitaṇ,
mūlhassa hoti avakaḍḍhitaṇ padan,
vivattacchadassa¹ idam īdisaṇ padan’ ti.

Atha naṇ brāhmaṇo ‘bhoti mā viravi, tuṇhībhūtā ehi’
ti gacchanta Satthāraṇ disvā ‘ayaṇ so puriso’ ti tassā
dassetvā Satthāraṇ upasaṅkamitvā ‘samaṇa dhītaṇ te
dassāmi’ ti āha. Satthā ‘na me tava dhītāya attho’ ti
avatvā, ‘brāhmaṇa ekaṇ² te kāraṇaṇ kathessāmi suṇis-
sasi’³ ti vatvā, ‘kathehi bho⁴ sunissāmi’ ti vutte, abhi-
nikkhamanato paṭṭhāya atītaṇ āharitvā dassesi. Tatrāyaṇ
saṅkhepakathā: Mahāsatto rajjasiriṇ pahāya Kanthakaṇ⁵
āruya⁶ Channasahāyo abhinikkhamanto nagaradvāre
ṭhiteṇa Mārena ‘Siddhattha nivatta, ito te sattame divase
cakkaratanāṇ pātubhavissati’ ti vutte, ‘aham p’⁷ etaṇ
Māra jānāmi, na pana⁸ me ten’ attho’ ti āha. ‘Atha
kimatthāya nikkhamasi’ ti. ‘Sabbaññutaññaṇatthāyā’ ti.
‘Tena hi sace ajja⁹ paṭṭhāya kāmavitakkādīnaṇ ekaṇ¹⁰
pi¹¹ vitakkesi¹² jānissāmi te kattabban’ ti āha. Tato
paṭṭhāya otārāpekkho satta vassāni mahāsattaṇ anubandhi.
Satthāpi chabbassāni dukkaracārikaṇ¹³ caritvā paccattaṇ
purisakāraṇ¹⁴ nissāya bodhimūle sabbaññutaññaṇ paṭi-
vijjhivā vimuttisukhaṇ paṭisaṇvediyamāno pañcame¹⁵
sattāhe Ajapālanigrodhamūle nisīdi. Tasmiṇ samaye
Māro ‘ahaṇ¹⁶ ettaṇ kālāṇ anubandhitvā otārāpekkho

¹ K. vivattacchedassa. B. vivattacchedass’. S. °ddassa.

² B. ekantena.

³ C. C°. °tī. S. °thā. K. suṇāhi.

⁴ K. corr. B. a. samaṇa.

⁵ K. B. Kanṭha°.

⁶ K. abhi°.

⁷ K. c’.

⁸ B. om.

⁹ K. B. ajjato.

¹⁰ S. ekavitakkam.

¹¹ K. B. a. vitakkaṇ.

¹² K. B. °ssasi.

¹³ K. B. S. °kārikaṇ.

¹⁴ C. C°. S. °āk°. K. °akk°.

¹⁵ B. °ma°.

¹⁶ B. ayaṇ.

pi imassa kiñci khalitaṇ na addasaṇ,¹ atikkanto dāni² esa mama visayan' ti domanassappatto mahāmagge nisīdi. Ath' assa Taṇhā Arati Rāgā³ ti imā tisso dhītaro 'pitā no na paññāyati, kahaṇ nu kho etarahī' ti oloka-yamānā⁴ tātaṇ⁵ tathā nisinnaṇ disvā upasaṅkamitvā 'kasmā hi⁶ tāta dukkhī dummano'⁷ ti pucchissa. So tāsaṇ tam atthaṇ ārocesi. Atha naṇ⁸ āhaṇsu: 'tāta mā cintayi,⁹ mayaṇ¹⁰ attano vase katvā¹¹ ānessāmā' ti. 'Na sakkā ammā esa kenaci vase kātun' ti. 'Tāta mayaṇ itthiyo nāma, idān' eva taṇ¹² rāgapāsādihi bandhitvā ānessāma, tumhe mā cintayitthā' ti Satthāraṇ upasaṅkamitvā 'pāde te samaṇa paricāremā' ti āhaṇsu. Satthā n' eva tāsaṇ vacanaṇ manasākāsi¹³ na akkhīni ummīletvā¹⁴ olokesi. Puna Māraddhītaro 'uccāvacā¹⁵ kho purisānaṇ adhippāyā, kesañci kumārikāsu pemaṇ hoti kesañci paṭhamavaye tthitāsu kesañci majjhimavaye tthitāsu kesañci pacchimavaye tthitāsu, nānappakārehi taṇ palobhessāmā'¹⁶ ti ekamekā¹⁷ kumārikāvaṇṇādivasena sataṇ sataṇ attabhāve¹⁸ abhinimmiṭvā kumārikāyo¹⁹ avijātā sakiṇ vijātā duvijātā²⁰ majjhimitthiyo mahitthiyo ca²¹ hutvā²² chakkhattuṇ Bhagavantaṇ upasaṅkamitvā 'pāde te samaṇa paricāremā' ti āhaṇsu. Tam pi Bhagavā na manasākāsi, yathā taṇ anuttare upadhisāṅkhaye²³ vimutto²⁴ ti. Atha²⁵

¹ K. B. nādda°.³ C. C°. Ratī. B. Rāgā.⁵ K. B. S. taṇ.⁷ K. B. a. 'sī.⁹ K. °ittha.¹¹ K. a. naṇ.¹³ K. manasāvākāsi.¹⁵ B. ucca°.¹⁷ K. S. ekekā.¹⁹ B. J. kumāriyo.²¹ K. mahallitthiyo. B. mahallaki°.²³ B. katvā sattakkhattuṇ upasa° Bha° pāde, etc.²⁵ B. °saṅkhāre.² B. idāni.⁴ K. B. °iya°.⁶ K. B. om.⁸ S. tā. K. B. a. tā.¹⁰ K. B. a. taṇ.¹² K. B. naṇ.¹⁴ B. ummilitvā.¹⁶ K. °iss°.¹⁸ K. °vaṇ.²⁰ K. duve vi°.²⁴ K. adhimutto.

Satthā ettakena¹ pi tā anapagacchantiyo² 'apetha kiṇ disvā evaṇ vāyamatha,³ evarūpaṇ nāma avītarāgānaṇ⁴ purato kātuṇ⁵ vaṭṭati,⁶ tathāgatassa pana rāgādayo pahīnā, kena taṇ⁷ kāraṇena attano vasaṇ⁸ nessathā' ti vatvā imā gāthā⁹ abhāsi :

179. 'Yassa jitaṇ nāvajiyati,
jitaṃ assa noyāti koci loke
taṇ buddhaṇ anantagocaraṇ
apadaṇ kena padena nessatha.

180. Yassa jālinī visattikā
taṇhā natthi kuhiñci netave
taṇ buddhaṇ anantagocaraṇ
apadaṇ kena padena nessathā' ti.

Tattha yassa jitaṇ nāvajiyatī¹⁰ ti yassa sammā-sambuddhassa tena tena maggena jitaṇ rāgādikilesajātaṇ puna asamudācaraṇato¹¹ nāvajiyati dujjitaṇ¹² nāma na hoti.¹³ Noyatī ti na uyyatī¹⁴ yassa jitaṇ kilesajātaṇ rāgādisu koci ekakilesa¹⁵ pi loke pacchato-vatti¹⁶ nāma na hoti nānubandhatī ti.¹⁷ Anantagocaraṇ ti anantā-rammaṇassa sabbaññutaññassa vasena apariyantagocaraṇ. Kena padenā ti yassa hi¹⁸ rāgapadādisu ekapadaṇ pi atthi taṇ tumhe tena padena nessatha,¹⁹ buddhassa²⁰ pana

¹ K. °nā.

³ B. °thā ti.

⁵ B. a. na.

⁷ K. maṇ.

⁹ F. J. i. 79.

¹¹ B. °cārato.

¹³ C. Ca. corr. hosi.

¹⁵ S. B. eko ki°.

¹⁶ K. °nivatti. Skt. paścādvartī.

¹⁷ K. B. a. attho.

¹⁹ K. B. neyyātha (K. neyya°). Cf. Childers, p. 818.

²⁰ B. °aṇ.

² K. anuga°. B. anāga°.

⁴ B. vī°. C. Ca. corr. a. na.

⁶ B. a. ti.

⁸ K. vase.

¹⁰ B. om. K. nāvajitī.

¹² B. duji°.

¹⁴ C. Ca. a. ti.

¹⁸ B. om.

ekapadam pi natthi, taṇ apadaṇ buddhaṇ tumhe kena padena nessatha. Dutiyagāthāya¹ taṇhā nām' esā saṅsibbitapariyonandhanaṭṭhena² jālam assā atthī ti pi jāla-kārikā³ ti pi jālūpamā ti⁴ jālinī, rūpādisu ārammaṇesu visattatāya⁵ visattikā, visattamanatāya⁶ visāhāratāya⁷ visapupphatāya⁸ visaphalatāya visaparibhogatāya pi⁹ visattikā, sā evarūpā taṇhā yassa kuhiñci bhava netuṇ natthi taṇ tumhe apadaṇ buddhaṇ kena padena nessathā ti attho.

Desanāvasāne bahunnaṇ¹⁰ devatānaṇ dhammābhisaṃmayo ahoṣi,¹¹ Māradhitaro pi tatth' ev' antaradhāyīṇsu.¹²

Satthā imaṇ dhammadesanaṇ āharitvā 'Māgandiyā ahaṇ pubbe¹³ imā tisso Māradhitaro addasaṇ semhādīhi apalibuddhena suvaṇṇakkhandhasādisena attabhāvena samannāgatā¹⁴ tadāpi methunasmiṇ chando nāhoṣi,¹⁵ tava pana¹⁶ dhītu sarīraṇ dvattiṅsākārakupaṇapaparipūritaṇ¹⁷ bahi citto viya asucighaṭo, sace hi mama pādo asucimakkhito ca¹⁸ bhaveyya ayaṇ ca ummāratṭhāne tiṭṭheya tathāpi 'ssa sarīraṇ¹⁹ pādena²⁰ pi²¹ na phuseyyan' ti vatvā imaṇ gātham āha :

¹ K. °yaṇ.

² K. saṅsibbitapariṣibbitapariyo°. S. °parisaṅsibbita°. K. °ndatthēna.

³ K. jālaṇ kā°.

⁴ B. a. pi.

⁵ K. visatitāya.

⁶ F. visattā pana tāya. C. C°. pana tāya. S. sā pana. K. om. visattikā . . . tāya.

⁷ B. °har°. S. °bhār°.

⁸ B. °pupphi°.

⁹ K. yā hoṣi. B. om.

¹⁰ K. B. °ūnaṇ.

¹¹ B. a. ti.

¹² K. B. eva a°.

¹³ C. C°. buddhena. S. om.

¹⁴ K. °to.

¹⁵ C°. na hoṣi.

¹⁶ B. om.

¹⁷ K. dvittiṅsā°. K. B. °pūraṇ.

¹⁸ S. B. om.

¹⁹ S. °re. K. B. S. a. ahaṇ.

²⁰ K. B. pādaṇ. S. pāde.

²¹ K. B. om

‘Disvāna Taṇhaṃ Aratiṃ Ragaṃ ca¹
 nāhosi chando api² methunasmiṃ,
 kim ev’ idaṃ muttakarisaṃpuṇṇaṃ
 pādāpi naṃ samphusituṃ na icche’ ti.³

Desanāvasāne ubho pi jayampatikā⁴ anāgāmiphale
 patitṭhahinsū ti
 Māraddhitarānaṃ⁵ vatthu.

2. YAMAKAPPĀṬIHĀRIYAVATTHU.*

Ye jhānapasutā⁶ dhīrā ti inañ dhammadesanaṃ
 Satthā Saṅkassanagaradvāre bahū devamanusse ārabha
 kathesi. Desanā pana⁷ Rājagahe samutṭhitā.

Ekasmiṃ hi samaye Rājagahe⁸ seṭṭhī parissayamoca-
 natthaṃ⁹ c’ eva pamādena galitānaṃ ābharaṇādīnaṃ¹⁰
 rakkhanaṭṭhaṃ ca jālakaraṇḍakaṃ parikkhipāpetvā Gaṅ-
 gāya udakakilaṃ kilī. Ath’ eko rattacandanarukkho
 Gaṅgāya uparitīre jāto Gaṅgodakena dhotamūlo¹¹ patitvā
 tattha tattha pāsāṇesu sambhijjamāno¹² vippakiri, tato
 ekā ghaṭappamāṇā ghaṭikā pāsāṇehi ghaṇsiyamānā uda-
 kaumīhi pothiyamānā maṭṭhā¹³ hutvā anupubbena vuyha-
 mānā sevālapariyonaddhā¹⁴ āgantvā tassa jāle laggi.
 Seṭṭhī ‘kim etan’ ti vatvā ‘rukkhaghaṭikā’ ti sutvā taṃ
 āharāpetvā ‘kiṃ nāma’ etan’ ti¹⁵ upadhāraṇatthaṃ vāsi-
 kaṇṇena tacchāpesi, tāvad eva alattakavaṇṇaṃ ratta-

¹ K. B. ca Rāgaṃ.

² B. om.

³ K. corr. icchati.

⁴ K. jāyapa°.

⁵ K. °rāya. B. Māgaṇḍiyavatthu paṭhamañ.

* Cf. F. J. iv. 263 ff.; Cullavagga, v. 8. Hardy, pp. 300 ff.

⁶ B. °sūtā, om. dhīrā.

⁷ S. om.

⁸ B. °ha°.

⁹ K. °yaṃ mo°.

¹⁰ K. B. °tāni °īni.

¹¹ S. dhovita°.

¹² B. saṅghaṇḍj°.

¹³ S. maṭṭā. B. om.

¹⁴ B. °ndhā.

¹⁵ B. a. vatvā.

candanāṇ paññāyi. Setṭhi pana n' eva sammāditṭhi na micchāditṭhi majjhataḍḍhātuko. So cintesi: 'mayhaṇ gehe candanaṇ¹ bahuṇ,² kin nu kho iminā karissāmi³ ti. Ath' assa etaḍ ahoṣi: 'imasmiṇ loke "mayaṇ hi⁴ arahantā⁵ mayaṇ arahantā" ti vattāro⁶ bahū, ahaṇ ekaṇ arahantam pi⁷ na jānāmi,⁸ gehe bhamaṇ yojetvā pattaṇ likhāpetvā sikkāya ṭhapetvā veḷuparamparāya saṭṭhi-hatthamatte ākāse olambetvā⁹ "sace arahā atthi¹⁰ ākāsenā āgantvā¹¹ gaṇhātū"¹² ti vakkhāmi, yo taṇ gaheṣṣati taṇ¹³ saputtadāro saraṇaṇ gamissāmi¹⁴ ti so¹⁵ cintitaniyāmen' eva pattaṇ likhāpetvā veḷuparamparāya ussāpetvā 'yo¹⁶ imasmiṇ loke¹⁷ arahā so¹⁸ ākāsenāgantvā imaṇ¹⁹ pattaṇ gaṇhātū' ti āha.

Cha satthāro 'amhākaṇ esa²⁰ anucchaviko, amhākaṇ etaṇ²¹ dehi' ti vadiṇsu. So 'ākāsenāgantvā gaṇhathā' ti āha.²² Chaṭṭhe²³ divase nigaṇṭho²⁴ Nāthaputto²⁵ ante-vāsike pesesi: 'gacchatha seṭṭhiṇ evaṇ vadetha: "amhākam ācariyassa va²⁶ anucchaviko, mā appamattassa²⁷ kāraṇā²⁸ ākāse²⁹ āgamaṇaṇ kari,³⁰ dehi kira te³¹ pattaṇ"

¹ B. rattaca°.

² K. B. karomī.

³ K. B. °nto.

⁴ K. pi ar°.

⁵ K. B. °mbāpetvā.

⁶ K. B. °enāg°. K. a. imaṇ.

⁷ C. C°. °ntū.

⁸ K. gacchi°.

⁹ K. rep. C. C°. om.

¹⁰ K. rep.

¹¹ B. yeva. K. om.

¹² K. B. eva naṇ. S. ev' etaṇ.

¹³ B. a. atna.

¹⁴ B. °ntho.

¹⁵ K. B. om. S. °ss' eva.

¹⁶ K. B. °ttakassa.

¹⁷ K. B. °sena.

¹⁸ K. kir' etaṇ. B. me taṇ.

¹⁹ B. bahū.

²⁰ K. B. om.

²¹ C. C°. vātvā te.

²² B. passāmi.

²³ B. a. imaṇ.

²⁴ C. C°. B. tassa.

²⁵ B. om.

²⁶ S. a. yo.

²⁷ K. om.

²⁸ C. C°. om.

²⁹ B. Nāṭa°.

³⁰ B. a. va.

³¹ K. kiri.

ti. Te gantvā seṭṭhiṃ tathā vadimsu. Seṭṭhi¹ 'ākāsena gantvā gaṇhituṃ samattho va gaṇhātū' ti āha. Nāthaputto sayañ gantukāmo² hutvā³ antevāsikānaṃ saññaṃ adāsi: 'ahaṃ ekaṃ hatthaṃ ca⁴ pādaṃ ca ukkhipitvā uppatitukāmo viya bhavissāmi, tumhe maṃ "ācariya kiṃ karoṭha, dārumayapattassa kāraṇā paṭicchannaṃ arahattaṃ⁵ mahājanassa mā dassayitthā" ti vatvā maṃ hatthesu ca pādesu ca gaṇetvā ākaḍḍhantā bhūmiyaṃ pāteyyāthā' ti.⁶ So tattha gantvā seṭṭhiṃ āha: 'mahāseṭṭhi⁷ ayaṃ patto⁸ aññesaṃ nānucchaviko, mā te appamattassa⁹ kāraṇā mama¹⁰ ākāse uppatanaṃ rucci,¹¹ dehi me pattan' ti. 'Bhante ākāse uppatitvā va gaṇhathā' ti.¹² Tato Nāthaputto 'tena hi apetha apethā' ti antevāsike apanetvā 'ākāse uppatissāmi' ti ekaṃ hatthaṃ ca ekaṃ¹³ pādaṃ ca ukkhipi. Atha naṃ antevāsikā 'ācariya¹⁴ ācariya kiṃ nāma' etaṃ karoṭha, chavassa¹⁵ dārumayapattassa kāraṇā paṭicchannagunaṃ tumhehi¹⁶ mahājanassa dassite¹⁷ ko attho' ti taṃ hatthapādesu gaṇetvā ākaḍḍhitvā¹⁸ bhūmiyaṃ pātesuṃ. So seṭṭhiṃ āha: 'mahāseṭṭhi ime¹⁹ me²⁰ uppatituṃ na denti, dehi me taṃ²¹ pattan' ti. 'Uppatitvā²² gaṇhatha bhante' ti. Evaṃ titthiyā cha divasāni vāyamitvāpi²³ pattan na labhimsu yeva.

Sattame divase āyasmato ca²⁴ Mahāmoggallānassa āyasmato ca Piṇḍolabbhāradvājassa 'Rājagahe piṇḍāya carissāmā' ti gantvā ekasmiṃ piṭṭhipāsāne ṭhatvā cīvaraṃ

¹ Ca. om.² B. om.³ B. °ttagunaṃ.⁴ B. a. mayhaṃ.⁵ B. °ttakassa.⁶ K. B. ruci.⁷ K. B. om.⁸ B. a. lāmakassa.⁹ K. B. °tena.¹⁰ B. i° ma°.¹¹ B. om.¹² B. a. taṃ.¹³ S. gaṇhitu°.¹⁴ S. om.¹⁵ B. a. vatvā.¹⁶ B. anucchaviko.¹⁷ B. va.¹⁸ C. Ca. a. taṃ.¹⁹ K. B. once.²⁰ K. B. om.²¹ C. Ca. °etvā.²² K. maṃ. B. om.²³ K. a. va.²⁴ B. after the names.

pārupanakāle dhuttakā kathaṃ samutṭhāpesuṃ 'hambho¹ pubbe cha satthāro² "mayā arahant' amhā"³ ti carisū,⁴ Rājagahasetṭhino pana ajja sattamo divaso⁵ pattaṃ ussāpetvā ṭhapito "sace⁶ arahā atthi ākāsenāgantvā gaṇhātū" ti vadantassa, eko pi "ahaṃ arahā" ti ākāse uppatanto⁷ natthi, ajja no⁸ loke arahantānaṃ natthibhāvo ñāto' ti. Taṃ kathaṃ sutvā āyasmā Mahāmoggallāno āyasmantaṃ Piṇḍolabbhāradvājaṃ āha: 'sutaṃ te⁹ āvuso¹⁰ imesaṃ vacanaṃ, ime Buddhassa¹¹ sāsanaṃ parigaṇhantā viya vadanti, tvaṃ ca mahiddhiko mahānubhāvo, gacch' etaṃ¹² pattaṃ ākāsenāgantvā¹³ gaṇhāhi' ti.¹⁴ 'Āvuso Moggallāna¹⁵ tvaṃ "iddhimantānaṃ aggo" ti pākato, tvaṃ etaṃ gaṇha,¹⁶ tayi¹⁷ gaṇhante ahaṃ gaṇhissāmi' ti. 'Gaṇhāvuso¹⁸ ti evuṃ¹⁹ vutte āyasmā Piṇḍolabbhāradvājo abhiññāpādakaṃ²⁰ jhānaṃ samāpajjitvā utṭhāya²¹ tigāvutaṃ²² piṭṭhipāsānaṃ antantena²³ paricchindanto²⁴ tūlapicu viya ākāse utṭhāpetvā²⁵ Rājagahanagarassa upari sattakkhattuṃ anupariyāyi. So tigāvutappamaṇassa nagarassa pidhānaṃ viya puṇṇāyi. Nagaravāsino 'pāsāno no²⁶ avattharivā gaṇhāti'²⁷ ti bhītā suppadāni matthake katvā tattha tattha

¹ K. B. ambho.² K. B. a. loke.³ K. *rep. three.*⁴ K. vadiṇsu. B. vicar°.⁵ K. a° sa° di° *after* vadantassa.⁶ B. a. pana.⁷ K. a. nāma.⁸ B. om.⁹ S. om.¹⁰ K. B. S. a. Bhāradvāja.¹¹ K. S. Buddha°.¹² B. gaccha taṃ.¹³ K. B. °na ga°.¹⁴ B. a. āha.¹⁵ B. Mahāmo°.¹⁶ K. B. gaṇhāhi.¹⁷ K. B. S. a. pana.¹⁸ K. gaṇha āv°.¹⁹ B. om.²⁰ K. B. a. catuttha°.²¹ K. vu°. B. ṭādaṇḍutṭhāya.²² K. a. pi.²³ K. B. pādantena.²⁴ B. paṭicchādento²⁵ K. utṭhap°. B. upatthap°.²⁶ C. C°. om.²⁷ B. °atī.

nilīyinsu.¹ Sattame vāre thero piṭṭhipāsanaṇ² bhinditvā attānaṇ dassesi. Mahājano theran disvā 'bhante Piṇḍola-bhāradvāja³ pāsanaṇ gālhaṇ⁴ katvā gaṇha, mā⁵ sabbe nāsayi' ti. Thero pāsanaṇ pādantena khipitvā nissajjesi, so gantvā yathātṭhāne va⁶ patitṭhāsi. Thero setṭhissa gehamatthake aṭṭhāsi. Taṇ disvā setṭhī urena nipajjitvā 'otara⁷ sāmī' ti vatvā ākāśato otiṇṇaṇ⁸ theran nisīdāpetvā pattaṇ otarāpetvā⁹ catumadhurapunṇaṇ¹⁰ katvā therassa¹¹ adāsi. Thero pattaṇ gahetvā viharābhimukho pāyāsi. Ath' assa ye araṇṇagatā vā gāmagatā vā¹² taṇ¹³ pāṭihāriyaṇ nāddasaṇsu¹⁴ te sannipatitvā 'bhante¹⁵ amhākam pi¹⁶ pāṭihāriyaṇ dassēhī' ti theran anubandhiṇsu. So tesan¹⁷ pāṭihāriyaṇ dassento¹⁸ viharan agamāsi. Sattā taṇ anubandhitvā unnadantassa¹⁹ mahājanassa saddaṇ sutvā 'Ānanda kass' eso saddo' ti pucchitvā, 'bhante Piṇḍolabhāradvājena ākāse²⁰ uppatitvā candanapatto gahito, tassa santike eso saddo' ti sutvā, Bhāradvājaṇ pakkosāpetvā 'saccaṇ kira tayā evaṇ katan' ti²¹ 'saccaṇ bhante' ti vutte, 'kasmā te Bhāradvāja evaṇ katan' ti theran²² garahitvā taṇ pattaṇ khaṇḍākhāṇḍaṇ bhedāpetvā bhikkhūnaṇ añjanūpapiṇsanatthāya²³ dāpetvā²⁴ sikkhāpadaṇ paññāpesi.

¹ B. nilayinsu, *om.* ta° ta°.

² K. pāsanaṇ.

³ K. B. a. tava.

⁴ B. daḷhaṇ.

⁵ K. B. a. no.

⁶ K. B. yeva. S. *om.*

⁷ K. B. °ratha.

⁸ C. C°. °ṇṇa°.

⁹ K. S. otār°.

¹⁰ B. °madhūra°.

¹¹ B. pattaṇ.

¹² C. C°. S. *om.* gā° vā. B. suñṇāgāragatā vā.

¹³ K. S. *om.*

¹⁴ K. na passiṇsu.

¹⁵ B. *om.*

¹⁶ K. *om.*

¹⁷ K. B. *rep.*

¹⁸ S. B. °etvā.

¹⁹ B. unnādentassa.

²⁰ B. °sena.

²¹ K. a. pucchitvā.

²² B. therassa.

²³ K. B. añjanapīsanatthāya (B. °pi°).

²⁴ K. a. sāvakānaṇ.

Titthiyā 'samaṇo kira Gotamo taṇ pattaṇ bhedāpetvā pāṭihāriyassa akaraṇatthāya sāvakānaṇ¹ sikkhāpadaṇ paññāpesī' ti sutvā 'samaṇassa Gotamassa sāvakā paññattaṇ sikkhāpadaṇ jīvitaḥetu pi nātikkamanti, samaṇo pi² Gotamo taṇ rakkhissat' eva, idāni amhehi okāso laddho' ti te³ nagaravīthisu ārocentā⁴ vicariṇsu: 'mayāṇ attano guṇaṇ rakkhantā⁵ pubbe dārumayapattassa kāraṇā attano guṇaṇ mahājanassa na dassayimha, samaṇassa Gotamassa sāvakā ettakamattassa⁶ kāraṇā attano guṇaṇ mahājanassa dassesuṇ, samaṇo Gotamo attano paṇḍita-tāya taṇ pattaṇ bhedāpetvā sāvakānaṇ sikkhāpadaṇ paññāpesi kira,⁷ idāni mayāṇ ten' eva saddhiṇ pāṭihāriyaṇ karissāmā' ti.⁸ Rājā Bimbisāro taṇ kathaṇ sutvā Satthu santikaṇ gantvā 'tumhehi kira bhante pāṭihāriyassa akaraṇatthāya sāvakānaṇ sikkhāpadaṇ paññattan' ti. 'Āma mahārājā' ti. 'Idāni⁹ titthiyā "tumhehi saddhiṇ pāṭihāriyaṇ karissāmā" ti vadanti, kiṇ dāni¹⁰ karissathā' ti. 'Tesu karontesu karissāmi mahārājā' ti. 'Nanu tumhehi sikkhāpadaṇ paññattan' ti. 'Nāhaṇ mahārāja attano sikkhāpadaṇ paññāpesiṇ, taṇ¹¹ mama¹² sāvakānaṇ paññattan' ti. 'Tumhe apanetvā¹³ aññatra¹⁴ sikkhāpadaṇ paññattaṇ nāma hoti bhante' ti. 'Tena hi mahārājā taṇ ñev'¹⁵ ettha paṭipucchissāmi: atthi pana te mahārāja vijite uyyānaṇ' ti. 'Atthi bhante' ti. 'Sace te mahārāja uyyāne mahājano ambadīni khādeyya kim assa¹⁶ kat-tabban' ti. 'Daḍḍo bhante' ti. 'Tvaṇ pana khādituṇ labhasī' ti. 'Āma bhante mayhaṇ daḍḍo nattli, ahaṇ attano santakaṇ khādituṇ labhāmi' ti. 'Mahārāja yathā

¹ B. om.² K. om.³ K. āra°.⁴ B. ti. K. om.⁵ K. corr. a. bhante.⁶ B. om.⁷ K. B. ṭhapetvā.⁸ K. B. tam ev'.⁹ K. B. om.¹⁰ B. S. °nto.¹¹ K. eka°.¹² K. a. vadiṇsu.¹³ B. idāni.¹⁴ K. B. mam' eva.¹⁵ K. B. °ttha.¹⁶ B. om.

tava tiyojanasatike rajje āṇā pavattati, attano uyyāne ambāḍini khāḍantassa dāḍo natthi, aññesaṇ¹ atthi, evaṇ mama pi² cakkavālakotīsatasaḥasse āṇā pavattati, attano sikkhāpadapaññattiyā atikkamo nāma natthi, aññesaṇ pana atthi, karissām' ahaṇ³ mahārāja⁴ pāṭihāriyan' ti. Titthiyā taṇ kathaṇ sutvā 'idāni 'mha⁵ natthā, samaṇena kira Gotamena sāvakānaṇ yeva⁶ sikkhāpadaṇ paññattaṇ na attano, sayam eva kira pāṭihāriyaṇ kattukāmo, kin nu kho karomā' ti mantayisū.⁷ Rājā Satthāraṇ pucchi: 'bhante kadā pāṭihāriyaṇ karissathā' ti. 'Ito catunnaṇ māsānaṇ accayena⁸ Āsāhipuṇṇamāyaṇ⁹ mahārāja' ti. 'Kattha karissatha bhante' ti. 'Sāvattihiṇ nissāya mahārāja' ti. 'Kasmā pana Satthā evaṇ dūraṭṭhānaṇ apadisi?'¹⁰ ti. Yasmā taṇ sabbabuddhānaṇ mahāpāṭihāriyakaraṇatthānaṇ, api ca mahājanassa sannipātathāya¹¹ pi dūraṭṭhānam eva apadisi.¹² Titthiyā taṇ kathaṇ sutvā 'ito kira catunnaṇ māsānaṇ accayena samaṇo Gotamo Sāvattiyaṇ pāṭihāriyaṇ¹³ karissati, idāni taṇ amuñcitvā va anubandhissāma, mahājano amhe disvā "kiṇ idan" ti pucchissati, ath' assa vakkhāma: "mayāṇ samaṇena Gotamena saddhiṇ pāṭihāriyaṇ karissāmā" ti vadimha, so palāyati, mayam assa palāyituṇ adatvā anubandhāmā" ti.

Satthā Rājagahe piṇḍāya caritvā nikkhami. Titthiyāpi 'ssa pacchato va nikkhamitvā bhattakiccaṭṭhāne¹⁴ vasanti, vasitaṭṭhāne¹⁵ punadivase pātarāsaṇ karonti. Te manussehi 'kiṇ idan' ti pucchitā heṭṭhācintitanayen'¹⁶ eva

¹ K. *corr.* a. pana.

² K. °mi 'haṇ.

³ B. idān' ambā.

⁴ K. cintayisū.

⁵ K. B. catumāsaccayena.

⁶ S. J. °puṇṇāmāsiyaṇ. B. °alhi°.

⁷ K. °dissati. C. °disati. C°. °disati.

⁸ B. °pātanatthāya.

⁹ K. °dissati. B. a. ti.

¹⁰ K. C. C°. °āvasāne.

¹¹ K. °vutta°. B. °niyāmen'.

¹² K. a. mahārāja.

¹³ K. B. S. om.

¹⁴ K. °ñ c' eva.

¹⁵ K. a. va.

¹⁶ C. C°. vasana°.

ārocenti.¹ Mahājano pi 'pāṭihāriyaṇ dassissāmā'² ti anubandhi. Satthā anupubbena Sāvatthiṇ³ pāpuṇi, titthiyāpi tena saddhiṇ yeva gantvā upaṭṭhāke samādapetvā satasahassaṇ labhitvā khadiratthambhehi maṇḍapaṇ⁴ kāretvā niluppalehi chādāpetvā⁵ 'idha pāṭihāriyaṇ karissāmā' ti nisīdigu.⁶ Rājā Pasenadikosalo Satthāraṇ upasaṅkamitvā 'bhante titthiyehi maṇḍapo kārito, aham pi⁷ tumhākaṇ maṇḍapaṇ kāremī'⁸ ti. 'Alaṇ mahārāja, atthi mayhaṇ maṇḍapakārako' ti. 'Idha⁹ bhante maṇ ṭha-petvā ko añño kātuṇ sakkhissatī' ti. 'Sakko devarājā mahārājā' ti. 'Kahaṇ¹⁰ bhante pāṭihāriyaṇ karissathā' ti. 'Gaṇḍambarukkhamūle¹¹ mahārājā' ti. Titthiyā 'ambarukkhamūle kira pāṭihāriyaṇ karissatī' ti sutvā attano upaṭṭhākānaṇ ārocetvā yojanaṭṭhānabbhantare¹² antamaso tadahujātam pi ambapotakaṇ uppāṭetvā¹³ araṇṇe khipāpesuṇ.

Satthā āsālhipunṇamadivase¹⁴ antonagaraṇ pāvīsi. Raṇṇo¹⁵ uyyānapālo Gaṇḍo¹⁶ nāma ekaṇ piṅgalakipillakehi katapattapuṭassa¹⁷ antare mahantaṇ ambapakkaṇ disvā tassa gandharasalobhena sampatte¹⁸ vāyase palāpento raṇṇo atthāya¹⁹ ādāya gacchanto antarāmagge Satthāraṇ disvā cintesi: 'rājā imaṇ ambaṇ khāditvā mayhaṇ atṭha vā soḷasa vā kahāpane dadeyya, taṇ me ekattabhāve²⁰ pi jīvitavuttiyā nālaṇ,²¹ sace panāhaṇ Satthu

¹ B. °esuṇ.³ C. C°. S. °iyaṇ.⁵ C. C°. chādetvā.⁷ B. om.⁹ K. B. om.¹¹ B. ka°.¹² B. yojanabbhantare ṭhāne.¹⁴ K. °mi°. K. °la°. S. °ḷha°.¹⁵ B. a. pi.¹⁷ K. B. katapu° (K. °pū°).¹⁸ K. B. sampatante.¹⁹ B. khādanatthāya.²⁰ B. eka -a°. K. ekasmiṇ a°.² K. B. pa°.⁴ B. °pe.⁶ K. a. atha.⁸ B. karissāmī.¹⁰ K. B. a. pana.¹³ K. uppātāp°.¹⁶ B. Ka°, al.²¹ K. alaṇ.

imaṇ dassāmi apariyantam eva¹ kālaṇ hitāvahaṇ bhavis-
satī' ti. So taṇ ambapakkāṇ² Satthu upanāmesi. Satthā
Ānandattheraṇ olokesi. Ath' assa thero mahārāja-
dattiyaṇ pattaṇ nīharitvā hatthe ṭhapesi. Satthā pattaṇ
upanāmetvā ambapakkāṇ paṭiggahetvā tatth' eva nisīda-
nākāraṇ dassesi. Thero cīvaraṇ paññāpetvā adāsi. Ath'
assa tasmiṇ nisinne³ thero pāṇiyaṇ⁴ parissāvetvā⁵ taṇ⁶
ambapakkāṇ madditvā pānakaṇ⁷ katvā adāsi. Satthā
ambapānakaṇ pivitvā Gaṇḍaṇ āha: 'imaṇ ambatṭhiṇ idh'
eva paṇsuṇ viyūhitvā ropehi' ti. So tathā akāsi. Satthā
tassa upari hatthaṇ dhovi, hatthe dhotamatte⁸ yeva
naṅgalasīsamattakhandho hutvā ubbedhena paṇṇāsahatto
ambarukkho utṭhabi, catūsu disāsu⁹ ekeka¹⁰ uddhaṇ ekā¹⁰
ti pañca¹¹ mahāsākhā paṇṇāsapaṇṇāsahattā¹² va¹³ ahesuṇ.
So tāvad eva pupphaphalasāṇchanno¹⁴ hutvā ekekasmiṇ¹⁵
ṭhāne paripakkaambapiṇḍidharo ahosi. Pacchato āgac-
chantā bhikkhū ambapakkāni khādantā yeva¹⁶ āgamiṇsu.¹⁷
Rājā 'evarūpo kira ambarukkho utṭhito' ti sutvā 'mā naṇ
koci chindī'¹⁸ ti ārakkhaṇ ṭhapesi. So pana Gaṇḍena
ropitattā 'gaṇḍambarukkho'¹⁹ tv' eva paññāyi.

Dhuttakāpi ambapakkāni khāditvā 'are²⁰ duṭṭhatitthiyā
"samaṇo²¹ Gotamo gaṇḍambarukkhamūle pāṭihāriyaṇ
karissatī" ti, tumhehi yojanabbhantare tadahujaṭāpi

¹ K. °ṇ me. B. avassaṇ taṇ me dīghakālaṇ.

² K. B. ambaṇ, *so infra*.

³ K. °nnassa.

⁴ K. pāṇ°.

⁵ K. B. parisā°. B. °itvā.

⁶ K. B. om.

⁷ K. pāna°.

⁸ K. B. dhovita°.

⁹ C. sākhaṇsu.

¹⁰ B. °o.

¹¹ K. a. °mattā.

¹² K. B. om. one paṇṇāsa.

¹³ B. om.

¹⁴ K. sampanno.

¹⁵ K. ekasmiṇ.

¹⁶ B. eva.

¹⁷ C. C^a. agamaṇsu.

¹⁸ K. chindatī. B. chindā.

¹⁹ K. gaṇḍāmba°, *al*.

²⁰ B. hare.

²¹ B. a. kira.

ambapotakā uppātāpita, gaṇḍambo nāma ayan¹ ti vatvā te ucchiṭṭhaambatṭhīhi* pahariṇsu. Sakko Vātavalāhakaṇ devaputtaṇ² āṇāpesi: 'titthiyānaṇ maṇḍapaṇ vātehi uppāṭetvā³ ukkārabhūmiyaṇ⁴ khipāhi'⁵ ti. So tathā akāsi. Suriyaṇ devaputtaṇ pi⁶ āṇāpesi: 'suriyamaṇḍalaṇ niggaṇhanto⁷ tapāhi'⁸ ti. So pi tathā akāsi. Puna Vātavalāhakaṇ āṇāpesi: 'Vātavalāhaka⁹ vātamaṇḍalaṇ utthāpento yāhi' ti. So tathā karonto titthiyānaṇ paggharitasedasarīre¹⁰ rajavattiyā¹¹ okiri, te tambavammikasadisā¹² ahesuṇ. Vassavalāhakaṇ pi¹³ āṇāpesi: 'mahantamahan-tāni¹⁴ bindūni¹⁵ pātehi' ti. So tathā akāsi. Atha nesuṇ kāyo kabaragāvisadisā ahoṣi. Te nigganṭhā¹⁶ hutvā sammukhasammukhatṭhānen' eva¹⁷ palāyiṇsu. Evaṇ¹⁸ palāyantesu Pūraṇakassapassa¹⁹ upatṭhāko eko kassako 'idāni suve²⁰ ayyānaṇ pāṭihāriyakaraṇavelā, gantvā pāṭihāriyaṇ passissāmī' ti goṇe nissajjetvā pāto va ābhaṭaṇ yāgukutaṇ²¹ c' eva²² yottakaṇ ca gahetvā āgacchanto Pūraṇaṇ tathā palāyantaṇ disvā 'bhante ahaṇ²³ ayyānaṇ pāṭihāriyaṇ passissāmī' ti āgacchāmi, tumhe kahaṇ gacchathā' ti. 'Kin te pāṭihāriyena, imaṇ me²⁴ kuṭaṇ

¹ S. nāmāyaṇ.

* S. °ehia°.

² C. Ca. om.

³ K¹. a. okiritvā.

⁴ K. ukkara°.

⁵ K. B. khipāpehi.

⁶ B. pi de°.

⁷ B. nikaḍḍhanto.

⁸ K. B. tāpehi.

⁹ S. °ko. K. B. om.

¹⁰ C. C°. °aṇ. S. °sede sa°.

¹¹ C°. K. °vutṭhiyā. S. rajo°.

¹² B. tambamattika°.

¹³ K. om.

¹⁴ K. °āni ma°. B. mahantāni.

¹⁵ K. vi°.

¹⁶ B. niga°. K. niggaṇṭhā. K¹. niggahana. S. niggaṇṭhā.

B. a. lajjamāno.

¹⁷ K. B. °ne yeva.

¹⁸ S. om. K¹. a. tesu.

¹⁹ B. Purāṇa°.

²⁰ K. B. me.

²¹ B. °ghaṭaṇ.

²² K. ca.

²³ B. ajja. K. om.

²⁴ B. om.

ca yottakañ ca dehi' ti. So tena dinnañ kuṭaṇ ca yottañ¹ ca ādāya nadītiraṇ gantvā taṇ² kuṭaṇ yottena attano givāya³ bandhitvā⁴ rahade patitvā udakabubbule utṭhāpento⁵ kālaṇ katvā Avicimbi nibbatti.

Satthā⁶ ākāse ratanacaṇkamaṇ māpesi, tassa⁷ ekā⁸ koṭi pācīnacakkavālamukhavatṭiyaṇ ahoṣi, ekā⁹ pacchimacakkavālamukhavatṭiyaṇ. Satthā sannipatitāya chattiṇṣayojanikāya¹⁰ parisāya vaḍḍhamānakacchāyāya 'idāni pāṭihāriyakaraṇavelā' ti gandhakuṭito nikkhamitvā pamukhe atṭhāsi. Atha naṇ Gharañi nāma iddhimantā¹¹ anāgāmiupāsikā upasaṇkamitvā 'bhante mādisāya dhītari vijjāmānāya tumhākaṇ kilamanakiccaṇ natthi, ahaṇ pāṭihāriyaṇ karissāmī' ti āha. 'Kathaṇ¹² tvaṇ karissasi Gharañi' ti. 'Bhante ekasmiṇ¹³ cakkavālagabbhe mahāpaṭhaviṇ udakaṇ¹⁴ katvā udakasakuṇikā viya nimmujiṭvā¹⁵ pācīnacakkavālamukhavatṭiyaṇ attānaṇ dassesāmi,¹⁶ tathā pacchimauttaradakkhiṇacakkavālamukhavatṭiyaṇ¹⁷ tathā majjhe,¹⁸ "kā esā" ti ca¹⁹ vutte vakkhanti "Gharañi nām' esā, ayaṇ tāva²⁰ ekissā itthiyā ānubhāvo,²¹ buddhānubhāvo²² pana kīvarūpo²³ bhavissati'

¹ K. S. °akañ.

² K. B. om.

³ K. °yaṇ.

⁴ B. a. lajjanto kiñci akathetvā.

⁵ B. upatṭh°.

⁶ S. Sakko.

⁷ C. C°. S. tassā (f. also in Skt.).

⁸ B. eka°.

⁹ B. a. koṭi.

¹⁰ K. B. °yojanāya.

¹¹ K. Nandamātā. K. B. a. ekā.

¹² K. atha tvaṇ ka°. K¹. B. om. tvaṇ.

¹³ S. om.

¹⁴ K. °ke.

¹⁵ K. B. nimu°.

¹⁶ B. °iss°. C. C°. dassāmi. C. C°. S. a. ti.

¹⁷ K. paccimaṇ tathā u° tathā dakkhiṇaṇ.

¹⁸ K. a. atha mahājano maṇ disvā.

¹⁹ K. B. om.

²⁰ K. a. evarūpo.

²¹ S. itthiyānu°.

²² K. buddhānaṇ ānu°.

²³ K. kim eva°. B. kīdiso.

ti evaṇ tiṭṭhiyā tumhe adisvā va palāyissantī' ti. Atha naṇ Satthā 'jānāmi te Gharani evarūpaṇ pāṭihāriyaṇ kattuṇ¹ samatthabhāvaṇ, na paṇāyaṇ tav' atthāya baddho mālāpuṭo' ti vatvā paṭikkhipi. Sā 'na me² Satthā anujānāti, addhā mayā uttaritarāṇ pāṭihāriyaṇ kātuṇ samattho añño atthī' ti ekamantaṇ atthāsi. Satthāpi 'evam etesaṇ³ guṇo pākato bhavissatī ti⁴ evaṇ chattiṇṣa-
yojanāya parisāya majjhe sīhanādaṇ nadissantī'⁵ ti mañña-
māno apare pi pucchi: 'tumhe kathaṇ pāṭihāriyaṇ karis-
sathā' ti. Te 'evaṇ ca⁶ evaṇ ca karissāma bhante' ti
Satthu purato ṭhitā va⁷ sīhanādaṇ nadiṇsu. Tesu kira
Cullānāthapiṇḍiko⁸ 'mādisse anāgāmiupāsakaputte⁹ vijja-
māne Satthu kilamanakiccaṇ natthī' ti cintetvā, 'ahaṇ
bhante pāṭihāriyaṇ karissāmi' ti vatvā, 'kathaṇ karissasi'
ti puṭṭho āha:¹⁰ 'ahaṇ bhante dvādasayojanikaṇ brah-
matṭabhāvaṇ¹¹ nimminivā¹² imissā parisāya majjhe
mahāmeghagajjitasadisena saddena brahmapphoṭanaṇ¹³
nāma apphoṭessāmi, mahājano "kiṇ saddo nām' eso" ti
pucchitvā "Cullānāthapiṇḍikassa kira brahmapphoṭana-
saddo nāmā" ti vakkhati, tiṭṭhiyā "gahapatikassa tāva
eso ānubhāvo, buddhānubhāvo kīdiso¹⁴ bhavissatī" ti
tumhe adisvā va¹⁵ palāyissantī' ti. Satthā 'jānāmi te
ahaṇ etaṇ¹⁶ ānubhāvaṇ' ti tassa pi tath' eva vatvā pāṭi-
hāriyakaraṇaṇ nānujāni.¹⁷ Ath' ekā paṭisambhidappattā

¹ K. B. kātuṇ.² B. om.³ B. evam eva tesāṇ.⁴ K¹. a. cintetvā.⁵ B. °atī.⁶ C. C^a. B. once. B. om. te.⁷ B. om. ṭhitā va.⁸ K. B. Cūḷa A° (K. °I°). S. Cullanā°.⁹ K. B. S. °ke pu°. K. °mino°. K¹. °ke, om. putte
(°putte' as 'dhītari' supra).¹⁰ B. S. om.¹¹ K¹. brahmadatta°.¹² K¹. nimmitvā.¹³ K. B. brahma -a°. C. C^a. S. °kaṇ.¹⁴ K. ki° bu°.¹⁵ B. om.¹⁶ B. om. two.¹⁷ K. °nāti.

sattavassikā Cīrasāmaṇerī¹ nāma Satthāraṇ vanditvā 'ahaṇ² bhante pāṭihāriyaṇ karissāmi' ti āha. 'Kathaṇ karissasi Cīre' ti. 'Bhante Sineruṇ ca cakkavālapabbataṇ ca³ Himavantaṇ ca āharitvā imasmiṇ⁴ thāne paṭipāṭiyaṇ thapetvā ahaṇ haṇsasakunī viya tato⁵ nikkhamitvā asaj-jamānā gamissāmi,⁶ mahājano maṇ disvā "kā o' esā" ti pucchitvā "Cīrasāmaṇerī" ti vakkhati,⁸ titthiyaṇ "sattavassikasāmaṇeriyaṇ⁹ ayam ānubhāvo, buddhānubhāvo kiṇiso bhavissati" ti tumhe adisvā va palāyissanti' ti. Ito paraṇ evarūpāni vacanāni vuttānusāren' eva veditabbāni, tassāpi Bhagavā 'jānāmi te ānubhāvan' ti vatvā pāṭihāriyakaraṇaṇ nānujāni.¹⁰ Ath' eko paṭisambhidappatto khīṇa-savo Cundasāmaṇero nāma jātiyaṇ sattavasso¹¹ Satthāraṇ vanditvā¹² 'ahaṇ Bhagavā¹³ pāṭihāriyaṇ karissāmi' ti vatvā, 'kathaṇ karissasi' ti puṭṭho āha: 'ahaṇ bhante Jambudīpassa dhajabhūtaṇ mahājamburukkhaṇ khandhe gahetvā cāletvā mahājambupesiyō¹⁴ āharitvā imaṇ parisāṇ khādāpessāmi, pāricchattakakusumāni ca āharissāmi'¹⁵ ti. Atha Uppalavaṇṇattherī Satthāraṇ vanditvā 'ahaṇ bhante pāṭihāriyaṇ karissāmi' ti vatvā,¹⁶ 'kathaṇ karissasi' ti puṭṭhā āha:¹⁶ 'ahaṇ bhante samantā dvādasayojanaṇ¹⁷ parisāṇ dassetvā āvattato chattiṇṣayojanāya parisāya parivuto cakkavattirājā hutvā āgantvā tumhe vandissāmi'

¹ K. Vira°. S. C. C°. °rā. B. a. kira.

² K. om.

³ K¹. c'eva.

⁴ K. C. C°. tasmiṇ.

⁵ K. B. rep.

⁶ B. karissāmi.

⁷ K. B. om.

⁸ K¹. paññāyati ti. S. ñassati. B. °nti.

⁹ K. B. °kāya tāva sā°.

¹⁰ K. C. C°. °āti.

¹¹ B. °ssena.

¹² B. upasaṅkamitvā. K¹. corr. a.

¹³ K¹. bhante.

¹⁴ K. °phalāni.

¹⁵ K. B. °itvā, and a. tumhe vandissāmi ti. Satthā 'jānāmi te ānubhāvan' ti vatvā tassāpi (B. om. pi) pāṭihāriyakaraṇaṇ paṭikkhipi.

¹⁶ K¹. om.

¹⁷ B. °nikaṇ.

ti. Satthā 'jānāmi te¹ ānubhāvan' ti tassāpi pāṭihāriya² patikkhipi. Atha Mahāmoggallānatthero Bhagavantāṇa vanditvā 'ahaṇ³ bhante pāṭihāriyaṇa karissāmi' ti vatvā, 'kathaṇa karissasi' ti putt⁴ho 'ahaṇa bhante Sinerupabbatarājanā⁵ dantantare ṭhapetvā māsabijaṇa⁶ viya saṅkhādisāmi⁷ ti. 'Aññaṇa kiṇa karissasi' ti. 'Imaṇa paṭhaviṇa⁸ kaṭasārakaṇa viya saṇvelltivā⁹ aṅgulantare nikkhipissāmi¹⁰ ti.¹¹ 'Aññaṇa kiṇa karissasi' ti. 'Mahāpaṭhaviṇa kulālacakkaṇa viya parivattetvā mahājanaṇa paṭhavojaṇa khādāpessāmi¹² ti. 'Aññaṇa kiṇa karissasi' ti. 'Vāmahatthe paṭhaviṇa katvā ime satte aññaṣmiṇa dīpe ṭhapessāmi' ti. 'Aññaṇa kiṇa karissasi' ti. 'Sineruṇa¹³ chattadaṇḍaṇa¹⁴ viya¹⁵ katvā mahāpaṭhaviṇa ukkhipitvā tass' upari ṭhapetvā chattaḥattho bhikkhu viya ekahatthena ādāya¹⁶ ākāse¹⁷ caṅkamissāmi' ti. Satthā 'jānāmi te ānubhāvan' ti tassāpi pāṭihāriyakaraṇaṇa nānujāni.¹⁸ So 'jānāti mañña Satthā mayā uttaritaraṇa pāṭihāriyaṇa kātuṇa samatthan' ti ekamantaṇa aṭṭhāsi. Atha naṇa Satthā 'nāyaṇa Moggallāna tav' atthāya baddho mālāpuṭo, ahaṇa hi asamadhuro mama dhuraṇa añña vahiṭṭaṇa samattho nāma natthi, anacchariyam ev' etaṇa¹⁹ yaṇa²⁰ idāni mama dhuraṇa vahiṭṭaṇa samattho na bhaveyya, ahetukatiracchānayaṇiṇaṇa nibbattakāle pi mama dhuraṇa vahiṭṭaṇa samattho nāma nāhosi yevā' ti vatvā

¹ C. C^a. S. te jān^o.

² K. B. °yakaraṇaṇa.

³ K¹. āha.

⁴ K. a. āha.

⁵ K. B. °rājaṇa.

⁶ K. sāsapavijjaṇa. B. māsasāsapabijaṇa.

⁷ K. B. khād^o.

⁸ K. B. mahāpa^o. B. a. katvā.

⁹ K. saṇvedhetvā. K¹. saṇvedhetvā. C. C^a. saṇvillitvā.

¹⁰ K¹. corr. pakkhi^o.

¹¹ C. C^a. a. vatvā

¹² C. C^a. ghā^o.

¹³ K¹. °rū-pabbatarājaṇa.

¹⁴ K¹. °akaṇa.

¹⁵ K. B. om.

¹⁶ K. B. °enādāya.

¹⁷ K¹. °sena.

¹⁸ K¹. °nāti.

¹⁹ B. c' etaṇa. K. c'eva taṇa. K¹. eva taṇa. S. om. ev'.

C. C^a. vo taṇa.

²⁰ C. om.

'kadā kathañ vā¹ bhante' ti therena puṭṭho² atītañ āharitvā :³

'Yato yato garudhurañ yato gambhīravattani
tadassu⁴ kaṇhañ yuñjanti svassu tañ vahate
dhurañ' ti

idañ Kaṇhausabhajātakañ⁵ vitthāretvā puna tam ev'
atthañ⁶ visesetvā dassento,⁷

'Manāpam⁸ eva bhāseyya nāmanāpañ kudācanañ
manāpañ bhāsamānassa garubhārañ udabbahi,⁹
dhanañ ca nañ alabbhesi¹⁰ tena c'attamano ahū' ti

idañ Nandivīsālajātakaṃ¹¹ pi vitthāretvā kathesi.¹² Ka-
thetvā ca pana Satthā tañ ratanacaṅkamañ otari.¹³
Purato dvādasayojanikā parisā ahoṣi,¹⁴ pacchato ca utta-
rato ca dakkhiṇato ca, ujukañ pana catuvisatiyojanikāya
tāya¹⁵ parisāya majjhe Bhagavā yamakapāṭihāriyañ akāsi,
tañ ca¹⁶ pālito tāva¹⁷ evaṇ veditabbañ : Katamañ¹⁸ Tathā-
gatassa yamakapāṭihīre¹⁹ ānañ, idha Tathāgato yama-
kapāṭihirañ karoti asādhāraṇaṇ sāvakehi; uparimakāyato
aggikkhandho pavattati, hetṭhimakāyato udakadhārā

¹ K. pana for ka° vā.

² B. a. Satthā.

³ K¹. gives the J. For longer additions in K. MSS. vide Appendix.

⁴ K. B. tadāssu.

⁵ F. J. i. 198-6.

⁶ K. tad eva vatthuj. K¹. tañ va°. B. tam eva va°.

⁷ K. desento. K¹. a. Nandavisālajātakañ āharitvā, atīte, etc.

⁸ J. manuññaṃ, al.

⁹ J. udaddhari.

¹⁰ K. B. alabbhesi. K¹. alābbhesi.

¹¹ K. Nanda°. F. J. i. 191-8.

¹² K¹. a. jātakañ samodhānesi: brāhmaṇo Anando Nandavisālo pana aham evā ti.

¹³ K. abhiruyhi. B. °yha.

¹⁴ K. B. a. tathā.

¹⁵ K. B. om.

¹⁶ K. B. S. om.

¹⁷ C. C°. om.

¹⁸ B. a. tañ.

¹⁹ K. °hiriye. B. hāriye.

pavattati, hetṭhimakāyato aggikkhandho pavattati, upari-
makāyato udakadhārā pavattati, puratthimakāyato¹ pac-
chimakāyato, pacchimakāyato¹ puratthimakāyato,¹ dakkhi-
ṇakkhito, vāmakkhito vāmakkhito dakkhiṇakkhito, dakkhi-
ṇakannasotato vāmakannasotato, vāmakannasotato dakkhi-
ṇakannasotato, dakkhinanāsikasotato vāmanāsikasotato
vāmanāsikasotato dakkhiṇanāsikasotato dakkhiṇaṇṇasakū-
ṭato vāmaṇṇasakūṭato, vāmaṇṇasakūṭato dakkhiṇaṇṇasakūṭato
dakkhinahatthato vāmahatthato, vāmahatthato dakkhiṇa-
hatthato, dakkhiṇapassato vāmapassato, vāmapassato
dakkhiṇapassato, dakkhiṇapādato vāmapādato, vāmapādato
dakkhiṇapādato, aṅgulaṅgulihi² aṅgulantarikāhi, aṅgu-
lantarikāhi aṅgulihi,³ ekekalomakūpato⁴ aggikkhandho
pavattati, ekekalomakūpato⁵ udakadhārā pavattati⁶ chan-
naṇ vaṇṇānaṇ⁷ nilānaṇ pītakānaṇ lohitakānaṇ⁸ odātānaṇ
maññeṭṭhānaṇ pabhassarānaṇ.⁹ Bhagavā caṅkamati, nim-
mito¹⁰ tiṭṭhati vā nisīdati vā seyyaṇ vā kappeti . . . pe¹¹
. . . nimmito seyyaṇ vā¹² kappeti, Bhagavā¹³ caṅkamati¹⁴
vā tiṭṭhati vā nisīdati vā, idaṇ Tathāgatassa yamaka-
pāṭihire ñāṇaṇ' ti.¹⁵

Idaṇ pana pāṭihīraṇ Satthā tasmiṇ caṅkame caṅkamitvā
akāsi, tassa tejokasiṇasamāpattivasena uparimakāyato¹⁶
aggikkhandho pavattati, āpokasiṇasamāpattivasena hetṭhi-

¹ K. a. ia.

² K. B. aṅgulihi.

³ S. om.

⁴ C. C^a. S. ekekalomato lomakūpato.

⁵ S. lomakū°. C. C^a. °lomato.

⁶ S. a. pavattanti. C. C^a. a. ekekalomato aggikkhandho
pavattati.

⁷ C. C^a. chabbaṇṇava°. S. chabbaṇṇānaṇ.

⁸ K. pītānaṇ lohitānaṇ.

⁹ K. a. tathā evaṇ.

¹⁰ B. Buddhanimmito.

¹¹ B. ia.

¹² B. om. K. om. pe ni° se° vā ka°.

¹³ K. a. sayāṇ.

¹⁴ K. a. nimmito ti° ni° vā se° vā ka°, then idaṇ, etc.

¹⁵ B. om.

¹⁶ K. purima°.

makāyato udakadhārā pavattatī ti, puna¹ udakadhārāya² pavattanaṭṭhānato aggikkhandhassa pavattiṃ³ aggikkhandhassa ca pavattanaṭṭhānato udakadhārāya pavattiṃ⁴ dassetuṃ 'hetṭhimakāyato uparimakāyato' ti vuttaṃ, esa⁵ nayo sabbapadesu. Aggikkhandho pan' ettha udakadhārāya asammisso ahosi, tathā udakadhārā aggikkhandhena⁶ ubhayam pi kira c'etaṃ yāva brahmalokā uggantvā cakkavālamukhavattiyaṃ pavattatī.⁷ Channaṃ vaṇṇānaṃ ti vuttapadassa⁸ chabbaṇṇaraṇsiyo bahi⁹ āsiṇcamaṇaṃ vilinaṃ suvaṇṇaṃ viya yantanālito¹⁰ nikkhantasuvaṇṇarasadhārā viya ca ekacakkavālagabbhato uggantvā¹¹ Brahmalokeyaṃ āhacca paṭinivattitvā cakkavālamukhavattim eva gaṇhiṃsu, ekaṃ¹² cakkavālagabbhaṃ ekaṃ gopāṇasi-cittaṃ¹³ viya bodhigharaṃ ahosi ekālokaṃ.

Taṃ divasaṃ Satthā caṅkamitvā pāṭihiraṃ karonto antarantārā mahājanassa dhammakathaṃ¹⁴ kathesi, kathento ca¹⁵ janaṃ¹⁶ nirussāsaṃ akatvā¹⁷ assāsavāraṃ¹⁸ deti. Tasmiṃ khaṇe mahājano sādhu-kāraṃ pavattesi,¹⁹ tassa sādhu-kārappavattanakāle Satthā tāva²⁰ mahatiyā parisāya cittaṃ olokento ekekassa soḷasānaṃ²¹ ākārānaṃ vasena cittācāraṃ²² aññāsi. Evaṃ lahuparivattaṃ²³ buddhānaṃ

¹ B. na pana for ti puna.² B. °rā°.³ K. B. aggikkhandho pavattati, K. a. puna.⁴ K. B. °dhārā pavattatī ti.⁵ K. es' eva.⁶ B. °ehi.⁷ S. pavatti. B. patati.⁸ B. vuttā pan' assa.⁹ K. kuṭehi. B. ghaṭehi.¹⁰ K. B. °ikato.¹¹ K. a. yāva, with °lokā.¹² B. eka°. K. ekekaṃ.¹³ K. B. vaṅkago°. B. °sikaṃ. K. °vinaddhaṃ.¹⁴ K. B. dhammaṃ.¹⁵ K. om.¹⁶ B. pana.¹⁷ B. a. tassa.¹⁸ B. °vāsaṃ.¹⁹ K. B. °eti.²⁰ K. a. evaṃ.²¹ K. B. S. °sannaṃ.²² K. cittavāraṃ.²³ K. B. lahuka°.

cittaṃ, yo yo yasmiṃ ca dhamme¹ yasmiṃ ca pāṭihīre pasanno tassa tassa ajjhāsayavasen' eva dhammaṃ ca kathesi pāṭihīraṃ ca akāsi. Evaṃ dhamme desiyamāne pāṭihīre ca kayiramāne² mahādharmābhisaṃmayo³ ahosi, Satthā pana tasmiṃ samāgame attano manaṃ gahetvā aññaṃ pañhaṃ pucchitaṃ samatthaṃ adisvā nimmita-buddhaṃ māpesi, tena pucchitaṃ pañhaṃ Satthā vissajjesi.⁴ Bhagavato caṅkamanakāle nimmito tṭhānādisu aññatarāṃ kappesi, nimmitassa caṅkamanakāle Bhagavā tṭhānādisu aññatarāṃ kappesi, tam atthaṃ dassetaṃ 'nimmito caṅkamati vā'⁵ ti—ādi⁶ vuttaṃ. Evaṃ karontassa Satthu⁷ pāṭihīraṃ disvā dhammakathaṃ ca sutvā tasmiṃ samāgame visatiyā pāṇakoṭṭināṃ dhammābhisaṃmayo ahosi. Satthā pāṭihīraṃ karonto va 'kattha nu kho atīte⁸ buddhā imaṃ pāṭihīraṃ katvā vassaṃ upentī' ti āvajjitvā,⁹ 'Tāvatiṇsa-bhavane vassaṃ upagantvā mātu Abhidhammapiṭakaṃ desentī' ti disvā dakkhiṇapādaṃ ukkhipitvā Yugandharamatthake¹⁰ tṭhapetvā¹¹ itaraṃ pādaṃ ukkhipitvā Sinerumatthake tṭhapetvā¹² evaṃ aṭṭhasatṭhiyojanasatasahassatṭhāne tayo va¹³ pādavārā ahesuṃ, dve pādacchiddāni.¹⁴ 'Satthā pādaṃ pasāretvā akkamī' ti ca¹⁵ na sallakkhetabbaṃ,¹⁶ tassa pādukkipanakāle¹⁷ yeva¹⁸ pabbatā pāda-

¹ C. Ca. S. om. ya° ca dha°.

² K. B. kṛiya°.

³ K. B. mahājano dha°.

⁴ K. B. a. Satthārā pucchitaṃ sovi°.

⁵ K. Bhagavā.

⁶ C. Ca. ādisu.

⁷ B. om.

⁸ K. B. °ta°.

⁹ S. B. °etvā.

¹⁰ K. Gaṇḍamba°.

¹¹ K. °pesi, and a. vāmapādaṃ u° Yu° tṭhapesi.

¹² K. °pesi.

¹³ K. B. om.

¹⁴ K. a. pakatipādaviticāranasādisanikkhepani ahesuṃ.

¹⁵ K. B. om.

¹⁶ B. °kkhi°.

¹⁷ K. C. Ca. B. pādakkhi°. K. B. a. hi before pā°.

¹⁸ B. yev' ete. K. yeva te pa°, and a. Yugandharo Isindharo ca pabbatakutaṃ ekato katvā.

mūlaṃ¹ āgantvā² Satthārā akkantakāle³ utthāya saka-
tthāne⁴ atthaṃsu.

Sakko Satthāraṃ disvā cintesi: 'Paṇḍukambalasilāyaṃ
maññe⁵ Satthā imaṃ vassāvāsaṃ upessati, bahunnaṃ⁶
vata⁷ devatānaṃ upakāro bhavissati.⁸ Satthari pan' ettha
vassaṃ⁹ upagate aññā¹⁰ devatā hattham pi tṭhapetuṃ na
sakkhissanti, ayaṃ kho pana¹¹ Paṇḍukambalasilā dīghato
satthi yojanā¹² puthulato paṇṇāsa yojanā, Satthari nisinne
pi tucchāṃ¹³ viya bhavissati' ti. Satthā tass' ajjhāsayāṃ¹⁴
viditvā attano saṃghātiṃ¹⁵ silātalaṃ paṭicchādayamaṇaṃ¹⁶
khipi. Sakko cintesi: 'cīvaraṃ tāva paṭicchādayamaṇaṃ
khipi sayāṃ pana parittake tthāne nisīdissati' ti. Satthā
tass' ajjhāsayāṃ viditvā nīcapīṭhakaṃ mahāpaṇsukūlika
viya Paṇḍukambalasilāṃ anto cīvarabhoge¹⁷ yeva katvā
nisīdi. Mahājano pi taṃ khaṇaṃ yeva Satthāraṃ olokento
nāddasa,¹⁸ candassa atthamitakālo¹⁹ paṭṭhāya viya²⁰
ahosi, mahājano:²¹

'Gato nu Cittakūṭaṃ vā Kelāsaṃ vā Yugandharaṃ,
na no dakkhema²² Sambuddhaṃ lokajetthaṃ,
narāsabhan' ti

¹ B. °āni.

² K. a. sampatiṇṇhitvā. B. a. sampatiṇṇhiṃsu.

³ B. akkamana°, a. te pabbatā.

⁴ B. a. yeva.

⁵ K. °lāya majjhe.

⁶ K. B. °ūnaṃ.

⁷ B. ca.

⁸ C. C^a. a. ti.

⁹ B. vassāvāsaṃ.

¹⁰ C. C^a. S. aññe.

¹¹ C. C^a. ayaṃ Sakko pi na. S. ahaṃ Sa° pi tena.

¹² B. a. vitthārato paṇṇāsayo°, and has pu° pannarasa°.

¹³ K. °ā.

¹⁴ B. tassa a°.

¹⁵ S. °ikaṃ.

¹⁶ B. °iya°.

¹⁷ B. °bhāge.

¹⁸ K. nādassa.

¹⁹ K. B. atthaṅgamitakālo. B. om. pa° viya.

²⁰ K. a. ca suriyassa atthaṅgamitakālo viya ca andha-
kāro ca.

²¹ B. a. imaṃ paridevanasaddaṃ paridevanto.

²² K. B. °mu, so *infra*.

imaṇ gāthaṇ vadanto paridevi. Apare 'Satthā nāma pavivekarato¹ "evarūpāya me² parisāya evarūpaṇ pāti-hīraṇ katan" ti lajjāya aññaṇ ratthaṇ vā janapadaṇ vā gato bhavissati, nanu dāni³ taṇ dakkhissamā' ti paridevantā⁴ imaṇ gātham āhaṇsu :

'Pavivekarato dhīro na imaṇ lokaṇ pun' eheti,
na no dakkhema Sambuddhaṇ lokajetthaṇ
narāsabhaṇ'⁵ ti.

Mahāmoggallānaṇ⁶ pucchīṇsu : 'kahaṇ bhante Satthā' ti. So sayāṇ jānanto pi 'paresaṇ pi gunā pākaṭā hontū'⁷ ti ajjhāsayena 'Anuruddhaṇ pucchathā' ti āha.⁸ Therāṇ tathā⁹ pucchīṇsu : 'kahaṇ bhante Satthā' ti. 'Tāvatiṇsa-bhavane Paṇḍukambalasilāyaṇ vassaṇ upagantvā mātu Abhidhammapitakaṇ desetun gato' ti. 'Kadā āgamissati bhante' ti. 'Tayo māse abhidhammaṇ¹⁰ desetvā mahā-pavāraṇadivase'¹¹ ti. Te 'Satthāraṇ adisvā na gamis-samā' ti tatth' eva khandhāvāraṇ bandhiṇsu, ākāsam eva kira nesaṇ chadanaṇ ahosi, tāya¹² mahatiyā parisāya sarīranissando¹³ nāma na paññāyi, paṭhavi vivaram adāsi, sabbattha parisuddham eva paṭhavitalaṇ¹⁴ ahosi. Satthā paṭhamam eva Mahāmoggallānaṇ¹⁵ avoca : 'Moggallāna¹⁶ tvaṇ etissā parisāya dhammaṇ deseyyāsi, Cullānātha-piṇḍiko ca¹⁷ āhāraṇ dassatī' ti. Tasmā taṇ temāsaṇ Cullānāthapiṇḍiko etissāya¹⁸ parisāya pānaṇ¹⁹ yāgu-

¹ K. B. a. so.

² B. idāni. C. C^a. om.

³ K. B. a. te.

⁴ K. °no °to hotū. B. °nti.

⁵ K. B. a. te.

⁶ K. B. °apitakaṇ.

⁷ S. tāva. B. a. ca.

⁸ B. °nighaṇso nāma pa°.

⁹ B. Moggallānattheraṇ.

¹⁰ S. Mahāmo°.

¹¹ K. ca tassā. B. va tassā.

¹² K. sāyaṇ pātaṇ. B. pātarāsakāle.

¹³ B. om.

¹⁴ B. °nto.

¹⁵ K. °natheraṇ.

¹⁶ K. om.

¹⁷ K. a. āgamissatī.

¹⁸ K. B. bhūmi°.

¹⁹ B. om.

bhattaṇ¹ khādaniyaṇ tambūlagandhamālāpilandhanāni² adāsi, Mahāmoggallāno³ dhammaṇ desesi, pātīhiraṇ dasa-saṇatthaṇ āgatāgatehi⁴ puṭṭhaṇ paññaṇ⁵ ca vissajjesi. Satthāram pi mātu Abhidhammadesaṇatthāya⁶ Paṇḍu-kambalasilāyaṇ vassaṇ upagataṇ dasasahasasakāvāḷa-devatā parivārayiṇsu. Tena vuttaṇ:

Tāvatiṇse yadā Buddho silāyaṇ paṇḍukambale
pāricchattakamūlasmiṇ vihāsi purisuttamo,

Dasasu⁷ lokadhātūsu sannipatitvāna⁸ devatā
payirupāsanti Sambuddhaṇ vasaṇtaṇ nabhamudd-
hani.

Na koci devo vaṇṇena Sambuddhassa virocati⁹
sabbe deve adhigayha¹⁰ Sambuddho va virocati ' ti

evaṇ sabbe¹¹ devatā attano sarīrappabhāyaṇ abhibhavitvā
nisinnassa paṇ' assa¹² mātā Tusitavimānato āgantvā
dakkhiṇapasse nisīdi, Indako pi devaputto āgantvā dak-
khiṇapasse yeva nisīdi, Añkuro¹³ vāmapasse.¹⁴ So mahe-
sakkāsu¹⁵ devatāsu sannipatitāsu apagantvā¹⁶ dvādasas-
yojanike tṭhāne okāsaṇ labhi, Indako tatth' eva nisīdi.
Satthā¹⁷ te ubho pi oloketvā attano sāsane dakkhiṇeyya-
puggalānaṇ dinnadānassa mahapphalabhāvaṇ ñāpetu-
kāmo¹⁸ evam āha: ¹⁹ 'dīghamantare dasavassasahasas-
parimāṇe²⁰ kāle dvādasasyojanikaṇ uddhanapantiṇ katvā

¹ B. °ñ ca.

² B. tambulatela°. B. a. ca.

³ K. °nathero.

⁴ S. C. C°. āgatehi tehi.

⁵ B. puṭṭhapañhe. K. °tṭhe pañhe.

⁶ K. B. °tthaṇ.

⁷ K. dasasahasas°.

⁸ B. °pātetvāna.

⁹ K. °ssātirocati.

¹⁰ B. atikkamma.

¹¹ B. sabbā.

¹² S. pana sā. K. mātāpi 'ssa.

¹³ K. eko Añkuro nāma.

¹⁴ K. B. a. nisīdi.

¹⁵ B. °kkh°.

¹⁶ B. āg°.

¹⁷ C°. a. pi.

¹⁸ B. paññā°.

¹⁹ K. B. a. Añkura tayā.

²⁰ B. °pa°.

mahādānaṃ dinnāṃ, so tvaṃ dāni mama samāgamaṃ
āgantvā sabbadūre¹ dvādasayojanike tḥāne okāsaṃ labhi,
kin nu kho ettha kāraṇaṃ ' ti. Vuttam pi c'etaṃ :

‘ Oloketvāna Sambuddho Aṅkuraṇṇ cāpi Indakaṃ
dakkhiṇeyyaṃ pabhāvento idaṃ vacanam abruvi :²

“ Mahādānaṃ tayā dinnāṃ Aṅkura dighamantare
suvidūre³ nisinno 'si'⁴ āgaccha mama santikaṃ ”' ti.

So saddo paṭhavitalaṃ pāpuṇi, sabbāpi naṃ sā⁵ parisā assosi.
Evaṃ vutte

Codito bhāvitattena⁶ Aṅkuro etad abruvi :²

‘ kiṃ mayhaṃ tena dānena dakkhiṇeyyena suññaṃ.⁷

Ayaṃ so Indako yakkho dajjā dānaṃ parittakaṃ
atirocati amhehi cando tārāgaṇe⁸ yathā ' ti.

Tattha dajjā ti dattha.⁹ Evaṃ vutte pana¹⁰ Satthā
Indakaṃ āha : ‘ Indaka tvaṃ mama dakkhiṇapasse nisinno
kasmā anapagantvā¹¹ nisīdasi ' ti. So ‘ ahaṃ bhante
sukhette parittaṃ¹² bijaṃ vapanakassako¹³ viya dakkhi-
ṇeyyasampadaṃ alatthan ' ti dakkhiṇeyye¹⁴ pabhāvento
āha :

‘ Ujjaṅgale yathā khette bijaṃ¹⁵ bahukam pi¹⁶ ropitaṃ
na phalaṃ vipulaṃ¹⁷ hoti na pi toseti kassakaṃ,¹⁸

Tath' eva dānaṃ bahukaṃ dussilesu patitṭhitaṃ
na vipulaṃ (K. °la°) phalaṃ hoti na pi toseti dāyakaṃ.

¹ K. ati°. B. om.

² K. B. ati°.

³ K. B. om.

⁴ K. B. °taṃ.

⁵ S. adattha. K. B. datvā.

⁶ K. B. anupa°. K. a. va.

⁷ K. B. vappana°.

⁸ K. vijjaṃ.

⁹ B. vi° pha°. K. vipulaphalaṃ.

¹⁰ K. B. a.

² K. B. abruvi.

⁴ C. C°. va.

⁶ C. B. °tthena.

⁸ K. corr. °nehi.

¹⁰ B. om.

¹² B. appaka°.

¹⁴ K. B. °yyaṃ.

¹⁶ B. om.

Yathāpi bhaddake¹ khette biyaṇ appam pi ropitaṇ
sammādhāraṇ² pavecchante³ phalaṇ toseti kassakaṇ,
Tath' eva silavantesu guṇavantesu tādisu⁴
appakaṇ pi kataṇ kāraṇ⁵ puññaṇ hoti mahappha-
lan' ti.

Kiṇ pan' etassa pubbakamman? ti. So kira Anu-
ruddhattherassa antogāmaṇ piṇḍāya pavitṭhassa attano
āhāraṇ⁶ kaṭacchubhikkhaṇ dāpesi, tad assa⁷ puññaṇ.
Añkurena dasa vassāsahassāni dvādasayojanikaṇ uddhana-
pantiṇ katvā dinnadānato mahapphalatarāṇ jātāṇ, tasmā
evam āha. Evaṇ vutte Satthā 'Añkura dānaṇ nāma
viceyya dātun vaṭṭati, evaṇ taṇ⁸ sukhette vuttabījaṇ⁹
viya mahapphalaṇ hoti, tvaṇ pana na tathā akāsi, tena
te dānaṇ na mahapphalaṇ¹⁰ jātān' ti imam atthaṇ vibhā-
vento :¹¹

'Viceyyadānaṇ dātabbaṇ yattha dinnāṇ mahapphalaṇ
viceyyadānaṇ datvāna saggaṇ gacchanti dāyaka¹².

Viceyyadānaṇ¹³ sugatappasatthaṇ
ye dakkhiṇeyyā idha jīvaloke
etesu dinnāni mahapphalāni
bījāni vuttāni¹⁴ yathā sukhette' ti

vatvā uttariṇ dhammaṇ desento imā gāthā abhāsi :

(356) 'Tīṇadosāni khettāni rāgadosā ayaṇ pajā,
tasmā hi vītarāgesu dinnāṇ hoti mahapphalaṇ.¹⁵

¹ K. bhadrake.

² B. pavattante.

³ K. corr. appake pi kate kare.

⁴ K. B. ābhatāṇ.

⁵ B. tadā tassa. K. tassa.

⁶ B. om.

⁷ B. ma° na.

⁸ B. C. C°. om. this line. S. pe.

⁹ S. I., p. 21.

¹⁰ K. B. a., vss. 357-8.

¹¹ K. B. °re.

¹² K. B. °isu.

¹³ K. B. suvu°.

¹⁴ K. a. āha.

¹⁵ K. vu° bī°.

(359) Tinadosāni khettāni icchādosā ayaṇ pajā,
tasmā hi vigaticchesu dinnayaṇ hoti mahappha-
lan' ti.

Desanāvasāne Aṅkuro ca Indako ca sotāpattiphale pati-
tṭhahiṇsu, mahājanassāpi sātthikā desanā¹ ahosi.²

Atha Satthā devaparisāya majjhe nisinno³ mātaraṇ
ārabbha 'kusalā dhammā akusalā dhammā avyākata
dhammā' ti⁴ Abhidhammapiṭakaṇ paṭṭhapesi,⁵ evaṇ tayo
māse nirantaraṇ Abhidhammapiṭakaṇ⁶ kathento pana
bhikkhācāraṇe⁷ 'yāva mamāgamanā ettakaṇ nāma
dhammaṇ desetū' ti nimmitabuddhaṇ māpetvā sayāṇ
Himavantaṇ gantvā nāgalatādantakaṭṭhaṇ khāditvā Ano-
tattadahe mukhaṇ dhovitvā Uttarakuruto piṇḍapātaṇ
āharitvā mahāsālamālake nisinno bhattakiccaṇ akāsi.
Sāriputtatthero tattha gantvā Satthu vattaṇ karoti.
Satthā katabhattakicco⁸ 'Sāriputta ajja mayā ettako nāma
dhammo bhāsito, taṇ attano nissitakāṇaṇ pañcasatāṇaṇ⁹
bhikkhūnaṇ ca¹⁰ vācehi' ti therassa kathesi.¹¹ Yamaka-
pāṭihire kira pasāditvā pañcasatā kulaputtā therassa san-

¹ K. B. dhammade°.

² B. a. ti.

³ K. a. abhidhammatthena mātaraṇ gunapaccayakāraṇ
karonto, tena vuttaṇ :

'Mātaraṇ pamukhaṇ katvā tassā paññāya tejasā
abhidhammaṇ kathāmatthaṇ devānaṇ sampavattayī' ti.

⁴ K. tyādika-Dhammasaṅgaṇiādikaṇ.

⁵ K. a. evaṇ satappakaraṇābhidhammaṇ desetvā, yathā
āha :

'Dhammasaṅgiṇi Vibhaṅgo Dhātukathā athāparo
tathā Puggalapaññatti Kathāvatthuppakaraṇaṇ
Yamakaṇ ca Paṭṭhānaṇ ca iti sattāpabbhedato' ti.

⁶ B. a. kathesi.

⁷ K. B. °ya.

⁸ B. bhattakiccāpariyosāne.

⁹ B. antevāsikāṇaṇ for ni° pa°.

¹⁰ K. B. om.

¹¹ K. a. ye.

tike pabbajjisu, te sandhāya Satthā¹ evam āha, vatvā ca pana devalokaṃ gantvā nimmitabuddhena desitaṭṭhānato paṭṭhāya sayāṃ dhammaṃ kathesi.² Thero pi gantvā tesāṃ bhikkhūnaṃ dhammaṃ deseti,³ te Satthari devaloke viharante yeva⁴ sattappakaraṇikā ahesuṃ.⁵ Te kira Kassa-pabuddhakāle⁶ khuddakavagguliyo⁷ hutvā ekasmiṃ pabbhāre⁸ olambantā dvinnāṃ therānaṃ caṅkame va⁹ caṅkamitvā Abhidhammaṃ sajjhāyantānaṃ¹⁰ sare nimittaṃ gaheṭvā assosuṃ.¹¹ Te 'ime khandhā nāma imā¹² dhātuyo¹³ nāmā' ti ajānitvā sare nimittagahaṇamatten¹⁴ eva tato cutā devaloke nibbattā¹⁵ ekaṃ buddhantaṃ dibbasampattiṃ anubhavitvā¹⁶ Sāvattiyaṃ kulagharesu¹⁷ nibbattā yamakapāṭihire uppannappasāda therassa sante tike pabbajitvā sabbapaṭhamāṃ sattappakaraṇikā ahesuṃ.¹⁸ Satthāpi ten' eva nīhārena¹⁹ temāsaṃ Abhidhammapiṭakaṃ²⁰ desesi. Desanāvasāne asītikoṭṭissahassānaṃ²¹ devatānaṃ dhammābhisamayā ahoṣi Mahāmāyāpi sotāpatti-phale patitṭhahi.

¹ C. C^a. °raṇ. B. therāṇ. K. 'ettako nāma dhammo bhāsito' ti therāṇ.

² S. °ti. K. B. desesi.

³ K. B. °si.

⁴ K. yeva vi°.

⁵ K. °kāyo assosuṃ.

⁶ K. °sambu°.

⁷ Skt. vālguli.

⁸ B. gabbhantare.

⁹ S. om. K. B. om. ca° va.

¹⁰ B. a. sutvā.

¹¹ B. aggahesuṃ for ga° a°.

¹² K. B. ime.

¹³ K. āyatanā.

¹⁴ K. °ttassa ga°.

¹⁵ K. °ttitvā. B. a. te.

¹⁶ K. a. tato cutā. B. a. tato cavitvā.

¹⁷ S °re.

¹⁸ K. a. tena vuttaṃ :

'Dhammaṃ sajjhāyikaṃ sutvā bhikkhūnaṃ sarabhañjane vagguliyo 'bhinandisuṃ cuttā te tidivaṅgatā tenābhidhammikā bhikkhū pākaṭā jinasāsane' ti.

¹⁹ B. a. taṇ.

²⁰ K. B. °dhammaṃ.

²¹ C. C^a. S. °pāṇasa°.

Sāpi kho chattingsayojanaparimaṇḍalā parisā¹ 'idāni sattame divase pavāraṇā bhavissatī' ti² Mahāmoggallāna-ttheraṇ upasaṅkamitvā āha:³ 'bhante Satthu orohana-divasaṇ saññātun⁴ vaṭṭatī' ti,⁵ 'na hi mayaṇ Satthāraṇ adisvā gamissāmā' ti. Āyasmā Mahāmoggallāno taṇ kathaṇ sutvā 'sādhū vata man' ti⁶ tatth' eva paṭhaviyaṇ nimuggo Sinerupādaṇ gantvā 'maṇ abhirūhantaṇ⁷ parisā passatū'⁸ ti adhiṭṭhāya maṇiratane āvutapaṇḍukambala-suttaṇ⁹ viya paññāyamānarūpo va Sinerumajjhena¹⁰ abhiruhi, manussāpi naṇ 'ekayojanaṇ abhirūlho dviyojanaṇ¹¹ abhirūlho'¹² ti olokayaṇsu. Thero pi Satthu pāde sīsena ukkhipanto yeva¹³ abhiruhitvā vanditvā¹⁴ evam āha: 'bhante parisā tumhe disvā¹⁵ va gantukāmā,¹⁶ kadā orohissathā' ti. 'Kahaṇ pana te Moggallāna jeṭṭha-bhātiko Sāriputto' ti. 'Bhante Saṅkassanagaradvāre¹⁷ vassaṇ upagato' ti. 'Moggallāna ahaṇ ito sattame divase mahāpavāraṇāya Saṅkassanagaradvāre otarissāmi, "maṇ datṭhukāmā tattha āgacchantū" ti.¹⁸ Sāvattitho ca¹⁹ Saṅkassanagaraṇ²⁰ tiṇsayojanāni, ettake magge kassaci pātheyyakiccaṇ natthi, "uposathikā hutvā Dhuravihāraṇ dhammasavanatthāya gacchantā viya gacchathā"²¹ ti tesā²² āroceyyāsī' ti. Thero 'sādhū bhante' ti gantvā²³ tathā ārocesi.

¹ K. a. yamakapāṭihāriye ṭhāne ṭhitvā.

² K. a. te.

³ K. āhaṇsu.

⁴ B. bhavitun.

⁵ K. vattati.

⁶ K. sādhu ti vatvā. B. sādhu' āvuso ti vatvā.

⁷ K. °ruyho, al.

⁸ B. °ntū.

⁹ S. °nāvu°. K. B. āvutaṇ. K. om. paṇḍu.

¹⁰ C. Ca. majjhe.

¹¹ S. dvitī°.

¹² K. a. tiyojanaṇ abhiruyho.

¹³ K. evaṇ. B. viya.

¹⁴ B. om.

¹⁵ K. a°.

¹⁶ K. B. °nagare.

¹⁷ K. om.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ B. °radvāraṇ.

²⁰ K. gaccheyyāthā. B. agaccheyyāthā.

²¹ B. te.

²² B. vatvā.

Satthā vutthavasso pavāretvā Sakkassa ārocesi: 'mahārāja manussapathaṇṇaṃ gamissāmi' ti. Sakko suvaṇṇamayaṇ¹ maṇimayaṇ rajatamayaṇ ti tīpi sopāṇāni māpesi, tesāṇ pādāni² Saṅkassanagaradvāre patitṭṭhabhiṇṇsu sisā³ Sinerumuddhani tesu dakkhiṇapasse⁴ suvaṇṇasopāṇaṇ⁵ devatānaṇ⁶ ahosi, vāmapasse rajatasopāṇaṇ Mahābrahmānaṇ ahosi,⁷ majjhe maṇisopāṇaṇ Tathāgatassa.⁸ Satthāpi⁹ Sinerumuddhani tathvā* devorohanayamakapāṭihiraṇ¹⁰ katvā uddhaṇṇaṇ olokesi: nav' eva¹¹ (?) Brahmaloḱā ekaṇṇaṇā¹² ahesuṇ, adho olokesi: yāva Avīcito ekaṇṇaṇaṇ ahosi, disāvidisā¹³ olokesi: anekāni cakkavālasahassāni¹⁴ ekaṇṇaṇāni ahesuṇ:* Devā manusse passiṇṇsu, manussāpi deve passiṇṇsu,¹⁵ taṇ divasaṇ buddhasiṇṇ oloketvā chattiṇṇsa-yojanaparimaṇḍalāya parisāya eko pi buddhabhāvaṇ apatthento nāma nāhosi.¹⁶ Suvāṇṇasopāṇena devā¹⁷ otariṇṇsu, rajatasopāṇena Mahābrahmāno,¹⁸ maṇisopāṇena¹⁹ sayāṇ²⁰ Sammāsambuddho. Pañcasikho gandhabbaputto²¹ beluvapaṇḍuvīṇaṇ²² ādāya* dakkhiṇapasse tathvā sata-gandhabbapūjaṇ²³ karonto otarati,²⁴ Mātali saṅgāhako ca²⁵

¹ K. so°.² K. pādā.³ K. sopāṇasīsāni. B. sisāni.⁴ K. B. °āsu.⁵ B. °mayaṇ so°, so *infra*.⁶ K. devānaṇ.⁷ K. om.⁸ B. a. ahosi.⁹ K. om. pi.¹⁰ See App.¹¹ K. B. °ṇasamaye pā°.¹² K. tadā yāva. B. yāva for nav' eva.¹³ K. corr. °āni.¹⁴ K. °āsu. C. C. om. °vidisā.¹⁵ B. °satasaha°.¹⁶ B. a. sabbe sammukhā va passiṇṇsu. Bhagavā chabbannaraṇṇsiyo vissajjesi.¹⁷ B. natthi.¹⁸ K. dasasahassacakkavāḷadevaparitū and a. Sakkādayo.¹⁹ K. Mahābrahmā saddhiṇṇ brahmaparisāya ra° otari.²⁰ B. a. otariṇṇsu.²¹ K. maṇimaya°.²² S. ayaṇ. B. om.²³ K. B. °devaputto.²⁴ B. om. °paṇḍu°.²⁵ B. Satthu gandhabbamadhuradibbavīṇāya saddena pū°.²⁶ B. °ri.²⁷ B. om.

vāmapasse.¹ Mahābrahmā chattaṇ dhāreti,² Suyāmo
vālavijaniṇ.³ Satthā iminā parivārena saddhiṇ otarivā
Saṅkassanagaradvāre paṭiṭṭhahi. Sāriputtatthero pi
āgantvā Satthāraṇ vanditvā yasmā tena⁴ tathārūpāya⁵
buddhasiriyā otaranto Satthā ito pubbe na diṭṭhapubbo
tasmā⁶

‘Na me diṭṭho ito pubbe na-ssuto uda⁷ kassaci
evaṇ vagguvado⁸ Satthā Tusitā gaṇimāgato⁹ ti¹⁰

ādīhi attano¹¹ tuṭṭhiṇ pakāsento¹² ‘bhante ajja sabbe pi
devamanussā tumbākaṇ¹³ pihayanti¹⁴ patthenti’ ti āha.
Atha naṇ Satthā¹⁵ ‘Sāriputta evarūpehi guṇehi samannā-
gatā buddhā nāma devamanussānaṇ piyā honti yevā’ ti
vatvā¹⁶ dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

181. ‘Ye jhānapasutā dhīrā nekkhammūpasame ratā
devāpi tesāṇ pihayanti sambuddhānaṇ satī-
matan’ ti.

Tattha jhānapasutā¹⁷ ti¹⁸ lakkhaṇūpaniyyhānaṇ āram-
maṇūpaniyyhānaṇ ti imesu dvīsu jhānesu āvajjanasamāpaj-
janaadhiṭṭhānavuṭṭhānapaccavekkhaṇehi¹⁹ yuttapayuttā,

¹ B. a. ṭhatvā dibbagandhamālāpupphaṇ gaheṭvā na-
massamāno pūjaṇ katvā otari.

² B. °si.

⁴ B. Sāriputtattherena.

⁶ K. a. āha.

⁸ K. vaggūkatho. B. vaggugato.

⁹ K. mahimāgato.

¹¹ C. C^a. rep.

¹³ K. a. olokanāṇ.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. a. sannipatitaparīsāya.

¹⁷ K. ye jjhā° dhīrā. B. ye jhā°.

¹⁸ K. a. ye paṇḍitā dhīrā.

¹⁹ K. °samāva°.

³ B. a. dhāresi.

⁵ B. tathānuru°.

⁷ K. uddhaṇ.

¹⁰ K. a. thero.

¹² K. B. °etvā.

¹⁴ S. pihenti.

nekkhammūpasameratā¹ ti ettha pabbajjānekkhamman¹
ti na gahetabba² kilesūpasamananibbānarati³ pana⁴
sandhāy'etaṇ vuttaṇ, devāpī⁵ ti devāpī⁵ manussāpī tesāṇ
pihayanti patthenti, satīmatan ti evarūpaguṇāna⁶
tesāṇ satiyā samannāgatānaṇ sambuddhānaṇ 'aho vata
mayam pi⁷ buddhā bhaveyyāma⁸' ti buddhabhāvaṇ iccha-
mānā pihayanti ti attho.

Desanāvasāne tijsamattānaṇ pāṇakoṭṭīnaṇ dhammā-
bhisamayo ahosi. Therassa saddhivihārikā pañcasatā
bhikkhū arahatte patitṭhahiṇsu.

Sabbabuddhānaṇ kira avijahitam eva yamakapāṭṭhiraṇ
katvā devaloke vassaṇ vasi tvā Saṅkassanagaradvāre
otaraṇa⁸, tattha pana dakkhiṇapādassa patitṭhitatṭhānaṇ
acalacetiyatṭhānaṇ nāma hoti, Satthā tattha tṭhito⁹ puthuj-
janādīnaṇ¹⁰ visaye¹¹ pañhaṇ¹² pucchi, puthujjanā attano
attano¹³ visaye pañhaṇ¹⁴ vissajjetvā sotāpannassa¹⁵ visaye
pañhaṇ vissajjetuṇ nāsakkhiṇsu, tattha¹⁶ sakadāgāmiṇaṇ¹⁷
visaye sotāpannādayo¹⁸ Mahāmoggallānassa¹⁹ visaye sesā
mahāsāvaka, Sāriputtattherassa visaye Mahāmoggallāno,

¹ C. C. S. *om.* ne ra° ti e° pabbajjā. K. *om.* ratā.
B. nikkhamanti.

² F. C. C. K. °bbā. S. *om.* na ga°.

³ F. K. B. °vū°. K. B. °mani°. S. °naṇ ni°.

⁴ B. *om.*

⁵ K. devā for de° ti de°.

⁶ K. °pānaṇ gu°.

⁷ B. *om.*

⁸ K. *corr.* otara.

⁹ B. tṭhivā. K. a. attano sāsane patipannakānaṇ
puthujjanādīnaṇ guṇapakāsanatthaṇ aññatitṭhiyānaṇ puñ-
ñābhāvaapakāsanatthaṇ.

¹⁰ K. a. bahūsutānaṇ.

¹¹ K. B. °yesu.

¹² K. °he.

¹³ K. ca. B. *om.*

¹⁴ B. °he.

¹⁵ K. °nnānaṇ. B. °nna°.

¹⁶ C. C. B. tadā.

¹⁷ B. °miādīnaṇ. K. °anāgāmiādīnaṇ.

¹⁸ K. a. al, vi° nā°.

¹⁹ K. Mo°. B. °nna°.

buddhavisaye ca Sāriputto¹ pi vissajjetuṇ nāsakkhi yeva. So pācīnadisaṇ² ādiṇ katvā sabbadisā olokesi, sabbattha ekaṇṇaṇaṃ eva ahosi,³ aṭṭhasu disāsu devamanussā, uddhaṇ⁴ nava⁵ (?) brahmalokā, heṭṭhā ca bhummatṭhā⁶ ca nāgasupaṇṇā⁷ añjaliṇ paggaheṭvā 'bhante idha etassa pañhassa vissajjetā⁸ natthi ettha mā ca⁹ upadhārethā' ti āhaṇsu. Satthā 'Sāriputto kilamati kiñcāpi hi esa¹⁰

'Ye ca saṅkhatadhammāse¹¹ ye ca sekhā¹² puthū idha tesāṇ me¹³ nipako iriyā¹⁴ puṭṭho pabrūhi mārīsā' ti

imaṇ buddhavisaye puṭṭhapañhaṇ¹⁵ sutvā "maṇ¹⁶ sekhā-sekhāṇaṇ āgamanapaṭipadaṇ¹⁷ pucchati" ti pañhe nikaṅkho "khandhādisu pana katarena nu kho¹⁸ imaṇ paṭipadaṇ kathento ahaṇ Satthu ajjhāsayaṇ gaṇhituṇ sakkhissāmi"¹⁹ ti mam'²⁰ ajjhāsaye kaṅkhati,²¹ so mayā naye adinne²² kathetuṇ na sakkhissati,²³ nayam assa dassāmi' ti²⁴ nayaṇ dassento "bhūtam idan" ti Sāriputta samanupassasi'²⁵ ti āha. Evaṇ kir' assa ahosi: 'Sāriputto mam'²⁶ ajjhāsayaṇ gahetvā kathento khandha-

¹ K. °tatthero.

² K. pācīṇṇa°.

³ K. hoti.

⁴ B. a. ca.

⁵ K. B. yāva. (B. °loke).

⁶ K. B. bhūmatṭhā yakkhā. S. om. first ca.

⁷ K. °ṇṇādayo. B. nāgā su°.

⁸ K. °ento nāma. B. °anto.

⁹ K. B. etth' eva.

¹⁰ B. om. hi. S. h'esa. K. a. Sāriputtaṇ pucchanto āha.

¹¹ K. °āta°.

¹² K. sekkhā.

¹³ K. tvaṇ.

¹⁴ K. nipakko ariyo. J. iriyaṇ.

¹⁵ B. Buddha°.

¹⁶ K. Sāriputto visajjitū nāsakkhi, Satthārā ca.

¹⁷ K. āgamaṇa°. B. °naṇ pa°.

¹⁸ K. B. a. mukhena.

¹⁹ B. nās°.

²⁰ B. Satthu.

²¹ K. a. Satthā.

²² K. a. kathaṇ.

²³ B. nās°.

²⁴ K. om.

²⁵ K. °ssāhī.

²⁶ K. B. mama.

vasena¹ kathessatī' ti: therassa saha nayadānena so pañho nayasatena nayasahassena² upaṭṭhāsi, so Satthārā dinnanaye thatvā taṇ pañhaṇ kathesi. Thapetvā kira Sammāsambuddhaṇ añño kira³ Sariputtattherassa pañhassa pāpūnitū samattho nāma natthi;* ten' eva kira thero Satthu purato thatvā sīhanādaṇ nadi: 'ahaṇ bhante sakalakappam pi deve vatṭe⁴ " ettakā bindū⁵ mahāsamudde patitā ettakā bhūmiyaṇ ettakā pabbate " ti gaṇetvā lakkhaṇ⁶ āropetū samattho' ti. Satthāpi naṇ 'jānāmi te Sāriputta gaṇetū samatthabbhāvan' ti āha. Tassa āyasmato paññāya upamā nāma natthi, ten' evāha: ⁷

'Gaṅgāya⁸ vālukā khiye udakaṇ khiye mahannave mahiyā mattikā khiye lakkhena⁹ mama buddhiyā' ti.*

Idaṇ vuttaṇ hoti: ¹⁰ 'sace hi¹¹ bhante buddhisampanna-lokanātha mayā c' asmiṇ¹² pañhe vissajjite ekaṇ vā vālukaṇ ekaṇ vā udakabinduṇ ekaṇ vā paṇsukhaṇḍaṇ akhipitvā¹³ pañhānaṇ satena¹⁴ vā sahasena¹⁵ vā¹⁶ vissajjento¹⁷ Gaṅgāya¹⁸ vālukādisu ekekaṇ ekamante khipeyyaṇ¹⁹ khippataraṇ Gaṅgādisu vālukādayo parikkhayaṇ gaccheyyaṇ na tv' eva mama pañhānaṇ vissajjanan' ti. Evampañño²⁰ pi hi²¹ bhikkhu buddhavisaye puṭṭha-

¹ J. K. °dhādiva°.

² B. a. nayasatasahassena.

³ K. B. om.

* See App.

⁴ B. vuṭṭhe. K. vassante.

⁵ B. °ni °ni, al.

⁶ B. lekhaṇ.

⁷ B. evam āha.

⁸ K. °yaṇ.

⁹ K. B. na khiye.

¹⁰ K. a. thero.

¹¹ K. om.

¹² K. B. ekaasmiṇ for c'asmiṇ.

¹³ K. akkh°. B. pakkh°.

¹⁴ K. sate.

¹⁵ K. °sse.

¹⁶ B. a. satasahassena vā.

¹⁷ K. B. °ite.

¹⁸ K. Gaṅgā°.

¹⁹ K. B. °yya.

²⁰ K. B. evaṇ mahāpa°. C. C°. S. evaṇ pañho.

²¹ K. om.

pañhassa¹ antaṇ² vā koṭṭiṇ vā adisvā Satthārā dinnanaye thatvā va pañhaṇ vissajjesi. Taṇ sutvā³ kathaṇ samutthāpesuṇ: 'yaṇ pañhaṇ puttḥo sabbo pi jano⁴ kathetuṇ nāsakkhi⁵ taṇ dhammasenāpati Sāriputtatthero⁶ ekako⁷ va kathesi⁸ ti. Satthā taṇ kathaṇ sutvā 'na idān' eva Sāriputto yaṇ pañhaṇ mahājano vissajjetuṇ nāsakkhi taṇ vissajjesi, pubbe pi tena vissajjito yevā⁹ ti vatvā atītaṇ^{*} āharitvā:⁸

'Parosahassam pi samāga¹ānaṇ
kandeyyuṇ te vassasataṇ apaññā,
eko va seyyo puriso sapañño
yo bhāsītassa vijānāti atthan¹ ti,

imaṇ jātakaṇ vitthārena kathesi¹ ti.

Yamakappāṭṭhāriyavatthu.⁹

8. ERAKAPATTANĀGARĀJAVATTHU.

Kiccho manussapaṭilābho ti imaṇ dhamma-desanaṇ Satthā Bārāṇasiyaṇ upanissāya Sattasirīsakamūle¹⁰ viharanto Erakapattaṇ¹¹ nāma¹² nāgarājaṇ¹³ ārabha kathesi.

So kira pubbe Kassapasammāsambuddhassa¹⁴ sāsane daharabhikkhu¹⁵ hutvā Gaṅgāya navaṇ abhiruyha gac-

¹ B. pañhassa.

² K. agga.

³ K. B. a. bhikkhū.

⁴ S. sabbe pi janā ka^o °iṇsu.

⁵ K. B. na sa^o.

⁶ K. thero.

⁷ K. eko.

^{*} See App.

⁸ B. °ituṇ. F. J., I. 407.

⁹ K. Pā^o. B. devorohanava^o, and a. dutiyaṇ.

¹⁰ K. °sarukkha. B. °sakarukkha^o.

¹¹ Eraka in M. Bh., I. 2154.

¹² K. B. om.

¹³ K. °jānaṇ.

¹⁴ K. B. Kassapabuddha^o.

¹⁵ K. daraha^o.

chanto ekasmiṃ erakagumbe erakapattaṃ gahetvā nāvāya
 vegasā gacchamānāya pi na muñci, erakapattaṃ chijjivā¹
 gataṃ. So 'appamattakaṃ etaṃ' ti āpattiṃ adesetvā
 vīsativassasahassāni araṇṇe samanadhammaṃ katvāpi
 maraṇakāle erakapattena gīvāgahito² viya āpattiṃ desetu-
 kāmo pi hutvā³ aññaṃ bhikkhuṃ apassanto⁴ 'aparissuddhaṃ
 me silaṃ' ti uppannavippaṭṭisāro tato cavitvā ekarukkhika-
 nāvappamāṇo⁵ nāgarājā hutvā nibbatti, 'Erakapatto'
 tv' ev' assa nāmaṃ ahosi. So nibbattakhaṇe yeva atta-
 bhāvaṃ oloketvā 'ettakaṃ nāma kālaṃ samanadhammaṃ
 katvā ahetukayoniyaṃ⁶ maṇḍūkabhakkhaṇaṭṭhāne⁷ nib-
 batto 'mhī' ti vippaṭṭisārī ahosi. So⁸ ekaṃ dhītaṃ
 labhitvā majjhe Gaṅgāya udakapitṭhe mahantaṃ phaṇaṃ
 ukkhipitvā dhītaṃ tasmiṃ phaṇe⁹ naccetvā¹⁰ gāyāpeti.¹¹
 Evaṃ kir' assa ahosi: 'addhā ahaṃ¹² iminā upāyena
 buddhe uppenne tassa uppannabhāvaṃ jānis-āmi'¹³ ti,¹⁴
 'yo me gītassa paṭigītaṃ āharati tassa mahantena nāga-
 vibhavena¹⁵ saddhiṃ dhītaṃ dassāmi' ti anvaddhamāsaṃ
 uposathadivase taṃ dhītaṃ¹⁶ phaṇe ṭhapeti.¹⁷ Sā tattha
 ṭhitā naccanti¹⁸

'Kiṃ su adhipatī rājā kiṃ su rājā rajissaro
 kathaṃ su virajo hoti kathaṃ bālo ti vuccatī' ti

¹ C. C. S. chindi°.² K. gīvāyaṃ ga°.³ B. om. pi hu°.⁴ B. °amāno.⁵ B. ekarukkhadonīkanāva°. K. ekadonīkanāvi°.⁶ K. ahetuyo°.⁷ K. B. °bhakkhatṭh°.⁸ B. a. aparabhāge.⁹ C. C. ṭhāne. K. B. ṭhapetvā.¹⁰ S. rep. K. B. naccāpetvā.¹¹ K. B. °si.¹² B. a. idha.¹³ B. suṇi°.¹⁴ K. om.¹⁵ C. S. mahantenāhaṃ vi°. K. °viṭṭhibha°. B. °bhava-
 nena.¹⁶ C. C. om. taṃ dhī°.¹⁷ K. B. °esi.¹⁸ C. C. S. a. imaṃ gātham āha.

imaṇ gītaṇ gāyati. Sakalajambudīpavāsino 'nāgamāṇa-vikaṇ gaṇhissāmā'¹ ti gantvā² attano³ attano paññā-balena paṭigītaṇ katvā gāyanti, sā taṇ paṭikkhipati. Tassā anvaḍḍhamāsaṇ phaṇe ṭhatvā evaṇ gāyantiyā⁴ ekaṇ buddhantaṇaṇ vītivattaṇaṇ.

Atha Satthā loke uppajjitvā ekadivasāṇaṇ paccūsakāle lokaṇ olokento⁵ Erakapattaṇaṇ ādiṇ katvā Uttaramāṇavaṇaṇ⁶ nāma attano ñāṇajālassa anto pavitṭhaṇaṇ disvā, 'kin nu kho bhavissati' ti āvajjento,⁷ 'ajja Erakapattassa⁸ dhī-taraṇaṇ phaṇe katvā⁹ naccāpanadivaso, ayaṇ Uttaramāṇavo mayā dinnagītaṇ¹⁰ gaṇhanto va sotāpanno hutvā taṇ ādāya nāgarājassa santikaṇaṇ gamissati. So taṇ sutvā "buddho uppanno" ti ñatvā mama santikaṇaṇ āgamiseati, ahaṇ tasmiṇ āgate mahāsamāgame gāthaṇaṇ kathessāmi, gāthāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṇaṇ dhammābhisa-mayo bhavissati' ti addasa. So tattha gantvā—Bārānasito avidūre satta sirīsarukkā¹¹ atthi—tesu ekassa mūle nisīdi. Jambudīpavāsino gītaṇaṇ paṭigītaṇ ādāya sannipatiṇsu. Satthā avidūre¹² gacchantaṇaṇ Uttaramāṇavaṇaṇ¹³ disvā¹⁴ 'Uttarā' ti āha. 'Kiṇ bhante' ti. 'Ito tāv' ettha¹⁵ ehi' ti. Atha naṇ āgantvā vanditvā nisinnaṇ āha: 'kuhiṇ gacchasi' ti. 'Erakapattassa dhītu gāyanaṭṭhānaṇ' ti. 'Jānāsi pana gītaṇaṇ paṭigītaṇ'¹⁶ ti. 'Jānāmi bhante' ti. 'Vadehi tāva naṇ' ti. Atha naṇ attano jānananiyāmen' eva yaḍantaṇaṇ Uttarāṇaṇ 'na etaṇ¹⁷ paṭigītaṇ, ahaṇ te paṭigītaṇaṇ dassāmi,

¹ B. °mī.² K. āg°.³ B. om. one.⁴ K. a. yāva. B. a. va.⁵ K. B. S. vo°.⁶ K. °māṇavaṇaṇ.⁷ B. °anto.⁸ C. C°. °ttā°.⁹ B. ṭhapetvā.¹⁰ B. dinnāṇaṇ paṭigītaṇ. K. dinnakaṇaṇ pa°.¹¹ B. °o.¹² K. S. °ena. B. a. ṭhāne.¹³ K. a. nāma.¹⁴ B. a. ehi.¹⁵ S. tāv' attha. C. tāv' atthaṇaṇ. C°. °aṇ. K. B. tāva.¹⁶ K. paṭigītaṇaṇ.¹⁷ K. B. na U° e°.

ādāya¹ naṃ gamissasī' ti.² 'Sādhu bhante' ti. Atha naṃ Satthā 'Uttara tvaṃ mānavikāya³ gītakāle:

"Chadvārādhīpatī rājā rajjamāno rajissaro⁴
arajjaṃ virajo hoti rajjaṃ bālo ti vuccatī" ti

imaṃ paṭigītaṃ gāyeyyāsī' ti āha.

Mānavikāya⁵ hi⁶ gītassa attho: kiṃ su adhipatī rājā ti⁷ kiṃ su adhipatī rājā nāma hoti, kiṃ su rājā rajissaro ti kathaṃ pana rājā rajissaro nāma hoti, kathaṃ sū⁸ ti kathan nu, so rājā virajo⁹ nāma hoti ti; paṭigītasena pan¹⁰ attho: chadvārādhīpatī rājā ti yo channaṃ dvārānaṃ adhipatī ekadvāre pi rūpādīhi¹¹ anabhibhūto ayam rājā nāma, rajjamāno rajissaro ti yo pana tesu ārammaṇesu rajjati so rajjamāno rajissaro nāma, arajjan ti arajjamāno pana virajo nāma hoti rajjan ti rajjamāno bālo ti vuccatī ti.

Evam assa Satthā paṭigītaṃ datvā 'Uttara tayā imasmiṃ gīte gāyite imassa te gītassa imaṃ paṭigītaṃ gāyissati:

"Kena ssu vuyhati bālo kathaṃ nudati paṇḍito
yogakkhemī kathaṃ hoti taṃ me akkhāhi pucchito" ti.

Ath' assa¹² taṃ¹³ imaṃ paṭigītaṃ gāyeyyāsī' ti āha:

"Oghena vuyhati bālo yogā nudati paṇḍito
sabbayogavisanyutto yogakkhemī ti vuccatī" ti.

Tass' attho: kāmoghādīnā catubbidhena oghena bālo vuyhati, taṃ oghaṃ paṇḍito sammappadhānasanykhātena¹⁴

¹ K. taṃ ādāya.

³ K. B. nāgamā°.

⁵ K. nāgamā°.

⁷ C. Cⁿ. S. om. fire.

⁸ B. a. virajo hoti.

⁹ C. Cⁿ. S. pi rājā.

¹¹ C. Cⁿ. S. virūp° for pi.rūp°

¹² K. assā.

¹³ K. B. tvaṃ.

² a. āha?

⁴ B. rajj°, al.

⁶ B. om.

¹⁰ B. pana.

¹⁴ B. sama°.

yogena nudati, so sabbehi kāmāyogādīhi viṣaṇyutto yogakkhemī ti¹ nāma vuccatī ti.

Uttaro imaṇ paṭigītaṇ gaṇhanto va sotāpattiphale patitṭhahi. So sotāpanno hutvā taṇ gāthaṇ ādāya gantvā 'hambho² mayā gītapatigītaṇ āhaṇaṇ, okāsaṇ me³ detthā' ti vatvā nirantaṇaṇ tṭhassa mahājanassa⁴ jannun' eva⁵ akkamanto agamāsi. Nāgamāṇavikāpi⁶ pitu phaṇe tṭhāvā naccamānā 'kiṇ su adhipatī⁷ rājā' ti gītaṇ gāyati.⁷ Uttaro 'chadvārādhīpati rājā' ti paṭigītaṇ gāyi. Puna māṇavikā⁸ 'kena ssu vuyhatī' ti tassa paṭigītaṇ⁹ gāyi. Ath' aesa paṭigītaṇ gāyanto Uttaro 'oghena vuyhatī' ti imaṇ gātham āha. Nāgarājā¹⁰ sutvā va buddhassa uppannabhāvaṇ ūtvā 'mayā ekaṇ buddhantaṇaṇ evarūpaṇ padaṇ¹¹ nāma na sutapubbaṇ, uppanno vata bho loka buddho' ti tuṭṭhamānaso naṅgutṭhena udakaṇ pahari, mahāvīciyo utṭhahiṇsu, ubho pi¹² tīrā¹³ bhijjīṇsu,¹⁴ ito cito ca usabhamatte tṭhāne manussā udake¹⁵ nimujjīṇsu.¹⁶ So ettakaṇ mahājanaṇ phaṇe tṭhāpetvā ukkhipitvā thale patitṭhāpesi. So Uttaraṇ upasaṇkamitvā 'kahaṇ sāmi Satthā' ti pucchi. 'Etsmiṇ rukkhamaṇe nisinna mahārājā' ti. So 'ehi sāmi gacchāmā' ti Uttaren' eva¹⁷ saddhiṇ agamāsi. Mahājano pi¹⁸ tena saddhiṇ yeva gato. Nāgarājā gantvā chabbaṇṇarasmiṇaṇ antaraṇ pavisitvā Satthāraṇ vāditvā rodamāno aṭṭhāsi. Atha naṇ Satthā āha: 'kiṇ imaṇ¹⁹ mahārājā' ti. 'Ahaṇ bhante tumhādisassa buddhassa sāvako hutvā viṣativassasahassāni

¹ K. B. om.

² K. B. ambho.

³ B. om.

⁴ K. a. majjhe. K. jaṇṇunā va. B. om. eva.

⁵ B. om. pi.

⁶ B. adhipp°, al.

⁷ K. S. gāyi.

⁸ K. nāgamā°.

⁹ B. gītaṇ.

¹⁰ K. B. a. taṇ.

¹¹ K. evarūpassa saddaṇ.

¹² K. B. om.

¹³ K. B. tīrāni.

¹⁴ C. C°. S. bhindīṇsu.

¹⁵ B. °kena.

¹⁶ S. nimmu°.

¹⁷ B. om.

¹⁸ B. om.

¹⁹ K. B. idaṇ.

samaṇadhammaṇ akāsiṇ, so pi maṇ samaṇadhammo
 nitthāretuṇ¹ nāsakkhi, appamattakaṇ erakapattaṇ chinda-
 namattaṇ² nissāya ahetukapaṭisandhiṇ gahetvā udarena³
 parisakkanatṭhāne nibbatto 'mhi,⁴ ekaṇ buddhantaṇ
 n'eva manussattaṇ labhāmi, na saddhammasavanaṇ, na
 tumhādisassa buddhassa dassanaṇ' ti. Satthā tassa
 kathaṇ sutvā 'mahārāja manussattaṇ nāma dullabham
 eva tathā saddhammasavanaṇ tathā buddhuppādo, idaṇ
 hi⁵ kicchena kasirena labbhatī' ti vatvā dhammaṇ desento
 imaṇ gātham āha :

182. 'Kiccho manussapaṭilābho kicchaṇ maccāna
 jīvitaṇ
 kicchaṇ saddhammasavanaṇ kiccho buddhā-
 naṇ uppādo' ti.

Tass' attho : mahantena hi vāyāmena mahantena kusa-
 lena laddhabbattā manussapaṭilābho nāma kiccho
 dullabho, nirantaṇ kasikammādini katvā jīvitavuttiṇ
 ghaṭanato⁶ pi parittatṭhāyitāya⁷ pi maccānaṇ jīvitaṇ
 pi⁸ kicchaṇ, anekesu pi kappesu dhammadeśakassa pug-
 galassa dullabhatāya saddhammasavanam pi kic-
 chaṇ, mahantena pana⁹ vāyāmena abhinīhārassa samij-
 jhanato samiddhābhinihārassa ca anekehi pi kappakoṭi-
 sahassehi dullabhuppādato buddhānaṇ uppādo pi
 kiccho yeva ativiya dullabho ti.¹⁰

Desanāvasāne caturāsītiyā pāpasahassānaṇ dhammā-
 bhisamayo ahosi.

Nāgarājāpi taṇ divasaṇ sotāpattiphalāṇ labheyya, tira-
 cchānagatatā pana nālattha.¹¹ So yesu paṭisandhigaha-

¹ B. niddhār°.

² B. urena.

³ B. om.

⁴ K. parittatāya.

⁵ B. om.

⁶ B. nāladdhā.

⁷ C. C°. S. chinna°.

⁸ B. 'smi.

⁹ C. C°. B. ghaṭento.

¹⁰ K. S. om.

¹¹ B. a. attho.

natacajahanavissatthaniddokkamanasajātiyāmethunasevan-
acutisaṅkhātesu¹ pañcasu tñānesu nāgā nāgasariram eva
gahetvā kilamanti, tesu akilamanabbhāvaṇ patvā māpa-
vakarūpen' eva vicarituṇ labhī² ti.

Erakapattanāgarājavatthu.³

4. ĀNANDATTHERAUPOSATHAPAÑHAVATTHU.

Sabbapāpassa akaraṇaṇ ti imaṇ dhammadesanaṇ
Satthā Jetavane viharanto Ānandattherassa pañhaṇ
ārabbha kathesi.⁴

Thero kira divātthāne nisinno cintesi: 'Satthārā sat-
tannaṇ buddhānaṇ mātāpitāro āyuparicchedo bodhi sāva-
kasannipāto⁵ aggasāvakā upatthāko ti⁶ sabbaṇ kathitaṇ,
uposatho pana akathito, kin nu kho tesā pi ayam eva
uposatho añño' ti. So Satthāraṇ upasaṅkamtivā taṇ
atthaṇ pucchi. Yasmā pana tesā buddhānaṇ kālabhedo
va ahosi na gāthābhedo,⁷ Vipassisammāsambuddho hi
sattame sattame saṇvacchare uposathaṇ akāsi, ekadivasaṇ
dinnovādo yeva hi 'ssa sattannaṇ saṇvaccharānaṇ alaṇ
hoti,⁸ Sikhī ca⁹ Vessabhū ca chaṭṭhe chaṭṭhe saṇvacchare
uposathaṇ kariṇsu, Kakusandho ca Konāgamaṇo¹⁰ ca saṇ-
vacchare saṇvacchare, Kassapadasabalo chaṭṭhe chaṭṭhe
māse uposathaṇ akāsi,¹¹ ekadivasaṇ dinnovādo eva¹¹ chan-
naṇ māsūnaṇ alaṇ ahosi, tasmā Satthā tesā imaṇ kāla-

¹ S. *om.* °gahana°. K. B. °vissatthā°. K. °sahajātiyā°. S. °sajāti°.

² K. B. labhati.

³ K. *no title.* C. C°. °vatthūṇ. B. a. tatīyaṇ.

⁴ B. a. taṇ.

⁵ B. a. aggasāvakasannipāto.

⁶ B. a. idaṇ.

⁸ K. ahosi.

¹⁰ K. akari.

⁷ B. kathā°.

⁹ B. c'eva.

¹¹ K. *om.*

bhedan ārocetvā, 'ovādagāthā pana tesan¹ imā yevā' ti vatvā sabbesan ekam eva uposathan āvikaronto imā gāthā abhāsi.

183. 'Sabbapāpassa akaraṇaṇ kusalassa upasampadā sacittapariyodapanan² etaṇ buddhāna sāsanaṇ.

184. Khantī paramaṇ tapo titikkhā
nibbānaṇ paramaṇ vadanti buddhā,
na hi pabbajito parūpaghātī
samaṇo hoti paraṇ viheṭṭhayanto.

185. Anūpavādo³ anūpaghāto pātimokkhe ca saṇvaro mattaññutā ca bhattasmiṇ pantañ⁴ ca sayanā-
sanaṇ
adhicitte ca āyogo etaṇ buddhānaṇ sāsanan' ti.

Tattha sabbapāpassā ti sabbassa akusalakammasa,⁵ upasampadā ti abhinikkhamanato⁶ paṭṭhāya yāva arahattamaggā kusalassa uppādanañ⁷ c'eva uppāditassa ca bhāvanā, sacittapariyodapanan ti pañcahi nīvaraṇehi attano cittassa vōdāpanaṇ, etaṇ buddhāna sāsanan ti⁸ sabbabuddhānaṇ nyam anusatthi.⁹ Khantī ti yā esā titikkhāsaṇkhātā khantī nāma idaṇ imasmiṇ sāsane paramaṇ uttamaṇ tapo, nibbānaṇ paramaṇ vadanti buddhā ti buddhā ca paccakabuddhā ca anubuddhā cā ti ime hi¹⁰ tayo buddhā nibbānaṇ¹¹ uttaman ti vadanti, na hi pabbajito ti pañiādihi paraṇ upahananto viheṭṭhento parūpaghātī pabbajito nāma na hoti,¹² samaṇo ti vuttanayen' eva paraṇ viheṭṭhayanto samaṇo pi na hoti

¹ B. nesāṇ.

² K. saccitta°.

³ Ud., p. 43.

⁴ C. C°. S. panthaṇ. B. santaṇ.

⁵ K. °dhammasa.

⁶ C. °kālato. K. nikkhamato.

⁷ F. C. C°. S. uppādañ.

⁸ K. a. sabbabuddhānaṇ sāsanan ti.

⁹ B. anusitṭhi.

¹⁰ F. K. B. om.

¹¹ C. C°. taṇ.

¹² B. a. na.

yeva. Anūpavādo ti anupavādanañ¹ c'eva anupavādāpanañ ca, anūpaghāto ti anupahananañ c'eva anupaghātanañ ca,² pātimokkhe ti jeṭṭhakasile³ saṇvaro ti pidahanañ, mattaññutā ti mattaññubhāvo pamāṇajānanañ, pantan ti vivittañ, adhicitte ti aṭṭhasamāpattisaṅkhāte adhikacitte,⁴ āyogo ti payogakaraṇañ, etan ti etaṇ sabbam pi⁵ buddhānaṇ sāsanaṇ, ettha hi anupavādena vācasikasīlaṇ kathitaṇ, anupaghātena kāyikasīlaṇ 'pātimokkhe ca saṇvaro' ti iminā pātimokkhasīlañ c'eva indriyaṇvaraṇ ca, mattaññutāya ājīvapārisuddhi c'eva paccayasannissitasīlañ ca pantaśenāsanena⁶ sappāyaseṇāsaṇañ adhiccittena aṭṭhasamāpattiyo, evañ imāya gāthāya tisso pi sikkhā kathitā eva⁷ honti.⁸

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Ānandattherassa vatthu.⁹

5. ANABHIRATABHIKKHUVATTHU.

Na kahāpaṇavassenā ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto ekaṇ anabhiratabhikkhuṇ ārabha kathesi.

So kira sāsane pabbajitvā laddhūpasampado 'asukatthānaṇ nāma gantvā uddesaṇ gaṇhāhi'¹⁰ ti upajjhāyena pesito tattha agamāsi. Ath' assa pitu¹¹ rogo uppajji. So puttāṇ datṭhukāmo hutvā taṇ pakkosituṇ samatthaṇ

¹ F. anūpavādañ.

² B. anūpaghātanañ c'eva anūpaghātāpanañ ca.

³ C. C°. °la°. S. °laṇ.

⁴ B. adhicitte.

⁵ B. sabbesaṇ for sa° pi.

⁶ C. C°. panthañ ca se°. F. patthañ ca se°.

⁷ K. yeva.

⁸ B. a. ti.

⁹ K. no title. C. C°. vatthuṇ. B. Ānandattherauposathapañhavatthu, and a. catutthaṇ.

¹⁰ B. ugg°.

¹¹ B. pituno.

kiñci¹ alabbhitvā puttāsokena vippalapanto yeva āsanna-
 maraṇo hutvā 'idaṇ² me puttassa pattacīvaramūlaṇ
 kareyyāsi' ti kahāpaṇasataṇ kaniṭṭhassa hatthe datvā³
 kālam akāsi. So daharassa āgatakāle pādamūle nipatitvā
 pavatṭento⁴ roditvā 'bhante pitā vo vippalapanto⁵ va
 kālakato, mayhaṇ pana tena kahāpaṇasataṇ hatthe ṭha-
 pitaṇ, tena⁶ kiṇ karomī' ti āha. Daharo 'na me kahā-
 paṇehi attho' ti paṭikkhipitvā aparabhāge cintesi: 'kiṇ
 me parakulesu⁷ piṇḍāya caritvā jīvantassa⁸ jīvitena, sakkā
 taṇ kahāpaṇasataṇ nissāya jīvitun, vibbhamissāmī' ti.
 So anabhiratiyā pilito vissatṭhasajjhāyakammaṭṭhāno
 paṇḍurogī⁹ viya ahosi. Atha naṇ daharasāmaṇerā 'kiṇ
 idan' ti pucchitvā, 'ukkaṇṭhito 'mhī' ti vutte, ācariyu-
 pajjhāyānaṇ ācikkhiṇsu. Atha naṇ te Satthu santikaṇ
 netvā Satthu dassesuṇ. Satthā 'saccaṇ kira tvaṇ¹⁰
 ukkaṇṭhito¹¹ ti pucchitvā, 'āma bhante' ti vutte,¹²
 'kasmā evam akāsi, atthi pana te koci jīvitapaccayo' ti
 āha. 'Āma bhante' ti. 'Kiṇ te atthi' ti. 'Kahāpaṇa-
 sataṇ bhante' ti. 'Tena hi¹³ katicī¹⁴ tāva sakkharā¹⁵
 āhara, gaṇetvā jānissāma sakkā vā¹⁶ tattakena jīvitun
 no vā' ti. So sakkharā ābharī. Atha naṇ Satthā āha:
 'paribhogatthāya tāva paṇṇāsaṇ ṭhapehi, dvinnāṇ gonānaṇ
 atthāya catuvīsati, ettakaṇ nāma bījattāya yuganaṅga-
 latthāya kuddālatthāya¹⁷ vāsipharasuatthāya' ti. Evaṇ
 gaṇiyamāne taṇ kahāpaṇasataṇ nappahoti.¹⁸ Atha naṇ
 Satthā 'bhikkhu tava kahāpaṇā appakā, kathaṇ ete nis-
 sāya taṇhaṇ pūressasi, a ite¹⁹ cakkavattirajjaṇ kāretvā

¹ So MSS. and edd.³ K. gaṇetvā.⁵ C. C^a. °etvā.⁷ B. °kule.⁹ B. °rogo.¹¹ K. a. 'sī.¹³ S. a. tena.¹⁵ B. °aṇ.¹⁷ K. °laka°. B. °lavāsi°.¹⁹ B. a. kira. K. a. kira paṇḍitā² B. imaṇ.⁴ B. °tt°. K. pariva°.⁶ C. C^a. a. hi.⁸ B. om.¹⁰ K. a. bhikkhu.¹² K. om.¹⁴ B. katthaci.¹⁶ K. om.¹⁸ K. om. na.

apphotitamattena¹ dvādasa yojanaṭṭhāne kaṭippamānena ratanavassan² vassāpetuṃ samatthā, yāva chaṭṭiṃsa Sakkā cavanti ettakaṃ kālaṃ devarajjaṃ kāretvāpi maraṇakāle taṇhaṃ apūretvā va kālam akaṃsū ' ti vatvā tena yācito atītaṃ āharitvā Mandhātujātaṃ³ nitthāretvā :

‘ Yāvata candimasuriyā pariharanti
disā bhanti virocana⁴
sabbe va⁵ dāsā Mandhātu⁶
ye pānā paṭhavinissitā ' ti

imissā gāthāya anantarā⁷ dve gāthā abhāsi :

186. ‘ Na kahāpaṇavassena titti kāmesu vijjati
appasādā⁸ dukhā⁹ kāmā ' iti viññāya paṇḍito
187. Api dibbesu kāmesu ratiṃ so nādhigacchati,
taṇhakkhayarato hoti sammāsambuddhasā-
vako ' ti.

Tattha kahāpaṇavassena ti yaṃ so¹⁰ apphotetvā sattaratanavassan² vassāpesi taṃ idha ‘ kahāpaṇavassan ' ti vuttaṃ, tenāpi vatthukāmakilesakāmesu titti nāma natthi, evaṃ duppurā esā taṇhā, appasādā ti supina-sadisatāya¹¹ parittasukhā, dukhā¹² ti dukkhakkhundhā-disu āgatadukkhavasena pana bahudukkhā va, iti viññāya ti evaṃ ete kāme jānitvā. Api dibbesū ti sace hi devānaṃ upakappanakakāmehi nimanteyyāpi¹³ āyasmā

¹ C. C^a. appoṭṭhita^o.

³ F. J., II. 310-14.

⁵ K. om.

⁷ K. B. a. imā.

⁹ K. dukkhā.

¹¹ K. supinakupamāditāya. B. supinakūpamasadisatāya.

J. supinakūpamattā. Cf. M., I. 130.

¹² MSS. and edd. dukkhā.

¹³ C. C^a. oyyā ti. K. °yyan ti.

² K. sattara^o.

⁴ J. B. virocamaṇā.

⁶ C. C^a. S. °tā.

⁸ K. B. appasā^o.

¹⁰ K. kho.

Samiddhi¹ viya evaṇ pi tesu kāmesu ratiṇ na vindati yeva, taṇhakkhayarato ti arahatte c'eva nibbāne ca abhirato hoti taṇ patthayamāno viharati sammāsam-buddhasāvako ti sammāsambuddhena desitassa dham-massa savaṇante² jāto yogāvacarabhikkhu.³

Desanāvasāne so bhikkhu sotāpatti-phale paṭiṭṭhahi sampattapariśāya pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Anabhiratabhikkhussa vatthu.⁴

6. AGGIDATTABRĀHMAṆAVATTHU.

Bahuṇ⁵ ve saraṇaṇ yanti ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto vālukārāsīmhi⁶ nisinno Aggidattaṇ nāma Kosalarañño purohitaṇ ārabba kathesi.

So kira Mahākosalassa purohito ahoṣi. Atha naṇ pitari kālakate rājā⁷ Pasenadikosalo 'pitu⁸ purohito' ti gāravena tasmiṇ yeva ṭhāne ṭhapetvā tassa attano upaṭṭhānaṇ āgatakāle paccuggamaṇaṇ karoti, 'ācariya idha nisīdathā' ti samāsaṇaṇ⁹ dāpesi. So cintesi: 'ayaṇ rājā mayi ativiya¹⁰ gāraṇaṇ karoti, na kho pana rājūnaṇ¹¹ niccakālam eva sakkā cittaṇ gahetuṇ,¹² samānavayen'¹³ eva hi saddhiṇ rajjasukhaṇ¹⁴ nāma sukhaṇ hoti, aham pi¹⁵ mahallako, pabbajituṇ me yuttan' ti, so rājūnaṇ pabbajjaṇ anujānāpetvā nagare bheriṇ carāpetvā¹⁶ sattāhena sabbaṇ

¹ Cf. F. J., II. 56.

² B. °nto. S. savaṇena.

³ K. °ro bhi°.

⁴ K. no title. B. °kkhuva°, and a. pañcamaṇ.

⁵ K. bahū.

⁶ B. °ika°.

⁷ C. C°. S. so.

⁸ K. B a me.

⁹ K. B. samānāsaṇaṇ.

¹⁰ K. a° mayi.

¹¹ K. °ānaṇ.

¹² K. a. rājā pana yuvā daharo.

¹³ S. °vassena.

¹⁴ K. rajjaṇ.

¹⁵ K. B. ahañ c' amhi.

¹⁶ K. car°.

attano dhanāṇ dānamukhe vissajjetvā bāhirakapabbajjaṇ¹ pabbajji; taṇ nissāya dasa purisasahassāni pabbajjissu.² So tehi saddhiṇ Aṅgamaḡadhānaṇ³ ca Kururaṭṭhassa ca antare vāsaṇ kappetvā imaṇ ovādaṇ deti: 'tāta⁴ yassa vo⁵ kāmavitakkādayo uppajjanti so turito⁶ ekekaṇ vālukāputaṇ uddharitvā imasmiṇ ṭhāne⁷ okiratū' ti. Te 'sādhū' ti paṭissuṇitvā kāmavitakkādinaṇ uppannakāle tathā kariṇsu. Aparena samayena⁸ mahāvālukārāsi ahosi, taṇ Ahicchatto nāma nāgarājā pariggaheṇi.⁹ Aṅgamaḡadhavāsino c'eva Kururaṭṭhavāsino ca māse māse tesāṇ mahantaṇ sakkāraṇ abhiharitvā dānaṇ denti. Atha nesaṇ Aggidatto imaṇ ovādaṇ adāsi: 'pabbataṇ saraṇaṇ yātha vanaṇ saraṇaṇ yātha ārāmaṇ saraṇaṇ yātha rukkaṇaṇ saraṇaṇ yātha, evaṇ¹⁰ sabbadukkhato muccissathā¹¹ ti attano antevāsike hi¹² iminā ovādena ovadati.¹³

Bodhisatto pi katābhiniikkhamano¹⁴ sammāsambodhiṇ patvā tasmiṇ samaye Sāvattiṇ nissāya Jetavane viharanto paccūsakāle lokaṇ olokento¹⁵ Aggidattaṇ¹⁶ brāhmaṇaṇ saddhiṇ antevāsikehi attano ṇāṇajālassa anto pavitṭhaṇ disvā 'sabbe p'ime arahattassa upanissayasampannā' ti¹⁷ ṇatvā sāyaṇhasamaye Mahāmoggallānattheraṇ¹⁸ āha: 'Moggallāna kiṇ na¹⁹ passasi Aggidattabrāhmaṇaṇ mahājanaṇ atitthe²⁰ pakkhandāpentaṇ, gaccha nesaṇ²¹ ovādaṇ dehi' ti. 'Bhante bahū ete ekakassa²² mayhaṇ avisaṇhā,

¹ B. bāhīrapa°.

² B. °dharatṭhassa, om. Ku° ca.

⁴ K. B. tātā.

⁶ S. turitena. K. B. nadito.

⁸ K. om.

¹⁰ B. etaṇ.

¹² B. pi. S. °kāṇaṇ.

¹⁴ K. °anto.

¹⁶ B. S. °tta°.

¹⁸ B. Mahāmo°.

¹⁹ B. om. K. nu.

²¹ B. S. tesāṇ.

³ B. anupa°.

⁵ B. om.

⁷ B. om.

⁹ B. paṭi°.

¹¹ K. muñc°.

¹³ B. ovadi.

¹⁵ B. vo°.

¹⁷ B. upanissayaṇ.

²⁰ K. B. °ena.

²² C. C°. S. ekassa.

sace tumhe hi¹ āgamissatha visayhā bhavissanti² ti. 'Moggallāna aham pi āgamissāmi, tvaṇ purato yāhi³ ti. Thero⁴ gacchanto va cintesi: 'ete balavanto o'eva bahū ca, sace sabbesaṇ samāgamaṭṭhāne kiñci kathesāmi⁵ sabbe pi vaggavaggena utṭhaheyyun⁶'. Atha⁷ attano ānubhāvena thullaphusitakaṇ⁸ devaṇ vutṭhāpesi, te phusitesu⁹ patantesu utṭhāy¹⁰ utṭhāya attano attano paṇṇasālaṇ pavisiṇsu. Thero Aggidattassa¹¹ paṇṇasāladvāre ṭhatvā 'Aggidattā' ti āha. So therassa saddaṇ sutvā 'imasmiṇ loke nāmena ālapitū samattho nāma natthi, ko nu kho maṇ rāmena ālapatī' ti mānatthaddhatāya 'ko eso' ti āha. 'Ahaṇ brāhmaṇā' ti. 'Kiṇ vadesi' ti. 'Ajja mamaṇ¹² ekarattiṇ idha vasanaṭṭhānaṇ¹³ ācikkhāhi¹⁴ ti. 'Idha vasanaṭṭhānaṇ natthi, ekassa ekā va paṇṇasālā' ti. 'Aggidatta manussā nāma manussānaṇ gāvo gunnaṇ pabbajitā pabbajitānaṇ santikaṇ āgacchanti, mā evaṇ kari, dehi me vasanaṭṭhānaṇ' ti. 'Kiṇ pana tvaṇ pabbajito' ti. 'Āma pabbajito 'mhi' ti. 'Sace¹⁵ 'si pabbajito kahaṇ te khāribhaṇḍaṇ ko pabbajitaparikkhāro' ti. 'Atthi me parikkhāro, "visuṇ pana naṇ gahetvā caritū dukkhaṇ" ti abbhantare va¹⁶ naṇ gahetvā vicarāmi brāhmaṇā' ti. So 'taṇ¹⁷ gahetvā vicarissasī' ti therassa kujjhi. Atha naṇ so āha: 'apehi¹⁸ Aggidatta mā kujjhi, vasanaṭṭhānaṇ me ācikkhā¹⁹ ti. 'Natthi ettha vasanaṭṭhānaṇ' ti. 'Etasmiṇ pana vālukārāsīmhi ko vasatī' ti. 'Eko nāgarājā' ti. 'Etaṇ me dehi' ti. 'Na sakkā dātū,²⁰

¹ K. B. pi. S. om.

² B. a. purato.

³ B. kathi°.

⁴ K. B. om.

⁵ B. °ka°, K. °itaṇ. K. B. thūla°. Skt. sthūlaprṣṭa.

⁶ K. thūlaphu°. B. thūlaphusitakesu.

⁷ B. a. brāhmaṇassa.

⁸ K. B. me.

⁹ C. C. S. om. ācikkhāhi (K. ācikkhi) ti idha vasa-
natṭhānaṇ. Cf. II. 58-9.

¹⁰ K. a. hi. B. om. 'si.

¹¹ K. B. °ren' eva.

¹² K. naṇ. B. om. S. a. na.

¹³ B. amhe.

¹⁴ B. °kkhāhi.

¹⁵ B. tattha.

bhāriyaṃ etassa kamman' ti. 'Hotu dehi me' ti. 'Tena hi tvam eva jānāsi' ti. Thero vālukārāsīabhimukho¹ pāyāsi. Nāgarājā taṃ āgacchantaṃ disvā 'ayaṃ samaṇo ito āgacchati, na jānāti maññe mama atthibhāvaṃ, dhūpayitvā² naṃ māressāmi'³ ti vādhūpāyi.* Thero 'ayaṃ nāgarājā "aham eva dhūpayituṃ sakkomi, aññe na sakkonti" ti maññe sallakkhetī'⁴ ti sayam pi dhūpāyi. Dvinnam pi sarīrato uggatadhūpā yāva Brahmālokā utṭhahiṃsu, ubho pi dhūmā therāṃ abādhetvā⁵ nāgarājam⁶ eva bādhenti. Nāgarājā dhūmavegaṃ sahituṃ asakkonto pajjali. Thero pi tejodhātuṃ samāpajjitvā tena saddhiṃ yeva pajjali tāpi⁷ aggijālā yāva Brahmālokā utṭhahiṃsu.⁸ Ath' assa sakalasarīraṃ ukkāhi padīpitaṃ⁹ viya ahoṣi. Isigaṇo oloketvā cintesi: 'nāgarājā samaṇaṃ jhāpeti,¹⁰ bhaddako vata samaṇo amhākaṃ vacanaṃ asutvā¹¹ nattho' ti. Thero nāgarājānaṃ dametvā nibbisevanaṃ katvā¹² vālukārāsīmhi nisīdi, nāgarājā vālukārāsīṃ¹³ bhogehi parikkhipitvā kūtāgārakucchippamaṇaṃ phaṇaṃ¹⁴ māpetvā therassa upari dhāresi. Isigaṇo pāto va 'samaṇassa matabhāvaṃ vā amatabhāvaṃ vā¹⁵ jānissāma' ti therassa santikaṃ gantvā¹⁶ vālukārāsīmatthake nisinnaṃ disvā añjaliṃ paggayha abhitthavantā āhaṃsu: 'samaṇa kacci 'si'¹⁷ nāgarājena bādhito' ti. 'Kiṃ na passatha taṃ¹⁸ mama upari phaṇaṃ dhāretvā tṭhitaṃ' ti. Te 'acchariyaṃ vata bho¹⁹ samaṇassa

¹ B. °iṃ a°.² B. dhumā°. K. dhūm°, *al.*³ B. °iss°.

* B. S. dhū°. K. padhū°.

⁴ B. °si.⁵ K. B. °itvā. C. C°. anubandhitvā.⁶ B. °rājānam.⁷ B. *om.*⁸ K. B. *a.* ubho pi aggijālā therāṃ abādhayitvā (B. abādhitvā) nāgarājānam eva bādhayīṃsu.⁹ K. padittāṃ. B. pariḷayhitaṃ.¹⁰ B. °si.¹¹ K. asuṇitvā.¹² K. *om.* ni° ka°.¹³ B. °imhi.¹⁴ B. °iṃ.¹⁵ K. *corr. a.* abhāvaṃ vā.¹⁶ B. *a.* taṃ.¹⁷ K. B. *om.*¹⁸ K. naṃ. S. etaṃ. B. *om.*¹⁹ C. C°. *om.*

evarūpo nāma tena¹ nāgarājā damito' ti theraya parivāretvā atthaṇṇsu. Tasmiṇ khaṇe Satthā āgato, Satthāraṇ disvā thero² utthāya³ vandi. Atha naṇ isayo āhaṇṇsu: 'ayaṇ⁴ tayāpi⁵ mahantataro' ti. 'Esa⁶ Bhagavā Satthā, ahaṇ imassa sāvako' ti. Satthā vālukarāsimaṭṭhake nisīdi, isigaṇo 'ayaṇ tava sāvakassa ānubhāvo, imassa pana ānubhāvo kīdiso bhavissatī' ti añjaliṇ paggayha Satthāraṇ abhittavi. Satthā Aggidattaṇ āmantetvā āha: 'Aggidatta tvaṇ tava sāvakānaṇ ca upatthākānaṇ ca' ovādaṇ dadamāno kin ti vatvā ovādesī⁷ ti. '“Etaṇ pabbataṇ saraṇaṇ gacchatha vanaṇ⁸ ārāmaṇ rukkhaṇ saraṇaṇ gacchatha, etāni hi¹⁰ saraṇaṇ gato sabbadukkhā muccatī” ti evaṇ tesā¹¹ ovādaṇ dammī' ti. Satthā 'na kho Aggidatta etāni saraṇaṇ gato dukkhā pamuccati, buddhaṇ dhammaṇ saṅghaṇ¹² saraṇaṇ gantvā sakala-vaṭṭadukkhā pamuccatī' ti imā gāthā abhāsi:

188. 'Bahūṇ ve saraṇaṇ yanti pabbatāni vanāni ca
ārāmarukkhacetyāni manussā bhayatajjitā.

189. N'etaṇ kho saraṇaṇ khemaṇ n'etaṇ saraṇaṇ
uttamaṇ
n'etaṇ saraṇaṇ āgamma sabbadukkhā pamuccati.

190. Yo ca buddhaṇ ca dhammaṇ ca saṅghaṇ ca
saraṇaṇ gato
cattāri ariyasaccāni sammappaññāya¹³ passati:

191. Dukkhaṇ dukkhasamuppādaṇ dukkhassa ca
atikkamaṇ
ariyaṇ c'¹⁴ atthaṇṇikaṇ maggaṇ dukkhūpa-
samagāminaṇ,

¹ K. anena. B. om.

² K. B. before Sa°.

³ K. °yāsanā.

⁴ S. om. C. C°. ahaṇ.

⁵ B. pi tayā.

⁶ B. eso.

⁷ C. C°. S. om. u° ca. S. om. ca after sā°.

⁸ B. vadehī. K. desī. S. ovādaṇ dehī.

⁹ C°. a. sa° ga°.

¹⁰ C. C°. tīni. S. om.

¹¹ K. nesāṇ.

¹² K. B. a. puna.

¹³ B. sammā pa°.

¹⁴ B. om.

192. Etaṇ kho saraṇaṇ khemaṇ etaṇ saraṇaṇ uttamaṇ
etaṇ saraṇaṇ āgamma¹ sabbadukkhā pamuc-
cati² ti.

Tattha bahun ti bahū, pabbatāni ti tattha tattha
IsigiliVepullaVebhārādike pabbate ca³ MahāvanaGosiṅga-
sālavanādini vanāni⁴ ca VeluvanaJivakambavanādayo
ārāme ca UdenacetiyaGotamacetiyaadini rukkhacetyāni
ca te te⁵ manussā tena tena⁶ bhayena tajjitā bhayato
muccitukāmā puttalābhādini vā patthayamānā saraṇaṇ
yanti ti attho. N'etaṇ saraṇan ti etaṇ pana⁷ sabbam
pi saraṇaṇ n'eva khemaṇ na uttamaṇ,⁸ na ca⁹ etaṇ
paṭicca jātiādidhammesu⁹ sattesu eko pi jātiādito sabba-
dukkhā pamuccati ti attho. Yo cā ti idaṇ akhemaṇ
anuttamaṇ¹⁰ ca saraṇaṇ dassetvā khemaṇ uttamaṇ¹¹
saraṇaṇ dassanatthaṇ āraddhaṇ, tass' attho: yo ca
gahaṭṭho vā pabbajito vā 'iti pi so Bhagavā arahāṇ¹²
sammāsambuddho' tiādikaṇ buddhadhammasaṅghānus-
satikammatthānaṇ nissāya¹³ setthavasena buddhaṇ ca
dhammaṇ ca saṅghaṇ ca saraṇaṇ gato tassāpi taṇ saraṇā-
gamaṇaṇ¹⁴ aññatitthiyavandanādihi¹⁵ kuppati calati; tassa
pana acalabhāvaṇ dassetuṇ maggena āgatasaraṇam eva
pakāsetto cattāri ariyasaccāni sammappaññāya pas-
satī ti āha. Yo hi etesaṇ saccānaṇ dassanavasena etāni

¹ K. a. dhīro uttama.

² K. c'eva.

³ S. tāni. B. om.

⁴ C. C^a. om. one. S. om. both.

⁵ K. te.

⁶ B. om.

⁷ K. om. na u^o.

⁸ C. C^a. S. om.

⁹ C. C^a. S. °ādisu dha^o. F. °ādisu sattesu. S. santesu.

¹⁰ F. C. C^a. anuttaraṇ. S. ananuttaraṇ.

¹¹ K. °ma^o.

¹² F. om.

¹³ F. nitthāya.

¹⁴ S. °adhiga^o. B. a. na.

¹⁵ K. °ni.

saraṇaṇ gata, tassa¹ etaṇ saraṇaṇ khemaṇi ca uttamaṇi ca, so ca puggalo etaṇ saraṇaṇ paṭicca sakalasamāpi vaṭṭa-
dukkhā pamuccati, tasmā etaṇ kho saraṇaṇ khemaṇi
tiādi vuttaṇ.

Desanāvasāne sabbe pi te isayo saha² paṭisambhidāhi
arahattaṇ patvā Satthāraṇ vanditvā pabbajjaṇ yāciṇsu.
Satthā cīvaragabbhato³ hatthaṇ paśāretvā 'etha bhikkhave'
caratha⁴ brahmacariyaṇ' ti āha. Te⁵ taṇ khaṇaṇ⁷ yeva
aṭṭhaparikkhāradharā vassasatikattherā⁸ viya ahesuṇ. So⁹
ca sabbesam pi Aṅgamagadhakururaṭṭhavāsīnaṇ sakkāraṇ
ādāya āgamanadivaso ahosi, te sakkāraṇ ādāya āgatā
sabbe pi te isayo pabbajite disvā 'kin nu kho amhākaṇ
Aggidattabrāhmaṇo mahā udāhu samaṇo¹⁰ Gotamo' ti
cintetvā samaṇassa. Gotamassa āgatattā 'Aggidatto va
mahā' ti maññiṇsu. Satthā¹¹ tesāṇ ajjhāsayaṇ oloketvā
'Aggidatta parisāya kaṇkhaṇ chindā' ti āha. So 'aham
pi ettakam eva paccāsiṇsāmi' ti iddhibalena sattakkhattuṇ
vehāsaṇ abbhuggantvā punappuna oruṇha Satthāraṇ
vanditvā 'Satthā me bhante Bhagavā sāvako 'h'¹² asmi'
ti vatvā sāvakattaṇ¹³ pana¹⁴ pakāseti ti.

Kosalarañño purohita Aggidattabrāhmaṇassa vatthu.¹⁵

7. ĀNANDATATHERAPUCCHITAPAÑHAVATTHU.

Dullabho ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Jetavane
vihāranto Ānandattherassa pañhaṇ ārabba kathesi.

Thero¹⁶ ekadivasaṇ divātṭhāne nisinno cintesi: "hat-

¹ B. etassa.

² K. °gabbhantarato.

³ C°. corr. vuttha.

⁴ B. °ṇe.

⁵ B. yo.

⁶ C. C°. om.

⁷ K. °ataṇ.

⁸ K. no title. B. Aggidattabrāhmaṇava°, and a. chaṭṭhaṇ.

⁹ K. a. hi.

¹⁰ K. om.

¹¹ S. B. °vo.

¹² B. tesāṇ. K. om.

¹³ B. °saṭṭhika°.

¹⁴ B. mahāsa°.

¹⁵ K. S. 'ham.

¹⁶ B. om.

thājāṇiyo Chaddantakule vā Uposathakule vā uppajjati, assājāṇiyo¹ Valāhakassarājakule² go ājāṇiyo³ Dakkhinapathe⁴ ti ādini vadantena Satthārā hatthiājāṇiyādīnaṃ uppattiṭṭhānāni⁴ kathitāni, purisājāṇiyo⁵ nu kho kahaṃ uppajjati⁶ ti. So Satthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā⁶ etam atthaṃ pucchi. Satthā 'Ānanda purisājāṇiyo nāma na sabbattha uppajjati⁷ ujukato pana tiyojanasatāyāme⁸ āvattato navayojanasatappamāṇe Majjhimadesatṭhāne⁹ uppajjati, uppajjanto ca pana na¹⁰ yasmiṃ vā tasmīṃ vā kule uppajjati, khattiyamahāsālābrāhmaṇamahāsālānaṃ¹¹ pana aññatarasmiṃ yeva uppajjati¹² ti vatvā imaṃ gātham āha :

193. 'Dullabho purisājaṇṇo na so sabbattha jāyati,
yattha so jāyati dhīro taṃ kulaṃ sukhama
edhati¹³ ti.

Tattha dullabho ti purisājaṇṇo hi dullabho na hatthiājāṇiyādayo¹² viya sulabho, so sabbattha paccantadesa vā nīcakule vā na jāyati, Majjhimadesa yeva pana¹³ mahājanassa abhivādanādisakkārakaraṇatṭhāne khattiya-brāhmaṇakulānaṃ¹⁴ aññatarasmiṃ kule jāyati, evaṃ jāyamaṇo ca¹⁵ yattha so jāyati dhīro uttamapaṇṇo sam-

¹ B. a. Sindhavakule vā.

² K. °ka-assa°. F. Valāhassa°. B. a. vā usabho.

³ F. C. C°. S. jāneyya for go āj°.

⁴ B. °nādini.

⁵ F. C. C°. °eyyo. K. °iyo.

⁶ F. om.

⁷ B. sa° n' upp°.

⁸ B. °ārāme, and a. vitthārato addhateyyasatāni.

⁹ K. B. °padesa°.

¹⁰ F. C. C°. K. om. S. before uppajjati.

¹¹ B. °lakulānaṃ.

¹² C. C°. °iyy°. F. °ayy°.

¹³ B. pi for yeva pana.

¹⁴ C. C°. °passa ku°.

¹⁵ B. om.

māsambuddho taṃ kulaṃ sukham edhati¹ sukha-
ppattam eva hoti ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.

Ānandattherassa pucchitapañhavatthu.²

8. SAMBAHULABHIKKHUVATTHU.

Sukho buddhāna³ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Jetavaṇe viharanto sambahulānaṃ bhikkhūnaṃ kathaṃ
ārabbha kathesi.

Ekadivasaja hi pañcasatā bhikkhū upatthānasālāyaṃ
nisinnā 'āvuso kin nu kho imasmiṃ loke sukhan' ti
kathaṃ samutthāpesuṃ; tattha keci 'rajjasukhasadisaja'
nāma natthi' ti āhaṃsu, keci 'kāmasukhasadisaja,' keci
'sālīmaṇsabhojanādisadisaja sukhaṃ nāma natthi' ti āhaṃsu.
Satthā tesaja nisinnatthānaṃ āgantvā 'kāya nu 'ttha
bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā
'imāya nāmā ti vutte 'bhikkhave kiṃ kathetha, idaṃ⁴
sabbam pi sukhaṃ vaṭṭadukkhapariyāpannam eva, imasmiṃ
pana loke buddhuppādo dhammasavanaṃ saṃghasāmaggi-
sammodamānabhāvo⁵ ti idam⁷ eva sukhan' ti vatvā imaṃ
gātham āha :

194. 'Sukho buddhānaṃ uppādo sukhā saddhamma-
desanā

sukhā saṃghassa sāmaggī samaggānaṃ tapo
sukho' ti.

Tattha⁸ yasmā buddhā uppajjamānā mahājanaṃ rāga-
kantārādini⁹ tārenti, tasmā buddhānaṃ uppādo sukho,¹⁰

¹ B. S. a. ti.

² K. no title. B. a. sattamaṃ.

³ K. Bnddha-uppādo.

⁴ B. a. sukhaṃ.

⁵ K. B. a. hi.

⁶ B. °samo°.

⁷ B. imam.

⁸ K. B. a. Buddhānaṃ uppādo ti.

⁹ K. B. °dhi.

¹⁰ B. a. uttamo.

yasmā dhammadesanaṃ āgama jātīādīdhammā sattā jātīādīhi muccanti tasmā saddhammadesanā sukhā. Sāmaggi ti samacittatā¹ ekacittatā² sāpi³ sukhā evā,⁴ samaggānaṃ pana⁵ ekacittānaṃ yasmā buddhavacanaṃ vā uggaṇḥitaṃ dhūtaṅgāni vā⁶ pariharitaṃ samaṇadhammaṃ vā kātuṃ sukhaṃ, tasmā samaggānaṃ tapo sukho ti vuttaṃ, ten' evāha :⁷ 'yāva kivañ ca⁸ bhikkhave bhikkhū samaggā sannipatissanti samaggā vuṭṭhahissanti⁹ samaggā saṅghakaraṇīyāni karissanti, vuddhi¹⁰ yeva bhikkhave bhikkhūnaṃ pāṭikaṅkhā no parihānī' ti.

Desanāvasāne te bhikkhū arahatte paṭiṭṭhahīṃsu, mahājanassāpi sātthikā desanā ahoṣī ti.

Sambahulānaṃ bhikkhūnaṃ vatthu.¹¹

9. KASSAPADASABALASSA SUVAṆṆACETIYAVATTHU.

Pūjārahe ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā cārikaṃ caramāno Kassapadasabalassa suvaṇṇacetiyaṃ ārabha kathesi.

Tathāgato Sāvattthito nikkhamitvā anupubbena Bārānasiṃ gacchanto antarāmagge Todeyyagāmassa samīpe mahābhikkhusaṅghaparivāro aññatarāṃ devatṭhānaṃ sampāpuni. Tatra nisinno Sugato Dhammabhaṇḍāgārikaṃ pesetvā avidūre kasikammaṃ karontaṃ brāhmaṇaṃ pakko-

¹ F. a. yā. C. C^a. S. a. sā.

² F. yāpi. S. pi.

³ K. om.

⁴ Dīgha, II. 76-7.

⁵ B. yāvañ c'idha.

⁶ C. C^a. uddhi. K. vaḍḍhi, F. buddhi.

⁷ B. sambahulabhikkhuvatthu, and a. atṭhamaṃ. K. no title. K. B. a. Buddhavaggavannaṇā (K. Buddhavannaṇā) niṭṭhitā. Cuddasamo vaggo. Paṭhamabhāṇavāraṃ niṭṭhitaṃ; then go on to the Sukhavaggo.

⁸ B. om.

⁹ K. S. evaṃ.

¹⁰ K. om.

¹¹ C. vuṭṭhayi°.

sāpesi. So brāhmaṇo āgantvā Tathāgataṃ anabhivādetvā¹ tam eva devat̥thānaṃ vanditvā aṭṭhāsi. Sugato² 'imaṃ padesaṃ kin ti maññasi brāhmaṇā' ti āha. 'Amhākaṃ paveniyā āgatacetiyaṭṭhānaṃ vandāmi bho Gotamā' ti. 'Imaṃ ṭhānaṃ vandantena tayā sādhu kataṃ brāhmaṇā' ti Sugato taṃ sampahaṃsesi. Taṃ sutvā bhikkhū 'kena nu kho kāraṇena Bhagavā evaṃ sampahaṃsesi' ti saṃsayaṃ saṃjānesuṃ.³ Tato Tathāgato tesāṃ saṃsayaṃ apanetuṃ⁴ Majjhimanikāye Ghaṭṭikārasuttantaṃ⁵ vatvā⁶ iddhānu-bhāvena Kassapadasabalassa yojanubbedhaṃ kanakacetiyaṃ aparaṃ iva⁷ kanakapabbataṃ⁸ ākāse nimmāya⁹ mahājanaṃ dassetvā¹⁰ 'brāhmaṇa evaṃvidhānaṃ pūjārahānaṃ pūjā yuttatarā vā' ti vatvā Mahāparinibbānasutte¹¹ dassi-tanayena buddhādike cattāro thūpārahe pakāsetvā sarira-cetiyaṃ uddissacetiyaṃ¹² paribhogacetiyaṃ ti tīṇi cetiyāni viśesato paridīpetvā imā gāthā abhāsi:

195. 'Pūjārahe pūjayato buddhe yadi va sāvake
papañcasamatikkante tiṇṇasokapariddave,

196. Te tādisse pūjayato nibbute akutobhaye
na sakkā puñña¹³ saṃkhātuṃ im' ettam api
kenacī' ti.

Tattha pūjituṃ arahā pūjārahā pūjituṃ¹⁴ yuttā ti attho,
te¹⁵ pūjārahe pūjayato ti abhivādanādīhi ca catu-

¹ S. °vanditvā.

² S. a. pi. F. a. p'.

³ S. °jan°.

⁴ C. C°. pātetuṃ. F. tayaṃ patetuṃ.

⁵ M. II. 45 ff.

⁶ F. C. C°. om.

⁷ F. aparim iva. C. C°. aparamiñ ca. S. aparañ ca.

⁸ S. °cetiyaṃ. C. C°. °pacceṭaṃ.

⁹ F. niyādhā. C. C°. niyyāma. S. nimminivā.

¹⁰ C. C°. om.

¹¹ Dīgha, II. 142. Cf. Aṅguttara, II. 245.

¹² F. om. C. C°. om. °cetiyaṃ.

¹³ F. C. C°. °aṇ.

¹⁴ F. pūrituṃ.

¹⁵ S. om.

ppaccayehi ca pūjantassa,¹ pūjārahe dasseti buddhe ti ādinā, buddhe ti sammāsambuddhe yadi iti² yadi vā atha vā ti attho, tattha paccekabuddhe ti kathitaṇ hoti sāvake ca³ buddhasāvake,⁴ papañcasamatikkante ti samatikkante⁵ taṇhādittimānapapañce, tiṇṇo ti atikkanto⁶ tiṇṇasokapariddave ti⁷ sokapariddave ime dve attikkante ti attho, etehi pūjārahattaṇ dassitaṇ. Te ti buddhādī,⁸ tādise⁹ ti vuttagahaṇavasena, nibbute⁹ ti rāgādinibbutiyā, natthi kutoci¹⁰ bhavato vā ārammaṇato vā etesaṇ bhayaṇ ti akuto bhaya te akuto bhaye, na sakkā puñña¹¹ saṃkhātun ti puññaṇ gaṇetuṇ na sakkā, kathaṇ ti ce im' ettaṇ api kenacī ti imaṇ ettakaṇ imaṇ ettakaṇ¹² ti attho, kenacī ti apisaddo idha sambandhitabbo, kenaci puggalena mānena vā; tattha 'puggalenā' ti, tena¹³ brahmādinā, 'mānenā' ti tividhena mānena tīraṇena dhāraṇena pūraṇena vā, tīraṇaṇ nāma idaṇ ettakaṇ ti nayato tīraṇaṇ, dhāraṇaṇ ti tulāya dhāraṇaṇ, pūraṇaṇ nāma addhappasatapatthanālikādivasena pūraṇaṇ, kenaci puggalena imehi tīhi mānehi buddhādike pūjayaṇto puññaṇ vipākavasena gaṇetuṇ na sakkā pariyaṇtarahitato ti; dvisu tṭhānesu pūjayaṇto¹⁴ kiṇ dānaṇ¹⁵ paṭhamāṇ, dharamāne buddhādī pūjayaṇto na sakkā puññaṇ saṃkhātun, puna te tadise kilesapariniḥḥānani-mittena khandhapariniḥḥānena nibbute pi pūjayaṇto na sakkā puññaṇ saṃkhātun ti bhedā¹⁶ yujjanti, tena hi Vimānavatthumhi:¹⁷

¹ S. °entassa.² S. yaditi.³ C. C^a. om.⁴ S. om.⁵ S. °nta°.⁶ S. om. ti° ti ati°.⁷ S. a. atikkanta°.⁸ S. C. C^a. °īni. F. °īhi (corr. °ī); read °ike?⁹ F. C. C^a. °o.¹⁰ F. C. C^a. kuto.¹¹ C. C^a. °aṇ.¹² F. once.¹³ F. C. C^a. te.¹⁴ F. pūjato. F. C. C^a. a. ti.¹⁵ F. nānaṇ.¹⁶ F. C. C^a. bhedo.¹⁷ Vim. p. 44.

‘Tiṭṭhante nibbute cāpi same citte¹ samaṇ phalaṇ,
cetopasādahetumhi² sattā gacchanti suggatin’ ti.

Desanāvasāne brāhmaṇo sotāpanno ahosī ti. Yojanikaṇ
kanakacetiyaṇ sattāhaṇ ākāse yeva aṭṭhāsi, mahanto³
samāgamo cāhosi, sattāhaṇ cetiyaṇ nānappakārena pūje-
suṇ, tato bhinnaladdhikānaṇ laddhibhedo jāto, Buddhā-
nubhāvena taṇ cetiyaṇ yathāṭṭhānam⁴ eva gataṇ, tatth’
eva taṇkhaṇe mahantaṇ pāsāṇacetiyaṇ ahosi, tasmiṇ
samāgame caturāsītiyā⁵ pānasahassānaṇ dhammābhisa-
mayo ahosī⁶ ti.

Buddhavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Cuddasamo vaggo.

¹ C. C^a. samacittaṇ. S. samaṇ cittaṇ.

² F. °hetu hi. V. cetopanidhihetū hi.

³ F. C. C^a. S. °ntena.

⁴ S. saka°.

⁵ F. C. C^a. iyānaṇ.

⁶ Cf. Sumaṅgala, I. 285.

XV. SUKHAVAGGO.

1. NĀTIKALAHAVŪPASAMANAVATTHU.*

Susukhaṇ vatā ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Sakkesu viharanto kalahavūpasamanatthaṇ ñātake ārabha kathesi.

SākiyaKoliyā¹ kira Kapilavatthunagarassa ca Koliyanagarassa ca antare Rohiṇināmanadiṇ² eken' eva āvaraṇena bandhāpetvā sassāni karonti.³ Atha Jetṭhamūlamāse sassesu milāyantesu ubhayanagaravāsikānam⁴ pi kamma-karā⁵ sannipatiṇsu. Tattha Koliyanagaravāsino āhaṇsu: 'idaṇ udakaṇ ubhato⁶ bhariyamānaṇ⁷ n' eva tumhākaṇ⁸ n' eva⁹ amhākaṇ pahossati, amhākaṇ pana sassaṇ eka-udaken' eva¹⁰ nippajjissati, idaṇ udakaṇ amhākaṇ dethā' ti. Itare pi āhaṇsu: 'tumhesu koṭṭhe¹¹ pūretvā ṭhitesu mayaṇ rattasuvaṇṇaṇ¹² nīlamaṇiṇ kālakahāpaṇe¹³ ca gahetvā pacchipasibbakādihatthā¹⁴ na sakkhissāma tumhākaṇ gharadvāre vicarituṇ, amhākam pi sassaṇ eka-

* Cf. F. J., v. 412. Kuṇāla-jātaka.

¹ B. Sākiyā.

² F. C^a. B. °di. C. K. °di. S. °ṇiṇ nāma.

³ J. S. kārenti.

⁴ J. °vāsinaṇ.

⁵ B. °kārā.

⁶ B. ubhayato.

⁷ B. S. har°.

⁸ K. a. pahossati.

⁹ J. na. B. c'eva na.

¹⁰ C. C^a. J. S. a. pana.

¹¹ J. °ake. B. °esu.

¹² F. C. C^a. S. ratana°.

¹³ J. B. *three words in one compound.*

¹⁴ F. pacchimaṇ pa°. B. pacchisi°.

udaken' eva nippajjissati,¹ idaṇ udakaṇ amhākaṇ dethā' ti. 'Na mayaṇ dassāma' ti. 'Mayam pi na dassāma' ti evaṇ kathaṇ vaḍḍhetvā eko utṭhāya ekassa pahāraṇ adāsi, so pi aññassā² ti evaṇ aññamaññaṇ paharivā rājakulānaṇ³ jātiṇ ghaṭṭetvā⁴ kalahaṇ vaḍḍhayaṇsu. Koliyakammakarā⁵ vadanti: 'tumhe Kapilavatthuvāsike⁶ dārake⁷ gahetvā gacchatha, ye soṇasigālādayo⁸ viya attano bhaginīhi saddhiṇ saṇvasaṇsu⁹ etesaṇ hatthino ca¹⁰ assā ca phalakā-vudhāni¹¹ ca¹² amhākaṇ kiṇ karissantī' ti.¹³ Sākiyakammakarā¹⁴ vadanti: 'tumhe dāni¹⁵ kuṭṭhino dārake gahetvā gacchatha, ye anāthā niggaṭikā¹⁶ tiracchānā viya kolarukkhe¹⁷ vasaṇsu etesaṇ hatthino ca assā ca phalakā-vudhāni ca amhākaṇ kiṇ karissantī' ti. Te gantvā tasmiṇ kamme niyuttaamaccānaṇ¹⁸ kathesaṇ,¹⁹ amaccā rājakulānaṇ kathesaṇ. Tato Sākiyā 'bhaginīhi saddhiṇ samvāsaṇ vasitakānaṇ²⁰ thāmañ ca balañ ca dassessāma' ²¹ti yuddhasajjā²² nikkhamiṇsu. Koliyāpi 'kolarukkha-vāsinaṇ thāmañ ca balañ ca dassessāma' ti yuddhasajjā nikkhamiṇsu.

Satthāpi paccūsasamaye lokaṇ volokento ñātake disvā 'mayi anāgacchante²³ ime nassissanti, mayā gantaṇ vattatī' ti cintetvā ekako va ākāsen' eva²⁴ gantvā Rohiṇi-nadiyā majjhe ākāse pallaṅke²⁵ nisīdi. Nātakā Satthāraṇ

¹ K. °jjati.³ F. C. C. S. °kulaṇ.⁵ K. a. pi.⁷ K. rep. F. J. C. C. S. om.⁹ B. saṇvāsaṇ vasaṇsu.¹⁰ B. c'eva. J. hatthiassādayo vā.¹¹ J. °y°.¹³ K. om.¹⁵ B. idāni.¹⁷ K. koli°. B. koliya°.¹⁹ B. °ayaṇsu.²¹ K. °iss°.²² F. yuddhaṇ sajjetvā.²⁴ K. B. om.² B. assā.⁴ K. C. ghaṭe°.⁶ B. °vāsino.⁸ K. °siṅgāl°.¹² J. vā. B. om.¹⁴ K. B. a. pi.¹⁶ B. nighikā.¹⁸ B. °ttānaṇ a°.²⁰ J. saṇvāsikānaṇ.²³ S. agacchante.²⁵ K. B. S. °ena.

disvā āvudhāni chaḍḍetvā vandisū. Atha ne Satthā āha: 'kiṃ kalaho nāma' esa mahārājā' ti. 'Na jānāma¹ bhante' ti. 'Ko dāni jānissati' ti.² 'Senāpati jānissati' ti. Senāpati³ 'uparājā jānissati' ti. Iminā upāyena yāva dāsakammakare pucchitvā 'bhante udakakalaho' ti āhāsu. 'Udakaṃ kiṃ agghati mahārājā' ti. 'Appaṇ⁴ bhante' ti. 'Khattiyā kiṃ agghanti mahārājā' ti. 'Khattiyā nāma anagghā bhante' ti. 'Na⁵ yuttaṃ pana⁶ tumhākaṃ appamattakaudakaṃ⁷ nissāya anagghike⁸ khattiye nāsetun' ti. Te tuṇhī ahesuṇ. Atha te⁹ Satthā āmantetvā 'kasmā mahārājāno¹⁰ evarūpaṃ karoṭha, mayi asante aṇṇa lohita-nadiṇ¹¹ pavattissatha,¹² ayuttaṃ vo kataṃ, tumhe pañcāhi verehi saverā viharatha, ahaṇṇa avaro¹³ viharāmi, tumhe kilesātura hutvā viharatha, ahaṇṇa anāturo, tumhe kāma-guṇe pariyesanussukkā¹⁴ hutvā viharatha, ahaṇṇa anussukko viharāmi' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

197. 'Susukhaṇ vata jīvāma verinesu averino,
verinesu manussesu viharāma¹⁵ averino.

198. Susukhaṇ vata jīvāma āturesu anātura,
āturesu manussesu viharāma anātura.

199. Susukhaṇ vata jīvāma ussukesu anussukā,
ussukesu manussesu viharāma anussukā' ti.

¹ B. °mi.

² B. uparājā jānissati senāpati jānissati.

³ K. om. ti se°.

⁴ K. appagghaṇ.

⁵ K. om. B. ayu° for na yu°.

° B. om.

⁷ K. B. S. °akaṇ u°.

⁸ F. S. °iye. K. B. anagghe.

° F. ne.

¹⁰ K. B. °ja.

¹¹ B. °itaṇ na°. F. K. B. S. °di. B. a. va.

¹² K. °ati.

¹³ K. vero.

¹⁴ K. °ane u°. B. °assukā.

¹⁵ B. °mi, al.

Tattha susukhan¹ ti sutthu² sukhaṇ, idaṇ vuttaṇ hoti: ye gihino sandhicchedādivasena pabbajitā vā pana vejjakammādivasena jīvitavuttiṇ uppādetvā 'sukhena jīvāmā' ti vadanti tehi mayam³ eva susukhaṇ vata jīvāmā,⁴ yaṇ⁵ pañcahi verehi⁶ verinesu manussesu averino, kilesāturesu manussesu nikkilesatāya anāturā⁷ pañca-kāmaguṇapariyesane ussukesu⁸ tāya pariyesanāya abhāvena anussukā ti. Sesāṇ uttānattham⁹ eva.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādiṇi pāpuṇṇsū ti.

Nātakāṇaṇ kalahavūpasamanavatthu.¹⁰

2. MĀRAVATTHU.

Susukhaṇ vatā ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Pañcasālāya¹¹ brāhmaṇagāme viharanto Māraṇ ārabha kathesi.

Ekadivasaṇ¹² hi Satthā pañcasatāṇaṇ kumārikāṇaṇ sotāpattimaggassa upanissayaṇ¹³ disvā taṇ gāmaṇ upanissāya viharati.¹⁴ Tāpi kumārikāyo ekasmiṇ nakkhatta-divase nadiṇ gantvā nahātvā¹⁵ alaṇkatapaṭiyattā gāmābhimukhiyo pāyṇsu. Satthāpi taṇ gāmaṇ pavisitvā piṇḍāya carittha.¹⁶ Māro sakalagāmavāsīṇaṇ¹⁷ sarīre adhi-

¹ K. C. C^a. sukhan.

² B. °uṇ.

³ B. sayam.

⁴ B. rep. tehi . . . jīvāma.

⁵ S. mayaṇ. B. ye mayaṇ.

⁶ B. verihi.

⁷ K. aturā.

⁸ K. a. manussesu.

⁹ C. C^a. vu°.

¹⁰ K. no title. B. ūātikalaha°, a. paṭhamaṇ.

¹¹ K. °yaṇ.

¹² F. ekaṇ di°.

¹³ B. °ssūp°.

¹⁴ K. B. vihāsi.

¹⁵ K. B. C. C^a. om.

¹⁶ F. C. C^a. °itvā. B. carati. K. cari. B. a. atha.

¹⁷ K. sakalavā°.

muccitvā¹ yathā Satthā kaṭacchumattaṃ bhattam² pi na labhati evaṃ katvā yathādhotena pattaṇa³ nikkhamantaṃ Satthāraṃ gāmadvāre ṭhatvā āha: ‘api samaṇa piṇḍaṃ⁴ alaṭṭhā’⁵ ti. ‘Kiṃ pana tvaṃ pāpima⁶ tathā akāsi yathāhaṃ piṇḍaṃ na’ labheyyaṃ’ ti. ‘Tena hi bhante puna pavisathā’ ti. Evaṃ kir’ assa ahosi: ‘sace puna⁸ pavissati⁹ sabbesaṃ sarīresu¹⁰ adhimuccitvā imassa purato paṇiṃ paharitvā hassakeḷiṃ¹¹ karissāmi’¹² ti. Tasmiṃ khaṇe tā kumārīkāyo gāmadvāraṃ patvā Satthāraṃ disvā vanditvā ekamantaṃ aṭṭhaṃsu. Māro pi Satthāraṃ āha: ‘api bhante piṇḍaṃ alabhamāno¹³ jighacchādukkheṇa pīlit’ atthā’ ti. Satthā ‘ajja mayaṃ pāpima kiñci alabhitvāpi Abhassaraloke¹⁴ Brahmāno¹⁵ viya pītisukheṇ’ eva vitināmessāmā’ ti vatvā imaṃ gātham āha:

200. ‘Susukhaṃ vata jīvāma yesaṃ no natthi
kiñcanaṃ
pītibhakkhā bhavissāma devā ābhassarā
yathā’ ti.

Tattha yesaṃ no ti yesaṃ amhākaṃ paḷibujjhaṇaṭṭhena¹⁶ rāgādisu kiñcanaesu¹⁷ ekam pi kiñcanaṃ natthi, pītibhakkhā ti yathā Abhassarā devā¹⁸ pītibhakkhā hutvā pītisukheṇ’ eva¹⁹ vitināmenti evaṃ mayam pi²⁰ bhavissāmā ti attho.

¹ B. °ñc°.

² K. B. kaṭacchubhikkhamattaṃ.

³ B. om.

⁴ B. °apātaṃ.

⁵ K. alabhitthā. B. labhitthā.

⁶ K. pāpi.

⁷ C. C°. S. om.

⁸ B. pana.

⁹ B. pavisati. C. C°. S. pavissati.

¹⁰ K. °re.

¹¹ K. hāsana°.

¹² F. kāre°.

¹³ B. °nā.

¹⁴ K. °devaloke.

¹⁵ B. mahābr°.

¹⁶ F. C. C°. °buddhana°.

¹⁷ C. C°. S. ca nesu. K. ca nesaṃ.

¹⁸ K. om.

¹⁹ B. om. pī° eva.

²⁰ B. a. pāpima kiñci alabhitvā pītibhakkhā.

Desanāvasāne pañcasatāpi tā¹ kumārikāyo sotāpatti-
phale patitṭhahinsū ti.

Mārassa vatthu.²

3. KOSALARAÑÑO PARĀJAYAVATTHU.

Jayaṇ veran ti imaṇ dhammādesanaṇ Satthā Jetavane
viharanto Kosalarañño parājayaṇ ārabba kathesi.

So kira Kāsīgāmaṇ³ nissāya bhāgineyyena Ajāta-
sattunā saddhiṇ yujjhanto tena tayo vāre⁴ parājito tati-
yavāre cintesi: 'ahaṇ khīramukham pi⁵ dārakaṇ parā-
jetuṇ nāsakkhīṇ, kiṇ me jīvitenā' ti so āhārūpacchedaṇ
katvā mañcake nipajji.⁶ Ath' assa sā pavatti 'sakala-
vihāranagaraṇ'⁷ patthari. Bhikkhū Tathāgatassa ārocesuṇ:
'bhante rājā kira Kāsīgāmaṇ nissāya tayo vāre parājito,
so idāni parājitvā āgato "khīramukham pi dārakaṇ⁸
parājetuṇ nāsakkhīṇ, kim me jīvitenā" ti āhārūpacchedaṇ
katvā mañcake nipanno' ti. Satthā tesuṇ kathaṇ sutvā
'bhikkhave jinanto pi veraṇ pasavati, parājito para
dukkhaṇ⁹ seti yevā' ti vatvā imaṇ gātham āha:

201. 'Jayaṇ veraṇ pasavati dukkhaṇ seti parājito
upasanto sukhaṇ seti hitvā jayaparaājayaṇ' ti.

Tattha jayaṇ ti paraṇ¹⁰ jinanto veraṇ paṭilabhati,
parājito ti parena parājito 'kadā nu kho paccāmittassa
piṭṭhiṇ daṭṭhuṇ sakkhissāmī' ti dukkhaṇ seti sabbi-

¹ B. S. om.

² K. om. title. B. °rava°, dutiyaṇ.

³ B. Kāsikagāmaṇ.

⁴ B. a. pi.

⁵ F. C. C^a. S. om. K. °khadār°.

⁶ C. C^a. °itvā (for °ittha?).

⁷ B. sakalanagarañ ca. F. S. °raṇ na°. K. °raṇ naga-
rañ ca.

⁸ B. °khadār°.

⁹ K. sukhaṇ.

¹⁰ C. C^a. S. pari°.

riyāpathesu dukkham eva viharatī ti attho, upasanto ti abbhantare upasantarāgādikilesa khīṇāsavo¹ jayañ ca parājayañ ca hitvā sukhaṃ seti sabbiriyāpathesu sukham eva viharatī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpunīṇsū ti.

Kosalarañño parājayassa vatthu.²

4. AÑÑATARAKULADĀRIKAVATTHU.

Natthi rāgasamo³ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto aññataraṃ kuladārikaṃ⁴ ārabha kathesi.

Tassā⁵ kira mātāpitaro āvāhaṃ katvā maṅgaladivase Satthāraṃ nimantayīṃsu. Satthā bhikkhusaṅghaparivuto tattha gantvā nisīdi. Sāpi kho vadhukā⁶ sādhukaṃ⁷ bhikkhusaṅghassa udakaparissāvanādīni karontī aparāparaṃ saṅcarati. Sāmiko⁸ pi 'ssā taṃ⁹ olovento va¹⁰ atṭhāsi. Tassa rāgavasena olokentassa anto kilesa samudācari.¹¹ So aññānābhībhūto n'eva Buddhaṃ upaṭṭhahi¹² na asītimahāthere, 'hatthaṃ pasāretvā taṃ vadhukaṃ¹³ gaṇhissāmī' ti pana cittaṃ akāsi. Satthā tassā¹⁴ ajjhāsayāṃ¹⁵ oloketvā yathā taṃ¹⁶ itthiṃ na passati evaṃ akāsi. So taṃ adisvā Satthāraṃ olovento atṭhāsi. Satthā tassa oloketvā tītakāle 'kumāraka¹⁶ rāgagginā sadiso aggi

¹ K. a. va.

² K. no title. B. °yava°, a. tatīyaṃ.

³ K. a. aggī.

⁴ K. °akaṃ.

⁵ K. tassa.

⁶ S. vadhū.

⁷ B. om.

⁸ S. sāmī.

⁹ S. rep.

¹⁰ B. S. om.

¹¹ B. °carati.

¹² B. °ayi.

¹³ S. vadhū.

¹⁴ C. C^a. tassāsayāṃ.

¹⁵ B. om.

¹⁶ C. C^a. kumāra. K. B. S. a. na hi.

nāma¹ dosakalinā² sadiso kali nāma khandhapariharapa-
dukkhena vā sadisaṃ dukkhaṃ nāma natthi, nibbāna-
sukhasadisaṃ sukhaṃ³ natthi yevā⁴ ' ti vatvā imaṃ gātham
āha :

202. ' Natthi rāgasamo aggi natthi dosasamo kali,
natthi khandhādisā⁴ dukkhā, natthi santiparaṃ
sukhaṃ ' ti.

Tattha natthi rāgasamo ti dhūmaṃ vā jālaṃ vā
aṅgāraṃ vā⁵ adassetvā anto yeva jhāpetvā bhasmamuttṭhiṃ⁶
kātuṃ samattho rāgena⁷ samo añño aggi nāma natthi,
kalī ti dosena samo aparādho pi⁸ natthi, khandhādisā
ti khandhehi samānā⁹ yathā parihariyamānā khandhā
dukkhā evaṃ aññaṃ dukkhaṃ¹⁰ nāma natthi, santiparaṃ
ti nibbānato uttariṃ aññaṃ sukham pi natthi, aññaṃ hi
sukhaṃ sukham eva, nibbānaṃ¹¹ paramaṃ¹² sukhaṃ ti
attho.

Desanāvasāne kumārikā ca kumārako ca sotāpatti-phale
patitṭhahinsu, tasmiṃ khāṇe¹³ Bhagavā¹⁴ tesāṃ añña-
maññaṃ dassanākāraṃ akāsi ti.

Aññatarassā kuladārikāya vatthu.¹⁵

5. AÑÑATARAUPĀSAKAVATTHU.

Jighacchā ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Āḷaviyaṃ
viharanto ekaṃ upāsakaṃ ārabba kathesi.

Ekasmiṃ hi divase Satthā Jetavane gandhakuṭiyāṃ

¹ B. a. atthi.

² B. a. vā.

³ B. °sasu°, a. pi. K. a. ca.

⁴ K. B. khandhasamā, so *infra*.

⁵ C. C°. S. om.

⁶ B. tasmā yeva uttṭhi.

⁷ C. C°. iāga°.

⁸ K. ca.

⁹ K. B. S. samā.

¹⁰ B. añño dukkho.

¹¹ K. °nasukhaṃ.

¹² B. °ma°. ¹³ B. samaye.

¹⁴ C. C°. Satthā.

¹⁵ K. no title. B. °rakuladārikava°, catutthaṃ.

nisinno va paccūsakāle lokaṇ olokento¹ Āḷaviyaṇ ekaṇ duggatamanussaṇ disvā tassa upanissayasampattiṇ² ñatvā pañcasatabhikkhuparivāro Āḷaviṇ³ agamāsi. Āḷavivāsino Satthāraṇ nimantayiṇsu. So pi duggatamanusso 'Satthā⁴ āgato' ti sutvā 'Satthu santike dhammaṇ sossāmī' ti manañ⁵ akāsi. Taṇ divasam eva c'assa eko goṇo palāyi. So 'kin nu kho goṇaṇ pariyesissāmī udāhu dhammaṇ suṇāmī' ti cintetvā 'goṇaṇ pariyesitvā⁶ pacchā dhammaṇ sossāmī' ti pāto va gehā nikkhami.⁷ Āḷavivāsino pi Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ nisīdāpetvā parivisitvā anumodanattāya pattaṇ gaṇhiṇsu. Satthā 'yaṇ nissāyāhaṇ tiṇsayojanamaggaṇ āgato so goṇaṇ pariyesituṇ araṇṇaṇ pavitṭho, tasmiṇ āgate yeva dhammaṇ desissāmī'⁸ ti tuṇhī ahosi. So pi⁹ puriso¹⁰ divā goṇaṇ disvā goṇagaṇe¹¹ pakkhipitvā¹² 'sace pi aññaṇ¹³ natthi Satthu vandana-mattam pi karissāmī' ti jighacchāpīlito¹⁴ pi gehaṇ gamanāya manañ¹⁵ akatvā vegena Satthu santikaṇ āgantvā¹⁶ Satthāraṇ vanditvā ekamantaṇ atṭhāsi. Satthā tassa ṭhitakāle veyyāvaṭikaṇ¹⁷ āha: 'atthi kiñci bhikkhusaṅghassa¹⁸ atirittan'¹⁹ ti. 'Bhante sabbaṇ atthī' ti. 'Tena hi²⁰ imaṇ parivisā'²¹ ti. So Satthārā vuttatṭhāne yeva²² taṇ²³ nisīdāpetvā yāgukhādaniyyabhojaniyyehi sakkaccaṇ parivisi. So bhuttabhatto mukhaṇ vikkhālesi. Thapetvā kira imaṇ ṭhānaṇ tisu piṭakesu aññattha

¹ B. vo°.² B. tassūp°.³ C. C°. °iyaṇ.⁴ B. a. kira.⁵ C. C°. S. om. manañ . . . sossāmī' ti.⁶ B. °etvā.⁷ C. C°. °itvā.⁸ B. °ess°. ° K. om.¹⁰ K. B. manusso.¹¹ So B.; C. C°. S. K. goṇe (S. gogaṇaṇ for goṇam).¹² B. °etvā.¹³ S. añño.¹⁴ K. °āya pī°.¹⁵ C. C°. S. mānaṇ.¹⁶ C. C°. S. om. vegena . . . āgantvā.¹⁷ K. B. dānave°.¹⁸ B. sa°.¹⁹ B. °ttabhattan.²⁰ B. om. tena hi.²¹ B. °āhī.²² B. °niyāmen' eva.²³ K. naṇ.

Tathāgatassa¹ evaṃ² bhattavicāraṇaṃ nāma natthi. Tassa pasaddhadarathassa cittaṃ ekaggaṃ ahosi. Ath' assa Satthā anupubbikathaṃ kathetvā saccāni pakāsesi. So desanāvasāne sotāpatti-phale patitṭhahi. Satthāpi anumodanaṃ katvā utthāyāsanaṃ pakkāmi, mahājano Satthāraṃ anugantvā nivatti. Bhikkhū Satthārā saddhiṃ gacchantā yeva ujjhāyinsu : 'passathāvuso³ kammaṃ, aññesu divasasu evarūpaṃ natthi, ajja pan' ekaṃ⁴ manussaṃ disvā va⁵ yāguādini vicāretvā dāpesi' ti. Satthā nivattitvā⁶ tṭhitako va⁷ 'kiṃ bhikkhave vadethā'⁸ ti pucchitvā, tam atthaṃ sutvā 'āma bhikkhave ahaṃ tiṇsayojanaṃ⁹ kantāraṃ āgacchanto tassa upāsakassa upanissayaṃ¹⁰ disvā āgato, so¹¹ ativiya jighacchito¹² pāto va paṭṭhāya goṇaṃ pariyesanto araṇṇaṃ¹³ vicari, "jighacchādukkhena dhamme¹⁴ desiyamāne pi paṭivijjhituṃ na¹⁵ sakkhissatī" ti cintetvā evaṃ akāsiṃ,¹⁶ jighacchāro gasadiso¹⁷ rogo nāma bhikkhave¹⁸ natthi' ti vatvā imaṃ gātham āha :

203. 'Jighacchā¹⁹ paramā rogā saṅkhārā paramā dukkhā,²⁰

etaṃ ñatvā yathābhūtaṃ nibbānaṃ paramaṃ sukhaṃ' ti.

Tattha jighacchā paramā rogā ti yasmā añño rogo²¹ sakiṃ tikicchito²² vinassati vā vayeṇa²³ vā paḥ-

¹ B. gatāgatassa.

² B. a. Satthu.

³ K. om.

⁴ B. kathetha bhi°.

⁵ C. C°. om.

⁶ K. B. °ññe.

⁷ K. a. hi. B. nās°.

⁸ B. °āya ro°. S. a. hi.

⁹ F. diga°.

¹⁰ S. aññe rogā. C°. rogā (S. plural throughout).

¹¹ B. tikicchako pi.

¹² F. vātaṅgavasena. B. vā tadaṅgavasena.

¹³ K. eva. B. om.

¹⁴ C. C°. etaṃ. B. pana taṃ.

¹⁵ B. °etvā.

¹⁶ B. om.

¹⁷ K. °na°.

¹⁸ B. °ssūp°.

¹⁹ C. C°. digu°.

²⁰ B. dhammaṃ.

²¹ K. a. bhikkhave, om. infra.

²² B. om.

²³ B. dukkhā.

yati, jighacchā pana niccakālaṇ tikicchitabbā¹ yevā ti sesarogānaṇ ayaṇ paramo² nāma. Saṅkhārā ti pañca-kkhandhā. Etaṇ ñatvā ti 'jighacchāsamo³ rogo natthi, khandhapariharaṇasamaṇ dukkhaṇ nāma natthi' ti etam atthaṇ yathābhūtaṇ ñatvā⁴ paṇḍito nibbānaṇ sacchikaroti. Nibbānaṇ paramaṇ sukhaṇ ti tañ hi sabbasukhānaṇ paramaṇ⁵ uttamaṇ sukhaṇ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalāḍini pāpuṇṇisū ti.

Aññatarassa upāsakassa vatthu.⁶

6. PASENADIKOSALAVATTHU.

Ārogyaparamā⁷ lābhā ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā. Jetavane viharanto rājānaṇ Pasenadikosalaṇ ārabha katheṣi.⁸

Ekasmiṇ hi samaye rājā taṇḍuladonassa⁹ odanaṇ tadūpiyena¹⁰ sūpavyañjanaṇa bhuñjati. So¹¹ ekadivaṇ bhuttapātarāso bhattasammadaṇ¹² avinodetvā va¹³ Satthu santikaṇ gantvā kilantarūpo ito cito ca samparivattati, niddāya abhibhūyamāno pi ujuṇ¹⁴ nipajjituṇ asakkonto ekamantaṇ nisīdi. Atha naṇ Satthā āha: 'kiṇ mahārāja avissamitvā¹⁵ va āgato 'sī' ti. 'Āma bhante bhuttakālato pātthāya me mahādukkhaṇ hoti' ti. Atha naṇ Satthā

¹ B. °cchā°.

² F. K. B. paramā. C. C°. °māya.

³ C°. °āya.

⁴ B. ñatvāna.

⁵ K. a. sukhaṇ.

⁶ B. ekagoṇatṭhaupāsakava° pañcamaṇ.

⁷ K. °gyā pa°. B. °gyaṇ pa°.

⁸ Cf. on vs. 325.

⁹ C. C°. °issa.

¹⁰ B. tadanurūpiyena. S. tadanucchavikena.

¹¹ B. om.

¹² F. C. C°. B. °sampadaṇ.

¹³ K. B. om.

¹⁴ K. B. ujukaṇ.

¹⁵ B. avisa°.

'mahārāja¹ atibahuṇ² bhojanaṇ etaṇ³ dukkhaṇ hoti' ti vatvā imaṇ gātham āha :

(325) 'Middhī yadā hoti mahagghaso ca
niddāyitā samparivattasāyī
mahāvarāho va nivāpapuṭṭho⁴
punappunaṇ gabbham upeti mando' ti

imāya gāthāya ovaḍitvā 'mahārāja bhojanaṇ nāma mat-
tāya bhuñjituṇ vaṭṭati,⁵ mattabhojane⁶ sukhaṇ hoti' ti
uttariṇ ovaḍanto imaṇ gātham * āha :

'Manujassa sadā satimato
mattaṇ jānato laddhabhojane⁷
tanu tassa⁸ bhavanti vedanā
saṇikaṇ jirati āyu pālayan' ti.

Rājā gāthaṇ⁹ uggaṇhituṇ nāsakkhi, samīpe ṭhitaṇ pana
bhāgineyyaṇ Sudassanaṇ¹⁰ nāma māṇavaṇ¹¹ 'imaṇ gāthaṇ
uggaṇhā'¹² ti āha. So 'taṇ gāthaṇ uggaṇhitvā kiṇ
karomi bhante' ti Satthāraṇ puechi. Atha naṇ Satthā
āha : 'rañño bhuñjantassa osānapinḍakāle¹³ imaṇ gāthaṇ
vadeyyāsi,¹⁴ rājā atthaṇ sallakkhetvā taṇ¹⁵ pinḍaṇ chaḍ-
ḍessati, tasmiṇ pinḍe sitthaganaṇāya rañño bhattaṇ paca-
nakāle tattake taṇḍule hareyyāsi'¹⁶ ti. So 'sādhu bhante'
ti sāyam pi pāto pi rañño bhuñjantassa osānapinḍakāle
taṇ gāthaṇ udāharitvā tena chaḍḍitapiṇḍe sitthaganaṇāya
taṇḍule hāresi.¹⁷ Rājāpi 'ssa¹⁸ gāthaṇ sutvā sahaṣsaṇ¹⁹

¹ C. C. om. K. a. tava.

² B. evaṇ.

³ C. C. a. ti.

* Saṇyutta, i. 81.

⁴ K. B. tanuk' assa.

⁵ K. Sudassaṇ.

⁶ S. Sudassanamāvaṇ.

⁷ B. °pinḍapāta°.

⁸ C. C. om. B. yaṇ.

⁹ B. hāpesi.

¹⁰ F. B. rep.

¹¹ B. °hu°.

¹² K. °vuddho.

¹³ B. a. hi.

¹⁴ K. B. °anaṇ.

¹⁵ F. gāthā.

¹⁶ K. B. a. tātā.

¹⁷ B. S. a. ti.

¹⁸ K. hārāp°.

¹⁹ B. tassa.

dāpesi. So aparena samayena nālikodanaparamatāya saṇṭhabhitvā sukhappatto tanusariro ahosi. Ath' ekadivasas Satthu santikaṇ gantvā Satthāraṇ vanditvā āha : 'bhante idāni me sukhaṇ jātaṇ migam pi assam pi anubandhitvā gaṇhanasamattho jāto 'mhi, pubbe me bhāgineyyena saddhiṇ yuddham eva hoti¹ idāni me² Vajirakumārīnāmadhitaras³ bhāgineyyassa datvā so gāmo tassā yeva⁴ nahānamūlas⁵ katvā⁶ dinno, tenā saddhiṇ viggaho vūpasanto imināpi me kāraṇena sukham eva jātaṇ, Kusarājakālīkaṇ⁷ maṇiratanam pi no gehe⁸ purimadivase natṭhaṇ, tam pi idāni hatthapattaṇ⁹ imināpi¹⁰ me kāraṇena sukham eva jātaṇ, tumhākaṇ sāvakehi saddhiṇ vissāsaṇ icchantena nātīdhītā¹¹ vo¹² gehe katā imināpi me kāraṇena sukham eva jātaṇ' ti. Satthā 'ārogyas¹³ nāma mahārāja paramalābhā,¹⁴ yathāladhena santutṭhabbhāvasadisas¹⁵ pi¹⁶ dhanas¹⁷ vissāsasadisō¹⁷ ca¹⁸ nāti nibbānasadisas¹⁹ ca²⁰ sukhaṇ nāma natthi' ti vatvā imas gātham āha :

204. 'Ārogyaparamā²¹ lābhā, santutṭhiparamas²¹
dhanas,
vissāsaparamā nāti, nibbānas²² paramas²²
sukhan' ti.

¹ C. C^a. om. eva hoti.

² B. om.

³ F. B. S. °riy nāma dhī°.

⁴ F. eva. C. C^a. S. om.

⁵ B. nhānacupaṇṇa°.

⁶ B. om.

⁷ K. °santakay. B. kulasantakay rājamaṇira°.

⁸ K. °esu.

⁹ K. B. a. āgataṇ.

¹⁰ B. om. pi.

¹¹ K. B. a. pi.

¹² B. no.

¹³ K. °gyā (al.).

¹⁴ B. °mo lābho. S. °mā lābhā.

¹⁵ K. B. °ṭṭhi°.

¹⁶ S. hi. K. om.

¹⁷ F. C. C^a. °aṇ (F. °as). B. °ā.

¹⁸ K. B. va.

¹⁹ F. C. C^a. K. °paramaṇ.

²⁰ B. paramas.

²¹ B. ārogyas pa°.

²² S. °na.

Tattha ārogyaparamā¹ ti ārogyabhāvaparamā, roginō hi vijjamānāpi lābhā alābhā² eva,³ arogassa sabbalābhā āgatā va honti, tena⁴ vuttaṃ: 'ārogyaparamā lābhā ti. Santuṭṭhiparaman⁵ ti gibino vā pabbajitassa vā yaṃ attanā⁶ laddhaṃ attano santakaṃ ten' eva tussanabhāvo santuṭṭhi nāma so⁷ sesadhanehi paramaṃ dhanan. Vissāsaparamā⁸ ti mātā vā hotu pitā vā⁹ yena¹⁰ saddhiṃ vissāso natthi so aññātako va, yena¹¹ pana saddhiṃ vissāso atthi so asambandho pi paramo uttamo ñāti, tena vuttaṃ: vissāsaparamo ñāti ti. Nibbānasadisāṃ pana sukhaṃ nāma natthi, ten' evāha¹² 'nibbānaṃ paramaṃ sukhān' ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Pasenadikosalassa vatthu.¹³

7. TISSATTHEHAVATTHU.

Pavivekarasan ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Vesāliyaṃ viharanto aññataran bhikkhuṃ ārabba kathesi.

Satthārā hi 'bhikkhave ahaṃ ito catūhi māsehi parinibbāyissāmī' ti vutte Satthu santike satta¹⁴ bhikkhusatāni santāsaṃ āpajjissu, khīṇāsavānaṃ dhammasaṃvego uppajji,¹⁵ puthujjanā assūni dhāretuṃ¹⁶ nāsakkhiṃsu,

¹ B. a. lābhā, and has ti arogabhāvaṃ paramā lābhā.

² F. om.

³ K. B. yeva, a. tasmā.

⁴ F. ten' eva taṃ. K. B. ten' etaṃ.

⁵ K. °madhanan. B. a. °dhanan.

⁶ K. °no.

⁷ F. S. om.

⁸ K. B. a. ñāti.

⁹ B. a. hotu.

¹⁰ S. tena.

¹¹ S. yena aññātakena for so . . . yena.

¹² K. āha.

¹³ K. no title. B. Rājapasenadikosalava°, chaṭṭhaṃ.

¹⁴ C. C°. S. a. hi.

¹⁵ B. °iṃsu.

¹⁶ B. sandhār°.

bhikkhū vaggavaggā¹ hutvā 'kin nu kho karissāmā' ti mantentā² vicaranti. Ath' eko Tissatthero nāma bhikkhu 'Satthā kira catumāsaccayena parinibbāyissati ahañ c'amhi avitarāgo, Satthari dharamāne yeva mayhañ³ arahattañ ganhituñ vaṭṭatī' ti catūsu iriyāpathesu ekako va⁴ vihāsi, bhikkhūnañ santike gamanañ vā kenaci saddhiñ katl āsallāpo vā natthi. Atha nañ bhikkhū⁵ āhaṃsu: 'āvuso Tissa kasmā evaṃ karosī' ti. So tesañ kathañ na suṇāti. Te tañ⁶ pavattin Satthu ārocetvā 'bhante tumhesu Tissa-ttherassa sineho natthī' ti āhaṃsu. Satthā tañ pakko-sāpetvā 'kasmā Tissa evaṃ⁷ akāsī' ti pucchitvā⁸ tena attano adhippāye ārocite 'sādhū Tissā'⁹ ti sādhu-kāraṇ datvā 'bhikkhave mayi sineho Tissasadisō¹⁰ va hoti,¹¹ gandhamālādīhi¹² pūjañ karonto¹³ pi hi¹⁴ n'eva mañ pūjenti, dhammānudhammañ paṭipajjamānā yeva¹⁵ mañ pūjenti' ti vatvā imañ gātham āha:

205. 'Pavivekarasañ pītvā rasañ upasamassa¹⁶ ca niddaro hoti nippāpo dhammapītirasañ pīvan¹⁷ ti.

Tattha pavivekarasan ti pavivekato uppannarasañ¹⁸ ekibhāvasukhan¹⁹ ti attho, pītvā ti dukkhapariññādini²⁰ karonto ārammaṇato²¹ sacchikiriyavasena pītvā,²² upa-

¹ B. vaggāva°.

³ K. B. S. mayā.

⁶ K. a. evaṃ.

⁷ K. evarūpañ.

⁹ B. om.

¹¹ K. honti. B. hotu, a. ye.

¹³ B. °ntā.

¹⁵ B. S. a. paṇa.

¹⁶ F. C. C°. upasame 'ssa.

¹⁸ B. °nnañ rasañ.

²⁰ K. B. °ññātādini.

²³ K. B. pīvitvā. K. a. rasañ.

² C. C°. S. °nto.

⁴ B. om.

⁶ B. tassa.

⁸ B. pucchi.

¹⁰ K. °hā °sā.

¹² S. °dī°.

¹⁴ B. om.

¹⁷ S. pīvan.

¹⁹ B. °e su°.

²¹ K. ārammato.

samassa .cā ti kilesūpasamanibbānass'¹ eva² rasaṇ pivitvā, niddaro hotī ti tena ubhayarasapānena khinā-savo bhikkhu abbhantare rāgadarathānaṇ³ abhāvena niddaro⁴ c'eva nippāpo ca hoti, rasaṇ pivan ti nava-vidhalokuttaradhammavasena uppannapītirasaṇ⁵ pivanto pi niddaro c'eva⁶ nippāpo ca⁷ hoti ti attho.⁸

Desanāvasane Tissatthero arahattaṇ pāpuṇi mahājanassāpi sātthikā desanā ahoṣī ti.

Tissattherassa vatthu.⁹

8. SAKKUPAṬṬHĀNAVATTHU.

Sādhū dassanan ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Beluvagāmake¹⁰ viharanto Sakkaṇ ārabba kathesi.

Tathāgatassa hi āyusaṇkhāre vissatṭhe lohita-pakkhandi-kābādhassa uppannabhāvaṇ ñatvā Sakko devarājā 'mayā Satthu santikaṇ gantvā gilānupaṭṭhānaṇ¹¹ kātuṇ vaṭṭatī' ti cintetvā tigāvutappamānaṇ attano¹² attabhāvaṇ vija-hitvā Satthāraṇ upasaṇkamitvā vanditvā¹³ hatthehi pāde¹⁴ parimajji. Atha naṇ Satthā āha: 'ko eso' ti. 'Ahaṇ bhante Sakko' ti. 'Kasmā āgato 'sī' ti. 'Tumhe hi¹⁵ gilāne upaṭṭhahituṇ bhante' ti. 'Sakka devānaṇ¹⁶ manus-sagandho yojanasatato paṭṭhāya gale baddhakunapaṇ viya

¹ B. kilesavūp°. K. °ssa upa°.

² K. B. ca. S. a. ca.

³ K. B. °ādīnaṇ.

⁴ S. niddaratho.

⁵ K. B. °nnaṇ pī°.

⁶ K. only.

⁷ S. C. C°. va.

⁸ B. om. ti attho.

⁹ K. no title. B. °rava°, sattamaṇ.

¹⁰ F. Belava°. S. °gāme. B. Veluva°. C. C°. Veluva°.

K. Veluvana°.

¹¹ B. °kaṇ.

¹² K. B. S. om.

¹³ B. S. om.

¹⁴ K. C. C°. pādehi.

¹⁵ B. om.

¹⁶ K. a. hi.

hoti, gaccha tvaṃ, atthi me gilānupatthākā bhikkhū' ti. 'Bhante ahaṃ caturāsītiyojanasahassamatthake t̥hito tumbhākaṃ¹ silagandhaṃ ghāyitvā āgato, aham eva upatthahissāmi' ti. So Satthu sarīravalañjanabhājanaṃ aññassa hatthenāpi phusituṃ adatvā sīse yeva t̥hapetvā nīharanto² mukhasaṅkocanamattam pi na akāsi, gandhabbhājanaṃ pariharanto viya ahosi. Evaṃ Satthāraṃ paṭijaggitvā Satthu phāsukakāle yeva agamāsi. Bhikkhū kathaṃ samut̥thāpesuṃ: 'aho Satthari Sakkassa sineho, evarūpaṃ nāma dibbasampattiṃ pahāya mukhasaṅkocanamattam pi akatvā gandhabbhājanaṃ nīharanto viya Satthu sarīravalañjanabhājanaṃ sīse³ nīharanto upatthānam⁴ akāsi' ti. Satthā tesāṃ kathaṃ sutvā 'kiṃ vadetha bhikkhave,⁵ anacchariyaṃ⁶ etaṃ yaṃ Sakko devarājā mayi sinehaṃ karoti, ayaṃ Sakko hi⁷ devarājā maṃ nissāya jarasakabbhāvaṃ hitvā⁸ sotāpanno hutvā taruṇasakkabbhāvaṃ⁹ patto, ahaṃ hi 'ssa¹⁰ maranabhayaatajjitassa Pañcasikkhaṃ gandhabbaputtaṃ¹¹ purato katvā āgatakāle Indasālaguhāyaṃ devaparisāya majjhe nisinnassa

'Puccha Vāsava maṃ pañhaṃ yaṃ kiñci manas'icchasi tassa tass'eva pañhassa ahaṃ antaṃ karomi te' ti¹²

vatvā tassa dukkhaṃ¹³ vinodento dhammaṃ desesiṃ, desanāvasāne cuddasannaṃ pānaakoṭṭinaṃ dhammābhīsamayo ahosi, Sakko pi yathānisinno va sotāpattiphalāṃ patvā taruṇasakko jāto, evaṃ assāhaṃ bahūpakāro, tassa mayi sineho nāma anacchariyo, bhikkhave, ariyānaṃ hi¹⁴

¹ B. om.

² B. °itvā.

³ B. S. sisenā.

⁴ K. °kaṇ.

⁵ K. a. ti pucchitvā, 'idaṃ nāma bhante' ti vutte.

⁶ K. a. bhikkhave.

⁷ K. om.

⁸ K. B. vijahitvā, and a. dhāmmadesanaṃ sutvā.

⁹ B. °ssa bhāvaṃ.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. B. °gandhabbadevapu°.

¹² Dīgha, II. 275.

¹³ B. kaṅkha. K. kaṅkhaṃ.

¹⁴ C. C°. pi. S. om.

dassanam pi sukhaṇ tehi¹ saddhiṇ ekatthāne sannivāso pi,² bālehi pana sabbam eva³ dukkhaṇ 'ti vatvā imā gāthā abhāsi:⁴

206. 'Sādhū dassanam ariyānaṇ sannivāso sadā sukho, adassanena bālānaṇ niccam eva sukhī siyā.

207. Bālasaṅgatacārī hi dīgham addhāna⁵ socati, dukkho bālehi saṅvāso amitten' eva sabbadā, dhīro ca sukhasaṅvāso nītināṇ va samāgamo.

Tasmā⁶ hi:

208. Dhīrañ ca paññañ ca bahussutaṇ ca dhorayhasīlaṇ⁷ vatavantam⁸ āriyaṇ taṇ tādisaṇ sappurisaṇ sumedhaṇ bhajetha nakkhattapathaṇ va candimā' ti.

Tattha sādhu ti suṇḍaraṇ bhaddakaṇ, sannivāso ti na kevalaṇ ca⁹ tesāṇ dassanam eva, tehi pana¹⁰ saddhiṇ ekatthāne¹¹ nisīdanabhāvo¹² pi, tesāṇ vattapaṭivattaṇ¹³ labhanabhāvo pi sādhu yeva. Bālasaṅgatacārī¹⁴ ti yo hi¹⁵ bālena saha cārī, dīgham addhānaṇ ti so bāla-sahāyena 'ehi sandhicchedanādīni¹⁶ karomā' ti vucca-māno tena saddhiṇ ekacchando hutvā tāni karonto hatthacchedādīni patvā dīghaṇ addhānaṇ socati,¹⁷ sabbadā ti yathā asihatthena vā amittena āsivisādīhi vā saddhiṇ

¹ B. tena.

² K. B. a. sukho.

³ B. etaṇ.

⁴ B. imaṇ gātham āha.

⁵ K. °naṇ.

⁶ B. tasmā hi dhīraṇ paññañ ca bahussutañ ca dhorayha.

⁷ K. °eyha°.

⁸ K. sīlavantaṇ.

⁹ B. om.

¹⁰ B. tena for tehi pana.

¹¹ C°. ekasmiṇ thāne.

¹² B. °nādisambhāvo. K. °nādisambhāvo.

¹³ K. S. a. kātṇ.

¹⁴ K. B. a. hī.

¹⁵ B. om.

¹⁶ B. °chedāni.

¹⁷ C. C°. °eti.

ekato vāso nāma niccadukkho,¹ tath' eva bālehi saddhin
ti attho, dhīro ca sukhasaṇvāso² ti ettha sukho
saṇvāso etenā ti sukhasaṇvāso paṇḍitena saddhiṇ ekat-
ṭhāne³ vāso⁴ sukho ti attho, kathaṇ? 'Ñātīnaṇ va
samāgamo' ti. Yathāpi ñātīnaṇ⁵ samāgamo sukho evaṇ
sukho ti. Tasmā hī⁶ ti yasmā bālena saddhiṇ saṇvāso
dukkho paṇḍitena saddhiṇ sukho, tasmā⁷ dhitisampannaṇ
dhīrañ ca lokiyalokuttarapaññāya⁸ sampannaṇ paññāñ
ca āgamādhigamasampannaṇ⁹ bahussutañ ca arahatta-
pāpanasaṅkhātāya¹⁰ dhuravahanasīlatāya dhorayha-
sīlaṇ¹¹ sīlavatena o'eva dhūtaṅgavatena¹² ca vatavan-
taṇ¹³ kilesehi ārakatāya ariyaṇ¹⁴ tathārūpaṇ sappu-
risaṇ sobhanapaññaṇ¹⁵ yathā nimmalaṇ¹⁶ nakkhatta-
pathasaṅkhātāṇ ākāsaṇ candimā bhajati, evaṇ bhajetha
payirupāsethā ti attho

Desanāvasane bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

Sakkassa devarājassa vatthu.¹⁷

Sukhavaggavannaṇā niṭṭhitā.

Paṇṇarasamo¹⁸ vaggo.

¹ K. B. niccaṇ du°.

² B. sukhaṇ vāso.

³ C. C°. S. om. sa° e°.

⁴ B. saṇvāso.

⁵ K. °añ ca.

⁶ K. om.

⁷ K. B. a. hī.

⁸ K. B. °ññā.

⁹ K. °ādhigamana°.

¹⁰ S. °pāpanaka°. C°. corr. °pāpuṇana°.

¹¹ K. °eyha°.

¹² C. C°. S. °vasena.

¹³ K. sīlavantaṇ.

¹⁴ K. a. taṇ.

¹⁵ C. C°. B. °pañhaṇ.

¹⁶ B. °la°.

¹⁷ K. no title. B. Sakkupatṭhānava°, aṭṭhamāṇ.

¹⁸ K. B. Pann°.

XVI. PIYAVAGGO.

1. TIYYAṆ BHIKKHŪNAṆ VATTHU.

AYOGA ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto tayo pabbajite ārabba kathesi.

Sāvattiyaṇ kira ekasmiṇ kule mātāpitunnaṇ¹ eka-puttako hoti² piyo manāpo. So³ ekadivasaṇ gehe niman-titānaṇ bhikkhūnaṇ anumodanaṇ karontānaṇ dhamma-kathaṇ sutvā pabbajitukāmo hutvā mātāpitaro pabbajjaṇ yāci. Te nānujāniṇsu. Ath' assa⁴ etad ahosi: 'ahaṇ mātāpitunnaṇ apassantānaṇ yeva bahi gantvā pabbajissāmi' ti. Ath' assa pitā bahi nikkhamanto 'imaṇ rakkheyyāsi' ti mātaraṇ paṭicchāpeti,⁵ mātā bahi gacchanti pitarāṇ paṭicchāpeti. Ath' assa ekadivasaṇ pitari bahigate mātā 'puttaṇ rakkhissāmi' ti ekaṇ dvārabāhaṇ nissāya ekaṇ⁶ pādehi uppīletvā chāmāya⁷ nisinnā suttaṇ kantati. So 'imaṇ vañcetvā gamissāmi' ti cintetvā, 'amma thokaṇ tāva⁸ apehi sarīravalaññaṇ karissāmi' ti⁹ tāya pāde sammiñjite¹⁰ nikkhamitvā vegena vihāraṇ gantvā bhikkhū¹¹ upasaṇkamitvā 'pabbajetha maṇ bhante'

¹ K. B. °ūnaṇ.

² C. C^a. om.

³ K. B. °esi, so *infra*.

⁴ K. °yaṇ.

⁵ K. B. a. vatvā.

⁶ K. °uṇ. B. °ūnaṇ.

⁷ K. asi. B. ahosi.

⁸ B. tassa, om. ath'.

⁹ B. eka°.

¹⁰ B. om.

¹¹ B. sami°.

ti yācivā tesañ santike pabbaji. Ath' assa pitā āgantvā mātarāṇ pucchi: 'kahaṇ mama¹ putto' ti. 'Sāmi idāni² imasmiṇ padese ahoṣi' ti. So 'kahan nu kho me putto' ti olokento taṇ adisvā 'vihāraṇ gato bhavissati' ti vihāraṇ gantvā puttāṇ pabbajitaṇ disvā kanditvā roditvā 'tāta kiṇ maṇ nāsesi' ti vatvā 'mama putte pabbajite ahaṇ dāni³ gehe kiṇ karissāmi' ti sayam pi bhikkhū⁴ yācivā⁵ pabbaji. Ath' assa mātā⁶ 'kin nu kho me putto ca pati ca oirāyanti' ti, 'kacci vihāraṇ gantvā pabbajitā'⁷ ti olokonti vihāraṇ gantvā ubho pi pabbajite disvā 'imesaṇ pabbajitakāle mama gehe⁸ ko attho' ti sayam pi bhikkhuni-upassayaṇ⁹ gantvā pabbaji. Te pabbajitvāpi vinābhavituṇ na sakkonti,¹⁰ vihāre pi¹¹ bhikkhuniupassaye pi ekato va nisiditvā sallapantā divasaṇ vitināmenti. Tena¹² bhikkhū pi bhikkhuniyo pi ubbāḷhā honti. Ath' ekadivasaṇ bhikkhū tesāṇ¹³ taṇ kiriyaṇ Satthu ārocesaṇ. Satthā te pakko-sāpetvā 'saccaṇ kira tumhe evaṇ karoṭhā' ti pucchitvā, 'saccan' ti vutte, 'kasmā evaṇ karoṭha, na hi esa pabbajitānaṇ yogo' ti. 'Bhante vinābhavituṇ na sakkomā' ti. 'Pabbajitakālato paṭṭhāya evaṇ karaṇaṇ nāma¹⁴ na yuttaṇ, piyānaṇ hi adassanaṇ appiyānaṇ ca dassanaṇ dukkham eva, tasmā sattesu¹⁵ saṅkhāresu ca yaṇ¹⁶ kiñci piyaṇ vā appiyaṇ vā kātuṇ na vaṭṭati' ti vatvā imā gāthā¹⁷ abhāsi:

209. 'Ayoge yuñjaṇ attānaṇ yogasmiṇ ca¹⁸ ayōjayaṇ, atthaṇ hitvā piyaggāhī pihet' attānuyoginaṇ.

¹ B. me.

² K. B. idāni.

³ K. santike.

⁴ B. °ito.

⁵ K. °nup°.

⁶ K. C. C°. om.

⁷ B. nesaṇ, om. taṇ.

⁸ K. a. c'eva. B. a. ca.

⁹ K. imaṇ gātham.

² B. om. S. sāmīdāni.

⁴ K. B. °ūnaṇ.

⁵ K. S. a. pi.

⁶ K. B. °ena.

¹⁰ K. S. a. te.

¹² B. te.

¹⁴ B. om.

¹⁶ K. B. om.

¹⁸ B. c'.

210. Mā piyehi samāgañchi appiyehi kudācanaṇ
piyānaṇ adassanaṇ dukkhaṇ appiyānañ ca
dassanaṇ.

211. Tasmā piyaṇ na kayirātha¹ piyāpāyo hi pāpako
ganhā tesāṇ na vijjanti yesaṇ natthi piyā-
ppiyan² ti.

Tattha ayo ge ti ayuñjita bbe ayonisomanasikāre, vesiyāgocarādibhedassa hi chabbidhassa agocarassa sevanaṇ idha ayonisomanasikāro nāma, tasmiṇ ayonisomanasikāre attānaṇ yuñjanto ti attho, yogasmin ti tabbiparīte ca yonisomanasikāre ayojento,³ atthaṇ hitvā ti pabbajitakālato paṭṭhāya adhisilādisikkhāttayaṇ⁴ attho nāma, taṇ⁵ hitvā, piyaggāhī ti pañcakāmaguṇasaṅkhātaṇ piyam eva gaṇhanto, pihet' attānuyoginān ti⁶ tāya paṭipattiyā sāsana to cuto gihibhāvaṇ patvā pacchā ye⁷ attānuyogaṇ anuyuttā⁸ silādini sampādentā⁹ devamanussānaṇ santikā sakkāraṇ labhanti, tesāṇ piheti¹⁰ 'aho vata aham¹¹ pi evarūpo assan' ti icchatī¹² ti attho. Mā piyehi ti piyehi¹³ sattehi¹⁴ saṅkhārehi vā kudācanaṇ ekakkhaṇam pi na samāgaccheyya tathā appiyehi, kiṇkāraṇā? piyānaṇ¹⁵ hi viyogavasena¹⁶ adassanaṇ appiyānañ ca upasaṅkamanavasena dassanaṇ nāma dukkhaṇ. Tasmā ti yasmā idaṇ ubhayam pi dukkhaṇ tasmā kiñci sattaṇ vā saṅkhāraṇ vā piyaṇ nāma na kareyya, piyāpāyo¹⁷ ti

¹ B. kariyā.

³ B. ayuñjanto ti attho.

⁵ K. B. a. atthaṇ.

⁷ K. a. va.

⁹ S. °nto. F. K. B. °etvā

¹⁰ F. C. C. hoti.

¹² So F. only. MSS. and edd. icchantī.

¹³ B. om.

¹⁵ K. pi.

¹⁷ B. a. hi.

² K. B. °āpiyan.

⁴ K. B. °sikkha°.

⁶ B. a. āha.

⁸ K. °yuñjantā.

¹¹ B. vatāhaṇ.

¹⁴ B. a. vā.

¹⁶ K. yo°.

piyehi apāyo viyogo, pāpako ti lāmakō, ganthā¹. tesañ na vijjantī² ti yesañ piyañ natthi tesañ abhijjhākāyagantho pahiyati, yesañ³ appiyañ natthi tesañ byāpāda-kāyagantho,⁴ tesu pana⁵ pahīnesu sesaganthā pahinā va⁶ honti, tasmā piyañ vā appiyañ vā na kātabban ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.⁷ Te pana tayo janā 'mayañ vinābhavitun na sakkomā' ti vibbhamitvā geham⁸ eva agamīsū ti.

Tiṇṇañ bhikkhūnañ vatthu.⁹

2. AÑÑATARAKUṬUMBIKAVATTHU.*

Piyato jāyati ti imañ dhammadesanañ Satthā Jetavane viharanto aññatarañ kuṭumbikañ ārabba kathesi.

So¹⁰ attano putte kālakate puttāsokābhibhūto ālāhanañ gantvā rodati, puttāsokañ saṇḍhāretuñ na sakkoti. Satthā paccūsakāle lokañ volokento tassa sotāpattimaggassa upanissayañ¹¹ disvā piṇḍapātapatikkanto ekañ pacchā-samañ gahetvā tassa gehadvārañ agamāsi. So Satthu āgatabhāvañ sutvā 'mayā saddhiñ paṭisanthārañ kātukāmo bhavissati' ti Satthārañ pavesāpetvā¹² gehamajjhe āsanañ paññāpetvā Satthari nisinne āgantvā vanditvā¹³ ekamantañ nisīdi. Atha nañ Satthā 'kin nu kho upāsaka dukkhito 'sī' ti pucchitvā, tena 'puttaviyogadukkhena' ti¹⁴ ārocite 'upāsaka mā cintayi, idañ maraṇañ nāma na ekasmiṃ

¹ F. C. C. gandhā.

² B. °atī.

³ B. tesañ.

⁴ K. B. °do kā°. K. °ṇṭhā and a. pahiyati.

⁵ K. B. a. dvīsu.

⁶ F. ca.

⁷ K. om.

⁸ B. geh'.

⁹ K. no title. B. Tayojanapabbajitava°, paṭhamañ.

* Cf. F. J., III. 162 ff.

¹⁰ K. a. hi. B. a. pi.

¹¹ B. °ssūp°.

¹² K. B. pavesetvā.

¹³ B. om.

¹⁴ K. B. °dukkhe, om. ti.

yeva ṭhāne na ca ekass' eva hoti, yāvatā pana bhavuppati' nāma atthi sabbasattānaṃ² hoti yeva,³ ekasaṅkhāro pi nicco nāma natthi, tasmā "maraṇadhammaṃ mataṃ bhijjanadhammaṃ bhinnan"⁴ ti yoniso paccavekkhitabbaṃ na socitabbaṃ, porāṇakapaṇḍitāpi⁵ hi⁶ puttassa matakāle⁷ "maraṇadhammaṃ mataṃ bhijjanadhammaṃ bhinnan"⁴ ti sokaṃ] akatvā maraṇasatim eva bhāvayaṃsū' ti vatvā, 'bhante ke⁸ evaṃ akaṃsu kadā ca akaṃsu ācikkhatha me' ti yācito tass' atthassa pakāsanatthaṃ atītaṃ āharitvā:

'Urago⁹ va tacam jinṇaṃ hitvā gacchati san tanuṃ
evaṃ sarīre nibbhoge pete¹⁰ kālakate sati.

Dayhamāno na jānāti ñātinaṃ paridevitaṃ
tasmā etaṃ¹¹ na socāmi gato so tassa yā gatī' ti

imaṃ pañcanipāte¹² Uraṅgajātakaṃ¹³ vitthāretvā 'evaṃ pubbe pi¹⁴ paṇḍitā piyaputte¹⁵ kālakate yathā etarahi tvaṃ¹⁶ kammante vissajjetvā nirāhāro rodanto vicarasi tathā avicaritvā maraṇasatibhāvanābalena¹⁷ sokaṃ akatvā āhāraṇ ca¹⁸ paribhuñjīsu kammantaṃ¹⁹ ca adhiṭṭha-

¹ F. bhāv°. K. bhavapavatti. ² K. a. maraṇaṃ;

³ K. a. ti vatvā āha. (Cf. Manor., p. 226):

'Na gāmadhammo nigamassa dhammo,
na cāpi 'yaṃ ekakulassa dhammo,
sabbassa lokassa sadevakassa
es' eva dhammo yad idaṃ aniccata' ti.

⁴ K. bhijjan.

⁵ B. °ṇapa°.

⁶ K. S. om.

⁷ C. C°. maraṇa°.

⁸ K. a. paṇḍitā.

⁹ F. J., III. 164.

¹⁰ B. putte.

¹¹ K. B. evaṃ.

¹² K. pañcaka°.

¹³ K. B. S. Uraga°.

¹⁴ K. B. om.

¹⁵ C. S. pi putte. C°. putte.

¹⁶ K. om.

¹⁷ K. °vasena.

¹⁸ B. om.

¹⁹ S. kammaṇ.

higga,¹ tasmā “piyaputto me² kālakato” ti mā cintayi,
 uppajjamāno pi³ hi soko vā bhayaṇ vā piyam eva⁴
 nissāya uppajjati’ ti vatvā imaṇ gātham āha:

212. ‘Piyato jāyati⁵ soko piyato jāyati bhayaṇ
 piyato vippamuttassa natthi soko kuto
 bhayaṇ’ ti.

Tattha piyato ti vaṭṭamūlato hi soko vā bhayaṇ vā
 uppajjamānaṇ piyam eva sattaṇ vā saṅkhāraṇ vā nissāya
 uppajjati, tato pana vippamuttassa ubhayaṃ p’⁶ etaṇ
 natthi ti attho.

Desanāvasāne kuṭumbiko sotāpattiphale patitṭṭhahi, sam-
 pattānam pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Aññatarakuṭumbikassa vatthu.⁷

8. VISĀKHĀVATTHU.

Pemato jāyati ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jeta-
 vane viharanto Visākhaṇ upāsikaṇ ārabba kathesi:

Sā kira puttassa dhītaṇ Dattānāmakumārikaṇ⁸ attano
 ṭhāne ṭhapetvā gehe bhikkhusaṅghassa veyyāvaccan
 kāresi. Sā aparena samayena kālaṇ akāsi. Sā tassā
 sarīranikkhepaṇ kāretvā sokaṇ saṇdhāretuṇ asakkonti
 dukkhī dummanā⁹ Satthu santikaṇ gantvā vanditvā
 ekamantaṇ nisīdi. Atha naṇ Satthā ‘kin nu kho tvaṇ
 Visākhe dukkhī dummanā assumukhā rudamānā¹⁰ nisin-

¹ K. °itvā.

² B. om.

³ K. B. om.

⁴ C. C^a. a. sattaṇ vā saṅkhāraṇ vā.

⁵ K. °te (bis).

⁶ B. om.

⁷ K. no title. B. °kava°, dutiyaṇ.

⁸ K. Sudattiṇ nāma. B. Sudattaṇ nāma.

⁹ S. a. assumukhā rudamānā.

¹⁰ B. rodantā.

nā¹ ti āha. Sā tam atthaṇ ārocetvā 'piyā me bhante² kumārikā vattasampannā, idāni tathārūpaṇ na passāmī'³ ti āha. 'Kittakā pana Visākhe Sāvattiyaṇ manussā' ti. 'Bhante tumhehi yeva⁴ kathitaṇ sattajanakoṭiyo'⁵ ti. 'Sace paṇāyaṇ ettako jano tava Dattāya⁶ sadiso bhavēyya iccheyyāsi nan' ti. 'Āma bhante' ti. 'Kati pana janā⁷ Sāvattiyaṇ devasikaṇ kālaṇ karonti' ti. 'Bahū bhante' ti. 'Nanu evaṇ sante tava asocanakālo na bhavēyya, rattindivaṇ⁸ rodanti paridevanti⁹ yeva vicareyyāsi'¹⁰ ti. 'Hotu bhante ñātaṇ mayā' ti. Atha naṇ Satthā 'tena hi mā soci,¹¹ soko vā hi¹² bhayaṇ vā pemato¹³ jāyati' ti* imaṇ gātham āha :

218. 'Pemato jāyati soko pemato jāyati bhayaṇ
pemato vippamuttassa natthi soko kuto
bhayaṇ' ti.

Tattha pemato ti puttadhitādisu kataṇ pemam eva nissāya¹⁴ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.
Visākhāya vatthu.¹⁵

4. LICCHAVIVATTHU.

Ratiyā jāyati ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Vesāliyaṇ¹⁶ nissāya kūtāgārasālāyaṇ viharanto Licchavi ārabha kathesi.

¹ K. a. 'sī.

² C. C. S. °mā.

³ C. tiṇṣa°.

⁴ S. kati ja°. C. C. katipayaja°.

⁵ B. rattidi°.

⁶ C. C. °yyābī.

⁷ K. B. om. S. hi vā.

* B. a. vatvā.

⁸ K. no title. B. °āva°, tatīyaṇ.

⁹ K. B. a. sā.

¹⁰ K. B. a. me.

¹¹ K. B. nattāya.

¹² B. om.

¹³ K. a. mā paridevi.

¹⁴ B. a. va.

¹⁵ B. a. soko jāyati.

¹⁶ K. B. °iṇ.

Te kira ekasmiṇ chaṇḍadivase aññamaññaṇ asadisehi alaṅkārehi alaṅkatā¹ uyyānagamanatthāya² nagarā nikkhamiṃsu. Satthā³ piṇḍāya pavisanto te disvā bhikkhū amantesi*: 'passatha bhikkhave Licchaviyo, yehi vo⁴ devā Tāvatisā na diṭṭhapubbā te ime olokontū' ti vatvā nagaraṇ pāvisi. Te pi uyyānaṇ gacchantā⁵ ekaṇ nagara-sobhinaṇ itthiṇ' ādāya gantvā taṇ nissāya issādhibhūtā⁶ aññamaññaṇ paharitvā lohitanadiṇ⁷ viya pavattayiṃsu.⁸ Atha ne mañcenādāya⁹ ukkhipitvā agamaṃsu.¹⁰ Satthāpi katabhattakicco nagarā nikkhami. Bhikkhū¹¹ Licchavi¹² tathā niyyamāne disvā Satthāraṇ āhaṃsu: 'bhante Licchavirājāno pāto va alaṅkatapaṭiyattā devā viya nagarā nikkhamitvā idāni ekaṇ itthiṇ nissāya imaṇ vyasanaṇ pattā' ti. Satthā 'bhikkhave soko vā hi¹³ bhayaṇ vā uppajjamānaṇ¹⁴ ratiṇ nissāya uppajjati yevā' ti vatvā imaṇ gātham āha:

214. 'Ratiyā jāyati soko ratiyā jāyati bhayaṇ,
ratiyā vippamuttassa natthi soko kuto
bhayaṇ' ti.

Tattha ratiyā ti pañcakāmagunaratito taṇ nissāyā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇiṃsū ti.
Licchaviṇaṇ vatthu.¹⁵

¹ B. °karitvā.

² S. a. pi.

³ D. ii. 96.

⁴ K. B. S. issābhi°.

⁵ C. C°. S. °ttiṃsu.

⁶ K. °iṃsu. B. āg°.

⁷ B. °iyo. S. ta° ni° Li°.

⁸ K. B. om.

⁹ K. uppajjanaṇ.

¹⁰ K. no title. B. °viva°, catutthaṇ.

¹¹ B. °aṇ ga°.

¹² B. te. K. om.

¹³ B. °nto.

¹⁴ K. °taṇ na°. B. °tā nadī.

¹⁵ K. °ehi ā°.

¹⁶ B. a. pi.

5. ANITTHIGANDHAKUMĀRAVATTHU.*

Kāmato¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Anitthigandhakumāraṇ nāma ārabha kathesi.

So kira Brahmaloḁ cutasatto Sāvattiyaṇ mahābhoga-kule nibbatto² jātadivasato paṭṭhāya itthisamīpaṇ upagantūṇ na icchatī, itthiyā gayhamāno rodati,³ vatthacumbatakena⁴ naṇ⁵ gahetvā thaṇṇaṇ pāyenti.⁶ So vappatto mātāpitūhi 'tāta āvāhaṇ te karissāmā' ti vutto,⁷ 'na me itthiyā attho' ti paṭikkhipitvā punappuna⁸ yāciyamāno pañcasate suvaṇṇakāre pakkosāpetvā ratta-suvaṇṇassa⁹ nikkhasahassaṇ dāpetvā ativiya pasādikaṇ ghanakottimaṇ itthirūpaṇ¹⁰ kārapetvā¹¹ puna mātāpitūhi 'tāta tayi āvāhaṇ akaronte kulavaṇso na-ppattiṭṭhabhissati, kuladārikaṇ¹² te ānessāmā' ti vutte, 'tena hi sace me¹³ evarūpaṇ kumārikaṇ ānessatha karissāmi vo vacanan' ti taṇ suvaṇṇarūpaṇ¹⁴ dassesi. Ath' assa mātāpitāro abhiññāte brāhmaṇe pakkosāpetvā 'amhākaṇ putto mahāpuñño, avassaṇ iminā saddhiṇ katapuñña kumārikā bhavissati,¹⁵ gacchatha imaṇ suvaṇṇarūpaṇ¹⁶ gahetvā evarūpaṇ kumārikaṇ āharathā' ti paḥiṇṇsu. Te 'sādhū' ti cārikaṇ carantā¹⁷ Maddaraṭṭhe Sāgalanagaraṇ gatā. Tasmiṇ pana¹⁸ nagare ekā¹⁹ soḁasavassuddesikā abhirūpā kumārikā ahosi. Taṇ mātāpitāro sattabhūmakassa pāsādassa

* Cf. F. J., II. 329; IV. 469.

¹ K. a. jāyati.

² S. a. ti.

³ B. C. C^a. om.

⁴ B. vutte.

⁵ C. C^a. S. tatthā su^o (for tatta = Skt. tapta?).

⁶ Cf. F. J., v. 282.

⁷ B. kumārikaṇ.

⁸ K. B. °akaṇ.

⁹ B. °akaṇ.

¹⁰ B. ca.

¹¹ K. a. sa.

¹² B. °mbu^o.

¹³ K. °si.

¹⁴ B. °naṇ.

¹⁵ K. kāretvā.

¹⁶ K. om.

¹⁷ B. a. ti.

¹⁸ K. S. °nto.

¹⁹ C. C^a. om.

uparimatale¹ vāsesuṇ² Te pi kho brāhmaṇā 'sace idha evarūpā kumārikā bhaviṣṣati imaṇ disvā "ayaṇ asuka-kuladhītā³ viya abhirūpā" ti vakkhantī' ti taṇ⁴ suvaṇṇa-rūpaṇ⁵ titthamagge ṭhapetvā ekamante⁶ nisidingsu. Ath' assā kumārikāya dhātī naṇ⁷ kumārikaṇ nahāpetvā sayam pi nahāyitukāmā hutvā tattha⁸ āgatā taṇ rūpakaṇ disvā 'dhītā me' ti saññāya 'aho⁹ dubbiniṭāsi, idān' evābaṇ taṇ nahāpetvā nikkhantā, tvaṇ mayā puretarāṇ idhāgatā¹⁰ ti hatthena paharitvā thaddhabhāvaṇ c'eva nibbikārataṇ¹¹ ca ñatvā 'ahaṇ¹² "dhītā me"¹³ ti saññam akāsiṇ, kiṇ nām' etan' ti āha. Atha naṇ¹⁴ te brāhmaṇā 'evarūpā te amma dhītā' ti pucchingsu. 'Ayaṇ me dhītu santike kiṇ agghatī' ti. 'Tena hi te¹⁵ dhītarāṇ ambhākaṇ dassehi' ti. Sā¹⁶ tehi saddhiṇ gehaṇ gantvā sāmikānaṇ ārocesi. Te¹⁷ brāhmaṇehi saddhiṇ katapaṭisammodanā¹⁸ dhītarāṇ otāretvā heṭṭhāpāsāde suvaṇṇarūpakassa santike ṭhapesuṇ, suvaṇṇarūpakaṇ nippabhaṇ ahosi.¹⁹ Brāhmaṇā taṇ tesāṇ datvā kumārikaṇ paṭicchitvā²⁰ gantvā Anitthigandhakumārassa mātāpitunnaṇ ārocayingu. Te tuṭṭhamānasā 'gacchatha naṇ siṅhaṇ ānethā' ti mahantena sakkārena pahiṇingsu. Kumāro pi taṇ pavattiṇ sutvā 'kañcanarūpakato²¹ pi evaṇ²² kira abhirūpataṇ²³ dārikā atthī' ti²⁴ savanavaseṇ eva sinehaṇ uppādetvā 'siṅhaṇ

¹ K. uparitale. B. °ssūp°.

² B. vār°.

³ K. °kulassa dhī°. B. asukassa kulassa dhī°.

⁴ B. om.

⁵ K. B. °akaṇ.

⁶ B. °ntaṇ.

⁷ B. taṇ.

⁸ K. B. titthaya.

⁹ B. om.

¹⁰ B. a 'sī.

¹¹ K. °raṇ.

¹² K. ayaṇ.

¹³ B. me dhī°.

¹⁴ C. C°. om.

¹⁵ C. C°. om.

¹⁶ K. om.

¹⁷ B. tehi.

¹⁸ B. °damānā.

¹⁹ B. a. kumārikā sappabhā ahosi.

²⁰ K. S. °āpetvā. B. °ikā sampa°.

²¹ B. °rūpato.

²² K. B. om.

²³ S. °dharā.

²⁴ K. B. a. sutvā.

ānetū¹ ti āha. Sāpi kho yānaṃ āropetvā āniyamānā
 atisukumālatāya² yānugghātena samuppāditavātarogā
 antarāmagge yeva kālam akāsi. Kumāro pi 'āgat'³ āgatā'
 ti nirantaṃ pucchati. Tassa⁴ atisinehena pucchantassa
 sahasā va anārocetvā katipāhaṃ vikkhepaṃ katvā tam
 atthaṃ ārocesuṃ.⁵ So 'tathārūpāya nāma itthiyā saddhiṃ⁶
 samāgamaṃ nālatthan' ti uppannadomanasso pabbatena
 viya sokadukkhena ajjhotthato ahosi. Satthā tassa upa-
 nissayaṃ⁷ disvā piṇḍāya caranto taṃ gehadvāraṃ agamāsi.
 Ath' assa mātāpitaro Satthāraṃ anto⁸ pavesetvā sakkaccaṃ
 parivisiṃsu. Satthā bhattachiccāvasāne 'kahaṃ Anitthi-
 gandhakumāro' ti pucchi. 'Eso⁹ bhante āhārūpacchedaṃ
 katvā antogabbhe nisinno'¹⁰ ti. 'Pakkosatha nan' ti.
 So āgantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi.¹¹ 'Kin
 nu kho kumāra balavasoko te¹² uppanno' ti vutte, 'āma
 bhante "evarūpā nāma itthi antarāmagge kālakatā" ti
 sutvā balavasoko me uppanno, bhattam pi me na-cchā-
 deti'¹³ ti. Atha naṃ Satthā 'jānāsi pana tvaṃ¹⁴ kumāra
 kin te nissāya soko uppanno' ti. 'Na jānāmi bhante' ti.
 'Kāmaṃ nissāya te¹⁵ kumāra balavasoko uppanno, soko
 vā hi¹⁶ bhayaṃ vā kāmaṃ nissāya evaṃ¹⁷ uppajjati'¹⁸ ti
 vatvā imaṃ gātham āha :

215. 'Kāmato jāyati soko kāmato jāyati bhayaṃ,
 kāmato vippamuttassa natthi soko kuto
 bhayaṃ' ti.

¹ S. °ntū. C. āmantetu.

² C. C^a. S. °khu°. (Bu. connects it with sukhaṃ.)

³ B. om. S. āgatāgataṃ.

⁴ S. tassā.

⁵ K. B. °ayiṃsu.

⁶ C. C^a. om.

⁷ B. °ssūp°, al.

⁸ K. a. gehaṃ.

⁹ K. esa.

¹⁰ K. nipanno.

¹¹ K. °itvā Satthārā. B. a. Satthā.

¹² K. B. om.

¹³ C. C^a. °sī. K. nicchād°.

¹⁴ C. C^a. taṃ.

¹⁵ B. om.

¹⁶ B. om.

¹⁷ B. om. K. yeva.

¹⁸ C. C^a. S. °ssati.

Tattha kāmato ti vatthukāmakilesakāmato duvidhaṇ¹ p' etañ kāmaṇ nissāya jāyatī² ti attho.

Desanāvasāne Anitthigandhakumāro sotāpattiphale patiṭṭhahī³ ti.³

Anitthigandhakumārassa vatthu.⁴

6. AÑÑATARABRĀHMAṆAVATTHU.

Taṇhāya jāyatī ti imaṇ dhammaḍesaṇaṇ Satthā Jetavane viharanto aññatarañ brāhmaṇañ ārabba kathesi.

So kir' eko⁵ micchādiṭṭhiko ekadivaṣaṇ naditūraṇ gantvā khettaṇ sodheti. Satthā tassa upanissayasampattiṇ disvā tassa santikaṇ agamāsi. So Satthāraṇ disvāpi sāmīkammam pi⁶ akatvā va tuṇhī ahoṣi. Atha naṇ Satthā puretarāṇ ālapitvā 'brāhmaṇa kiṇ karosī' ti āha. 'Khettaṇ bho Gotama sodhemī' ti.⁷ Satthā ettakam eva vatvā gato. Punadivase pi tassa⁸ khettaṇ kasitūṇ āgatassa santikaṇ gantvā 'brāhmaṇa kiṇ karosī' ti pucchitvā 'khettaṇ kasāmi bho Gotamā' ti sutvā pakkāmi. Punadivāsādisu⁹ pi tath' eva gantvā¹⁰ 'bho Gotama khettaṇ vapāmi niḍḍemi rakkhāmi' ti sutvā pakkāmi. Atha naṇ ekadivaṣaṇ brāhmaṇo āha: 'bho¹¹ Gotama tvaṇ mama khettasodhanadivasaṇto¹² paṭṭhāya āgato, sace me sassaṇ sampajjissati tuyham pi saṇvibhāgaṇ karissāmi,¹³ tuyhaṇ adatvā sayay na khādissāmi, ito dāni paṭṭhāya tvaṇ mama saḥāyo' ti. Ath' assa aparena¹⁴ samayena sassaṇ

¹ B. dubbi°.

² B. om.

³ B. om.

⁴ B. °rava°, pañcamāṇ.

⁵ K. B. kira, om. eko.

⁶ K. B. S. om.

⁷ K. a. āha.

⁸ K. 'ssa.

⁹ B. punadivase tath' eva pucchi.

¹⁰ K. a. pucchitvā.

¹¹ C. C°. S. om.

¹² K. B. °ttaṇ so°.

¹³ B. a. ti.

¹⁴ K. rep.

sampajji, tassa 'sampannaṃ me sassaṃ sve dāni dāyā-pessāmi'¹ ti dāyanatthaṃ¹ kattabbakiccassa rattiṃ mahā-megho vassitvā sabbasassaṃ hari,² khettaṃ tacchetvā ṭhapitasadisaṃ ahosi. Satthā pana paṭhamadivase³ yeva 'taṃ sassaṃ na⁴ sampajjissatī' ti aññāsi. Brāhmaṇo pāto va 'khettaṃ olokessāmi' ti gato tucchakhettaṃ bhūmiṃ⁵ disvā upannabalavasoko cintesi: 'samaṇo Gotamo mama khettasodhanakālato paṭṭhāya āgato, aham pi taṃ⁶ "imas-miṃ sasse nipphanne tuyhaṃ⁷ saṃvibhāgaṃ karissāmi,⁸ tuyhaṃ adatvā sayāṃ na khādissāmi,⁹ ito paṭṭhāya dāni tvaṃ mama sahāyo" ti avacaṃ,¹⁰ so pi me manoratho matthakaṃ na pāpuṇī' ti so¹¹ āhārupacchedaṃ katvā mañcake nipajji. Ath' assa Satthā gehadvāraṃ agamāsi. So Satthu āgamaṇaṃ sutvā 'sahāyaṃ me ānetvā idha nisīdāpethā' ti āha.¹² Parijano tathā akāsi. Satthā nīsi-ditvā 'kahaṃ brāhmaṇo' ti pucchitvā 'gabbhe nipanno' ti vutte 'pakkosatha nan' ti pakkosāpetvā āgantvā¹³ ekamantaṃ nisinnaṃ āha: 'kiṃ brāhmaṇā' ti. 'Bho Gotama tumhe mama khettasodhanadivasato paṭṭhāya āgatā,¹⁴ aham pi "sasse nipphanne tumbhākaṃ saṃvibhāgaṃ karissāmi" ti avacaṃ, so me manoratho na nipphanno,¹⁵ tena me soko uppanno, bhattam pi me na-cchādetī'¹⁶ ti. Atha naṃ Satthā 'jānāsi pana¹⁷ brāhmaṇa kiṃ te nissāya soko uppanno' ti pucchitvā, 'na jānāmi bho Gotama, tvaṃ pana jānāsi' ti vutte, 'āma brāhmaṇa uppajjamāno hi¹⁸ soko vā bhayaṃ vā taṇhaṃ nissāya uppajjatī' ti vatvā imaṃ gātham āha:

¹ K. B. lā°.³ K. B. °saṃ.⁵ B. om.⁷ B. a. pi.⁸ K. goes on to ito dāni, om. paṭṭhāya.⁹ B. a. tī.¹¹ S. om.¹³ C. C°. om.¹⁵ B. ani°.¹⁷ S. a. tvaṃ.² B. a. pavāhetvā.⁴ B. om.⁶ B. naṃ.¹⁰ K. avacaṃ.¹² B. om.¹⁴ B. āgato.¹⁶ K. nicchād°.¹⁸ B. om.

216. 'Taṇhāya jāyatī soko taṇhāya jāyatī bhayaṇ
taṇhāya vippamuttassa natthi soko kuto
bhayaṇ' ti.

Tattha taṇhāyā ti chadvārikataṇhāya¹ etaṇ taṇhaṇ
nissāya uppajjati ti attho.

Desanāvasāne brāhmaṇo sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahī ti.
Aññatarabrāhmaṇassa vatthu.²

7. PAÑCASATADĀRAKAVATTHU.

Siladassanasampannan ti imaṇ dhammadesanaṇ
Satthā Veḷuvane viharanto antarāmagge pañcasate dārake
ārabbha kathesi.

Ekadivasaṇ hi Satthā asītiyā mahātherehi saddhiṇ
pañcasatabhikkhuparivāro Rājagahaṇ piṇḍāya pavisanto
ekasmiṇ chaṇḍadivase pañcasate dārake pūvapacchiyo
ukkipāpetvā nagarā nikkhamma uyyānaṇ gacchante
addasa. Te pi Satthāraṇ disvā³ vanditvā pakkamiṇsu,⁴
ekaṇ bhikkhuṇ pi⁵ 'pūvaṇ gaṇhathā' ti na vadiṇsu.
Satthā tesāṇ gatakāle bhikkhū āha: 'khādissatha bhik-
khave pūve' ti. 'Kahaṇ bhante pūvā'⁶ ti. 'Kiṇ na
passatha⁷ dārake pūvapacchiyo ukkipāpetvā atikkamante'⁸
ti. 'Bhante evarūpā nāma⁹ dārakā kassaci pūvaṇ na¹⁰
denti' ti. 'Bhikkhave kiñcāpi te¹¹ maṇ vā tumhe vā
pūvehi¹² na nimantayīṇsu pūvasāmiko pana bhikkhu
pacchato āgacchati, pūve khāditvā¹³ gantuṇ vattati' ti.

¹ B. °kāya ta°. C: C°. S. ekaṇ for etaṇ.

² K. no title. B. °ṇava°, chaṭṭhaṇ.

³ K. B. om.

⁴ K. om. B. a. te.

⁵ S. pi bhi°.

⁶ C. C°. pūvo. S. pūve.

⁷ B. a. te.

⁸ B. °kkante.

⁹ B. pi.

¹⁰ C. C° S. om.

¹¹ K. B. etc.

¹² C. C°. pūvena, om. na.

¹³ B. a. va.

Buddhānaṃ hi ekapuggale pi issā vā¹ padoso vā natthi, tasmā imaṃ vatvā bhikkhusaṅghaṃ ādāya ekasmiṃ² rukkhamaḷe chāyāya nisīdi. Dārakā Mahākassapaṭṭharaṇaṃ pacchato āgacchantāṃ disvā uppannasinehā pīṭivegena paripuṇṇasarirā hutvā pacchiyo otāretvā therāṃ pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā pūve pacchīhi saddhiṃ yeva ukkhipitvā 'gaṇhatha bhante' ti therāṃ vandiṃsu. Atha ne therō āha: 'esa Satthā bhikkhusaṅghaṃ gaḥetvā rukkhamaḷe nisinno, tumhākaṃ³ deyyadhammaṃ ādāya gantvā bhikkhusaṅghassa saṃvibhāgaṃ karoṭhā' ti.⁴ 'Sādhu bhante' ti nivattitvā therena saddhiṃ yeva gantvā pūve datvā olokayamānā⁵ ekamante ṭhatvā paribhogāvasāne udakaṃ adaṃsu. Bhikkhū ujjhāyiṃsu: 'dārakehi⁶ mukholokaṇabhikkhā⁷ dinnā, Sammāsambuddhaṃ vā mahāthere⁸ vā pūvehi apucchitvā⁹ Mahākassapaṭṭharaṇaṃ disvā¹⁰ pacchīhi saddhiṃ yeva¹¹ ādāya āgamiṃsū' ti. Satthā tesāṃ kathaṃ sutvā 'bhikkhave mama puttana Mahākassapena sadiso¹² bhikkhu devamanussānaṃ piyo hoti,¹³ te ca¹⁴ tassa¹⁵ catupaccayaṇṇaṃ¹⁶ karonti yevā' ti vatvā imaṃ gātham āha:

217. 'Sīladassanasampannaṃ dhammaṭṭhaṃ sacca-
vādināṃ
attano kamma kubbānaṃ taṃ jano kurute
piyaṃ' ti.

¹ C. C^a. S. om. C. C^a. pāpadoso. K. B. doso.

² C. C^a. S. a. hi.

³ K. tumhe.

⁴ K. B. a. te.

⁵ K. B. oloki^o.

⁶ B. °kā hi.

⁷ K. B. °anena bhi^o. C. C^a. °kena bhi^o.

⁸ C. C^a. a. hi.

⁹ B. anāp^o.

¹⁰ K. a. pūve.

¹¹ C. C^a. yeva sa^o.

¹² K. °sā.

¹³ K. piyā honti.

¹⁴ B. om. te ca.

¹⁵ K. nesāṃ.

¹⁶ B. °ayena pū^o.

Tattha sīladassanasampannan ti catupārisuddhi-sīlena c' eva maggaphalasampayuttana ca sammādassanena sampannan dhammaṭṭhan ti navavidhalokuttara-dhamme¹ ṭhitāṇ sacchikatalokuttaradhamman ti attho, saccavādinan ti catunnaṇ saccānaṇ soḷasākārehi² sacchikatattā saccañāṇena saccavādinan, attano kamma kubbānan ti attano kammaṇ nāma tisso³ sikkhā tā pūrayamānan⁴ ti attho, taṇ jano ti taṇ puggalaṇ lokiya-mahājano piyaṇ karoti, daṭṭhukāmo vanditukāmo⁵ pacca-yapūjāya⁶ ca pūjetukāmo hoti yevā ti attho.

Desanāvasāne sabbe pi te dāraḥa sotāpattiphale pati-ṭṭhahinṣu ti.

Pañcasatadāraḥaṇan vatthu.⁷

8. ANĀGĀMITTHERAVATTHU.

Chandajāto ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto ekaṇ anāgāmittheraṇ ārabba kathesi.

Ekadivasan hi taṇ theran saddhivihārikā pucchinṣu : 'atthi pana vo⁸ bhante visesādhigamo' ti. Thero 'anāgā-miphalaṇ nāma gahaṭṭhāpi pāpuṇanti, arahattaṇ pattakāle yeva hi⁹ tehi saddhiṇ kathessāmi'¹⁰ ti harāyamāno kiñci akathetvā va¹¹ kālakato Suddhāvāsadevaloke nibbatti. Ath' assa saddhivihārikā roditvā paridevitvā Satthu santi-kaṇ gantvā¹² vanditvā rodantā¹³ ekamantaṇ nisīdinṣu.

¹ K. °vidhe lo°.

² F. K. solasah' āk°. B. soḷasāh' āk°.

³ C. ti°. C°. om.

⁴ K. pūri°.

⁵ K. a. catu°.

⁶ B. paccayena.

⁷ K. no title. B. °rava°, sattamaṇ.

⁸ B. te.

⁹ K. om.

¹⁰ B. °iss°.

¹¹ B. om.

¹² K. B. a. Satthāraṇ.

¹³ B. S. a. va.

Atha ne Satthā 'kiṇ bhikkhave rodathā' ti āha. 'Upajjhāyo no bhante kālakato' ti. 'Hotu bhikkhave mā cintayittha, dhuvadhammo nāma' eso' ti. 'Āma bhante mayam pi jānāma, api ca mayaṇ upajjhāyaṇ viśesādhi-gamaṇ pucchimha,¹ so kiñci akathetvā va kālakato, ten' amhā² dukkhitā' ti. Satthā³ 'bhikkhave mā cintayittha, upajjhāyena vo anāgāmi-phalaṇ pattaṇ⁴ "arahattaṇ patvā va nesaṇ kathessāmi" ti harāyanto tumhākaṇ kiñci akathetvā kālaṇ katvā Suddhāvāsesu⁵ nibbatto,⁶ assasatha⁷ bhikkhave, upajjhāyo vo kāmesu appaṭibaddhacittataṇ⁸ patto⁹ ti vatvā imaṇ gātham āha :

218. 'Chandajāto anakkhāte manasā ca¹⁰ phuṭo¹¹ siyā,
kāmesu ca appaṭibaddhacitto¹² "uddhaṇsoto"
ti vuccatī' ti.

Tattha chandajāto ti kattukamyatāvasena¹³ jāta-
cchando ussāhappatto, anakkhāte ti nibbāne, taṇ hi
asukena kataṇ vā nilādisu evarūpaṇ vā ti avattabbatāya
anakkhātaṇ nāma, manasā ca¹⁴ phuṭo siyā ti heṭṭhi-
mehi¹⁵ timaggaphalacittehi¹⁶ phuṭo pūrito bhavēyya,
appaṭibaddhacitto ti anāgāmi-maggavasena kāmesu
ca¹⁷ appaṭibaddhacitto, uddhaṇsoto ti evarūpo bhikkhu.

¹ S. āpu°.

² B. tena mayaṇ.

³ B. a. hi.

⁴ S. a. anāg° . . . pāpuṇanti, ut supra. K. B. a so
gihi p'etaṇ pāpuṇāti (B. °nti).

⁵ B. °se.

⁶ B, a. ti.

⁷ K. B. assās°.

⁸ B. °cittatṇ.

⁹ K. a. uddhaṇsoto.

¹⁰ B. ce.

¹¹ C. C°. phuṭṭho.

¹² B. °ndha° (common error in B.).

¹³ B. °kāmatā°. C. C°. °vavasena. K. °chandavasena.

¹⁴ B. om.

¹⁵ F. C. C°. °hī.

¹⁶ S. B. tīhi ma°.

¹⁷ B. om.

Avihesu nibbattitvā tato paṭṭhāya paṭisandhivasena Aka-
niṭṭhaṇ gacchanto uddhaṇsoto ti vuccati,¹ tādiso vo²
upajjhāyo ti attho.

Desanāvasāne³ bhikkhū arahatte⁴ paṭiṭṭhahinsu, mahā-
janassāpi sātthikā desanā ahosi ti.

Anāgāmittherassa vatthu.⁵

9. NANDIYAVATTHU.

Cirappavāsin ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Isipa-
tane viharanto Nandiyā ārabba kathesi.

Bārāṇasiyaṇ kira saddhāsampannessa⁶ kulassa Nan-
diyo⁷ nāma putto ahosi. So mātāpitunnaṇ anurūpo
saddho pasanno⁸ saṅghupaṭṭhāko ahosi. Ath' assa mātā-
pitaro⁹ vayappattakāle sammukhagehato mātuladhitarāṇ
Revatiṇ nāma ānetukāmā ahesuṇ. Sā pana asaddhā
adānasilā, Nandiyo¹⁰ taṇ na icchati. Ath' assa mātā
Revatiṇ āha : 'amma tvaṇ imasmiṇ gehe bhikkhusaṅghassa
nisinnaṭṭhānaṇ¹¹ upalimpitvā āsanāni paññāpehi ādhārake
ṭhapehi, bhikkhūnaṇ āgatakāle pattaṇ gahetvā nisīdāpetvā
dhammakarakena¹² pāṇiyaṇ parissāvetvā bhuttakāle pat-
taṇ dhovitvā¹³ evaṇ me puttassa ārādhikā bhavissasī' ti.
Sā tathā akāsi, atha naṇ 'ovādakkhamā jātā' ti puttassa
ārocetvā tena sampaticchite¹⁴ divasaṇ ṭhapetvā āvāhaṇ

¹ C. C^a. uccati.

² F. om.

³ B. S. a. te.

⁴ B. °ttaphale.

⁵ K. no title. B. ekaanāgāmittherava°, aṭṭhamāṇ.

⁶ K. saddhāya sa°.

⁷ C. C^a. Nando.

⁸ K. B. saddhāsampanno.

⁹ C. C^a. om.

¹⁰ C. C^a. S. °iko.

¹¹ K. nissajja°. B. nisajjana°.

¹² K. °ke. B. °ṇena.

¹³ K. patte dhova. B. pattāni dhova.

¹⁴ B. tena hi sādhu ti sampaticchi.

karissu. Atha na¹ Nandiyo āha: 'sace hi² bhikkhu-
sanghañ³ ca⁴ mātāpitaro ca me upatṭhahissasi evaṃ
imasmiṃ gehe vatthuṃ⁴ labhissasi, appamattā hohi' ti.
Sā 'sādhū' ti paṭisunitvā katipāhaṃ saddhā viya hutvā
bhattāraṃ upatṭhahantī dve putte vijāyi. Nandiyassa⁵
mātāpitaro kalam akaṃsu, gehe sabbissariyaṃ tassa⁶ eva⁷
shosi. Nandiyo pi hi⁸ mātāpitunnaṃ kālakiriyato paṭṭhāya
mahādānapati hutvā bhikkhusanghassa dānaṃ paṭṭhapesi,
kapaṇaddhikādīnam pi gehadvāre pākavattaṃ paṭṭhapesi.
So aparabhāge Satthu dhammadesanaṃ sutvā āvāsadāne
ānisaṃsaṃ sallakkhetvā Isipatanamahāvihāre⁹ catūhi¹⁰
gabbhehi paṭimaṇḍitaṃ catussālaṃ kāretvā mañcapiṭṭhādīni
attharāpetvā taṃ āvāsaṃ niyyādentō¹¹ Buddhapamukkhassa
sanghassa¹² dānaṃ datvā Tathāgatassa dakkhiṇodakaṃ
adāsi. Satthu hatthe dakkhiṇodakapatiṭṭhānena saddhiṃ
yeva Tāvāṭimsadevaloke sabbadisāsu dasayojaniko¹³ uddhaṃ
yojanasatubbedho sattaratanamayo nārīgaṇasampanno¹⁴
dibbapāsādo uggañchi.¹⁵ Ath' ekadivasaṃ¹⁶ Mahāmoggal-
lānatthero devacārikaṃ¹⁷ gantvā tassa pāsādassa avidūre
ṭhito attano santikaṃ¹⁸ āgate devaputte pucchi: 'kass'
esa¹⁹ accharāgaṇaparipuṇṇo²⁰ dibbapāsādo nibbatto' ti.
Ath' assa te²¹ devaputtā vimānasāmikaṃ ācikkhantā
āhaṃsu: 'bhante yena Nandiyena nāma²² gahapatiputtena

¹ C. C^a. S. om.

³ K. °assa.

⁵ B. °ssāpi.

⁷ K. B. yeva.

⁹ K. B. °tane (K. °ttane) ma°.

¹⁰ S. rep.

¹¹ B. nipphād°. S. niyād°.

¹² K. B. bhikkhusa°. S. om.

¹³ K. B. dvādasa°.

¹⁴ K. corr. nārighanaṃ sa°.

¹⁵ K. °ochi.

¹⁷ K. devaloka°.

¹⁹ K. B. eso.

²¹ B. om.

² B. om.

⁴ B. vasitūṇ.

⁶ K. B. C^a. tassa.

⁸ K. B. om.

¹⁶ B. °ase.

¹⁸ B. °ike.

²⁰ B. °parivuto.

²² K. om.

Isipatane Satthu vihāro¹ kāretvā dinno, tass' atthāya etaṇ
 vimāṇaṇ nibbattaṇ² ti.³ Accharāsaṅgho⁴ pi taṇ⁵ pāsā-
 dato orohitvā⁶ āha:⁷ 'bhante mayaṇ Nandiyassa pari-
 cārikā bhavissāmā' ti,⁸ 'idha nibbattā taṇ pana⁹ apassantā
 ativiya ukkaṇṭhit' amhā, mattikapātiṇ¹⁰ bhinditvā suvaṇṇa-
 pātigaṇhanasadiṣaṇ¹¹ hi¹² manussasampattiṇ hitvā¹³ dibba-
 sampattigahaṇaṇ, idhāgamanatthāya taṇ vadeyyāthā¹⁴ ti.¹⁵
 Thero tato āgantvā Satthāraṇ upasaṅkamitvā pucchi:
 'nibbattati nu kho bhante manussaloke t̥hitāṇaṇ yeva
 katakalyāṇāṇaṇ dibbasampatti' ti.¹⁶ 'Moggallāna nanu¹⁷
 te devaloke Nandiyassa nibbattā dibbasampatti sāmaṇ
 diṭṭhā, kasmā maṇ¹⁸ pucchasi' ti. 'Evaṇ bhante nib-
 battati' ti. Atha naṇ Satthā 'Moggallāna kiṇ nām' etaṇ
 kathesi,¹⁹ cirappavutthaṇ²⁰ puttaṇ vā bhātaṇ vā pavā-
 sato²¹ āgacchantaṇ gāmadvāre t̥hito kocid eva disvā²²
 vegena gehaṇ gantvā²³ "asuko nāma āgato" ti²⁴ āroceyya,
 ath' assa nātakā haṭṭhapahaṭṭhā vegena nikkhamitvā
 "āgato 'si tātā"²⁵ ti taṇ abhinandeyyaṇ, evaṇ eva idha
 katakalyāṇaṇ itthiṇ vā purisaṇ vā imaṇ lokaṇ hitvā²⁶
 paralokaṇ gataṇ dasavidhadibbapaṇṇākāraṇ²⁷ ādāya "ahaṇ

¹ B. C. C°. °raṇ. K. ca kār° vi° di° Sa° Isi° for Isi° . . .
 dinno.

² K. a. sattaratanan.

³ K. a. tasmiṇ khane.

⁴ B. naṇ disvā. K. om.

⁵ K. āhaṇsu.

⁶ S. C°. °kaṇ pā°.

⁷ B. om.

⁸ B. naṇ °yyā.

⁹ C. C°. S. om. ti . . . dibbasampatti. S. ti after diṭṭhā.

¹⁰ B. nu kho.

¹¹ K. B. °vutṭhaṇ. C. °vippa°.

¹² K. B. vippa°. B. a. vā.

¹³ B. āg°.

¹⁴ S. rep. three. K. B. a. arogo (B. ārogā) 'si tātā.

¹⁵ B. jahitvā.

¹⁶ K. B. °dhaṇ pa°.

¹⁷ K. °ghā.

¹⁸ K. a. naṇ.

¹⁹ K. om.

²⁰ B. °gahaṇaṇ viya.

²¹ B. jahitvā.

²² B. a. āhaṇsu.

²³ K. B. a. yathā hi.

²⁴ B. om.

²⁵ K. a. nātinaṇ.

purato ahaṇ purato" ti paccuggantvā devatā abhinandantī' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

219. 'Cirappavāsīṇ purisaṇ dūrato sotthim āgataṇ
ñātimittā suhajjā ca abhinandanti āgataṇ.

220. Tath' eva katapuññaṃ pi asmā lokā paraṇ
gataṇ
puññaṇi paṭigaṇhanti piyaṇ ñātīva āgatan' ti.

Tattha cirappavāsīṇ ti cirappavutthaṇ,¹ dūrato sotthim āgatan ti vāpijjaṇ² vā rājaporisaṇ³ vā katvā laddhalābhaṇ⁴ nipphannasampattiṇ anupaddavena dūra-
tṭhānato āgataṇ, ñātimittā suhajjā cā ti kulasam-
bandhavasena⁵ ñāti ca sandiṭṭhādibhāvena⁶ mittā ca suha-
dayabhāvena⁷ suhajjā ca, abhinandanti āgatan ti
naṇ⁸ 'sāgatan'⁹ ti vacanamattena vā añjalikaraṇamattena
vā gehaṇ sampattaṇ pana nānappakārapannākārābhiha-
raṇavasena¹⁰ abhinandanti. Tath' evā ti ten' evākā-
rena¹¹ katapuññaṇ pi puggalaṇ¹² imasmā¹³ lokā para-
lokaṇ gataṇ dibbaṇ āyuvannaasukhayasaādhipateyyaṇ¹⁴
dibbarūpasaddagandharasaphoṭṭhabbaṇ¹⁵ ti imaṇ dasa-
vidhapaṇṇākāraṇ ādāya mātāpitiṭṭhāne¹⁶ tṭhitāni puññaṇi

¹ K. B. °vutṭhaṇ.

² S. va°. B. vāpijaṇ.

³ C°. °purisaṇ.

⁴ K. °bhabhāgaṇ.

⁵ K. kulabandha°.

⁶ F. sannitṭhādi°. C. C°. sannitṭhānādi°.

⁷ B. °bhāvasena (= °bhāvavasena).

⁸ K. taṇ. B. a. disvā.

⁹ K. B. āgataṇ, om. ti.

¹⁰ F. °bharapa°.

¹¹ K. B. eva kāraṇena.

¹² B. °ññaṇu°, om. pi.

¹³ F. C. C°. imassā. K. B. S. imamhā.

¹⁴ K. āyu ca vaṇṇaṇ sukhāṇ yasañ ca adhi°.

¹⁵ B. dibbaṇ rū°. K. saddaṇ, om. gandha, and has :
rasaṇ phoṭṭhabbam eva cā. F. C. C°. °bbā.

¹⁶ K. B. pitu.

abhinandantāni¹ paṭigāṇhanti, piyaṇ ñātivā ti idha-
loke² piyaṇ³ ñātaṇ⁴ āgataṇ sesaññātakā viyā ti attho.

Desanāvaṣāṇe bahū sotāpattiphalādini pāpupīṇsū ti.⁵

Nandiyassa vatthu.⁶

Piyavaggavaṇṇanā niṭṭhita.

Soḷasamo vaggo.

¹ K. B. °ntā. S. C. C°. °athā ti.

² K. om. ñā° ti i° pi°.

³ B. piya°.

⁴ K. °ikaṇ.

⁵ K. om.

⁶ K. °yavihāradānava°. B. °yava°, navamaṇ.

XVII. KODHAVAGGO.

1. ROHIṆĪKHATTIYAKAÑṆĀVATTHU.

KODHAṆ jahe¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Nigro-
dhārāme viharanto Rohiṇināmakhattiyakaññaṇ² ārabba
kathesi.

Ekasmiṇ kira samaye āyasmā Anuruddho³ pañcasatehi
bhikkhūhi saddhiṇ Kapilavatthuṇ⁴ agamāsi. Ath' assa
ñātakā⁵ 'thero⁶ āgato' ti sutvā therassa santikaṇ vihāraṇ⁷
agamaṇsu t̐apetvā Rohiṇiṇ nāma therassa bhaginiṇ.
Thero ñātake pucchi: 'kahaṇ Rohiṇī' ti. 'Gehe bhante'
ti.⁸ 'Kasmā idha nāgatā' ti. "'Sarīre me⁹ chavirogo
uppanno" ti¹⁰ lajjāya nāgatā bhante' ti.¹¹ Thero 'pakko-
satha naṇ dānī'¹² ti pakkosāpetvā¹³ paṭakañcukaṇ¹⁴ pati-
muñcitvā¹⁵ āgataṇ evaṃ āha: 'Rohiṇi kasmā nāgatāsi'
ti. 'Sarīre me bhante chavirogo uppanno, tasmā lajjāya
nāgat'¹⁶ amhī' ti. 'Kiṇ pana te puññaṇ kātuṇ na vaṭṭatī'
ti. 'Kiṇ karomi bhante' ti. 'Āsanāsālaṇ kārehi'¹⁷ ti.

¹ K. a. vippajaheyya mānan.

² S. °iṇ nāma. K. °nikha°. B. °niṇ kha°.

³ K. °ddhatthero.

⁴ C. C°. °usmiṇ.

⁵ K. °ikā.

⁶ C. C°. om.

⁷ K. om.

⁸ K. om. gehe bhante ti.

⁹ K. B. tassā.

¹⁰ K. corr. om. u° ti.

¹¹ B. a. so.

¹² K. B. om.

¹³ K. a. taṇ.

¹⁴ S. kaṭa°.

¹⁵ C. C°. mu°. K. a. padasā va.

¹⁶ S. na ga°.

¹⁷ S. karobī.

‘Kiṇ gaheṭvā’¹ ti. ‘Kiṇ te pasāḍhanabhaṇḍaṇ’² naṭṭhī’ ti. ‘Atthi bhante’ ti. ‘Kiṇmūlakaṇ’³ ti. ‘Dasasahassamūlaṇ bhavissatī’ ti. ‘Tena hi taṇ vissaṇṇetvā āsanasālaṇ kārehi’ ti. ‘Ko me bhante kāressatī’⁴ ti. Thero samīpe ṭhite⁵ ṇātake oloketvā ‘tumahākaṇ bhāro hotū’ ti āha. ‘Tumhe pana bhante kiṇ karissathā’ ti. ‘Ahaṇ pana idh’ eva bhavissāmi,⁶ tena hi⁷ etissā dabbasambhāre āharathā’ ti. Te ‘sādhū bhante’ ti āharisū. Thero āsanasālaṇ saṇṇidhaṇto⁸ Rohiṇiṇ āha: ‘dvi-bhūmakaṇ⁹ āsanasālaṇ kāretvā¹⁰ upari padarāṇaṇ dinna-kālato paṭṭhāya heṭṭhā¹¹ nibaddhaṇ¹² opuñchitvā¹³ āsanāni paññāpehi, nibaddhaṇ pāṇiyaghaṭe upaṭṭhāpehī’ ti. Sā ‘sādhū bhante’ ti pasāḍhanabhaṇḍakaṇ vissaṇṇetvā dvi-bhūmakaṇ āsanasālaṇ kāretvā upari padarāṇaṇ dinna-kālato paṭṭhāya heṭṭhā opuñchanādīni akāsi,¹⁴ nibaddhaṇ bhikkhū nisīdanti. Ath’ assā āsanasālaṇ opuñchantiyā¹⁵ va chavirogo milāyi. Sā¹⁶ āsanasālaya niṭṭhitāya Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ nimantetvā āsanasālaṇ pūretvā nisinnassa Buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa paṇītaṇ khādanīyabhojanīyaṇ¹⁷ adāsi. Satthā katabhattakicco ‘kass’ etaṇ dānaṇ’ ti pucchi. ‘Bhaginiyā vo¹⁸ bhante Rohiniyā’ ti. ‘Sā pana kahaṇ’ ti. ‘Gehe bhante’ ti. ‘Pakkosatha¹⁹ naṇ’ ti. Sā āgantūṇ na icchi. Atha naṇ Satthā aniechamāṇaṇ pi pakkosāpesi yeva,²⁰ āgantvā ca pana

¹ K. a. karomī.² B. °ṇḍikaṇ. K. °ṇḍak’ atthī.³ K. B. °mūlan.⁴ B. kari°.⁵ C. C°. °to. B. °ta°.⁶ C. C°. S. om. ahaṇ . . . bhavissāmi. B. pi c’eva for pa° i° eva.⁷ B. om.⁸ S. savi°. C. C°. vi°.⁹ C. C°. di°. K. du°. K. B. °ikaṇ.¹⁰ C. C°. S. om. kāretvā . . . āsanasālaṇ.¹¹ B. a. sālaṇ.¹² K. niva°.¹³ B. sammajjitvā.¹⁴ C. C°. S. a. ti.¹⁵ B. sammajj°.¹⁶ B. om.¹⁷ B. khādanīyaṇ.¹⁸ K. no. B. me.¹⁹ C. C°. °āpetha.²⁰ K. a. taṇ.

vanditvā nisinnay¹ āha : 'Rohiṇi kasmā nāgamitthā'² ti.
 'Sarīre me bhante ducchavibhāvo'³ atthi, tena lajjamānā
 nāga⁴ ambī'⁵ ti. 'Jānāsi pana kin te nissāya eso'⁶
 uppanno' ti. 'Na jānāmi bhante' ti. 'Tava kodhaṇ
 nissāya uppanno eso' ti. 'Kiṇ pana me bhante katan' ti.
 'Tena hi sunāhī' ti ath' assā Satthā atītaṇ āhari :

'Atīte Bārāṇasirañño aggamahesī ekissā rañño nāṭa-
 kitthiya āghātaṇ bandhitvā "dukkham'⁷ assā uppādessāmī"
 ti cintetvā mahākacchuphalāni āharāpetvā taṇ nāṭakitthiṇ
 attano santikaṇ pakkosāpetvā yathā sā na jānāti evam
 assā⁸ sayane o'eva⁹ pāvāraḷavādīnañ¹⁰ ca antaresu
 kacchucunṇāni ṭhapāpesi¹¹ keliṇ kurumānā viya 'ssā¹²
 sarīre pi¹³ okiri. Taṇ khaṇaṇ yeva tassā sarīraṇ uppa-
 kuppakaṇ¹⁴ gaṇḍāgaṇḍajātaṇ¹⁵ ahosi, sā kaṇḍūvantī gantvā
 sayane nipajji, tatrāpi 'ssā kacchucunṇehi khādiyamānāya
 kharatarā vedanā uppajji. Tadā aggamahesī Rohiṇi
 ahosī' ti.¹⁶

Satthā imaṇ atītaṇ āharitvā 'Rohiṇi tadā tayā¹⁷ v'¹⁸ etaṇ
 kammaṇ katan, appamattako pi hi kodho vā issā vā kātuṇ
 na yuttarūpo evā¹⁹ ti vatvā imaṇ gātham āha :

221. 'Kodhañ jahe vippajaheyya mānaṇ
 saññojanaṇ sabbāṇ atikkameyya
 taṇ nāmarūpasmiṇ asajjamānaṇ
 akiñcanaṇ nānupatanti²⁰ dukkhā' ti.

¹ K. a. Satthā.

² K. °mi.

³ K. °rogo. B. chavirogo.

⁴ S. nāgamin.

⁵ K. B. esa. K. corr. a. ducchavirogo.

⁶ K. ducchavim.

⁷ B. S. assa.

⁸ S. sayaniy 'eva.

⁹ K. pāpurane paccattharanādīnañ. Skt. kocava.

¹⁰ S. chupāpesi.

¹¹ K. assā. B. vihāsi, goes on to Satthā.

¹² C. C°. om.

¹³ K. °kkappakkaṇ.

¹⁴ K. gaṇḍag°.

¹⁵ C. C°. om.

¹⁶ K. tayā tadā.

¹⁷ K. B. c'.

¹⁸ K. yevā.

¹⁹ K. nānuppa°.

sighanpavatti¹ yeva jātan² ti, tatiyo 'mama imissā diṭṭhakālato paṭṭhāya kakkatākassa³ viya akkhini nikkhamiṃsū' ti, catuttho 'mama cittaṃ cetiye ussāpitadhajo⁴ viya niccalaṃ thātun⁵ nāsakkhī' ti. Atha ne⁶ Sakko āha : 'tātā⁷ tumhākaṃ⁸ cittāni dayhamānāni,⁹ ahaṃ pana imaṃ labhanto jīvāmi, alabhantassa me maraṇaṃ bhavissatī' ti. Devaputtā 'mahārāja tumhākaṃ maraṇena attho natthi' ti taṃ Sakkassa vissajjetvā¹⁰ pakkamiṃsu. Sā Sakkassa piyā ahosi manāpā,¹¹ 'asukakilaṃ nāma gacchāmā' ti vutte Sakko tassā vacanaṃ paṭikkhipitun¹² nāsakkhī¹³ ti.

Rohiṇiyā¹³ vatthu.

2. AÑÑATARABHIKKHUVATTHU.*

Yo ve uppatitaṃ kodhaṃ¹⁴ ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Aggālave cetiye vibaranto aññataraṃ bhikkhuṃ ārabba kathesi.

Satthārā kira¹⁵ bhikkhusaṃghassa senāsane anuññāte Rājagahasetṭhiādīhi¹⁶ senāsanesu kayiramānesu¹⁷ eko Ālaviko¹⁸ bhikkhu attano senāsanaṃ karonto ekaṃ manāpa-

¹ S. °pavattanti. C. C^a. B. si° pavattati.

² B. om.

³ B. °ṭassa.

⁴ S. °aṇ. B. °ā.

⁵ K. S. kātun.

⁶ K. nesaṇ.

⁷ B. S. tāta.

⁸ K. B. a. tāva.

⁹ C. C^a. °nā. K. saṅgayharūpāni. B. pasayharū°.

¹⁰ K. cajjivā.

¹¹ K. p° m° a°.

¹² B. na sa°. K. om. ti.

¹³ K. °ṇikaññā°. B. Rohiṇikhattiyakaṇṇāva°, paṭhamañ.

* Cf. Pācittiya xi.

¹⁴ B. om.

¹⁵ F. K. B. hi.

¹⁶ B. °gahe se°.

¹⁷ B. kariya°.

¹⁸ C. C^a. S. °ako.

rūpaṃ rukkhā¹ disvā chindituṃ ārabhi. Tattha pana² nibbattā ekā taruṇaputtā devatā puttā³ aññenādāya t̥hitā yāci: 'mā me sāmi vimāṇaṃ chindi, na sakkhissāmi puttakaṃ⁴ ādāya anāvāsā vicarituṃ' ti. So 'ahaṃ⁵ aññaṃ⁶ idisaṃ rukkhāṃ na labhissāmi'⁷ ti tassā vacanaṃ nādiyi.⁸ Sā 'imam pi tāva dāraṇaṃ oloketvā oramissatī' ti puttāṃ rukkhasākhāya t̥hapesi. So pi bhikkhu⁹ ukkhittapharasuṃ¹⁰ sandhāretuṃ asakkonto dārakassa bāhaṃ¹¹ chindi, devatā uppannabalavakodhā¹² 'paharitvā naṃ māressāmi' ti ubho hatthe ukkhipitvā evaṃ tāva cintesi: 'ayaṃ¹³ bhikkhu sīlavā, sac' āhaṃ¹⁴ imaṃ māressāmi nirayagāmini¹⁵ bhavissāmi, sesadevatāpi attano rukkhe¹⁶ chindante bhikkhū disvā "asukadevatāya¹⁷ evaṃ nāma mārito bhikkhū" ti maṃ¹⁸ pamāṇaṃ katvā bhikkhū māressanti, ayaṃ ca sassāmiko bhikkhu, sāmikass' eva taṃ¹⁹ kathes-sāmi' ti ukkhittahatthe apanetvā rodamānā Satthu santi-kaṃ gantvā vanditvā ekamantaṃ aṭṭhāsi. Atha naṃ Satthā 'kiṃ devadhite'²⁰ ti āha. Sā 'bhante tumhākaṃ me sāvakena idaṃ²¹ nāma kataṃ, aham pi naṃ māretukāmā hutvā idaṃ²² nāma cintetvā amāretvā va idhāgatā' ti sabbaṃ taṃ pavattiṃ vitthārato ārocesi. Satthā taṃ sutvā

¹ F. C. C^a. S. etaṃ nāmarūpaṃ (S. a. rukkhāṃ). K. manā-paṃ ru°. B. manāparu°.

² K. a. rukkhe ca.

³ B. taruṇadevatā taruṇapu°.

⁴ K. B. puttāṃ.

⁵ B. ayaṃ.

⁶ B. aññatra. K. aññattha.

⁷ C. C^a. °mā.

⁸ K. °ayi. B. °itvā.

⁹ F. C. C^a. hi, om. bhikkhu. S. om. pi bhi°.

¹⁰ K. S. ukkhita°. B. °ttaṃ pha°.

¹¹ F. B. S. °uṇ.

¹² B. °o.

¹³ B. a. pi.

¹⁴ S. svāhaṃ.

¹⁵ C. C^a. S. °mī.

¹⁶ F. K. B. S. °aṇ.

¹⁷ K. asukāya de°.

¹⁸ K. a. pi.

¹⁹ K. B. naṃ.

²⁰ K. B. devate.

²¹ C. C^a. imaṃ.

²² F. C. C^a. S. imaṃ.

'sādhū sādhū devate sādhū te¹ kataṇ, evaṇ uggataṇ kopañ² bhantaṇ rathaṇ viya nigganhamānāyā³ ti vatvā imaṇ gātham āha:

222. 'Yo ve uppatitaṇ kodhaṇ rathaṇ bhantaṇ va dhāraye⁴
tam ahaṇ sārathiṇ brūmi, rasmiggāho itaro jano' ti.

Tattha uppatitaṇ ti uppannaṇ⁵ rathaṇ bhantaṇ vā ti, yathā nāma cheko sārathi ativegena dhāvantaṇ rathaṇ nigganhitvā⁶ yathicchakaṇ⁷ peseti,⁸ evaṇ yo pug-galo uppannaṇ kodhaṇ dhāraye⁹ nigganhituṇ sakkoti, tam ahaṇ ti¹⁰ taṇ sārathiṇ brūmi, itaro jano ti itaro pana rājauparājādīnaṇ¹¹ rathasārathiṇano rasmiggāho nāma hoti, na uttamasārathi ti.

Desanāvasāne devatā sotāpatti-phale patitṭṭhahi, sampattaparisaṇṇa pi sātthikā desanā¹² ahoṣi. Devatā pana sotāpannā hutvāpi rodamanā atṭhāsi. Atha naṇ Satthā 'kiṇ devate' ti pucchitvā, 'bhante vimānaṇ me naṭṭhaṇ, idāni kiṇ karissāmi' ti vutte, 'alaṇ devate mā cintayi, ahaṇ te vimānaṇ dassāmi' ti Jetavanagandhakuṭṭisamipe¹³ purimadivase cutadevataṇ¹⁴ ekaṇ rukkhāṇ apadisanto 'asukasmiṇ¹⁵ okāse rukkho vivitto tattha upagacchā¹⁶ ti āha. Sā tattha upagañchi. Tato paṭṭhāya 'Buddha-dattikaṇ imissā vimānaṇ' ti mahesakkhā¹⁷ devatāpi

¹ K. om. sā° te.

² K. B. niggayha°.

³ K. a. kodhaṇ.

⁴ S. yad°. B. yathāṭṭhitaṇ.

⁵ K. °esi ti. B. ṭhapesi.

⁶ K. a. ahaṇ. S. a. after taṇ.

⁷ C. C°. S. rājādīnaṇ.

⁸ K. B. °ne ga°.

⁹ K. °ko. B. amu°.

¹⁰ S. C. C°. °kkā. B. °kkha°.

¹¹ K. uppannakodhaṇ.

¹² K. B. vāraye.

¹³ K. niggayh°.

¹⁴ K. B. vāraye.

¹⁵ K. dhammade°.

¹⁶ K. cutidevaputtaṇ.

¹⁷ K. °cchāhi.

āgantvā taṃ cāletuṃ nāsakkhinsu. Satthā taṃ aṭṭhuppattin katvā bhikkhūnaṃ bhūtagāmasikkhāpadaṃ paññāpeṣi¹ ti.

Aññatarabhikkhussa vatthu.²

8. UTTARĀUPĀSIKĀVATTHU.

Akkodhena jine³ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Veluvane viharanto Uttarāya gehe katabhattakicco Uttarāṃ upāsikaṃ ārabbhā kathesi.

Tatrāyaṃ ānupubbikathā:⁴ Rājagahe kira sumana-setṭhiṃ⁵ nissāya Punṇo nāma daḷiddo bhaṭṭiṃ katvā jīvati, tassa bhariyā ca Uttarā nāma⁶ dhītā cā ti dve yeva geha-manussā⁷ ti. Ath' ekadivasaṃ⁸ 'sattāhaṃ nakkhattaṃ kīlitaḥ' ti Rājagahe ghosanaṃ⁹ kariṃsu. Taṃ sutvā Sumanasetṭhi pāto va āgataṃ Punṇaṃ āmantetvā¹⁰ 'tāta ambākaṃ parijāno nakkhattaṃ kīlitukāmo, tvaṃ kiṃ¹¹ nakkhattaṃ kīlissasi udāhu bhaṭṭiṃ karissasi' ti āha. 'Sāmi nakkhattaṃ¹² nāma sadhanānaṃ hoti, mama pana gehe svātanāya yāgutaṇḍulaṃ¹³ pi¹⁴ natthi, kiṃ me nakkhattena, gone labhanto kasituṃ gamissāmi' ti. 'Tena¹⁴ hi gone gaṇhassu' ti. So balavagone ca naṅgalaṃ¹⁵ ca gahetvā 'bhadde nāgarā nakkhattaṃ kīlanti, ahaṃ daḷiddatāya bhaṭṭiṃ kātuṃ gamissāmi, mayhaṃ pi¹⁷ tāva ajja

¹ C. C°. °sin.

² K. Rukkhaçchedabhikkhuva°. B. °kkhuva°, dutiyan.

³ K. a. kodhan.

⁴ Vimānavatthu Cy. (Paramatthadīpanī), pp. 62 ff, and Manorathapūraṇī.

⁵ P. no name al.

⁶ K. here ca.

⁷ K. °he °ssakā. B. °akāni. S. mānusakāni.

⁸ P. a. Rājagahe mahājanā.

⁹ S. ghosaṃ.

¹⁰ P. om.

¹¹ K. om.

¹² K. °ttakiḷaṇ.

¹³ P. °lāni.

¹⁴ B. te.

¹⁵ B. gaṇhāhi. K. °issū.

¹⁶ P. bhaddana°.

¹⁷ K. om.

diguṇaṇ¹ pi² nivāpaṇ pacitvā³ bhattaṇ āhareyyāsi⁴ ti bhariyaṇ vatvā khettaṇ agamāsi.⁴

Sāriputtatthero pi sattāhaṇ nirodhaṇ samāpanno taṇ divasaṇ⁵ vutthāya⁶ 'kassa nu kho ajja mayā saṅgahaṇ kātuṇ vattati⁷ ti olokento Punṇaṇ attano nānajaḷassa⁷ anto pavitthaṇ disvā 'saddho nu kho esa sakkhissati vā⁸ me saṅgahaṇ kātuṇ' ti olokento tassa saddhabhāvaṇ⁹ ca saṅgahaṇ¹⁰ kātuṇ samatthabhāvaṇ ca¹¹ tappaccayā o¹² assa mahāsampattiṭṭhānaṇ¹³ ca nītvā¹⁴ pattacīvaram ādāya¹⁵ kasaṇaṭṭhānaṇ¹⁶ gantvā āvāṭṭāre ekaṇ gumbaṇ olokento aṭṭhāsi. Puṇṇo therāṇ disvā va kasiṇ ṭhapetvā pañcapaṭiṭṭhitena therāṇ vanditvā 'dantakaṭṭhena attho bhavissati¹⁷ ti dantakaṭṭhaṇ kappiyaṇ katvā adāsi. Ath' assa therō pattaṇ ca¹⁷ parissāvanaṇ ca¹⁸ nīharitvā adāsi. So 'pāniyaṇ' attho¹⁹ bhavissati¹⁹ ti taṇ ādāya pāniyaṇ parissāvetvā adāsi. Thero cintesi: 'ayaṇ²⁰ paresaṇ pacchimagehe vasati, so' assa gehadvāraṇ gamissāmi imassa bhariyā maṇ²¹ datthūṇ na sakkhissati,²² yāv' assa²³ bhattaṇ ādāya maggaṇ paṭipajjati²⁴ tāva idh' eva bhavissāmi' ti. So tatth' eva thokaṇ vītināmetvā tassā maggārūḷha-bhāvaṇ²⁵ nītvā antonagarābhimukho pāyāsi. Sā antarāmagge therāṇ disvā cintesi: 'appekadāhaṇ deyyadhamme

¹ K. B. dvi°.

² C°. patvā.

³ P. tato.

⁴ S. nāpassa.

⁵ C. C°. K. saddhā°.

⁶ P. K. B. a. saṅgahaṇ . . . ca.

⁷ P. a. nītvā.

⁸ K. °paṭiṇ lābhaṇ.

⁹ P. K. B. a. tassa.

¹⁰ P. pattathavikato.

¹¹ P. °na a°.

¹² C. C°. aparesaṇ for a° pa°.

¹³ B. labhi°.

¹⁴ B. °jji.

¹⁵ K. B. S P. om.

¹⁶ K. a. tadā.

¹⁷ S. u°.

¹⁸ P. nu kho. B. om.

¹⁹ B. v'.

²⁰ P. katvā, om. ca.

²¹ B. kasita°.

²² P. om.

²³ S. mamaṇ.

²⁴ P. a. bhariyā.

²⁵ K. °ruyha°.

sati ayyaṇ na passāmi,¹ appekadā me ayyaṇ passantiyā² deyyadhammo na hoti, ajja pana me³ ayyo ca diṭṭho deyyadhammo cāyaṇ⁴ atthi, karissati nu kho me saṅgahan⁵ ti, sā bhattabhājanāṇ otāretvā⁶ therāṇ pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā 'bhante "idaṇ lūkhaṇ vā paṇiṭaṇ vā" ti⁷ acintetvā dāsassa vo saṅgahaṇ karoṭhā⁸ ti āha.⁹ Thero pattaṇ upanāmetvā tāya ekena hatthena bhājanāṇ dhāretvā ekena hatthena⁹ tato bhattaṇ dadamānāya upaḍḍhabbatte dinne 'alan' ti hatthena pattaṇ pidahi. Sā¹⁰ 'bhante eko va¹¹ paṭivijso¹² na sakkā¹³ dvidhā kātun, tumhākaṇ dāsassa idhaloke saṅgahaṇ akatvā paraloke saṅgahaṇ karoṭha, niravasesam eva dātukām' ambhī¹⁴ ti vatvā sabbam ev' assa¹⁴ patte paṭiṭṭhapetvā 'tumhehi diṭṭhadhammass' eva bhāgini¹⁵ assan' ti patthanāṇ akāsi. Thero 'evaṇ hotū' ti vatvā ṭhitako va anumodanaṇ karitvā¹⁶ ekasmiṇ udakaphāsukaṭṭhāne¹⁷ nisīditvā bhattakiccaṇ akāsi. Sā pi nivattitvā¹⁸ taṇḍule pariyesitvā bhattaṇ paci. Puṇṇo pi aḍḍhakarīsamattaṇ¹⁹ ṭhānaṇ²⁰ kasitvā jighacchaṇ sahitun asakkonto gone vissajjetvā ekaṇ²¹ rukkhachāyaṇ²² pavisitvā maggaṇ olokento nisīdi. Ath' assa bhariyā bhattaṇ ādāya gacchamānā taṇ disvā va 'esa jighacchāpīlito²³ maṇ²⁴ olokento nisinno, sace

¹ B. ayaṇ na passati.² B. passāmi.³ K. om.⁴ P. ca.⁵ K. °ṇ no.⁶ C. S. otarāp°. B. P. oropetvā.⁷ K. om.⁸ P. a. atha.⁹ K. om. B. om. four.¹⁰ P. a. ca.¹¹ P. om¹² K. B. °viso.¹³ S. sakkomi.¹⁴ B. eva therassa. K. eva.¹⁵ B. bhāgi.¹⁶ K. katvā.¹⁷ K. °phātusuka°.¹⁸ P. sā ca paṭini°. K. om. pi.¹⁹ B. aṭṭha°. S. °tta°. C. C°. a. pi.²⁰ B. om.²¹ B. eka°.²² S. chā°.²³ K. B. P. °āya pī°.²⁴ B. maggaṇ.

maṇ “ativiya je¹ cirāyitan”² ti tajjetvā patodalatṭhiyā³ paharissati, mayā katakammaṇ niratthakaṇ bhavissati, paṭigacc’⁴ ev’ assa ārocessāmi’ ti cintetvā evam āha: ‘sāmi ajj’⁵ ekadivasaṇ cittaṇ pasādehi, mā mayā katakammaṇ niratthakaṇ kari,⁶ ahaṇ hi’ pāto va te⁸ bhattaṇ āharantī antarāmagge dhammasenāpatiṇ⁹ disvā tava¹⁰ bhattaṇ tassa datvā puna¹¹ gantvā bhattaṇ pacitvā āgatā, pasādehi sāmi cittaṇ’ ti. So ‘kiṇ vadesi bhadde’ ti pucchitvā puna taṇ atthaṇ sutvā ‘bhadde sādhu vata te kataṇ mama bhattaṇ ayyassa dadamānāya, mayāpi ’ssa ajja pāto va dantakatṭhaṇ ca mukhodakaṇ ca dinnan’ ti pasannamānaso taṇ vacanaṇ abhinanditvā¹² ussūre iaddha-bhattatāya kilantakāyo tassā aṅke sīsaṇ katvā niddaṇ okkami.

Ath’ assa pāto va kasitaṭṭhānaṇ paṇsucuṇṇaṇ upādāya sabbaṇ¹³ rattasuvannaṇ¹⁴ hutvā kaṇikārapuppharāsi viya sobhamānaṇ atṭhāsi. So pabuddho oloketvā bhariyaṇ āha: ‘bhadde etaṇ¹⁵ kasitaṭṭhānaṇ¹⁶ mama¹⁷ suvaṇṇaṇ¹⁸ hutvā paññāyati,¹⁹ kin nu kho me atiusūre²⁰ bhutta-bhattatāya²¹ akkhini bhamanti’ ti. ‘Sāmi²² mayhaṇ pi²³ evam eva paññāyati’ ti. So utṭhāya tattha gantvā ekaṇ²⁴ piṇḍaṇ gaḥetvā naṅgalasise²⁴ paharitvā suvaṇṇabhāvaṇ

¹ K. te. C. C. me. P. B. om.

² P. cirāyati. C. C. °yasī. S. °yī.

³ C. C. S. a. maṇ.

⁴ P. paṭik°. B. °gac’. K. °kicc’.

⁶ K. akāsi.

⁸ B. om.

¹⁰ B. taṇ.

¹² B. °ndi.

¹⁴ K. corr. a. cuṇṇaṇ. B. S. om. hutvā.

¹⁵ P. taṇ.

¹⁷ K. a. sabbaṇ.

¹⁹ K. atthi u°.

²⁰ K. B. P. laddha°.

²² B. om.

²⁴ K. °saṇ.

⁵ P. ajja.

⁷ P. om.

⁹ K. a. theraṇ.

¹¹ P. a. geḥaṇ.

¹³ C. C. S. °bba°.

¹⁶ B. P. a. sabbaṇ.

¹⁸ B. a. ti.

²¹ B. sāpi.

²³ B. eka°.

ñatvā 'aho ayyassa dhammasenāpatissa¹ dinnadānena² ajj' eva vipāko dassito, na kho pana sakkā ettakaṃ dhaṇaṃ paṭicchādetvā³ paribhuñjitun' ti bhariyāya ābhattaṃ bhattapacchiṇ⁴ suvaṇṇassa pūretvā rājakulaṃ gantvā raññaṃ katokāso pavisitvā rājānaṃ abhivādetvā 'kiṃ tātā' ti vutte, 'deva ajja mayā kasitaṭṭhānaṃ sabbaṃ suvaṇṇa-bharitam⁵ eva hutvā ṭhitāṃ,⁶ suvaṇṇaṃ āharāpetuṃ vaṭṭatī' ti.⁷ 'Ko 'si tvaṇ' ti. 'Punṇo nāmāhan'⁸ ti. 'Kiṃ pana te ajja katan' ti. 'Dhammasenāpatissa me ajja⁹ pāto va dantakaṭṭhaṇ ca mukhodakaṇ ca dinnāṃ, bhariyāya pi me¹⁰ mayhaṃ āharanabhattaṃ¹¹ tass' eva dinnan' ti. Taṃ sutvā rājā 'ajj' eva kira bho¹² dhammasenāpatissa¹³ dinnadānena¹⁴ vipāko dassito' ti vatvā 'tātā kiṃ karomī'¹⁵ ti pucchi. 'Bahūni¹⁶ sakaṭasahassāni paḥiṇitvā suvaṇṇaṃ āharāpethā'¹⁷ ti. Rājā sakaṭāni paḥiṇi. Rājapurisesu 'rañño santakan' ti gaṇhantesu gaḥitagahitaṃ¹⁸ mattikā va hoti.¹⁹ Tehi gantvā rañño ārocite²⁰ 'tumhehi kinti vatvā gaḥitan' ti puṭṭhehi²¹ 'tumbhakaṃ santakan' ti vutte²² 'ahaṃ²³ tātā ko,²⁴ gacchatha²⁵ " Punṇassa santa-

¹ S. a. me.² C. C. S. °ne.

³ S. pariharituṃ sabbaṃ suvaṇṇabharitam eva hutvā ṭhitāṃ suvaṇṇaṃ āharāpetuṃ vaṭṭatī ti gantvā rañño ārocesi, ko 'si etc.

⁴ K. B. P. °pātiṇ.⁵ P. suvaṇṇarāsibha°. K. °puritaṇ.⁶ B. a. idaṇ.⁷ K. a. so.⁸ B. nāma a°.⁹ P. om.¹⁰ B. om.¹¹ P. °aka°. S. āhaṭa°.¹² B. so.¹³ S. a. te.¹⁴ S. °ne.¹⁵ P. °mā.¹⁶ K. bahū.¹⁷ K. °petuṃ vaṭṭatī.¹⁸ K. gaḥitaṇ. P. °itaṇ °itaṇ.¹⁹ K. P. honti.²⁰ P. a. tātā.²¹ B. puṭṭhā. K. pucchitvā, and a. amhehi.²² B. āhaṃsu.²³ K. na mayhaṃ. P. tena hi. B. om.²⁴ P. puna. B. kuto. K. om.²⁵ B. labhissāmī ti. K. a. āha.

kan" ti vatvā gaṇhathā" ti. Te tathā kariṇsu, gaḥita-
gaḥitaṇ¹ suvaṇṇam eva ahosi. Taṇ² sabbaṇ pi³ āharitvā
rājaṇgaṇe rāsiṇ akaruṇsu, asītihaṭṭhubbedho rāsi ahosi.
Rājā nāgare sannipādetvā⁴ 'imasmiṇ nagare atthi kassaci
ettakaṇ suvaṇṇan' ti.⁵ 'Natthi devā' ti. 'Kiṇ pan' assa
dātuṇ vattatī' ti. 'Setṭhichattaṇ devā' ti. Rājā 'Bahu-
dhanasetṭhī nāma hotū'⁶ ti mahantena bhogena saddhiṇ
tassa setṭhichattaṇ adāsi. Atha naṇ so āha: 'mayāṇ
deva ettakaṇ kālaṇ parakule vasimha,⁷ vasanaṭṭhānaṇ no
dethā' ti. 'Tena hi passa,⁸ esa gumbo paññāyati, etaṇ
gumbaṇ⁹ harāpetvā¹⁰ gehaṇ kārehī' ti purāṇasetṭhissa
gehaṭṭhānaṇ ācikkhi. So tasmiṇ ṭhāne katipāheṇ' eva¹¹
gehaṇ kāretvā¹² gehappavesanamaṇḍalaṇ ca chattamaṇḍa-
laṇ ca ekato va karonto sattāhaṇ Buddhapamukhassa
bhikkhusaṇḍhassa¹³ dānaṇ adāsi. Ath' assa Satthā dāna-
numodanaṇ¹⁴ karonto ānupubbikathaṇ kathesi, dhamma-
kathāvasāne Puṇṇasetṭhī ca bhariyā o' assa¹⁵ dhītā ca¹⁶
Uttarā¹⁷ ti tayo pi¹⁸ janā sotāpannā ahesuṇ.

Aparabhāge Rājagahasetṭhī Puṇṇasetṭhino dhītaṇ
attano puttassa¹⁹ vāresi. So 'nāhaṇ dassāmi'²⁰ ti vatvā
'mā evaṇ karotu, ettakaṇ kālaṇ amhe nissāya vasanten'

¹ P. °itaṇ ga°.

² K. P. om.

³ K. a. pucchi.

⁴ K. B. P. °mhā.

⁵ K. passatha, a. dakkhiṇato.

⁶ K. hā°. P. nīharitvā.

⁷ B. a. vatthuṇ sodhāpetvā ghaṭena ghaṭaṇ nidhikumbhaṇ
paṭihaññī, nidhikumbhaṇ nīharitvā rājānaṇ jānāpesi:
'deva nidhikumbhaṇ gaṇhāhī' ti—'tava puññaladdhaṇ
gaṇhāhī' ti bahū dhanāṇ labhitvā.

⁸ P. B. karāp°.

⁹ B. anu°.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. B. P. om.

¹² B. a. dātukāmo ahosi, Puṇṇasetṭhino.

¹³ K. dammi.

¹⁴ B. om.

¹⁵ P. °āpetvā.

¹⁶ S. °tī.

¹⁷ K. B. P. om.

¹⁸ C. S. sa°.

¹⁹ S. ca a°.

²⁰ K. a. cā.

eva te sampatti laddhā, detu me puttassa dhītaran' ti,¹
 'so micchādītthiko, mama dhītā tīhi ratanehi vinā
 vattitū² na sakkoti,³ n' ev' assa dhītarāṇ dassāmi'⁴ ti
 āha.⁵ Atha naṇ bahū seṭṭhigaṇakādayo⁶ kulaputtā 'mā
 tena saddhiṇ viśāsāṇ bhindi, dehi 'ssa dhītaran' ti
 yāciṇsu. So teṣaṇ vacanaṇ sampaticchitvā Āsālhipuṇṇa-
 māya⁷ dhītarāṇ adāsi. Sā patikulaṇ⁸ gatakalato paṭṭhāya
 bhikkhuṇ vā⁹ bhikkhuniṇ vā upasaṅkamitū dānaṇ vā
 dātū dhammaṇ vā sotū nālattha.¹⁰ Evaṇ aḍḍhatīyesu
 māsesu vītivattesu¹¹ santike tṭhite paricārike¹² pucehi:
 'idāni kittakaṇ antovassassa¹³ avasītṭhan' ti. 'Aḍḍha-
 māso ayye' ti. Sā pitu¹⁴ sāsanaṇ paṇiṇi: 'kasmā maṇ
 evarūpe bandhanāgāre pakkhipiṇsu, varaṇ me¹⁵ lakkha-
 nāhataṇ katvā paresaṇ dāsiṇ¹⁶ sāvetū,¹⁷ na¹⁸ evarūpassa
 micchādītthikakulassa¹⁹ dātū,²⁰ āgatakalato paṭṭhāya
 bhikkhudassanādisu ekam pi²¹ puññaṇ kātū na labhāmi'
 ti. Ath' assā pitā 'dukkhitā²² vata me dhītā' ti anatta-
 manataṇ²³ pavedetvā pañcadasakahāpaṇasahassāni pe-
 sesi:²⁴ 'imasmiṇ nagare Sirimā nāma gaṇikā atthi, deva-
 sikaṇ sahasaṇ gaṇhāti, imehi kahāpaṇehi²⁵ taṇ²⁶ ānetvā
 sāmikassa pādapariacārikaṇ katvā²⁷ sayāṇ²⁸ puññaṇi ka-

¹ K. S. a. vutte.³ P. °kkā ti.⁵ S. om.⁶ B. °gaṇādayo. K. °gahapatikā°.⁷ K. Āsālha°.⁹ K. om. two.¹¹ P. a. attano. K. a. sā.¹³ K. P. °ssaṇ.¹⁵ K. maṇ. P. tumhehi maṇ.¹⁷ K. dāpetū.¹⁹ P. °ikassa ku°. B. °tṭhiku°.²⁰ B. a. na vaṭṭati.²² B. dukkhā.²⁴ P. dāpesi.²⁶ S. om.²⁷ P. niyyādetvā (for pā° ka°).² K. P. vasitū.⁴ B. °mā.⁸ P. a. gatā.¹⁰ B. °tṭhaṇ.¹² B. °aṇ °aṇ.¹⁴ P. pitussa.¹⁶ K. a. vā.¹⁸ B. om.²¹ K. om.²³ K. °ttaṇ.²⁵ P. om.²⁸ P. a. yathāruciṇ.

rotū' ti.¹ Sā Sirimaṇ pakkosāpetvā 'sahāyike ime kahā-
pane gahetvā imaṇ aḍḍhamāsaṇ tava² sahāyakaṇ³ pari-
carāhi' ti āha. Sā 'sādhū' ti paṭisunī. Sā taṇ ādāya
sāmikassa santikaṇ gantvā tena Sirimaṇ disvā 'kiṇ idan'
ti vutte 'sāmi imaṇ⁴ aḍḍhamāsaṇ mama sahāyikā tumhe
paricaratu.⁵ ahaṇ pana imaṇ aḍḍhamāsaṇ dānañ c'eva
dātukāmā dhammañ ca sotukāmā⁶ ti āha. So taṇ
abhirūpaṇ itthiṇ disvā uppannasineho 'sādhū' ti sam-
paṭicchi. Uttarāpi kho Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ
nimantetvā 'bhante imaṇ aḍḍhamāsaṇ aññattha agantvā
idh' eva bhikkhā gahetabbā⁷ ti Satthu paṭiññaṇ gahetvā
'ito dāni paṭṭhāya yāva mahāpavāraṇā⁸ tāva Satthāraṇ
upaṭṭhātuṇ dhammañ ca sotuṇ labhissāmi' ti tuṭṭha-
mānasā 'evaṇ yāguṇ pacatha, evaṇ⁹ pūve pacathā' ti
mahānase kiccāni¹⁰ saṇvidahantī vicarati.¹¹ Ath' assā
sāmiko 'sve pavāraṇā¹² bhavissatī' ti mahānasābhimukho
vātapāne ṭhatvā 'kin nu kho karontī¹³ sā andhabālā
vicarati' ti¹⁴ taṇ¹⁵ sedakilinnaṇ¹⁶ chārikāya okiṇṇaṇ¹⁷
aṅgāramasimakkhitaṇ¹⁸ tathā saṇvidahitvā vicaramānaṇ
disvā 'aho¹⁹ andhabālā evarūpe ṭhāne imaṇ sirisampattiṇ
nānubhavati²⁰ "muṇḍasamaṇake²¹ upaṭṭhahissāmi" ti
tuṭṭhacittā vicarati' ti hasitvā apagañchi.²² Tasmiṇ

¹ P. a. sāsaṇaṇ pahini. *Then* : 'Uttarā tathā katvā sāmī-
kena Sirimaṇ disvā, etc.

² K. a. taṇ.

³ B. °ik°.

⁴ C. C^a. S. idaṇ.

⁵ K. °cārituṇ vattati.

⁶ K. om. three.

⁷ B. °aṇ °aṇ. K. paṭigga°.

⁸ K. pa°.

⁹ B. evarūpe.

¹⁰ P. sabbaki°.

¹¹ K. °nti.

¹² P. mahāp°.

¹³ C^a. kāre°.

¹⁴ P. a. oloketvā. B. S. a. olokento.

¹⁵ K. B. a. seṭṭhidhītaṇ.

¹⁶ C. C^a. °kiliṭṭhaṇ.

¹⁷ P. oti°.

¹⁸ K. corr. B. °maṇsi°.

¹⁹ P. ayaṇ.

²⁰ K. °bhoti.

²¹ B. P. °akasamaṇe.

²² P. °echi.

apagate tassa santike t̥hitā Sirimā 'kin nu kho oloketvā esa hasi'¹ ti ten' eva vātapānena oloketi Uttarāṇ² disvā 'imaṇ oloketvā iminā hasitaṇ, addhā³ imassa⁴ etāya saddhiṇ santhavo⁵ atthi' ti⁶ cintesi. Sā kira addhamāsaṇ⁷ tasmīṇ gehe bāhirakaitthi⁸ hutvā vasamānāpi taṇ sam-pattiṇ anubhavamānā attano bāhirakaitthibhāvaṇ ajānitvā 'ahaṇ gharasāmini' ti saññam akāsi. Sā Uttarāya āghā-taṇ bandhitvā 'dukkham assā uppādessāmi' ti pāsādā oruyha mahānasaṇ pavisitvā pūvapacanaṭṭhāne pakka-ṭṭhitaṇ⁹ sappiṇ kaṭacchunādāya¹⁰ Uttarābhimukhaṇ pāyāsi.¹¹ Uttarā taṇ āgacchantiṇ disvā 'mama¹² sahā-yikāya mayhaṇ mahāupakāro¹³ kato¹⁴ cakkavālaṇ atisa-mbādhaṇ Brahmalo ko atinīcako,¹⁵ mama pana¹⁶ sahāyikāya guṇo¹⁷ mahanto, ahaṇ hi etaṇ nissāya dānaṇ ca dātuṇ dhammaṇ ca sotuṇ labhiṇ,¹⁸ sace mama etissā¹⁹ upari kodho²⁰ atthi, idaṇ sappi maṇ dahatu, sace natthi mā²¹ dahi' ²²ti taṇ mettāya phari tāya tassā²³ matthake āsittaṇ²⁴ pakkatṭhitasappi²⁵ sītūdakaṇ viya ahosi. Atha naṇ 'idaṇ

¹ P. hasati.¹ K. °iṇ.² C. C^a. a. mā.³ C. °ssā. C^a. °smā.⁴ P. °dhavo.⁶ C. C^a. a. sā.⁷ S. after gehe.⁸ P. °akā i°.⁹ K. paku°. P. pakku°. B. pakkuthitaṇ.¹⁰ K. B. S. P. °nā ā°.¹¹ S. Uttarāṇ abhiyāsi. K. Uttarāṇ sīse abhisīñci.¹² C. C^a. mayhaṇ.¹³ P. B. upak°. K. bahūp°.¹⁴ B. ga°.¹⁵ K. ativiya ni°. P. °co.¹⁶ B. om.¹⁷ K. a. ca.¹⁸ B. labhi.¹⁹ K. °ssāya.²⁰ B. kopō.²¹ P. K. a. maṇ.²² K. B. P. °atū.²³ P. om.²⁴ P. āsīñcitaṇ pi.²⁵ K. pakutṭhita°. B. pakkuthita°. P. sappi.

sīṭaṇ bhavissatī' ti puna¹ kaṭacchun² pūretvā ādāya āgacchanti³ Uttarāya dāsiyo disvā 'apehi⁴ dubbiniṭe,⁵ na tvaṇ ambhāṇ ayyāya upari¹ pakkasappi⁶ āsiñcituṇ anucchavikā' ti santajjentiyo⁷ ito cito ca utthāya hatthehi sa⁸ pādehi ca pothetvā bhūmiyaṇ pātesuṇ. Uttarā vārenti pi⁹ vāretuṇ nāsakkhi. Ath' assā upari thatvā¹⁰ sabbā dāsiyo paṭibāhitvā 'kissa te evarūpaṇ bhāriyaṇ kammaṇ¹ katan' ti Sirimaṇ ovaditvā uṇhodakena nahāpetvā sata-pākatelena abbhañji.¹¹

Tasmiṇ khaṇe sā attano bāhirakitthibhāvaṇ¹² ñatvā cintesi: 'mayā bhāriyaṇ kammaṇ kaṭaṇ, sāmikassa hasita-mattakāraṇa¹³ imissā upari pakkasappiṇ¹⁴ āsiñcantiyā, ayaṇ "gaphatha nan" ti dāsiyo¹⁵ ānāpetvā¹⁶ maṇ viheṭhanakāle¹⁷ pi sabbā¹⁸ dāsiyo paṭibāhitvā mayhaṇ kattabbam¹⁹ eva akāsi, sac' āhaṇ²⁰ imaṇ na²⁰ khamāpessāmi muddhā me sattadhā²¹ phāleyyā' ti tassā²² pādamaṇḍale nipajjitvā 'ayye²³ khamāhi me' ti āha. 'Ahaṇ sapitikaṇ dhītā, pitari²⁴ khamante²⁵ khamissāmi²⁶ ti.²⁷ 'Hotu ayye pitaraṇ pi²⁸

¹ B. om.² K. °cchukaṇ.³ K. °ati.⁴ P. are.⁵ K. dubbhinike.⁶ K. pakutthitaṇ sappiṇ. B. *ut supra*. S. pakkaṭṭhita°.⁷ K. taje°, and a. antaraṇ pothentiyo.⁸ K. om.⁹ K. a. tā.¹⁰ K. B. ṭhitā.¹¹ B. abhañjitvā.¹² C. C°. bāhitthi°. K. bāhiratthiyā bhā°.¹³ C°. hita°. P. sīta°. B. hasana°.¹⁴ K. pakkaṭṭhita°. B. pakkaṭṭhitaṇ sa°.¹⁵ K. B. a. na.¹⁶ B. ānāpesi.¹⁷ B. °ṭhakā°. S. °ṭhenta°.¹⁸ B. S. sabba°.¹⁹ K. sakkaccaṇ upakāram.²⁰ C. C°. svāhaṇ. S. sāhaṇ.²¹ K. tr.²² C. C°. 'ssā.²³ B. ayyā.²⁴ P. a. me.²⁵ P. khamāpita.²⁶ P. K. khamāpessāmi. B. khamāmi.²⁷ K. a. sve.²⁸ K. om.

te Puṇṇasetṭhiṇ¹ khamāpessāmī' ti. 'Puṇṇo mama vaṭṭe² janakapitā, vivaṭṭe janakapitari³ khamante⁴ panāhaṇ⁵ khamissāmī'⁶ ti. 'Ko pana te vivaṭṭe⁷ janakapitā' ti. 'Sammāsambuddho' ti. 'Mayhaṇ tena saddhiṇ viśāso natthī' ti.⁸ 'Ahaṇ⁹ karissāmī.¹⁰ Satthā sve bhikkhusaṅghaṇ ādāya idhāgamissati, tvaṇ yathāladhasakkāraṇ¹¹ gahetvā idh' eva āgantvā taṇ khamāpehi' ti. Sā 'sādhu ayye' ti utthāya attano gehaṇ gantvā pañcasataparivāritthiyo¹² āṇāpetvā nānāvidhāni¹³ khādaniyāni c' eva sūpeyyāni ca¹⁴ sampādetvā punadivase taṇ sakkāraṇ ādāya Uttarāya gehaṇ āgantvā Buddhapamukhassa saṅghassa¹⁵ patte patitṭhāpetuṇ avisahantī atṭhāsi. Taṇ sabbaṇ gahetvā Uttarā yeva¹⁶ saṇvidahi, Sirimāpi¹⁷ bhattakiccāvasāne saddhiṇ parivārena Satthu pādamūle nipajji. Atha naṇ Satthā pucchi: 'ko te aparādhho' ti. 'Bhante mayā hiyyo idaṇ nāma kataṇ, atha me sahāyikā maṇ viheṭhamānā¹⁸ dāsiyo nivāretvā mayhaṇ upakāram eva akāsi, sāhaṇ imissā guṇaṇ jānitvā imaṇ khamāpesiṇ, atha maṇ¹⁹ esā "tumhesu khamantesu²⁰ khamissāmī" ti āhā' ti. 'Evaṇ kira Uttare' ti. 'Āma bhante,²¹ sīse me sahāyikāya pakka-sappi²² āsittan'²³ ti. 'Atha tayā kiṇ cintitan' ti.²⁴

¹ K. Puṇṇaka°.

³ B. °ṭṭajanake pi°.

⁵ P. pana a°.

⁷ B. °ṭṭa°.

⁸ B. P. om. K. a. hotu.

¹⁰ K. a. ti.

¹² P. °rak°. K. B. °satā pa°.

¹⁴ P. khādaniyabhojaniyāni.

¹⁵ P. K. B. bhikkhusa°.

¹⁷ B. om. pi. P. a. Satthu.

¹⁸ S. °ṭṭhaya°. K. P. °iya°.

²⁰ P. khamāpitesu.

²² S. pakkatṭhiṇ sa°. K. pakkatṭhita°. B. pakkuthita°.

²³ K. āsiñcitan.

²⁴ K. a. atha bhante.

² B. vaṭṭa°.

⁴ P. °āpentē.

⁶ P. °āpess°.

⁹ P. a. kiṇ.

¹¹ B. P. °aṇ sa°.

¹³ K. °vivi°.

¹⁶ B. P. va. K. om.

¹⁹ S. naṇ.

²¹ K. a. hiyo.

“Cakkavāḷaṇ atisambādhaṇ Brahmalo ko atinīcako¹ mama saḥāyikāya guṇo va mahanto,² ahaṇ hi etaṇ nissāya dānaṇ ca dātuṇ dhammaṇ ca sotuṇ alatthaṇ, sace me imissā³ upari kodho⁴ atthi, idaṇ⁵ maṇ dahatu, noce, mā dahi”⁶ ti evaṇ⁷ cintetvā imaṇ⁸ mettāya phaṇiṇ⁹ bhante’ ti. Saṭṭhā ‘sādhū sādhū Uttare, evaṇ kodhaṇ jinituṇ vaṭṭati,¹⁰ kodho¹¹ nāma akkodhena¹² akkosakaparibhāsako anakkosantena aparibhāsantena¹³ thaddhammaccharī¹⁴ attano santakassa dānena¹⁵ musāvādī saccavacanena jinitabbo’ ti vatvā imaṇ gātham āha :

223. Akkodhena¹⁶ jine kodhaṇ asādhūṇ sādhunā jine,
jine kadariyaṇ dānena saccena¹⁷ alikavādinan’ ti.

Tattha akkodhenā ti kodhano hi puggalo akkodhena¹⁸ hutvā jinitabbo, asādhūṇ¹⁹ ti abhaddako bhaddakena hutvā jinitabbo,²⁰ kadariyo²¹ thaddhammaccharī attano santakassa cāgacittena jinitabbo,²² alikavādī saccavaca-

¹ B. P. °co. K. °nicco.

² B. a. ti.

³ K. tr.

⁴ B. S. kopo.

⁵ C. C^a. imaṇ.

⁶ K. B. °atū.

⁷ S. om.

⁸ C. C^a. om.

⁹ B. °ri.

¹⁰ P. a. ti.

¹¹ P. kodhano. K. B. a. hi.

¹² K. °anena.

¹³ P. akkosako anakkosantena paribhāsako aparī°. K. °sakko pa°. S. akkosanaparibhāsanako. K. anakkosanena.

¹⁴ K. a. puggalaṇ.

¹⁵ K. a. jinitabbo. B. a. °bbā.

¹⁶ B. ako°.

¹⁷ K. B. °nāli°.

¹⁸ K. °anena.

¹⁹ K. °ū. C. C^a. om. ti.

²⁰ K. B. om.

²¹ B. S. °ipan. K. B. S. a. ti.

²² K. B. om.

nenā jinitabbo,¹ tasmā evaṃ āha: Akkodhena jine kodhaṃ . . . pe² . . . alikavādinan³ ti.

Desanāvasāne Sirimā saddhiṃ pañcasatāhi⁴ itthihi sotā-pattiphale patitṭhahī ti.⁵

Uttarāupāsikāya vatthu.⁶

4. MAHĀMOGGALLĀNATTHĒRAPAÑHAVATTHU.

Saccaṃ bhāṇe ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Jeta-vane viharanto Mahāmoggallānattherassa pañhaṃ ārabha kathesi.

Ekasmiṃ hi samaye therō devacārikaṃ⁷ gantvā mahesakkāya⁸ devatāya vimānadvāre thatvā⁹ attano santikaṃ āgantvā vanditvā ʔhitaṃ evaṃ āha: ‘devadhīte¹⁰ mahatī¹¹ te sampatti, kiṃ kammaṃ katvā imaṃ alatthā’¹² ti. ‘Mā maṃ bhante pucchathā’ ti. Devatā kira attano¹³ parittakammena lajjamānā evaṃ vadati.¹⁴ Sā pana therena ‘kathēhi yeva me’¹⁵ ti vuccamānā āha:¹⁶ ‘bhante mayā n’eva dānaṃ dinnāṃ na’¹⁷ pūjā katā na dhammo¹⁸ suto, kevaḷaṃ saccamattaṃ rakkhitaṃ’¹⁹ ti. Thero aññāni pi

¹ B. a. ti.

² B. pa. K. la.

³ K. B. saccenāli°.

⁴ C. Ca. °āya.

⁵ K. patitṭhahati.

⁶ K. Uttarāva°. B. Uttarāupāsikāva°, tatiyaṃ.

⁷ K. devaloke cā°.

⁸ B. °kkh°.

⁹ K. B. a. taṃ.

¹⁰ B. devate.

¹¹ S. °ntī. C. Ca. °ntā.

¹² B. imā laddhā.

¹³ B. om.

¹⁴ K. °nti.

¹⁵ B. om.

¹⁶ S. āma.

¹⁷ K. a. ratanatayassa.

¹⁸ K. saddh°.

¹⁹ K. °ṇ and a. tato cutāhaṃ idha nibbattissāmī’ ti. ‘Sādhū devadhīte saccavacanāṃ nāma sattānaṃ sukhaṃ sampattiṃ paratthaṃ detī.’

vimānadvārāni gantvā āgatā¹ aparāpi² devadhītarō pucchi. Tāsu pi tath' eva³ nigūhitvā⁴ therāṇ paṭibāhituṇ asak-kontīsu ekā tāva āha: 'bhante mayā⁵ dānādīsu kataṇ⁶ nāma natthi,⁷ ahaṇ pana Kassapabuddhakāle parassa dāsī ahosiṇ, tassā me sāmiko ativiya caṇḍo pharusō gahitagahiten'⁸ eva kaṭṭhena vā kaliṅgarena vā sīsaṇ⁹ chindati¹⁰ sāhaṇ uppanne kope "esa tava sāmiko pak-khātaṇ¹¹ vā kātuṇ nāsādīni vā¹² chindituṇ issaro, mā kujjhi" ti attānam eva paribhāsivā¹³ kopāṇ nāma nākā-siṇ,¹⁴ tena me ayaṇ sampatti laddhā¹⁵ ti.¹⁶ Aparā āha: "ahaṇ bhante ucchukhettaṇ rakkhamānā ekassa bhikkhuno ucchuyatthiṇ¹⁷ adāsīṇ,¹⁸ aparā¹⁹ 'ekaṇ timbarūsakaṇ²⁰ adāsīṇ,²¹ aparā²² 'ekaṇ elālukaṇ adāsīṇ,²³ aparā 'ekaṇ

¹ K. āgatāgatā.

² K. °rāparāpi.

³ K. a. attano puññaṇ.

⁴ K. °guyh°. B. °guh°.

⁵ B. a. n' eva.

⁶ K. a. kammaṇ.

⁷ B. atthi.

⁸ B. gahiten.'

⁹ K. a. me.

¹⁰ K. S. bhi°.

¹¹ *Skt.* prakhyāta. K. lakkhaṇāhataṇ. B. lakkhaṇa-hataṇ.

¹² C. C^a. a. me hi.

¹³ B. °etvā. K. a. pubbe kāyakammādiṇaṇ (°ññaṇ) me akataṇ duccaritaṇ kammam eva pure kataṇ, īdisaṇ dukkhaṇ labhāmī ti.

¹⁴ B. na akāsi. K. a. tassā mettānubhāvena tato cutā idha nibbattissāmī.

¹⁵ K. a. bhante.

¹⁶ K. a. therō 'khanti paraman tapo' ti-ādim āha; therō aparāṇ pucchi.

¹⁷ K. ekau°.

¹⁸ K. a. maraṇakāle taṇ sarāmī, 'tato cutā idha nibbattis-sāmī' ti; therō aparāṇ pucchi.

¹⁹ K. a. bhante.

²⁰ K. a. bhikkhuno piṇḍapātikassa.

²¹ K. a. tato cutā . . . pucchi.

²² K. a. bhante ekassa bhikkhuno piṇḍapātikassa.

²³ C. om. four.

kujjheyya yācito ti yācanakā¹ nāma sīlavanto pabbajitā
te hi kiñcāpi² 'dethā' ti ayācitvā³ va gharadvāre tiṭṭhanti
atthato pana yācanti yeva nāma, evaṇ sīlavantehi yācito
appasmiṇ pi⁴ deyyadhamme vijjamāne appamattakam
pi dadetha,⁵ etehi tīhī ti⁶ etesu⁷ ekenāpi⁸ kāraṇena
devalokaṇ gaccheyyā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

Mahāmoggallānattherassa pañhapucchitavattu.⁹

5. SĀKETAKABRĀHMAṆAVATTHU.*

Ahiṇsakā ye¹⁰ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Sāke-
taṇ nissāya Añjanavane viharanto bhikkhūhi putṭha-
pañhaṇ ārabba kathesi.

Bhagavato kira bhikkhuparivutassa¹¹ Sāketāṇ¹² piṇḍāya
pavisanakāle eko Sāketavāsī mahallakabrāhmaṇo nagarato
nikkhamanto antaradvāre Dasabalaṇ disvā pādesu patitvā¹³
gopphakesu daḷhaṇ¹⁴ gahetvā 'tāta nanu nāma¹⁵ puttehi
jinna-kāle mātāpitaro paṭijaggitabbā, kasmā ettakaṇ kālaṇ
amhākaṇ attānaṇ na dassesi, mayā tāva diṭṭho 'si mātā-
raṇ¹⁶ pana¹⁷ passituṇ ehi' ti Satthāraṇ gahetvā attano
gehaṇ agamāsi. Satthā tattha gantvā paññatte āsane
nisīdi¹⁸ saddhiṇ bhikkhusaṅghena. Brāhmaṇi pi āgantvā

¹ K. B. yācakā.

² B. kiñci pi.

³ F. S. ā°.

⁴ B. om.

⁵ K. B. °eyya. C. C°. detha. F. om.

⁶ F. C. C°. K. om.

⁷ K. S. a. tisu.

⁸ F. ekeke°.

⁹ K. Moggallānapañhavatthuṇ. B. °rapañhava°, catu-
tthaṇ.

* Cf. F. J., I. 308 ff.

¹⁰ K. a. munayo.

¹¹ K. B. bhikkhusaṅghapa°.

¹² C. C°. Saṅketāṇ.

¹³ S. nipa°. K. nipajitvā.

¹⁴ J. gālhaṇ.

¹⁵ C. C°. S. om.

¹⁶ K. a. te.

¹⁷ B. pi.

¹⁸ J. ni° pa° ās°.

Satthāpi tath'¹ eva adhvāseti,² kin nu kho kāraṇan' ti. Satthā tesañ kathaṇ sutvā 'bhikkhave ubho pi te attano puttam eva "putto" ti vadanti' ti vatvā atitā āhari:

'Bhikkhave³ ayaṇ brāhmaṇo atīte nirantaraṇ⁴ pañca jātisatāni mayhaṇ pitā ahosi, pañca jātisatāni cullapitā, pañca jātisatāni mahāpitā,⁵ sāpi⁶ brāhmaṇi nirantaram eva pañca jātisatāni⁷ mātā ahosi, pañca jātisatāni cullamātā, pañca jātisatāni mahāmātā, evāhaṇ diyaḍḍhajāti-sahassaṇ brāhmaṇassa hatthe saṇvaḍḍho,⁸ diyaḍḍhajāti-sahassaṇ brāhmaṇiyā hatthe' ti⁹ tīni jātisahassāni¹⁰ tesañ puttabhāvaṇ dassetvā imā gāthā abhāsi:¹¹

'Yasmaṇ mano nivisati cittaṇ cāpi pasīdati
aditṭhapubbake pose¹² kāmaṇ tasmiṇ pi vissase.

Pubbe va sannivāsena paccuppannahitena vā
evaṇ taṇ jāyati¹³ pemaṇ uppalaṇ va yatho-
dake' ti.

Satthā temāsam eva taṇ kulaṇ nissāya vihāsi, te pi ubho¹⁴ arahattaṇ sacchikatvā parinibbāyiṇsu. Atha nesaṇ mahāsakkāraṇ¹⁵ katvā ubho pi ekaṇ¹⁶ kūṭāgāram eva āropetvā niharīṇsu. Satthāpi pañcasatābhikkhuparivāro tehi saddhiṇ yeva ālāhanaṇ¹⁷ agamāsi, 'buddhānaṇ kira mātāpitaro'¹⁸ ti mahājano nikkhami. Satthā ālāhanasamīpe ekaṇ sālaṇ pavisitvā atthāsi, manussā Satthāraṇ

¹ K. tatth'.

² B. atīte bhi°.

³ K. a. evāhaṇ . . . saṇvaḍḍho.

⁴ S. a. me.

⁵ C. C°. sambandho.

⁶ C. C°. S. om. K. a. ahañ ca.

⁷ K. a. putto hutvā ti Satthā. K. corr. a. Satthā.

⁸ K. imaṇ gātham āha.

⁹ S. poso.

¹⁰ K. B. °te.

¹¹ K. K°. B. ubhopi.

¹² K. K°. sa°.

¹³ K. B. eka°. S. here eva.

¹⁴ K. āha°, al.

¹⁵ K. K°. a. kālakatā.

vanditvā ekamante¹ thatvā 'bhante "mātāpitaro² vo kālakatā" ti mā cintayitthā' ti Satthārā va³ saddhiṃ paṭisanthāraṃ karonti. Satthā te⁴ 'mā evaṃ avacutthā' ti apaṭikkhipitvā⁵ parisāya ajjhāsayāṃ⁶ oloketvā⁵ taṃ khaṇānurūpaṃ dhammaṃ desento :

'Appaṇ vata⁷ jīvitaṃ idaṃ, oraṇ vassasatāpi miyati
yo ce⁸ pi aticca⁹ jīvati, atha kho so jarasāpi
miyati¹⁰ ti¹¹

idaṃ Jarāsuttaṃ¹² kathesi.

Desanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṃ dhammābhisamayo ahosi. Bhikkhū brāhmaṇassa brāhmaṇiyyā ca parinibbutabhāvaṃ ajānantā 'bhante tesaṃ ko abhisamparāyo' ti pucchisū. Satthā 'bhikkhave evarūpānaṃ asekhamunīnaṃ¹³ abhisamparāyo nāma natthi, evarūpā¹⁴ hi accutaṃ amatamahānibbānam¹⁵ eva pāpuṇantī' ti vatvā imaṃ gātham āha :

225. 'Ahiṃsakā ye¹⁶ munayo niccaṃ kāyena saṃvutā
te yanti accutaṃ thānaṃ yattha gantvā na
socare' ti.

¹ K. a. yeva.

² B. a. pi.

³ K. B. om.

⁴ C. C^a. S. tesaṃ.

⁵ K. K¹. a. va.

⁶ S. āsayāṃ.

⁷ C. C^a. a. te.

⁸ C. C^a. te.

⁹ K. K¹. aticiraṇ.

¹⁰ K. K¹. miyyatī. S. va for pi.

¹¹ K. K¹. a. :

Yathāpi kumbhakārassa katamattikabhājanaṃ
khuddakaṇ ca mahantaṇ ca yaṃ pakkaṇ yaṇ ca āpakkaṇ
sabbaṃ bheda-pariyantaṃ, evaṃ maccānaṃ jīvitaṃ.
Daharāpi ca ye vuddhā ye bālā ye ca paṇḍitā
daliddā sampadā (K¹. samiddhā) c' eva sabbe maccuparā-
yanā ti

¹² Suttanipāta, iv. 6.

¹³ K. K¹. asekkha^o.

¹⁴ K. °pānaṃ.

¹⁵ K. B. amataṃ ma^o.

¹⁶ K. B. yā.

Tattha munayo ti moneyyapaṭipadāya maggaphalaṇ patta¹ asekhamunayo, kāyenā ti desanāmatṭaṇ² etaṇ, tihi³ dvārehi⁴ saṇvutā⁵ ti attho, accutan ti sassataṇ ṭhānan ti akuppaṭṭhānaṇ dhuvattṭhānaṇ yatthā ti yasmiṇ⁶ gantvā⁷ na⁸ socanti na vihaññanti taṇ⁹ ṭhānaṇ gacchanti¹⁰ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.

Bhikkhūhi Sāketabrāhmaṇaputtṭhapañhassa vatthu.¹¹

6. PUṆṆĀYA VATTHU.

Sadā jāgaramānānan ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Gijjhakūṭe pabbate¹² viharanto Puṇṇaṇ nāma¹³ Rājagahaseṭṭhino¹⁴ dāsiṇ ārabba kathesi.

Tasā kira¹⁵ ekadivasāṇ kottanattṭhāya bahū vīh adaṇsu.¹⁶ Sā rattin pi¹⁷ dīpaṇ jāletvā vīhi kottenti vissamaṇattṭhāya¹⁸ sedatintagattena¹⁹ bahi vāte²⁰ atṭhāsi. Tasmiṇ samaye Dabbo Mallaputto bhikkhūnaṇ senāsana-

¹ K. K¹. B. °lappa° (B. °lapa°).

² B. a. ev'.

³ K. K¹. B. a. pi.

⁴ K. K¹. C. C¹. vār°. F. om.

⁵ B. susaṇ°.

⁶ B. a. nibbāne.

⁷ K¹. B. a. na socare ti (B. om. ti).

⁸ B. om.

⁹ K¹. a. nibbāna°.

¹⁰ B. °atī. K¹. om. ti.

¹¹ K. K¹. Brāhmaṇabuddhapitāvattṭhaṇ. S. Sāketaka-brāhmaṇassa vatthu. B. Buddhapitabrāhmaṇava°, pañ-camaṇ.

¹² K. K¹. om.

¹³ K¹. Puññanāmaṇ. B. Puṇṇā nāma.

¹⁴ K¹. °he se°.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. adāsi.

¹⁷ K. K¹. pa°.

¹⁸ B. visamatthāya. K. K¹. visa°.

¹⁹ K. corr. B. tintena ga°.

²⁰ K. bahikavāte.

paññāpako¹ hoti.² So dhammasavanāṇ³ sutvā attano attano⁴ senāsanāṇ gacchantānaṇ bhikkhūnaṇ aṅgulin jāletvā⁵ purato purato⁶ maggadesanattāya⁷ gacchanto⁸ bhikkhūnaṇ⁹ ālokaṇ¹⁰ nimmini. Punṇā¹¹ tenālokena pabbate¹² vicarante bhikkhū disvā 'ahaṇ tava attano dukkhena upaddutā¹³ imāya pi velāya niddaṇ na upemi, bhadantā¹⁴ kiṅkārānā na niddāyanti' ti cintetvā 'addhā ettha kassaci¹⁵ bhikkhuno aphāsukaṇ vā bhavissati, dīghajātito¹⁶ vā upaddavo bhavissati' ti saññaṇ katvā pāto va kuṇḍakaṇ ādāya udakena temetvā hatthatale pūvaṇ¹⁷ katvā aṅgāresu pacitvā uccaṅge katvā 'titthamagge¹⁸ khādissāmi' ti ghaṭaṇ ādāya titthābhimukhī pāyāsi. Satthāpi gāmaṇ piṇḍāya¹⁹ pavisitun tam eva maggaṇ paṭipajji. Sā Satthāraṇ disvā cintesi:²⁰ 'aññesu divasesu Satthari diṭṭhe pi mama deyyadhammo na hoti, deyyadhamme sati Satthāraṇ na passāmi,²¹ idāni pana me deyyadhammo²² ca atthi Satthāpi ca²³ sammukhībhūto, sace "lūkaṇ vā paṭitaṇ vā" ti acintetvā gaṇheyya dadeyyāhaṇ imaṇ pūvaṇ' ti cintetvā²⁴ ghaṭaṇ ekamante²⁵ nikkhipitvā Satthāraṇ vanditvā

¹ K. K¹. °naṇ pa°. S. °ne pa°.

² K. K¹. dhammaṇ.

³ Cf. Cullavagga, iv. 4.

⁴ K. maggudde°. K¹. maggude°.

⁵ K. bhikkhū.

⁶ K. K¹. a. dāsī.

⁷ K¹. B. °tāya.

⁸ K. K¹. ekassa. B. ekassa for e° ka°. See infra.

⁹ K. K¹. °iko. B. °ikehi.

¹⁰ C. pūpaṇ. C. puppaṇ.

¹¹ K. K¹. titṭha°. K¹. a. ṭhitā.

¹² B. om.

¹³ B. °etvā. K. om.

¹⁴ K¹. a. ti.

¹⁵ K. K¹. om. pi ca. B. om. pi.

¹⁶ C. C². S. °ntaṇ and om. nikkhipitvā . . . gaṇhi; and

have nigaṇhi.

¹⁷ B. ahosi.

¹⁸ K. om.

¹⁹ K. om.

²⁰ C. C². °nte.

²¹ K. K¹. om.

²² B. sabbe te.

²³ B. bhadd°

²⁴ B. a. pi.

²⁵ S. om.

‘bhante imaṇ lūkhaṇ dānaṇ paṭigaṇhanto¹ mama saṅghaṇ
 karoṭhā’ ti āha.² Satthā Ānandattheraṇ oloketvā tena nīha-
 ritvā dinnāṇ mahārājadattiyaṇ pattaṇ upanāmetvā pūva-
 piṇḍapātaṇ³ gaṇhi. Puṇṇāpi⁴ taṇ Satthu patte patitṭhā-
 petvā pañcapatitṭhitaṇa vanditvā⁵ ‘bhante⁶ tumhehi⁷
 ditṭhadhammo⁸ yeva me⁹ ijjhatū’¹⁰ ti āha.¹¹ Satthā
 ‘evaṇ hotū’ ti ṭhitako va anumodanaṇ akāsi. Puṇṇāpi¹²
 cintesi: ‘kiñcāpi me¹³ Satthā saṅghaṇ karonto pūvaṇ
 gaṇhi, na¹⁴ pana taṇ¹⁵ khādissati, addhā purato kākassa
 vā sunakhassa vā¹⁶ datvā rañño vā rājaputtassa¹⁷ vā
 gehaṇ gantvā paṇṭabhojanaṇ bhujjissatī’ ti. Satthāpi
 ‘kin¹⁸ nu kho¹⁹ esā cintesi’ ti tassā cittācāraṇ²⁰ ſiavā
 Ānandattheraṇ oloketvā nisīdanākāraṇ²¹ dassesi. Thero
 cīvaraṇ paññāpetvā adāsi. Satthā bahinagare yeva nisī-
 ditvā bhattakiccaṇ akāsi. Devatā²² sakalacakkavāḷagabbhe
 devamanussānaṇ upakappanakaṇ ojaṇ²³ madhupaṭalaṇ
 viya²⁴ piḷetvā tattha pakkhipiṇsu. Puṇṇā ca oloketi
 aṭṭhāsi. Bhattakiccāvasāne thero udakaṇ adāsi. Satthā
 katabhattakicco Puṇṇaṇ āmantetvā ‘kasmā tvaṇ Punne

¹ B. °ntā.² B. om.³ K¹. B. pūvaṇ.⁴ S. om. pi.⁵ K. K¹. a. āha.

⁶ K. K¹. a. lūkhappadānena saddhācitten’ ahaṇ dajjā,
 yattha bhavesu jātāmhi (K¹. °tāpi) mā daliddakule ahu
 natthi ti vacanaṇ nāma mā assosiṇ, bhava bhava bhante.

⁷ K. te K¹. tvaṇ.⁸ K¹. a. va.⁹ K. K¹. mam’ eva so.¹⁰ K. K¹. B. sami°.¹¹ K. K¹. om.¹² S. Puṇṇakāpi.¹³ K¹. om.¹⁴ S. a. ca.¹⁵ K¹. naṇ. B. pan’ idaṇ.¹⁶ C. C°. S. om. su° vā.¹⁷ K. K¹. mahāmattassa.¹⁸ S. om.¹⁹ S. a. evam.²⁰ K. K¹. cittavāraṇ.²¹ K¹. a. va.²² K¹. nisinn°.²³ B. om.²⁴ K. K¹. ojaṇ.

mama sāvake paribhavi¹ ti āha. 'Na paribhavāmi² bhante' ti.³ 'Atha tayā mama sāvake oloketvā kiṃ kathitan' ti. "Ahaṃ tava iminā dukkhupaddavena niddaṃ na⁴ upemi,⁵ bhadaṇṭā kim atthaṃ niddaṃ na⁶ upenti,⁷ addhā kassaci aphāsukaṃ bhavissati, dīghajātito⁸ vā⁹ upaddavo bhavissati" ti. ettakaṃ mayā bhante¹⁰ cintitaṃ ti.¹¹ Satthā tassā vacanaṃ sutvā 'Punṇe tvaṃ tava¹² attano dukkhupaddavena na¹³ niddāyasi, mama pana¹⁴ sāvakaṃ sadā jāgariyaṃ anuyuttatāya¹⁵ na niddāyanti¹⁶ ti vatvā imaṃ gātham āha :

226. 'Sadā jāgaramānānaṃ ahorattānusikkhinaṃ
nibbānaṃ adhimuttānaṃ atthaṃ gacchanti āsavā' ti.

Tattha ahorattānusikkhinaṃ ti divā ca rattiṃ ca tisso sikkhā sikkhamānānaṃ, nibbānaṃ¹⁷ adhimuttānaṃ ti nibbānaṃ jhāsayānaṃ, atthaṃ gacchanti ti eva-rūpānaṃ sabbe pi āsavā atthaṃ vināsaṃ natthibhāvaṃ¹⁸ gacchanti ti attho.

Desanāvasāne yathāṭṭhitā Punṇā sotāpattiphale pati-ṭṭhahi, sampattaparisaṃ pi¹⁹ sātthikā dhammadesanā ahoṃ ti.²⁰

Satthā kuṇḍakaśāṅgārapūvena bhaddakiccaṃ katvā vihāraṃ agamāsi.²¹ Dhammasabbhāyaṃ pi²² kathaṃ samutṭhāpesuṃ :

¹ K¹. °issati. B. paribhāsati.

³ K. a. āha.

⁵ B. okkami.

⁷ B. a. ti.

⁸ K. °tiyo. K¹. °tiko. B. °tikenā.

¹⁰ K. K¹. bha° mayā.

¹² K. K¹. om.

¹⁴ B. om.

¹⁶ B. °ati.

¹⁸ B. om. vi° na°.

²⁰ K. K¹. om.

²¹ K. K¹. B. a. bhikkhū.

² B. °bhās°.

⁴ K. K¹. om.

⁶ K. K¹. na ni°.

⁹ K¹. om.

¹¹ B. a. vatvā.

¹³ C. C°. om.

¹⁵ C. C°. om.

¹⁷ B. om.

¹⁹ K¹. om.

²² K. K¹. B. om.

'dukkaraṇ¹ āvuso Sammāsambuddhena kataṇ Puṇṇāya² dinnena kuṇḍakaaṅgārapūvena bhattakiccaṇ karontenā³ ti. Satthā āgentvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā⁴ ti pucchitvā, 'imāya nāmā⁵ ti vutte, 'na bhikkhave idān⁶ eva pubbe pi mayā⁷ imāya dinnakuṇḍakaṇ⁸ paribhuttam evā⁹ ti vatvā atītaṇ āharitvā¹⁰ :

'Bhutvā tinaparighāsaṇ bhutvā ācāmakuṇḍakaṇ etaṇ te bhojanaṇ āsi, kasmā dāni na bhuñjasi.

Yattha posaṇ na jānanti jātiyā vinayena vā pahūt¹¹ attha¹² mahābrahme api ācāmakuṇḍakaṇ.

Tvaṇ¹³ ca kho maṇ vijānāsi¹⁴ yādisāyaṇ hayuttamo jānanto jānam āgamma na te bhakkhāmi kuṇḍakan¹⁵ ti.

imaṇ Kuṇḍakasindhavapotakajātaṇ¹⁶ vitthāretvā kathesi ti.¹⁷

*Puṇṇāya vatthu.*¹⁸

7. ATULAUPĀSAKAVATTHU.

Porāṇam etan ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jeta-vane viharanto Atulaṇ¹⁹ nāma upāsakaṇ ārabba kathesi.

So hi Sāvattihivāsiupāsako pañcasataupāsakaparivāro

¹ C. dukkharāṇ. K¹. dukkhakarāṇ.

² K¹. Puṇṇā°.

³ K. om. K¹. paṇḍitena.

⁴ K. K¹. dinnāṇ ku°.

⁵ F. J., II. 289. K. K¹. āhari, with the J. in full.

⁶ B. S. bahū tattha.

⁷ K¹. B. tañ.

⁸ J. B. paj°. K. vijānāhi.

⁹ F. J., II. 286 ff. Kuṇḍakakucchisindhavajāta. K. Kuṇḍakakucchisindhavapotakajā°.

¹⁰ K. B. om.

¹¹ K. Puṇṇadāsiva°. B. Puṇṇānāmarājagahasetṭhidāsiva°, chaṭṭhaṇ.

¹² K. Atullan. B. Atulyaṇ.

ekadivasan te upāsake ādāya dhammasavanatthāya vihāraṇ gantvā Revatattherassa santike dhammaṇ sotukāmo hutvā Revatattheraṇ vanditvā nisīdi. So panāyasmā paṭisallānā-rāmo sīho viya ekacaro,¹ tasmā tena saddhiṇ na kiñci kathesi. So 'ayaṇ thero na kiñci² kathesi' ti kuddho utthāya Sāriputtattherassa³ santikaṇ gantvā ekamantaṇ ṭhito therena 'ken' atthena āgat' atthā' ti vutte, 'bhante ahaṇ⁴ ime upāsake ādāya dhammasavanatthāya Revatattheraṇ upasaṅkami, tassa me thero na kiñci kathesi,⁵ svāhaṇ⁶ tassa kujjhivā idhāgato, dhammaṇ me kathethā' ti vutte⁷ 'tena hi⁸ upāsakā⁹ nisidathā' ti¹⁰ bahuṇ¹¹ katvā abhidhammakathaṇ kathesi. Upāsako 'abhidhammakathā nāma atisaṇhā, thero bahuṇ abhidhammam eva¹² kathesi ambhakaṇ iminā ko attho' ti kujjhivā¹³ parisāṇ ādāya Ānandattherassa santikaṇ agamāsi, therenāpi 'kiṇ upāsakā' ti vutte, 'bhante mayaṇ dhammasavanatthāya Revatattheraṇ upasaṅkamimha, tassa santike ālapanamattam¹⁴ pi alabhitvā kuddhā¹⁵ Sāriputtattherassa santikaṇ agamimha,¹⁶ so pi no atisaṇhaṇ bahuṇ abhidhammam eva kathesi, "iminā amhakaṇ ko attho" ti etassāpi kujjhivā idhāgat' amha,¹⁷ kathehi no bhante dhammakathan' ti. 'Tena hi nisiditvā suṇāthā' ti thero tesāṇ suviññeyyaṇ katvā appakam eva dhammaṇ¹⁸ kathesi. Te¹⁹ therassāpi kujjhivā Satthu santikaṇ gantvā vanditvā ekamantaṇ nisīdigu, aha ne Satthā āha :

¹ B. °cāro. C. C^a. S. ekamante.

² B. °puttassa.

³ B. a. ti.

⁴ K. a. atha thero.

⁵ K. °ka.

⁶ B. bahukaṇ.

⁷ K. a. taṇ vanditvā.

⁸ C. C^a. alāpana°. S. allāpa°. B. allāpasallāpa°.

⁹ B. °o.

¹⁰ K. ga°. F. C. C^a. āg°.

¹¹ K. idhāgamimbā.

¹² F. C. C^a. om.

¹³ B. om. six.

¹⁴ B. ahaṇ bhante.

¹⁵ K. so 'haṇ.

¹⁶ B. om. tena hi.

¹⁷ B. a. vatvā.

¹⁸ B. va.

¹⁹ C. C^a. a. na.

'kasmā upāsakā āgat' atthā¹ ti. 'Dhammasavanāya bhante' ti. 'Suto pana vo dhammo' ti. 'Bhante mayaṇ ādito va² Revatatttheraṇ upasaṅkamimha, so amhehi saddhiṇ na kiñci kathesi; tassa kujjhivā Sāriputtatttheraṇ upasaṅkamimha, tena no bahuabhidhammo³ kathito, taṇ⁴ asallakkhentā kujjhivā Ānandattheraṇ upasaṅkamimha, tena no⁵ appamattako va dhammo kathito tassāpi kujjhivā idhāgat' ambhā' ti. Satthā tassa kathaṇ sutvā, 'Atula⁶ porānato⁷ paṭṭhāya āciṇṇam ev' etaṇ⁸ tuṇhībhūtam pi⁹ bahukatham¹⁰ pi manākathaṇ¹¹ pi¹² garahanti yeva, ekan-taṇ¹³ garahitabbo yeva hi¹⁴ ekantaṇ pasasṇitabbo yeva vā¹⁵ natthi, rājāno pi ekacce nindanti ekacce pasasṇanti, mahāpaṭhavim pi¹⁶ candimasuriye pi¹⁷ catuparisamajjhe nisīditvā dhammaṇ kathentaṇ¹⁸ sammāsambuddham pi¹⁹ ekacce garahanti ekacce pasasṇanti; andhabālānaṇ²⁰ hi nindā vā pasasṇā vā appamāṇaṇ,²¹ paṇḍitena pana medhā-vinā nindito nindito²² nāma pasasṇito ca²³ pasasṇito nāma hoti' ti vatvā imā gāthā abhāsi :

¹ B. āgatā.² K. ca. B. om.³ F. C. C^a. S. bahuṇ a°. K. bahū a°.⁴ C. C^a. S. om.⁵ S. tenānandena.⁶ F. B. Atulya. C. C^a. Atulaṇ. K. Atullaṇ. S. Atulālaṇ.⁷ K. pu°.⁸ K. eva etaṇ. B. eva taṇ.⁹ K. om.¹⁰ K. bahū pi kathaṇ.¹¹ K. B. manda°. S. māna° (manā = *Skt.* manāk).¹² K. om.¹³ B. °nta°.¹⁴ S. vā. C. C^a. ti. F. om.¹⁵ F. B. om. C. C^a. yevañ ca.¹⁶ C. C^a. hi.¹⁷ K. va and corr. a. ākāśādayo pi.¹⁸ B. a. pi.¹⁹ B. om.²⁰ C. C^a. B. °añ.²¹ B. °ṇā.²² C. C^a. om.²³ K. om.

227. 'Porāṇam etam Atula¹ n'etam ajjatanām² iva,
nindanti tuṇhim āsinaṇ, nindanti bahubhāṇinaṇ³
mitabhāṇinam⁴ pi nindanti, natthi loke anindito.
228. Na cāhu na ca bhavissati na c' etarahi vijjati
ekantaṇ nindito poso ekantaṇ vā pasaṇsito.
229. Yaṇ ce vinnū pasaṇsanti anuvicca suve suve
acchiddavuttiṇ⁵ medhāviṇ paññāsīlasamāhitaṇ,
230. Nēkkhaṇ⁶ jambonadasseva ko taṇ ninditum ara-
hati
devāpi naṇ pasaṇsanti, brahmunāpi pasaṇsito' ti.

Tattha porāṇam etan ti purāṇakaṇ etaṇ, Atulā⁷ ti
taṇ upāsakaṇ ālapati, n'etaṇ ajjatanām⁸ ivā ti idaṇ
nindaṇaṇ⁹ pasaṇsanaṇ¹⁰ vā ajjatanāṇ va¹¹ adhunā uppan-
naṇ¹² viya na hoti, tuṇhim āsinaṇ pi hi¹³ 'kiṇ¹⁴ eso
mūgo viya badhiro viya kiñci ajānanto viya tuṇhi hutvā¹⁵
nisinno' ti nindanti, bahubhāṇinam pi 'kiṇ¹⁶ esa
vātāhatatālapaṇṇaṇ¹⁷ viya taṭataṭāyati,¹⁸ imissā¹⁹ kathāya
pariyanto yeva natthi' ti nindanti, mitabhāṇinam pi²⁰

¹ F. C. C^a. Atulaṇ (= Atulā, *pluta* ?). K. Atulla. B. Atulya.

² B. °nam.

³ K. bahūbhāsitaṇ.

⁴ S. °im. B °iṇ pi na ni°.

⁵ B. acchinna°, (*al.*) K. °tti.

⁶ K. B. nikkhaṇ.

⁷ C. C^a. atulaṇ. K. Atullā. B. Atulyā.

⁸ B. °nam.

⁹ F. nindā°. B. ninditaṇ. K. a. vā.

¹⁰ B. °itaṇ. F. °sā.

¹¹ F. K. B. om.

¹² B. °nnā.

¹³ S. B. ti *for* pi hi.

¹⁴ S. om.

¹⁵ K. tuṇhītvā.

¹⁶ B. ti *for* pi kiṇ.

¹⁷ K. vātapahata°. F. C. C^a. °vaṇṭaṇ.

¹⁸ K. kaṭaka°.

¹⁹ K. B. imassa.

²⁰ B. °iṇ pī ti, om. kiṇ.

'kiṃ esa suvaṇṇahiraññaṃ viya attano vacanaṃ mañña-māno ekaṃ vā dve vā vatvā tuṇhī ahoṣī'¹ ti nindanti, evaṃ sabbathāpi imasmiṃ loke anindito nāma natthī ti attho. Na cāhū ti atīte pi nāhoṣī² anāgate pi na bhavissati.³ Yañ ce viññū ti bālānaṃ nindā vā pasaṃsā vā appamānaṃ,⁴ yaṃ pana paṇḍitā divase divase anuvicca nindākāraṇaṃ⁵ vā pasaṃsākāraṇaṃ⁶ vā⁷ jānitvā pasaṃsanti acchiddāya vā sikkhāya⁸ vattamānaṃ acchiddāya⁹ vā jīvitavuttiyā samannāgatattā acchiddavuttiṃ, dhammojapaññāya¹⁰ samannāgatattā medhāviṃ lokiyalokuttarapaññāya c'eva catupārisuddhisilena ca samannāgatattā paññāsīlasamāhitaṃ pasaṃsanti, taṃ suvaṇṇadosa-virahitaṃ ghaṭṭanamañjanakkhamaṃ jambonadanikkhaṃ¹¹ viya ko ninditum arahaṭi ti attho. Devāpi ti devatāpi paṇḍitamanussāpi taṃ bhikkhuṃ¹² utṭhāya¹³ thomenti pasaṃsanti, brahmunaṃpi ti na kevaḷaṃ¹⁴ devamanussehi dasasahassacakkavāḷamahābrahmunaṃpi¹⁵ evaṃ¹⁶ pasaṃsito yevā ti attho.

Desanāvasāne pañcasatāpi te¹⁷ upāsakā sotāpattiphale patitṭhahiṃsū ti.

Atulanāmaupāsakassa vatthu.¹⁸

¹ K. hotī.

² B. na hoti.

³ C. C^a. °ssa.

⁴ B. °nā.

⁵ B. ninda°.

⁶ B. °sa°. C. C^a. om.

⁷ F. C. C^a. om.

⁸ F. C. C^a. pāsi°. S. si° vā, om. va° a° vā.

⁹ C. C^a. om.

¹⁰ K. dhammojavapa°. C. C^a. om. °paññāya°.

¹¹ K. jambu°.

¹² F. C. C^a. dukkhaṃ.

¹³ S. B. upatṭh°.

¹⁴ K. keb°.

¹⁵ K. B. °le br°. K. brahmehi pi.

¹⁶ K. B. esa.

¹⁷ B. om.

¹⁸ C. C^a. Atulaṇṇāma°. S. Atulaup°. K. Atullaupāsa-kava°. B. Atulyaupāsakava°, sattamaṃ.

8. CHABBAGGIYAVATTHU.*

Kāyappakopan¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veļuvane viharanto Chabbaggiye² bhikkhū ārabba kathesi.

Ekadivasan hi Satthā³ tesan⁴ ubhohi hatthehi yaṭṭhiyo⁵ gahetvā kaṭṭhapādukā⁶ āruya piṭṭhipāsāne caṇkamantānaṇ khaṭakhaṭasaddaṇ⁷ sutvā 'Ananda kiṇ nāṃ' esa saddo⁸ ti pucchitvā, 'Chabbaggiyānaṇ pādukā⁹ āruya caṇkamantānaṇ khaṭakhaṭasaddo¹⁰ ti sutvā sikkhāpadaṇ paññāpetvā 'bhikkhunā nāma kāyādini rakkhituṇ vaṭṭaṭi' ti vatvā dhammaṇ desento imā gāthā abhāsi:

281. 'Kāyappakopaṇ rakkheyya kāyena saṇvuto siyā kāyaduccaritaṇ hitvā kāyena sucaritaṇ care.
282. Vacīpakopaṇ rakkheyya vācāya saṇvuto siyā vacīduccaritaṇ hitvā vācāya sucaritaṇ care.
283. Manopakopaṇ rakkheyya manasā saṇvuto siyā manoduccaritaṇ hitvā manasā sucaritaṇ care.
284. Kāyena saṇvutā dhīrā atho vācāya saṇvutā manasā saṇvutā dhīrā te ve supariṇvutā' ti.

Tattha kāyappakopan ti tividhaṇ kāyaduccaritaṇ¹¹ rakkheyya, kāyena saṇvuto ti kāyadvārena¹² duccarita-pavesaṇ¹³ nivāretvā saṇvuto¹⁴ pihitadvāro¹⁵ siyā yasmā

* Cf. Mahāvagga, v. 6.

¹ K. a. rakkheyyan.

² B. °iya°.

³ K. B. a. Veļuvane viharanto.

⁴ K. B. a. Chabbaggiyānaṇ.

⁵ K. °iṇ.

⁶ C. C°. °kaṇ. K. °kāni.

⁷ B. khaṭakhaṭā ti sa°. C. C°. S. khaṭakhaṭāya°.

⁸ K. B. sa° nāṃ eso.

⁹ K. B. °kaṇ.

¹⁰ C. C°. khaṭakhaṭaṇṭaṇ°.

¹¹ F. °iyaṇ.

¹² K. B. °re.

¹³ K. C. C°. °itaṇ pa°. K. B. °pavesanaṇ.

¹⁴ C. C°. a. ti. B. a. pi.

¹⁵ K. pidahidv°.

paṇa kāyaduccaritaṇ hitvā¹ kāyasucaritaṇ caranto ubha-
yam p' etaṇ karoti, tasmā kāyaduccaritaṇ hitvā
kāyena sucaritaṇ care ti vuttaṇ, anantaragāthāya²
pi es' eva nayo. Kāyena saṇvutā dhīrā ti ye paṇḍitā
pānātipātādini akarontā kāyena,³ musāvādādini akarontā
vācāya, abhiijjhādini asamutṭhapentā⁴ manasā ca⁵ saṇvutā,
te idhalokasmiṇ⁶ superisaṇvutā⁷ surakkhitā sugopitā supi-
hitadvārā⁸ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.

Chabbaggiyānaṇ bhikkhūnaṇ vatthu.⁹

Kodhavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Sattarasamo vaggo.

¹ K. om. kā° hi°.

² K. B. °āsu. K. anantag°.

³ K. a. saṇvutā nāma, so after vācāya.

⁴ K. °āpento.

⁵ K. B. om.

⁶ C. C°. °koka°. S. kāyasmiṇ.

⁷ B. susa°.

⁸ K. supidahita°.

⁹ K. °yavatthuṇ. B. °yavatthu, atṭhamaṇ.

XVIII. MALAVAGGO.

1. GOGHĀTAKAPUTTAVATTHU.

PAṇḍUPALĀSO va dāni 'sī ti imaṇ dhammadesanaṇ
Satthā Jetavane viharanto ekaṇ goghātakaputtaṇ¹ ārabba
kathesi.

Sāvatthiyaṇ kir' eko goghātako gāvo vadhitvā vara-
maṇsāni gahetvā pacāpetvā puttadārena² saddhiṇ nisīditvā
sūmaṇ³ ca khādati, mūlena ca vikkiṇāti.⁴ So evaṇ pañca-
paṇṇāsavassāni goghātakammaṇ⁵ karonto Dhuravihāre
viharantassa Satthu⁶ ekadivasaṇ⁷ kaṭacchumattam pi
yāguṇ vā bhattaṇ vā na adāsi. So maṇsaṇ⁸ vinā bhattaṇ
na bhuñjati. So ekadivasaṇ divasabhāge⁹ maṇsaṇ vikki-
ṇitvā attano atthāya pacituṇ¹⁰ ekaṇ maṇsakhaṇḍaṇ¹¹
datvā nahāyituṇ¹² agamāsi. Ath' assa sahāyako gehaṇ
āgantvā bhariyaṇ āha: 'thokaṇ¹³ vikkiṇiyamaṇsaṇ¹⁴ dehi,

¹ K. °akaṇ puttaṇ.

² C. C°. °rakena. B. °rehi.

³ S. B. maṇsañ. K. masañ.

⁴ B. °nitvā jīvitaṇ kappesi.

⁵ S. B. °akaka°.

⁶ K. °uno.

⁷ K. B. a. pi.

⁸ K. macchamaṇsa. B. so ca vinā maṇsena. C. C°.
macchaṇ. S. macchena.

⁹ B. om.

¹⁰ K. pacci°.

¹¹ K. B. a. bhariyāya (K. bhi°).

¹² K. ṇhā°. B. nhā°.

¹³ K. a. me bhagini. B. a. me.

¹⁴ C. C°. °mānaṇ.

gehaṇ¹ me pāhuna² āgato³ ti. 'Natthi vikkiṇiya-maṇsaṇ, sahāyako te maṇsaṇ vikkiṇitvā idāni nahāyitvaṇ gato⁴ ti. 'Mā evaṇ kari, sace maṇsakhaṇḍaṇ atthi dehi⁵ ti. 'Sahāyakassa te nikkhattamaṇsaṇ⁶ ṭhapetvā aññaṇ natthi⁷ ti. So 'sahāyakassa me atthāya⁸ ṭhapitamaṇsato aññaṇ maṇsaṇ natthi, so ca vinā maṇsena na bhuñjati, nāyaṇ dassati⁹ ti sāmaṇ yeva taṇ maṇsaṇ gahetvā pakkāmi. Goghātakako pi nahātvā āgato tāya attano pakka-paṇṇena¹⁰ saddhiṇ vaddhetvā bhatte upanite āha: 'kahaṇ maṇsaṇ' ti. 'Natthi sāmī¹¹ ti. 'Nanu ahaṇ pacanattāya maṇsaṇ¹² datvā gato¹³ ti. 'Tava sahāyako āgantvā "pāhuna¹⁴ me āgato, vikkiṇiyamaṇsaṇ¹⁵ dehi" ti vatvā mayā "sahāyakassa¹⁶ ṭhapitamaṇsato¹⁷ aññaṇ¹⁸ natthi, so ca vinā maṇsena na bhuñjati" ti vutto¹⁹ pi²⁰ taṇ maṇsaṇ sāmaṇ yeva gahetvā gato²¹ ti. 'Ahaṇ vinā maṇsena bhattaṇ na bhuñjāmi, harāhi nan²² ti. 'Kiṇ sakkā kātuṇ,²³ bhuñja sāmī²⁴ ti. So²⁵ bhattaṇ harāpetvā satthaṇ ādāya pacchāgehe ṭhito goṇo atthi tassa santikaṇ gantvā mukhe²⁶ hatthaṇ pakkhipitvā jivhaṇ²⁷ nīharitvā satthena mūle²⁸ chinditvā ādāya gantvā aṅgāresu²⁹ pacāpetvā bhatta-matthake ṭhapetvā nisinno ekaṇ bhattapiṇḍaṇ bhuñjitvā ekaṇ maṇsakhaṇḍaṇ mukhe³⁰ ṭhapesi. Taṇ khaṇaṇ yev³¹

¹ K. B. gehe.

² B. °un°. C. C. pahonako. S. pahenako.

³ K. °sakhaṇḍaṇ. C. C. om. te ni°. . . sahāyakassa.

⁴ Add so . . . bhuñjati?

⁵ C. C. om.

⁶ C. °sī.

⁷ K. pakativapaṇṇena.

⁸ B. sayāṇ.

⁹ K. a. me.

¹⁰ K. B. a. te.

¹¹ K. a. ca.

¹² B. a. maṇsaṇ.

¹³ K. B. °tte.

¹⁴ K. B. a. balakkārena (K. °akā°).

¹⁵ K. a. aññaṇ.

¹⁶ C. C. om. K. B. a. nāhaṇ bhattaṇ (B. om.) bhuñjāmi

ti taṇ.

¹⁷ B. °ena.

¹⁸ K. goji°.

¹⁹ K. °laṇ. B. jivhamūlato.

²⁰ K. °re. S. °akesu.

²¹ B. °aṇ.

assa jivhā chijjitvā¹ bhattapātiyaṃ pati, taṅkhaṇaṃ² yeva kammaśarikkhaṇaṃ vipākaṃ³ labhi. So⁴ goṇo viya⁵ lohitadhārāya mukhato paggharantiyā antogehaṃ⁶ pavisanto⁷ jannukehi vicaranto viravi. Tasmiṃ samaye goghātakassa putto pitarāṃ olokento⁸ samipe thito hoti. Atha naṃ mātā āha: ‘passa putta⁹ imaṃ¹⁰ goṇaṃ viya gehamajjhe jannukehi vicaritvā viravantaṃ, idaṃ¹¹ dukkhaṃ tava matthake patissati, mam¹² pi anoloketvā attano sotthiṃ karonto palāyaesū’ ti.¹³ So maraṇabhayaatajjito mātaraṃ vanditvā palāyi,¹⁴ palāyitvā ca¹⁵ pana Takkaṣilaṃ agamāsi. Goghātako pi goṇo viya gehamajjhe viravanto vicaritvā¹⁶ kālaṃ katvā¹⁷ Avicimhi nibbatti, goṇo pi kālam akāsi.

Goghātakaputto pi Takkaṣilaṃ gantvā suvaṇṇakāra-kammaṃ¹⁸ uggaṇhi. Ath’ assācariyo gāmaṃ gacchanto ‘evarūpaṃ nāma alaṅkāraṃ kareyyāsi’ ti vatvā pakkāmi. So¹⁹ tathārūpaṃ alaṅkāraṃ akāsi. Ath’ assācariyo āgantvā alaṅkāraṃ disvā ‘ayaṃ yatthakatthaci gantvā jīvitūṃ samattho’ ti vayappattaṃ attano dhītaṃ adāsi. So²⁰ puttadhītāhi vaḍḍhi. Ath’ assa puttā vayappattā sippaṃ uggaṇhitvā aparabbhāge Sāvattiṃ²¹ gantvā tattha gharāvāsaṃ²² saṇṭhāpetvā vasantā saddhāpasannā²³ ahesuṃ. Pitāpi nesaṃ²⁴ Takkaṣilāyaṃ²⁵ kiñci kusalaṃ akatvā va

¹ K. C. C. chinditvā.² K. kammavi°.³ K. a. pi so. B. a. pi. kho.⁴ B. °gehe.⁵ K. °etvā.⁶ B. a. goghātakāṃ.⁷ K. B. mamaṃ.⁸ K. palāyissati.⁹ S. om.¹⁰ K. a. ca.¹¹ C. C. kārakaka°.¹² K. a. pi.¹³ K. ghara°.¹⁴ S. tesāṃ¹⁵ K. taṅtaṃ°.¹⁶ K. om.¹⁷ K. B. °itvā.¹⁸ K. puttaka.¹⁹ B. imaṃ.²⁰ C. C. S. om.²¹ K. kato.²² K. B. a. pi.²³ K. B. S. °iyaṃ.²⁴ K. °sammaṇṇā.²⁵ K. sayāṃ.

jaraj pāpuṇi. Ath' assa puttā 'pitā¹ no mahallako' ti attano santikaṇ pakkosāpetvā 'pitu atthāya dānaṇ das-sāmā'² ti Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ nimanta-yiṇsu. Te punadivase antogehe Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ nisidāpetvā sakkaccaṇ parivisitvā bhatta-kiccāvasāne Satthāraṇ āhaṇsu: 'bhante amhehi idaṇ pitu³ jīvabhattaṇ⁴ dinnaṇ, pitu no anumodanaṇ karoṭhā' ti. Satthā taṇ āmantetvā 'upāsaka tvaṇ mahallako paripakkasariro paṇḍupalāsasadiṣo, tava paralokagamanāya kusalapātheyyaṇ⁵ natthi, attano patitṭhaṇ karoḥi, paṇḍito bhava mā bālo' ti vatvā⁶ anumodanaṇ karonto imā⁷ gāthā abhāsi:

235. 'Paṇḍupalāso va dāni 'si,
Yamapurisāpi ca taṇ upatṭhitā,
uyyogamukhe ca⁸ titṭhasi,
pātheyyam pi ca⁹ te na vijjati.

236. So karoḥi dipam attano
khippaṇ vāyama,⁹ paṇḍito bhava,
niddhantamalo anaṅgaṇo
dibbaṇ ariyabhūmim ehiṣi¹⁰ ti.

Tattha paṇḍupalāso va dāni 'sī ti upāsaka tvaṇ idāni chijjitvā¹¹ bhūmiyaṇ patanapaṇḍupalāso¹² viya ahosi, Yamapurisā ti yamadūtā¹³ vuccanti,¹⁴ idaṇ pana maraṇam eva sandhāya vuttaṇ, maraṇaṇ te paccupaṭṭhitan ti attho, uyyogamukhe ti parihānimukhe¹⁵ avaḍḍhi-mukhe¹⁶ ca ṭhito 'sī ti attho, pātheyyaṇ ti gamikassa

¹ B. om.

² K. pituno.

³ K. °laṇ pa°.

⁴ K. B. a. dve.

⁵ K. vāyāma.

⁶ B. chinditvā.

⁷ B. a. ti.

⁸ S. °na°.

⁹ C. C°. °mī.

¹⁰ K. jivita°.

¹¹ B. om.

¹² K. om.

¹³ B. upehiṣi.

¹⁴ B. patita°.

¹⁵ K. °ati.

¹⁶ K. B. avu°. S. om.

taṇḍulādipātheyyaṇ¹ viya paralokaṇ gacchantassa tava kusalapātheyyam pi natthī ti attho. So karohī ti so tvaṇ samudde nāvāya bhinnāya dipasaṇkhātapatiṭṭhaṇ² viya attano kusalapatiṭṭhaṇ karohi, karonto ca³ khippaṇ vāyama⁴ siḥhasiḥhaṇ⁵ viriyaṇ ārabba attano kusala-kammaapatiṭṭhākarane⁶ paṇḍito bhava, yo hi maraṇa-mukhaṇ appatvā⁷ kātuṇ samatthakāle yeva⁸ kusalaṇ karoti vāyamati⁹ esa paṇḍito nāma tādiso bhava, mā bālo¹⁰ ti attho. Dibbaṇ ariyabhūmin ti evaṇ viriyaṇ karonto rāgādīnaṇ¹¹ malānaṇ¹² nīhaṭatāya¹³ niddhanta-malo, aṇṇaṇābhāvena¹⁴ anaṇṇaṇo. nikkilesa hutvā pañcavidhaṇ¹⁵ Suddhāvāsabhūmiṇ pāpuṇissasi¹⁶ ti attho.

Desanāvasāne¹⁷ upāsako sotāpatti-phale patiṭṭhahi, sampattānam pi¹⁸ sātthikā desanā¹⁹ ahoṣī ti.

Te punadivasatthāya pi Satthāraṇ nimantetvā²⁰ dānaṇ datvā katabhattakiccaṇ Satthāraṇ anumodanakāle²¹ āhaṇsu: 'bhante idam pi ambakaṇ pitu jīvabhattam²² eva, imass' eva anumodanaṇ karothā' ti. Satthā tassa anumodanaṇ karonto imā dve gāthā abhāsi :

¹ K. °dīni pā°.

² B. S. °aṇ pa°.

³ K. va.

⁴ B. vāyāma. K. vāyami. S. vāyamasī.

⁵ B. °aṇ °aṇ. F. K. siḥhaṇ.

⁶ K. B. °kammaṇ pa°. S. °kammasaṇkhāta°. K. °tthāya°. K. B. °ṇena.

⁷ K. B. apa°.

⁸ B. va.

⁹ K. om.

¹⁰ K. andhabālā. B. andhabālo.

¹¹ K. °dīni.

¹² K. malā.

¹³ B. nīhata°. K. nīhanatāya.

¹⁴ K. anaṇṇabhā°. B. anaṇṇaṇo ti anaṇṇanabhā° an°.

¹⁵ S. °vidha°.

¹⁶ F. C. C°. B. °atī.

¹⁷ C. C°. a. te. K. a. so.

¹⁸ K. om.

¹⁹ K. dhammade°, a. jātā.

²⁰ K. a. Buddhappamukhaṇ bhikkhusaṇhaṇ.

²¹ K. °kiccakāle, om. anu° Sa°. S. °nā°.

²² B. jivita°.

237. ' Upanītavayo va¹ dāni 'si
sampayāto 'si Yamassa santike²
vāso pi ca te natthi antarā
pātheyyam pi ca te na vijjati.

238. So karohī dīpam attano
khippaṇ vāyama³ paṇḍito bhava
niddhantamalo anaṅgaṇo
na puna jātijaraṇ upehisi⁴ ti.

Tattha upanītavayo ti upā ti nipātamattaṇ, nītavayo⁵
gatavayo⁶ atikkantavayo tvañ ca 'si⁷ idāni⁸ tayo vaye
attikkamitvā maraṇamukhe t̥hito ti attho, sampayāto
ti⁹ Yamassa santikaṇ¹⁰ maraṇamukhaṇ gantuṇ sajjo¹¹
huvā t̥hito 'si ti attho, vāso pi ca te natthi antarā
ti yathā maggaṇ gacchantā tāni tāni¹² kiccāni karontā
antarāmagge vasanti, na evaṇ paralokaṇ gacchantā, na¹³
hi sakkā paralokaṇ gacchantena¹⁴ 'adhivāsetha katipāhaṇ
dānaṇ tāva¹⁵ demi, dhammaṇ tāva suṇāmi¹⁶ tiādini vattuṇ,¹⁶
ito pi¹⁷ pana cavitvā paraloke nibbatto va hoti, imaṇ¹⁸
atthaṇ sandhāya¹⁹ vuttaṇ pātheyyan ti idaṇ kiñcāpi
hetthā vuttam eva upāsakassa pana²⁰ punappuna²¹ dalhi-
karaṇatthaṇ²² idhāpi Satthārā gahitaṇ.²³ Jātijaraṇ ti

¹ B. S. ca.

² K. B. vāyāma.

³ B. a. ti vi°.

⁴ K. 'si tvaṇ for tvañ ca 'si. B. tvaṇ pi.

⁵ S. dāni.

⁶ C. C°. om. S. 'si.

⁷ K. samattho.

⁸ F. om.

⁹ C. C°. om. hi, etc. S. om. na hi, etc.

¹⁰ S. tāva dā°.

¹¹ K. B. om.

¹² F. B. a. taṇ. K. °y' etaṇ.

¹³ K. B. °naṇ.

¹⁴ K. B. kathitaṇ.

¹⁵ S. °ikaṇ.

¹⁶ K. upehi.

¹⁷ K. om.

¹⁸ K. °ike.

¹⁹ K. om.

²⁰ B. vuttaṇ.

²¹ K. idaṇ.

²² K. om.

²³ K. dalha°.

ettha vyādhimaraṇāni pi¹ gaḥitān' eva² honti, heṭṭhima-
gāthāhi ca anāgāmimaggo kathito, idha arahattamaggo,³
evaṇ sante pi yathā nāma rañño⁴ attano mukhappamāṇaṇ⁵
kabaḷaṇ vaddhetvā puttassa upanīte so kumāro attano
mukhappamāṇen'⁶ eva gaṇhāti,⁷ evam evaṇ⁸ Satthārā
uparimaggavasena dhamme desite⁹ pi upāsako attano
upanissayabalena¹⁰ heṭṭhā sotāpattiphalāṇ¹¹ patto, sesa-
parisāya pi sātthikā¹² desanā¹³ ahoṣi ti.

Goghātakaputtassa vatthu.¹⁴

2. AÑÑATARABRĀHMAṆAVATTHU.

Anupubbenā¹⁵ ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Jeta-
vane viharanto aññatarāṇ brāhmaṇaṇ ārabha kathesi.

So kira ekadivasāṇ pāto va¹⁶ nikkhamitvā bhikkhūnaṇ
cīvaraṭṭhapaṇaṭṭhāne¹⁷ bhikkhū cīvaraṇ pārupante olokento
atṭhāsi. Taṇ pana ṭhānaṇ virūḷhatipaṇ hoti. Ath' ekassa
bhikkhuṇo cīvaraṇ pārupantassa cīvarakaṇṇo¹⁸ tiṇesu¹⁹
pavattanto²⁰ ussāvaḥinduhi temi.²¹ Brāhmaṇo²² 'idaṇ²³

¹ C. C^a. B. om.

³ K. B. a. kathito.

⁵ K. B. °ena.

⁷ B. gaṇhi.

⁹ B. °ito. K. a. so.

¹¹ K. B. a. patvā imissānumodanāya (B. °ssā anu°)
vasena (B. avasāne) anāgāmiphalāṇ.

¹² K. B. a. dhamma°.

¹⁴ K. °kava°. B. °puttava°, a. paṭṭhamaṇ.

¹⁵ K. a. medhāvī.

¹⁷ K. B. °pārupana°.

¹⁹ K. a. pattantesu.

²⁰ B. °ttento. C. C^a. S. °ttento. K. parivattanto.

²¹ C. C^a. te. B. temiyati.

²² K. a. taṇ disvā.

² S. °itā va.

⁴ B. rañña.

⁶ B. °am.

⁸ B. eva.

¹⁰ K. B. °vasena.

¹³ K. a. jātā.

¹⁶ K. a. nagarā.

¹⁸ K. °ṇṇesu.

²³ K. B. imaṇ.

thānaṃ appaharitaṃ¹ kātuṃ vaṭṭati² ti punadivase kuddā-
laṃ³ ādāya gantvā taṃ thānaṃ tacchettvā khalamaṇḍala-
sadisaṃ akāsi.⁴ Punadivase pi⁵ taṃ thānaṃ āgantvā⁶
bhikkhusu cīvaraṃ pārupantesu ekassa cīvarakaṇṇaṃ
bhūmiyaṃ patitvā paṇsumhi pavattamānaṃ⁷ disvā 'idha
vālukaṃ⁸ okirituṃ vaṭṭati⁹ ti cintetvā¹⁰ vālukaṃ āharitvā
okiri.¹¹ Ath¹² ekadivasaṃ¹³ purebhatte¹⁴ caṇḍo ātapo
ahosi, tadāpi bhikkūnaṃ cīvaraṃ pārupantānaṃ gattato sede
muccante¹⁵ disvā¹⁶ 'idha mayā maṇḍapaṃ kāretuṃ vaṭṭati¹⁷
ti cintetvā¹⁸ maṇḍapaṃ kāresi.¹⁹ Pun' ekadivasaṃ²⁰ pāto
va²¹ vaddalikā²² ahosi. Tadāpi²³ brāhmaṇo bhikkhū
olokento²⁴ tintacīvarake²⁵ bhikkhū²⁶ disvā 'ettha mayā
sālaṃ kāretuṃ vaṭṭati²⁷ ti²⁸ sālaṃ kāretvā, 'idāni sālāya²⁹
mahāṃ karissāmi³⁰ ti cintetvā³¹ Buddhapamukhaṃ bhikkhu-

¹ C. C^a. °hirituṃ.² K. khu°.³ B. °iso ahosi. K. a. so.⁴ K. B. om.⁵ B. ga°. K. a. oloketi.⁶ C. C^a. S. °ṭṭa°.⁷ K. bāl°.⁸ K. a. saha bhiriya.⁹ K. a. so pi punappunaṃ gantvā taṃ thānaṃ oloketi.¹⁰ K. pun'.¹¹ K. a. pāto va.¹² B. °ttaṃ.¹³ C. C^a. S. muccite. K. B. muñcante.¹⁴ K. a. puññaṃ me pasutabbaṃ.¹⁵ K. a. dabbasambhāraṃ āharitvā.¹⁶ K. a. so taṃ puna oloketvā.¹⁷ B. punadivase.¹⁸ B. a. vassaṃ vassi.¹⁹ K. vaddalo. S. °ikaṃ. B. °ṭṭ°. C. C^a. vaddūlakaṃ.*Cf. Skt. vārdala and vārdālikā.*²⁰ K. tadā uddhukamaṇḍape.²¹ B. a. va ṭhito. K. a. aṭṭhāsi.²² K. °rante.²³ K. °ūnaṃ.²⁴ K. a. so katipāhaṃ dabbasambhārādini āharitvā tattha.²⁵ B. sālā°.²⁶ K. a. so nānā vatthadānānurūpāni sajjetvā nānā sūpa-
byañjanaṃ bhattānurūpāni sajjetvā.

sanghaṇ nimantetvā anto ca bahi ca bhikkhū nisīdāpetvā dānaṇ datvā¹ bhattakiccāvasāne anumodanattḥāya Satthu pattāṇ gahetvā 'bhante ahaṇ bhikkhūnaṇ cīvarapārūpana-kāle imasmiṇ ṭhāne olokento ṭhito idaṇ c' idaṇ ca² disvā idaṇ c' idaṇ ca kāresin'³ ti ādito paṭṭhāya sabbaṇ taṇ⁴ pavattiṇ ārocesi. Satthā tassa vacanaṇ sutvā 'brāhmaṇa paṇḍito⁵ nāma khane khane⁶ thokaṇ thokaṇ⁷ kusalaṇ karonto⁸ anupubbena attano akusalamalaṇ⁹ nīharati yevā' ti vatvā imaṇ gātham āha :

239. 'Anupubbena medhāvī thokathokaṇ¹⁰ khane khane kammāro rajatasseva niddhame malam attano' ti.

Tattha anupubbenā ti anupaṭipāṭiyā, medhāvī ti dhammojapaññāya samannāgato, khane khane ti okāse okāse kusalaṇ karonto kammāro rajatassevē ti yathā suvaṇṇakāro ekavāram eva suvaṇṇaṇ tāpetvā koṭṭetvā malaṇ nīharitvā pilandhanavikaṭiṇ¹¹ kātuṇ na sakkoti, punappuna¹² tāpento koṭṭento¹³ pana¹⁴ nīharati tato 'nekavidhaṇ¹⁵ pilandhanavikaṭiṇ karoti, evam evaṇ¹⁶ punappuna kusalaṇ karonto paṇḍito attano rāgādimalaṇ niddhameyya, evaṇ niddhantamalo hi¹⁷ nikkilesa hoti ti attho.

¹ B. *om. two.*

² B. *om. four.* K a. kāraṇaṇ.

³ B. kāremī.

⁴ K. *om.*

⁵ K. B. °itā, °anti *infra*.

⁶ K. C. C^a. *om.*

⁷ K. *om.*

⁸ K. B. °ntā.

⁹ K. akusalaṇ. C. C^a. S. °mūlaṇ (malaṇ in Cy).

¹⁰ K. B. °aṇ °aṇ.

¹¹ K. °naṇ pati°.

¹² C. C^a. S. *om.* K. B. °naṇ. K. a. pi.

¹³ B. °tvā.

¹⁴ K. B. a. malaṇ.

¹⁵ K. B. aneka°. K. S. °vidha°.

¹⁶ K. eva.

¹⁷ S. *om.*

Desanāvasāne¹ brāhmaṇo sotāpattiphale paṭiṭṭhahi,
mahājanassāpi sātthikā desanā² ahosi³ ti.

Aññatarabrāhmaṇassa vatthu.⁴

3. TISSATATHERAVATTHU.

Ayasā va malan⁵ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavane viharanto Tissattheraṇ nām' ekaṇ bhikkhuṇ⁶
ārabbha kathesi.

Eko⁷ kira Sāvattvivāsī kulaputto⁸ pabbajitvā laddhū-
pasampado 'Tissatthero'⁹ ti paññāyi.¹⁰ So aparabhāge
janapadavihāre vassūpagato aṭṭhatthakaṇ thūlasā-
ṭakaṇ labhitvā vutthavasso¹¹ pavāretvā¹² taṇ ādāya
gantvā bhaginiyā hatthe ṭhapesi.¹³ Sā 'na me esa¹⁴
sātako bhātu anucchaviko' ti¹⁵ tikhināya vāsiyā chinditvā
hirahiraṇ katvā udukkhale koṭṭetvā piṇjetva¹⁶ pothetvā¹⁷
vaṭṭetvā¹⁸ sukhumasuttaṇ kantitvā¹⁹ sātakaṇ vāyāpesi.
Thero pi suttañ c' eva sūciyo ca saṇvidahitvā cīvarakārake
daharasāmaṇere sannipātetvā bhaginiyā santikaṇ gantvā

¹ K. a. so.

² K. dhammade°, a. jātā.

³ K. °si, and a. tato paṭṭhāya mahājanā mahantapha-
lāni ṇatvā attanānurūpabalaṇ maṇḍapañ ca sālāñ ca
kāretvā dānaṇ datvā.

⁴ K. Brāhmaṇasālava°. B. °ṇava°, dutiyaṇ.

⁵ K. a. samutthāyā.

⁶ C. C°. S. om. B. om. ekaṇ.

⁷ B. so.

⁸ K. a. sāsane.

⁹ K. ti nāma.

¹⁰ B. °ati.

¹¹ K. vutṭha°.

¹² K. B. om.

¹³ K. °etvā.

¹⁴ K. B. eso.

¹⁵ B. S. a. taṇ. K. a. tantaṇ.

¹⁶ K. °itvā. C. picetvā. B. pavisetvā. K. a. vijja-
tetvā (?).

¹⁷ C. C°. om.

¹⁸ K. vattitvā.

¹⁹ B. °etvā.

'taṇ¹ me sātakaṇ detha,² cīvaraṇ kāressāmī³ ti āha. Sā navahatthasātakaṇ⁴ niharitvā kaṇiṭṭhabbhātikassa hatthe ṭhapesi. So taṇ gahe tvā vitthāretvā⁵ 'mama sātako thūlo aṭṭhahattho, ayaṇ sukhumo navahattho, nāyaṇ mama sātako, tumhākaṇ esa, na me iminā attho, tam eva me dethā' ti āha. 'Bhante tumhākam eva eso,⁶ gaṇhatha nan' ti. So n' eva icchi. Ath' assa⁷ attanā⁸ katakiccaṇ sabbaṇ ārocetvā 'bhante tumhākam ev' esa, gaṇhatha nan' ti adāsi. So taṇ ādāya vihāraṇ gantvā cīvarakammaṇ paṭṭhapesi. Ath' assa bhagini cīvarakārakaṇaṇ atthāya yāgubhattādīni⁹ sampādesi, cīvarassa niṭṭhitadivase pana atirekasakkāraṇ kāresi. So cīvaraṇ oloketvā tasmiṇ uppanna-sineho 'sve dāni naṇ pārupissāmī' ti saṇharitvā cīvaravaṇse ṭhapetvā taṇ rattin bhuttāhāraṇ¹⁰ jirāpetuṇ¹¹ asakkonto kālaṇ katvā tasmiṇ yeva¹² cīvare ūkā¹³ hutvā nibbatti. Bhagini pi 'ssa kālakiriyaṇ¹⁴ sutvā bhikkhūnaṇ pādesu pavattamānā¹⁵ rodi. Bhikkhū tassa sarīrakiccaṇ katvā gilānu-paṭṭhākassa abhāvena 'saṅghass' ev' etaṇ¹⁶ pāpuṇāti,¹⁷ bhājessāma nan' ti taṇ cīvaraṇ niharāpesuṇ. Sā¹⁸ ūkā 'ime mama santakaṇ vilumpanti' ti viravanti ito o' ito ca¹⁹ saṇdhāvi. Satthā gandhakūṭiyaṇ nisinno va dibbāya sotadhātuyā taṇ saddaṇ sutvā 'Ānanda Tissassa cīvaraṇ²⁰ sattāhaṇ nikkhipituṇ vadehī' ti āha. Thero tathā kāresi. Sāpi sattamē divase kālaṇ katvā Tusitavimāne²¹ nibbatti.

¹ B. om.² K. kārāp°.³ K. vicār°. B. a. oloketvā.⁴ K. so.⁵ K. °no.⁶ K. bhūt°.⁷ K. B. om.⁸ K. °yabhāvaṇ.⁹ S. °ṭṭ°. C. C°. vatta°.¹⁰ K. a. bhikkhūnaṇ.¹¹ K. S. om.¹² K. °bhavane.¹³ K. a. ti.¹⁴ B. °tthaṇ sā°.¹⁵ K. a. sā.¹⁶ K. yāgū°.¹⁷ B. jir°.¹⁸ C. C°. ūko.¹⁹ K. B. eva taṇ.²⁰ K. sātako.²¹ K. a. abhājetvā.

Satthā aṭṭhame divase 'Tissassa¹ cīvaraṇ bhājetvā gaṇ-
hantū'² ti ānāpesi. Bhikkhū tathā kariṇsu.³ Bhikkhū⁴
kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ : 'kasmā nu kho Satthā Tissassa
cīvaraṇ satta⁵ divase⁶ ṭhapāpetvā⁷ aṭṭhame divase gaṇ-
hituṇ anujānī' ti.⁸ Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha
bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā,
'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave Tisso attano cīvare
ūkā hutvā nibbatto, tumhehi tasmiṇ bhājiyamāne⁹ "mama
santakaṇ vilumpanti" ti viravanto ito o' ito ca¹⁰ dhāvi,¹¹
so tumhehi cīvare gayhamāne¹² tumhesu manañ padū-
setvā¹³ niraye nibbatteyya, tenāhaṇ cīvaraṇ nikkhipāpesiṇ,
idāni pana so Tusitavimāne¹⁴ nibbatto, tena vo¹⁵ mayā
cīvaragaṇhanaṇ¹⁶ anuññātan' ti vatvā, puna tehi 'bhā-
riyā¹⁷ ayaṇ¹⁸ bhante taṇhā nāmā' ti vutte, 'āma bhik-
khava imesaṇ sattānaṇ taṇhā nāma bhāriyā, yathā¹⁹
ayato²⁰ malaṇ uṭṭhahitvā ayam eva khādati vināseti
aparibhogaṇ karoti, evam evāyaṇ taṇhā imesaṇ sattānaṇ
abbhantare²¹ uppajjitvā te satte nirayādisu nibbatteti²²
vināsaṇ pāpeti' ti vatvā imaṇ gātham āha :

240. 'Ayaṣā va malaṇ samuṭṭhitaṇ²³
taduṭṭhāya²⁴ tam eva khādati,
evaṇ atidhonacāriṇaṇ
sāni²⁵ kammāni nayanti duggatin' ti.

¹ C. C^a. Tissa°.² B. °athā.³ C^a. om. three.⁴ K. B. a. dhammasabhāyaṇ.⁵ C. C^a. B. sattame.⁶ K. °saṇ.⁷ K. ṭhapetvā.⁸ C. C^a. K. °jānāti. S. °jānāti ti.⁹ B. a. ime, v. supra.¹⁰ K. om.¹¹ K. vidhāvi.¹² K. C. C^a. gaṇha°. S. gaṇhiya°.¹³ K. padose°. B. padussitvā.¹⁴ K. °bhavane.¹⁵ K. om.¹⁶ B. S. °gahaṇaṇ. K. °gaṇa.¹⁷ C. C^a. S. °yaṇ. B. a. vata.¹⁸ S. om.¹⁹ K. a. pi.²⁰ S. ayaṣā.²¹ K. antare.²² K. B. °ttāp°. B. °esi.²³ K. B. samuṭṭhāya.²⁴ B. tat' u°.²⁵ S. saka°.

Tattha ayasā¹ ti ayato samuṭṭhitā² taduṭṭhāyā ti tato uṭṭahitvā,³ atidhonacārinan ti dhonā⁴ vuccati⁵ cattāro paccaye 'idam-atthitāya alam etenā' ti⁶ paccavekkhitvā⁷ paribhuñjanapaññā,⁸ taṇ atikkamitvā caranto⁹ atidhonacārī nāma, idaṇ vuttaṇ hoti: Yathā ayato malaṇ samuṭṭhāya¹⁰ tato samuṭṭhitāṇ tam eva khādati, evam evaṇ¹¹ catupaccaye apaccavekkhitvā paribhuñjantaṇ¹² atidhonacāriṇaṇ sāni¹³ kammāni attaniṭṭhitattā¹⁴ attano santakān' eva tāni kammāni taṇ¹⁵ duggatiṇ nayantī ti attho.¹⁵

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.
Tissattherassa vatthu.¹⁶

4. LĀLUDAYITTHEHAVATTHU.

Asajjhāyamalā¹⁷ ti imaṇ dhammadeśaṇaṇ Satthā Jetavane viharanto Lāḷudāyittheraṇ¹⁸ ārabba katheṣi.
Sāvattiyaṇ kira pañcakotimattā ariyasāvaka¹⁹ pure-

¹ C. C°. °so. B. a. vā.

² So S. MSS. and edd. samuṭṭhāyā ti samuṭṭahitvā.

³ K. om. four. B. uṭṭhāya.

⁴ K. dhovanā. Cf. Morris, J.P.T.S., 1887, p. 100.

⁵ S. °nti.

⁶ So Hardy, Nettipakarapa, p. 265. S. paccayā. K. C. C°. S. idam atthaṇ ete hi (K. corr. a. ti). F. idha pavatthaṇ ete hi.

⁷ K. apa°.

⁸ F. C. C°. S. paribhuñjanatthaṇ pa°. K. °ñjantānaṇ pa°. B. °nasa°.

⁹ F. C. C°. cattāro.

¹⁰ K. a. yato. B. ayato taṇ sa°.

¹¹ K. eva.

¹² K. °ntānaṇ.

¹³ S. yāni. F. tāni.

¹⁴ K. utthi°.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. B. °rava°, B. a. tatīyaṇ.

¹⁷ K. a. mantā.

¹⁸ K. Lo°.

¹⁹ K. a. te. B. a. vasanti, dvekotimattā puthujjanā vasanti yeva, tesu ariyasāvaka.

bhattaṇ dānaṇ datvā pacchābhattaṇ sappitelamadhuphā-
 nitavattṭhādini gahetvā vihāraṇ gantvā dhammakathaṇ
 supanti, dhammaṇ sutvā gamanakāle¹ Sāriputtamoggallā-
 nānaṇ² guṇe³ kaṭṭhenti. Udāyitthero tesaṇ sutvā 'etesaṇ
 tāva dhammakathaṇ⁴ sutvā tumhe evaṇ kathetha, mama
 dhammakathaṇ sutvā kin nu kho kathessathā' ti vadati.
 Manussa tassa kathaṇ sutvā 'ayaṇ pi⁵ eko dhamma-
 kathiko bhavissatī⁶ ti,⁶ 'imassāpi⁷ amhehi dhammakathaṇ
 sotuṇ vaṭṭatī' ti te⁸ ekadivasaṇ therāṇ yācitvā 'bhante
 ajja amhākaṇ dhammasavaṇadivaso' ti, saṅghassa dānaṇ
 datvā 'tumhe bhante⁹ divā dhammakathaṇ¹⁰ katheyyāthā'
 ti āhaṇsu. So pi tesaṇ adhivāsesi. Tehi dhammasavaṇa-
 velāya¹¹ āgantvā 'bhante dhammaṇ no¹² kathethā' ti
 vutte Udāyitthero¹³ āsane nisīditvā cittavijāṇiṇ¹⁴ gahetvā
 cālento cālento¹⁵ ekam pi dhammapadaṇ adisvā 'ahaṇ
 padabhāṇaṇ¹⁶ bhaṇissāmi,¹⁷ añño dhammakathaṇ ka-
 tṭhetū' ti vatvā otari. Te¹⁸ aññena dhammakathaṇ
 kathāpetvā padabhāṇāya¹⁹ puna taṇ āsanaṇ āropayaṇsu;²⁰
 puna pi kiñci adisvā 'ahaṇ rattij kathessāmi, añño
 padabhāṇaṇ¹⁶ bhaṇatū' ti vatvā²¹ otari. Te²² aññena
 padabhāṇaṇ¹⁶ bhaṇāpetvā puna rattij therāṇ ānayaṇsu.²³
 So rattij pi kiñci adisvā, 'ahaṇ paccūse²⁴ kathessāmi,
 rattij añño katṭhetū' ti vatvā otari. Te aññena rattij

¹ B. S. a. ca.³ K. guṇaṇ. B. guṇakathaṇ.⁵ B. om.⁷ B. imassa santike.⁹ K. B. bha° tu°, and a. amhākaṇ.¹⁰ B. dhammaṇ.¹² B. S. no dha°.¹⁴ K. °vijj°. B. °bīj°.¹⁶ B. sarabhaññaṇ.¹⁸ C. C°. otaritvā.¹⁹ K. B. °ṇatthāya. B. sara°.²¹ B. a. āsanā.²² C. C°. thero. B. tena.²⁴ B. °sakāle.² C. C°. °na°.⁴ K. B. dhammaṇ.⁶ K. om.⁸ K. tehi.¹¹ K. °yaṇ.¹³ K. Lolu°.¹⁵ C. C°. B. om.¹⁷ B. a. ti.²⁰ K. B. a. so.²³ C. C°. āṇāpayiṇsu.

kathāpetvā puna paccūse taṇ ānayaṇsu. So puna¹ pi kiñci nāddasa.² Mahājano leḍḍudaṇḍādini³ gahetvā 'andhabāla tvaṇ Sāriputtamoggallānānaṇ vanne kathiyamāne⁴ evam evañ ca⁵ vadesi, idāni kasmā na kathesi⁶ ti santajjetvā palāyantaṇ⁶ anubandhi. So palāyanto ekissaṇ⁷ vaccakuṭiyaṇ⁸ pati.

Mahājano kathaṇ samuṭṭhāpesi:⁹ 'Lāḷudāyī Sāriputtamoggallānānaṇ¹⁰ gunakathāya vattamānāya¹¹ usūyanto¹² attano dhammakathikabhāvaṇ pakāsetvā manussehi sakkaṇaṇ katvā "dhammaṇ suṇāmā"¹³ ti¹⁴ catukkhattuṇ āsane nisīditvā¹⁵ kathetabbayuttakaṇ kiñci apassanto "tvaṇ amhākaṇ ayyehi Sāriputtamoggallānattherehi¹⁶ saddhiṇ yugaggāhaṇ gaṇhāsī" ti leḍḍudaṇḍādini gahetvā santajjetvā palāpiyamāno¹⁷ vaccakuṭiyaṇ⁸ patito¹⁸ ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹⁹ ti pucchitvā, 'imāya nāmā²⁰ ti vutte, 'na bhikkhave idān²¹ eva pubbe p'esa gūthakūpe nimuggo yevā²² ti vatvā atitaṇ āharitvā:¹⁸

'Catuppado ahaṇ samma tvaṇ pi samma catuppado ehi siha¹⁹ nivattassu, kin nu bhīto²⁰ palāyasi.²¹

Asuci pūtilomo 'si duggandho²² vāsi²³ sūkara, sace yujjhitukāmo 'si jayaṇ samma dadāmi te²⁴ ti

¹ K. paccūse.

² K. leḍḍu°.

³ B. evañ c' evañ ca. K. evañ c' eva.

⁴ K. a. taṇ.

⁵ B. °iyā.

¹⁰ K. B. °ttattherassa.

¹² K. B. ussu°.

¹³ B. suṇomā. C. C°. °mī.

¹⁵ K. a. kathāpesi, thero. .

¹⁶ K. B. ayyena °ttattherena.

¹⁸ K. āhari, and gives the J. F.J., II. 9 ff.

¹⁹ B. samma.

²¹ K. a. ti.

²³ K. B. vāyasi

² K. °si.

⁴ K. katheyya°.

⁷ C. C°. K. B. °ssā.

⁹ K. C. C°. °apesuṇ.

¹¹ B. pava°.

¹⁴ K. B. S. a. vutte.

¹⁷ K. B. palāyamāno.

²⁰ B. sito.

²² B. duga°.

imaṇ jātakaṇ vitthāretvā kathesi, 'tadā¹ sīho² Sāriputta-
tthero³ ahosi,⁴ sūkaro Lāludāyī' ti. Satthā imaṇ desa-
naṇ⁵ āharitvā 'bhikkhave Udāyina⁶ appamattako va
dhammo uggahito, sajjhāyaṇ pana n'eva akāsi,⁷ kiñci
pariyattiṇ⁸ gahetvā⁹ tassā asajjhāyakaraṇaṇ¹⁰ malam evā
ti vatvā imaṇ gātham āha :

241. 'Asajjhāyamalā mantā anuṭṭhānamalā¹¹ gharā
malaṇ vaṇṇassa kosajjaṇ pamādo rakkhato
malan' ti.

Tattha¹² yā kāci¹³ pariyatti vā sippaṇ vā yasmā asajjhā-
yantassa ananuyuñjantassa¹⁴ vinassati¹⁵ vā nirantaraṇ vā
na upatṭhāti, tasmā asajjhāyamalā mantā' ti vuttaṇ,
yasmā pana gharāvāsaṇ vasantassa¹⁶ utṭhāy' utṭhāya
jinnapaṭisaṇkharanādīni¹⁷ akarontassa gharāṇ¹⁸ nāma
vinassati¹⁹ tasmā anuṭṭhānamalā gharā ti vuttaṇ,
yasmā gihissa vā pabbajitassa vā kosajjavasena sarīra-
paṭijaggaṇaṇ vā parikkhārapaṭijaggaṇaṇ vā²⁰ akarontassa
kāyo dubbaṇṇo hoti tasmā malaṇ vaṇṇassa kosajjaṇ
ti vuttaṇ, yasmā pana²¹ gāvo rakkhantassa pamādavase-
nā niddāyantassa vā kilāntassa vā tā²² gāvo atitthapakkaṇ-

¹ K. a. sīhabhātiko aham eva.

² K. °hakaṇiṭṭho. *Diff. identification in J.*

³ K. B. °tto.

⁴ K. om.

⁵ K. dhammade°.

⁶ S. Lālu°. K. Lolu°.

⁷ K. B. a. yaṇ.

⁸ K. °ttaṇ.

⁹ B. uggahitvā.

¹⁰ K. tassāsaajjhāyaṇ aka°.

¹¹ K. anutthāya°.

¹² B. a. asajjhāyamalā ti.

¹³ S. yaṇ kiñci.

¹⁴ C. C°. om. K. °yujjhantassa.

¹⁵ K. °nti.

¹⁶ S. gharadvāre saṇvas°.

¹⁷ K. jina°.

¹⁸ B. °rā.

¹⁹ K. nassati.

²⁰ S. om. vā pa° vā. C. C°. om. pa° vā.

²¹ B. om.

²² K. om.

danādīhi¹ vā vālamigacorādiupaddavena² vā paresaṇ
 sālīkkhettādīnaṇ³ otaritattā⁴ khādanavasena vā⁵ vipāsaṇ⁶
 āpajjanti sayam⁷ pi daṇḍaṇ vā paribhāsaṇ vā pāpuṇāti,
 pabbajitvā⁸ ca⁹ pana chadvārādīni¹⁰ arakkhantaṇ¹¹ pamā-
 davasena kilesā otaritvā¹² sāsana cāventi,¹³ tasmā pamādo
 rakkhato malan ti vuttaṇ, so¹⁴ hi 'ssa¹⁵ vināsāvaha-
 nena malatṭhāniyattā¹⁶ malan ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.¹⁷

Lāludāyittherassa vatthu.¹⁸

5. AÑÑATARAKULAPUTTAVATTHU.

Mal' itthiyā duccaritan ti imaṇ dhammadeśanaṇ
 Satthā Veḷuvane viharanto aññatarāṇ kulaputtaṇ ārabba
 kathesi.

Tassa kira¹⁹ samānajatikaṇ kulakumārikaṇ²⁰ ānesuṇ.
 Sā ānītadivasato²¹ paṭṭhāya aticārini ahoṣi. So kulaputto
 tassā aticārena lajjito kassaci sammukhībhaṇ upagantaṇ

¹ F. C. C°. °dīni. K. B. °dinā. B. S. a. vā. K. patittha°.

² K. bālamigga°.

³ F. K. B. °ni.

⁴ K. S. otaritvā. B. otāretvā.

⁵ K. niddāyanti vā gāvo. B. om.

⁶ K. a. mā.

⁷ F. tissaṃ.

⁸ K. B. °itaṇ.

⁹ K. B. vā.

¹⁰ B. °rāni.

¹¹ F. ārakkhattaṇ. B. ārakkha°.

¹² B. otāretvā.

¹³ F. C. C°. vāceyyan ti.

¹⁴ K. om.

¹⁵ S. om.

¹⁶ B. °ṭhānāniyattā.

¹⁷ K. om.

¹⁸ K. Loludāyiva°. B. °rava°, catutthaṇ.

¹⁹ K. kir' assa.

²⁰ K. B. kum°. K. a. mātāpitaro.

²¹ K. ānītadittha°.

asakkonto Buddhupatthānādini patvā¹ katipāhaaccayena
 Satthāraṇ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṇ nisinno²
 'kiṇ upāsaka na dissasi'³ ti vutte⁴ tam atthaṇ ārocesi.
 Atha naṇ Satthā 'upāsaka pubbe pi mayā "itthiyo⁵ nāma
 nadiādisadisā⁶ tāsū paṇḍitena kopō⁷ na kātabbo" ti vuttaṇ,
 tvaṇ pana taṇ⁸ bhavapaṭicchannattā na sallakkhesi' ti
 vatvā tena yācito :⁹

'Yathā nadī ca pantho ca pānāgāraṇ sabhā papā
 evaṇ lokitthiyo nāma velā tāsāṇ na vijjati' ti

jātaṇ¹⁰ vitthāretvā¹¹ 'itthiyā hi aticāraṇabhāvo¹² dānaṇ
 dentassa maccherāṇ¹³ idhalokaparalokesu¹⁴ sattānaṇ aku-
 salakammaṇ¹⁵ vināsaṇatthēna¹⁶ malaṇ, avijjā pana sabba-
 malānaṇ uttamamalan' ti vatvā imā gāthā abhāsi :¹⁷

242. 'Mal' itthiyā duccharitaṇ maccherāṇ dadato malaṇ
 malā ve pāpakā dhammā asmiṇ loke paramhi ca.

243. Tato malā malatarāṇ avijjā paramaṇ malaṇ
 etaṇ malaṇ pahatvāna¹⁸ nimmalā¹⁹ hotha
 bhikkhavo' ti.

¹ C^a. vatvā. K. B. paricchinditvā.

² K. nisīditvā.

³ C. C^a. B. S. °ti.

⁴ K. a. so.

⁵ K. itthi. S. a. hi.

⁶ K. °adinisadiso.

⁷ K. B. kodho.

⁸ S. B. om. S. taṇ pana.

⁹ K. a. atitaṇ āhari and the J.

¹⁰ F.J., i. 801-2.

¹¹ B. a. upāsaka. K. a. tadā jāyapatikā ca etarahi jāya-
 patikā ācariyo aham eva sammāsambuddho, upāsaka.

¹² K. aticārimalaṇ. B. aticārinibhāvena malaṇ.

¹³ B. °ramalaṇ. K. a. malaṇ.

¹⁴ K. °ke ca pa°.

¹⁵ B. ku°.

¹⁶ B. °tthēna.

¹⁷ K. imaṇ gātham āha.

¹⁸ K. piha°. B. pahantvāna.

¹⁹ K. nimalo.

Tattha duccaritan ti ettha¹ aticāro,² aticāriniñ³ hi itthiñ⁴ sāmiko pi gehā nīharati, mātāpitunnā⁵ santikañ gantvā⁶ “kulassa⁷ añgārabbhūtā⁸ akkhihi pi⁹ na daṭṭh-abbā¹⁰ ti tañ nīharanti,¹¹ sā anāthā vicarantī mahā-dukkañ pāpunāti, ten’ assā¹² duccaritañ malan ti vuttañ, dadato ti dāyakassa, yassa hi¹³ khetakasanakāle¹⁴ ‘imas- miñ khette sampanne salākabhaddāni dassāmi’ ti cintet- vāpi¹⁵ nipphanne¹⁶ sasse¹⁷ maccherāñ uppajjitvā cāgacittañ nivāreti,¹⁸ so maccheravasena cāgacitte¹⁹ avirūhante²⁰ manussasampattiñ²¹ dibbasampattiñ²² nibbānasampattiñ ti²³ tisso sampattiyo na labhati,²⁴ tena vuttañ maccherāñ dadato malan ti, aññesu pi evarūpesu²⁵ es’ eva nayo, pāpakā dhammā ti akusaladhammā pana idhaloke ca²⁶ paraloke ca malam eva. Tato ti heṭṭhāvuttamalato,²⁷ malataran ti atirekamalañ²⁸ vo kathamī ti attho, avijjā

¹ C. C^a. vatvā. F. K. B. om.

² K. om.

³ B. °nī.

⁴ C. C^a. itthi.

⁵ K. °ūnañ. B. mātupitūnañ.

⁶ K. gatā. K. B. a. tvañ.

⁷ F. kusal°.

⁸ B. agārava° (but cf. Skt. kulāṅgāra).

⁹ K. om.

¹⁰ K. di°. C. C^a. S. diṭṭhapubbā. F. niddiṭṭhapubbā.

¹¹ B. S. °ati.

¹² B. tena sā.

¹³ S. om. C. C^a. sassa° for ya° hi.

¹⁴ B. °khette ka°.

¹⁵ K. B. S. om. pi.

¹⁶ B. °nna°.

¹⁷ B. a. pi.

¹⁸ B. °si.

¹⁹ C. C^a. S. °ttena.

²⁰ K. C. C^a. abhi°. K. °rūlhante. C. C^a. °nto.

²¹ B. °tti, so infra.

²² K. sagga°. C. C^a. om.

²³ K. ca.

²⁴ B. labhi.

²⁵ B. sesesu pi for a°. pi e°.

²⁶ S. a. malam eva.

²⁷ F. C. C^a. °tte ma°.

²⁸ S. °kañ ma°.

ti atthavatthukaṇ aññānam eva¹ paramaṇ malaṇ pahat-vānā² ti etaṇ malaṇ jahitvā bhikkhave tumhe nimmalā hothā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.³

Aññatarakulaputtassa vatthu.⁴

6. CULLASĀRIVATTHU.

Sujīvan⁵ ti immaṇ dhammadešanaṇ Satthā Jetavane viharanto Cullasāriṇ⁶ nāma Sāriputtattherassa saddhivihārikaṇ⁷ ārabba kathesi.

So kira ekadivaṇaṇ⁸ vejjakammaṇ katvā paṇitabhojanaṇ labhitvā ādāya nikkhamanto antarāmagge therāṇ disvā 'bhante idaṇ mayā vejjakammaṇ katvā laddhaṇ, tumhe aññattha evarūpaṇ bhojanaṇ na labhissatha, imaṇ bhuñjatha, ahaṇ te vejjakammaṇ katvā niccakālaṇ evarūpaṇ āhāraṇ āharissāmi'⁹ ti āha. Thero tassa vacanaṇ sutvā tunhībhūto va pakkāmi. Bhikkhū vihāraṇ āgantvā Satthu tam atthaṇ ārocesuṇ. Satthā 'bhikkhave ahiriko nāma pagabbho kākasadiṣo hutvā ekavīsatividhāya anesanāya tthatvā sukhaṇ jīvati, hirottappasampanno¹⁰ pana dukkhaṇ jīvati' ti vatvā imā gāthā abhāsi :

244. 'Sujīvaṇ ahirikena kākasūrena dhaṇsinā
pakkhandinā pagabbhena saṅkiliṭṭhena jīvitaṇ.

¹ B. a. malatarāṇ.

² K. B. pahant°.

³ K. om.

⁴ K. Ducāritthiva°. B. °ttava°, pañcamaṇ.

⁵ K. a. ahirikenā.

⁶ C°. S. Thulla° (S. °ikaṇ). K. Cula°. B. Cūla°.

K. C. C°. °ri°.

⁷ K. a. bhikkhaṇ.

⁸ B. °se. C. C°. S. om. vejjakammaṇ . . . ahaṇ te.

⁹ S. °ess°.

¹⁰ B. hirio°.

245. Hirimatā ca dujjīvaṇ niccaṇ sucigavesinā
aḷinen' appagabbhena¹ suddhājivena passatā² ti.

Tattha ahirikenā ti chinnahirottappena,³ evarūpena
hi⁴ amātaram⁵ eva 'mātā me' ti apitiādayo⁶ eva⁷ 'pitā me'
ti ādinā nayena vatvā ekavīsatividhāya anesanāya pati-
tṭhāya sukhena jivitūṇ sakkā, kākasūrenā ti sūrakāka-
sadisena,⁸ yathā hi sūrakāko⁹ kulogharesu yāguādini
gaṇhitukāmo bhittiādisu nisīditvā attano¹⁰ olokanabhāvaṇ¹¹
ñatvā¹² anolokento¹³ viya aññavihitako viya niddāyanto
viya ca¹⁴ hutvā manussānaṇ pamādaṇ¹⁵ sallakkhetvā anu-
patitvā 'sūsū' ti vadantesu¹⁶ yeva bhājanato mukhapūraṇ
gahetvā palāyati, evam evaṇ ahirikapuggalo pi bhikkhūhi
saddhiṇ gāmaṇ pavisitvā yāgubhattatṭhānādini¹⁷ vavattā-
peti¹⁸ tatra¹⁹ bhikkhū piṇḍāya caritvā yāpanamattaṇ²⁰
ādāya āsanasālaṇ²¹ gantvā paccavekkhantā yāguṇ pivitvā
kammaṭṭhānaṇ manasikarontā²² sajjbāyanti āsanasālaṇ
sammajjanti, ayaṇ pana kiñci akatvā gāmābhimukho va
hoti, so²³ bhikkhūhi 'passath' iman' ti olokiyamāno pi
anolokento viya aññavihito viya²⁵ niddāyanto viya gaṇṭhikaṇ

¹ B. °nāpa°.

² B. °thā, so *infra*.

³ K. B. °akena.

⁴ F. C. C^a. S. evarūpehi.

⁵ C. amatam. C^a. amātām. S. amātādayo.

⁶ K. apitūā°. B. apitādayo.

⁷ B. a. ca.

⁸ B. °kakādivasena.

⁹ F. C. C^a. S. sūro kāko.

¹⁰ S. attamano.

¹¹ K. °kabhā°.

¹² C. C^a. S. om. two.

¹³ C. C^a. S. olo°.

¹⁴ K. om.

¹⁵ F. manussādaṇ.

¹⁶ K. °nto.

¹⁷ C. °bhattanā°. C^a. S. °bhattādini.

¹⁸ K. °tṭha°. B. °si

¹⁹ B. tattha.

²⁰ K. yāpanaṇ.

²¹ S. āsanaṇ.

²² B. karonti.

²³ B. a. hi.

²⁴ K. °etvā.

²⁵ C. C^a. S. om. two.

paṭimuñcanto¹ viya cīvaraṇ saṃvidahanto² viya³ hutvā
 'asukaṇ nāma me kammaṇ atthi' ti vadanto uṭṭhāyāsanaṁ
 gāmaṇ pavisitvā pāto⁴ vavatthāpitagehesu⁵ aññatarāṇ
 geḥaṇ upasaṇkamitvā gharamānusakesu⁶ thokaṇ kavāṭaṇ
 pidhāya dvāre nisīditvā kantantesu⁷ pi ekena hatthena
 kavāṭaṇ paṇāmetvā anto pavisati, atha naṇ disvā akāma-
 kāpi āsane nisidāpetvā yāguādisu yaṇ kiñci⁸ atthi taṇ
 denti, so⁹ yāvadatthaṇ bhuñjitvā avasesaṇ pattenā¹⁰ ādāya
 pakkamati ayaṇ kākasūro nāma, evarūpena ahirikena
 sujīvaṇ ti attho. Dhaṇsinā ti 'asukatthero nāma
 appiccho' ti-ādini vadantesu 'kiṇ pana mayaṇ na appi-
 cchā' ti-ādivacanena¹¹ paresaṇ guṇaṇ¹² dhaṇsanatāya¹³
 dhaṇsinā, tathārūpassa¹⁴ hi¹⁵ vacanaṇ sutvā 'ayaṇ pi
 appichatādiguṇe¹⁶ yutto' ti maññamānā manussa dātab-
 baṇ¹⁷ maññanti, so¹⁸ tato paṭṭhāya viññupurisānaṇ cittaṇ
 ārādhetaṇ¹⁹ asakkonto tamhāpi lābhā parihāyati, evaṇ
 dhaṇsipuggalo²⁰ attano pi²¹ parassa pi lābhaṇ nāseti yeva
 pakkhandinā ti pakkhandacārinā²² paresaṇ kiccāni²³
 attano kiccāni viya dassentena²⁴ pāto va bhikkhusu
 cetiyaṇgaṇādisu vattaṇ katvā²⁵ kammaṭṭhānamanasikārena

¹ B. mu°. C. C^a. patimucc°.

² K. saddhāraṇidahaṇito (?).

³ S. a. ca.

⁴ K. a. va ādito paṭṭhāya.

⁵ B. °ap°. K. °itesu ge°.

⁶ F. C. C^a. S. °ke.

⁷ K. kantakesu. B. kand°.

⁸ K. B. om.

⁹ B. om.

¹⁰ B. S. °nād°. C. C^a. patte.

¹¹ K. ty°. B. om. vad° . . . tiādi.

¹² B. °ṇa°.

¹³ F. °ntāya. K. dhas°.

¹⁴ S. evarūp°.

¹⁵ B. om.

¹⁶ K. appicchādi°.

¹⁷ B. a. pi.

¹⁸ K. B. a. pana.

¹⁹ F. ārāme dhātūṇ.

²⁰ K. dhaṇsini°. S. °eī pu°.

²¹ K. om.

²² B. °ndana°.

²³ B. a. pi. K. a° ki° pa° ki°.

²⁴ S. °nto.

²⁵ S. caṇkamitvā for va° ka°.

thokaṇ nisīditvā utthāya gāmaṇ pavisantesu¹ mukhaṇ dhovitvā paṇḍukāsāvapārurupanaakkhiañjanasīsamakkaṇādihi² attabhāvaṇ maṇḍetvā sammajjanto viya dve tayo sammujjanippahāre³ datvā dvārakotthakābhimukho hoti, manussā 'pāto va cetiyaṇ vandissāma mālapūjaṇ⁴ karissāma' ti āgatā⁵ taṇ disvā 'ayaṇ vihāro imaṇ daharaṇ nissāya paṭijagganaṇ labhati, imaṇ mā pamajjitthā'⁶ ti vatvā tassa dātabbaṇ maññanti, evarūpena pakkhandināpi sujivaṇ, pagabbhenā ti kāyapagabbhiyādihi⁷ samannāgatena, saṅkiliṭṭhena jīvitān ti evaṇ jīvaṇ kappetvā jīvantena hi puggalena saṅkiliṭṭhena hutvā jīvaṇ nāma hoti, taṇ dujjivaṇ⁸ pāpajīvitam⁹ evā ti attho. Hirimata cā¹⁰ ti hirottappasampannena puggalena dujjivaṇ so hi amātādayo¹¹ va¹² 'mātā me' ti-ādini¹³ avatvā¹⁴ adhammike paccaye gūthaṇ viya¹⁵ jigucchanto dhammena samena pariyesanto sapadānaṇ piṇḍāya caritvā jīvikaṇ kappento lūkhajīvikaṇ¹⁶ jīvatī ti attho, suci-gavesinā ti suciṇi kāyakammādini¹⁷ gavesantena,¹⁸ alīnena ti jīvitavuttiṇ¹⁹ anu alīnena²⁰ suddhājīvena

¹ B. °ntena.

² B. °naṇ akkhi°. B. °ini.

³ K. samañjanapahārena. B. °raṇ.

⁴ S. °laṇ pū°.

⁵ B. °ntvā. K. āgatāgatā.

⁶ F. C. C°. S. pajj° (F. C. C°. °ithā).

⁷ K. pā°. S. °bbhā°.

⁸ B. jīv°.

⁹ B. pāpam.

¹⁰ K. vā. C. C°. om.

¹¹ S. mā°

¹² B. ca.

¹³ C. C°. om. ādini.

¹⁴ K. vatvā.

¹⁵ F. C. C°. om.

¹⁶ B. lūkhaṇ.

¹⁷ C. C°. °inā.

¹⁸ F. °nto. C. C°. °nto na.

¹⁹ C. C°. °tā vu°. K. °taṇ vu°. K. °tti°.

²⁰ F. anamalanena. C. anamalīnena. C°. amalīnena.

K. °alīnena. B. S. anu allīnena (*But allī in Hem. Pkt. Gr., iv. 54 = lī + ā*). F. conī. anavalīnena.

passatā ti evarūpo hi puggalo suddhājīvo nāma hoti, tena eva¹ suddhājīvena tam eva suddhājīva² sārato passato lūkhajīvikavasena³ dujjīva⁴ hoti ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇsū ti.⁴

Sāriputtattherassa saddhivihārikassa⁵ vatthu.

7. PAÑCASATAUPĀSAKAVATTHU.

Yo pāṇam atimāpeti⁶ ti⁷ imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto pañcasate⁸ upāsake ārabba kathesi.⁹

Tesu hi eko pāṇatipātāveramaṇisikkhāpadam eva rak-khi,¹⁰ itaretarāni ti.¹¹ Te ekadivasaṃ 'ahaṃ dukkaraṃ karomi¹² dūrakkhaṃ¹³ rakkhāmi' ti vivādāpannā¹⁴ Satthu santikaṃ gantvā vanditvā tam atthaṃ ārocesuṃ. Satthā tesam kathaṃ sutvā ekasīlam pi kaṇiṭṭhakaṃ¹⁵ akatvā 'sabbān' eva¹⁶ dūrakkhāni' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

246. 'Yo pāṇam atimāpeti¹⁷ musāvādaṃ ca bhāsati
loke adinnaṃ ādiyati paradāraṃ ca gacchati,

¹ K. ten' eva.

² B. jīvaṃ.

³ S. °ikā°. K. B. °ita°.

⁴ K. om.

⁵ K. Sāribhikkhuvejjakammava°. B. Cūlasāriva°, cha-tṭhaṃ.

⁶ So all MSS. S. °pātetī. B. om.

⁷ K. om.

⁸ S. °ta°.

⁹ K. a. te sāvattiyaṃ vasiṃsu.

¹⁰ B. °nti.

¹¹ B. itare itarāni. K. itaro pi adinnādānāveramaṇisikkhāpadam eva rak-khi itarāni (°ro pi?) surāmerayya-majjapamādatthānāveramaṇisikkhāpadam eva rak-khi itare itarāni, vaggavaggā hutvā.

¹² C. om. two.

¹³ C. C°. B. S. dukkaraṃ.

¹⁴ C. C°. °daupp°. B. °dā upp°.

¹⁵ B. °tṭhaṃ.

¹⁶ C. C°. S. om. sabbān 'eva.

¹⁷ B. S. atipātetī al.

247. Surāmerayapānañ ca yo naro anuyuñjati,
idh' eva-m-eso¹ lokasmiṇ mūlaṇ khaṇati attano.
248. Evaṇ bho purisa jānāhi pāpadhammā asaṇṇatā,²
mā taṇ lobho adhammo ca ciraṇ dukkhāya
randhayun' ti.

Tattha yo pāṇam atimāpeti ti sāhatthikādisu³ chasu payogesu ekapayogenāpi parassa⁴ jīvitindriyaṇ upacchindati, musāvādan ti paresaṇ atthabhañjanakaṇ musāvādañ ca bhāsatī, loka adinnaṇ ādiyati ti imasmiṇ sattaloke theyyāvahārādisu ekenāpi avahārena⁵ para-pariggahitaṇ ādiyati, parādārañ ca gacchatī ti parassa rakkhitaḡopitabhaṇḡesu⁶ aparajjhanto uppathacāraṇ carati, surāmerayapānaṇ⁷ ti yassa kassaci surāya c'eva merayassa ca pānaṇ anuyuñjati sevati bahulikaroti,⁸ mūlaṇ khaṇati ti tiṭṭhatu paraloko so pana puggalo idhalokasmiṇ yeva yena khattavatthuādinā mūlena patiṭṭhaheyya⁹ tam pi¹⁰ avapetvā¹¹ vā¹² vissajjetvā vā¹³ suraṇ pivanto mūle¹⁴ khaṇati anātho kapaṇo hutvā vicarati. Evaṃ bho ti pañcadussīlakammakārikaṇ¹⁵ puggalaṇ ālapati, pāpadhammā ti lāmakadhammā, asaṇṇatā ti kāyasaṇṇamādirahitā,¹⁶ acetasā ti pi pāṭho acittakā ti attho, lobho adhammo cā ti lobho c'eva doṣo ca ubhayam pi h'etaṇ akusalamūlaṭṭhena,¹⁷ ciraṇ dukkhāya randhayun ti cirakālaṇ nirayaḡukkhādīnaṇ

¹ B. p'.³ C. C^a. sa^o.⁵ F. C. C^a. anta^o.⁷ S. °ñ cā.⁸ B. °nti c'eva bahūli ca kar^o.¹⁰ B. om.¹² C. C^a. B. S. om.¹⁴ B. attano mūlaṇ.¹⁵ F. °sīlya^o. B. dusīlyakammakaraṇaṇ.¹⁶ B. °saṇṇatādi^o.² B. °itā.⁴ C. C^a. S. paraṇ.⁶ S. °bhaccesu.⁹ C. C^a. B. S. °peyya.¹¹ B. atṭhap^o.¹³ F. om. B. naṇ.¹⁷ B. akusalam eva.

atthāya taṇ ete dhammā mā randhantu¹ mā mathantū² ti attho.

Desanāvasāne³ pañcasatā upāsakā sotāpatti-phale pati-
tṭhahinsu, sampattānam pi sātthikā desanā ahosi ti.

Pañcasataupāsakānaṇ vatthu.⁴

8. TISSADAHARAVATTHU.

Dadanti ve ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane
viharanto Tissadaharaṇ nāma ārabha kathesi.

So kira Anāthapiṇḍikassa gahapatino Visākhāya upā-
sikāyā ti pañcannam⁵ pi⁶ ariyasāvakakoṭṭhānaṇ⁷ dānaṇ
nindanto⁸ vicarati,⁹ asadisadānam pi nindi yeva. Tesāṇ¹⁰
dānagge sītalaṇ labhitvā 'sītalan' ti nindati, uṇhaṇ lab-
hitvā 'uṇhan' ti nindati, appaṇ dente pi 'kiṇ ime appa-
mattakaṇ¹¹ denti' ti nindati, bahuṇ dente pi¹² 'imesaṇ
gehe ṭhāpanatṭhānaṇ¹³ maññe natthī' ti, 'nanu nāma
bhikkhūnaṇ yāpanamattaṇ dāttabbaṇ, ettakaṇ yāgubhattaṇ
niratthakam eva vipajjati'¹⁴ ti nindati. Attano pana ñātake
ārabha 'aho amhākaṇ ñātakānaṇ gehaṇ¹⁵ catuddisāhi¹⁶
āgatāgatānaṇ¹⁷ bhikkhūnaṇ āpānabhūtan'¹⁸ ti-ādini vatvā

¹ B. S. °entu.

² C. mattentu. C^a. mate°. S. °entu. B. paṭṭhentu.

³ B. a. te.

⁴ B. °kava°, sattamaṇ.

⁵ S. pañcasatānam.

⁶ B. om.

⁷ C. C^a. S. °sāvakādīnaṇ.

⁸ C. C^a. dento. S. paṭikkanto.

⁹ B. °ri.

¹⁰ B. rep.

¹¹ C. C^a. S. ma°.

¹² S. om.

¹³ C. C^a. S. gehatṭh°.

¹⁴ C. C^a. °ntī. B. vissajjati.

¹⁵ B. gehe.

¹⁶ C. C^a. catudis°. B. catūhi dis°.

¹⁷ B. āgatānaṇ.

¹⁸ B. opāna°

pasasas pavatteti. So pan' ekassa dovārikassa puttō janapadaṇ vicarantehi¹ vaddhakihi² saddhiṇ caranto³ Sāvattiṇ patvā pabbajito. Atha naṇ bhikkhū evaṇ manussānaṇ dānādāni nindantaṇ disvā 'parigaṇhissāma nan' ti cintetvā 'āvuso tava ñātakā kahaṇ vasantī' ti pucchitvā, 'asukagāme nāmā' ti sutvā⁴ katipaye dahare pesesun. Te tattha gantvā gāmaṇāsikehi āsanasālāya nisīdāpetvā katasakkārā pucchinsu: 'imamhā gāma nikkhamitvā pabbajito Tisso nāma daharo atthi, tassa katame ñātakā' ti. Manussā 'idha kulagehato nikkhamitvā pabbajitadārako natthi, kin nu kho ete⁵ vadantī' ti cintetvā 'bhante eko dovārikaputto vaddhakihi saddhiṇ vicaritvā pabbajito ti suṇāma,⁶ taṇ sandhāya vadetha maññe' ti. Daharakā bhikkhū tassa⁷ tattha issarañātakānaṇ abhāvaṇ ñatvā Sāvattiṇ gantvā 'akāraṇen'⁸ eva bhante Tisso vilapanto vicarati' ti taṇ pavattiṇ bhikkhūnaṇ ārocesun. Bhikkhū pi Tathāgatassa ārocesun. Satthā 'na bhikkhave idān' eva vikatthento⁹ vicarati, pubbe pi vikatthako va ahoṣi' ti vatvā bhikkhūhi yācito atītaṇ āharitvā

'Bahum pi so vikattheyya
aññaṇ janapadaṇ¹⁰ gato
anvāgantvāna dūseyya,
bhuñja bhoge Kaṭāhakā' ti

imaṇ Kaṭāhakajātakaṇ¹¹ vitthāretvā¹² 'bhikkhave yo¹³ hi puggalo parehi appe¹⁴ vā bahuke vā lūke vā paṇīte vā dinne¹⁵ aññesaṇ vā datvā attano adinne maṅku hoti, tassa

¹ C. C^a. °ntihi.

³ B. vicar°.

⁵ B. 'me.

⁶ S. suṇoma. B. Tisso nāma.

⁷ B. Tissassa.

⁹ C. C^a. patikkanto.

¹¹ F. J., I. 451-5.

¹³ B. so.

¹⁵ B. a. tassa.

² C. C^a. S. om.

⁴ B. a. va.

⁸ B. °nam.

¹⁰ B. janapp°.

¹² B. a. kathesi.

¹⁴ B. appake.

jhānaṃ vā vipassanā¹ vā maggaphalādāni vā n' uppajjanti² ti vatvā dhammaṃ desento imā gāthā abbhāsi :

249. 'Dadanti³ ve yathāsaddhaṃ yathāpasādanaṃ⁴ jano
tattha yo⁵ mañku hoti⁶ paresaṃ pānabhojane
na so divā vā rattiṃ vā samādhin⁷ adhigacchati.

250. Yassa c'etaṃ samucchinnaṃ mūlaghaccaṃ⁷ samū-
hataṃ
sa ve divā vā rattiṃ vā samādhin⁷ adhigacchati⁸ ti.

Tattha dadanti ve yathāsaddhaṃ ti lūkhapaṇītādisu
yaṃ kiñci dento jano yathāsaddhaṃ attano saddhānurūpaṃ⁸
eva deti, yathāpasādanā⁹ ti theranavādisu¹⁰ c' assa
yasmaṃ yasmaṃ pasādo uppajjati tassa dento yathāpasā-
danaṃ attano pasādānurūpaṃ¹¹ eva deti, tatthā ti tasmiṃ
parassa dāne 'mayā appaṃ vā¹² laddhaṃ lūkhaṃ vā¹³
laddhaṃ' ti mañkubhāvaṃ āpajjati, samādhin⁷ ti so
puggalo divā vā¹⁴ rattiṃ vā upacārappanāvasena vā magga-
phalavasena vā samādhin⁷ nādhigacchati. Yassa c' etaṃ
ti yassa ca puggalassa evaṃ taṃ¹⁴ etesu thānesu mañku-
bhāvasaṃkhātaṃ akusalaṃ samucchinnaṃ mūlaghaccaṃ
katvā arahattañāṇena¹⁵ samūhataṃ so vuttappakāraṃ¹⁶
samādhin⁷ adhigacchati ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādāni pāpuṇisū ti.
Tissadāharassa vatthu.¹⁷

¹ C. C^a. B. °naṃ. ² B. na u°. ³ S. dadāti, *so infra*.

⁴ C. C^a. B. S. yattha pa°. F. C. C^a. °pās°.

⁵ S. so. B. a. ca.

⁶ C. C^a. S. °bhāvaṃ vā (*for* mañkubhāvavā?).

⁷ B. °cchaṃ.

⁸ F. saddhārūpaṃ.

⁹ B. *ut supra*. S. pas°.

¹⁰ S. °navakādisu. B. ca *for* c'assa.

¹¹ F. C. pasādarūpaṃ. C^a. pasādaṃ.

¹² B. om.

¹³ S. om.

¹⁴ B. etaṃ *for* eva taṃ.

¹⁵ B. °ttamagga°.

¹⁶ S. °ra°.

¹⁷ B. °rava°, atthamaṃ. S. °akassa va°.

9. PAÑCAUPĀSAKAVATTHU.

Natthi rāgasamo ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto pañca upāsake ārabbhā kathesi.

Te kira dhammaṇ sotukāmā vihāraṇ gantvā Satthāraṇ vanditvā ekamantaṇ nisīdiṇsu. Buddhānañ ca¹ 'ayaṇ khattiyo ayaṇ brāhmaṇo ayaṇ adḍho ayaṇ duggato imassa ulāraṇ katvā² desissāmi imassa no' ti cittaṇ na uppajjati,³ yaṇ kiñci ārabbhā dhammaṇ desento dhamme⁴ gāraṇ purakkhatvā⁵ Ākāsaḡaṇṇaṇ otārento⁶ viya desenti.⁷ Evaṇ desentassa pana Tathāgatassa santike nisinnānaṇ tesā eko nisinnako⁸ niddāyi, eko aṇḡuliyā bhūmiṇ⁹ khaṇanto nisīdi, eko ekaṇ rukkhaṇ cāleno nisīdi, eko ākāsaṇ¹⁰ olokeno,¹¹ eko pana sakkaccaṇ dhammaṇ assosi. Ānanda-tthero Satthāraṇ vijamāno¹² tesā ākāraṇ oloketvā¹³ Satthāraṇ āha: 'bhante tumhe¹⁴ imesaṇ mahāmegha-gajjitaṇ¹⁵ gajjantā¹⁶ viya¹⁷ dhammaṇ desetha, ete pana tumhesu pi dhammaṇ kathentesu¹⁸ idaṇ c'idaṇ ca karontā¹⁹ nisinnā' ti. 'Ānanda na²⁰ tvaṇ ete jānāsī' ti.²¹ 'Na jānāmi bhante' ti. 'Etesu hi yo esa niddāyanto nisinno esa²² pañca jātisatāni sappayoniyaṇ nibbattitvā bhogesu siṣaṇ ṭhapetvā niddāyi, idāni pi so²³ niddāyati,²⁴ nāssa²⁵

¹ S. Buddhā nāma.

³ S. °enti.

⁵ B. °itvā.

⁷ C. C^a. °eti. B. °esi.

⁹ B. °iyaṇ.

¹¹ S. a. nisīdi.

¹³ B. °ento.

¹⁵ B. °gho.

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁹ B. °nto.

²⁰ S. om. B. tvaṇ ete na.

²² C. C^a. om.

²³ C. C^a. 'ssa. B. a. niddāyanasilo.

²⁴ B. a. ti. C. C^a. a. natthi.

² B. S. a. dhammaṇ.

⁴ B. °mma°.

⁶ B. otar°.

⁸ B. a. va.

¹⁰ C. C^a. ok°.

¹² S. vijaya°.

¹⁴ C. C^a. tumhesu.

¹⁶ B. °nto.

¹⁸ C. C^a. a. pi.

²¹ B. a. āma.

²⁵ B. n' assa.

kaṇṇaṇ mama saddo pavisati' ti. 'Kiṇ pana bhante paṭipāṭiyā kathetha, udāhu antararantārā' ti. 'Ānanda etassa hi kālena manussattaṇ kālena devattaṇ¹ kālena nāgattaṇ ti evaṇ antarantārā uppajjantassa uppattiyo² sabbaññutaññāṇāpi na sakkā paricchindituṇ, paṭipāṭiyā pan'³ esa pañca jātisatāni nāgayoniyaṇ nibbattitvā niddāyanto pi niddāya atitto yeva Aṅguliya bhūmiṇ likhanto nisinnapuriso pi pañca jātisatāni gaṇḍupādāyoniyaṇ⁴ nibbattitvā⁵ bhūmiṇ khaṇi, idāni pi bhūmiṇ khaṇanto va mama saddaṇ na suṇāti. Esa rukkhaja cāleno nisinnapuriso pi paṭipāṭiyā pañca jātisatāni makkatākāyoniyaṇ⁶ nibbatti, idāni pi pubbācinnavasena⁷ rukkhaja cāleti yeva, nāssa kaṇṇaṇ mama saddo pavisati. Esa ākāsaṇ olokento⁸ nisinnabrāhmaṇo⁹ pi pañca jātisatāni nakkhattapāṭhako hutvā nibbatti,¹⁰ pubbācinnavasena¹¹ ajjāpi ākāsam eva oloketi¹² nāssa kaṇṇaṇ mama saddo pavisati. Esa sakkaccaṇ dhammaṇ suṇanto nisinnapuriso pana paṭipāṭiyā pañca jātisatāni tinnaja vedānaṇ¹³ pāragū mantajjhāyakabrāhmaṇo hutvā nibbatti, idāni pi mantaja saṇsandanto viya sakkaccaṇ suṇāti' ti. 'Bhante tumhākaṇ dhammadesanā chaviādini pi¹⁴ chetvā¹⁵ aṭṭhimiṇjaṇ ādāya¹⁶ tiṭṭhati, kasmā ime tumhesu pi dhammaṇ desentesu sakkaccaṇ na suṇanti' ti. 'Ānanda "mama dhammo sussavanīyo"¹⁷ ti¹⁸ saññaṇ karosi¹⁹ mañña' ti. 'Kiṇ bhante dussavanīyo'²⁰ ti. 'Āma Ānandā' ti. 'Kasmā

¹ B. devadattaṇ (l).

² B. n'.

³ B. °etvā.

⁴ C. C°. pubbe ci°.

⁵ B. °nno br°. S. °nnapuriso.

⁶ B. a. idāni.

⁷ C. C°. pubba°. S. pubbe ci°.

⁸ B. ullo°.

⁹ B. om.

¹⁰ B. āhacca.

¹¹ B. a. na.

¹² B. dusa°.

¹³ B. upapa°.

¹⁴ Skt. gaṇḍūpada.

¹⁵ B. °ṭayo°.

¹⁶ B. ulloketvā.

¹⁷ B. be°.

¹⁸ B. chinditvā.

¹⁹ B. susa°.

²⁰ B. a. ti.

bhante' ti. 'Ānanda "Buddho" ti vā "Dhammo" ti vā "Saṅgho" ti vā¹ imehi sattehi anekesu pi kappasata-sahassesu² assutapubbaṇ, tasmā imaṇ dhammaṇ sotuṇ na sakkonti,³ anamatagge pana⁴ saṅsāre ime sattā aneka-vihitaṇ tiracchānakathaṇ yeva suṇantā āgatā, tasmā surāpānakelīmaṇḍalādīsu⁵ gāyantā naccantā vicaranti, dhammaṇ sotuṇ na sakkonti' ti. 'Kiṇ nissāya pan' ete na sakkonti bhante' ti. Ath' assa Satthā 'Ānanda rāgaṇ nissāya dosaṇ nissāya mohaṇ nissāya taṇhaṇ nissāya na sakkonti, rāgaggisadiso hi⁶ aggi nāma natthi, so chārikaṇ pi⁷ asesetvā satte dahati, kiñcāpi hi⁸ sattasuriyapātu-bhāvaṇ nissāya uppanno kappavināsako aggi pi kiñci anavasesetvā va lokaṇ dahati, so pana⁹ kadāci karahaci⁴ yeva dahati,⁷ rāgaggino⁸ adahanakālo nāma natthi, tasmā rāgasamo vā aggi dosasamo vā gaho⁹ mohasamaṇ vā jālaṇ taṇhāsamā vā¹⁰ nadī nāma natthi' ti vatvā imaṇ gātham āha :

251. 'Natthi rāgasamo aggi, natthi dosasamo gaho,
natthi mohasamaṇ jālaṇ, natthi taṇhāsamā
nadī' ti.

Tattha rāgasamo ti dhūmadīsu kiñci adassetvā anto va samutṭhāya¹¹ jhāpanavasena rāgena¹² samo aggi¹³ nāma natthi, dosasamo ti yakkhagahaajagaragahakumbhīlagahādāyo¹⁴ ekasmiṇ yeva attabhāve gaṇhituṇ sakkonti dosagaho pana¹⁵ ekantam¹⁶ eva gaṇhāti¹⁷ ti dosena

¹ B. S. a. padaṇ.

² B. °koṭisata°.

³ C. C^a. S. °ntā.

⁴ B. om.

⁵ B. °ṇi.

⁶ B. a. aggi.

⁷ B. da° yeva.

⁸ S. °nā.

⁹ B. gāho, al.

¹⁰ B. om.

¹¹ C. C^a. antojālātṭhāya. B. anto yeva u°.

¹² C. C^a. om.

¹³ C. C^a. a. malaṇ (for analaṇ?).

¹⁴ MSS. and edd. °gāh°.

¹⁵ B. a. subbattha. S. a. na.

¹⁶ F. S. ekam. C. C^a. om. ek° eva.

¹⁷ B. gaṇhi.

samo gaho nāma natthi, mohasaman ti onandhana-pariyonandhanatthēna¹ pana mohena² samay jālaṇ nāma natthi, taṇhāsamā ti Gangādīnaṇ nadīnaṇ puṇṇakālo pi ūnakālo pi sukkhakālo pi paññāyati, taṇhāya³ pana puṇṇakālo vā sukkhakālo vā⁴ natthi niccaṇ⁵ ūnā va paññāyati ti duppūraṇatthēna⁶ taṇhāya samā nadī nāma natthi ti attho.

Desanāvasāne so⁷ sakkaccaṇ dhammaṇ suṇanto⁸ upāsako sotāpatti-phale patitṭhahi sampattānam pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Pañcaupāsakānaṇ vatthu.⁹

10. MENḌAKASEṬṬHIVATTHU.*

Sudassan¹⁰ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Bhaddiyaṇ¹¹ nissāya Jātiyāvane viharanto Menḍakasetṭhiṇ ārabba kathesi.

Satthā kira Aṅguttarāpesu¹² cārikaṇ caranto Menḍakasetṭhino ca bhariyāya c'assa Candapadumāya puttassa ca Dhanañjayasetṭhino¹³ suṇisāya ca Sumanadeviyā nattāya ca¹⁴ Visākhāya dāsassa¹⁵ Puṇṇassā ti imesaṇ sotāpatti-phalūpanissayaṇ disvā Bhaddiyanagaraṇ gantvā Jātiyāvane vihāsi. Menḍakasetṭhi Satthu āgamaṇaṇ assosi.

¹ B. °tṭhe.

² B. mōha°.

³ B. taṇhā.

⁴ C. C^a. om. two.

⁵ S. nicca°.

⁶ B. dupūr°.

⁷ B. om.

⁸ B. savananto.

⁹ B. °kava°, navamaṇ.

* Cf. Mahāvagga, vi. 34.

¹⁰ B. a. vajjan.

¹¹ B. °iyanagaraṇ.

¹² B. °resu.

¹³ B. Ca° nāma bh° c'assa pu° Dha° ca.

¹⁴ B. S. c' assa.

¹⁵ B. S. a. ca.

Kiṇ' paṇ' assa pubbakammaṇ? ti. Vipassibuddhakāle kira esa Avarojaṇṇa nāma kuṭumbikassa bhāgineyyo mātu-
lena samānanāmo Avarojo nāma ahoṇi. Ath' assa mātulo
Satthu gandhakuṭṭiṇ kātun ārabhi. So tassa santikaṇ
gantvā 'mātula ubho pi saḥ' eva karomā' ti vatvā, 'ahaṇ
aññehi saddhiṇ asādhāraṇaṇ¹⁰ ekako va karissāmi' ti tena¹¹
paṭikkhittakāle 'imasmiṇ ṭhāṇe gandhakuṭṭiyā katāya ima-
smiṇ¹² ṭhāṇe kuṇḍarasālaṇ nāma laddhuṇ vaṭṭati' ti cin-
tetvā araṇṇato dabbasambhāre āharāpetvā ekaṇ ṭhambhaṇ
suvaṇṇakhacitaṇ ekaṇ¹³ rajatakhacitaṇ ekaṇ maṇikhacitaṇ
ti evaṇ¹⁴ ṭhambhatulāsanghātadvāraḥ kavāṭavāṭapānagopā-
nasichadaniṭṭhakā sabbāpi suvaṇṇādikhacitā va kāretvā
gandhakuṭṭiyā sammukhaṭṭhāṇe Tathāgataṇṇa sattaṇṇa-
mayā kuṇḍarasālaṇ kāreṇi. Tassa upari ghaṇarattasu-
vaṇṇamayā kapālaṇ¹⁵ pavālamayā sikharaṭṭhiyo¹⁶ ahesuṇ.

10 C. C^a. °rā°. B. °thūpikāyo.

Kuñjarasālāya majjhe ṭhāne ratanamandapaṇ kāretvā¹ dhammāsanāṇ paṭiṭṭhāpesi, tassa ghanarattasuvannaṇamayā² pādā ahesuṇ, tathā catasso aṭaniyo. Cattāro pana suvaṇṇa-menḍake kāretvā³ āsanassa catunnaṇ pādānaṇ heṭṭhā ṭhapesi, dve menḍake kāretvā pādapiṭṭhikāya⁴ heṭṭhā ṭhapesi, cha suvaṇṇamenḍake kāretvā maṇḍapaṇ parikkhipanto⁵ ṭhapesi. Dhammāsanāṇ paṭhamāṇ suttamayehi rajjukehi vāyāpetvā majjhe suvaṇṇasuttamayehi upari rajatamayehi⁶ suttehi⁷ vāyāpesi, tassa candanamayo⁸ apassayo ahosi. Evaṇ kuñjarasālāṇ niṭṭhapetvā sālamanāṇ karonto aṭṭhasaṭṭhiyā⁹ bhikkhusatasahassena¹⁰ saddhiṇ Satthāraṇ nimantetvā cattāro māse dānaṇ datvā¹¹ osānadivase ticīvaraṇ adāsi, tattha¹² navakassa sahasasagghana-kaṇ¹³ pāpunī.¹⁴ Evaṇ Vipassibuddhakāle¹⁵ puññakammaṇ katvā¹⁶ tato cuto devesu ca manussesu¹⁷ ca saṇsaranto imasmiṇ kappe¹⁸ Bārānasiyaṇ mahābhogaseṭṭhikule¹⁹ nibbattitvā²⁰ Bārānasisetṭhī nāma ahosi.

So ekadivasaṇ rājūpaṭṭhānaṇ gacchanto²¹ purohitaṇ²² disvā 'kiṇ ācariya nakkhattamuhuttaṇ upadhārethā' ti āha. 'Āma upadhāremi,²³ kim aññaṇ amhākaṇ kamman' ti. 'Tena hi kīdisaṇ janapadacārittan'²⁴ ti. 'Ekaṇ

¹ B. °esi.² C. C^a. S. ghanaratanamayā. B. a. o'eva.³ B. kārāp°, al.⁴ S. °yaṇ. K. piṭṭhi°.⁵ B. °ento.⁶ K. rajata°. C. C^a. S. paṭṭa°. B. mutta°. K. °ye.⁷ K. om.⁸ K. candimasuriyo.⁹ K. saṭṭhī°, om. bhi°. B. saṭṭhīhi.¹⁰ B. °ehi.¹¹ K. B. adāsi.¹² B. tassa. K. B. a. saṅgha°.¹³ B. satasah°. K. B. °ikaṇ.¹⁴ B. °nāti.¹⁵ K. °ssissa sammāsambu°.¹⁶ B. kāretvā.¹⁷ B. devamanusse.¹⁸ K. B. bhaddakappe.¹⁹ K. °ge se°. B. om. °seṭṭhi°.²⁰ B. °etvā.²¹ K. a. maggantare.²² K. parohittāṇ.²³ K. B. a. ti.²⁴ K. °ikaṇ.

bhayaṇ bhavissatī' ti. Kiṇ bhayaṇ nāmā' ti.¹ 'Chāṭaka-bhayaṇ² seṭṭhī' ti. 'Kadā bhavissatī' ti. 'Ito tiṇṇaṇ saṇvaccharāṇaṇ accayenā' ti. Taṇ sutvā seṭṭhī³ bahuṇ kasikammaṇ⁴ kāretvā gehe vijjamānena pi dhanena⁵ dhaññam eva gahetvā adḍhaterasakoṭṭhasatāni⁶ kāretvā sabbakoṭṭhe⁷ vihināṇ⁸ pūrāpesi,⁹ koṭṭhesu appahontesu¹⁰ cātiādini pūretvā¹¹ avasesaṇ bhūmiyaṇ āvāṭe¹² katvā nikhaṇi,¹³ nidhānāvasesaṇ¹⁴ mattikāya saddhiṇ madditvā¹⁵ bhittiyo limpāpesi. So aparena samayena chāṭakabhaye¹⁶ sampatte yathānikkhittadhaññe¹⁷ paribhuñjanto koṭṭhesu ca cātiādisu¹⁸ ca nikkhittadhaññe parikkhiṇe parijanaṇ¹⁹ pakkosāpetvā āha: 'gacchatha tātā pabbataṇ²⁰ pavisitvā jivantā²¹ subbikkhakāle mama santikaṇ²² āgantukāmā āgacchatha anāgantukāmā tattha²³ tatth' eva jīvathā' ti. Te²⁴ tathā akaṇsu. Tassa pana santike veyyāvaccakaro eko va²⁵ Puṇṇo nāma dāso ohiyi, tena saddhiṇ seṭṭhiyāyā seṭṭhiputto seṭṭhisuṇisā ti pañca²⁶ janā ahesuṇ. Te

¹ K. *om. four.*² K. *chāṭabh°.*³ K. *a. ito patthāya.*⁴ K. *kasina°.*⁵ K. B. °nadhanenāpi.⁶ K. °telasāni ko°. B. °terasāni ko°.⁷ B. °ake.⁸ B. °hihi.⁹ K. puresi. B. paripūri.¹⁰ B. *nappa°.*¹¹ B. °itvā.¹² K. *āvā.*¹³ C. *nikhāni.*¹⁴ So B. C. S. tāva sesaṇ. C. tāya se°. K. āvātā

avasesaṇ.

¹⁵ K. *tā.*¹⁶ K. *chāṭabh°.*¹⁷ K. °ttaṇ. S. °ttaṇ dhaññaṇ. B. °ññaṇ.¹⁸ K. *cātiyādisu.*¹⁹ B. °ne. K. *parisajane.*²⁰ B. °tapādaṇ.²¹ K. B. °nto.²² B. °ikā.²³ B. *om.* K. *ce tumhe va tattha jīvathā ti te tathā ak°.*²⁴ B. *a. rodamānā assumukhā hutvā seṭṭhiṇ vanditvā khamāpetvā sattāhaṇ nisidāpetvā.*²⁵ K. *ca.*²⁶ K. *pañc' eva te.* B. *pañc' eva.*

bhūmiyaṇ āvātesu nibhādhaññe¹ pi parikkhīṇe² bhittimattikaṇ pātetvā³ temetvā tato laddhadhaññena yāpayiṇsu.⁴ Ath' assa jāyā chātake avattharante⁵ mattikāya khīyamānāya⁶ bhittipādesu⁷ avasitṭhamattikaṇ pātetvā⁸ temetvā addhālhakamatte⁹ labhitvā koṭṭetvā ekaṇ¹⁰ taṇḍulanāliṇ gaheṭvā¹¹ 'chātake¹² corā bahū hontī' ti corabhayena ekasmiṇ kuṭe pakkhipitvā pidahitvā bhūmiyaṇ nikkaṇṇitvā¹³ ṭhapesi. Atha naṇ seṭṭhī rājūpaṭṭhānato āgantvā āha: 'bhadde chāto 'smi,¹⁴ atthi kiñci' ti. Sā 'vijjamānaṇ natthī' ti avatvā 'sāmi ekā taṇḍulanāli¹⁵ atthī' ti āha. 'Kahaṇ sā' ti. 'Corabhayen amediniṇ¹⁶ khaṇitvā ṭhapitā' ti. 'Tena hi naṇ uddharitvā¹⁷ kiñci pacāhī¹⁸ ti.¹⁹ 'Sace yāguṇ pacissāmi dve vāre bhavissati,²⁰ sace bhattaṇ pacissāmi ekavāram eva bhavissati,²¹ kiṇ pacāmi sāmī' ti āha.²² 'Amhākaṇ aññiṇo paccayo natthi, bhattaṇ bhuñjitvā va²³ marissāma, bhattam eva pacāhī' ti. Sā bhattaṇ pacitvā pañca koṭṭhāse katvā seṭṭhino pattakoṭṭhāsaṇ²⁴ vaḍḍhetvā purato ṭhapesi. Tasmiṇ khane Gaṇḍhamādanapabbate²⁵ pacceka-buddho²⁶

¹ K. niddahita°.² K. a. avasitṭhaṇ.³ K. pāpetvā.⁴ K. pā°.⁵ K. avatar°.⁶ S. khiyyā° (for khiyya°?). B. °nā.⁷ S. °pādā yeva. C. C°. °padāse. K. °padese.⁸ B. addhanālika°. K. B. °ttaṇ vihiṇ.⁹ K. eka°.¹⁰ B. labhitvā.¹¹ K. B. °kakāle.¹² K. kha°.¹³ C. C°. K. 'smiṇ. B. 'mhi.¹⁴ B. °liṇ.¹⁵ K. me. B. me ni°.¹⁶ K. uddhi°.¹⁷ C. C°. °sī, so *infra*.¹⁸ K. a. sā udharitvā cinte (si).¹⁹ B. labhissati.²⁰ B. labhi°. K. a. ti.²¹ K. om.²² B. om.²³ K. bhatta°. B. koṭṭhāse.²⁴ K. khandha°, a. eko.²⁵ B. a. sattāhaṇ.

samāpattito vuṭṭhāsi¹—Antosamāpattiyaṃ kira samāpatti-
balena² jighacchā na bādhati samāpattivuṭṭhitānaṃ³ pana
balavati hutvā udarapaṭale⁴ dayhanti⁵ viya uppajjati,
tasmā⁶ te labhanatṭhānaṃ oloketvā gacchanti. Taṃ diva-
saṃ ca⁷ tesāṃ dānaṃ datvā senāpatiṭṭhānādisu aññatarāṃ
sampattiṃ labhanti—tasmā so pi dibbena cakkhunā olo-
kento 'Sakalajambudīpe⁸ chātakabhayaṃ uppannaṃ seṭṭhi-
gehe ca⁹ pañcannaṃ janānaṃ nālikodano va¹⁰ pakko,
saddhā nu kho ete, sakkhissanti vā¹¹ mama saṅghaṃ
kātuṃ' ti tesāṃ saddhābhāvaṃ ca¹² saṅghaṃ kātuṃ sama-
tṭhabhāvaṃ ca disvā pattaṇḍivaram ādāya mahāseṭṭhissa
purato dvāre tṭhitam eva attānam dassesi. So taṃ disvā
va pasannacitto 'pubbe pi mayā dānassa adinnattā¹³
evarūpaṃ chātaṃ diṭṭhaṃ, idaṃ kho pana bhattaṃ maṃ¹⁴
ca pana¹⁵ ekadivasam eva¹⁶ rakkheyya, ayyassa¹⁷ pana
dinnaṃ anekāsu¹⁸ kappakotīsu¹⁹ hitāvahaṃ²⁰ bhavissati' ti
taṃ bhattapātiṃ apanetvā paccekabuddhaṃ upasaṅkamitvā
pañcapatiṭṭhitena vanditvā²¹ geḥaṃ pavesetvā āsane nisin-
nassa pāde dhovitvā suvaṇṇapādapīṭhe²² tṭhapetvā taṃ²³
bhattapātiṃ ādāya paccekabuddhassa patte²⁴ okiri. Upaḍ-
dhāvasese²⁵ patte²⁶ dinne²⁷ paccekabuddho hatthena

¹ C. C^a. °ya. B. °ti. K. vuṭṭhahi.

² K. °sena (=vasena).

³ K. B. °ttito vu°.

⁴ K. °la. B. °laṇ.

⁵ K. dah°.

⁶ B. om.

⁷ K. c'eva.

⁸ K. °jambū°.

⁹ K. va.

¹⁰ B. ca.

¹¹ B. nu kho. K. a. no.

¹² K. a. disvā.

¹³ K. adint°.

¹⁴ C. C^a. mayaṃ (=mamaṃ?).

¹⁵ K. B. om. two.

¹⁶ K. °saṃ ñeva.

¹⁷ K. ayya.

¹⁸ S. a. pana.

¹⁹ K. B. S. a. mama.

²⁰ B. hitasukhāvahaṃ.

²¹ K. taṃ.

²² K. °pīṭhe.

²³ B. om.

²⁴ B. a. bhattaṃ.

²⁵ B. upaddhasese.

²⁶ K. bhatte.

²⁷ K. B. om.

pattaṇ pidahi. Atha naṇ 'bhante ekāya tauḍulanāliyā pañcannaṇ janānaṇ pakka-m-odanassa¹ ayaṇ eko koṭṭhāso, imaṇ dvidhā kātuṇ 'na sakkā, mā mayhaṇ idhaloka-saṅgahaṇ² karoṭha,³ niravasesaṇ dātukāmo 'mhi'⁴ ti vatvā⁵ sabbabhattaṇ⁶ adāsi, datvā ca pana patthanaṇ ṭhapesi:⁷ 'bhante māssu⁸ puna⁹ nibbattanibbattaṭṭhāne¹⁰ evarūpaṇ chātakabhayaṇ addasaṇ,¹¹ ito paṭṭhāya¹² Sakalajambudīpavāsinaṇ bījabhattaṇ dātuṇ¹³ samattho bhaveyyaṇ¹⁴ saha-tthena kammaṇ katvā jīvikaṇ¹⁵ na kappeyyaṇ, aḍḍhate-lasakoṭṭhasatāni¹⁶ sodhāpetvā¹⁷ sīsaṇ nahāyitvā tesāṇ dvāre nisīditvā uddhaṇ olokitakkhaṇe yeva me rattasāli-dhārā¹⁸ patitvā sabbakoṭṭhe¹⁹ pūreyyuṇ, nibbattanibbatta-ṭṭhāne²⁰ ayam eva bhariyā ayam eva putto ayam eva²¹ sunisā ayam eva dāso hotū'²² ti.²³ Bhariyāpi²⁴ 'ssa 'mama sāmike jighacchāya pīliyamāne na sakkā mayā bhuñjitun' ti cintetvā attaro koṭṭhāsaṇ paccekabuddhassa' eva²⁵ datvā patthanaṇ ṭhapesi: 'bhante idāni nibbatta-nibbattaṭṭhāne²⁶ evarūpaṇ chātakabhayaṇ²⁷ na passeyyaṇ,

¹ K. pakkod°. B. pakkaod°. S. pakkass' od°.

² K. B. °ke sa°.

³ B. a. ahaṇ.

⁴ B. °kām' amhi.

⁵ K. a. taṇ.

⁶ B. S. °aṇ bha°.

⁷ K. °etvā. B. paṭhap°, *al.*

⁸ K. B. mā.

⁹ K. °naṇ. C. C°. B. S. pana.

¹⁰ K. C. C°. nibbattaṭṭh°.

¹¹ K. adassa, a. ahaṇ ālh° pu° katvā.

¹² K. *om.*

¹³ K. vibhajjittuṇ *for* bī° dā°.

¹⁴ K. a. dentiyāpi ca . . . hotu, *v. infra.*

¹⁵ K. B. °itaṇ.

¹⁶ B. °terasa°. K. °koṭṭhasakoṭṭha°.

¹⁷ C. C°. S. dhovāp°.

¹⁸ K. ratana°.

¹⁹ K. te sabbe ko°. B. °esu.

²⁰ K. a. va me. B. a. ca.

²¹ K. me.

²² C. C°. S. *om.*

²³ K. a. āha.

²⁴ K. chātabh°.

²⁵ Bhariyāpi . . . dāso ti *in* K. B. *only.*

²⁶ B. *om.*

²⁷ K. nibbattaṭṭh°.

ālhakathālikaṇ¹ purato katvā sakalaJambudīpavāsinaṇ
bhattaṇ dentiyaṇ² pi c'eva³ me yāva na utṭhahāmi⁴ tēva
gahitattḥānaṇ pūritam eva hotu, ayam eva sāmiko hotu,⁵
ayaṇ⁶ putto, ayaṇ sunisā,⁶ ayaṇ⁶ dāso⁷ ti. Putto pi
'ssa atlano koṭṭhāsaṇ paccekabuddhassa datvā patthanaṇ
ṭhapesi : 'ito patṭhāya evarūpaṇ chātakabhayaṇ⁸ na
passeyyaṇ, ekañ⁹ ca me saḥassatthavikaṇ gahetvā sakala-
Jambudīpavāsinaṇ kahāpaṇaṇ¹⁰ dentassāpi ayaṇ thavikā¹¹
paripunnā va hotu, ime yeva ca¹² me mātāpitara¹³ hontu
ayaṇ bhariyā¹⁴ ayaṇ dāso¹⁵ ti. Sunisāpi¹⁶ attano
koṭṭhāsaṇ¹⁷ paccekabuddhassa datvā¹⁸ patthanaṇ ṭhapesi :
'ito patṭhāya evarūpaṇ chātakabhayaṇ na passeyyaṇ,
ekañ ca me dhaññapitaṇ purato ṭhapetvā sakala-
Jambudīpavāsinaṇ bijabhattaṇ¹⁹ dentiyaṇ khinabhāvo mā
paññāyi,²⁰ nibbattanibbattattḥāne ime yeva sasurā hontu
ayam eva sāmiko ayam eva dāso²¹ ti. Dāso pi²² attano
koṭṭhāsaṇ²³ paccekabuddhassa datvā patthanaṇ ṭhapesi :
'ito patṭhāya evarūpaṇ chātakabhayaṇ na passeyyaṇ,²⁴
kasantassa ca me ito tisso etto tisso majjhe ekā ti dāru-
ammanamattā²⁵ satta²⁶ sītāyo gacchantū²⁷ ti.²⁸ So taṇ
divasaṇ senāpatiṭṭhānaṇ patthetvā laddhuṇ samattho²⁹

¹ B. bhattathāl°.² B. °hissāmi.³ B. a. eva.⁴ B. a. hotū.⁵ C. C°. S. evaṇ.⁶ B. saḥassath°.⁷ B. a. eva.⁸ B. a. hotū.⁹ B. bhattak°.¹⁰ K. vijja°.¹¹ B. only nibbatta° . . . dāso.¹² K. bhattak°.¹³ K. B. a. sabbe ime sāmikā hontu.¹⁴ K. B. °ambana°.¹⁵ B. °atū.¹⁶ B. a. pi. K. a. taṇ tassā.¹⁷ B. ca.¹⁸ B. om.¹⁹ B. om. two.²⁰ K. chātabh°.²¹ K. om.²² K. om.²³ K. a. me.²⁴ B. a. 'ssa.²⁵ K. a. pana.²⁶ B. °itta.²⁷ K. a. 'ssa.²⁸ B. rep.²⁹ K. C. C°. om.

sāmikesu¹ sinehena 'ime yeva ca me² sāmikā hontū' ti patthanaṇ ṭhapesi. Paccekabuddho sabbesam pi vacanāvasāne 'evaṇ hotū' ti vatvā³ paccekabuddhagāthāhi⁴ anumodanaṇ katvā 'mayā c'⁵ imesaṇ cittaṇ pasā letuṇ vaṭṭati' ti cintetvā 'yāva Gandhamādanapabbatā ime maṇ passantū' ti adhiṭṭhahitvā pakkāmi, te pi⁶ oloKentā⁷ atthāṇsu. So gantvā taṇ bhattaṇ pañcahi paccekabuddhasatehi saddhiṇ saṇvibhaji,⁸ taṇ tassānubhāvena sabbesaṇ⁹ pahosi,⁹ te pi¹⁰ oloKentā eva¹¹ atthāṇsu. Atikkante pana majjhantike seṭṭhibhariyā ukkhaliṇ¹² dhovitvā pidahitvā¹³ ṭhāpesi. Seṭṭhi pi jighacchāpīlito nipajjitvā niddaṇ okkami. So¹⁴ sāyaṇhe¹⁵ pabujjhivā bhariyaṇ āha: 'bhadde¹⁶ ativiya chāto 'mhi,¹⁷ atthi nu kho ukkhaliyā tale jhāmakasitthā'¹⁸ ti. - Sā dhovitvā ukkhaliyā ṭhapita-bhāvaṇ jānantū pi 'natthi' ti avatvā, 'ukkhaliṇ vivaritvā ācikkhissāmi' ti utthāya ukkhalimūlaṇ¹⁹ gantvā ukkhaliṇ vivari, tāvad eva sumanamakulasadisabhattassa²⁰ pūrā²¹ ukkhalī pidhānaṇ ukkhipitvā atthāsi. Sā taṇ disvā²² pītiyā phutthasarirā²³ āha: 'utthehi sāmi, ahaṇ ukkhaliṇ dhovitvā pidahiṇ, sā pan' esā²⁴ sumanamakulasadisassa²⁵

¹ K. °ke.² K. B. om. two.³ K. a. gātham āha, with icchitaṇ patthitaṇ, etc., in full.
B. a. vss. also.⁴ B. °buddho anu°.⁵ K. B. om.⁶ K. a. taṇ.⁷ B. °etvā. K. B. a. va.⁸ K. °jjitvā.⁹ K. °ti.¹⁰ B. om.¹¹ K. B. yeva. S. va.¹² K. ukkhili.¹³ K. om.¹⁴ C. C°. om. B. a. pi.¹⁵ K. °ṇhasamaye.¹⁶ K. bhante. C. C°. S. om.¹⁷ B. a. ti.¹⁸ K. B. °ānī.¹⁹ K. ukkhiliyā mū°.²⁰ C. C°. °mukula°. K. °vaṇṇasadi°a°. B. °vaṇṇassa bha°.²¹ B. a. ahosi.²² B. a. va.²³ K. phūta°. K. B. a. seṭṭhiṇ. S. a. sāmiṇ.²⁴ B. pana.²⁵ B. °savanna°ssa.

bhattassa purā, puññāni nāma kātabbarūpāni,¹ dānaṃ nāma² dātabbayuttakaṃ,³ uttthehi sāmi bhuñjassū' ti sā dvinnam pi⁴ pitāputtānaṃ bhattaṃ⁵ adāsi, tesu bhutvā⁶ uttthitesu sunisāya saddhiṃ nisīditvā bhuñjitvā⁷ Punnassa bhattaṃ adāsi, gahitagahitaṭṭhānaṃ na khiyati, katacchunā sakiṃ gahitaṭṭhānam eva paññāyati. Taṃ divasaṃ eva koṭṭhādayo pubbe puritanīyāmen' eva puna puriṇsu.⁸ 'setthissa gehe bhattaṃ uppannaṃ, bijabhattehi atthikā āgantvā gaṇhantū' ti nagare ghosanaṃ kāresi. Manussā tassa gehato bijabhattaṃ gaṇhiṇsu, sakalaJambudīpavāsino pi taṃ nissāya⁹ labhiṇsu yeva. So tato cuto devaloke nibbattitvā devamanussesu saṃsaranto¹⁰ imasmiṃ buddhuppāde¹¹ Bhaddiyanagare setthikule nibbatti, bhariyāpi 'ssa mahābhogakule nibbattitvā vayappattā tass' eva gehaṃ agamāsi. Tassa taṃ¹² pubbakammaṃ nissāya pacchāgehe¹³ vuttappakārā mendakā utthahiṇsu.¹⁴ Putto pi tesāṃ¹⁵ putto va sunisā¹⁶ sunisā yeva¹⁷ dāso¹⁸ dāso yeva¹⁷ ahosi.¹⁸

Ath' ekadivasaṃ setthi attano puññaṃ vimaṇsitukāmo adḍhatelāsaṣaṭṭhāni¹⁹ koṭṭhāgārāni²⁰ sodhāpetvā sīsaṃ nahāto²¹ dvāre nisīditvā uddhaṃ olokesi,²² sabbāni pi²³ vutta-

¹ K. katt°.² K. om.³ B. kattabba°.⁴ K. B. om.⁵ B. om.⁶ K. bhuttesu. B. bhuttā.⁷ K. paribhu°.⁸ K. purayisun. B. purayisun.⁹ K. B. a. jīvitāṃ.¹⁰ K. saranto.¹¹ K. bhaddakappe.¹² B. om.¹³ K. gehe. S. a. pubbe.¹⁴ K. upatṭh°.¹⁵ K. B. nesaṃ¹⁶ K. a. pi nesaṃ. C. C. S. om.¹⁷ B. va.¹⁸ So . . . ahosi misplaced in K., a. infra.¹⁹ C. C. °telasatāni. K. °telasāni. B. °terasāni.²⁰ K. B. koṭṭhasatāni.²¹ K. nahāpito. S. nahāpetvā. B. nahāto.²² K. °eti.²³ K. B. om.

ppakārāṇaṃ¹ rattasālināṃ² pūrayiṃsu. So sesāṇaṃ pi³ puññāni vīmaṃsitukāmo bhariyāputtādayo⁴ 'tumbhākam pi⁵ puññāni vīmaṃsissathā⁶ ti āha. Ath' assa bhariyā sabbālaṅkāraṃ⁷ alaṅkaritvā mahājanassa passantass' eva taṇḍule⁸ miṇāpetvā⁹ tehi¹⁰ bhattaṃ pacāpetvā dvārakoṭṭhake paññattāsane nisīditvā suvaṇṇakaṭacchuṃ ādāya 'bhattena atthikā āgacchantū' ti ghosāpetvā āgatāgatāṇaṃ¹¹ upanīta-bhājanāni¹² pūretvā adāsi, divasam¹³ pi dentiyaṃ kaṭacchunā gahitaṭṭhānam¹⁴ eva paññāyi.¹⁵ Tassā pana purimabuddhānaṃ pi bhikkhusaṅghassa vāmahaṭṭhena ukkhalīṇ dakkhiṇa-haṭṭhena kaṭacchuṃ gahetvā evam evaṃ¹⁶ patte pūretvā bhattassa¹⁷ dinnattā vāmahaṭṭhatalaṃ¹⁸ pūretvā padumalakkhaṇaṃ nibbatti, dakkhiṇahaṭṭhatalaṃ pūretvā candalakkhaṇaṃ nibbatti, yasmā pana¹⁹ dhammakaraṇaṃ²⁰ ādāya bhikkhusaṅghassa udakaṃ parissāvetvā²¹ dadamānā aparāparaṃ vicari, tena²² dakkhiṇapādatalaṃ²³ pūretvā candalakkhaṇaṃ nibbatti,²⁴ vāmapādatalaṃ pūretvā padumalakkhaṇaṃ,²⁵ taṃsmā²⁶ iminā kāraṇena 'Candapadumā' ti nāmaṃ kariṃsu. Putto pi 'ssa²⁷ sīsaṃ nahāto²⁸ sabhassa-

¹ C. C°. °raṇ. K. B. °rāni.

² K. °ni.

³ K. om.

⁴ K. B. bhariyañ ca pu°. B. a. ca.

⁵ K. a. mayhaṇ. S. om.

⁶ K. °ssāmi.

⁷ B. sabbaṃ al°. K. sabbālaṅkāratvā.

⁸ B. °laṇ.

⁹ B. ekanālimattaṃ gahetvā.

¹⁰ C. C°. hi. S. om.

¹¹ K. a. gahitabhājanāni.

¹² K. °āni bho.

¹³ B. sakaladi°.

¹⁴ K. gahitagahita°.

¹⁵ B. °yati.

¹⁶ K. B. eva.

¹⁷ K. bhattā.

¹⁸ K. B. °le.

¹⁹ C. samāpattito. C°. S. vāmahaṭṭhato.

²⁰ B. °ṇaṇ.

²¹ K. B. parisāv°.

²² K. ten' assā. B. a. tassā.

²³ K. B. °le.

²⁴ C. C°. °itvā.

²⁵ K. a. nibbatti.

²⁶ K. B. tassā.

²⁷ B. 'ssā.

²⁸ K. ṇhātvā.

tthavikaṇ ṇāḍāya 'kahāpaṇehi¹ atthikā āgacchantū' ti vatvā āgatāgatānaṇ gahitabhājanāni² pūretvā adāsi, thavikāya kahāpaṇasahassaṇ ahosi yeva. Sunisāpi 'ssa sabbālaṅkāraṇ³ alaṅkaritvā vihipitakaṇ⁴ āḍāya ākāsaṇ-gaṇe nisinnā 'bijabhattena⁵ atthikā⁶ āgacchantū' ti⁷ āgatāgatānaṇ⁸ gahitabhājanāni pūretvā adāsi, piṭakaṇ yathāpūritam eva ahosi. Dāso pi 'ssa sabbālaṅkāraṇ⁹ alaṅkaritvā suvaṇṇayugesu¹⁰ suvaṇṇayottehi gaṇe yojetvā suvaṇṇapatodalatṭhiṇ¹¹ āḍāya¹² gaṇānaṇ pañcaṅgulikāni¹³ datvā visāṇesu suvaṇṇakosake paṭimuṇcitvā¹⁴ khettaṇ gantvā pājesi,¹⁵ ito tisso etto tisso majjhe ekā ti satta sītā¹⁶ bhijjitvā agamaṇsu, Jambudīpavāsino bhattabīja-hiraṇṇasuvāṇṇādisu¹⁷ yathārucitaṇ¹⁸ seṭṭhigehato¹⁹ yeva gaṇhiṇsu.²⁰

Evāṇ mahānubhāvo seṭṭhi²¹ 'Satthā kira āgato' ti sutvā 'Satthu paccuggamaṇaṇ karissāmi' ti nikkhamanto antarāmagge titthiye disvā tehi 'kasmā tvaṇ gahapati kiriyavādo samāno akiriyavādassa samaṇassa Gotamassa santikaṇ gacchasi'²² ti vāriyamāno²³ pi tesāṇ vacanaṇ anādiyitvā²⁴ va gantvā Satthāraṇ²⁵ vanditvā ekamantaṇ

¹ K. kāhā°.

³ K. °rehi.

⁵ K. °en'. B. °ehi.

⁷ K. om. B. a. vatvā.

⁹ K. B. °rehi.

¹¹ K. B. °yatṭhiṇ.

¹³ B. S. gandhapa°. K. kandhapa°.

¹⁴ K. °mucc°.

¹⁶ K. sitāni.

¹⁸ S. °ikaṇ.

²⁰ B. a. Ime pañca mahāpuṇṇā.

²¹ K. a. so . . . ahosi (*supra*), and evāṇ mahābhāvo seṭṭhi.

²² C. C°. °ti.

²³ B. S. niv°. K. nibhari°.

²⁵ K. Sa°. ga°.

² C. C°. gahitgahita°.

⁴ K. supivihitakaṇ.

⁶ K. a. mā (= maṇ?)

⁸ K. āgatānaṇ.

¹⁰ K. °yugaṇ.

¹² B. a. dvinnaṇ.

¹⁵ C. C°. S. pādesi.

¹⁷ C°. satta°.

¹⁹ K. seṭṭhino ge°.

²⁴ K. anāday°.

nisīdi. Ath' assa Satthā ānupubbikathaṃ kathesi. So desanāvasāne sotāpattiphalāṃ patvā¹ titthiyehi avaṇṇaṃ vatvā attano nivāritabhāvaṃ ārocesi. Atha naṃ Satthā 'gahapati ime sattā nāma mahantam pi² attano dosaṃ na paṇassanti, avijjamānam pi paresaṃ dosaṃ vijjamānakaṃ³ katvā tattha bhusaṃ⁴ viya opunānti'⁵ ti vatvā imaṃ gātham āha :

252. 'Sudassaṃ vajjaṃ aññesaṃ attano pana duddasaṃ paresaṃ hi so vajjāni opunāti yathā bhusaṃ,⁶ attano pana chādeti kaliṃ va kitavā saṭho' ti.

Tattha sudassaṃ⁷ ti parassa aṇumattam⁸ pi vajjaṃ khalitaṃ sudassaṃ sukhen' eva passituṃ sakkā, attano⁹ pana atimahantam pi duddasaṃ,⁹ paresaṃ¹⁰ hī ti ten' eva kāraṇena so puggalo saṅghamajjhādisu paresaṃ vajjāni uccatṭhāne¹¹ ṭhapetvā bhusaṃ opunanto¹² viya opunāti,¹³ kaliṃ va kitavā saṭho ti ettha¹⁴ sakuṇesu aparajjhana-bhāvena¹⁵ attabhāvo kaliṃ¹⁶ nāma, sākḥābhāṅgādikaṃ¹⁷ paṭicchādanaṃ kitavā¹⁸ nāma,¹⁹ sakuṇiko²⁰ saṭho nāma; yathā sakuṇaluddako²¹ sakuṇe gahetvā māretukāmo kita-

¹ K. B. a. Satthu.

² K. om.

³ B. °naṃ.

⁴ K. tattha.

⁵ K. onanti. B. ophu°, al.

⁶ B. bhūsaṃ. S. busaṃ, al. F. yathābhūsaṃ (= *Skt.* bhr̥śa); but in C. = *Skt.* busa, 'chaff.'

⁷ B. a. vajjan.

⁸ F. C. C. K. anu°.

⁹ K. duddhassaṃ.

¹⁰ K. pare.

¹¹ C. uccāne. F. upaddhāne. K. upaṅgāne.

¹² K. phu°.

¹³ K. B. ophu°.

¹⁴ K. a. esa.

¹⁵ K. °jjhānu°. B. °vasena.

¹⁶ B. kali.

¹⁷ S. °dīhi.

¹⁸ K. a. saṭho.

¹⁹ K. a. sā

²⁰ F. C. C. K. sak°. K. °ike.

²¹ K. °lalako.

vāya¹ attabhāvaṇ paṭicchādeti evaṇ attano vajjaṇ chādeti ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Meṇḍakasetṭhissa vatthu.²

11. UJJHĀNASAÑÑITHTHERAVATTHU.

Paravajjānupassissā³ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Ujjhānasaññinām⁴ ekaṇ therāṇ ārabba kathesi.

So kira 'ayaṇ⁵ evaṇ nivāseti evaṇ pārupatī' ti bhikkhūnaṇ randham⁶ eva gavesanto vicarati. Bhikkhū 'bhante asuko nāma⁷ thero evaṇ karotī'⁸ ti Satthu ārocayiṇsu.⁹ Satthā¹⁰ 'bhikkhave vattasīse tathvā evaṇ ovaḍanto ananuvādo;¹¹ yo pana¹² ujjhānasaññitāya paressaṇ¹³ antaraṇ pariyesamāno evaṇ vatvā vicarati,¹⁴ tassa jhānādisu¹⁵ eko pi viseso anuppajjati,¹⁶ kevalaṇ¹⁷ āsavā yeva vaḍḍhanti' ti vatvā imaṇ gātham āha :

253. 'Paravajjānupassissa¹⁸ niccaṇ ujjhānasaññino āsavā tassa vaḍḍhanti ārā¹⁹ so āsavakkhaya²⁰ ti.

¹ K. kitavā viya. B. titavā viya.

² K. °tṭhivatthuṇ. B. °tṭhiva°, dasamaṇ.

³ C. C^a. °ssan. K. °ssaṇ, and om. ti.

⁴ B. °iṇ nāma. C. C^a. °nāmaṇ.

⁵ S. kirāyaṇ.

⁶ K. B. antaram.

⁷ K. B. a° nā° bha°.

⁸ K. bhaṇatī.

⁹ K. B. °esuṇ.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. anuv°. B. ananupavādo.

¹² B. a. niccaṇ.

¹³ C. C^a. rep.

¹⁴ K. ca°.

¹⁵ K. S. °jjhā°.

¹⁶ K. na upp°. B. n' upp°.

¹⁷ K. keb°.

¹⁸ C. C^a. K. °ssaṇ.

¹⁹ C. āro.

²⁰ K. °yo.

Tattha ujjhānasaññino¹ ti evaṇ nivāsetabbaṇ evaṇ
pārūpitabbaṇ ti paresaṇ randhagavesitāya² ujjhāna-
bahulassa puggalassa³ jhānādisu ekadhammo pi na
vaḍḍhati, atha kho āsavā⁴ vaḍḍhanti,⁵ tena⁶ kāraṇena so
arahattasaṅkhātā⁷ āsavakkhaya ārā⁸ dūra⁹ gato va hoti ti.¹⁰

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.

Ujjhānasaññināmattherassa vatthu.¹¹

12. SUBHADDAPARIBBĀJAKAVATTHU.*

Ākāse¹² ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Kusiṇārāyaṇ
Upavattane Mallānaṇ sālavane parinibbānamañce¹³ nipanno
Subhaddaṇ¹⁴ paribbājakaṇ ārabba kathesi.

So kira atīte kaṇiṭṭhabhātari¹⁵ ekasmiṇ sasse nava-
kkhattuṇ aggadānaṇ dente dānaṇ dātuṇ anicchanto osa-
kkitvā¹⁶ avasāne adāsi, tasmā paṭhamabodhiyaṇ pi
majjhimabodhiyaṇ pi Satthāraṇ datṭhuṇ nālattha,¹⁷
pacchimabodhiyaṇ pana Satthu parinibbānakāle¹⁸ 'ahaṇ¹⁹
tīsu pañhesu attano kaṅkhaṇ mahallake paribbājake
pucchitvā samaṇaṇ Gotamaṇ "daharo" ti saññāya²⁰ na

¹ K. °inā.

² K. B. antaraṇ ga°.

³ B. ujjhānapu°, om. bahulassa.

⁴ K. a. ca. S. a. tassa.

⁵ C. C°. S. a. ti.

⁶ B. ten' eva.

⁷ B. °ttamagga°.

⁸ B. āko.

⁹ B. S. dūraṇ. K. dūrato for dū° ga°.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. Ujjhānattherava°. B. Ujjhānasaññitherava°, ekā-
dasamaṇ.

* Cf. Dīgha, II. 148 f.

¹² K. a. va padaṇ natthi.

¹³ K. B. °mañcake.

¹⁴ K. °dda°.

¹⁵ K. °ro.

¹⁶ C. C°. K. osakkhitvā.

¹⁷ K. nāladaddhaṇ. B. nālatthaṇ.

¹⁸ B. Satthari ni°.

¹⁹ B. ayaṇ.

²⁰ C. C°. om.

pucchiṇ, tassa ca dāni¹ parinibbānakālo, pacchā² me samaṇassa Gotamassa aputṭhakāraṇa³ vippatisāritā⁴ uppaj-
jeyyā⁵ ti Satthāraṇ upasaṅkamitvā Ānandattherena nivā-
riyamāno pi Satthārā⁶ okāsaṇ katvā 'Ānanda mā⁷
Subhaddaṇ nivārayi⁸ pucchatu maṇ pañhan' ti vuttattā⁹
sāniṇ¹⁰ pavisitvā¹¹ heṭṭhā mañcake nisinno 'bho samaṇa¹²
kin nu kho ākāse¹³ padaṇ nāma atthi,¹⁴ ito bahiddhā
samaṇo¹⁵ nāma atthi, saṅkhārā sassatā nāma atthi' ti ime
pañhe pucchi. Ath' assa Satthā¹⁶ tesāṇ abhāvaṇ āci-
kkhanto imāhi gāthāhi dhammaṇ desesi :

254. Ākāse¹⁷ padaṇ natthi, samaṇo natthi bāhiro,¹⁸
papañcābhiratā pajā, nippapañcā tathāgatā.

255. Ākāse padaṇ natthi, samaṇo natthi bāhire
saṅkhārā sassatā natthi, natthi¹⁹ buddhānaṇ
iñjitan' ti.

Tattha padan ti imasmiṇ ākāse vaṇṇasaṇṭhānavasena
'evarūpan' ti paññāpetabbaṇ kassaci padaṇ nāma natthi,
bāhiro ti mama sāsanato bahiddhā maggaphalaṭṭho²⁰
samaṇo nāma²¹ natthi, pajā ti ayaṇ sattalokasaṅkhātā
pajā taṇhādisu papañcesu yeva abhiratā,²² nippapañcā
ti bodhimūle yeva pana sabbapapañcānaṇ samucchinnattā

¹ K. tass' eva idāni.

² S. a. mā.

³ K. apucchakār°. B. apucchitakār°.

⁴ C. C°. °ino. K. B. °ro. K. a. pi.

⁵ C. C°. S. °jji.

⁶ S. °aṇ.

⁷ K. om.

⁸ D. vāresi.

⁹ B. vutte.

¹⁰ K. B. antosāniyaṇ.

¹¹ B. pavesetvā.

¹² K. ākāse here.

¹³ K. a. pana.

¹⁴ K. a. ti.

¹⁵ C. S. °nā. C°. °ṇaṇ.

¹⁶ C. C°. Satthārā.

¹⁷ K. B. a. va.

¹⁸ Cf. D. Ito bahiddhā samaṇo pi n'atthi. B. S. °re.

¹⁹ K. om.

²⁰ K. °phalato.

²¹ K. om.

²² B. yevābhi°.

nippapañcā tathāgatā. Saṅkhārā ti panca khandhā, tesu hi eko pi sassato nāma natthi, iñjitan¹ ti buddhānaṃ pana² taṇhāmānadiṭṭhi-iñjitesu³ yena 'saṅkhārā sassatā' ti gaṇheyyuṃ⁴ taṃ ekaṃ iñjitam pi⁵ natthi ti attho.

Desanāvasāne Subhaddo anāgāmiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāya pi sātthikā desanā⁶ ahoṣi ti.

Subhaddaparibbājakassa vatthu.⁷

Malavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Aṭṭhārasamo vaggo.

¹ C. C^a. icchi°. K. idañji°.

² S. hi. C. C^a. pi.

³ B. °mānādisu.

⁴ B. °yya.

⁵ B. a. nāma.

⁶ K. B. dhammade°.

⁷ K. Subhaddavattthu. B. °kava°, dvādasamaṃ.

XIX. DHAMMATTHAVAGGO.

1. VINICCHAYAMAHĀMATTAVATTHU.

Na tena hoti¹ ti imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ Satthā Jetavana viharanto vinicchayamahāmatte² ārabha kathesi.

Ekadivasaṃ hi bhikkhū³ Sāvattiya⁴ uttaradvāragāme⁵ piṇḍāya caritvā piṇḍapātaṭikkantā⁶ nagaramajjhena⁷ vihāraṃ āgacchanti.⁸ Tasmiṃ khane megho⁹ uṭṭhāya pāvassi, te sammukhāgataṃ¹⁰ vinicchayasālaṃ pavisitvā¹¹ vinicchayamahāmatte lañcaṃ¹² gahetvā sāmike asāmike¹³ karonte disvā 'aho ime adhammikā, mayaṃ pana "ime dhammena vinicchayaṃ karonti" ti saññino ahumbā' ti¹⁴ cintetvā¹⁵ vasse vigate vihāraṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisinnā tam atthaṃ ārocesuṃ. Satthā 'na bhikkhave chandādivasikā hutvā sāhasena¹⁶ atthaṃ vīcinantā¹⁷ dhammatṭhā nāma¹⁸ honti, aparādhaṃ pana anu-

¹ K. *a.* dhammatṭho.

² C. C^a. S. mahāmacce.

³ K. °ūnaṃ.

⁴ K. °iyaṃ.

⁵ K. °dvāre gāmake.

⁶ K. °ānaṃ.

⁷ B. °majjhe.

⁸ K. B. °ntānaṃ.

⁹ K. mahā(me)gho.

¹⁰ K. B. °khagataṃ.

¹¹ C. C^a. S. *om. two.*

¹² C. C^a. S. mahāmaṇḍale maṇ.

¹³ K. *tr.*

¹⁴ C. C^a. *om. three.*

¹⁵ K. *a.* bhikkhū.

¹⁶ K. °se.

¹⁷ K. vinicchantā. B. vinicchayantā. S. vinicchīnantā.

¹⁸ K. *a.* na.

vijjhitvā¹ aparādhānurūpaṃ asāhasena vinicchayaṃ karontā
eva² dhammatṭhā nāma hontī ' ti vatvā imā gāthā abhāsi :

256. ' Na tena hoti dhammatṭho yen' atthaṃ sahasā³
naye
yo ca atthaṃ anattaṃ ca ubho niccheyya⁴ paṇ-
ḍito.

257. Asāhasena dhammena samena nayatī⁵ pare
dhammassa gutto medhāvī "dhammatṭho" ti
pavuccatī⁶ ti.

Tattha⁷ tenā ti ettaken'⁸ eva kāraṇena dhammatṭho⁹
rājūhi attanā¹⁰ kātabbe vinicchayadhamme ṭhito pi dham-
matṭho nāma na¹¹ hoti yenā ti yena kāraṇena atthaṃ ti
otinnaṃ vinicchetabbaṃ¹² atthaṃ sahasā naye ti chandā-
disu patitṭhito sāhasena musāvādena vinicchineyya¹³ yo hi
chande patitṭhāya attano¹⁴ ñātī¹⁵ vā mittā¹⁶ vā musā
vatvā asāmikam eva¹⁷ sāmikaṃ karoti, dose pi¹⁸ patitṭhāya¹⁹
verinaṃ²⁰ musā vatvā sāmikam eva asāmikaṃ karoti, mohe
patitṭhāya lañcaṃ²¹ gahetvā vinicchayakāle aññāvihito²²
viya ito c' ito ca²³ olokeno musā vatvā ' iminā jitaṃ ayaṃ

¹ B. a. va.

² K. evaṃ. C. C^a. om.

³ K. sāsā^o, so *infra*.

⁴ K. vinicchayye. B. nicchiya.

⁵ K. ghaṭati.

⁶ K. vu^o.

⁷ K. B. a. na.

⁸ B. °kena, om. eva.

⁹ K. B. a. ti.

¹⁰ K. °no.

¹¹ K. om.

¹² K. B. °itabbaṃ.

¹³ K. vinicchayya. B. S. viniccheyya.

¹⁴ B. om.

¹⁵ C. C^a. nātinaṃ. K. ñāti. B. ñāti ti.

¹⁶ B. mitto ti. K. mitā.

¹⁷ K. om. two.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ K. B. a. attano.

²⁰ C. C^a. B. °inaṃ.

²¹ S. lañcaṃ.

²² K. °itā. B. aññā^o.

²³ K. om.

parājito' ti paraṇ nīharati, bhaye patitṭhaya¹ devaissara-jātikassa parājayaṇ pāpuṇantassāpi² jayaṇ āropeti, ayaṇ sāsasena atthaṇ³ neti nāma, so⁴ dhammaṭṭho nāma na hoti ti attho. Yo ca atthaṇ⁵ anattaṇ cā ti bhūtaṇ ca abhūtaṇ ca kāraṇaṇ, ubho niccheyyā⁶ ti yo pana paṇḍito ubho⁷ atthānatthe⁸ vinicchitvā vadati. Asāhasenā ti amusāvādena,⁹ dhammenā ti vinicchayadhammena na¹⁰ chandādivasena, samenā ti aparādhānurūpen' eva pare nayati¹¹ jayaṇ vā parājayaṇ vā phandayati,¹² dhammassa gutto ti so dhammagutto¹³ dhammarakkhito¹⁴ dhammojapaññāya samannāgato vinicchaya-dhamme tṭhitattā dhammaṭṭho ti pavuccati.¹⁵

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇsū ti.¹⁶

Vinicchayamahāmattānaṇ vaṭṭhu.¹⁷

2. CHABBAGGIYAVATTHU.

Na tena paṇḍito hoti ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Chabbaggiye bhikkhū¹⁸ ārabha kathesi.

Te kira vihāre pi gāme pi bhattagaṇ¹⁹ ākulaṇ²⁰

¹ K. B. a. kassaci.

² K. °ssa pi.

³ K. anattaṇaṇ.

⁴ B. eso.

⁵ B. °ñ ca.

⁶ K. vinicchayā. B. nicchiyā.

⁷ C. C°. om.

⁸ F. C. C°. °aṇ.

⁹ C. C°. mu°. S. na mu°.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. parighaṭati.

¹² C. °apati. S. °āpeti. K. B. pāpeti. F. pana vuccati.

¹³ S. gutto.

¹⁴ K. a. medhāvī ti.

¹⁵ B. a. ti attho.

¹⁶ K. yeva.

¹⁷ K. Vinicchayavatthūṇ. C. C°. S. °mahāmaccānaṇ va°.

(C. C°. vatthūṇ, al.). B. °mattava°, paṭhamāṇ.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ K. °gge pi bhattaṇ.

²⁰ C. C°. akālaṇ.

karontā¹ vicaranti. Ath' ekadivasaṇ² gāme bhattakiccaṇ
katvā āgate³ dahare ca⁴ sāmaṇere ca pucchisū⁵ 'kīdisaṇ⁶
āvuso bhattaggaṇ' ti. 'Bhante mā pucchatha, Chabbaggiyā
"mayam eva viyattā⁷ mayaṇ⁸ paṇḍitā ime paharivā⁹ sise
kacavaraṇ¹⁰ okiritvā,¹¹ nīharissāmā"¹² ti vatvā¹³ amhe
piṭṭhiyaṇ gahetvā kacavaraṇ¹⁴ okiritvā¹⁵ bhattaggaṇ
ākulaṇ kariṇsū' ti. Bhikkhū Satthu santikaṇ gantvā
tam atthaṇ ārocesuṇ. Satthā 'nāhaṇ bhikkhave bahuṇ
bhāsivā¹⁶ pare¹⁷ viheṭhiyamānaṇ¹⁸ "paṇḍito" ti vadāmi,
kheminaṇ pana averinaṇ¹⁹ abhayam²⁰ eva paṇḍitaṇ²¹
vadāmi' ti vatvā imaṇ gātham āha :

258. 'Na tena paṇḍito hoti yāvatā²² bahu²³ bhāsati
khemī averī abhayo "paṇḍito" ti pavuccatī' ti.

Tattha yāvatā ti yattakena kāraṇena saṅghamajjhādisu
bahuṇ²⁴ katheti²⁵ na²⁶ tena paṇḍito nāma hoti, yo pana
sayāṇ khemī pañcannaṇ verānaṇ abhāvena²⁷ averī nib-

¹ K. °nto.

³ S. °tā.

⁵ B. pucchi.

⁷ K. om. C. C^a. sattā. S. santā.

⁸ B. a. eva.

¹⁰ K. kavacaraṇ.

¹² S. °mī.

¹³ C. C^a. om. three.

¹⁴ K. kavararaṇ cararaṇ.

¹⁶ B. °etvā.

¹⁷ C. C^a. S. a. hi.

¹⁸ C. C^a °ne. S. °no.

²⁰ C. ayam.

²¹ K. °tā ti. B. °to ti.

²³ B. bahuṇ.

²⁵ B. °esi.

²⁷ B. om.

² B. °se.

⁴ B. om.

⁶ C. C^a. S. °so.

⁹ K. har°.

¹¹ K. B. āki°.

¹⁵ K. B. °rantā.

¹⁹ K. °raṇ.

²² K. yevatā.

²⁴ K. bahū.

²⁶ B. after nāma.

bhayaṃ yaṃ vā¹ āgama mahājanassa bhayaṃ na hoti so paṇḍito nāma hoti² ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.³

Chabbaggiyānaṃ bhikkhūnaṃ vatthu.⁴

8. EKUDDĀNATTHERAVATTHU.

Na tāvatā⁵ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Ekuddānattheraṃ⁶ nāma khīṇāsavaṃ ārabha kathesi.

So kira ekako va ekasmiṃ vanasaṇḍe viharati, ekam ev' assa udānaṃ paguṇaṃ :⁷

'Adhīcetaso appamajjato munino monapathesu⁸
sikkhato⁹

sokā na bhavanti tādino upasantassa sadā satī-
mato' ti.¹⁰

So¹¹ uposathadivasesu sayam eva dhammasavanaṃ ghoṣetvā imaṃ gāthaṃ vadati, paṭhaviudriyanasaddo¹² viya devatānaṃ sādhu-kārasaddo hoti. Ath' ekasmiṃ uposathadivase pañcapañcasataparivārā¹³ dve tepitaka-bhikkhū¹⁴ tassa vasanaṭṭhānaṃ agamaṃsu. So te disvā va tuṭṭhamānaso 'sādhu vo kataṃ idhāgacchantehi,¹⁵ ajja

¹ K. a. taṃ vā.

² K. nāmo for nā° ho°.

³ K. om.

⁴ K. Chabbaggavatthuṃ. B. °iyava°, dutiyaṃ.

⁵ K. a. dhammadharo.

⁶ K. Ekalakuṇḍadhāna°. C. °naṃ the°. B. Ekūḍāna°.

⁷ K. a. punappunaṃ vadati, āha.

⁸ B. °asu. C. C°. °assu.

⁹ K. B. °ito.

¹⁰ Ud., p. 48.

¹¹ B. a. kira.

¹² K. drayana°. B. undriyana°.

¹³ K. pañcasata°.

¹⁴ C. C°. B. ti°. B. °dharā bhi°. K. om: bhikkhū.

¹⁵ B. idha āg°.

mayañ¹ dhammañ sunissāmā² ti āha.³ 'Natthi panāvuso idha⁴ dhammañ sotāro⁵ ti. 'Atthi bhante, ayañ vana-
saṇḍo dhammasavanadivase devatānañ sādhukārasaddena ekaninnādo⁶ hoti⁷ ti. Tesu eko tepitakathero⁸ dhammañ osāresi,⁹ eko kathesi, ekā¹⁰ devatāpi sādhukārañ na adāsi.¹¹
Te āhaṃsu: 'tvañ āvuso "dhammasavanadivase imasmiñ vanasaṇḍe¹² devatā mahantena saddena sādhukārañ da-
danti¹³"¹⁴ ti vadesi, kiñ nām¹⁵ etan¹⁶ ti. 'Bhante aññesu divasesu nādo¹⁷ evaṃ¹⁸ hoti, ajja pana na¹⁹ jānāmi kiñ etan²⁰ ti. 'Tena hi āvuso tvañ²¹ tava²² dhammañ kathehi²³ ti. So vijaniñ²⁴ gahetvā āsane nisinno tam eva gāthañ²⁵ vadesi. Devatā mahantena saddena sādhukāram adañsu. Atha nesañ parivārabhikkhū²⁶ ujjhāyiṃsu: 'imasmiñ pana²⁷ vanasaṇḍe devatā mukholokanabhikkhañ²⁸ denti,²⁹ tepitakabhikkhusu³⁰ ettakañ bhañantesu pi kiñci pasaṃ-
saṇamattakam³¹ pi avatvā ekena³² mahallakattherena ekagāthāya kathitāya mahāsaddena³³ sādhukārañ dadanti³⁴ ti te³⁵ vihāram pi gantvā³⁶ Satthu tam atthañ ārocesuñ.

¹ B. a. tumhākañ. K. S. a. tu° santike.

² K. om.

³ K. idha na (?) atthi pana āv°. B. atthi pana āv°.

⁴ K. sotukāmo. B. sotukāmā. C. C°. so tāresi. S. so otāro. *Emendavi.*

⁵ K. °dañ.

⁶ K. B. C. C°. ti°. B. °dharo.

⁷ B. eka°.

⁸ K. a. va.

⁹ B. sādhukārasaddena ekaninnādo.

¹⁰ B. eva.

¹¹ K. tañ.

¹² K. vijaniñ.

¹³ B. °rā bhi°.

¹⁴ K. °lokana sādhukārañ.

¹⁵ C. C°. B. ti°. B. °dhara°, a. ca.

¹⁶ S. vacana°. K. B. °mattañ.

¹⁷ C. C°. °ddāya.

¹⁸ K. a. puna Jetavane. B. a. pi.

¹⁹ K. °ti.

²⁰ B. nādāsi.

²¹ K. denti.

K. ninnādo.

²² B. na a° pa°.

²³ K. B. tāva.

²⁴ K. a. uggahitvā.

²⁵ B. om.

²⁶ K. B. dadanti.

²⁷ B. ettakena.

²⁸ K. āg°.

Satthā¹ 'nāhaṇ² bhikkhave yo bahulaṇ³ uggaṇhāti vā bhāsati vā taṇ⁴ "dhammadharo"⁵ ti⁶ vadāmi, yo pana ekam pi gāthaṇ uggaṇhitvā⁷ saccāni paṭivijjhati⁸ ayaṇ dhammadharo nāmā' ti vatvā imaṇ gātham āha :

259. 'Na tāvatā dhammadharo yāvatā bahu⁹ bhāsati, yo ca appam¹⁰ pi sutvāna dhammaṇ¹¹ kāyena passati
sa ve dhammadharo hoti yo dhammaṇ na-ppamajjati' ti.

Tattha yāvatā ti yattakena uggaṇanadhāraṇavaśānādinā kāraṇena¹² bahu¹³ bhāsati tāvatā¹⁴ dhammadharo na¹⁵ hoti, vaṇsānurakkhako¹⁶ pana pavenipālako nāma¹⁷ hoti,¹⁸ appam pi ti yo pana appamattakam pi sutvā dhammam anvāya¹⁹ dhammānudhammapaṭipanno hutvā nāma kāyena²⁰ dukkhādini parijānanto²¹ catusaccadhammaṇ passati sa ve dhammadharo hoti²² yo dhammaṇ na-ppamajjati ti yo pi āraddhaviriyo hutvā 'ajja ajj' evā' ti paṭivedhaṇ ākaṅkhanto dhammaṇ na-ppamajjati ayam pi dhammadharo yevā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.²³

Ekuddānakhināsavattherassa vatthu.²⁴

¹ K. a. sutvā.

² B. bahuṇ. K. ca. bahū.

³ C. C^a. °aṇkaro.

⁴ C. C^a. ga°.

⁵ B. °uṇ.

⁶ B. °mma°.

⁷ K. °vācanādikār°. C. C^a. K. B. uggaṇha°.

⁸ B. °huṇ.

⁹ B. tr.

¹⁰ C^a. corr. a. na.

¹¹ S. a. attham anvāya.

¹² K. pati°.

¹³ K. °ti ti so dhammadharo.

¹⁴ K. Kaṇḍadānattheravatthūṇ. B. °rava°, tatiyaṇ.

¹⁵ C. C^a. na hi. S. om.

¹⁶ C. C^a. om.

¹⁷ S. a. na.

¹⁸ K. °bujjhitvā.

¹⁹ C. C^a. attham.

²⁰ B. tāvattakena.

²¹ K. °ito.

²² B. a. yo ca.

²³ K. kāya°.

²⁴ K. om.

4. LAKUṆṬAKABHADDIYATTHERAVATTḤU.

Na¹ tena therō hoti ti imaṇ dhammaḍesaṇaṇ Satthā Jetavane viharanto Lakuṇṭakabhaddiyattheraṇ² ārabba kathesi.

Ekadivasaṇ hi³ tasmiṇ⁴ there Satthū upatṭhānaṇ gantvā pakkamante⁵ tiṇsa⁶ ārañṇakā⁷ bhikkhū taṇ pas-santā eva⁸ āgantvā Satthāraṇ vanditvā⁹ nisīdissa, Satthā tesā arahattūpanissaṇaṇ disvā imaṇ pañhaṇ pucchi: 'ito gataṇ ekaṇ therāṇ passitthā'¹⁰ ti. 'Na passāma bhante' ti.¹¹ 'Na diṭṭho vo'¹² ti. 'Ekaṇ bhante sāma-nerāṇ passimhā' ti. 'Na so bhikkhave sāmaṇero, therō eso'¹³ ti. 'Ativīya¹⁴ khuddako bhante' ti.¹⁵ 'Nāhaṇ bhikkhave mahallakabhāvena therāsaṇe nisinnamatta-kena¹⁶ "thero" ti vadāmi, yo pana saccāni paṭivijjhita mahājanassa ahiṇsakabhāve¹⁷ ṭhito ayaṇ therō nāmā' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

260. 'Na tena therō¹⁸ hoti yen' assa phalitaṇ¹⁹ siro paripakko vayo tassa "moghajinna" ti vuccati.

261. Yamhi saccaṇ ca dhammo ca ahiṇsā saññaṇamo damo
sa ve vantaṇaḍo dhīro²⁰ "thero" ti²¹-ppavuccati'
ti.

¹ K. om.
² B. ath' e° pi.
³ K. B. °ntamagge.
⁴ K. B. °ikā.
⁵ K. a. ekamantaṇ.
¹¹ B. a. kiṇ.
¹² K. tr.
¹³ K. om.
¹⁴ C. C°. °abbhāve.
¹⁵ K. pa°.
¹⁶ K. hoti. S. iti.

² K. Lakaṇḍaka°.
⁴ K. om.
⁶ K. B. °samattā.
⁸ K. evaṇ.
¹⁰ K. B. °athā.
¹² K. te.
¹⁴ K. a. so.
¹⁶ C. C°. °ke.
¹⁸ B. a. so.
²⁰ B. a. so.

Tattha paripakko ti pariṇṇavuddhibhāvappatto¹ ti attho, moghajiṇṇo ti anto therakaraṇānaṃ² dhammānaṃ abhāvena ca tucchajiṇṇo³ nāma.⁴ Saccañ cā ti yamhi pana puggale soḷasaḥ' ākārehi paṭividdhattā catubbidhaṃ saccaṃ nāṇena sacchikatattā navavidhalokuttaradhammo⁵ ca atthi, ahiṃsā ti ahiṃsābhāvena⁶ desanāmattam etaṃ,⁷ yamhi⁸ pana catubbidhāpi appamaññabhāvanā⁹ atthi ti attho, saṃyamo damo ti sīlañ c'eva indriyasamvaro ca,¹⁰ vantamalo ti maggañāṇena nīhaṭamalo, dhiro ti dhitisampanno, thero ti so imehi thirabhāvakarāṇehi¹¹ samannāgatattā "thero" ti pavuccati¹² ti attho.

Desanāvasāne te¹³ bhikkhū arahatte paṭiṭṭhabhiṃsū ti.¹⁴

Lakuṇṭakabhaddiyattherassa vatthu.¹⁵

5. SAMBAHULABHIKKHUVATTHU.

Na vākkaraṇamattenā¹⁶ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto sambahule bhikkhū ārabha kathesi.

Ekasmiṃ hi samaye dahare c'eva sāmāṇere ca attano dhammācariyānaṃ¹⁷ yeva cīvararajanādini veyyāvaccāni karonte disvā ekacce therā cintayiṃsu: 'mayam pi¹⁸ vyañjanasamaye kusalā, ambākam eva kiñci natthi, yaṃ

¹ S. pariṇṇo vu°. K. B. pariṇato vu°.

² B. °kār°. S. C. C°. therakānaṃ. F. °therakāraṇaṃ (for °na°?).

³ F. C. C°. tuttha°.

⁴ K. nām' esa.

⁵ K. navalo°. B. navavidho lo°.

⁶ B. °sana°.

⁷ K. ev' eti. C. C°. S. e ti.

⁸ C. C°. S. yaṃ.

⁹ K. B. °ññā°,

¹⁰ K. nāma.

¹¹ B. °kār°.

¹² B. vu°.

¹³ K. a. tisamatte. S. om.

¹⁴ K. om.

¹⁵ K. Kuṇḍatheravatthuṃ. B. °rava°, catutthaṃ.

¹⁶ K. vākkarama°. B. vākkakarāṇa°, so infra.

¹⁷ B. °nam eva. S. °ni.

¹⁸ K. pana.

nūna¹ mayañ Satthāraṇ upasaṅkamitvā evañ vadeyyāma;
 “bhante mayañ vjañjanasamaye kusalā, “aññesaṇ santike
 dhammaṇ uggaṇhitvāpi² imesaṇ santike³ asodhetvā mā
 sajjhāyitthā ” ti daharasāmaṇere āṇāpethā ” ti,⁴ evañ hi⁵
 ambhākaṇ lābhasakkāro vaḍḍhissatī ’ ti. Te Satthāraṇ upa-
 saṅkamitvā tathā vadiṇsu. Satthā tesañ vacanaṇ sutvā
 ‘imasmiṇ sāsane pavenīvasen ’⁶ eva evañ vattun labbhati,⁷
 ime pana lābhasannisitā ’⁸ ti ñatvā, “ahaṇ tumhe vākka-
 raṇamattena “sādhurūpa ”⁹ ti na vadāmi, yassa pana te¹⁰
 issādayo dhammā arahattamaggena samucchinnā, esa¹¹
 eva¹² sādhurūpo ’ ti vatvā¹³ imā gāthā abhāsi :

262. ‘ Na vākkaraṇamattena vaṇṇapokkharatāya vā
 sādhurūpo naro hoti issukī maccharī saṭho,

263. Yassa c’ etaṇ samucchinnaṇ mūlaghaccaṇ¹⁴
 samūhataṇ,
 sa vantadoso medhāvī “sādhurūpo ” ti vuc-
 catī ’ ti.

Tattha na vākkaraṇamattenā ti vacīkaraṇamattena
 lakkhanaśampannavacanamattena,¹⁵ vaṇṇapokkharatā-
 tāya vā ti sarīravaṇṇassa manāpabbhāvena vā, naro¹⁶ ti
 ettaken ’ eva kāraṇena pana¹⁷ paralābhādisu¹⁸ issamā-
 nako¹⁹ pañcavidhena²⁰ maccherena²¹ samannāgato kerā-

¹ K. °añ.

² K. uggaṇhi pi.

³ S. a. dha° uggaṇhitvā im° sa°.

⁴ K. a. daharasāmaṇerā.

⁵ S. pi.

⁶ K. pavenīya°.

⁷ C. C°. S. labhati.

⁸ K. lābhasakkāra°. B. °re nissitā.

⁹ K. C. C°. °rūpo.

¹⁰ K. B. pan’ ete.

¹¹ K. B. S. eso.

¹² K. evañ.

¹³ K. om.

¹⁴ B. °cchaṇ.

¹⁵ B. saddala°.

¹⁶ K. K¹. a. hotī.

¹⁷ K. K¹. om.

¹⁸ K. °lokā°. K¹. C. C°. °lobhā°.

¹⁹ MSS. and edd. issā°. S. °manako. B. °panako.

²⁰ C. C°. °dhe. S. °dha.

²¹ K¹. macchar°.

ṭikapakkhabhajanena¹ saṭho naro sādhurūpo nāma² na hoti. Yassa c' etan ti yassa³ puggalass' etaṇ issādi-dosajātaṇ⁴ arahattamaggañāṇena samūlakaṇ⁵ chinnaṇ mūlaghātaṇ⁶ katvā samūhataṇ⁷ vantadoso dhammojapaññāya samannāgato "sādhurūpo" ti vuccati ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhalādini pāpuṇṇsū ti.⁸

Sambahulānaṇ bhikkhūnaṇ vatthu.⁹

6. HATTHAKAVATTHU.

Na muṇḍakena samaṇo ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā¹⁰ Jetavane viharanto Hatthakaṇ¹¹ ārabba kathesi.

So kira vādakkhitto¹² 'tumhe asukavelāya asukaṭṭhānaṇ nāma āgaccheyyātha, vādaṇ¹³ karissāmā' ti vatvā puretaram eva tattha gantvā 'passatha titthiyā mama bhayena na¹⁴ āgatā, eso va¹⁵ nesaṇ¹⁶ parājayo' tiādini vatvā¹⁷ vādakkhitto aññen'¹⁸ aññaṇ paṭicaranto¹⁹ vicarati. Satthā 'Hatthako kira evaṇ karotī' ti sutvā taṇ²⁰ pakkosāpetvā

¹ K. K¹. °iya. B. °kabhāvena. K. K¹. °bhajj°.

² B. om.

³ B. S. a. ca.

⁴ K. K¹. icchādi°.

⁵ K. °laṇ. K¹. samucchinnaṇ, om. chi°.

⁶ C°. °takaṇ. K¹. °takaṇ. K. mūlaṇ ghānaṇ.

⁷ K. K¹. a. so.

⁸ K. K¹. om.

⁹ K. K¹. °labhikkhuvatthuṇ. B. °labhikkhuva°, pañca-maṇ.

¹⁰ K. K¹. a. Sāvattiyaṇ upanissāya (K. nissāya).

¹¹ C. C°. S. (cf. F.) Hatthassakaṇ. K. K¹. a. nāma bhikkhuṇ.

¹² K. K¹. ovāda°, a. parassa.

¹³ K. K¹. a. tumhākaṇ.

¹⁴ C. C°. S. om. B. nāgatā.

¹⁵ K. K¹. es' eva. B. pana.

¹⁶ S. tesāṇ.

¹⁷ K¹. a. so.

¹⁸ K. K¹. °na.

¹⁹ C. C°. pari°.

²⁰ S. naṇ.

'saccaṃ kira tvaṃ¹ evaṃ² karosī' ti pucchitvā, 'saccaṃ' ti vutte, 'kasmā evaṃ karosi,³ evarūpaṃ hi musāvādaṃ karonto sīsamunḍanādinā vicaraṇamatten'⁴ eva samaṇo nāma na hoti,⁵ yo pana aṇṇi⁶ vā thūlāni vā pāpāni sametvā⁷ thito ayam eva samaṇo' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

264. 'Na munḍakena samaṇo abbato⁸ alikaṃ bhaṇaṃ, icchālobhasamāpanno⁹ samaṇo kiṃ bhavissati?

265. Yo ca sameti pāpāni aṇunthūlāni sabbaso samitattā hi pāpānaṃ¹⁰ "samaṇo" ti pavuccatī' ti.

Tattha,¹¹ munḍakenā ti sīsamunḍanamattena,¹² abbato¹³ ti sīlavatena¹⁴ ca¹⁵ dhūtavatena ca virahito, alikaṃ bhaṇan ti musāvādaṃ bhaṇanto appamattesu ārammaṇesu icchāya pavattesu¹⁶ ca lobhena samannāgato samaṇo nāma kiṃ¹⁷ bhavissati? Sameti ti yo ca parittāni¹⁸ vā mahantāni vā¹⁹ pāpāni vūpasameti so tesāṃ samitattā "samaṇo" ti pavuccatī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.²⁰
Hatthakassa vatthu.²¹

¹ B. a. Hatthaka.

² K. K¹. om.

³ B. S. a. ti.

⁴ K. K¹. B. munḍanādima°.

⁵ C. C^a. a. ti.

⁶ B. aṇṇ.

⁷ B. °itvā.

⁸ K. adhūto. K¹. abhūto. B. abbhuto. C. C^a. abbuto.

⁹ K. K¹. °lobho sa°.

¹⁰ K. °ni.

¹¹ K. a. na.

¹² K. K¹. °munḍamattena.

¹³ *Ut supra*. F. abbhuto (*corr.* abbuto. 'S. avṛta?' abbato = *Skt.* avrata).

¹⁴ K¹. °vattena. C. C^a. °varona.

¹⁵ K. om.

¹⁶ *So* K. K¹.; C. C^a. S. pattesu. B. mahattesu. S. (1) icchāsampannesu.

¹⁷ S. na. C. C^a. om.

¹⁸ K. K¹. a. pāpāni.

¹⁹ K. K¹. om.

²⁰ K. K¹. om.

²¹ K¹. Hatthakabhikkhuva°. K. B. °kava°. B. a. chaṭṭhaṃ. C. C^a. Hatthassakavatthuṃ (*scribe's error for °akassa va°?*).

7. AÑÑATARABRĀHMAṆAVATTHU.

Na tena bhikkhu¹ hoti ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto aññatarāṃ brāhmaṇaṃ ārabha katesi.

So kira bāhirasamaye pabbajitvā² bhikkhaṃ caranto cintesi : 'samaṇo Gotamo attano sāvake³ bhikkhāya⁴ carante⁵ "bhikkhū" ti vadati,⁶ mam⁷ pi "bhikkhū" ti vattuṃ vaṭṭatī' ti. So Satthāraṃ upasaṅkamitvā⁸ 'bho Gotama aham pi bhikkhaṃ caritvā jīvāmi, mam⁹ pi "bhikkhū" ti vadehī' ti āha. Atha naṃ Satthā¹⁰ 'nāhaṃ brāhmaṇa bhikkhanamattena "bhikkhū" ti vadāmi, na hi vissaṃ¹¹ dhammaṃ samādāya vattanto¹² bhikkhu nāma hoti, yo pana sabbasaṅkhāre¹³ saṅkhāya carati¹⁴ so bhikkhu nāmā' ti vatvā imā gāthā abhāsi :

266. 'Na tena bhikkhū¹⁵ hoti yāvatā bhikkhate pare,
vissaṃ¹⁶ dhammaṃ samādāya bhikkhu hoti na
tāvatā,

267. Yo 'dha puññaṃ ca pāpaṃ ca bāhitvā brahma-
cariyavā,
saṅkhāya¹⁷ loke carati sa ve "bhikkhū" ti
vuccatī' ti.

¹ K. K¹. bhikkhuko. B. a. so.

² K. °ito.

³ K. K¹. a. hi.

⁴ K¹. bhikkhā.

⁵ S. caraṇena.

⁶ S. C. C^a. °eti.

⁷ C. C^a. mama.

⁸ K. K¹. a. vanditvā ekamantaṃ aṭṭhāsi.

⁹ C. C^a. S. mayham.

¹⁰ K. a. āha.

¹¹ K¹. visama°.

¹² B. °ento.

¹³ B. °esu.

¹⁴ K. K¹. vicarati.

¹⁵ K. bhikkhuko. B. a. so.

¹⁶ K. K¹. viṣaṇ.

¹⁷ K. °khāra°.

Tattha yāvatā ti yattakena,¹ pare bhikkhate tena² bhikkhanamattakena³ bhikkhu nāma na⁴ hoti, vissan ti⁵ visamaṇ,⁶ vissagandhaṇ⁷ vā kāyakammādikaṇ dhammaṇ⁸ samādāya⁹ caranto bhikkhu nāma na¹⁰ hoti. Yo 'dhā ti yo idha sāsane ubhayaṇ p' etaṇ puññaṇ ca pāpaṇ ca¹¹ maggabrahmacariyena¹² bāhitvā¹³ panuditvā¹⁴ brahmacariyavā¹⁵ hoti saṇkhāyā ti ñāṇena, loka¹⁶ ti khandhādiloka "ime ajjhattikā¹⁷ khandhā ime bāhirā'¹⁸ ti¹⁹ evaṇ sabbe pi dhamme jānitvā carati, so tena ñāṇena kilesānaṇ bhinnattā "bhikkhū" ti vuccati ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇsū ti.²⁰

Aññatarabrāhmaṇassa vatthu.²¹

8. TITTHIYAVATTHU.

Na monenā²² ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto titthiye ārabba kathesi.

Te kira bhuttatthānesu manussānaṇ²³ 'khemayaṇ hotu

¹ K. a. kāraṇena.

² C. C^a. ta for tena (*perh.* pare bhikkhanena). K¹. pare bhikkhamattena bhikkhū ti tena. K. bhikkhu ti tena.

³ K. K¹. bhikkhalābhanamattena. B. S. °mattena.

⁴ K. om.

⁵ K. K¹. a. vicintitaṇ.

⁶ K. K¹. a. dhammaṇ.

⁷ F. C. C^a. B. S. vissaṇ ga°. F. C. C^a. °gandha°. Cf. Sum, p. 9.

⁸ F. C. C^a. K. °mma.

⁹ K. sadāya.

¹⁰ C. C^a. om.

¹¹ K. om. two.

¹² B. a. vā ñāṇena.

¹³ K. K¹. vāh°. K¹. a. ti.

¹⁴ K. K¹. panudahitvā. F. C. C^a. puna disvā.

¹⁵ K¹. B. a. so.

¹⁶ K. om.

¹⁷ F. °ka°. C. C^a. °ttakā.

¹⁸ K. K¹. °rakhandhā.

¹⁹ K. K¹. iti.

²⁰ K. K¹. om.

²¹ K. K¹. Brāhmaṇavatthuyaṇ. B. °ṇava°, sattamaṇ.

²² K. K¹. a. muni hoti.

²³ K¹. °sā. K. K¹. a. anumodanaṇ katvā.

sukhaṇ hotu¹ āyuñ ca² vaḍḍhatu, asukaṭṭhāne nāma kalalaṇ³ atthi, asukaṭṭhāne⁴ kaṇṭako,⁵ evarūpaṇ⁶ ṭhānaṇ gantuṇ na⁷ vaṭṭati' ti-ādinā nayaṇa maṇḍalaṇ vatvā pakkamanti. Bhikkhū pana⁸ paṭhamabodhiyaṇ anumodanaḍiṇaṇ ananuññātakāle bhattagge manussānaṇ anumodanaṇ⁹ akatvā va¹⁰ pakkamanti. Manussā 'mayaṇ¹¹ titthiyaṇaṇ santikā¹² maṇḍalaṇ suṇoma,¹³ bhadaṇtā¹⁴ pana tuṇḍibhūtā¹⁵ pakkamanti' ti ujjhāyiṇsu. Bhikkhū tam atthaṇ Satthu¹⁶ ārocesuṇ. Satthā 'bhikkhave ito paṭṭhāya bhattaggādisu yathāsukhaṇ anumodanaṇ karoṭha, upanissinnakathaṇ¹⁷ kathethā¹⁸ ti anujāni.¹⁹ Te tathā kariṇsu. Manussā anumodanaḍiṇi²⁰ suṇantā ussāhappattā bhikkhū nimantetvā sakkāraṇ karontā vicaranti. Titthiya²¹ 'mayaṇ munino²² monaṇ²³ karoma, samaṇassa Gotamassa sāvakā bhattaggādisu mahākathaṇ kathenti' ti²⁴ ujjhāyiṇsu. Satthā tam atthaṇ sutvā 'nāhaṇ bhikkhave tuṇḍibhāvamattena "muni" ti vadāmi, ekacce hi ajānanta²⁵

¹ K. *om. two.*² K. K¹. B. *om.*³ K¹. kaṇṭako. S. kallaṇ.⁴ K. B. a. nāma.⁵ K¹. *om. two.* B. a. atthi.⁶ B. a. nāma.⁷ S. *om.*⁸ C. *corr.* °naṇ na. C^a. °nā na. K. *om. pana.*⁹ K. ānu°.¹⁰ K. K¹. B. S. *om.*¹¹ B. *om.*¹² C. C^a. °akā.¹³ K. K¹. B. °ṇāma.¹⁴ K. K¹. B. bhadd°.¹⁵ K. K¹. S. a. va.¹⁶ C. C^a. S. *om.*¹⁷ K¹. °akaṇ dhammaka°. S. °nnānaṇ ka°. B. a. karōṭha dhammaṇ.¹⁸ K. a. dhammakathaṇ kathethā.¹⁹ K. °nāmi. K¹. °nāmi ti. B. °nāti.²⁰ K¹. °di.²¹ B. a. pana.²² K¹. muni.²³ K. anumodanaṇ.²⁴ C. C^a. *om.* K. K¹. B. °ntā vicaranti ti.²⁵ S. °nto.

na¹ kathenti,² ekacce³ avisāradatāya,⁴ ekacce “mā no⁵ imaṃ atisayatthaṃ⁶ aññe⁷ jāniṃsū” ti maccherena,⁸ tasmā na monamattena⁹ muni hoti, pāpavūpasamena¹⁰ pana muni¹¹ nāma hoti’ ti vatvā imā gāthā abhāsi :

268. ‘Na monena muni hoti mūlharūpo¹² aviddasu¹³
yo ca tulaṃ¹⁴ va paggayha varam ādāya paṇḍito

269. Pāpāni parivajjeti, sa¹⁵ muni tena so muni,
yo munāti ubho loka muni tena pavuccati’¹⁶ ti.

Tattha na monenā ti kāmāñ¹⁷ hi moneyyapaṭipadā-
sajjhātēna maggañāṇamonena¹⁸ muni nāma hoti, idha
pana tuṇhībhaṃ sandhāya “monenā” ti vuttaṃ, mūlha-
rūpo ti tuccharūpo, aviddasū¹⁹ ti aviññū, evarūpo hi
tuṇhībhūto pi²⁰ muni nāma na²¹ hoti ti,²² athavā monena
muni nāma²³ hoti, tucchasabhāvo ca²⁴ pana aññāpi²⁵ ca
hoti ti attho, yo ca tulaṃ va paggayhā ti yathā hi²⁶
tulaṃ²⁷ gahetvā ṭhito atirekañ ce hoti harati unāñ²⁸ ce

¹ K. om.

² K. K¹. a. ekacce hi jānantā kathenti, ekacce jānantāpi
na kathenti.

³ K. K¹. a. hi.

⁴ K. K¹. a. jānantā kathenti (K. na°).

⁵ B. monena.

⁶ B. atiss°. K. atisayaṃ.

⁷ K¹. a. na.

⁸ K¹. a. na kathenti.

⁹ K¹. modana°. B. tr.

¹⁰ S. °anena.

¹¹ K. om. two.

¹² B. mulha°.

¹³ K. aviddisu. K¹. avidisuṃ.

¹⁴ K¹. tullaṃ.

¹⁵ K. K¹. so.

¹⁶ K. K¹. vu°.

¹⁷ B. °aṇ. K¹. kāmā. K. kāmāṃ na. F. C. C°. kāmāññu.

¹⁸ B. °ṇena mo°.

¹⁹ F. C°. avijjasū. K. K¹. aviddhiṃsu.

²⁰ K. K¹. om.

²¹ F. om.

²² K. B. om.

²³ C. C°. S. na.

²⁴ B. om.

²⁵ K. °na. K¹. °ni. S. aviññū.

²⁶ K. K¹. om.

²⁷ K. K¹. °le.

²⁸ K. K¹. on°, so *infra*. K. a. °kaṇ.

hoti pakkhipati evam eva yo¹ atirekaṇ haranto viya
 pāpaṇ harati parivajjeti² ūnake³ pakkhipanto viya kusalaṇ
 paripūreti evaṇ ca pana karonto sīlasamādhipaṇṇāvimutti-
 vimuttiṇānadassanaṇkhātaṇ⁴ varaṇ uttamam⁵ eva ādāya
 pāpāni akusalakammāni parivajjeti⁶ sa⁷ muni⁸ so
 muni nāmā⁹ ti attho, tena so muni ti, kasmā¹⁰ pana
 so muni? ti:¹¹ yaṇ heṭṭhā vuttakāraṇaṇ¹² tena so muni
 ti attho, yo munāti ubho loka ti yo puggalo imasmiṇ
 khandhādiloka tulaṇ¹³ āropetvā minanto¹⁴ viya “ime
 ajjhattikā¹⁵ khandhā ime bābirā” ti-ādinā nayena ime
 ubho pi¹⁶ atthe¹⁷ mināti¹⁸ muni tena pavuccati¹⁹ ti
 tena²⁰ kāraṇena muni ti vuccati yevā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇsū ti.²¹

Titthiyānaṇ vatthu.²²

9. ARIYABĀLISIKAVATTHU.

Na tena ariyo²³ hoti ti imaṇ dhammadesanaṇ
 Satthā Jetavane viharanto ekaṇ Ariyaṇ nāma bālisikaṇ²⁴
 ārabha kathesi.

¹ K. hoti.

² F. C. °ati. K. K¹. a. so muni.

³ C^a. vū°. C. C^a. a. ti.

⁴ F. K¹. B. om. one °vimutti°.

⁵ K. uttam'.

⁶ B. va°.

⁷ F. so.

⁸ K. K¹. a. ti. B. om. two.

⁹ C. C^a. nā.

¹⁰ S. tasmā.

¹¹ K. K¹. a. ce.

¹² K. K¹. °ppakā° (K. °ka°).

¹³ K. K¹. a. va.

¹⁴ F. ci°.

¹⁵ F. C. C^a. S. °ika°.

¹⁶ F. K. K¹. B. om.

¹⁷ K. om.

¹⁸ K¹. B. mu°.

¹⁹ K. va°. K¹. vu°.

²⁰ K¹. a. pana.

²¹ K. K¹. om.

²² K. (K¹. first) °ye vatthū. K¹. corr. °yava°. B. °yava°,
 aṭṭhamaṇ.

²³ K. °yā.

²⁴ K. bālikasikaṇ.

Ekadivasan hi Satthā tassa¹ sotāpattimaggassa² upa-
nissayan disvā Sāvattiyaṇ³ uttaradvāragāme⁴ piṇḍāya
caritvā bhikkhusaṅghaparivuto tato⁵ āgacchati. Tasmiṇ
khaṇe so bālisiko balisena macche gaṇhanto Buddha-
pamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ⁶ disvā balisayaṭṭhiṇ⁷ chaḍ-
detvā atthāsi. Satthā tassa avidūre⁸ thāne nivattitvā
ṭhito⁹ 'tvaṇ kiṇṇāmo¹⁰ tvaṇ kiṇṇāmo¹¹ ti¹² Sāriputta-
ttherādīnaṇ¹³ nāmāni pucchi, te pi 'ahaṇ Sāriputto¹⁴
ahaṇ Moggallāno¹⁵ ti attano attano¹⁶ nāmāni kathayiṇsu.¹⁶
Bālisiko cintesi: 'Satthā sabbesaṇ¹⁷ nāmāni pucchati,
mama¹⁸ pi nāmaṇ pucchissati¹⁹ maññe²⁰ ti. Satthā tassa
icchaṇ ṇatvā 'upāsaka tvaṇ konāmo²¹ ti pucchitvā, 'ahaṇ
bhante Ariyo nāmā²² ti vutte,²¹ 'na upāsaka²³ tādīsā
pāṇātipātino ariyā nāma honti,²³ ariyā²⁴ pana mahājanassa
ahiṇsanabhāve²⁵ ṭhitā²⁵ ti vatvā imaṇ gātham āha :

270. 'Na tena ariyo hoti yena pāṇāni hiṇsati,
ahiṇsā sabbapāṇānaṇ "ariyo" ti pavuccatī²⁶ ti.

¹ C. C^a. *om.*² B. °ssūp°.³ K. K¹. °iyā.⁴ K¹. °re gāme. C. C^a. S. °gāmadvāre.⁵ K. K¹. *om.*⁶ K¹. *a.* samukhi.⁷ C. C^a. bā°.⁸ S. °ra°.⁹ K¹. atthāsi for ni° ṭhi°. K. *om.* six.¹⁰ K. K¹. *om.* two.¹¹ K¹. B. *a.* 'sī.¹² C^a. *a.* pucchitvā.¹³ C. C^a. K. °rānaṇ.¹⁴ C. C^a. *om.* two.¹⁵ K. K¹. B. *om.*¹⁶ K. K¹. *a.* taṇ sutvā.¹⁷ C. sabbe taṇ. C^a. sa° naṇ.¹⁸ B. mamaṇ.¹⁹ B. °ati.²⁰ K. K¹. B. *a.* 'sī.²¹ K¹. vatvā.²² K. K¹. *tr.*²³ K. K¹. °so °pāto °yo nā° hoti.²⁴ K. K¹. °yo.²⁵ K. K¹. S. avihi°.²⁶ K. K¹. °to.

Tattha ahimsā ti ahimsanena,¹ idaṃ vuttaṃ hoti: yena² pāṇāni hiṃsati³ na tena⁴ kāraṇena ariyo hoti.⁵ yo pana sabbapāṇānaṃ pāṇiādihi ahiṃsanena⁶ mettādi-bhāvanāya paṭiṭṭhitattā⁷ himsato⁸ āra va ṭhito⁹ ayaṃ "ariyo" ti pavuccati ti attho.

Desanāvasāne¹⁰ bālisiko sotāpattiphale paṭiṭṭhahi, sampattānam pi sātthikā desanā¹¹ ahosi ti.

Bālisikassa vatthu.¹²

10. SAMBAHULASĪLĀD SAMPANNABHIKKHUVATTHU.

Na sīlabbatamattenā ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Jetavane viharanto sambahule sīlādisampanne bhikkhū ārabba kathesi.

Tesu kira ekaccānaṃ evaṃ¹³ ahosi: 'mayam pi¹⁴ sampannasīlā mayam dhūtaṅgadharā¹⁵ mayam bahussutā¹⁶ mayam pantasenāsanavāsino¹⁷ mayam jhānābhiniññālābhino,¹⁸ na amhākaṃ arahattaṃ dullabhaṃ, icchitadivase¹⁹ yeva arahattaṃ pāpunissāmā' ti. Ye pi tattha anāgāmino tesam pi etad ahosi: 'na amhākaṃ idāni arahattaṃ dullabhaṃ' ti. Te sabbe pi²⁰ ekadivasaṃ Satthāraṃ upasaṃ-

¹ K¹. °saṃ. B. °nabhāvena.

² K. K¹. B. a. hi.

³ K¹. vihi°.

⁴ K. n' etena.

⁵ K¹. om.

⁶ K. K¹. avi°.

⁷ K. K¹. ṭhitattā.

⁸ S. °āto. B. ahiṃsako aparādhiko for hi °ā° va ṭhi°.

⁹ F. vaddhito C. āradhito. K. K¹. om. va.

¹⁰ K. a. so.

¹¹ K. K¹. dhammade°, a. jātā.

¹² K. K¹. B. Ariyabālisikavatthuṃ (B. °tthu). B. a. navamaṃ.

¹³ K. K¹. etaṃ.

¹⁴ K. K¹. B. om. S. hi.

¹⁵ K. dhutaṅgavo.

¹⁶ K¹. bahūsutā.

¹⁷ K¹. sen°. B. santa°.

¹⁸ K. K¹. B. jhānalābhino (K. K¹. jhāṇa°).

¹⁹ C. C°. °ana°.

²⁰ C. C°. om.

kamitvā vanditvā¹ nisinnā 'api nu kho² bhikkhave pabbajitakiccaṃ matthakaṃ pattaṃ' ti Sattthārā puṭṭhā evaṃ āhaṃsu: 'bhante "mayaṃ³ evarūpā⁴ va tasmā no⁵ icchitakkhane⁶ yeva arahattaṃ pattuṃ samatth' amhā" ti cintetvā viharāmā' ti. Sattthā tesāṃ vacanaṃ sutvā 'bhikkhave bhikkhunā⁷ nāma parisuddhasīlādīmattaken' eva⁸ anāgāmisukhappattamattaken' eva⁹ vā "appakaṃ no bhavadukkhān" ti daṭṭhuṃ¹⁰ na vaṭṭati,¹¹ āsavakkhayaṃ pana appatvā¹² "sukhito homi"¹³ ti cittaṃ na uppādetabban' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

271. 'Na sīlabbatamattena bāhusaccena¹⁴ vā puna¹⁵
athavā samādhilābhena vivittasayanena¹⁶ vā

272. Phusāmi¹⁷ nekkhammasukhaṃ aputhujjana-
seviṭaṃ
bhikkhu viссāsa māpādi appatto āsavakkha-
yaṃ' ti.

Tattha¹⁸ sīlabbatamattena ti catupārisuddhisīla-
mattena¹⁹ vā terasadhūtaguṇamattena²⁰ vā, bāhusa-
saccena²¹ vā ti tinnāṃ piṭakānaṃ uggāṇhitamattena²² vā,
samādhilābhena ti aṭṭhasamāpattilābhena²³ vā nek-

¹ K. om.

² K. a. eva.

³ K. K¹. B. om.

⁴ K. bhikkhu.

⁵ S. °ttena. K. K¹. °en' e vā.

⁶ K¹. B. vattuṃ. K. da-vattuṃ.

⁷ K. a. ti.

⁸ K. K¹. B. °mbhī.

⁹ K. K¹. B. pana.

¹⁰ K. K¹. phuss°.

¹¹ K. K¹. °ddha°.

¹² K. K¹. bahu°.

¹³ K. K¹. F. B. uggāhita°.

¹⁴ B. °iyā lā°. F. C. C. S. °samādhi°.

¹⁵ K. K¹. B. a. vo.

¹⁶ B. rep., ca for va.

¹⁷ B. icchiticchita°.

¹⁸ B. °na vā, so infra.

¹⁹ S. appa°.

²⁰ K¹. bahū°.

²¹ F. vivicca°.

²² B. a. na.

²³ K. K¹. °dhutaṅgama°.

khammasukhan ti anāgāmisukhaṇ¹ phusāmi² ti ettakamattena vā aputhujjanasevitan ti puthujjanehi asevitaṇ ariyasevitam³ eva, bhikkhū ti tesā aññatarāṇ ālapanto āha, vissāsa māpādi ti vissāsaṇ na⁴ āpajjeyya, idaṇ vuttaṇ hoti: bhikkhu⁵ iminā sampannasīlādi bhāva-mattaken⁶ eva “mayhaṇ bhavo appako parittako” ti āsavakkhaya saṅkhātāṇ arahattaṇ appatto⁷ hutvā bhikkhu nāma vissāsaṇ na āpajjeyya,⁸ yathā hi⁹ appamattako¹⁰ gūtho duggandho¹¹ eva, appamattako pi bhavo dukkho ti.

Desanāvasāne te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṇsu, sam-pattānam pi¹² sātthikā desanā¹³ ahosi ti.

Sambahulānaṇ bhikkhūnaṇ vatthu.¹⁴

Dhammatṭhavagga vaṇṇanā¹⁵ niṭṭhitā.

Ākūnavāsatiṃ vago.

¹ K¹. corr. B. a. tasmā anāgāmisukhaṇ (K¹. °ma°).

² K. phass°. K¹. phuss°. ³ K. K¹. °yehi se°.

⁴ C. C^a. S. om. F. māp°.

⁵ K¹. a. ti. S. a. nāma.

⁶ C. C^a. °bhāvana°. K. °mattena va.

⁷ K¹. B. apatto.

⁸ B. nāp°.

⁹ K¹. pi.

¹⁰ K. B. S. a. pi.

¹¹ B. a. hoti.

¹² K. om.

¹³ K¹. dhammade°. K. K¹. a. jātā.

¹⁴ K¹. Silādisampannavatthū. K. Silasampannabhikkhuva°. B. Sambahulasīlādisampannabhikkhuva°, dasamaṇ.

¹⁵ K¹. Dhammava°.

XX. MAGGAVAGGO.

1. PAÑCASATABHIKKHUVATTHU.

Maggān' aṭṭhaṅgiko¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto pañcasate bhikkhū ārabba kathesi.

Te kira Satthari janapadacārikaṇ caritvā puna² Sāva-tthiṇ āgate upatṭhānasālāyaṇ³ nisīditvā⁴ 'asukagāmassa maggo samo asukagāmassa⁵ visamo sasakkharo⁶ asakkharo⁷ tiādinā⁸ nayena attano⁹ vicaritamaggaṇ¹⁰ ārabba maggakathaṇ kathesuṇ. Satthā tesu arahattassa upanissayaṇ¹¹ disvā taṇ ṭhānaṇ āgantvā¹² paññattāsane nisinna¹³ 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave ayaṇ¹⁴ bāhirakamaggo,¹⁵ bhikkhunā nāma ariyamagge kammaṇ kātuṇ vaṭṭati' ti,¹⁶ 'evaṇ hi karonto¹⁷ bhikkhu sabbadukkhā pamuccatī'¹⁸ ti vatvā imaṃ gāthā abhāsi :

¹ K. °ako. K. K¹. a. seṭṭho.

² K. pana.

³ B. °ya.

⁴ K. K¹. a. asugāmato. B. a. asukagāmato.

⁵ B. a. maggo.

⁶ S. sakkharo.

⁷ K. K¹. a. maggo.

⁸ K. ādinādi.

⁹ K¹. °nā.

¹⁰ C. C^a. °rima°.

¹¹ B. °ssūp°.

¹² K¹. ga°.

¹³ K. K¹. a. va.

¹⁴ K¹. om.

¹⁵ K. K¹. a. vaṇṇetuṇ na vaṭṭati.

¹⁶ K. K¹. om.

¹⁷ B. tr.

¹⁸ K. pamañca°. K¹. pamuñceti.

273. 'Maggān' atthaṅgiko seṭṭho, saccānaṃ caturo padā,
virāgo seṭṭho dhammānaṃ, dipadānañ¹ ca cakkhumā.
274. Es' eva² maggo, natth' añño dassanassa visu-
ddhiyā,
etaṃ hi tumhe paṭipajjatha, Mārass' etaṃ³
pamohanaṃ.
275. Etaṃ hi tumhe paṭipannā dukkhass' antaṃ⁴
karissatha,
akkhāto ve⁵ mayā maggo aññāya⁶ sallasan-
thanaṃ.⁷
276. Tumhehi kiccaṃ ātappaṃ⁸ akkhātāro tathāgatā
paṭipannā pamokkhanti jhāyino Māraban-
dhanā' ti.

Tattha maggān' atthaṅgiko ti jaṅghamaggādayo vā
hontu dvāsaṭṭhidiṭṭhigatamaggā⁹ vā sabbesam pi maggānaṃ
sammādiṭṭhiādihi atṭhahi aṅgehi¹⁰ micchādiṭṭhiādīnaṃ
atṭhannaṃ¹¹ pahānaṃ¹² karonto,¹³ nirodhaṃ ārammaṇaṃ
katvā catūsu pi saccesu¹⁴ dukkhaparijānanādikiccaṃ¹⁵
sādhayamāno¹⁶ atthaṅgiko¹⁷ maggo seṭṭho uttamo, saccā-
naṃ caturo padā¹⁸ ti "saccaṃ bhāṇe na kujjheyyā"¹⁹

¹ B. S. divi°.

² S. eso va.

³ K. K¹. Mārāsena°. Sumaṅgala° on Satip. Sutta (Ran-
goon) Mārāsenappamaddanaṃ.

⁴ K. °ssa naṃ.

⁵ C. C°. te. B. me.

⁶ K¹. pa°.

⁷ K. K¹. °ṇṭh°. B. °kantanaṃ.

⁸ B. ātappaṃ.

⁹ S. dvāsaṭṭha°.

¹⁰ B. om.

¹¹ F. atthaṅgānaṃ.

¹² K. K¹. °na°.

¹³ F. C. °ntī. C°. °ntīhi. B. karoti. K. K¹. °karo.

¹⁴ F. sabbesu.

¹⁵ B. °aṇ pa°. K¹. °nādikaṃ ki°. K. °pajānanādikaṃ ki°.

F. C. C°. °ādisu ki°.

¹⁶ K. K¹. sāda°. B. sādhi°.

¹⁷ S. ariyo.

¹⁸ F. C. C°. pajā.

¹⁹ F. C. C°. °jjeyyan.

ti āgataṃ¹ vacisaccaṃ vā hotu, “sacco² brāhmaṇo sacco khattiyo” tiādibhedāṃ sammutisaccaṃ vā, “idam eva saccaṃ, mogham aññaṃ” ti diṭṭhisaccaṃ vā, “dukkhaṃ ariyasaccaṃ” tiādibhedāṃ paramatthasaccaṃ vā hotu sabbesam pi imesaṃ saccānaṃ pari jānita bbaṭṭhena³ sacchikāta bbaṭṭhena bhāvetabbaṭṭhena ekapaṭivedhaṭṭhena,⁴ tathā paṭivedhaṭṭhena⁵ ca⁶ “dukkhaṃ ariyasaccaṃ” tiādayo caturō padā⁷ seṭṭhā nāma, virāgo seṭṭho⁸ dhammānaṃ ti “yāvatā bhikkhave dhammā saṅkhatā⁹ vā asaṅkhatā vā virāgo tesāṃ dhammānaṃ aggamaṃ akkhāyati” ti vacanato¹⁰ sabbadhammānaṃ¹¹ nibbāna saṅkhatō virāgo seṭṭho, dipa dānañ¹² ca cakkhumā ti sabbesaṃ pi¹³ devamanussādi bhedānaṃ dipadānaṃ¹⁴ pañcahi¹⁵ cakkhūhi¹⁶ cakkhumā¹⁷ tathāgato va¹⁸ seṭṭho.¹⁹ Dassanassa visuddhiyā ti magga phala dassaṇa visuddha tthaṃ²⁰ yo mayā “seṭṭho” ti vutto es’ eva²¹ maggo natth’ añño, etaṃ hi ti²² tasmā tumhe²³ etaṃ eva paṭipajjatha, ‘Mārass’ etaṃ pamohanaṃ,²⁴ ti etaṃ²⁵ Māramohanaṃ Mārass’ eva vañ-

¹ B. °ādi gataṃ.² K¹. K. sabbo.³ F. K. B. a. pahātabbaṭṭhena. K. pahānata°.⁴ F. K. B. °dhana°.⁵ F. K. B. °dhana°. S. tatha°.⁶ K. B. om.⁷ K. paṭṭhā.⁸ K. ase°.⁹ B. °ātā. K. °ārā.¹⁰ K. attho.¹¹ K. sabbe dha°.¹² B. S. dvi°, al.¹³ B. om.¹⁴ K¹. om S. a. ca.¹⁵ C. C°. ca hi.¹⁶ C. C°. bhikkhūhi.¹⁷ C°. bhikkhumā.¹⁸ K. K¹. ca.¹⁹ K. K¹. B. a. casaddo (K. pa seṭṭho) sampiṇḍana ttho, arūpadhamme sampiṇḍayati (B. °eti), tasmā arūpadham mānaṃ (B. a. pi) Tathāgato seṭṭho uttamo.²⁰ K. K¹. B. °nassa vi°.²¹ B. eso.²² B. tumhehi. K. K¹. om.²³ K¹. a. aṭṭhahi.²⁴ K. K¹. Mārāsenaṃ.²⁵ K. K¹. a. hi.

canan¹ ti vuttaṇ.² Dukkha³ ti sakalassāpi⁴ vaṭṭa-
dukkha⁵ antaṇ paricchedaṇ karissathā ti attho,⁶ salla-
santhanana⁷ ti rāgasallādīnaṇ santhananaṇ⁸ nimmathananaṇ⁹
abbāhananaṇ¹⁰ etaṇ maggaṇ mayā vinā anussavādihi atta-
paccakkhato¹¹ ātva va ayaṇ maggo akkhāto, idāni tumhehi
kilesānaṇ ātapanena¹² ātappaṇ ti saṅkhaṇ gataṇ¹³ assa¹⁴
adhigamanatthāya¹⁵ sammappadhānaviriyakiccaṇ¹⁶ kara-
ṇiyaṇ, kevalaṇ hi akkhātāro va¹⁷ tathāgata¹⁸, tasmā tehi¹⁹
akkhātavasena²⁰ ye²¹ paṭipannā²² dvīhi jhānehi²³ jhāyino
te²⁴ tebhūmakavatta²⁵ saṅkhātā²⁶ Mārabandhana²⁷ mokkhanti²⁸
ti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū arahatte paṭiṭṭhahinsu, sam-
pattānaṇ pi²⁹ sātthikā desanā³⁰ aho³¹ ti.

Pañcasatānaṇ bhikkhūnaṇ vatthu.³²

¹ F. Mārasa^o. C. Mās e. C. C^a. canan. K¹. Mārava^o.
K. B. Mārabandhanan. S. Mārasivanan.

² K. K¹. B. vuccati. F. om.

³ B. S. °ss' antan (S. °ṇ).

⁴ B. °ssa pi.

⁵ B. a. aññāya.

⁶ B. °kantanan. K¹. °saṅṭhanan. K. °sannanan.

⁷ B. kanta^o. K. om.

⁸ F. nibbatanaṇ.

⁹ S. abbū^o. F. adāhananaṇ. C. atṭhaṅgataṇ. C^a. atṭhañ-
gikānaṇ. K¹. nibbāpanaṇ. K. a. saṅṭhananaṇ nibbāpanaṇ.

¹⁰ K¹ °nto. B. attano pa^o.

¹¹ F. B. ātāp^o.

¹² K. saṅkhaga^o. F. saṅkhatanaṇ.

¹³ K. B. °tassa. K¹. gatassa for ga^o a^o.

¹⁴ B. S. adhigamatthāya.

¹⁵ K¹. sama^o. F. °naṇ vi^o. K. K¹. B. S. °yaṇ ki^o.

¹⁶ B. ca. K. K¹. om.

¹⁷ K. °to.

¹⁸ K. hi te. K¹. hi tehi.

¹⁹ K. K¹. °sehi.

²⁰ K. B. yeva. F. yo.

²¹ K. °nno.

²² F. thā^o.

²³ S. a. hi jhāyino.

²⁴ K. K¹. B. °ika^o. K. K. om. °vaṭṭa^o.

²⁵ K¹. B. pamo^o.

²⁶ K. om.

²⁷ K. K¹. dhammade^o jātā.

²⁸ K. K¹. Maggavaṇṇabhikkhuvatthuṇ. B. Pañcasata-
bhikkhuva^o, paṭhamanaṇ.

2. ANICCALAKKHAṆAVATTHU.

Sabbe saṅkhārā¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto pañcasate bhikkhū ārabba kathesi.

Te kira Satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā² araṇṇhe vāyamaṇṭāpi arahattaṃ appattā³ 'viseṣetvā⁴ kammaṭṭhānaṃ uggaṇhissāmā' ti Satthu santikaṃ⁵ āgamaṃsu. Satthā 'kin nu kho imesaṃ sappāyaṃ' ti vīmaṃsanto,⁶ 'ime Kassapabuddhakāle vīsati vassasahassāni'⁷ aniccalakkhaṇe⁸ anuyuñjiṃsu, tasmā aniccalakkhaṇeṃ⁹ eva tesāṃ¹⁰ ekaṃ gāthaṃ desetuṃ vaṭṭati¹¹ ti cintetvā 'bhikkhave kāmabhavādisu¹² sabbe pi¹³ saṅkhārā hutvā abhavaṭṭhena¹⁴ aniccā evā' ti vatvā imaṃ gātham āha :

277. "Sabbe saṅkhārā aniccā" ti¹⁵ yadā paññāya
passati
atha nibbindati dukkhe, esa maggo visud-
dhiyā' ti.

Tattha sabbe saṅkhārā ti kāmabhavādisu uppannā khandhā tattha tatth' eva nirujjhantā¹⁶ aniccā ti, yadā vipassanāpaññāya¹⁷ passati atha imasmiṃ khandha-pariharaṇadukkhe nibbindati,¹⁸ nibbindato dukkha-parijānaṇādivasena saccāni paṭivijjhati, esa maggo visuddhiyā ti visuddhatthāya¹⁹ vodānatthāya esa²⁰ maggo ti attho.

¹ K. K¹. B. a. aniccā.

² B. a. gantvā.

³ K. K¹. B. °tvā.

⁴ K. viseṣe. K¹. viseṣa katvā.

⁵ B om. two.

⁶ B. °ento.

⁷ K¹. °naṃ.

⁸ K. K¹. °aṃ yeva.

⁹ S. nesaṃ.

¹⁰ K. K¹. B. a. hi.

¹¹ B. om.

¹² K. K¹. asāraṇatthena.

¹³ K¹. om.

¹⁴ S. °nto. K. K¹. B. °anato.

¹⁵ F. vipassanā. K. K¹. paññāya. C. C^a. vipassanātipa°.

¹⁶ K¹. B. om.

¹⁷ K. K¹. °itthāya.

¹⁸ S. eso.

Desanāvasāne te¹ bhikkhū arahatte patitṭhahiṇsu, sampattaparisaṃsā² pi sātthikā desanā³ ahoṣi ti.⁴

Pañcasatānaṃ bhikkhūnaṃ vatthu.⁵

3. DUKKHALAKKHAṆAVATTHU.

Dutiyagāthāya pi evarūpam eva vatthuṇ.

Tadā hi Bhagavā tesāṃ bhikkhūnaṃ dukkhalakkhaṇe katābhiyogabhāvaṇ⁶ űatvā ‘bhikkhave sabbe pi khandā patipīḷanaṭṭhena dukkhā evā’ ti vatvā imaṃ gātham āha :

278. “Sabbe saṅkhārā dukkhā” ti yadā paññāya
passati
atha nibbindatī dukkhe, esa maggo visud-
dhiyā’ ti.

Tattha dukkhā⁷ ti patipīḷanaṭṭhena⁸ dukkhā,⁹ sesaṃ purimasadisam eva.¹⁰

4. ANATTALAKKHAṆAVATTHU.

Tatīyagāthāya pi es’ eva nayo. Kevalaṃ hi ettha Bhagavā tesāṃ bhikkhūnaṃ pubbe anattalakkhaṇe anu-
yuttabhāvaṇ űatvā ‘bhikkhave sabbe pi¹¹ khandhā avasa-
vattanāṭṭhena anattā’¹² ti vatvā imaṃ gātham āha :

¹ S. om.

² B. °sānaṃ.

³ K. K¹. dhammade° jātā.

⁴ K. K¹. om.

⁵ K. K¹. no title. B. Aniccalakkhaṇava°, dutiyaṇ.

⁶ K. K. sampayuttabhāva (K¹. corr. del) katābhinihāra-
yoga° (K¹. corr. text).

⁷ C. C¹. dukkha°, om. ti.

⁸ K. K¹. piḷ°.

⁹ K. a. vā.

¹⁰ B. a. Dukkhalakkhaṇava°, tatīyaṇ.

¹¹ K. K¹. ca.

¹² B. a. evā.

279. “Sabbe dhammā anattā” ti yadā paññāya
passati
atha nibbindatī dukkhe, esa maggo visud-
dhiyā’ ti.

Tattha sabbe dhammā ti pañcakkhandhā va¹ adhip-
petā, anattā ti “mā jīyantu² mā mīyantu”³ ti vase
vattetuṇa na sakkā⁴ ti, avasavattanatṭhena anattā⁵ suññā
assāmikā⁶ anissarā ti attho, sesaṇ purimasadisam evā ti.⁷

5. PADHĀNAKAMMIKATISSATTHEAVATTHU.*

Uṭṭhānakālamhī⁸ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavane viharanto Padhānakammikatisaṇ nāma⁹ ārabha
kathesi.

Sāvatthivāsino kira pañcasatā kulaputtā Satthu santike
pabbajitvā kammaṭṭhānaṇ¹⁰ gahetvā araññaṇ agamaṇsu.
Tesu eko tatth’ eva ohīyi, avasesā araññe samaṇadhammaṇ
karontā arahattaṇ patvā ‘paṭiladdhagunaṇ Satthu āroces-
sāmā’¹¹ ti puna Sāvatthiṇ agamaṇsu.¹² Te Sāvatthito
yojanamatte ekasmiṇ gāmake piṇḍāya carante disvā eko
upāsako yāgubhattādihi¹³ paṭimānetvā anumodanaṇ sutvā
punadivasatthāya¹⁴ pi¹⁵ nimantesi. Te tadah’ eva¹⁶

¹ K. K¹. om. B. eva.

² K. jirantu.

³ F. khi°.

⁴ F. K. K. B. sakko.

⁵ S. atta°. F. C. C°. a. ti.

⁶ K. B. asā°.

⁷ B. om. K. K¹. a. Pañcasatabhikkhuvatthuṇ. B. a.
Anattalakkhaṇavatthu catutthaṇ.

* F. J., I. 316 ff.

⁸ K. K¹. a. anuṭṭhahāno.

⁹ K. K¹. a. therāṇ. B. °ssatherāṇ, om. nāma.

¹⁰ K. a. Satthu santike.

¹¹ B. °mī.

¹² B. āg°.

¹³ K. K¹. °ḍini (K. yāgūḍini).

¹⁴ K¹. disase sandhāya.

¹⁵ K. K¹. B. om.

¹⁶ B. tadahe yeva.

Sāvatthiṅ¹ gantvā² pattacīvaraṅ³ paṭisāmetvā sāyaṇha-
samaye Satthāraṅ upasaṅkamitvā vanditvā⁴ nisīdiṅsu.
Satthā tehi saddhiṅ ativiya tuṭṭhiṅ pavedayamāno⁵ paṭi-
santhāraṅ akāsi. Atha nesāṅ tattha ohito⁶ sahāya-
bhikkhu⁷ cintesi: 'Satthu imehi saddhiṅ paṭisanthāraṅ
karontassa mukhaṅ na-ppahoti, mayhaṅ pana magga-
phalābhāvena mayā saddhiṅ na katheti,⁸ ajja⁹ arahattaṅ
patvā Satthāraṅ upasaṅkamitvā¹⁰ mayā saddhiṅ kathā-
pessāmi' ti. Te pi bhikkhū¹¹ 'bhante mayaṅ āgamana-
magge ekena upāsakena svātanāya nimantitā, pāto va
tattha¹² gamissāmā' ti Satthāraṅ apalokesuṅ. Atha
nesāṅ sahāyabhikkhu¹³ sabbarattiṅ caṅkamanto niddāya¹⁴
vasā¹⁵ caṅkamanakoṭiyaṅ ekasmiṅ pāsāpaphalake pati,
ūrutthi¹⁶ bhijji. So mahāsaddena viravi. Tassa te sahā-
yakā¹⁷ bhikkhū saddaṅ¹⁸ saṅjānitvā¹⁹ ito c' ito ca²⁰ upa-
dhāviṅsu.²¹ Tesāṅ²² dīpaṅ²³ jāletvā²⁴ tassa kattabba-
kiccaṅ karontānaṅ yeva aruṇo utthahi,²⁵ taṅ gāmaṅ
gantū okāsaṅ na labhiṅsu. Atha ne Satthā āha: 'kiṅ
bhikkhave bhikkhācāragāmaṅ²⁶ na gamitthā' ti. Te 'āma
bhante' ti taṅ pavattiṅ ārocesuṅ. Satthā 'na bhikkhave

¹ C^a. °iyaṅ.² K¹. patvā.³ K¹. a. ādāya.⁴ B. a. ekamaṇṭaṅ.⁵ K. K¹. °iya°.⁶ C. C^a. ohino. B. ohiya°. K. K. ohiyiko.⁷ B. S. °yaka°. K. K¹. a. nisinno.⁸ K. K¹. B. °si.⁹ K. K¹. B. ajj' eva.¹⁰ K. K¹. B. om.¹¹ K¹. a. tassa.¹² B. ta° pā° va.¹³ B. °ako bhi°.¹⁴ S. niddā°. K. K¹. niddāyana°.¹⁵ K. S. °vasena.¹⁶ B. ūrutthi. K. K¹. urukatthi.¹⁷ S. °ka°.¹⁸ C^a. om.¹⁹ S. jān°.²⁰ K. K¹. va.²¹ K. udhāv°.²² K¹. om.²³ K¹. pad°.²⁴ K. K¹. jal°.²⁵ K. K¹. a. te. B. tesāṅ, om. taṅ.²⁶ C. C^a. °raṅ gā°.

esa idān' eva tumhākaṃ lābhantarāyaṃ karoti,¹ pubbe pi akāsi yevā' ti vatvā tehi yācito atītaṃ āharitvā :²

'Yo pubbe karaṇīyaṇi³ pacchā so kātum icchati,
varaṇakatṭhabhañño⁴ va sa⁵ pacchā-m-anutap-
patī'⁶ ti⁷

jātaṃ⁸ vitthāresi : 'tadā kira⁹ te¹⁰ bhikkhū pañcasatā māṇavakā¹¹ ahesuṃ, kusītamāṇavako ayaṃ bhikkhu ahosi, ācariyo pana¹² tathāgato va ahosi' ti.¹³ Satthā imaṃ desanaṃ¹⁴ āharitvā, 'bhikkhave yo hi utṭhānakāle utṭhānaṃ na karoti avasannasaṃkappo¹⁵ hoti kusīto so jhānādi-bhedaṃ viśesaṃ nādhigacchatī' ti vatvā imaṃ gātham āha :

280. 'Utṭhānakālamhi anuṭṭhahāno
yuvā balī¹⁶ ālasiyā¹⁷ upeto
saṃsannasaṃkappamaṇo¹⁸ kusīto
paññāya maggaṃ alaso na vindatī' ti.

Tattha anuṭṭhahāno ti anuṭṭhahanto avāyamanto yuvā balī ti paṭhamayobbane¹⁹ ṭhito balasampanno²⁰ pi

¹ B. akāsi.

² K¹. āhari. K. K¹. a. J., with i° gā° āha.

³ B. aka°. C. C°. katuka°.

⁴ K. B. varaṇa. K¹. °aṇ bha°.

⁵ K. K¹. so. B. pacchā so.

⁶ K¹. pacchānu°.

⁷ K. K¹. a. Satthā Varaṇa°.

⁸ F. J., i. 316-9. Varaṇajātaka.

⁹ B. om. two.

¹⁰ K. tr.

¹¹ B. °ikā.

¹² K. K¹. a. aham eva, om. va.

¹³ K. om.

¹⁴ K. K¹. B. dhammade°.

¹⁵ K. K¹. B. asaṃpanna°. K. K¹. a. va.

¹⁶ C. C°. °liṇ.

¹⁷ K¹. B. S. °siyaṇ. K. ālassaṇ.

¹⁸ B. asaṃpannasāṅk°. K. K¹. saṃpanna°. (So *infra*).

¹⁹ K. °yovane.

²⁰ C. C°. K. balava°.

hutvā¹ alasabhāvena² upeto hoti, bhutvā³ sayati, saṅ-
sannasaṅkappamano ti tīhi⁴ micchāvitakkehi suṭṭhu
avusannasammāsaṅkappacitto⁵ kusīto ti⁶ nibbiriyo,⁷
alaso ti⁸ mahāalaso, paññāya datṭhabbaṃ ariyamaggaṃ
apassanto na vīdati na paṭilabhati⁹ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti.¹⁰

Padhānakammikatisattherassa vatthu.¹¹

6. SŪKARAPETAVATTHU.*

Vācānurakkhī¹² ti imaṃ dhāmmadesanaṃ Satthā
Veḷuvane viharanto sūkarapetaṃ ārabba kathesi.

Ekasmiṃ hi divase¹³ Mahāmoggallānatthero¹⁴ Lakkhaṇa-
ttherena saddhiṃ Gijjhakūṭā¹⁵ orohanto¹⁶ ekasmiṃ padese
sitāṃ katvā¹⁷ 'ko nu kho āvuso hetu sitassa pātukamme'¹⁸
ti Lakkhanattherena puṭṭho 'akālo¹⁹ āvuso imassa pañ-
hasaṃ, Satthu santike maṃ²⁰ puccheyyāsi'²¹ ti vatvā

¹ K¹. a. ālasiyaṃ upeto ti. K. corr. a. ālassaṃ upeto ti.

² K. āl°. K. K¹. °bhāvaṃ.

³ B. hutvā. K¹. a. gatvā.

⁴ B. om.

⁵ K. om. avāsanna. K¹. corr. panna°. B. asampanna°.

⁶ B. om.

⁷ B. S. nibbī°. K. K¹. nivi°.

⁸ K. B. a. so.

⁹ K¹. la°.

¹⁰ K. K. om.

¹¹ K. Tīssabhikkhuvatthuy. K¹. Tīssava°. B. °rava°,
pañcamāṃ.

* Cf. Pūtimukhapetavatthuvaṇṇanā (Cy., pp. 12 ff).

¹² K. K¹. a. manasā susaṅvuto.

¹³ C. C^a. S. so kira ekadivasaṃ.

¹⁴ B. Mo°.

¹⁵ K¹. °ato.

¹⁶ K. a. Mahāmo° (so K¹, erased).

¹⁷ K. B. pūtvakāsi.

¹⁸ K¹. pākucāya. B. pātukammenā.

¹⁹ K. akāraṇe.

²⁰ C. C^a. tr.

²¹ B. °thā.

Lakkhanattherena saddhiṃ yeva Rājagahe piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkanto¹ Veluvanaṃ² āgantvā³ Satthāraṃ vanditvā nisīdi. Atha naṃ Lakkhanatthero⁴ tam atthaṃ pucchi. So āha : 'āvuso ahaṃ⁵ ekaṃ⁶ petaṃ addasaṃ, tassa tigāvutappamāṇaṃ⁷ sarīraṃ⁸ manussasarīrasadisāṃ, sīsaṃ pana⁹ sūkarassa¹⁰ viya tassa mukhe naṅguṭṭhaṃ¹¹ jātaṃ tato puḷavā¹² paggharanti, svāhaṃ¹³ "na¹⁴ me evarūpo satto diṭṭhapubbo" ti¹⁵ taṃ disvā sitaṃ pātvakāsin¹⁶ ti. Satthā 'cakkhubhūtā vata bhikkhave mama¹⁷ sāvakā viharantī' ti vatvā¹⁸ 'aham p'¹⁹ etaṃ sattaṃ bodhimaṇḍe²⁰ yeva addasaṃ,²¹ "ye pana²² me na saddaheyyuṃ tesā²³ ahitāya assā" ti paresaṃ anukampāya na kathesiṃ,²⁴ idāni me²⁵ Moggallānaṃ sakkhiṃ labhitvā²⁶ kathemi,²⁷ saccaṃ bhikkhave Moggallāno āhā' ti. Taṃ sutvā bhikkhū Satthāraṃ pucchisū : 'kiṃ pana bhante tassa pubbakammaṃ' ti. Satthā 'tena hi bhikkhave suṇāthā' ti atītaṃ āharitvā tassa pubbakammaṃ kathesi :

'Kassapabuddhakāle kira ekasmiṃ gāmakāvāse²⁸ dve therā samaggavāsaṃ²⁹ vasiṃsu. Tesu eko satṭhivasso eko

¹ K. K¹. piṇḍi°, *al.*

³ K. K¹. B. ga°.

⁵ K. *tr.*

⁷ S. °na°.

⁹ K. pan' assa.

¹¹ K. nagudhaṃ. K¹. nagūthaṃ.

¹² K. K¹. B. puḷu°.

¹⁴ K. K¹. *after* satto.

¹⁶ K¹. pātuṃ kāsin.

¹⁸ K. *corr. del.* ti vatvā.

²⁰ B. maṇḍale.

²¹ K. K¹. *a.* api cāhaṃ na byākāsiṃ.

²² K¹. vacanaṃ.

²⁴ B. °sī (*freq. for* °siṃ).

²⁶ B. katvā.

²⁸ K¹. °ikā°. K. °ika°. B. gāmaṇāsike.

²⁹ K. K¹. °saṃvās°.

² B. °ne.

⁴ K¹. °ṇo th°.

⁶ C. C°. S. *om.*

⁸ K. K¹. B. *a.* taṃ.

¹⁰ K¹. sūkarāsisaṃ.

¹³ K¹. svāyaṃ.

¹⁵ K. K¹. B. *om.*

¹⁷ C. C°. S. *om.*

¹⁹ K¹. c'.

²³ K. *corr.* tesā taṃ

²⁵ K. *om.*

²⁷ K. K¹. °siṃ.

ekūnasatthivasso. So¹ itarassa pattacīvaraṇ ādāya vicari,² sāmaṇero viya sabbāṇ³ vattapaṭivattaṇ akāsi. Tesāṇ eka-mātukucchiyaṇ vutthabhātūnaṇ⁴ viya samaggavāsaṇ⁵ vasantānaṇ⁶ vasanaṭṭhānaṇ eko dhammakathiko⁷ āgami. Tadā ca dhammasavaṇadivaso hoti.⁸ Therā taṇ⁹ saṅganhitvā 'dhammakathaṇ no¹⁰ kathehi sappurisā' ti āhaṇsu. So dhammakathaṇ kathesi. Therā 'dhammakathiko no laddho' ti tuṭṭhacittā punadivase taṇ ādāya dhuragāmaṇ piṇḍāya pavisitvā tattha katabhattakiccā 'āvuso hiyyo¹¹ tṭhitatṭhānato¹² thokaṇ dhammakathaṇ¹³ kathehī' ti manussānaṇ dhammaṇ kathāpesuṇ. Manussā¹⁴ dhammaṇ¹⁵ sutvā punadivasatthāya¹⁶ pi nimantayaṇsu. Evaṇ samantā bhikkhācāragāmesu dve dve divase taṇ ādāya piṇḍāya cariyaṇsu. Dhammakathiko cintesi: 'ime dve pi atimudukā,¹⁷ mayā ubho p' ete¹⁸ palāpetvā imasmiṇ vihāre vasitūṇ vattati' ti. So sāyaṇ therūpaṭṭhānaṇ gantvā bhikkhūnaṇ uṭṭhāya gatakāle nivattitvā¹⁹ mahātheraṇ upasaṅkamitvā, 'bhante kiñci vattabbaṇ atthī' ti vatvā, 'kathehi āvuso' ti vutte, thokaṇ cintetvā 'bhante kathā nāma²⁰ mahāsāvajjā' ti vatvā akathetvā va pakkāmi, anutherassa pi²¹ santikaṇ gantvā tath' eva akāsi. So dutiyadivase pi²² tath' eva katvā tatiyadivase pi²³ tesāṇ

¹ B. S ekūnasatthivasso.

² K. K¹. a. therō.

³ K¹. sabbakiccaṇ. K. sakkaccaṇ.

⁴ K¹. B. °īnaṇ. (K¹. °at°). K. °puttabhātikānaṇ.

⁵ K. K¹. °saṇvās°.

⁶ K¹. vasasant°. K. vasiṇsu tesāṇ.

⁷ K. K¹. dhammikatthero. K¹. corr. dhammaka°.

⁸ K. K¹. ahosi. K. K¹. a. te.

⁹ B. S. naṇ.

¹⁰ K¹. om.

¹¹ K. K¹. hiyo.

¹² K. K¹. B. kathita°. B. a. va.

¹³ B. dhammaṇ.

¹⁴ K. a. naṇ.

¹⁵ K. K¹. B. dhammaka°.

¹⁶ C. divassa.

¹⁷ K. °mulhakā.

¹⁸ K¹. te for p'etc.

¹⁹ B. °etvā.

²⁰ B. nām' esā.

²¹ K. K¹. B. °ssāpi.

²² B. om.

²³ K. K¹. B. om.

ativiya kotūhale uppanne mahātheraṇ upasaṅkamitvā.
 'bhante kiñci vattabbaṇ atthi, tumbākaṇ pana santike
 vattuṇ na¹ visabhāmi' ti vatvā² therena 'hotu āvuso
 kathehi' ti nippilīto āha:³ 'kiṇ pana bhante anuthero
 tumhehi saddhiṇ sambhogo'⁴ ti. 'Sappurisa kiṇ nām'
 etaṇ kathesi, mayaṇ ekamātukucchiyaṇ vutthaputtā viya,⁵
 amhesu ekena⁶ laddhaṇ itarenāpi laddham eva hoti, mayā
 etassa ettakaṇ kālaṇ aguṇo nāma⁷ ditthapubbo⁸ natthi' ti.
 'Evaṇ bhante' ti. 'Āma āvuso'⁹ ti. 'Bhante maṇ anu-
 thero evam āha: "sappurisa tvaṇ kulaputto,¹⁰ mahāthero
 lajji¹¹ pesalo ti etena saddhiṇ sambhogaṇ karonto pari-
 kkhittvā¹² kareyyāsi" ti, evam esa¹³ maṇ āgatadivasato
 paṭṭhāya¹⁴ vadeti'¹⁵ ti. Mahāthero taṇ sutvā va kuddha-
 mānaso daṇḍābbhihataṇ¹⁶ kulālabhājanaṇ viya bhijji.
 Itaro pi utthāya¹⁷ anutherassa santikaṇ gantvā tath' eva
 avaca,¹⁸ so pi¹⁹ tath' eva bhijji. Tesu kiñcāpi²⁰ ettakaṇ
 kālaṇ eko pi²¹ visuṇ piṇḍāya²² pavitthapubbo nāma natthi,
 punadivase²³ visuṇ piṇḍāya pavisitvā anuthero puretarāṇ
 āgantvā upaṭṭhānasālāyaṇ²⁴ aṭṭhāsi, mahāthero pacchā
 āgamāsi.²⁵ Taṇ disvā anuthero cintesi: 'kin nu kho
 imassa pattacīvaraṇ paṭiggahetabbaṇ udāhu no' ti. So

¹ K¹. *tr.*² C. C^a. *a.* visabhā vatvā.³ C. C^a. *tr.* S. *om.* āha.⁴ K. saṇvibhāgo (*corr. del. vi*). K¹. visabhāgo.⁵ K. K¹. *a.* ahumbhā.⁶ B. S. *a.* yaṇ.⁷ B. *om.*⁸ S. na di^o, *om.* natthi.⁹ B āmāv^o.¹⁰ K. B. S. *a.* ayaṇ.¹¹ K. dosalajja^o. K¹. *first* alajji.¹² K. K¹. upari^o. B. upapari^o.¹³ K. eva. K¹. *a.* anuthero.¹⁴ K. *a.* so.¹⁵ B. °atī.¹⁶ C. C^a. °hhūtaṇ.¹⁷ K¹. upaṭṭh^o.¹⁸ K. K¹. B. avoca.¹⁹ K. *om.*²⁰ K. kiñcā.²¹ K¹. *om.*²² K. *om.*²³ K. K¹. B. *a.* pana.²⁴ B. °ya.²⁵ S. pacchāg^o.

‘na dāni¹ paṭiggahessāmī’² ti³ cintetvāpi⁴ ‘hotu na⁵ mayā evaṇ⁶ katapubbaṇ, mayā attano vattaṇ hāpetuṇ na vattatī’ ti cittaṇ muduṇ⁷ katvā therāṇ upasaṅkamitvā ‘bhante pattacīvaraṇ dethā’ ti āha. Itaro⁸ ‘gaccha dubbiniṭa, na tvaṇ mama pattacīvaraṇ paṭiggahetuṇ yuttarūpo’ ti accharaṇ⁹ paharivā,¹⁰ ‘āma bhante aham pi “tumhākaṇ pattacīvaraṇ na¹¹ gaṇhissāmī”¹² ti cintesin’¹³ ti vutte, ‘āvuso navaka¹⁴ kiṇ¹⁵ cintesi, mama imasmiṇ vihāre koci saṅgo¹⁶ atthī’ ti āha.¹⁷ Itaro pi ‘tumhe pana bhante kim evaṇ maññatha, mama imasmiṇ vihāre koci saṅgo atthī’ ti, ‘eso te¹⁸ vihāro’ ti vatvā pattacīvaraṇ ādāva nikkhami. Itaro pi¹⁹ nikkhami.²⁰ Te ca²¹ ekamaggenāpi agantvā eko pacchimadvārena maggaṇ gaṇhi eko puratthimadvārena.²² Dhammakathiko²³ ‘mā evaṇ²⁴ karoṭhā’²⁵ ti vatvā ‘tiṭṭha āvuso’²⁶ ti vutte nivatti. So punadivase dhuragāmaṇ pavitṭho manussehi ‘bhante bhadantā kuhin’ ti vutte ‘āvuso mā paṭṭhapetha,²⁷ tum-

¹ B. idāni.² B. °iss°.³ K¹. a. tay.⁴ K. K¹. om. pi.⁵ K. K¹. om.⁶ K. K¹. B. evarūpaṇ.⁷ B. °ukay.⁸ K. K¹. mahāthero.⁹ C. C^a. °riy.¹⁰ K. K¹. B. a. tena. B. a. pi.¹¹ K. om.¹² B. paṭiggagāhāmī.¹³ B. °sī.¹⁴ B. a. bhikkhu.¹⁵ K. K¹. B. S. a. tvaṇ.¹⁶ K. saṅbhāgo. K¹. sambhogo, corr. text.¹⁷ C. C^a. om.¹⁸ C. C^a. S. om.¹⁹ K¹. om.²⁰ C. C^a. S. om. three.²¹ K. K¹. om. B. ubho pi.²² K. purimaṭṭhi°. B. a. ma° ga°.²³ K. K¹. B. S. a. bhante.²⁴ C. C^a. tr.²⁵ K. K¹. B. rep. three.²⁶ K. K¹. B. tiṭṭhāv°.²⁷ K. B. pucchatha. K¹. pucchittha.

hākaṇ kulūpagā¹ hiyyo kalahāṇ katvā nikkhamiṇṇsu, ahaṇ
yācanto² pi³ nivattetuṇ nāsakkhin' ti āha. Tesu bālā
tuṇhī ahesuṇ, paṇḍitā pana 'amhehi⁴ ettakaṇ kālāṇ
bhadantānaṇ kiñci kalahāṇ⁵ nāma na diṭṭhapubbāṇ, tesāṇ
bhayaṇ⁶ imaṇ nissāya uppannaṇ bhavissati' te domanassa-
ppattā ahesuṇ. Te pi therā gatattṭhāne cittasukhaṇ
nāma na labhiṇṇsu. Mahāthero cintesi: 'aho navakassa
bhikkhuno⁷ bhāriyaṇ kammaṇ kataṇ,⁸ muhuttadiṭṭhaṇ⁹
nāma āgantukabhikkhuṇ āha: "mahātherena¹⁰ saddhiṇ
sambhogaṇ¹¹ mā¹² akāsī" ti. Itaro pi cintesi: 'aho
mahātherassa bhāriyaṇ kammaṇ kataṇ,¹³ muhuttadiṭṭhaṇ¹⁴
nāma āgantukabhikkhuṇ āha: 'iminā saddhiṇ sambho-
gaṇ¹⁵ mā akāsī' ti. Tesāṇ n' eva¹⁶ sajjhāyo na¹⁷ mana-
sikāro ahosi. Te vassasataccayena pacchimadisāya ekaṇ
vihāraṇ agamaṇsu, tesāṇ ekam eva senāsaṇaṇ pāpuṇi,
mahāthere¹⁸ pavisitvā mañcake nisinne¹⁹ itaro pi pāvisi.
Mahāthero taṇ disvā va saṇjānitvā assūni sandhāretuṇ²⁰
nāsakkhi,²¹ itaro pi mahātheraṇ²² saṇjānitvā assuppuṇṇehi²³
nettehi 'kathemi nu kho mā²⁴ kathemi' ti cintetvā 'na
taṇ²⁵ saddheyyarūpan' ti therāṇ vanditvā āha:²⁶ 'bhanto

¹ K. K¹. B. °kā.

³ S. om.

⁵ K. K¹. B. khalitaṇ.

⁶ K. K¹. B. a. uppajjamānaṇ.

⁸ K. K¹. °n ti.

⁹ K. K¹. B. °ttaṇ di° (K. ma°).

¹¹ K. K¹. S. paribhogaṇ.

¹³ S. a. taṇ.

¹⁵ K¹. mā paribho°.

¹⁷ B. °yādīni.

¹⁹ K. K¹. B. nippanne.

²¹ S. na sa°.

²² K. K¹. a. disvā va.

²⁴ B. mā na.

²⁵ S. tr. C. C^a. om. na. K¹. akathetuṇ ayuttarūpan. B.
°yyānurū°.

²⁶ B. ahaṇ.

² B. mayā yācito.

⁴ B. om.

⁷ K¹. °ussa.

¹⁰ K. anuthe°.

¹² K. om.

¹⁴ B. °ttaṇ di°.

¹⁶ S. na for n' eva.

¹⁸ S. °rena.

²⁰ K. K¹. saṇḍhā°.

²³ K. K¹. °paripu°.

ahan¹ ettakaṇ kālaṇ tumhākaṇ pattacīvaraṇ gabetvā vicariṇ,² api nu³ me kāyadvārādisu tumhehi kiñci asāruppaṇ⁴ diṭṭhapubban' ti. 'Na diṭṭhapubbaṇ āvuso' ti. 'Atha kasmā⁵ dhammakathikaṇ avocuttha⁶: "mā etena saddhiṇ sambhogaṇ⁷ akāsī"' ti. 'Nāhaṇ āvuso evaṇ kathamī' ti,⁸ 'tayā kira mama antare⁹ evaṇ¹⁰ vuttan' ti. 'Aham pi bhante na vadāmī' ti. Te¹¹ tasmiṇ khaṇe 'tena amhe bhinditukāmena¹² evaṇ vuttaṇ bhavissatī' ti ṇatvā¹³ aññamaññaṇ accayaṇ desayiṇsu. Te vassasataṇ cittassādaṇ¹⁴ alābhantā taṇ divasaṇ samaggā hutvā 'āyāma naṇ tato viharā nikkadḍhissāmā'¹⁵ ti pakkamitvā anupubbena taṇ vihāraṇ agamaṇsu. Dhammakathiko pi¹⁶ there disvā pattacīvaraṇ paṭiggahetuṇ¹⁷ upagañchi.¹⁸ Therā 'na tvaṇ¹⁹ imasmiṇ viharē vasituṇ yuttarūpo' ti accharaṇ pahariṇsu. So saṇṭhātuṇ²⁰ asakkonto tāvad eva nikkhamitvā palāyi. Atha naṇ²¹ vīsativassasahassāni katasamaṇadhammo sandhāretuṇ nāsakkhi, tato²² cavitvā Avicimhi nibbatto ekaṇ buddhaṇṭaraṇ paccitvā idāni Gijjhakūṭe vuttappakārena attabhāvena dukkhaṇ anubhoti.'²³

Satthā idaṇ²⁴ tassa pubbakammaṇ āharitvā, 'bhikkhave bhikkhunā nāma kāyādihi²⁵ upasantarūpena bhavitabban' ti vatvā imaṇ gātham āha :

¹ S. om.

³ K. K¹. B. a. kho.

⁴ K¹. āsā°, corr. āsātarūpaṇ.

⁵ K. K¹. a. taṇ.

⁶ B. avac°.

⁸ K. K¹. B. om.

¹⁰ S. om.

¹² K¹. chi°.

¹⁴ K. K¹. °pasādaṇ.

¹⁶ C. C^a. S. om.

¹⁸ K¹. B. °gacchi.

²⁰ K. K¹. saṇḍhāretuṇ.

²² K. ito.

²⁴ B. om.

² K¹. cariṇ.

⁷ K. K¹. paribho°.

⁹ K. °rā.

¹¹ K. om.

¹³ K. a. te dve.

¹⁵ K. °ess°.

¹⁷ K. K¹. °ituṇ.

¹⁹ K¹. om.

²¹ K¹. om.

²³ B. S. a. ti.

²⁵ K¹. kāyadvārādini.

281. 'Vācānurakkhī manasā sasaṅvuto
kāyena ca akusalaṇ na kayirā,
ete tayo kamma pathe visodhaye
ārādhaye maggaṇ isippaveditaṇ¹ ti.

Tass' attho : catunnaṇ² vacīduccaritānaṇ vajjanena³
vācānurakkhī abhiyjhādīnaṇ anuppādanena⁴ manasā⁵
sutthū⁶ saṅvuto, pāṇātipātādayo pajahanto kāyena ca
akusalaṇ na kayirā,⁷ ete⁸ tayo kamma pathe
visodhaye ti,⁹ evaṇ visodhento hi sīlakkhandhādīnaṇ¹⁰
esakehi¹¹ buddhādīhi isihi paveditaṇ atthaṅgikaṇ¹² maggaṇ
ārādheyyā ti.¹³

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇsū ti.¹⁴
Sūkarapetassa vatthu.¹⁵

7. POṬḤILATTHEĀVATTHU.

Yogā ve¹⁶ ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Jetavane
viharanto Poṭḥilaṇ¹⁷ nāma therāṇ ārabba kathesi.

So kira sattannaṇ pi¹⁸ buddhānaṇ sāsane tipitakadharo¹⁹
pañcannaṇ bhikkhusatānaṇ dhammaṇ vāceti. Satthā

¹ B. isipa°. K¹. isihi pa°.

² F. C. C^a. a. duccaritānaṇ.

³ S. pariva°. K. corr. anuppajjanena. S. a. ca.

⁴ C. C^a. S. anuppādena. K. anūpā.

⁵ B. a. ca.

⁶ K. su. K. suttha.

⁷ K. K¹. B. a. evaṇ.

⁸ K. te.

⁹ K. K¹. om. F. visodheti.

¹⁰ K. °inā.

¹¹ K. etehi. K. corr. esikehi. B. ettakehi.

¹² B. °ika°.

¹³ K¹. om. B. a. attho.

¹⁴ K. om.

¹⁵ K. °tavatthūṇ. K¹. B. °tavatthu. B. a. chaṭṭhaṇ.

¹⁶ F. yogo ce. K. K¹. a. jā° bhū°.

¹⁷ F. B. Poṭṭhi°. K. K¹. Poṭṭhaliṇ.

¹⁸ B. om.

¹⁹ F. K. K¹. B. tepitako.

cintesi: 'imassa bhikkhuno "attano dukkhanissaranāṇ¹ karissāmī" ti cittaṃ² pi natthi, saṇṇejaṇṇāmi nan' ti. Tato paṭṭhāya taṇ³ therāṇ attano upaṭṭhānaṇ āgatakāle 'ehi Tucchapoṭṭhila, vanda⁴ Tucchapoṭṭhila⁵ nisīda⁶ Tucchapoṭṭhila,⁷ yāhi Tucchapoṭṭhila⁸ ti vadeti,⁹ utṭhāya gatakāle⁹ pi naṇ 'Tucchapoṭṭhilo¹⁰ gato¹¹ ti vadesi.¹² So cintesi: 'ahaṇ sātṭhakathāni¹³ tīpi piṭakāni dhāremi, pañca¹⁴ bhikkhusatāni¹⁵ atṭhārassa mahāgaṇe¹⁶ dhammaṇ vācemi, aṭṭha ca¹⁷ pana¹⁸ maṇ¹⁹ Satthā abhikkhaṇaṇ²⁰ "Tucchapoṭṭhila" ti vadeti, addhā maṇ Satthā jhānādīnaṇ abhāvena evaṇ vadeti' ti. So uppannasāṇvego 'araññaṇ dāni²¹ pavisitvā samaṇadhammaṇ karissāmī' ti sāyaṇ yeva²² pattacīvaraṇ saṇṇidaḥitvā paccūsakāle²³ sabba-pacchā dhammaṇ paggaṇhitvā²⁴ nikkhamantena bhikkhunā saddhiṇ nikkhami, pariveṇe nisīditvā sajjhāyanta²⁵ naṇ²⁶ 'ācariyo' ti na sallakkhesuṇ. So viṣaṇ²⁷ yojanasataṇ²⁸ gantvā—ekasmiṇ araññavāse²⁹ tiṇsa bhikkhū vasanti—te upasaṇkamitvā saṇghatheraṇ vanditvā³⁰ 'bhante avassayo me hothā' ti āha. 'Āvuso tvaṇ dhammakathiko, amhehi

¹ F. dukkhaṇ nissāya sabbāṇ.

² F. C. C^a. cintā.

³ K¹. om.

⁴ K. gaccha. K¹. gacchatu (Po°).

⁵ B. om. two.

⁶ K. °atu.

⁷ F. om. four.

⁸ B. °ati.

⁹ K. K. gamana°.

¹⁰ K. K¹. °poṭṭhali.

¹¹ K¹. a. 'sī.

¹² K. K¹. S. °ti.

¹³ K. corr. sākathāni.

¹⁴ K. K¹. B. pañcannaṇ.

¹⁵ K. K¹. B. °naṇ.

¹⁶ F. mahāmaṇḍaṇe.

¹⁷ B. om.

¹⁸ K. om.

¹⁹ K. mamaṇ.

²⁰ K. abhinhaṇ.

²¹ B. om.

²² K. B. sayam eva.

²³ K. °esa°.

²⁴ B. ugga°. K. uggahitvā.

²⁵ K¹. °yasattā.

²⁶ B. om.

²⁷ B. viṣa°. K. viṣati°.

²⁸ K. °satikaṇ. B. °satamaggaṇ.

²⁹ B. °avāse.

³⁰ B. om.

nāma taṇ¹ nissāya kiñci jānitabbaṇ bhavēyya, kasmā evaṇ vadeṣī' ti. 'Mā² bhante evaṇ karoṭṭha, avassayo me hoṭhā' ti. Te pana sabbe va³ khināsavā va.⁴ Atha naṇ mahāthero 'imassa uggahaṇ nissāya māno atthi yevā' ti anūtherassa santikaṇ paḥiṇi. So pi taṇ tath' evāha. Iminā nihārena sabbe pi taṇ pesentā⁵ divāṭṭhāne nisīditvā sūcikaṇnaṇ karontassa sabbanavakassa sattavassika-sāmaṇerassa santikaṇ paḥiṇiṇsu. Evam assa⁶ mānaṇ nihaṇiṇsu.⁷ So hi⁸ nihata māno sāmaṇerassa santike añjaliṇ paggaḥetvā 'avassayo me⁹ hohi¹⁰ sappurisa' ti āha.¹¹ 'Aho ācariya kiṇ nāma' etaṇ kathetha,¹² tumhe mahallakā bahussutā,¹³ tumhākaṇ santike mayā¹⁴ kiñci kāraṇaṇ jānitabbaṇ bhavēyyā' ti. 'Mā evaṇ kari¹⁵ sappurisa,¹⁶ hohi¹⁷ eva¹⁸ me avassayo' ti.¹⁹ 'Bhante sace²⁰ ovāḍakkhamā bhavissatha, bhavissāmi vo avassayo' ti. 'Homi sappurisa,²¹ ahaṇ²² "aggaṇ²³ pavisa"²⁴ ti vutte pi²⁵ aggaṇmi²⁶ pavissāmi²⁷ evā' ti. Atha naṇ so avidūre ekaṇ saraṇ dassetvā 'bhante yathānivaṭṭhapārutā²⁸ va imaṇ saraṇ pavisaṭhā' ti āha. So hi²⁹ 'ssa mahaggaḥānaṇ duppaṭṭacīvarānaṇ³⁰ nivaṭṭhapārutabhāvaṇ³¹ ṇatvāpi

¹ F. C. Cā. nāma' etaṇ.² K. pi. B. S. om.³ K. °tvā.⁴ K. māna nihāsu.⁵ B. om.⁶ B. om.⁷ K. bahūsutā.⁸ K. karitha.⁹ S. hotu. C. hoti. Cā. hīti.¹⁰ C. hoti. Cā. om.¹¹ K. a. ti āha.¹² B. aggaṇmi.¹³ K. B. om.¹⁴ F. K. pavissāmi. S. pavississ°.¹⁵ B. S. °to.¹⁶ K. duppaṭṭa°.¹⁷ B. vattha°. K. °pārūpaṭṭa°.¹⁸ K. om.¹⁹ K. om.²⁰ K. °ṇ tassa.²¹ K. B. om.²² S. hotu.²³ K. karoṭṭha.²⁴ C. Cā. om.²⁵ C. Cā. °so.²⁶ K. B. yeva.²⁷ K. me.²⁸ K. om.²⁹ K. °ssāhī.³⁰ K. aggaṇ.³¹ K. pi.

'ovādakkhamo nu kho'¹ ti vīmaṇsanto evaṃ āha. Thero pi ekavacanen' eva udakaṇ² otari. Atha naṇ cīvara-kaṇṇānaṇ temanakāle³ 'etha bhante' ti vatvā ekavacanen'⁴ eva āgantvā ṭhitaṇ āha : 'bhante ekasmiṇ vammike cha chiddāni, tatth' ekena⁵ chiddena godhā anto pavitṭhā,⁶ naṇ⁷ gaṇhitukāmo itarāni pañca chiddāni thaketvā chaṭṭhaṇ hitvā⁸ pavitṭhachidden' eva gaṇhati, evaṇ⁹ tumhe pi¹⁰ cha-dvārikesu ārammaṇesu sesāni pañca dvārāni pidhāya mano-dvāre kammaṇ paṭṭhapethā'¹¹ ti. Bahussutassa bhikkhuno ettaken' eva dīpujjalanaṇ¹² viya ahosi. So 'ettakam eva hotu sappurisā' ti karajakāye ñānamattaṇ¹³ otāretvā samaṇadhammaṇ ārabhi.¹⁴ Satthā viṣaṇyojanasatama-tthake¹⁵ nisinno va taṇ bhikkhuṇ oloketvā 'yath' evāyaṇ¹⁶ bhikkhu bhūripaṇṇo, evaṃ eva¹⁷ tena¹⁸ attānaṇ patitṭhā-petuṇ vaṭṭatī' ti cintetvā¹⁹ tena saddhiṇ kathento viya obhāsaṇ pharitvā imaṇ gātham āha :

282. 'Yogā ve jāyatī²⁰ bhūrī ayogā²¹ bhūrisaṅkhayo,²²
etaṇ²³ dvedhāpathaṇ²⁴ ñatvā bhavāya vibha-
vāya ca²⁵
tath' attānaṇ niveseyya yathā bhūrī pavaddhati'
ti.

¹ K. a. no.² K. B. temita°.³ K. B. tattha e°.⁴ K. B. taṇ.⁵ S. a. pi.⁶ K. patitṭh°. C. C°. °ṭhap°.⁷ K. °sattaṇ. F. °mantāṇ. S. °manthaṇ. B. ñāṇaṇ.⁸ K. ārabhi.⁹ B. vīsa°. K. visati°.¹⁰ B. evaṇ.¹¹ B. anena. K. om.¹² B. om.¹³ K. om. two:¹⁴ K. ettaṇ.¹⁵ K. om.¹⁶ B. om.¹⁷ K. vacan'.¹⁸ K. a. puriso.¹⁹ K. B. bhinditvā.²⁰ K. B. om.²¹ K. dipa°.²² K. yathā vāyaṇ.²³ K. °te.²⁴ K. °khāyo.²⁵ K. dvi°.

Tattha yogā ti atṭhatingsāya ārammanesu yonisomana-sikāro,¹ bhūrī ti paṭhavisamāya vitthatāya² paññāy³ etaṇ nāmaṇ, saṅkhayo⁴ ti vināso, etaṇ⁴ dvedhāpathan ti etaṇ⁴ yogañ ca ayogañ ca, bhavāya vibhavāya cā ti vaḍḍhiyā⁵ ca avavaḍḍhiyā⁶ ca, tathā⁷ ti yathā ayaṇ bhūri-saṅkhātā paññā⁸ vaḍḍhati evaṇ attānaṇ niveseyyā⁹ ti attho.

Gāthāvasāne Poṭṭhatthero arahatte patitṭhabī¹⁰ ti.
Poṭṭhattherassa vatthu.¹¹

8. SAMBAHULAMAHALLAKABHIKKHUVATTHU.*

Vanaṇ chindathā¹² ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto sambahule¹³ mahallakabhikkhū¹⁴ ārabba kathesi.

Te kira gihikāle Sāvattṭhiyaṇ kuṭumbikā aḍḍhā¹⁵ mahaddhanā¹⁶ aññamaññaṇ¹⁷ sahāyakā ekato¹⁸ puññāni karontā Satthu dhammadesanaṇ sutvā ‘mayaṇ mahallakā, kiṇ no gharāvāsenā’¹⁹ ti Satthāraṇ pabbajjaṇ yācivā pabbajjisu. Mahallakabhāvena pana dhammaṇ pariyāpupituṇ asakkontā²⁰ vihārapariyante paṇṇasālaṇ kāretvā²¹ ekato va²² vasiṇsu, piṇḍāya carantāpi²³ yebhuyyena²⁴ putta-

¹ K. °karā.

² K. °tā.

³ K. °yyo.

⁴ C. C°. evaṇ.

⁵ K. vulyiā.

⁶ K. B. avu° (K. ḍh).

⁷ K. athattā.

⁸ K. °āya °āya.

⁹ C. niseyyā. C°. nisedheyyā.

¹⁰ B. °tṭhatī.

¹¹ K. Poṭṭhalitheravattṭhuṇ. B. °rava°, sattamaṇ.

* Cf. F. J., I. 497.

¹² K. a. mā ru°.

¹³ C. C°. S. om.

¹⁴ K. °ke bhi°.

¹⁵ B. om.

¹⁶ K. a. mahābhogā.

¹⁷ B. °ññasa°.

¹⁸ J. a. hutvā.

¹⁹ K. khar°.

²⁰ K. °nto.

²¹ K. karontā.

²² B. om. J. °lā kār° °ko va.

²³ K. caritvā ca.

²⁴ J. a. attano.

dārass' eva gehaṇ gantvā bhuñjīsu.¹ Ekassa purāṇa-dutiyikā² Madhurapācikā³ nāma, sā tesāṇ sabbesaṇ pi upakārikā⁴ ahosi. Tasmā sabbe* pi attanā laddhaṇ āhāraṇ⁵ gahetvā⁶ tassā yeva⁷ gehe nisīditvā bhuñjanti, sāpi⁸ nesaṇ yathāsannihitaṇ sūpabyañjanaṇ⁹ deti. Sā aññatarena ābādhena¹⁰ phuṭṭhā kālam akāsi. Atha te mahallakattherā sahāyatherassa¹¹ paññasālāyaṇ sannipatitvā aññamaññaṇ gīvāsu gahetvā 'Madhurapācikā¹² upāsikā kālakatā' ti vilapantā¹³ rodiṇsu, bhikkhūhi ca samantato upadhāvitvā 'kiṇ idaṇ āvuso' ti puṭṭhā, 'bhante sahāyakassa¹⁴ no¹⁵ purāṇadutiyikā¹⁶ kālakatā, sā¹⁷ ambhākaṇ ativiya¹⁸ upakārikā,¹⁹ idāni kuto²⁰ tathārūpaṇ²¹ labhis-sāma,²² iminā kāraṇena rodāmā'²³ ti āhaṇsu.²⁴ Bhikkhū dhammasabhāyaṇ kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ. Satthā āgantvā 'kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave idān' eva pubbe p' ete²⁵ tassā²⁶ kākayoniyaṇ nibbattitvā²⁷ samuddatīre caramānāya²⁸ samuddaūmiyā²⁹ samuddaṇ

¹ K. B. J. a. tesu.² B. °iyakā.³ K. °pāvikā. C. yama°. J. C^a. om.⁴ C. C^a. °akā. J. °rā.

* J. sesā.

⁵ B. laddhāh°.⁶ B. om.⁷ B. eva. K. evaṇ.⁸ K. om. pi.⁹ K. supabya°.¹⁰ B. °rāb°.¹¹ K. S. °aka°. B. °akassa th°.¹² So B. J. madhuraḥattharasā, so S. C. C^a. °bhattarasā.

K. madhurasā.

¹³ B. °entā.¹⁴ K. sahākassa.¹⁵ K. om.¹⁶ K. por° °akā. J. ambhākaṇ °yassa pu°, a. ma°.¹⁷ J. om.¹⁸ B. om.¹⁹ K. °akā. J. °rā.²⁰ S. kuto dāni.²¹ S. °iṇ. K. a. āhāraṇ.²² B. a. ti.²³ J. °imhā.²⁴ C. C^a. om.²⁵ B. pi. te.²⁶ C. C^a. B. S. om.²⁷ B. °etvā.²⁸ C. C^a. S. °nā. S. a. tassāṇ.²⁹ S. °ddūm°. C. C^a. om.

pavesetvā mārītāya kākā¹ hutvā roditvā paridevitvā “taṇ²
nīharissāmā” ti mukhatundakehi mahāsamuddaṇ³ ussiñ-
cantā⁴ kilamigsū⁵ ti⁶ atītaṇ āharitvā:⁷

‘Api nū⁸ hanukā santā mukhañ ca parisussati
oramāma na pārema pūrat’⁹ eva mahodadhī’¹⁰ ti

imaṇ¹¹ Kākajātakaṇ¹² vitthāretvā¹³ te bhikkhū āmantetvā
‘bhikkhave rāgadosamohavanaṇ¹⁴ nissāya tumhe hi imaṇ¹⁵
dukkhaṇ pattā¹⁶ naṇ¹⁷ vanaṇ¹⁸ chindituṇ vaṭṭati,¹⁹ evaṇ
niddukkhā bhavissathā’²⁰ ti vatvā imā gāthā abhāsi:

283. ‘Vanaṇ chindatha, mā rukkhaṇ, vanato jāyate
bhayaṇ,
chetvā vanañ ca vanathañ²¹ ca nibbanā²²
hotha bhikkhavo.

284. ‘Yāvaṇ hi vanatho na chijjati
aṇumatto pi narassa nārisu
paṭibaddhamano va²³ tāva so
vaccho khīrapako va mātari’ ti.

¹ B. kākāya.

³ K. °ddaudakaṇ.

⁵ K. °su paṇḍite nissāya jīvitaṇ labhiṇsū.

⁶ K. a. vatvā tehi yācito.

⁷ K. °ri, a. J. with i° gā° āha.

⁸ C. C°. nu na ha° (C°. hā°).

⁹ C. C°. °ti va.

¹⁰ K. na pāre mah°.

¹¹ K. Satthā atītaṇ āharitvā.

¹² F. J., i. 497-9. B. jā°.

¹³ K. a. tesu evaṇ . . . aham evā ti Satthā.

¹⁴ B. °hānaṇ va°.

¹⁶ K. B. °aṇ (with tumhehi).

¹⁸ K. kanaṇ.

²⁰ B. °atī.

²² F. B. °ānā. K. °ānā.

² S. naṇ.

⁴ B. osi°.

¹⁵ B. idaṇ.

¹⁷ B. taṇ.

¹⁹ B. a. ti.

²¹ K. °tthañ.

²³ K. om.

Tāttha¹ mā rukkhan ti, Satthārā hi vanaṃ chindathā² ti vutte tesañ acirapabbajitānaṃ bhikkhūnaṃ³ 'Satthā amhe⁴ vāsiādini gahetvā vanaṃ⁵ chindāpetā⁶ ti rukkhe chinditukāmatā⁷ uppajji;⁸ atha ne 'mayā ragādikilesa vanaṃ sandhāy' etaṃ vuttaṃ, na rukkhe' ti paṭisedhento 'mā rukkhan' ti āha. Vanato ti yathā pākatikavanato sīhādibhayaṃ,⁹ evaṃ jātiādibhayam pi kilesavanato jāyati ti attho, vanañ ca vanathañ cā ti ettha mahantā rukkḥā vanaṃ nāma, khuddakā tasmiṃ vane¹⁰ thitattā vanathā¹¹ nāma; pubbuppattikarukkḥā vā vanaṃ nāma, aparāparuppattikā vanathā nāmā, evam evaṃ¹² mahanta-mahantā bhavākaḍḍhanakā¹³ kilesā vanaṃ¹⁴ nāma, pavattiyaṃ vipākaḍḍayakā vanathā¹⁵ nāma, pubbuppattikā¹⁶ vā¹⁷ vanaṃ¹⁸ nāma¹⁹ aparāparuppattikā vanathā nāma, taṃ pana²⁰ ubhayam pi²¹ catutthamaggañāṇena chinditabbaṃ, tenāha: chetvā vanañ ca vanathañ ca²² nibbanā²³ hotha²⁴ nikkilesā hothā ti. Yāvaṃ hi vanatho ti yāva esa aṇumatto pi kilesavanatho narassa nārisu na chijjati tāva so khīrapako vaccho mātari viya paṭibaddhamano²⁵ laggacitto va hoti ti attho.

¹ K. a. va° chi°.² B. om.³ S. amhehi.⁴ B. om.⁵ B. °atāya. K. B. a. cittaṃ.⁶ K. B. °ati.⁷ B. a. jāyati.⁸ C. C°. khaṇe.⁹ K. thitattā vanaṃ.¹⁰ K. B. eva.¹¹ F. vāva°. B. bhava°. K. bhavābhavanakanakā.¹² K. vanathan.¹³ K. a. rukkḥā tasmiṃ ye thitattā.¹⁴ K. B. om.¹⁵ K. vanathā.¹⁶ K. °aṇ, uppatikarukkḥā vā vanaṃ nāma.¹⁷ B. om.¹⁸ K. cā ti.¹⁹ F. K. B. °ānā.²⁰ K. S. a. ti. B. bhikkhavo ti nibbanā hothā ti nikkilesā hotha. S. om. ni° ho°. K. hotha.²¹ K. °vaddhamāno.

Desanāvasāne pañcasatā¹ mahallakattherā sotāpatti-phale paṭiṭṭhahinsu, sampattānam pi sātthikā desanā² ahosī ti.

Mahallakabhikkhūnaṃ³ vatthu.

9. SUVAṆṆAKĀRATATHERAVATTHU.

Ucchindā⁴ ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Jetāvaṇe viharanto Sāriputtattherassa saddhivihārikaṃ⁵ ārabbhā kathesi :

Eko kira suvaṇṇakāraputto⁶ abhirūpo Sāriputtattherassa⁷ santike pabbaji. Thero 'taruṇānaṃ rāgo ussanno⁸ hoti' ti cintetvā tassa rāgapatighātāya asubhakamma-ṭṭhānaṃ⁹ adāsi. Tassa pana taṃ¹⁰ asappāyaṃ, tasmā araṇṇaṃ pavasitvā, māsaṃ¹¹ vāyamanto cittekaggatā-mattam¹² pi alabbhitvā¹³ therassa santikaṃ¹⁴ āgantvā therena 'upaṭṭhitaṃ te āvuso kammaṭṭhānaṃ' ti vutte taṃ pavattiṃ ārocesi. Ath' assa thero "kammaṭṭhānaṃ na sampajjati" ti vośānaṃ¹⁵ āpajjitvaṃ na vaṭṭatī' ti vatvā puna tad¹⁶ eva kammaṭṭhānaṃ sādhuṃ kathetvā adāsi. So dutiyavāre pi kiñci viśesaṃ nibbattetvaṃ asakkonto āgantvā therassa ārocesi. Ath' assa¹⁷ thero¹⁸ sakāraṇaṃ

¹ K. te. B. pañca pi te.

² K. dhammade°, a. jā.

³ K. Mahallakavatthū. B. Pañcamahallakatherava°, aṭṭhamaṃ.

⁴ K. a. si°.

⁵ K. a. bhikkhū.

⁶ C. C°. °kāra°.

⁷ K. the°.

⁸ K. B. uppanno (K. upa°).

⁹ K. °akaya ka°.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. corr. B. temāsaṃ.

¹² K. only. MSS. and edl. °ggama°.

¹³ K. B. S. a. puna.

¹⁴ B. °ike.

¹⁵ B. te vodānaṃ.

¹⁶ C. C°. punad.

¹⁷ K. B. om. tivo.

¹⁸ K. a. tatiyaṃ pi. B. a. pi.

saupamaṇ katvā tad eva kammaṭṭhānaṇ ācikkhi,¹ puna pi āgantvā kammaṭṭhānassa² asampajjanabhāvaṇ kathesi. Thero cintesi: 'kāraṇa bhikkhu attani vijjamāne kāma- cchandaḍayo "vijjamāne"³ avijjamāne "avijjamāne"⁴ ti pajānāti, ayaṇ cāpi⁵ bhikkhu kāraṇa no akāraṇa paṭipanno no apaṭipanno, ahaṇ pan' etassa ajjhāsayaṇ na jānāmi, buddhahaveneyyo⁶ esa bhavissati' ti⁷ taṇ⁸ ādāya sāyaṇha- samaye Satthāraṇ upasaṇkamitvā 'ayaṇ bhante mama saddhivihāriko⁹ imassa mayā iminā kāraṇena idaṇ¹⁰ nāma kammaṭṭhānaṇ dinnan' ti sabbaṇ taṇ pavattiṇ ārocesi. Atha naṇ Satthā 'āsayānusayaṇānaṇ nām' etaṇ pāramiyo pūretvā dasasahassilokadhātun¹¹ unnādetvā¹² sabbaññutaṇ pattānaṇ buddhānaṇ yeva hoti' ti vatvā,¹³ 'katarakulā nu kho esa pabbajito' ti āvajjanto¹⁴ 'suvannakāraṇakulā' ti ñatvā atīte attabhāve olokento tassa suvannakāraṇakule yeva paṭipāṭiyā nibbattāni pañca attabhāvasatāni disvā, 'iminā daharena dīgharattaṇ suvannakāraṇakammaṇ karon- tena "kanikārapupphapadumapupphādini"¹⁵ karissāmi' ti rattasuvannaṇam eva samparivattitaṇ,¹⁶ imassa asubha- paṭikkulakammaṭṭhānaṇ¹⁷ na vaṭṭati' ti,¹⁸ 'manāpam ev' assa¹⁹ kammaṭṭhānaṇ sappāyan' ti cintetvā, 'Sāriputta tayā kammaṭṭhānaṇ datvā cattāro māse kilamitaṇ bhik- khun ajja pacchābhatte²⁰ yeva arahattaṇ²¹ pattaṇ passis- sasi, gaccha tvaṇ' ti therāṇ uyyojetvā iddhiyā cākka-

¹ K. B. a. so.³ K. B. °nā. C. C. a. pi⁵ B. °vin°.⁷ S. naṇ.⁹ K. imaṇ.¹¹ K. unṇ°.¹² B. yeva visayo ti kiṇ.¹⁴ K. kaṇṇi°.¹⁶ K. °paṭikulaṇ ka°. B. °paṭikūla°.¹⁷ K. B. S. om.¹⁹ K. °ttaṇ, corr °tte.²¹ S. tuvaṇ.² B. °naṇ.⁴ B. om.⁶ K. a. so.⁸ K. °iṇvi°.¹⁰ K. °ssa°.¹³ K. °ento.¹⁵ B. a. tasmā.¹⁸ B. eva.²⁰ S. °tta°.

mattaṇ suvaṇṇapadumaṇ māpetvā pattehi c' eva nālehi¹
 ca udabindūni² muñcantāṇ³ viya katvā⁴ 'bhikkhu imaṇ⁵
 padumaṇ ādāya vihārapaccante vālukārāsīmhi⁶ ṭhapetvā
 sammukhaṭṭhāne pallaṅkena⁷ nisīditvā "lohitakaṇ lohi-
 takan" ti parikammaṇ karohī' ti adāsi. Tassa Satthu
 hatthato padumaṇ gaṇhantass' eva cittaṇ paṣīdi. So
 vihārapaccantaṇ gantvā vālukaṇ ussāpetvā tattha paduma-
 nālaṇ pavesetvā sammukhe pallaṅkena⁷ nisinno 'lohita-
 kan'⁸ ti parikammaṇ ārabhi. Ath' assa taṇkhaṇaṇ⁹ yeva
 nīvaraṇāni¹⁰ vikkhambhiṇsu,¹¹ upacārajjhānaṇ uppajji.
 Tadanantaraṇ paṭhamajjhānaṇ nibbattetvā pañcah' ākā-
 rehi vasībhāvaṇ pāpetvā yathānisinno va dutiyajjhānādīni
 pi,¹² vasībhūte catutthajjhāne¹³ jhānakīlaṇ¹⁴ kilanto¹⁵
 nisīdi. Satthā tassa-jjhānaṇaṇ¹⁶ uppannabhāvaṇ űatvā
 'sakkhissati nu kho esa attano dhammatāya uttariṇ¹⁷
 visesaṇ nibbattetun' ti olovento, 'na sakkhissatī' ti űatvā
 'taṇ¹⁸ padumaṇ milāyatū' ti adhiṭṭhahi.¹⁹ Taṇ hatthehi
 madditapadumaṇ²⁰ milāyantaṇ viya²¹ kālavaṇṇaṇ ahoṣi.
 So jhānā vuṭṭhāya taṇ oloketvā 'kin nu kho imaṇ padumaṇ
 jarāya pahaṭaṇ²² paññāyati, anupādinnaṇ²³ pi evaṇ
 jarāya abhibhuyyamāne²⁴ upādinnaṇ²⁵ kathā va²⁶ natthi,
 idam pi hi jarā²⁶ abhibhavissatī' ti aniccaḷakkhaṇaṇ²⁷

¹ K. nālena.

² B. S. mucc°.

³ S. idaṇ.

⁴ C. C°. °ke.

⁵ K. °pe.

⁶ B. nikkhamiṇsu.

⁷ B. °nena.

⁸ K. a. va.

⁹ B. °ri°.

¹⁰ K. °āhi. S. °āsi.

¹¹ K. tr.

¹² K. anupp°. B. °ṇṇ°.

¹³ K. nāma.

¹⁴ C. C°. °aṇ la°.

² K. B. udaka°. K. °vi°

⁴ K. a. handa.

⁶ K. bāluka°.

⁸ K. B. rep.

¹⁰ K. kilesanī°.

¹² K. a. patvā.

¹⁴ B. kilāṇ.

¹⁶ K. B. tassa jhānaṇ.

¹⁸ S. naṇ.

²⁰ K. °taṇ pa°.

²² K. °taṇ.

²⁴ K. °ūya°.

²⁶ B. a. °maranaṇ.

passi. Tasmiṇ pana diṭṭhe dukkhalakkhaṇaṇ ca¹ anattalakkhaṇaṇ ca diṭṭham eva hoti,² tassa tayo bhavā ādittā viya kaṇṭhe baddhakunapaṇ³ viya ca khāyīṇsu. Tasmiṇ khaṇe tassa avidūre kumārakā⁴ ekaṇ⁵ saraṇ otaritvā kumudāni bhañjitvā⁶ thale rāsiṇ karonti, so jale ca⁷ thale ca kumudāni olokesi. Ath' assa jale kumudāni abhirūpāni udakaṇ⁸ paggharantāni viya upatṭhahīṇsu,⁹ itarāni aggaggesu¹⁰ parimilātāni. So 'anupādinnaṇ jarā¹¹ evaṇ paharati, upādinnaṇ¹² kiṇ pana¹³ na¹⁴ paharissati' ti suṭṭhutaṇaṇ aniccalakkhaṇādini addasa.¹⁵ Satthā 'pākaṭi-bhūtaṇ¹⁶ dāni¹⁷ imassa bhikkhuno kammaṭṭhānaṇ' ti ñatvā Gandhakutaṇyaṇ nisinno¹⁸ va obhāsaṇ muñci.¹⁹ So tassa mukhaṇ pahari.²⁰ Ath' assa 'kin nu kho etan' ti olokontassa Satthā āgantvā sammukhe ṭhito viya ahosi. So utṭhāya añjaliṇ paggaṇhi. Ath' assa Satthā sappāyaṇ sallakkhetvā imaṇ gātham āha :

285. 'Ucchinda sineham attano
kumudaṇ sārādikaṇ va pāṇinā,
santimaggam eva brūhaya
nibbānaṇ Sugatena desitan' ti.

Tattha ucchindā ti arahattamaggena chinda,²¹ sārādikan ti saradākāle²² nibbattaṇ, santimaggan²³ ti

¹ K. om.

² S. °pā.

³ B. etaṇ.

⁴ C. C°. bhu°. K. bhijjitvā.

⁵ B. °ka°.

⁶ K. a. hi.

⁷ K. °kaṇkajarāya evaṇ paharati.

⁸ K. om.

⁹ K. adassa.

¹⁰ B. idāni. S. om.

¹¹ K. pamu°.

¹² B. ucch°. K. ucchindi.

¹³ K. °m evan.

¹⁴ B. a. ti.

¹⁵ K. °ikā.

¹⁶ C. C°. S. om.

¹⁷ C°. utṭha°.

¹⁸ K. ekaṇgajarāya.

¹⁹ C. C°. S. om.

²⁰ K. pākata°.

²¹ K. B. °ako.

²² K. phari.

²³ B. sã°.

nibbānagāmiṇṇaṃ aṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ, brūhayā ti¹ vaddhaya,² nibbānaṃ hi³ Sugatena desitaṃ,⁴ tasmā tassa maggaṃ bhāvehi ti attho.

Desanāvasāne so bhikkhu arahatte patitṭhahī ti.⁵

Sāriputtattherassa saddhivihārikassa bhikkhussa vatthu.⁶

10. MAHĀDHANAVĀṆIJAVATTHU.

Idha vassan⁷ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jeta-vane viharanto Mahādhanavāṇijaṃ⁸ nāma ārabha kathesi.

So kira Bārāṇasito kusumbharattānaṃ vatthānaṃ pañca sakataśatāni pūretvā vāpijjāya⁹ Sāvattiyaṃ¹⁰ āgato¹¹ naditiraṃ patvā 'sve nadiṃ uttarissāmi' ti tatth' eva sakatāni mocetvā vasi. Rattiṃ mahāmegho utṭhahitvā vassi, nadī¹² sattāhaṃ udakapūrā¹³ aṭṭhāsi, nāgarāpi sattāhaṃ¹⁴ nakkhattaṃ kilīṇsu, kusumbharattehi¹⁵ kiccaṃ¹⁶ niṭṭhitaṃ.¹⁷ Vāṇijo cintesi: 'ahaṃ dūraṃ āgato, sace puna gamissāmi,¹⁸ papañco bhavissati,¹⁹ idh' eva²⁰ vassaṃ²¹ ca hemantaṃ²² ca gimhaṃ

¹ S. om.

² C. C^a. S. vaddhehi. K. vadeyya. K. B. a. nibbānaṃ ti.

³ K. om.

⁴ K. vaṇṇitaṃ.

⁵ K. B. om.

⁶ K. Saddhivihārikavatthuṃ. B. Suvapaṇṇakāratheravaṃ, navamaṃ.

⁷ K. a. vassāmi.

⁸ K. °bānija.

⁹ S. va°.

¹⁰ K. °tthī. B. °tthiṃ.

¹¹ K. B. a. so.

¹² C. naddiṃ. S. nadiṃ.

¹³ K. °raṇ. B. °akassa pū°.

¹⁴ C. C^a. S. om. four (with nadiṃ loc. ?).

¹⁵ B. °rattavatthehi.

¹⁶ B. a. na.

¹⁷ K. a. tato.

¹⁸ B. āg°.

¹⁹ K. om.

²⁰ K. idha va.

²¹ C. C^a. vasantaṃ.

²² C. C^a. hemaṃ.

pavattissatī' ti. So saṃviggamānaso hutvā Buddhapamu-
khaṃ bhikkhusaṅghaṃ nimantetvā sattāhaṃ dānaṃ¹ datvā²
anumodanattāhaṃ pattaṃ gaṇhi. Ath' assa Satthā anum-
dānaṃ karonto³ 'upāsaka paṇḍitena nāma "idh' eva vassā-
dīni vasissāmi,⁴ idaṃ c' idaṃ ca kammaṃ payojessāmi"⁵ ti
cintetuṃ na vaṭṭati, attano pana jīvitantarāyaṃ eva cin-
tetuṃ vaṭṭatī' ti vatvā imaṃ gātham āha :

286. "Idha⁶ vassaṃ vasissāmi idha hemantagimhisu"⁷
iti bālo vicinteti,⁸ antarāyaṃ na bujjaṭī' ti.

Tattha idha vassan ti 'imasmiṃ⁹ ṭhāne idaṃ c' idaṃ
ca karonto catumāsāṃ vassaṃ vasissāmi,' hemantagim-
hisū ti hemantagimhesu pi 'cattāro māsē idaṃ ca idaṃ ca
karonto idh' eva vasissāmi' ti¹⁰ evaṃ diṭṭhadhammika-
sampaṇḍitaṃ atthaṃ ajānanto¹¹ bālo cinteti,¹² antarāyaṃ
ti 'asukasmiṃ nāma kāle vā dese¹³ vā vaye¹⁴ vā marissāmi
ti attano jīvitantarāyaṃ na bujjaṭī ti.

Desanāvasāne vāṇijo sotāpattiphale patitṭhahi, sam-
pattānaṃ pi sātthikā desanā¹⁵ ahosi ti.¹⁶

Vāṇijo pi Satthāraṃ anugantvā nivattitvā¹⁷ 'sīsarogo viya
me uppanno' ti sayane nipajji, tathānipanno va kālaṃ
katvā Tusitabhavane¹⁸ nibbatti.¹⁹

Mahādhanavāṇijassa vatthu.²⁰

¹ K. B. mahādā°.

² K. dānāvasāne.

³ B. a. ehi.

⁴ B. vasissāmi, idāni vasissāmi.

⁵ B. °iss°. K. mayā jivissāmi.

⁶ K. idhe.

⁷ K. °esu.

⁸ K. B. °esi.

⁹ S. a. ca.

¹⁰ K. a. itīti.

¹¹ K. na jā°.

¹² B. vicintesi.

¹³ F. dose.

¹⁴ B. vasse.

¹⁵ K. dhammade°.

¹⁶ K. om.

¹⁷ B. °etvā.

¹⁸ K. B. °vimāne.

¹⁹ K. a. ti.

²⁰ K. Mahādhanavāṇijjava°. B. °java°, dasamaṃ.

11. KISĀGOTAMĪVATTHU.

Taṇ puttapasusammattan¹ ti imaṇ dhammadesa-
naṇ Satthā Jetavane viharanto Kisāgotamiṇ ārabbhā
kathesi.

Vatthun² Sahassavagge:³

(114) 'Yo ca vassasataṇ jīve apassaṇ amataṇ padan
ekāhaṇ jīvitaṇ seyyo passato amataṇ padan' ti

gāthavaṇṇanāya vitthāretvā kathitaṇ. Tadā hi Satthā
'Kisāgotami laddhā te ekaccharamattā⁴ siddhatthakā' ti
āha. 'Na⁵ laddhā⁶ bhante,⁷ sakalagāme jīvantehi⁸ ma-
takā eva bahutarā' ti. Atha naṇ Satthā 'tvam "mam'
eva⁹ putto mato" ti sallakkhesi, dhuvadhammo esa
sattānaṇ,¹⁰ maccurājā hi¹¹ sabbasatte aparipuṇṇajjhāsaye
eva¹² mahogho viya parikaḍḍhamāno yeva apāyasamudde
pakkhipatī' ti vatvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

287. 'Taṇ puttapasusammattaṇ byāsattamānasaṇ¹³
naraṇ
suttaṇ¹⁴ gāmaṇ mahogho vā¹⁵ maccu ādāya
gacchati'¹⁶ ti.

Tattha taṇ¹¹ puttapasusammattan' ti taṇ¹⁷ rūpa-
balādisampanne¹⁸ putte ca pasū ca¹⁹ labhivā 'mama

¹ K. puttapasuttaṇ mattan. B. °sampa°, *so infra*.

² B. S. °tthu. K. vuttaṇ.

³ C. C°. S. a. imaṇ gātham āha.

⁴ C. C°. °rā ma°. K. °raṇ ma°.

⁵ C. C°. S. om.

⁶ K. a. me.

⁷ B. a. ti.

⁸ B. a. kira.

⁹ B. tvam eva.

¹⁰ B. sabbasa°.

¹¹ K. om.

¹² K. va.

¹³ K. °santaraṇ (*for* °saṇ na°). S. vyā°.

¹⁴ K. satan.

¹⁵ K. B. S. va.

¹⁶ K. āg°.

¹⁷ K. a. pi.

¹⁸ F. °aṇ ba°. K. B. °vaṇṇādi°.

¹⁹ K. pasutaṇ.

puttā abhirūpā balasampannā paṇḍitā sabbakiccasamatthā,
 mama goṇo¹ abhirūpo arogo mahābhāravaho,² mama gāvi
 bahukhīrā' ti³ evaṇ puttehi⁴ ca pasūhi⁵ ca⁶ sammattaṇ⁷
 naraṇ, byāsattamanasan⁸ ti hiraññasuvaṇṇādisu vā
 pattacīvarādisu vā kiñcid eva labhitvā tato uttaritarāṇ
 patthana⁹ tāya⁹ sattamānasā¹⁰ vā¹¹ cakkhuvīññeyyādisu¹²
 ārammanesu vuttappakāresu¹³ vā parikkhāresu yaṇ yaṇ
 laddhaṇ hoti tattha tattha¹⁴ lagganatāya¹⁵ sattamānasā¹⁶
 vā,¹⁷ suttāṇ gāmaṇ ti niddaṇ upagataṇ¹⁸ sattakāyaṇ¹⁹
 mahogho vā²⁰ ti yathā evarūpaṇ gāmaṇ gambhīra-
 vitthato²¹ mahanto²² mahānadīnaṇ ogho antamaso suna-
 kham pi asesetvā sabbāṇ ādāya gacchati evaṇ vutta-
 ppakāraṇ²³ naraṇ maccu ādāya gacchati ti attho.

Desanāvāsāne Kisāgotamī sotāpatti²⁴ phale patiṭṭhahi,
 sampattānaṇ²⁵ pi²⁶ sātthikā²⁷ desanā²⁸ aho²⁹ si ti.

Kisāgotamiyā vatthu.²⁹

¹ B. S. goṇā °pā °gā °hā.

² F. mama bhārasaho. S. a. ca.

³ K. vā.

⁴ K. putte.

⁵ K. pasu.

⁶ K. a. labhitvā amattaṇ.

⁷ F. C. C°. sampa°. B. sampatta°. S. sampannaṇ.
 K. sammasantaṇ.

⁸ B. a. naran.

⁹ C. S. patthana⁹ ya. K. pattahamānāya. F. patthentāya.

¹⁰ B. āsatta°. K. sata°.

¹¹ B. a. tathā.

¹² B. a. vā.

¹³ S. utta°. F. C. C°. S. °re.

¹⁴ K. B. tatth' eva.

¹⁵ F. °ntāya. K. lagganatānaya.

¹⁶ B. byāsatta°. ¹⁷ S. om.

¹⁸ K. C. C°. °ta°.

¹⁹ K. °nikāyaṇ.

²⁰ K. om..

²¹ K. °raṇ vitthārato. B. °ravittthārato.

²² B. om.

²³ K. C. utta°. K. a. mahānubhāgo (°vo ?) taṇ.

²⁴ K. °laṇ.

²⁵ K. a. parisānaṇ.

²⁶ K. om.

²⁷ K. sa°.

²⁸ K. dhammade° jātā.

²⁹ K. °miva°. B. a. ekādasamaṇ.

12. PAṬĀCĀRAVATTHU.

Na santi puttā¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Jetavane viharanto Paṭācāraṃ² ārabha kathesi.

Vatthuṃ Sahassavagge :³

(119). ‘Yo ca vassasataṃ jīve apassaṃ udayavyayaṃ⁴
ekāhaṃ jīvitaṃ seyyo passato udayavyayaṃ’ ti

gāthavaṇṇanāya⁵ vitthāretvā kathitaṃ.

Tadā pana Satthā Paṭācāraṃ tanubhūtasokaṃ ñatvā
‘Paṭācāre puttādayo nāma paralokaṃ gacchantassa tānaṃ
vā saraṇaṃ vā⁶ lenaṃ vā⁷ bhavituṃ na sakkonti, tasmā
vijjamaṇāpi te na santi⁸ yeva, paṇḍitena pana⁹ sīlaṃ
visodhetvā attano nibbānagāmimaggaṃ¹⁰ eva sodhetuṃ¹¹
vaṭṭatī’ ti vatvā dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi :

288. ‘Na santi puttā tānāya¹² na pitā na pi bandhavā
antakenādhīpannassa natthi ñātisu tānatā.

289. Etam atthavaṣaṃ ñatvā paṇḍito sīlasaṃvuto
nibbānagamaṇaṃ maggaṃ khippam eva viso-
dhaye’ ti.

Tattha tānāya ti tānabhāvāya patitṭhānatthāya band-
havā ti putte ca pitaro¹³ ca ṭhapetvā avasesā ñātisuhajjā,
antakenādhīpannassā ti¹⁴ maraṇena abhibhūtasassa,
pavattiyaṃ hi puttādayo annapānādīdānena c’eva upanna-
kiccanittharanena¹⁵ ca tānaṃ¹⁶ hutvāpi maraṇakāle kenaci

¹ K. a. tānā.

² B. °riṇ. K. Paṭiccharaṃ, al.

³ C. C°. S. a. i° gā° āha.

⁵ K. C. C°. °yaṇ.

⁷ K. B. om. two. S. le° vā sa° vā.

⁸ K. nassanti (for na sa°).

¹⁰ C. C°. S. °gamanam.

¹² K. tānaṇāya.

¹⁴ K. a. sa.

¹⁶ B. S. °ṇā.

⁴ B. °bbayaṇ.

⁶ C. C°. om. two.

⁹ K. om.

¹¹ K. viso°.

¹³ K. mātāpi°.

¹⁵ K. C. C°. °aṇ ni°.

upāyena maraṇaṃ paṭibāhitaṃ asaṃmatthatāya tāṇatthāya¹
lenatthāya² na santi nāma,¹ tena³ vuttaṃ⁴ natthi ñātisu
tāṇatā ti. Etam atthavaśaṃ ti etaṃ⁵ tesāṃ aṇṇa-
aṇṇassa tāṇaṃ bhavitaṃ asaṃmatthabhāvaśaṃkhātāṃ kāra-
ṇaṃ jānītvā paṇḍito catupārisuddhisīlena⁶ saṃvuto rak-
khitagopito⁷ hutvā nibbānagamaṇaṃ atthaṅgikaṃ⁸
maggāṃ sīghasīghaṃ⁹ visodheyyā ti attho.

Desanāvasāne Paṭācārā sotāpattiphale paṭiṭṭhahi, aṇṇe
pi bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Paṭācārāya vatthu.¹⁰

Maggavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Visatimo vaggo.¹¹

¹ B. *om.*

² K. *om.*

³ K. *ten' eva.*

⁴ C. *uttaṃ.*

⁵ F. C. C^a. S. *evaṃ.*

⁶ K. *°ddha°.*

⁷ S. *saṃra°.* K. *°to go°.*

⁸ K. *°ika°.*

⁹ B. *sīghaṃ sī°.* K. *sīghaṃ sīṇ°.*

¹⁰ K. *Paṭiccharābhikkhuniṃva° sammattamaṃ.* B. *°riva°*,
dvādasamaṃ.

¹¹ K. *a. sammato (°tto) hoti.*

XXI. PAKINŃAKAVAGGO.

1. GAŃĠĀROHANAVATTHU.

MATTĀSUKHAPARIĠĠĀ¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veḷuvane viharanto attano pubbakammaṇ ārabbha kathesi.

Ekasmiṇ hi samaye Vesālī² iddhā³ ahosi phitā bahu-
janā⁴ ākiṇṇamanussā, tattha hi vārena rajjaṇ karontānaṇ
khattiyānaṇ yeva sattasatādhikāni sattasahassāni⁵ satta⁶
ca khattiyā⁷ ahesuṇ. Tesāṇ vasaṇatthāya⁸ tattakā yeva
pāsādā⁹ tattakā yeva¹⁰ kūṭāgārāni uyyāne¹¹ viharana-
tthāya¹² tattakā yeva¹³ ārāmā ca pokkharāṇiyo ca ahesuṇ.
Sā aparena samayena dubbhikkhā ahosi dussassa¹⁴,
tattha¹⁵ chātakadosena¹⁶ paṭhamāṇ duggatamanussā kālam
akaṇsu, tesāṇ¹⁷ tattha tattha chadditānaṇ kuṇapāṇaṇ
gandhena¹⁸ amanussūpaddavena bahutarā¹⁹ kālam akaṇsu,

¹ K. °khaṇ pa°.

³ K. addhā.

⁵ K. tr.

⁷ K. °yāni.

⁸ K. °natthānatthāyaṇ.

¹⁰ K. °kān' eva.

¹² B. °hār°. K. S. vihāratthāya.

¹³ K. eva.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. chātado°. B. °bhayena.

¹⁸ K. B. a. amanussā nagaṇaṇ pavasiṇsu.

¹⁹ K. °hū°. B. bahujaṇā.

² K. °ḷi.

⁴ K. bahū°.

⁶ K. satta ti.

⁹ K. a. ca.

¹¹ K. °na°.

¹⁴ K. B. dusa°.

¹⁷ C. C°. om. B. rep.

tesaṃ kuṇapagandhapatikkūlatāya sattānaṃ ahivātakarogo¹ uppajji, evaṃ dubbhikkhabhayaṃ² amanussabhayaṃ roga-bhayaṃ ti tīṇi bhayāni³ uppajjinsu. Nagaravāsino sannipatitvā rājānaṃ āhaṃsu: 'mahārāja imasmiṃ⁴ nagare tīṇi bhayāni uppannāni, ito pubbe yāva sattamā rājaparivattā⁵ evarūpaṃ bhayaṃ nāma na uppannaṃ,⁶ pubbe⁷ dhammika-rājūnaṃ⁸ kāle evarūpaṃ bhayaṃ n' uppajjati' ti. Rājā santhāgāre sabbasannipātaṃ⁹ kāretvā¹⁰ 'sace me¹¹ adhammikabhāvo atthi¹² vicinathā'¹³ ti āha.¹⁴ Vesālī-vāsino sabbappaveṇiṃ¹⁵ vicinantā rañño¹⁶ kiñci dosaṃ adisvā 'mahārāja natthi¹⁷ doso' ti vatvā 'kathaṃ nu kho¹⁸ amhākaṃ bhayaṃ¹⁹ vūpasamaṃ gaccheyyā' ti samman-tayiṃsu.²⁰ Tattha¹⁹ ekacce²¹ 'balikammena āyācanāya²² maṇḍalakiriyāyā' ti vutte sabbam pi taṃ²³ vidhiṃ²⁴ katvā paṭibāhituṃ nāsakkhiṃsu.²⁵ Aññe evaṃ āhaṃsu: 'cha satthāro mahānubhāvā²⁶ tesu²⁷ idhāgatamattesu²⁸ bhayaṃ vūpasameyyā' ti. Apare 'Sammāsambuddho loka uppanno, so hi²⁹ Bhagavā sabbasattahitāya dhammaṃ deseti³⁰

¹ K. B. °tarogo.² B. °kkhā°.³ K. a. sattānaṃ.⁴ K. ismiṃ.⁵ K. B. °ttā.⁶ K. B. °a°.⁷ K. B. °pubbaṃ.⁸ S. °ikānaṃ rā°. K. °ānaṃ hi. B. adha°, with upp°.⁹ K. B. sabbesaṃ sa°.¹⁰ B. katvā.¹¹ K. no.¹² B. a. taṃ.¹³ K. avi°.¹⁴ K. ahaṃsu.¹⁵ B. °aṃ pa°. C. C°. S. sabbe pa°.¹⁶ K. rājūnaṃ.¹⁷ K. a. tumhākaṃ. B. a. te.¹⁸ K. B. a. idaṃ.¹⁹ B. om.²⁰ K. B. ma°.²¹ K. B. a. hi.²² B. °na°.²³ K. vijjaṃ.²⁴ K. vudhiṃ.²⁵ K. B. a. ath'.²⁶ K. B. °vo.²⁷ K. a. Puraṇakassapo Makkhali Gosā Kesakambalo Sañ-jayo Veladdhaputto.²⁸ C. C°. °tte. K. °gatesu.²⁹ K. om.³⁰ K. °si.

mahiddhiko mahānubhāvo, tasmiṃ idhāgate¹ imāni² bhayāni vūpasamaṃ gaccheyyun³ ti āhaṃsu.⁴ Tesaṃ vacanaṃ sabbe pi abhinanditvā 'kahan⁵ nu so Bhagavā etarahi viharatī' ti āhaṃsu.

Tadā pana Satthā upakatthāya vassūpanāyikāya rañño Bimbisārassa paṭiññaṃ datvā Veluvane viharati, tena ca⁶ samayena Bimbisārasamāgame⁷ Bimbisārena saddhiṃ sotā-patti-phalaṃ patto Mahāli nāma Licchavi⁸ tāyaṃ⁹ parisati¹⁰ nisinno hoti. Vesālīvāsino mahantaṃ paṇṇākāraṃ sajjetvā 'rājānaṃ Bimbisāraṃ saññāpetvā Satthāraṃ idha ānethā'¹¹ ti Mahāliṃ c' eva¹² Licchaviṃ purohitaputtaṃ¹³ ca pahi-ṇiṃsu. Te gantvā rañño paṇṇākāraṃ datvā taṃ pavattiṃ nivedetvā 'mahārāja Satthāraṃ amhākaṃ nagaraṃ pesethā' ti yāciṃsu. Rājā¹⁴ 'tumhe va jānethā' ti na sampaticchi. Te¹⁵ Bhagavantaṃ upasaṅkamitvā vanditvā¹⁶ yāciṃsu: 'bhante Vesāliyaṃ tīni bhayāni uppannāni, tāni¹⁷ tumhesu āgatesu¹⁸ vūpasamissanti,¹⁹ etha bhante gacchāmā'²⁰ ti. Satthā tesaṃ vacanaṃ sutvā āvajjento²¹ 'Vesāliyaṃ²² Ratanasutte²³ vutte sārakkhā cakkavālānaṃ koṭisatasahassaṃ pharissati,²⁴ suttapariyosāne²⁵ caturāsitiyā paṇasahassānaṃ

¹ B. āg°.² C. C°. idāni.³ B. vūpasameyyun.⁴ C. C°. om.⁵ K. kiṃ.⁶ K. om.⁷ K. B. °rassa sa°.⁸ K. La°, al.⁹ K. tassa. B. tassaṃ.¹⁰ C. S. °iṃ. Ca. pariyantiṃ. B. parisāya. K. parisāya saddhiṃ.¹¹ K. B. idhān°.¹² K. evaṃ.¹³ K. °vi par°.¹⁴ K. om.¹⁵ K. a. sayāṃ.¹⁶ K. B. om.¹⁷ C. C°. om.¹⁸ K. ga°.¹⁹ K. C. C°. °ess°.²⁰ K. sādhu evaṃ gacchathā.²¹ B. C. C°. °anto. K. a. mayi tattha gate ko nu attho hoti.²² K. °yā.²³ K. a. mayā.²⁴ K. a. ti.²⁵ K. desanā°.

dhammābhisamayo bhavissati,¹ bhayāni vūpasamissanti² ti ñatvā³ tesañ vacanaṃ sampaticchi. Rājā Bimbisāro 'Satthārā kira Vesāligamanaṃ sampaticchitan' ti sutvā nagare ghosanaṃ kāretvā Satthāraṃ upasaṅkamitvā 'kiṃ pana⁴ bhante Vesāligamanaṃ vo⁵ sampaticchitan' ti pucchitvā⁶ 'āma mahārājā' ti vutte 'tena hi bhante āgametha tāva maggaṃ paṭijaggissāmī'⁷ ti vatvā⁸ Rājagahassa ca Gaṅgāya ca antare⁹ pañcayojanabhūmiṃ samaṃ kāretvā¹⁰ yojane yojane vihāraṃ paṭiṭṭhāpetvā Satthu gamanakālaṃ¹¹ ārocesi.¹² Satthā pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ maggaṃ paṭipajji. Rājā yojanantare yojanantare¹³ jannumattena odhinā pañcavaṇṇāni pupphaṇi okirāpetvā dhajapatākakadaliādini¹⁴ ussāpetvā Bhagavato chattādhi-chattaṃ¹⁵ katvā dve setacchattāni, ekamekassa bhikkhuno ekamekaṃ¹⁶ setacchattaṃ¹⁷ upari dharāpetvā¹⁸ saparivāro pupphagandhādīhi¹⁹ pūjaṃ karonto Satthāraṃ ekekaṃ vihāre va²⁰ vasāpetvā mahādānāni²¹ datvā pañcahi divasehi Gaṅgātiraṃ pāpetvā tattha nāvaṃ alaṅkaronto Vesālikānaṃ sāsanaṃ pahesi:²² 'maggaṃ paṭiyādetvā Satthu paccuggamanaṃ karontū' ti. Te²³ 'dviguṇaṃ²⁴ pūjaṃ karissāmā' ti Vesāliya ca Gaṅgāya ca antare tiyojana-

¹ K. B. *a. tāni ca.*

³ K. *a. iti vicāretvā.*

⁵ B. *om.*

⁷ B. °yādessāmi. K. °yādeyyassāmī.

⁸ K. *om.*

¹⁰ K. *kārāp°.*

¹² K. *a. aṭha.*

¹⁴ K. °kādini kaddaliṃ. S. °paṭākā°.

¹⁵ K. B. °āti°.

¹⁷ C. *setassa°.*

¹⁹ K. *gandhapupphādīhi.*

²⁰ B. S. *om.*

²² S. *pā°.* K. *pesesi, a. Vesālikā.*

²³ K. *a. sāsanaṃ sutvā mayaṃ taṃ.*

²⁴ B. *di°.*

² C. C°. °ess°.

⁴ K. B. *om.*

⁶ B. *om.*

⁹ K. °rā.

¹¹ B. āg°.

¹³ C°. K. B. *om.*

¹⁶ K. *ekakaṃ.*

¹⁸ B. *dhāretvā*

²¹ B. °nādīni.

bhūmiṃ¹ samaṃ kāretvā Bhagavato catūhi,² ekamekassa³ bhikkhuno dvihi dvihi setacchattehi chāttādhichattāni⁴ sajjetvā pūjaṃ kurumānā⁵ āgantvā Gaṅgātīre⁶ atthaṃsu. Bimbisāro dve nāvā saṅghāṭetvā⁷ maṇḍapaṃ kāretvā pupphadāmādihi⁸ alaṅkarāpetvā sabbaratanamayaṃ buddhāsaṇaṃ paññāpesi. Bhagavā tasmiṃ⁹ nisīdi,¹⁰ bhikkhū pi nāvaṃ abhirūhitvā¹¹ Bhagavantaṃ parivāretvā nisīdiṃsu. Rājā anugacchanto galappamāṇaṃ udakaṃ otaritvā 'yāva bhante Bhagavā āgacchati tāvahaṃ idh' eva Gaṅgātīre vasissāmi' ti vatvā nāvaṃ uyyojetvā nivatti. Satthā yojanamattaṃ¹² addhānaṃ¹³ Gaṅgāya gantvā¹⁴ Vesālīyānaṃ¹⁵ sīmaṃ pāpuni. Licchavirājāno Satthāraṃ paccuggantvā¹⁶ galappamāṇaṃ udakaṃ pavisitvā¹⁷ nāvaṃ tīraṃ¹⁸ upanetvā Satthāraṃ nāvāto otārayiṃsu.¹⁹ Satthārā²⁰ otaritvā tīre akkantamatte yeva mahāmegho utthahitvā pokkharavassaṃ vassi, sabbattha jannuppamāṇaūruppamāṇakatippamāṇādīni²¹ udakāni sandantāni sabbakupaṇāni Gaṅgaṃ pavesayiṃsu,²² parisuddho bhūmibhāgo ahosi. Licchavirājāno Satthāraṃ yojane²³ yojane²³ vāsetvā²⁴ mahādānāni²⁵ datvā²⁶ diguṇaṃ²⁷ pūjaṃ karontā tihi diva-

¹ C. C^a. °naṃ bhū°.

³ K. ekek°.

⁵ K. kar°.

⁷ B. °yojetvā. K. a. tattha.

⁸ K. °dinihi.

¹⁰ B. °ati.

¹² K. ayo°.

¹⁴ K. patvā.

¹⁶ B. paccuggamaṇaṃ katvā.

¹⁸ B. a. pavesetvā nāvaṃ.

¹⁹ B. otariṃsu.

²¹ B. om. °ūruppamāṇa°. K. °diti.

²² B. pavisiṃsu.

²³ C. C^a. a. ca. K. om. one yo°.

²⁴ K. B. vāsāp°.

²⁶ K. a. mahāsakkārāni.

² K. B. a. setachattehi.

⁴ K. B. °āti°.

⁶ K. °āya tī°.

⁹ K. et°.

¹¹ K. °ruyho.

¹³ K. om.

¹⁵ B. S. °kānaṃ.

¹⁷ B. otaritvā.

²⁰ K. °āri.

²⁵ K. B. °naṃ.

²⁷ K. dvi°.

sehi Vesāliṇ¹ nayiṇsu.² Sakko devarājā devagaṇapari-
vuto³ agamāsi, mahesakkānaṇ⁴ devānaṇ⁵ sannipātena⁶
amanussā yebhuyyena palāyiṇsu. Satthā sāyaṇ nagara-
dvāre thatvā Ānandattheraṇ āmantesi: 'imaṇ⁷ Ānanda⁸
Ratanasuttaṇ uggaṇhitvā Licchavikumārehi saddhiṇ vica-
ranto Vesāliyā tiṇṇaṇ pākārānaṇ antare parittaṇ karohi'
ti. Thero Satthārā dinnaṇ⁹ Ratanasuttaṇ uggaṇhitvā
Satthu selamayapattena udakaṇ ādāya nagaradvāre thito
paṇidhānato paṭṭhāya va¹⁰ Tathāgatassa dasa pāramiyo¹¹
pañca mahāpariccāge lokatthacariyā nātatthacariyā buddhi-
cariyā¹² ti tisso cariyā,¹³ pacchimabhava gabbhāvakkantiṇ¹⁴
jātiṇ abhinikkhamaṇaṇ padhānacariyaṇ bodhipallaṇke
Māravijayaṇ sabbaññutaññāpapaṭivedhaṇ¹⁵ nava lokuttara-
dhamme ti sabbe p' ime buddhagūṇe āvajjitvā¹⁶ nagaraṇ
pavisitvā tiyāmarattiṇ tisu pākārantaesu parittaṇ karonto
vicari. Tena 'yaṇ kiñci'¹⁷ ti vuttamatte yeva uddha-
khittaṇ¹⁸ udakaṇ amanussānaṇ upari pati,¹⁹ tatiyagāthāto²⁰
paṭṭhāya rajatavaṭṭasakūni viya udabindū²¹ ākāse
uggantvā²² gilānamanussānaṇ²³ upari patiṇsu, tāvad eva
upasantarogā²⁴ manussā utṭhāy'²⁵ utṭhāya therāṇ pari-

¹ K. °iyaṇ.² S. nesuṇ.³ K. °nehi pa°.⁴ B. °kkh°.⁵ K. °atānaṇ.⁶ K. santi°.⁷ B. om.⁸ K. tr.⁹ C. C°. °nna°.¹⁰ S. ca. K. B. om.¹¹ K. B. a. dasa upapāramiyo dasa paramatthapāramiyo,
and B. a. ti samatiṇsapāramiyo.¹² K. B. buddhattha°.¹³ K. B. °yāyo. B. a. pūretvā.¹⁴ B. gabbhavo°.¹⁵ B. a. dhammacakkapavattanaṇ.¹⁶ B. °etvā. K. a. thero.¹⁷ K. a. vitaṇ, vs. 3.¹⁸ B. uddhaṇ khitta°. K. uddhaṇ.¹⁹ K. patṭi ti. B. patati.²⁰ B. yānidha bhūtāni ti gāthākathanato.²¹ K. B. udaka°. K. °vi°.²² B. °ena gantvā.²³ K. gilānaṇ ma°.²⁴ B. vūpa°. K. rupasamantarogo.²⁵ K. om.

vārayiṇsu,¹ 'yaṇ kiñcī'² ti vuttapadato paṭṭhāya udaka-
 phusitehi³ phutṭhā⁴ pubbe⁵ alātasañkarakūṭabhittipadesā-
 dinissitaamanussā⁶ tena tena dvārena palāyiṇsu,⁷ dvārāni
 anekasahassāni⁸ ahesuṇ, tesu⁹ okāsaṇ¹⁰ alabhantā pākā-
 raṇ¹¹ bhinditvā¹² palāyiṇsu. Mahājano nagaramajjhe
 santhāgāraṇ¹³ sabbagandhehi upalimpitvā¹⁴ upari suvaṇṇa-
 tārakādivicittaṇ¹⁵ vitānaṇ bandhitvā buddhāsaṇaṇ paññā-
 petvā Satthāraṇ ārocesi,¹⁶ nisīdi Satthā paññatte āsane,¹⁷
 bhikkhusaṅgho pi Licchavigaṇo pi Satthāraṇ parivāretvā
 nisīdi, Sakko pi¹⁸ devarājā devagaṇaparivuto patirūpe
 okāse aṭṭhāsi.¹⁹ Thero pi sakalanagaraṇ anuvicaritvā
 vūpasantarogena²⁰ mahājanena saddhiṇ āgantvā Satthāraṇ
 vanditvā nisīdi. Satthā parisāṇ²¹ oloketvā tad eva Rata-
 nasuttaṇ abhāsi, desanāvasāne caturāsītiyā pānasahassā-
 naṇ dhammābhisamayo ahosi, evaṇ punadivase pī ti²²
 sattāhaṇ tad eva suttaṇ²³ desetvā sabbabhayaṇaṇ vūpa-
 santabhāvaṇ²⁴ ñaṭvā Licchavigaṇaṇ āmantetvā Vesālito
 nikkhami. Licchavirājāno diguṇaṇ²⁵ sakkāraṇ karontā
 puna tīhi divasehi Satthāraṇ Gaṅgātiraṇ nayiṇsu. Gaṅ-
 gāya²⁶ nibbattanāgarājāno²⁷ cintayiṇsu :²⁸ 'manussā Tathā-

¹ B. °resuṇ. K. °retaṇsu.² K. a. vattan.³ K. °phuss°.⁴ B. °aphutṭhā.⁵ B. sabbe.⁶ C. °dīni ni°. B. °sāni ni°. B. S. °itā am°. K. B. apa-
 lāyantaṇ saṇ°.⁷ B. a. tāni.⁸ K. B. anokāsāni.⁹ B. te.¹⁰ K. om. three.¹¹ K. pāvāk°.¹² B. a. pi.¹³ K. °ṇṭh°.¹⁴ K. S. °etvā.¹⁵ C. C°. suvaṇṇavi°.¹⁶ K. B. ānesi; *lege* āropesi or ārohesi?¹⁷ K. B. Sa° pa° ā° ni°.¹⁸ B. om.¹⁹ K. a. atha.²⁰ K. vupasaṃanta°.²¹ B. therāṇ pi.²² K. pi punadivase pi. B. om pī ti.²³ K. B. ratanasu°.²⁴ K. °saṃanta°.²⁵ K. dvi°.²⁶ K. °yaṇ.²⁷ K. °ttā nā°.²⁸ K. S. °esuṇ.

gatassa sakkāraṇ karonti, mayaṇ kiṇ na¹ karomā' ti te suvaṇṇarajatamanimayā nāvāyo māpetvā suvaṇṇarajatamanimaye² pallaṅke paññāpetvā pañcavaṇṇapaduma-saṇchannaṇ udakaṇ karitvā 'bhante amhākam pi anugahaṇ karoṭhā' ti attano attano nāvaṇ abhirūhanatthāya³ Satthāraṇ yāciṇsu. 'Manussā ca nāgā ca Tathāgatassa pūjaṇ karonti,⁴ mayaṇ⁵ kiṇ na⁶ karomā' ti bhūma-tṭhakadeve⁷ pi ādiṇ katvā yāva akanitṭhabrahmalokā sabbadevatā⁸ sakkāraṇ kariṇsu. Tattha nāgā yojanikāni chattādhichattāni⁹ ukkhipiṇsu, evaṇ hetṭhā nāgā, bhūmitale¹⁰ rukkhagacchapabbatādisu¹¹ bhūmatṭhakā¹² devatā, antalikkhe ākāsaṭṭhā¹³ devā¹⁴ ti nāgabhavanaṇ ādiṇ katvā¹⁵ cakkavālapariyanta¹⁶ yāva brahmalokā chattādhichattāni¹⁷ ussāpitāni ahesuṇ. Chattantaresu dhajā, dhajantaresu patākā,¹⁸ tesu¹⁹ antarantarā²⁰ pupphadūmavāsacupṇadhūpādīhi²¹ sakkāro ahosi. Sabbālaṇkārapaṭimaṇḍitā devaputtā²² chaṇavesaṇ²³ gahetvā ugghosayamānā²⁴ ākāse vicariṇsu. Tayo eva²⁵ kira samāgamā mahantā ahesuṇ — Yamakapāṭihāriyasamāgamō²⁶ Devorohanāsamāgamō ayaṇ Gaṅḍarohanāsamāgamō ti. Paratīre²⁷ Bimbisāro pi Licchavīhi katasakkārato diguṇaṇ²⁸ sakkāraṇ saj-

¹ K. nu kho.

² K. a. va. B. a. ca.

³ S. nāvābhi°. K. °yh°.

⁴ K. °iṇsu.

⁵ B. a. pana.

⁶ K. nu kho.

⁷ B. S. bhūma°. K. °devatā.

⁸ K. sabbe de°. B. sabbe devā.

⁹ B. °āti°. K. chattāni.

¹⁰ K. C. C°. S. °la°.

¹¹ K. rukke ga°.

¹² K. °ka°.

¹³ B. S. °tṭha°. K. °tṭhaka°.

¹⁴ K. devatā.

¹⁵ K. suka°.

¹⁶ K. °ntā.

¹⁷ K. chattāni chattāni. B. °āti°.

¹⁸ C. C°. pat°. K. padhāṭakā.

¹⁹ K. B. °saṇ.

²⁰ B. antarā.

²¹ K. °māla° for °vāsa°. B. °dhum°.

²² B. a. ca.

²³ K. channaṇ ve°.

²⁴ K. abhiṭṭhavamānā.

²⁵ K. evaṇ.

²⁶ K. °hiriya°. ²⁷ C. C°. a. hi.

²⁸ K. dvi°, al.

jetvā Bhagavato āgamanāṃ udikkhamāno aṭṭhāsi. Satthā Gaṅgāya ubhosu passesu rājūnaṃ mahantaṃ¹ paṇicāgaṃ oloketvā nāgādinaṃ ca ajjhāsayāṃ viditvā ekekaṇāvāya² pañcasatabhikkhuparivāraṃ³ ekekaṃ nimmitabuddhaṃ māpesi. So ekekassa setacchattassa c'eva⁴ kapparukkhasa ca pupphadāmassa⁵ ca hetṭhā nāgaganaparivuto⁶ nisinno hoti. Bhummatṭhakadevatādisu⁷ pi ekekasmīṃ okāse saparivāraṃ⁸ ekekaṃ nimmitabuddhaṃ māpesi. Evaṃ sakalacakkavālagabbhe⁹ ekussave ekacchaṇe¹⁰ viya¹¹ ca jāte¹² nāgānaṃ anuggahaṃ karonto ekaṃ¹³ ratanaṇāvaṃ abhirūhi, bhikkhusu pi ekeko ekekam¹⁴ eva nāvaṃ¹⁵ abhirūhi.¹⁶ Nāgarājāno¹⁷ Buddhapamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ nāgabhavanaṃ pavesetvā sabbarattīṃ Satthu santike dhammakathaṃ sutvā dutiyadivase dibbena khādānīyena bhojanīyena Buddhapamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ parivisiṃsu. Satthā anumodanaṃ katvā nāgabhavanā nikkhamitvā¹⁸ sakalacakkavāladevatāhi¹⁹ pūjyamāno²⁰ pañcahi nāvāsatehi Gaṅgānadiṃ atikkami.²¹ Rājā paccuggantvā Satthāraṃ nāvāto otāretvā āgamanakāle Licchavīhi katasakkārato diguṇaṃ sakkāraṃ katvā purimanayen' eva pañcahi divasehi Rājagahaṃ ānesi.²²

¹ K. *om.*² K. B. °āya nā.³ B. pañcapañcabhikkhusata°.⁴ K. a. evarūpa°.⁵ K. B. mālāpu°.⁶ K. °rājaga°.⁷ K. bhūmmaka°. S. ca *for* pi.⁸ K. °rañ ca.⁹ B. a. ekālāṇkāre.¹⁰ K. °cchante.¹¹ B. yeve.¹² K. jāyate (*om.* ca). C. C°. °to. B. a. Satthā.¹³ K. eka°.¹⁴ K. ekam.¹⁵ K. B. *om.*¹⁶ C. C°. °yhi.¹⁷ K. °jā.¹⁸ K. °mi Satthā.¹⁹ C. C°. °le de°.²⁰ C. C°. °aya°.²¹ K. a. Bimbisāro.²² K. abhinesi, a. tenāhaṃsu :

Saddhādvigūṇasaṃpanno sāsane yo narissaro
paccuggantvā mahāvīraṃ sa rāja balabāhanā
pūjitvā dīpadhūpehi sasāṅghaṇekaṇāyakaṃ (°ṇ e°)
Gaṅgāto nayi Sambuddhaṃ pañcahi divasehi ca
patvā Veluvanārāmaṃ tattha vassi jjiṇo varo ti.

Tasmīṃ Veluvanārāme viharante yeve.

Dutiyadivase bhikkhū piṇḍapāṭapaṭikkantā sāyaṇhasa-
maye dhammasabhāyaṇ¹ nisinnā² kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ :
'aho buddhānaṇ ānubhāvo,³ aho Satthari devamanussānaṇ
pasādo. Gaṅgāya⁴ nāma orato ca⁵ parato⁶ ca atṭhayo-
janamagge⁷ Buddhagatena pasādena rājūhi samatalaṇ
bhūmiṇ katvā vālukā⁸ okinnā,⁹ jannumattena odhinā nānā-
vaṇṇāni pupphāni santhatāni, Gaṅgāya udakaṇ nāgānu-
bhāvena pañcavaṇṇehi padumehi saṇchannaṇ,¹⁰ yāva
akaṇiṭṭhabhavanantare¹¹ chattādhichattāni¹² ussāpitāni,¹³
sakalacakkavālagabbhaṇ ekālaṇkāraṇ ekussavaṇ viya ca¹⁴
jātan¹⁵ ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave
etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā'
ti vutte, 'na hi¹⁶ bhikkhave esa pūjāsakkāro mayhaṇ
buddhānubhāvena nibbatto na nāgadevabrahmānubhāvena,
atīte pana appamattapariccāgānubhāvena¹⁷ nibbatto' ti
vatvā bhikkhūhi yācito tam atthaṇ pakāsetuṇ¹⁸ atītaṇ
āhari:

'Atīte pana¹⁹ Takkasilāyaṇ Saṅkho nāma brāhmaṇo
ahosi. Tassa putto Susīmo nāma māṇavo soḷasavassud-
desiko ekadivasaṇ²⁰ pitarāṇ upasaṅkamitvā²¹ 'icchām'
ahaṇ tāta Bārāṇasiṇ gantvā mante sajjhāyitun²² ti.
Atha naṇ pitā āha : 'tena hi tāta asuko²³ nāma brāhmaṇo

¹ K. °vaṇ.² K. B. sannī°.³ B. mahānu°. K. a. acchiriyo.⁴ K. °yaṇ.⁵ K. om.⁶ C. C. pu°. K. paharato.⁷ K. aḍhatṭha°. K. B. S. °ne ma°.⁸ K. bālū°.⁹ K. °kāki°.¹⁰ B. °nnā.¹¹ K. °nāni. B. °nā.¹² K. B. °āti°.¹³ K. °itā.¹⁴ B. om.¹⁵ K. jāyatan.¹⁶ K. om.¹⁷ S. °ttaka°. K. °ttakara°.¹⁸ B. om. three.¹⁹ K. B. om.²⁰ C. C. a. hi.²¹ S. a. āha.²² B. ajjh°.²³ K. assako.

mama sahāyako, tassa santikaṇ gantvā adhiyassū¹ ti. So 'sādhū' ti paṭisunitvā² anupubbena Bārāpasin patvā³ taṇ brāhmaṇaṇ⁴ upasaṇkamitvā pitarā pahitabhāvaṇ⁵ ācikkhi. Atha naṇ so 'sahāyakassa me putto' ti⁶ sam- paṭicchitvā paṭipassaddhadarathaṇ⁷ bhaddakena divasena mante vācetun ārabhi. So⁸ lahuṇ ca gaṇhanto⁹ bahuṇ ca¹⁰ gaṇhanto¹¹ gahitagahitaṇ ca suvaṇṇabhājane pak- khittasihatelaṇ¹² iva¹³ avinassamānaṇ dhārento na cirass' eva ācariyassa sammukhato¹⁴ uggaṇhitabbaṇ¹⁵ sabbaṇ¹⁶ uggaṇhitvā sajjhāyaṇ¹⁷ karonto attano uggaṇhitasippassa¹⁸ ādimajjham eva passati no pariyosānaṇ. So ācariyaṇ upasaṇkamitvā 'ahaṇ¹⁹ imassa sippassa ādimajjham eva passāmi, no pariyosānaṇ' ti vatvā ācariyena 'aham pi¹⁹ tāta na passāmi' ti vutte, 'atha ko²⁰ ācariya pariyosānaṇ jānāti' ti pucchitvā, 'ime tāta Isipatane²¹ isayo²² viha- ranti, te jāneyyun, tesāṇ santikaṇ upasaṇkamitvā puc- chassū²³ ti²⁴ ācariyena vutte paccekabuddhe²⁵ upasaṇ- kamitvā pucchi: 'tumhe kira²⁶ pariyosānaṇ jānathā'²⁷ ti.²⁸ 'Āma jānāmā' ti. 'Tena hi me ācikkhathā' ti. 'Na²⁹ mayaṇ pana apabbajitassa ācikkhāma, sace te³⁰

¹ K. B. adhi°.

² S. paṭissuṇito for four. K. a. pitarāṇ āpucchitvā.

³ K. supa°.

⁴ K. a. sa.

⁵ K. pahiṇita°.

⁶ K. a. taṇ.

⁷ B. °tho.

⁸ K. B. a. taṇ.

⁹ B. om. three.

¹⁰ K. om. two.

¹¹ B. ugg°, a. attano ug°, om. ca.

K. a. taṇ.

¹² K. om. °sīha°.

¹³ K. om.

¹⁴ K. mu°.

¹⁵ K. uggahi°.

¹⁶ B. om.

¹⁷ K. sajjhāsayāṇ.

¹⁸ B. °ahita°.

¹⁹ K. om

²⁰ S. kho, ko before jān°.

²¹ K. °pattane.

²² K. isiyo. B. tr.

²³ K. °issā.

²⁴ B. a. so.

²⁵ B. °ddhaṇ.

²⁶ K. a. tiṇaṇ.

²⁷ B. jānā°.

²⁸ C. C°. a. koci. S. a. keci.

²⁹ S. before āci°.

³⁰ S. om.

pariyosānen'¹ attho pabbajjassū'² ti. So 'sādhū' ti sampaticchitvā tesañ santike pabbaji. Ath' assa te³ 'idaṇ tāva sikkhassū' ti vatvā 'evaṇ te⁴ nivāsetabbaṇ evaṇ pārupitabban' ti-ādinā nayena ābhisamācārikaṇ⁵ ācikkhiṇsu. So tattha⁶ sikkhanto⁷ upanissayasampannattā⁸ na cirass' eva paccekasambodhiṇ⁹ abhisambujjhivā sakalaBārānasinagare¹⁰ gagaṇatale punṇacando viya pākato lābhaggayasaggappatto ahosi. So appāyukasaṇvattanikassa kammassa katattā na cirass' eva parinibbāyi. Ath' assa paccekabuddhā ca mahājano ca¹¹ sarirakiccaṇ katvā dhātuyo¹² gahetvā nagaradvāre thūpaṇ¹³ patitṭhāpesuṇ.¹⁴ Saṅkho¹⁵ brāhmaṇo 'putto me ciragato¹⁶ taṇ¹⁷ pavattim assa¹⁸ jānissāmi' ti taṇ datṭhukāmo Takkasilāto nikkhamitvā anupubbena Bārānaṣiṇ patvā mahājanakāyaṇ sannipatitaṇ disvā 'addhā imesu eko pi me¹⁹ puttassa pavattiṇ jānissatī' ti upasaṅkamitvā pucchi:²⁰ 'Susīmo nāma māṇavo idhāgami, api nu²¹ tassa pavattiṇ jānathā'²² ti. 'Āma brāhmaṇa jānāma, asukassa²³ nāma²⁴ brāhmaṇassa santike²⁵ tayo vede sajjhāyivā²⁶ pabbajitvā paccekasammāsambodhiṇ²⁷ sacchikatvā parinibbuto,²⁸ ayam assa thūpo patitṭhāpito' ti. So bhūmiṇ hatthena paharivā rodivā

¹ K. °ne.³ B. tesañ.⁵ C^a. K. B. abhi°.⁷ K. 'bhi°.⁹ K. °kabodhiṇ. B. °i.¹¹ K. om.¹³ S. a. katvā.¹⁵ K. °khāpi.¹⁷ B. om. K. gatā°.¹⁹ S. om.²⁰ S. °iṇsu. K. om.²¹ B. a. kho.²³ K. assa°.²⁵ C. C^a. om.²⁷ K. °kabo°. B. °kasambo°.² K. °issatī.⁴ K. om. two.⁶ B. tatth' eva.⁸ K. °sampatāya.¹⁰ K. Bā°.¹² B. a. ca.¹⁴ B. kāresuṇ.¹⁶ K. cirañ ga°.¹⁸ K. pi 'ssa.²² B. jānā°.²⁴ B. om.²⁶ K. a. tato nikkhami.²⁸ K. °bbāyissati.

kanditvā¹ taṃ cetiyaṅgaṇaṃ gantvā² tiṇāni uddharitvā uttarasātakena³ vālukaṃ āharitvā cetiyaṅgaṇe ākiritvā kamaṇḍaluto⁴ udakena⁵ paripphositvā vanapupphehi pūjaṃ katvā sātakena patākaṃ⁶ āropetvā thūpassa upari attano chattakaṃ⁷ bandhitvā pakkāmi.'

Satthā idaṃ atitaṃ āharitvā 'tadā bhikkhave ahaṃ Saṅkho nāma⁸ brāhmaṇo ahoṣiṃ, mayā Susīmassa paccekabuddhassa cetiyaṅgaṇe tiṇāni uddhatāni, tassa me⁹ nissandena atthayojanaṃ¹⁰ maggaṃ vigatakhāṇukaṇḍakaṃ¹¹ katvā suddhaṃ samatalaṃ kariṃsu¹²; mayā tattha vālukaṃ okiṇṇā,¹³ tassa me nissandena atthayojanaṃ maggaṃ vālukaṃ okiṇṇu; mayā¹⁴ tattha vanakusumehi pūjā katā, tassa me¹⁵ nissandena atthayojane magge nānavaṇṇāni pupphāni okiṇṇāni¹⁶ ekayojanatthāne Gaṅḍāya udakaṃ pañcavaṇṇehi padumehi sañchannaṃ; mayā tattha kamaṇḍalūdakena¹⁷ bhūmi paripphositā, tassa me¹ nissandena Vesāliyaṃ pokkharavassaṃ vassi; mayā tattha patākā¹⁸ āropitā chattaṅkaṃ ca baddhaṃ,¹⁹ tassa me nissandena yāva akaniṭṭhabhavanā dhajapatākā chattaḍḍhichattādihi²⁰ sakalacakkavālagabbhaṃ ekussavaṃ viya²¹ jātaṃ—iti kho bhikkhave esa pūjasakkāro mayhaṃ n' eva buddhānubhāvena nibbatta, na nāgadevabrahmaṇubhāvena,²² atīte pana appamattakapariccāgānubhāvenā' ti vatvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

¹ K. kapi°.

³ K. C. C°. uttari°.

⁴ K. °lunā. C. C°. S. °lato.

⁶ C. C°. K. S. paṭ°.

⁸ B. om.

¹⁰ B. °na°, so *infra*.

¹¹ B. vik° °khāṇukakaṇḍakaṃ.

¹³ B. °āni °āni.

¹⁵ B. om.

¹⁷ B. °lu-ud°.

¹⁹ B. bandhaṃ (*freq.*).

²¹ C. C°. om.

² K. a. tato.

⁵ K. °ka.

⁷ K. sātakaṃ.

⁹ B. a. kammaṣsa.

¹² B. har°.

¹⁴ B. om.

¹⁶ B. om. two.

¹⁸ B. °kāni.

²⁰ B. °āti°.

²² C. C°. S. om. three.

290. 'Mattāsukhapariccāgā passe ce¹ vipulaṇ sukhaṇ
caje mattāsukhaṇ dhīro sampassaṇ vipulaṇ
sukhaṇ' ti.

Tattha² mattāsukhaṇ ti pamāṇasukhaṇ³ parittaka-
sukhaṇ vuccati, tassa pariccāgena, vipulaṇ sukhaṇ ti
udārasukhaṇ⁴ nibbānasukhaṇ ti vuccati, tañ ce passeyyā
ti attho, idaṇ vuttaṇ hoti: ekaṇ⁵ hi bhojanapātiṇ⁶ sajjā-
petvā bhuñjantassa mattāsukhaṇ nāma uppajjati, taṇ pana
paricajjitvā uposathaṇ vā karontassa dānaṇ vā dadantassa⁷
vipulaṇ ulāraṇ nibbānasukhaṇ nāma nibbattati, tasmā sace
evaṇ tassa mattāsukhassa pariccāgā vipulaṇ sukhaṇ passati,
ath' etaṇ vipulaṇ sukhaṇ sammā passanto paṇḍito taṇ
mattāsukhaṇ cajejyā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpunisū ti.
Gaṅḍarohanavattu.⁸

2. KUKKUṬAṆḌAKHĀDIKĀVATTHU.

Paradukkhūpadhānenā ti imaṇ dhammadesanaṇ
Satthā Jetavane viharanto ekaṇ kukkuṭaṇḍakhādikaṇ⁹
ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṇ kira avidūre Paṇḍupuraṇ¹⁰ nāma eko gāmo,
tath' eko kevaṭṭo vasati. So Sāvatthiṇ¹¹ gacchanto¹²
Aciravatiyā¹³ kacchapaṇḍāni¹⁴ disvā tāni ādāya Sāvatthiṇ
gantvā¹² ekasmiṇ gehe pacāpetvā khādanto tasmiṇ gehe

¹ C. C^a. passate. C. corr. passe te.

² F. a. mattāsukhapariccāgā ti. B. for mattāsukhaṇ ti.

³ B. pamāṇayuttakaṇ taṇ.

⁴ B. ulāraṇ su°.

⁵ B. ekasmiṇ.

⁶ B. °iyaṇ.

⁷ C. C^a. dentassa.

⁸ B. Attano pubbakammava°, paṭhamajaṇ.

⁹ B. °ṭa a°.

¹⁰ B. Paṇḍuraṇ.

¹¹ C. C^a. °iyaṇ.

¹² B. āg°.

¹³ B. °iyaṇ.

¹⁴ C. C^a. °ṇḍādīni. S. °paṇḍ°, al.

kumārikāya pi ekaṇ aṇḍaṇ¹ adāsi. Sā taṇ khāditvā tato paṭṭhāya aññaṇ khādanīyaṇ nāma na icchati.² Ath' assā mātā kukkuṭiyā vijātaṭṭhānato ekaṇ aṇḍaṇ gahetvā adāsi. Sā taṇ khāditvā rasataṇhāya baddhā tato paṭṭhāya sayam eva kukkuṭiyā aṇḍāni gahetvā khādati, kukkuṭi³ vijātavi-jātakāle taṇ attano aṇḍāni gahetvā⁴ khādantiṇ⁵ disvā tāya upaddutā⁶ āghātaṇ bandhitvā 'ito dāni cutā yakkhinī⁷ hutvā tava⁸ dārake khādituṇ samatthā hutvā nibbatteyyan' ti patthanayaṇ ṭhapetvā kālaṇ katvā tasmiṇ yeva gehe majjārī hutvā nibbatti. Itarāpi kālaṇ katvā tatth' eva kukkuṭi hutvā nibbattā kukkuṭaṇḍāni⁹ vijāyi. Majjārī āgantvā tāni khāditvā dutiyam pi tatiyam pi khādi yeva. Kukkuṭi 'tayo vāre mama aṇḍāni khāditvā idāni man pi khāditukāmā 'si, ito cutā saputtikaṇ taṇ¹⁰ khādituṇ labheyyan' ti patthanayaṇ katvā tato cutā dīpinī hutvā nibbatti. Itarāpi kālaṇ katvā migī hutvā nibbatti.¹¹ Tassā vijātakāle dīpinī āgantvā taṇ saddhiṇ puttakehi¹² khādi. Evaṇ khādantā pañcasu attabhāvasatesu añña-maññaassa dukkhaṇ uppādetvā avasāne ekā yakkhinī hutvā nibbatti, ekā Sāvattiyaṇ kuladhītā hutvā nibbatti. Ito paraṇ 'na hi verena verāni' ti¹³ gāthavaṇṇanāyā¹⁴ vuttanāyen' eva veditabbaṇ. Idha pana Satthā 'veraṇ hi¹⁵ averena upasammatti¹⁶ no verenā' ti vatvā ubhinnaṇ pi dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:

291. 'Paradukkhūpadhānena¹⁷ yo¹⁵ attano¹⁸ sukham icchati,
verasaṇsaggasaṇsatṭho verā so na parimuc-
cati' ti.

¹ B. om.

² S. sã.

³ S. om. six.

⁷ C. C^a. yakkhi.

⁹ B. °tī a°.

¹¹ C. C^a. S. om. six.

¹³ Vs. 5.

¹⁵ S. om.

¹⁷ C^a. °dã°.

² B. icchi.

⁴ C. C^a. om. seven.

⁶ B. a. sã.

⁸ B. a. jātaṇ.

¹⁰ C. C^a. om.

¹² B. puttehi.

¹⁴ B. gāthāya.

¹⁶ S. vūp°.

¹⁸ B. attānaṇ.

Tattha parādukkhūpadhānena¹ ti parasmaṇ dukkhūpadhānena parādukkhūpadānā² ti attho, verasaṅsaggasaṅsaṭṭho ti yo³ puggalo akkosanapaccakkosanapaharaṇapaṭipaharaṇādīnaṃ⁴ vasena aññamaññaṃ⁵ katena verasaṅsaggena saṅsaṭṭho verā so na parimuccati niccakālaṃ veravasena dukkham eva pāpuṇāti ti attho.

Desanāvasāne yakkhinī saraṇesu paṭiṭṭhāya pañcasīlāni samādiyitvā verato mucchi,⁶ itarāpi sotāpattiphale paṭiṭṭhahi, sampattānam pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Kukkuṭaṇḍakhādikāya vatthu.⁷

3. BHADDIYABHIKKHUVATTHU.

Yaṃ hi kiccaṃ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Bhaddiyaṃ nissāya Jātiyāvane viharanto Bhaddiya-bhikkhū⁸ ārabha kathesi.

Te kira pādukamaṇḍane⁹ uyyuttā abesaṃ, yathāha:¹⁰ ‘tena kho pana samayena Bhaddiyā bhikkhū anekavihiṭaṃ pādukamaṇḍanānuyogam¹¹ anuyuttā viharanti tiṇapādukaṃ karonti pi kārāpenti pi muñjapādukaṃ karonti pi kārāpenti pi babbajapādukaṃ hintālapādukaṃ kamalapādukaṃ,¹² kambalapādukaṃ karonti pi kārāpenti pi, riñcanti¹³ uddeṣaṃ paripucchāṃ adhisilaṃ adhicitṭaṃ adhipaññaṃ¹⁴ ti. Bhikkhū tesāṃ tathākaraṇabhāvaṃ¹⁵ jānitvā¹⁶

¹ C^a. corr. °dā°.

² B. S. parassa du°. F. C. °dhā°. ³ B. so.

⁴ C. °pakko°. C^a. °paṭikko°. B. °paribhāsana° for °paccakkosana°. F. B. C. C^a. °paṭiharana°.

⁵ S. °ññaka°. B. °ññave°. ⁶ B. muñci.

⁷ B. Ekākukkuṭaandakhādikāva°, dutiyaṃ.

⁸ B. °iye bhi°. ⁹ B. °nena.

¹⁰ Mahāvagga, v. 8.

¹¹ M. °kaṃ ma°

¹² B. om.

¹³ C. C^a. S. vicaranti.

¹⁴ B. °ññā.

¹⁵ B. °kār°.

¹⁶ B. om.

ujjhāyitvā Satthu ārocesuṇ. Satthā te bhikkhū garahitvā
'bhikkhave tumhe aññena kiccena āgantvā'¹ aññasmiṇ
yeva kicce uyyuttā' ti vatvā dhammaṇ desento imā gāthā
abhāsi:

292. 'Yaṇ hi kiccaṇ tad'² apaviddhaṇ akiccaṇ pana
kayirati,
unnalānaṇ'³ pamattānaṇ tesāṇ vaḍḍhanti āsavā.

293. Yesañ ca susamāradhā niccaṇ kāyagatā sati,
akiccaṇ te na sevanti kicce sātaccakārino,
satānaṇ sampajānānaṇ atthaṇ gacchanti āsavā' ti..

Tattha yaṇ hi kiccaṇ ti bhikkhuno hi pabbajitakā-
lato paṭṭhāya aparimāṇasilakkhandhagopanaṇ araṇṇiavāso
dhūtaṅgapariharaṇaṇ bhāvanārāmatā ti evamādi⁴ kiccaṇ
nāma, imehi pana yaṇ attano kiccaṇ taṇ apaviddhaṇ
chaḍḍitaṇ, akiccaṇ ti bhikkhuno pana⁵ chattaṃaṇḍanaṇ⁶
upāhanapādukapattathālakadhammakarakakāyabandhana-
aṇsavattakamaṇḍanaṇ⁷ akiccaṇ nāma yehi⁸ taṇ kayirati
tesāṇ mānanalaṇ⁹ ukkhipitvā caraṇena unnalānaṇ sati-
vossaggena pamattānaṇ cattāro pi¹⁰ āsavā vaḍḍhanti ti
attho. Susamāradhā ti superiggahitā,¹¹ kāyagatā
satī ti kāyānupassanā bhāvanā, akiccaṇ ti te evaṇ¹²
chattaṃaṇḍanādikaṇ akiccaṇ¹¹ na sevanti na karoni¹² ti
attho, kicce ti pabbajitakālato paṭṭhāya kattaṃbhe apar-
imāṇasilakkhandhagopanaṇādike karaṇiye, sātaccakārino
ti satatakārino atṭhitakārino, tesāṇ satiyā avippavāseṇa

¹ B. āgatā.

³ C. C. S. °l°.

⁵ B. om.

⁷ B. upāhanamaṇḍana°. B. °baddhaka°. F. °asaṇ-
vaddhana°.

⁸ B. mānanana°.

¹⁰ B. etaṇ.

¹² B. na kar° na sev°.

² B. om.

⁴ B. °ādini.

⁶ F. C. C. B. °na°.

⁹ B. supagga°.

¹¹ B. ki°.

satānaṃ sātthakasampajaññaṃ¹ sappāyasampajaññaṃ² go-
carasampajaññaṃ asammohasampajaññaṃ ti catūhi sam-
pajaññehi sampajānānaṃ cattāro pi āsavā atthaṃ gac-
chanti parikkhayaṃ abhāvaṃ³ gacchanti ti attho.

Desanāvasāne bhikkhū arahatte patitṭhahinsu, sam-
pattānam pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Bhaddiyabhikkhūnaṃ vatthu.⁴

4. LAKUṆṬAKABHADDIYATTHERAVATTHU.

Mātaran ti imaṃ dhammādesanaṃ Satthā Jetavane
viharanto Lakuṇṭakabhaddiyattheraṃ ārabha kathesi.

Ekadivasaṃ hi sambahulā āgantukā⁵ bhikkhū Satthāraṃ
divātṭhāne nisinnaṃ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ
nisiḍḍinsu. Tasmiṃ khane Lakuṇṭakabhaddiyatthero
Bhagavato avidūre atikkamati. Satthā tesāṃ bhikkhūnaṃ
cittācāraṃ ñatvā oloketvā 'passatha bhikkhave ayaṃ
bhikkhu mātāpitaro hanitvā niddukkho⁶ hutvā yāti'⁷ ti
vatvā, tehi bhikkhūhi 'kin nu kho Satthā vadati' ti añña-
maññaṃ mukhāni oloketvā saṃsayapakkhantehi⁸ 'bhante
kiṃ nāma' etaṃ vadathā⁹ ti vutte¹⁰ tesāṃ dhammaṃ desento
imaṃ gātham āha :

294. 'Mātarāṃ pitarāṃ hantvā rājāno¹¹ dve ca khattiye
raṭṭhaṃ sānucarāṃ hantvā aniggho yāti brāh-
maṇo' ti.

¹ B. sa°.

² B. °yabhā°.

³ C. C°. om.

⁴ C. C°. yāvatī (= va yāti).

⁵ B. °dehi. D'Alwis °yāpannehi. F. C. C°. °pakkhanena
(= °nte?).

⁶ B. °ethā.

⁷ C. C°. °naṃ, so *infra*.

⁸ F. om.

⁹ B. °yava°, tatīyaṃ.

¹⁰ B. hantvā nidu°.

¹¹ B. vatvā.

Tattha sânuccaran ti âyasâdhakena âyuttakena sahitaṇ, ettha¹ hi 'taṇhā janeti purisan' ti vacanato tisu bhavesu sattānaṇ jananato taṇhā mātā nāma; 'ahaṇ asukassa nāma rañño vā rājamahāmattassa vā putto' ti pitarāṇ nissāya asmimānassa² uppajjanato asmimāno pitā nāma; loko viya rājānaṇ yasmā sabbadiṭṭhigatāni³ dve sassa-tucchedadiṭṭhiyo⁴ bhajanti,⁵ tasmā sassatucchedadiṭṭhiyo⁶ dve khattiyarājāno⁷ nāma; dvādasāyatanāni vitthaṭ-attḥena⁸ raṭṭhasadisattā raṭṭhaṇ nāma, âyasâdhako âyuttakapuriso viya taṇ nissito nandirāgo anucaro nāma, anīgho⁹ ti niddukkho, brāhmaṇo ti khīṇāsavo, etesaṇ taṇhādinaṇ arahattamaggañānāsina hatattā khīṇāsavo niddukkho¹⁰ hutvā yāti ti ayam ettha¹¹ attho. Desanāvasāne te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṇsū ti.¹²

Dutiyagāthāya pi vatthuṇ purimasadisam eva. Tadāpi Sāthā Lakunṭakabhaddiyattheram¹³ eva ārabha kathesi. Tesāṇ dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

295. 'Mātarāṇ pitarāṇ hantvā rājāno dve ca sotthiye¹⁴
veyagghapaṇicamaṇ hantvā anīgho⁹ yāti brāh-
maṇo' ti.

Tattha dve ca sotthiye¹⁵ ti dve ca brāhmaṇe, imissā hi¹⁶ gāthāya Sāthā¹⁷ attano dhammissaratāya¹⁸ desanā-vidhikusalatāya ca¹⁹ sassatucchedadiṭṭhiyo²⁰ dve brāh-

¹ C. C^a. etta.

² F. asani°. C. C^a. asmiṇ°.

³ K. sabbāni di°.

⁴ K. °cchediṭṭh°.

⁵ K. bhajj°. F. bhañj°.

⁶ K. °cchedidi°.

⁷ K. °rājā.

⁸ K. vitṭhat°. B. vitthat°. S. vavatthat°. F. pittat°.

C. C^a. pitattān°. D'Alw. 'pitattān°.

⁹ K. aniggho.

¹⁰ K. nidu°.

¹¹ B. etth'.

¹² K. B. om. K. a. Lakunṭabhaddiyattheravatthuṇ.

¹³ K. Lakunṭabha°.

¹⁴ C. C^a. K. (first) khattiye.

¹⁵ K. khattiye, corr. sottiye.

¹⁶ K. pi. B. om.

¹⁷ K. om.

¹⁸ K. a. dhammasāmitāya.

¹⁹ K. B. om.

²⁰ K. satu°. K. a. ca.

maṇarājāno¹ katvā kathesi, veyyagghapañcamaṇa ti ettha vyagghānucarito² sappatibhaya duppaṭipajjo³ maggo veyyaggho nāma, vicikicchānīvaraṇaṃ⁴ pi tena sadisatāya veyyagghaṇa nāma, taṇ pañcamaṇa assā ti nīvaraṇapañcakaṇa veyyagghapañcamaṇa nāma, idaṇ ca veyyagghapañcamaṇa arahattañāṇāsina⁵ nissesaṇa hantvā⁶ anīgho⁷ yāti brāhmaṇo ti ayam ettha⁸ attho, sesaṇa purimasadisama evā ti.⁹

Lakuṇṭakabhaddiyattherassa vatthu.¹⁰

5. DĀRUSĀKĀṬIKAPUTTAVATTHU.

Suppabuddhaṇ¹¹ ti imaṇa dhammadesanaṇa Satthā Veluvane viharanto dārusakāṭikassa¹² puttaṇa ārabba kathesi.

Rājagahaṣmiṇ¹³ sammāditthikaputto ca¹⁴ micchāditthikaputto cā¹⁴ ti dve dārakā abhikkhaṇaṇa gūlaṇa¹⁵ kīlanti. Tesu sammāditthikaputto gūlaṇa khipamaṇo¹⁶ buddhānussatiṇa āvajjitvā¹⁷ 'namo Buddhassa' ti vatvā gūlaṇa khipati, itaro pi¹⁴ titthiyānaṇa guṇe¹⁸ uddisittvā 'namo arahantānaṇa' ti vatvā khipati. Tesu sammāditthikassa putto jināti, itaro¹⁹ parajjati.²⁰ So tassa kiriyaṇa disvā²¹

¹ F. C. C^a. °ṇe rā°.

³ K. B. °panno.

⁵ K. B. °ttamagga°.

⁷ B. a. va.

⁹ K. om. K. a. desanāvasāṇe te bhikkhū arahatte paṭi-tthahinsu.

¹⁰ K. Bhaddiyattheravatthun. B. °rava°, catutthaṇ.

¹¹ K. a. pa°.

¹³ K. B. a. hi.

¹⁵ K. gūlaṇ.

¹⁷ B. °etvā.

¹⁹ K. a. pi. B. a. pana.

²¹ K. a. cintesi.

² K. B. bya°.

⁴ F. C. C^a. °ṇanaṇ.

⁶ B. katvā.

⁸ K. B. etth'.

¹² F. C. C^a. °sāṭi°.

¹⁴ B. om.

¹⁶ K. khipp°, al.

¹⁸ B. °yagūṇe.

²⁰ K. B. parājayati.

'ayaṇ evaṇ anussaritvā¹ evaṇ vatvā gūḷaṇ khipanto maṇ² jināti, aham pi³ evarūpaṇ⁴ karissāmi' ti⁵ Buddhānussatiyaṇ paricayam⁶ akāsi. Ath' ekadivasaṇ tassa pitā⁷ sakaṭaṇ yojetvā dārūnaṇ atthāya gacchanto tam pi dāra-kaṇ ādāya⁸ gantvā aṭaviyaṇ dārūnaṇ sakaṭaṇ pūretvā āgacchanto bahinagare⁹ susānasāmaṇte udakaphāsuka-ṭṭhāne goṇe¹⁰ mocetvā bhattavissaggam akāsi. Ath' assa te¹¹ gonā sāyaṇhasamaye nagaraṇ pavisantena gogaṇena¹² saddhiṇ nāgaram eva pavisiṇsu, sakaṭiko pi goṇe anubandhanto nagaraṇ pavisitvā sāyaṇ goṇe disvā ādāya nikkhamanto' dvāraṇ¹³ na sampāpuni, tasmiṇ hi appatte¹⁴ yeva dvāraṇ pihitaṇ.¹⁵ Ath' assa putto ekako va rattibhāge sakatassa hetthā nipajjitvā niddaṇ okkami.

Rājagahaṇ pana¹⁶ pakatiyāpi amanussabahuḷaṇ,¹⁷ ayaṇ ca susānasantike nipanno, tattha naṇ dve amanussā passiṇsu, eko sāsanassa paṭikaṇṭako¹⁸ micchādittṭhiko, eko sammādittṭhiko. Tesu micchādittṭhiko āha: 'ayaṇ no bhakkho, imaṇ khādāmā'¹⁹ ti. Itaro 'alaṇ²⁰ mā te²¹ rucci'²² ti nivāresi. So²³ vāriyamāno²⁴ pi tassa vacanaṇ²⁵ anādiyitvā²⁶ dāraṇ pāde²⁷ gahetvā ākaḍḍhi. So²⁸

¹ K. *om. two.*² K. *om.*³ K. *a. so.*⁴ C. (C^a. *first*) *a. ya.*⁵ C. C^a. *om.*⁶ K. *om.*⁷ K. *nagaradv°.*⁸ K. *pidahitaṇ.*⁹ C. C^a. °ssā ba°. K. °ssā ca ba°. K. °lā, *corr.* °lay.¹⁰ B. °ṇḍ°.¹¹ C. C^a. khādāmū. B. °issāmā.¹² K. *a. taṇ.*¹³ K. *a. khāditaṇ.* B. *om.*¹⁴ K. B. S. *a. tena.*¹⁵ C. C^a. *om. two.*¹⁶ K. B. °esu.¹⁷ B. *mamaṇ.*¹⁸ C^a. *evaṇ.*¹⁹ K. °ccayaṇ.²⁰ K. *a. araṇṇaṇ.*²¹ C. C^a. °ṇā.²² C. C^a. B. *goṇena.*²³ B. *asampatte.*²⁴ C. C^a. S. *om.*²⁵ K. C. C^a. B. °atī.²⁶ K. B. *niv°.*²⁷ K. °day°.²⁸ K. *a. namo.*

Buddhānussatiparicittā¹ tasmiṃ khaṇe 'namo Buddhassā' ti āha. Amanusso mahābhayabbhīto paṭikkamitvā aṭṭhāsi. Atha naṃ itaro 'amhehi² akiccaṃ kataṃ, daṇḍakammam assa³ karomā' ti vatvā tesāṃ sammāditṭhiko⁴ taṃ rakkhamāno aṭṭhāsi, micchāditṭhiko nagaṃ pavasiṭvā rañño bhojanapātiṃ pūretvā⁵ bhojanaṃ āhari.⁶ Atha naṃ ubho pi tassa⁷ mātāpitaro viya hutvā⁸ uṭṭhāpetvā⁹ bhojetvā 'imāni akkharāni rājā¹⁰ passatu mā añño' ti taṃ pavattiṃ pakāsento¹¹ yakkhānubhāvena bhojanapātiyaṃ¹² akkharāni chinditvā¹³ pātiṃ dārusakaṭe pakkhipitvā sabbarattiṃ ārakkhaṃ katvā¹⁴ pakkamiṃsu.¹⁵ Punadivase 'rājakulato corehi bhojanabhaṇḍaṃ¹⁶ avahaṇaṃ' ti kolāhalaṃ karontā¹⁷ dvārāni pidahitvā oloketvā tattha apassantā¹⁸ nagarā nikkhamitvā ito c' ito ca¹⁹ oloketā²⁰ dārusakaṭe²¹ suvaṇṇapātiṃ disvā 'ayaṃ coro' ti dāraṃ gahetvā rañño dassesuy. Rājā²² akkharāni disvā 'kiṃ etaṃ tātā' ti pucchitvā 'nāhaṃ deva jānāmi, mātāpitaro me āgantvā rattiṃ bhojetvā rakkhamānā aṭṭhaṃsu, ahaṃ pi "mātāpitaro me²³ rakkhanti" ti nibbhayo va²⁴ niddaṃ upagato,²⁵ ettakaṃ ahaṃ jānāmi' ti. Ath' assa mātāpitaro pi¹⁹ taṃ ṭhānaṃ āgamiṃsu.²⁶ Rājā taṃ pavattiṃ sutvā²⁷ te tayo pi²⁸ jane

¹ K. °cinnattā. C. Ca. °cinanto. K. C. C°. °iṃ pa°. S. °iyā pa°.

² B. a. saddhiṃ.

³ B. tassa. C. C°. °kam pi 'ssa.

⁵ K. om. two.

⁷ B. om.

⁹ K. taṃ pabodhetvā bhojanaṃ.

¹¹ K. °etvā.

¹³ B. chindiyisu.

¹⁵ K. gatā. B. om. seven.

¹⁷ B. °nto.

¹⁹ K. om.

²¹ B. dāruantare.

²³ K. B. maṃ.

²⁵ K. a. deva. C. C°. a. ca.

²⁷ K. B. ñatvā.

⁴ K. B. om. two.

⁶ B. °ati.

⁸ B. a. taṃ.

¹⁰ B. a. va.

¹² C. C°. °iy.

¹⁴ K. om. six.

¹⁶ B. bhājana°.

¹⁸ K. a. te.

²⁰ B. °etvā.

²² C. C°. raññā.

²⁴ K. B. om.

²⁶ K. aggamaṃsu.

²⁸ B. om. K. tr.

ādāya Satthu santikaṇ gantvā sabbaṇ ārocetvā 'kin nu kho bhante Buddhānussati eva¹ rakkhā hoti udāhu dhammānussatiādayo'² ti pucchi. Ath' assa Satthā 'mahārāja na³ kevaḷaṇ Buddhānussati yeva rakkhā, yesaṇ pana chabbidhena cittaṇ subhāvitaṇ tesāṇ aññena rakkhāvaranena vā mantosadhehi⁴ vā kiccaṇ natthī' ti vatvā chaṭṭhānāni dassento⁵ imā gāthā abhāsi :

296. 'Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakaṃ yesaṇ divā ca ratto ca niccaṇ buddhagatā sati.⁶
297. Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakaṃ yesaṇ divā ca ratto ca niccaṇ dhammagato sati.
298. Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakaṃ yesaṇ divā ca ratto ca niccaṇ saṅghagatā sati.
299. Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakaṃ yesaṇ divā ca ratto ca niccaṇ kāyagatā sati.
300. Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakaṃ yesaṇ⁷ divā ca ratto ca ahinsāya rato mano.
301. Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakaṃ yesaṇ divā ca ratto ca bhāvanāya rato mano' ti.

Tattha suppabuddhaṇ pabbujjhantī ti buddhagatasatiṇ gahevā supantā⁸ gahevā yeva⁹ ca¹⁰ pabujjhantā¹¹ suppabuddhaṇ pabujjhanti nāma,¹² Gotamasāvakaṃ ti Gotamagottassa buddhassa savaṇante jātātāya¹³

¹ K. yeva.

² K. B. a. pī.

³ K. om.

⁴ K. mantasathena.

⁵ C. C^a. desento.

⁶ C. C^a. S. . . . ni° dha° sa°, . . . pe . . . ni° sa° sa° etc.

⁷ K. tesāṇ.

⁸ K. suttamattaṇ. B. om. two.

⁹ B. ye.

¹⁰ K. om.

¹¹ B. supantā.

¹² B. a. sadā.

¹³ C. C^a. S. jātāya. K. B. jātattā.

tass' eva¹ anusāsanisavaṇatāya² Gotamasavākā, buddha-
gatā satī ti 'iti pi so Bhagavā' ti-ādippabhede³ buddha-
guṇe ārabha uppajjamānā⁴ sati niccakāḷaṇ⁵ atthi te
sadāpi suppbuddhaṇ pabujjhantī ti attho, tathā asak-
kontā⁶ pana ekadivasāṇ tisu kālesu dvīsu kālesu⁷ ekasmiṇ
pi⁸ kāle buddhānussatiṇ manasikarontā⁹ suppbuddhaṇ
pabujjhanti eva¹⁰ nāma. Dhammagatā satī' ti 'svāk-
khāto Bhagavatā dhammo' ti-ādippabhede dhammaguṇe
ārabha uppajjamānā dhammānussati.¹¹ Saṅghagatā¹²
ti 'supatipanno Bhagavato sāvakasaṅgho' ti-ādippabhede
saṅghaguṇe ārabha uppajjamānā saṅghagatā sati.¹³
Kāyagatasatī ti dvattiṇsākārasena vā navasivathikā-
vasena¹⁴ vā catudhātuvavattānavasena vā ajjhattanīla-
kaṣiṇādirūpajjhānavasena¹⁵ vā uppajjamānā¹⁶ sati. Ahiṇ-
sāya rato ti 'so karuṇāsahagatena cetasā ekaṇ disaṇ
pharitvā viharatī' ti evaṇ vuttāya karuṇābhāvanāya¹⁷
rato. Bhāvanāya ti mettābhāvanāya,¹⁸ kiñcāpi hi¹⁹
hetthā karuṇābhāvanāya²⁰ vuttattā²¹ idha sabbāpi avasesa-
bhāvanā²² idha pana mettābhāvanā²³ ca²⁴ adhippetā, sesaṇ
paṭhamagāthāya vuttanāyena' eva veditabbaṇ.

Desanāvasāne so²⁴ dārako saddhiṇ mātāpitūhi sotā-

¹ K. evānu°.

² S. °niyā so°.

³ B. °ādinā pa°.

⁴ K. a. buddhānussati.

⁵ C. C°. °aṇ kā°.

⁶ C. C°. asokk°, C°. corr. asopp°.

⁷ K. om. two.

⁸ K. B. om.

⁹ B. manasi anussarantā.

¹⁰ K. B. yeva.

¹¹ K. a. nāma.

¹² K. a. satī.

¹³ K. saṅghānussati, for sa° sa°.

¹⁴ C. tarasīva°. K. °sivaddhikāya va°. Cf. Satip. Sutta.

¹⁵ K. ajjhattika°.

¹⁶ B. a. kāyagatā.

¹⁷ B. °nāya bhā°.

¹⁸ C. C°. a. ti.

¹⁹ B. om.

²⁰ K. °pānubh°.

²¹ C. C. a. idha sabbāpi avasesabhāvanāyo puttā.

²² K. a. ca. B. a. nāma. S. om. idha pana.

²³ K. °nāya.

²⁴ B. om.

pattiphale patitṭhaḥi, pacchā pana¹ pabbajitvā sabbe pi arahattaṇ pāpuṇṇsu, sampattānam pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Dārusākaṭikassa vatthu.²

6. VAJJIPUTTAKABHIKKHUVATTHU.

Duppabbajjan³ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Vesāliṇ⁴ nissāya Mahāvane viharanto aññatarāṇ Vajjiputtakabhikkhuṇ⁵ ārabba kathesi, yaṇ⁶ sandhāya⁷ vuttaṇ:

Aññataro Vajjiputtako bhikkhu Vesāliyaṇ viharati aññatarasmiṇ vanasaṇḍe. Tena kho pana samayena Vesāliyaṇ sabbarattivāro⁸ hoti. Atha kho so bhikkhu⁹ Vesāliyaṇ turiyatālitaṇvāditanigghosasaḍḍaṇ¹⁰ sutvā paridevamāno tāyaṇ velāyaṇ¹¹ imaṇ gāthaṇ abhāsi:¹²

‘Ekakā¹³ mayaṇ araṇṇe viharāma
apaviddhaṇ¹⁴ va vanasmiṇ dārukaṇ¹⁵
etādisikāya rattiyā
ko su¹⁶ dāni amhehi pāpiyo’ ti.

So kira Vajjirattṭhe rājaputto vārena sampattaṇ¹⁷ rājjaṇ pahāya pabbajito Vesāliyaṇ cātummahārājikehi¹⁸ saddhiṇ

¹ K. te pi sāsane.

² K. °kavatthuṇ. S. °kaputtassa va°. B. °kaputtava°, pañcamāṇ.

³ K. a. dura°.

⁴ C. C°. S. °liyaṇ.

⁵ K. B. °akaṇ.

⁶ B. taṇ.

⁷ K. a. Bhagavatā.

⁸ B. °chaṇo. K. corr. °vāditaṇ.

⁹ B. om. two.

¹⁰ B. tū°. C. C°. S. tūrita°. K. °tāla°.

¹¹ K. °ya °ya.

¹² F. B. āha. Saṇyutta, i. 202.

¹³ K. °ikā. B. °ako va.

¹⁴ K. °tthaṇ.

¹⁵ C. C°. °kā. F. °kaṇ.

¹⁶ F. tesu. C. C°. ko °si.

¹⁷ K. °tta°.

¹⁸ K. ca°.

ekābaddhaṇ katvā sakalanagare dhajapatākādihi paṭi-
maṇḍite¹ komudiyā punṇamāya sabbarattivāre² vattamāne
bheriyādīnaṇ turīyānaṇ tālītānaṇ nigghosaṇ³ viṇāḍīnaṇ
ca vāditānaṇ saddaṇ sutvā yāni Vesāliyaṇ satta rājasa-
hassāni satta ca⁴ rājasatāni satta ca⁵ rājāno tattakā⁶ eva⁷
ca nesaṇ yuvarājasenāpatiādayo⁸ tesu alaṇkatapaṭiyattesu
nakkhattakīlanatthāya vīthiṇ otiṇṇesu satṭhihatthe mahā-
caṅkame caṅkamamāno nabhamajjhe⁹ ṭhitaṇ candāṇ¹⁰
disvā caṅkamanakoṭiyaṇ¹¹ phalakaṇ nissāya ṭhito vetha-
nālaṇkāravirahitattā¹² vane chaḍḍitadārukaṇ viya atta-
bhāvaṇ oloketvā 'atthi nu kho añño amhehi lāmakataro'
ti cintento pakatīyā āraññaḍigūṇayutto pi tasmiṇ khaṇe
anabhiratīyā pīlito evam āha. So¹³ tasmiṇ vanasaṇḍe
adhipatthāya devatāya 'imaṇ bhikkhuṇ¹⁴ saṇvejessāmī' ti
adhippāyena :¹⁵

'Ekako¹⁶ tvaṇ araṇṇe viharasi¹⁷
apaviddhaṇ¹⁸ va¹⁹ vanasmiṇ dārukaṇ
tassa te bahukā pihayanti²⁰
nerayikā²¹ viya saggagāminan' ti

vuttaṇ²² imaṇ gāthaṇ sutvā punadivase Satthāraṇ upasaṇ-
kamitvā vanditvā nisīdi. Satthā taṇ pavattiṇ ṇatvā

¹ B. °ito.

² K. C. C. B. °ttiṇ. F. S. °cāre. B. chaṇacāre.

³ K. ghosanaṇ.

⁴ K. B. om.

⁵ B. om.

⁶ C. ettakā. C. sattakā.

⁷ K. yeva, om. ca.

⁸ K. B. uparāja°.

⁹ B. gagaṇama°.

¹⁰ B. punṇaca°.

¹¹ B. °mako°.

¹² K. veṭṭh°.

¹³ K. om.

¹⁴ B. om.

¹⁵ K. a. te cittaṇ niratthaṇ attano sukhaṇ.

¹⁶ C. eva ko. C. evaṇ ko.

¹⁷ C. C. °ti.

¹⁸ F. K. °ṭṭhaṇ.

¹⁹ B. pa°.

²⁰ F. piṇhanti.

²¹ K. °akā.

²² K. a. so.

gharāvāsassa dukkhatā¹ pakāsetukāmo pañca dukkhāni
samodhānetvā imaṃ gātham āha :

302. 'Duppabbajjaṃ durabhiraṃ durāvāsā gharā
dukkhā²

dukkho 'samānasajvāso dukkhānupatit' ad-
dhagū,

tasmā na c' addhagū siyā na ca dukkhānu-
patito siyā' ti.

Tattha duppabbajjaṃ ti appaṃ vā mahantaṃ vā
bhogakkhandhañ c' eva ñātīparivaṭṭaṇ³ ca pahāya imasmiṃ
sāsane uraṃ datvā pabbajjaṃ⁴ nāma dukkhaṃ, durabhira-
maṃ ti evaṃ pabbajitenāpi⁵ bhikkācariyāya jīvitavuttiṃ
ghaṭantena⁶ aparimāṇasilakkhandhagopanadhammānu-
dhammapaṭipattipūranavasena⁷ abhiramituṃ dukkhaṃ,
durāvāsā ti yasmā pana gharā āvasantena rājūnaṃ rāja-
kiccaṃ issarānaṃ issarakiccaṃ⁸ vahitabbaṃ parijaṇā⁹ c' eva
dhammikā ca¹⁰ samanabrāhmaṇā¹¹ sangahetabbā¹² evaṃ
sante pi¹³ gharāvāso¹⁴ pi¹⁵ chiddaghaṭo viya¹⁶ mahāsa-
muddo viya ca duppūro,¹⁷ tasmā gharā¹⁸ nām' ete durāvāsā
dukkhā āvasituṃ ten' eva kāraṇena¹⁹ dukkhā²⁰ ti attho
dukkho 'samānasajvāso ti gihino vā²¹ hi²² ye²³ jāti-

¹ K. °ttaṃ.

³ K. ñāti. C. C^a. om. ñā° ca.

⁵ B. °ito pi.

⁶ S. °ent°. B. ghaṭtent°. C. C^a. S. a. vā.

⁷ K. °gopadh°.

⁹ K. °no. B. saparijano.

¹¹ B. a. ca.

¹³ S. om.

¹⁵ K. B. om.

¹⁷ B. °rā.

¹⁸ K. gharāvāso. B. °āvāsā.

²⁰ F. C. C^a. °o.

²³ K. B. om.

² K. dukkhā.

⁴ B. °jjā.

⁸ K. issariya°.

¹⁰ K. om.

¹² K. B. °itabbā.

¹⁴ B. °sā.

¹⁶ C. C^a. a. ca.

¹⁹ K. pakār°.

²¹ C. C^a. om.

²² B. om.

gottakulabhogehi¹ pabbajitā vā sīlācārabāhusaccādihi² samānāpi hutvā 'ko 'si tvaṇ ko³ ahan' tiādini vatvā adhi-karanapasutā honti te asamānā⁴ nāma tehi saddhiṇ saṇ-vāso nāma⁵ dukkho ti attho, dukkhānupatit' addhagū ti ye⁶ vaṭṭasaṅkhātāṇ addhānaṇ paṭipannattā addhagū te dukkhe⁷ anupatitā⁸ va, tasmā na c' addhagū siyā⁹ ti yasmā dukkhānupatitabhāvo pi¹⁰ dukkho addhagubhāvo pi,¹¹ tasmā vaṭṭasaṅkhātāṇ addhānaṇ gamanattāya¹² addhagū¹³ na ca¹⁴ bhaveyya vuttappakkārena dukkhena anupatito pi na bhaveyyā ti attho.

Desanāvasāne so bhikkhu pañcasu ṭhānesu dassite¹⁵ dukkhe nibbindanto pañc' orambhāgiyāni¹⁶ saṇyojanāni padāletvā arahatte patiṭṭhahī ti.

Vajjiputtakabhikkhussa vatthu.¹⁷

7. CITTAGAHAPATIVATTHU.

Saddho¹⁸ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Cittaṇ gahapatikaṇ¹⁹ ārabbha kathesi.

Vatthuṇ Bālavagge 'asataṇ bhāvanam²⁰ iccheyyā'²¹

¹ F. C. C^a. °bhāg°.

² F. B. C. C^a. °bahu°.

³ F. ke. B. ti. F. C. C^a. a. si. S. a. siṇ.

⁴ K. sa°.

⁵ B. om. C. C^a. om. four.

⁶ B. yo.

⁷ B. tena dukkhena. K. °ena.

⁸ B. °ito. K. °itvā.

⁹ K. B. S. om.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. a. dukkho.

¹² K. °atāya. B. paṭipanno.

¹³ B. om.

¹⁴ K. B. om. F. nāma.

¹⁵ K. °ita°.

¹⁶ K. B. a. pañc' uddhambhāgiyāni (K. addh°).

¹⁷ K. Vajiputtavatthuṇ. B. °uva°, chaṭṭhaṇ.

¹⁸ K. a. si° sa°.

¹⁹ F. K. B. Cittagahapatiṇ.

²⁰ K. bhāvam.

²¹ Vs. 73.

ti gāthāvaṇṇanāya vitthāritāṇ, gāthāpi tatth' evāgatā,¹
vuttaṇ h' etaṇ tattha²: 'kiṇ pana bhante etassa tumhākaṇ
santikaṇ³ āgacchantass' eva ayaṇ⁴ sakkāro⁵ uppajji udāhu
aññattha gacchantassāpi⁶ uppajjethā⁷ ti. 'Ānanda mama
santikaṇ āgacchantassāpi⁸ aññattha gacchantassāp'⁹ etassa
uppajjat' eva, ayaṇ hi upāsako saddho pasanno¹⁰ sam-
pannasilo, evarūpo yaṇ yaṇ disaṇ bhajati tattha tatth' ev'
assa¹¹ lābhasakkāro nibbattati' ti vatvā imaṇ gātham āha:

308. 'Saddho silena sampanno yasobhogasamappito
yaṇ yaṇ padesaṇ bhajati tattha tatth' eva
pūjito' ti.

Tattha saddho ti lokiyalokuttarāya¹² saddhāya sam-
annāgato, silenā ti agāriyasīlaṇ¹³ anagāriyasīlan ti duvid-
haṇ¹⁴ sīlaṇ tesu idha agāriyasīlaṇ adhippetāṇ tena sam-
annāgato ti attho, yasobhogasamappito ti yādiso
Anāthapiṇḍikādihi¹⁵ pañcaupāsakasataparivārasaṅkhāto¹⁶
agāriyayaṇ¹⁷ tādisen' eva¹⁸ yasena dhaññādiko¹⁹ c' eva
sattavidhaariyadhanasaṅkhāto²⁰ ca²¹ duvidho²² bhogo²³
tena tena²⁴ samannāgato ti²⁵ attho, yaṇ yaṇ²⁶ ti pur-

¹ Ca. eva gāthāya, a. vuttaṇ. C. a. vutta. B. eva vuttā.

² K. om.

³ B. °ike.

⁴ K. B. evāyaṇ.

⁵ B. S. lābhasa°.

⁶ C. C°. °ntāpi.

⁷ K. B. °eyyā.

⁸ F. S. °ssa pi.

⁹ F. °ssāpi. C. C°. °ssa p'. K. B. °ssa pi tassa.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. eva.

¹² B. °ra°. -

¹³ K. B. āg°, al.

¹⁴ K. dubbidhaṇ.

¹⁵ B. S. °dinaṇ. K. °di.

¹⁶ B. om. °sata°.

¹⁷ B. here ag°.

¹⁸ S. °ena c'eva.

¹⁹ K. B. dhanadha°.

²⁰ C. C°. 'dhaṇ a°.

²¹ S. cāti.

²² K. dubbi°.

²³ C. C°. °ge.

²⁴ K. B. om. S. a. ca.

²⁵ K. ty.

²⁶ B. a. padesaṇ.

atthimādisu disāsu¹ evarūpo kulaputto yaṇ yaṇ² padesaṇ bhajati³ tattha tattha evarūpena lābhasakkārena pūjito⁴ hoti ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunīṇsū ti.

Cittagahapatikassa vatthu.⁵

8. CŪLASUBHADDĀVATTHU.

Dūre santo⁶ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa dhītarāṇ Cūlasubhaddaṇ⁷ nāma⁸ ārabha⁹ kathesi.

Anāthapiṇḍikassa kira¹⁰ daharakālato paṭṭhāya Ugganagaravāsī Uggo nāma setṭhiputto sahāyako ahosi. Te ekācariyakule sippaṇ uggaṇhantā aññamaññaṇ katikaṇ kariṇsu: ‘amhākaṇ vayappattakāle puttadhītāsu¹¹ jātāsu yo puttassa¹² dhītarāṇ vāreti tena tassa dhītā dātabbā¹³ ti te ubho pi¹⁴ vayappattā attano attano¹⁵ nagare setṭhiṭṭhāne paṭiṭṭhahīṇsu. Ath’ ekasmiṇ samaye Uggasetṭhī vāṇijjaṇ¹⁶ payojento pañcahi sakataṣatehi Sāvattiṇ¹⁷ agamāsi. Anāthapiṇḍiko attano dhītarāṇ Cūlasubhaddaṇ āmantetvā ‘amma pitā te Uggasetṭhī nāma āgato, tassa kattabbakiccaṇ sabbaṇ tava bhāro’ ti āṇāpesi. Sā ‘sādhū’ ti paṭissunitvā tassa āgatadivasāto paṭṭhāya sahatthen¹⁸ eva sūpavyañjanādini sampādeti¹⁹ mālāgandhavilepanādini

¹ B. *om.*

³ K. *a.* payirupāsati upagacchati.

⁵ K. °tīvattḥuṇ. B. °tiva°, sattamaṇ.

⁶ K. *a.* pa°.

⁸ K. *a.* upāsikaṇ.

¹⁰ S. *om.*

¹² K. *a.* atthāya.

¹⁴ K. *tr.*

¹⁶ K. bā°. B. °jje.

¹⁸ C. C°. ha°.

² C. C°. *om.*

⁴ B. *a.* va.

⁷ C. C°. °akaṇ.

⁹ C. C°. *om.*

¹¹ K. °tarāsu.

¹³ B. °raṇ °bbaṇ.

¹⁵ K. *om.*

¹⁷ C. C°. °iyaṇ.

¹⁹ K. °etvā.

abhisamkharoti, bhojanakāle tassa nahānodakaṃ paṭiyādāpetvā¹ nahānakālato paṭṭhāya sabbakiccāni sādhuṃ karoti. Uggasetṭhī tassā ācārasampattiṃ disvā pasannacitto ekadivasaṃ² Anāthapaṇḍikena saddhiṃ sukhakathāya³ nisinno⁴ 'mayā daharakāle evaṃ nāma⁵ katikaṃ karimhā' ti sāretvā Cūlasubbhadā attano puttass' atthāya vāresi.⁶ So pana pakatiyā⁷ micchādittiko,⁸ tasmā⁹ Dasabalassa taṃ atthaṃ ārocetvā Satthārā¹⁰ Uggasetṭhiassa upanissayaṃ¹¹ disvā anuññāte¹² bhariyāya saddhiṃ mantetvā tassa vacanaṃ sampaṭicchitvā divasaṃ tṭhapetvā¹³ dhītaraṃ Visākhāṃ datvā uyyojento Dhanañjayasetṭhī viya¹⁴ mahantaṃ sakkāraṃ karitvā¹⁵ Subhadāṃ āmantetvā 'amma sasurakule¹⁶ vasantiyā nāma¹⁷ anto aggi bahi¹⁸ na nīharitabbo'¹⁹ ti Dhanañjayasetṭhinā²⁰ Visākhāya dinnanayen' eva dasa²¹ ovāde datvā 'sace me gataṭṭhāne dhītu doso uppajjati tumhehi sodhetabbo' ti atṭha kuṭumbike pātibhoge²² gahetvā tassā²³ uyyojanadivase Buddhapamukhassa bhikkhusaṃghassa mahādānaṃ datvā purimabhava dhītaraṃ katānaṃ sucaritānaṃ phalavibhūtiṃ lokassa pākataṃ katvā dassento²⁴ viya mahantena sakkārena dhītaraṃ uyyojesi. Tassā anupubbena Ugganagaraṃ pattakāle sasurakulena²⁵

¹ K. °detvā.² K. a. Uggasetṭhi.³ K. kathā.⁴ B. sannio. K. a. samma.⁵ B. kira.⁶ C. C°. °ti.⁷ S. a. va⁸ K. a. tassa taṃ so na sampaṭicchī.⁹ B. a. taṃ.¹⁰ C. C°. °raṃ¹¹ B. °ssūp°.¹² K. B. °to.¹³ K. B. vavatthap°. K. a. attano.¹⁴ Vs. 58.¹⁵ K. B. katvā.¹⁶ B. sassura°.¹⁷ K. a. itthiyā¹⁸ C. C°. om.¹⁹ K. a. ādinaṃ dasa anusāsanavase.²⁰ B. °no.²¹ K. om.²² B. paṭi°.²³ C. C°. B. tassa.²⁴ S. °anto.²⁵ B. Cūlasubbhaddassa sassurena.

saddhiṃ mahājano paccuggamaṇaṃ akāsi. Sāpi attano sirivibhavaṃ pākataṃ kātuṃ Visākhā¹ viya sakalanagaraassa attānaṃ dassenti rathe tthatvā nagaraṃ pavisitvā nāgarehi² pesitapaṇṇākāraṃ³ gahetvā anurūpavasena tesāṃ tesāṃ⁴ pesenti sakalanagaraṃ attano guṇehi ekābaddhaṃ akāsi. Maṅgaladivasādisu paṇ' assā sasuro acelakānaṃ sakkāraṃ karonto⁵ 'āgantvā ambhākaṃ samaṇe⁶ vandatū' ti pesesi. Sā lajjāya nagge passituṃ asakkonti gantuṃ na icchati. So punappuna⁷ pesetvāpi tāya paṭikkhitto kujjhitvā⁸ 'nīharatha naṇ' ti āha. Sā 'na sakkā mama akāraṇena dosaṃ āropetuṃ' ti⁹ kuṭumbike pakkosāpetvā tam atthaṃ¹⁰ ārocesi. Te tassā niddosabhāvaṃ ñatvā seṭṭhiṃ saññāpesuṃ.¹¹ So 'ayaṃ mama samaṇe "ahirikā" ti na vandatī' ti⁹ bhariyāya ārocesi. Sā 'kīdisā nu kho imissā samaṇā, ativiya ne¹² paṇaṃsatī' ti taṃ pakkosittvā¹³ āha :

'Kīdisā samaṇā tuyhaṃ bālhaṃ kho¹⁴ te¹⁵ paṇaṃsasi¹⁶ kiṇṣilā kiṇṣamācārā taṃ me akkhāhi pucchitā' ti.

Ath' assā¹⁷ Subhaddā¹⁸ buddhānaṃ c'eva buddhasāva-kānaṃ ca guṇe pakāsentī :

'Santindriyā santamānasā santaṃ tesāṃ gataṃ tthitaṃ okkhittacakkhū¹⁹ mitabhāṇī,²⁰ tādisā samaṇā mama.

Kāyakammaṃ suci tesāṃ vācākammaṃ anāvilāṇaṃ manokammaṃ suvisuddhaṃ,²¹ tādisā samaṇā mama.

¹ K. °āya.

³ B. °ite °re.

⁵ K. a. so tassā.

⁷ K. B. °naṃ.

⁹ B. om.

¹¹ K. ñāp°.

¹² C. C°. nesaṃ. S. B. tesāṃ.

¹³ K. B. °sāpetvā. K. a. pucchintī (°antī).

¹⁴ C. C°. om.

¹⁶ C. C°. °ti.

¹⁸ B. a. pana.

²⁰ K. mutta°.

² C. C°. nāṇ°.

⁴ K. om.

⁶ C. C°. °ṇe na.

⁸ K. °ito.

¹⁰ C. C°. om. two.

¹⁵ K. ne.

¹⁷ K. a. sā.

¹⁹ K. ukkhita°.

²¹ B. suci su°.

Vimalā saṅkhamuttābhā suddhā antarabāhirā
puṇṇā suddhehi dhammehi, tādisā samaṇā mama.

Lābhena unnato¹ loko alābhena ca onato,²
lābhālābhena ekaṭṭhā, tādisā samaṇā mama.

Yasena unnato loko ayasena ca onato,
yasāyasena ekaṭṭhā, tādisā samaṇā mama.

Paṣaṇsāya³ unnato loko nindāya pana⁴ onato,
samā nindāpaṣaṇsāsu, tādisā samaṇā mama.

Sukhena unnato loko dukkhena pana⁵ onato,
akampā sukhadukkhesu,⁶ tādisā samaṇā mamā⁷ ti,⁷

evamādihi vacanehi sassuṇ⁸ tosesi. Atha naṇ⁹ 'sakkā
tava samaṇe amhākaṇ pi dassetun' ti vatvā 'sakkā'¹⁰ ti
vutte 'tena hi yathā mayaṇ¹¹ te passāma tathā karohi'
ti vutte, sā¹² 'sādhū' ti¹³ Buddhapamukhassa saṅghassa¹⁴
mahādānaṇ¹⁵ sajjetvā uparipāsādātale ṭhatvā Jetavanā-
bhimukhī¹⁶ sakkaccaṇ pañcapatitṭhitena vanditvā buddha-
guṇe āvajjitvā¹⁷ gandhavāsapupphadhūmehi¹⁸ pūjaṇ katvā
'bhante svātanāya Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ
nimantemi, iminā¹⁹ saññāṇena Satthā nimantitabhāvaṇ

¹ K. B. unṇ^o.

² K. B. on .

³ B. 'y'.

⁴ C. na ca. C^a. B. S. ca.

⁵ B. c' api. C. C^a. S. ca.

⁶ B. 'ena.

⁷ K. a. sā. B. om.

⁸ K. sassuriṇ. B. 'raṇ.

⁹ K. a. sassuri.

¹⁰ K. a. amma.

¹¹ S. a. yeva.

¹² K. om.

¹³ K. a. vatvā tasmiṇ khaṇe sā.

¹⁴ K. bhikkhusa^o.

¹⁵ K. dāne.

¹⁶ B. 'aṇ.

¹⁷ B. 'etvā.

¹⁸ K. gandhamālāpu^o. B. 'dhu^o. S. 'dhūpehi.

¹⁹ K. a. me. B. imissā me saññāya.

jānātū' ti¹ sumanapupphānaṃ aṭṭha muṭṭhiyo ākāse khipi. Pupphāni gantvā catuparisamajjhe dhammaṃ desentassa Satthuno upari mālāvitānaṃ hutvā aṭṭhasu. Tasmiṃ khane Anāthapiṇḍiko pi² dhammakathaṃ sutvā svātanāya Satthāraṃ nimantesi. Satthā 'adhiyutthaṃ mayā gahapati svātanāya bhattan' ti vatvā 'bhante mayā³ puretarāṃ āgato⁴ natthi, kassa⁵ vo adhiyutthan' ti vutto,⁶ 'Cūḷasubhaddāya 'mhi⁷ gahapati nimantito' ti vatvā 'nanu bhante Cūḷasubhaddā dūre vasati, ito vīṣati yojana-satamatthake'⁸ ti vutte, 'āma gahapati dūre vasantāpi⁹ sappurisā abhimukhe t̥hitā viya pakāsentī' ti vatvā imaṃ gātham āha:¹⁰

804. 'Dūre santo pakāsentī Himavanto va pabbato asant' ettha na dissanti¹¹ rattikhittā yathā sarā'¹² ti.

Tattha santo ti rāgādīnaṃ santatāya buddhādayo santā¹³ nāma, idha pana pubbabuddhesu¹⁴ katādhikārā¹⁵ ussanna-kusalamūlā bhāvitabhāvanā¹⁶ sattā¹⁷ santo ti adhippetā, pakāsentī ti dūre t̥hitāpi¹⁸ buddhānaṃ nānapathaṃ āgacchantā pākāṭā honti, Himavanto vā ti yathā hi tiyojanasahassavittatho¹⁹ pañcayojanasatubbedho caturā-

¹ K. a. vatvā gātham āha :

namo me sirasā pāde cakkalaṅkatale subhe
nāth' eko ca tuvaṃ bhante asammo 'paṭipuggalo,
anukampāya me bhante gaṇhatu me nimantanān ti

vatvā ca pana sā.

² B. om.

⁴ S. °tā.

⁶ B. S. vutte.

⁸ K. om. °sata°.

¹⁰ C. C. om. three.

¹² B. rattij khi° sarā yathā.

¹⁴ K. pubbe bu°.

¹⁶ C. C. °nāya.

¹⁸ K. t̥hitānaṃ pi. B. om. pi.

³ S. mayaṃ.

⁵ S. kassaci.

⁷ K. hi. B. om.

⁹ B. a. hi.

¹¹ B. nidissati.

¹³ K. santo.

¹⁵ C. C. °ra°.

¹⁷ S. om.

¹⁹ K. °viṭṭhārato

sītiyā kūtasahasseehi paṭimaṇḍito Himavantapabbato dūre
 ʔhitānam pi abhimukhe ʔhito viya pakāseti, evaṇ pakā-
 senti ti¹ attho, asant' etthā ti diṭṭhadhammagarukā
 vitinṇaparalokā² āmisacakkhukā³ jīvanatthāya⁴ pabbajitā
 bālapuggalā asanto nāma, te⁵ ettha buddhānaṇ dakkhi-
 ṇassa jānumaṇḍalassa santike nisinnāpi na dissanti na
 paññāyanti, rattikhittā⁶ ti rattin caturaṅgasamannā-
 gate andhakāre khittasarā⁷ viya hi tathārūpaupanissaya-
 bhūtassa⁸ pubbahetuno abhāvena na paññāyanti⁹ ti¹⁰
 attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇsū ti.¹¹

Sakko devarājā 'Satthārā Cūlasubhaddāya¹² niman-
 taṇaṇ¹³ adhivāsitan' ti ñatvā Vissakammaṇ¹⁴ devaputtaṇ
 āṇāpesi: 'pañca kūṭāgārasatāni nimminivā¹⁵ sve Buddha-
 pamukhaṇ bhikkhusaṇhaṇ Ugganagaraṇ nehi' ti.¹⁶ So
 punadivase pañca kūṭāgārasatāni¹⁷ nimminivā Jetava-
 nadvāre¹⁸ atthāsi. Satthā uccinivā visuddhakhināsavānaṇ
 yeva pañca satāni ākāsenā ādāya saparivāro kūṭāgaesu
 nisīditvā¹⁹ Ugganagaraṇ agamāsi. Uggasetthi pi sapari-
 vāro Subhaddāya dinnanayen' eva²⁰ 'Tathāgatassa āga-
 manamaggaṇ²¹ olokeno²² Satthāraṇ mahantena sirivi-

¹ K. ty.

² B. avi°.

³ K. āmissa°.

⁴ K. S. jivit°. B. °ikattāya.

⁵ C. C°. om.

⁶ B. °in khi°.

⁷ K. khittā sa°.

⁸ S. °pā u°. C. °paṇ u°. K. B. °passa u°.

⁹ B. °atī.

¹⁰ K. ty.

¹¹ K. om., a. atha.

¹² B. Su°.

¹³ K. C. C°. °itaṇ.

¹⁴ B. Visu°. K. B. S. °mma°.

¹⁵ K. nimmitvā.

¹⁶ K. a. so sādhu ti sampaticchi.

¹⁷ B. pañcasatāni kūṭāgārāni.

¹⁸ B. °ṭhāne.

¹⁹ K. a. ākāsenā.

²⁰ K. °ye.

²¹ B. āgata°.

²² B. a. atthāsi.

bhavana āgacchantaṇṇ disvā pasannamānaso mālādīhi¹ sakkāraṇ karonto² sampaṭicchitvā vanditvā³ mahādānaṇ⁴ datvā punappunaṇ nimantetvā sattāhaṇ mahādānam adāsi. Satthāpi⁵ 'ssa sappāyaṇ sallakkhetvā dhammaṇ⁶ desesi. 'Taṇ ādiṇ katvā caturāsitiyā pānasahassānaṇ dhammābhisamayo ahosi. Satthā Subhaddāya⁷ anuggahena 'tvaṇ idh' eva hohi' ti Anuruddhattheraṇ nivattetvā⁸ Sāvattim eva agamāsi, tato paṭṭhāya taṇ nagaṇaṇ saddhaṇ pasannaṇ⁹ ahosi ti.

Cūlasubbhaddāya vatthu.¹⁰

9. EKAVIHĀRITHTHERAVATTHU.

Ekāsaṇaṇ¹¹ ti imaṇ dhammadesaṇaṇ Satthā Jetavane viharanto Ekavihārikattheraṇ¹² nāma ārabba kathesi.

So kira thero¹³ ekako¹⁴ va¹⁵ nisīdati,¹⁶ ekako¹⁴ va caṇkamati, ekako va tiṭṭhatī ti catuparisantare¹⁷ pākaṇaṇ ahosi. Atha naṇ bhikkhū 'bhante evarūpo nāmāyaṇ thero' ti Tathāgatassa ārocesuṇ.¹⁸ Satthā 'sādhū sādhū'

¹ B. *a.* mahantaṇ.

² B. *a.* saparivāro.

³ K. *a.* nisidāpetvā bhattādinānāvīdhāhāraṇ parivisitvā.

⁴ K. dānaṇ.

⁵ B. Satthārāpi.

⁶ K. anupubbikathaṇ.

⁷ B. Cūlasu°.

⁸ B. °ttāp°. K. *a.* sayāṇ.

⁹ K. B. saddhāsampannaṇ. C. C°. saddhā °nnā.

¹⁰ B. °āva°, aṭṭhamaṇ.

¹¹ K. *a.* eka°.

¹² B. °ritherāṇ.

¹³ K. *a.* aganiko.

¹⁴ K. eko.

¹⁵ B. *a.* seyyaṇ kappeti, ekako va.

¹⁶ K. °di.

¹⁷ K. °paribbhantare, corr. °parisabbha°.

¹⁸ K. *a.* Satthā taṇ pakkosāpetvā pucchi 'saccaṇ bhikkhū' ti, 'saccaṇ bhante' ti vutte.

ti tassa sādhu-kāraṇaṇ datvā¹ 'bhikkhunā nāma vivittena² bhavitabban' ti viveke ānisaṇsaṇ³ kathetvā⁴ imaṇ gātham āha :

305. 'Ekāsaṇaṇ ekaseyyaṇ eko caram atandito
eko damayaṇ attānaṇ vanante ramito siyā' ti.

Tattha ekāsaṇaṇ ekaseyyaṇ ti bhikkhusahassa-majjhe pi hi⁵ mūlakammaṭṭhānaṇ avijahitvā⁶ ten' eva manasikārena⁷ nisinnassa āsaṇaṇ⁸ ekāsaṇaṇ⁹ nāma,¹⁰ Lohapāsādasadise pi ca pāsāde bhikkhusahassamajjhe¹¹ paññatte vicittapaccattharaṇupadhāne¹² mahārahe sayane satiṇ upaṭṭhapetvā dakkhiṇena¹³ passena mūlakamma-ṭṭhānamanasikārena¹⁴ nipannassa¹⁵ bhikkhussa¹⁶ seyyā ekaseyyā¹⁷ nāma, evarūpaṇ ekāsaṇaṇ ekaseyyaṇ ca¹⁸ bhajethā ti attho, atandito ti jaṅghābalaṇ nissāya jīvita-kappanena akusīto hutvā sabbiriyāpathesu¹⁹ ekako²⁰ vicaranto²¹ ti attho, eko damayaṇ ti rattitṭhānādisu kammaṭṭhānaṇ anuyuñjitvā maggaphalādhigamavasena²² eko va hutvā attānaṇ damento ti attho, vanante ramito siyā ti evaṇ attānaṇ damento itthipurisasaddādihi pavivitto²³ vanante²⁴ yeva abhirato²⁵ bhaveyya, na hi sakkā ākiṇṇavihārinā²⁶ evaṇ²⁴ attānaṇ dametun ti attho.

¹ K. a. bhikkhave.

² K. °kāni°.

³ B. om.

⁴ C. C°. °re va.

⁵ F. C. C°. om.

⁶ K. B. a. pi.

⁷ C. C°. a. pana. B. bhikkhusahassamajjhe pi for da° pa°.

⁸ K. °naṇ ma°.

⁹ K. °uno.

¹⁰ C. C°. °an ti.

¹¹ K. B. S. a. va.

¹² K. °gamana°.

¹³ K. om.

¹⁴ K. B. °ramito.

¹⁵ B. pavivito.

¹⁶ K. a. ca pana.

¹⁷ F. C. C°. vija°.

¹⁸ B. nisinnās°.

¹⁹ C. C°. om.

²⁰ B. vicitra°.

²¹ B. nisinna°.

²² K. B. °yyo °yyo.

²³ S. caturir°.

²⁴ K. B. car°.

²⁵ B. °tte. K. vi°.

²⁶ K. B. °no.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti,
tato paṭṭhāya¹ ekavihārikam eva patthesi ti.

Ekavihārikattherassa vatthu.²

Pakiṇṇakavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ekavīsatimo vaggo.³

¹ K. B. *a.* mahājano. S. *a.* ca.

² K. Ekavihāratheravatthuṃ. B. °ritherava°, navamaṇḍ.

³ K. *a.* samat(t)o.

XXII. NIRAYAVAGGO.

1. SUNDARIPARIBBĀJIKĀVATTHU.*

अव्णुतव्णदि¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Sundariparibbājikaṃ ārabha kathesi.

'Tena kho pana samayena Bhagavā sakkato hoti garukato² hoti³ mānito pūjito' ti⁴ vatthun⁵ vitthārato Udāne⁶ āgatam eva,⁷ ayaṃ pan' ettha saṅkhepo: Bhagavato kira bhikkhusaṃghassa ca⁸ pañcannaṃ mahānadīnaṃ mahoghasadise⁹ lābhasakkāre uppanne hatalābhasakkārā añña-titthiyā suriyuggamanakāle¹⁰ khajjopanakā¹¹ viya¹² nip-pabhā hutvā ekato sannipatitvā mantayiṃsu: 'mayaṃ samaṇassa Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya hatalābhasakkārā, na no koci atthibhāvam pi jānāti, kena nu kho saddhiṃ ekato hutvā samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṃ uppādetvā lābhasakkāram assa¹³ antaradhāpeyyāmā' ti. 'Atha nesāṃ etad ahoṣi: 'Sundariyā saddhiṃ ekato hutvā sakkuṇissāmā' ti. Te¹⁴ ekadivasaṃ Sundariy titthiyārāmaṃ pavisitvā vanditvā ṭhitaṃ nālapiyaṃsu. Sā punap-

* Cf. F. J., II. 415 ff.; Udāna, pp. 43-5. Andersen, 'Pāli Reader,' pp. 72-4.

¹ K. a. ni° u°.

² K. B. S. om.

³ B. S. °tthu.

⁴ C. C^a. S. om. four.

⁵ C. C^a. °sa°.

⁶ S. °tapāṇakā.

⁷ B. om.

⁸ K. guru°.

⁹ K. a. taṇ.

¹⁰ J. Khandhake.

¹¹ A. om.

¹² B. °ne kā°.

¹³ J. A. °kasadisā.

¹⁴ B. vatvā ete.

puna¹ sallapantī² pi paṭivacanay alabhitvā 'api n'³ ayyā kenaci viheṭhit' atthā⁴ ti pucchi. 'Kiṇ⁵ bhagini, sama-
ṇay⁶ Gotamay amhe⁷ viheṭhetvā hatalābhasakkāre katvā⁸
vicarantaṇ na passasī' ti.⁹ 'Mayā ettha kiṇ kātuṇ
vaṭṭatī' ti. 'Tvaṇ¹⁰ kho 'si¹¹ bhagini abhirūpā sobhagga-
ppattā, samanassa Gotamassa ayasay āropetvā mahājanaṇ
tava kathaṇ gāhāpetvā¹² hatalābhasakkāray¹³ karohī' ti,
sā¹⁴. 'sādhū' ti sampaticchitvā¹⁵ tato paṭṭhāya mālā-
gandhavilepanakappūrakaṭukapphalādini gahetvā sāyaṇ
mahājanassa Satthu dhammadesanaṇ sutvā nagaṇaṇ pavi-
sanakāle Jetavanābhimukhī¹⁶ gacchati¹⁷ 'kahaṇ gac-
chasī'¹⁸ ti ca¹⁹ puṭṭhā 'samanassa Gotamassa santikaṇ,²⁰
ahaṇ hi²¹ tena saddhiṇ ekagandhakuṭiyaṇ vasāmī' ti
vatvā aññatarasmiṇ titthiyārāṇie vasitvā pāto va²² Jeta-
vanamaggaṇ otaritvā nagaṇābhimukhī gacchati, 'kiṇ²³
Sundari kahaṇ gatāsī'²⁴ ti ca²⁵ puṭṭhā 'samanassa Gota-
mena saddhiṇ ekagandhakuṭiyaṇ vasitvā taṇ kilesaratiyā
ramāpetvā āgat' amhī' ti vadati.²⁶ Atha te²⁷ katipāha-

¹ K. B. °naṇ.² B. °entī.³ A. nu. B. pan'. K. pana.⁴ C. vihetatatāthā. K. °dh°.⁵ A. om.⁶ K. °ṇa°.⁷ C. C°. a. hi.⁸ A. karitvā.⁹ A. a. sā evam āha.¹⁰ K. a. nu.¹¹ B. om.¹² S. a. taṇ.¹³ K. a. taṇ.¹⁴ B. a. taṇ sutvā.¹⁵ K. B. a. pakkantā. A. a. vanditvā pakkantā.¹⁶ J. °mukhā.¹⁷ B. °ntī.¹⁸ C. °ahī. C°. °āhī.¹⁹ C. C°. K. B. om.²⁰ K. a. gacchāmi. B. a. gamissāmi.²¹ K. pi. C. C°. S. om.²² K. om.²³ B. om.²⁴ K. āg°. B. gacchasī.²⁵ K. B. om.²⁶ K. mahājano saddahaṇsu.²⁷ So K. S. Others naṇ. K. a. aññatitthiyā.

ccayena¹ dhuttānaṃ kahāpaṇe datvā 'gacchatha Sundariṃ māretvā samaṇassa Gotamassa gandhakūṭisamipe² mālākacavarantare nikkhipitvā ethā' ti vadiṃsu. Te tathā akaṃsu.³ Tato titthiyā 'Sundariṃ na passāmā'⁴ ti kolāhalaṃ katvā rañño ārocetvā 'kahaṃ vo āsaṅkā' ti vuttā⁵ 'ime⁶ divase Jetavane vasati,⁷ tatr'⁸ assā pavattiṃ na jānāmā' ti vatvā 'tena hi gacchatha naṃ vicināthā' ti rañña anuññātā attano upatthāke⁹ gahetvā Jetavanaṃ gantvā vicināntā mālākacavarantare taṃ¹⁰ disvā mañcakaṃ āropetvā nagaraṃ pavesetvā¹¹ 'samaṇassa Gotamassa sāvaka' "Satthārā katapāpakammaṃ¹² paṭicchādessāmā" ti Sundariṃ māretvā mālākacavarantare¹³ nikkhipiṃsū' ti rañño ārocayiṃsu.¹⁴ Rājā 'tena hi gacchatha nagaraṃ āhiṇḍatha' ti āha. Te nagaravīthisu¹⁵ 'passatha samaṇānaṃ¹⁶ Sakyaputtiyānaṃ¹⁷ kamman' ti-ādini vatvā¹⁸ puna rañño nivesanadvāraṃ āgamiṃsu. Rājā Sundariyā sarīraṃ āmakasusāne aṭṭakaṃ¹⁹ āropetvā rakkhāpesi. Sāvattivāsino ṭhapetvā ariyasāvake sesā yebhuyyena 'passatha samaṇānaṃ²⁰ Sakyaputtiyānaṃ kamman' ti-ādini vatvā antonagare pi²¹ bahinagare pi²² upavanaaraññesu²³ bhik-

¹ C. C^a. °ass' acc°.

² B. °iyā sa°.

³ K. kariṃsu.

⁴ B. °mī.

⁵ K. °tte. B. om.

⁶ B. imasmiṃ. S. imesu divasesu.

⁷ S. vasi. A. °naṃ gatā ti.

⁸ B. tatth'. S. na.

⁹ B. °ake.

¹⁰ A. B. om.

¹¹ B. pavisitvā.

¹² B. °taṃ pā°.

¹³ C. C^a. om. from nikkhipitvā.

¹⁴ S. °esuṃ.

¹⁵ K. nagaraṃ pavisiṃsu.

¹⁶ K. °ṇa°.

¹⁷ K. Sā°.

¹⁸ J. A. viravitvā.

¹⁹ K. kaṇṭhakaṃ.

²⁰ B. om.

²¹ C. C^a. A. om. C. C^a. S. °raba°.

²² A. om.

²³ So J. A. B. vanaar°. K. araññesu. C. C^a. vasana-aññesu. S. vasante aññe.

khū¹ akkosantā vicaranti. Bhikkhū taṇ pavattiy Tathā-gatassa ārocesuṇ. Satthā 'tena hi tumhe pi² te manusse evaṇ³ paṭicodethā⁴ ti vatvā imaṇ gātham āha⁵.

306. 'Abhūtavādī nirayaṇ upeti
yo vāpi⁶ katvā "na karomī" ti cāha,⁷
ubho pi te pecca samā bhavanti
nihilakammā manujā paratthā⁸ ti.

Tattha abhūtavādī ti parassa dosaṇ adisvā va musā-vādaṇ katvā tucchena paraṇ abbhācikkhanto, katvā ti yo vā pana pāpakammaṇ katvā "nāhaṇ etaṇ⁹ karomī" ti āha, pecca samā bhavanti ti te⁹ ubho pi janā paralokaṇ gantvā nirayaṇ upagamanena gatiyā¹⁰ samā bhavanti, gati¹⁰ yeva nesaṇ paricchinnā āyu pana nesaṇ na paricchinnā,¹¹ bahuṇ¹² hi¹³ pāpakammaṇ¹⁴ katvā cirayaṇ niraya¹⁵ paccanti,¹⁶ parittaṇ katvā appakam¹⁷ eva kālay,¹⁸ yasmā pana tesāṇ¹⁹ ubhinnaṇ pi lāmakam eva kammaṇ²⁰ tena vuttaṇ: nihilakammā manujā, paratthā ti-padassa²¹ pana purato peccapadena²² sambandho, pecca parattha²³ ca,²⁴ ito gantvā te nihilakammā paraloke samā bhavanti ti²⁵ attho.

¹ B. om.

² A. om. C. C^a. hi. K. B. a. kho.

³ K. a. na.

⁴ K. patiheḍḍhathā. B. vadethā.

⁵ A. i^o gā^o āha after vs.

⁶ B. cāpi.

⁷ B. karom' icc āha. A. °mi cāha.

K. vāha.

⁸ B. om.

⁹ C. C^a. om.

¹⁰ B. dugga^o.

¹¹ C. C^a. S. om. five.

¹² K. B. bahukaṇ.

¹³ B. pi. K. om.

¹⁴ K. pāpaṇ.

¹⁵ C. C^a. ciranibbattaṇ.

¹⁶ K. °ati.

¹⁷ K. B. °mattakam.

¹⁸ C. C^a. a. katvā.

¹⁹ B. nesaṇ.

²⁰ B. a. katvā.

²¹ S. ti tassa pa^o. B. ti imassa.

²² K. pacchima^o.

²³ K. °tthā, corr. °tthaṇ.

²⁴ K. B. om.

²⁵ K. ty.

Desanāvasāne bahū bhikkhū sotāpattiṭṭhalādini pāpu-
ṇṇisū ti.¹

Rājā 'Sundariyā aññehi mārītābhāvaṇ jānāthā' ti purise
uyyojesi.² Te³ dhuttā tehi kahāpaṇehi suraṇ pivantā
aññamaññaṇ⁴ kalahaṇ kariṇsu.⁵ Eko ekaṇ⁶ āha: 'tvaṇ
Sundariṇ ekappahāren' eva māretvā mālākacavarantare
nikkhipitvā tato laddhakahāpaṇehi suraṇ pivasi hotu⁷
hotū' ti. Rājapurisā⁸ te dhutte gahetvā rañño dassetuṇ.
Atha ne⁹ rājā 'tūmhehi¹⁰ mārītā' ti pucchi. 'Āma devā'
ti. 'Kehi¹¹ mārāpitā' ti. 'Aññatitthiyehi devā ti. Rājā
titthiye pakkosāpetvā¹² 'gacchatha¹³ tūmhe evaṇ vadantā
nagaraṇ āhiṇḍatha "ayaṇ Sundarī samaṇassa Gotamassa
avaṇṇaṇ āropetukāmehi¹⁴ amhehi¹⁵ mārāpitā n'eva sama-
ṇassa¹⁶ Gotamassa na Gotamasāvakaṇaṇ¹⁷ doso atthi,
amhākam eva¹⁸ doso¹⁹ ti. Te tathā kariṇsu,²⁰ bāla-
mahājano tadā saddahi.²¹ Titthiyāpi²² purisavadhadaṇḍaṇ
pāpuṇṇisū,²³ tato paṭṭhāya buddhānaṇ sakkāro mahā²⁴
ahosi.

Sundariparibbājikāvatthu.²⁵

¹ K. om.

² A. payo°. K. B. S. a. atha.

³ A. a. pi kho.

⁴ K. °ñña°.

⁵ A. karonti, a. tatth'.

⁶ A. evam.

⁷ K. corr. om.

⁸ K. a. taṇ sutvā.

⁹ K. om.

¹⁰ C. C°. °he.

¹¹ C. C°. kena hi. K. kena.

¹² J. A. a. Sundariṇ ukkhipāpetvā. B. a. pucchi. Te
tath' eva vadiṇsu. 'Tena hi. K. a. 'tūmhehi sā mārā-
pitā' ti pucchi. 'Āma devā' ti.

¹³ K. a. bhāṇe.

¹⁴ B. °itu°

¹⁵ K. titthiyehi.

¹⁶ K. °ṇa° A. om.

¹⁷ B. om. two.

¹⁸ A. om.

¹⁹ K. a. atthi.

²⁰ A. akaṇsu.

²¹ B. °ati. K. asa°, a. ariyasāvaka saddahanti.

²² K. sabbe dhuttāpi.

²³ A. °daṇḍena palibuddhā.

²⁴ A. mahantataro.

²⁵ B. a. paṭṭhamaṇ.

2. *DUCCARITAPHALĀNUBHĀVASATTAVATTHU*.*

Kāsāvakaṇṭhā¹ ti imay dhammadesanaṃ Satthā Veluvane viharanto duccaritaphalānubhāvena pīḷite satte ārabba kathesi.

Āyas mā hi Mahāmoggallāno² Lakkhaṇattherena saddhiṃ Gijjhakūṭapabbatā otaranto aṭṭhisāṅkhalikapetādinaṃ³ attabhāve disvā sitaṃ karonto Lakkhaṇattherena sita-kāraṇaṃ puṭṭho 'akālo āvuso imassa pañhassa,⁴ Tathāgatassa maṃ santike⁵ puccheyyāsi' ti vatvā⁶ Tathāgatassa santike therena puṭṭho aṭṭhisāṅkhalikapetādinaṃ diṭṭhabhāvaṃ ācikkhitvā 'idhāhaṃ āvuso Gijjhakūṭapabbatā⁷ orohanto addasaṃ⁸ bhikkhuṃ vehāsaṃ gacchantaṃ,⁹ tassa kāyo pi āditto hoti' ti-ādinaṃ nayena saddhiṃ pattacīvara-kāyabandhanādihi¹⁰ ḍaḍḍhamāne pañca sahadhammike ārocesi. Satthā¹¹ Kassapadasabalassa sāsane pabbajitvā pabbajjāya anurūpaṃ kātuṃ asakkontānaṃ pāpabhāvaṃ ācikkhitvā tasmiṃ khāṇe tattha nisinnānaṃ bahunnaṃ¹² duccaritakammasa¹³ vipākaṃ dassento¹⁴ imaṃ gātham āha :

307. 'Kāsāvakaṇṭhā bahavo pāpadhammā asaṇṇatā,¹⁵
pāpā pāpehi kammehi nirayaṃ¹⁶ te upapaj-
jare'¹⁷ ti.

* Cf. Pārājika, iv. 9, 2-3.

¹ K. a. ba°.

² B. Mo°.

³ K. aṭṭhika°. C. setaṃ nimmaṃsalohitaṃ aṭṭhisāṅkhātāṃ.

⁴ K. a. byākaraṇaṃ.

⁵ B. tr.

⁶ K. a. te Satthu santikaṃ gantvā.

⁷ K. °ṭṭā pa°.

⁸ K. adassaṃ.

⁹ K. āg°.

¹⁰ C. C°. °raṃ kā°.

¹¹ K. B. a. tesāṃ.

¹² K. B. °ūnaṃ, and a. pāpabhikkhūnaṃ.

¹³ B. °mma°.

¹⁴ S. °anto.

¹⁵ K. °itā.

¹⁶ K. niri°, al.

¹⁷ C. C°. upajjare.

Tattha kāsāvakaṇṭhā ti kāsāvena paḷiveṭhitakaṇṭhā¹
pāpadhammā ti lāmakadhammā asaṇṇatā ti kāyādi-
saṇyamarahitā tathārūpā pāpapuggalā attanā katehi²
akusalakammehi niraye upapajjanti,³ te tattha paccitvā
tato cutā vipākāvasesena petesu⁴ pi⁵ evaṇ paccanti ti⁶
attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.
Duccaritaphalānubhāvasattānaṇ vatthu.⁷

3. VAGGUMUDĀTĪRIYABHIKKHUVATTHU.

Seyyo ayogulo⁸ ti imaṇ dhammaḍeṣaṇaṇ Satthā
Vesāliṇ⁹ nissāya¹⁰ Mahāvane viharanto Vaggumudātīriye¹¹
bhikkhū ārabba kathesi.

Vatthuṇ¹² uttarimanussadhammapārājike¹³ āgataṃ eva.
Tadā¹⁴ Satthā te bhikkhū 'kiṇ pana tumhe¹⁵ bhikkhave
'udarass'¹⁶ atthāya gihīnaṇ aṇṇamaṇṇassa uttarimanussa-
dhammassa vaṇṇaṇ bhāsithā' ti vatvā, tehi 'āma bhante'
ti vutte te¹⁷ bhikkhū anekapariyāyena vigarahitvā¹⁸ imaṇ
gātham āha :

¹ K. °vedh°.

² B. a. pāpa°.

³ F. C. C°. uppa°.

⁴ So B. C°. pakkāvasesesu. F. C. °sese tesu. K °sena
tesu.

⁵ K. om.

⁶ K. ty.

⁷ K. Pāpabhikkhuvatthuṇ. B. °bhavanasattānaṇ va°,
dutīyaṇ.

⁸ K. a. bhutto.

⁹ F. C. C°. S. °iyaṇ.

¹⁰ B. upani°.

¹¹ K. Vaggasamudā°. C. C°. °tīre.

¹² B. S. °tthu.

¹³ Pārājika, iv 1

¹⁴ K. B. a. hi.

¹⁵ B. a. hi.

¹⁶ F. °ssa.

¹⁷ C. C°. om. F. a. hi.

¹⁸ B. C. C°. ga°

308. 'Seyyo ayogulo bhutto tatto aggisikhūpamo
yañ ce bhuñjeyya dussilo ratthapiṇḍaṇ asañ-
ñato' ti.

Tattha yañ ce bhuñjeyyā ti yaṇ dussilo nissila-
puggalo kāyādihi asaṇyato¹ ratthavāsīhi saddhāya dinnāṇ
ratthapiṇḍaṇ 'samaṇo 'mhī' ti paṭijānanto gahetvā
bhuñjeyya tatto² āditto aggivaṇṇo ayogulo³ bhutto
seyyo sundarataro ti,⁴ kiṇkāraṇā? tappaccayā hi eko⁵
va attabhāvo jhāyeyya,⁶ dussilo pana saddhādeyyaṇ bhuñ-
jitvā anekāni pi jātisatāni niraye pacceyyā⁷ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti.

Vaggumudātīre bhikkhūnaṇ vatthu.⁸

4. KHEMAVATTHU.

Cattāri ṭhānāni⁹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa bhāgineyyaṇ Khemaṇ
nāma seṭṭhiputtaṇ ārabba kathesi.

So kira abhirūpo ahosi,¹⁰ yebhuyyena itthiyo taṇ disvā
rāgābhībhūtā¹¹ sakabhāvena saṇṭhātuṇ¹² nāsakkhiṇsu.
So pi parādārakammābhirato va¹³ ahosi. Atha naṇ rattīṇ
rājapurisā gahetvā rañño dassesuṇ. Rājā¹⁴ 'mahāseṭṭhissa
lajjāmī' ti taṇ kiñci avatvā vissajjāpesi, so¹⁵ pana n'eva

¹ K. °ito, a. asaṇvuto.

² K. a. ti.

³ K. a. ca. B. a. va.

⁴ K. om.

⁵ K. ekako.

⁶ K. jhāp° (kṣai).

⁷ B. upapajjeyyā.

⁸ K. Pāpabhikkhuvatthuṇ. S. °tīriyabhi°. B. °tīriya-
bhikkhuva°, tatiyaṇ.

⁹ K. a. na° pa°.

¹⁰ C. C°. S. hoti.

¹¹ C. C°. °tāya.

¹² K. saṇḍhāretuṇ.

¹³ K. om.

¹⁴ K. corr. a. visajjāpetha.

¹⁵ K. a. ca.

virami. Atha naṇ dutiyam pi tatiyaṇ pi rājapurisā gahetvā rañño dassesuṇ; rājā vissajjāpesi yeva. Mahā-setṭhī taṇ pavattiṇ sutvā taṇ ādāya Satthu santikaṇ gantvā taṇ pavattiṇ ārocāpetvā¹ 'bhante imassa dhammaṇ dassethā'² ti āha. Satthā tassa saṇvegakathaṇ kathetvā³ paradārasevanāya dosaṇ dassento imā gāthā abhāsi :

809. 'Cattāri ṭhānāni naro pamatto
āpajjati paradārūpasevī :
apuññalābhaṇ na nikāmaseyyaṇ
nindaṇ tatiyaṇ nirayaṇ catutthaṇ.

310. Apuññalābho ca gati ca pāpikā
bhītassa bhītāya ratī ca⁴ thokikā
rājā ca daṇḍaṇ garukaṇ⁵ paṇeti,⁶
tasmā naro paradāraṇ na seve' ti.

Tattha ṭhānāni ti dukkhakāraṇāni, pamatto ti sati-vossaggena samannāgato āpajjati ti pāpuṇāti, paradārūpasevī ti parassa⁷ dāraṇ upasevanto uppathacārī⁸ apuññalābhan ti akusalalābhaṇ, na nikāmaseyyaṇ⁹ ti yathā icchati evaṇ seyyaṇ alabhitvā aniechitaṇ parittakam eva kālaṇ seyyaṇ labhati. Apuññalābho cā ti evaṇ tassa ayaṇ ca apuññalābho tena ca apuññena niraya-saṅkhātā pāpikā¹⁰ gati¹¹ hoti ti,¹² ratī ca thokikā ti¹³ tassa bhītassa bhītāya itthiyā saddhiṇ rati sāpi thokikā parittā hoti, garukan ti rājā ca hatthacchedanādivasena¹⁴ garukaṇ daṇḍaṇ paṇeti, tasmā ti yasmā paradāraṇ sevanto etāni apuññādāni pāpuṇāti tasmā paradāraṇ na seveyyā ti attho.

¹ K. °cetvā

³ K. katvā.

⁶ C. C^a. pha° (F.—B. phaṇehi).'

⁸ C. C^a. S. om.

¹⁰ C. C^a. parikāla°.

¹² K. B. S. om.

¹⁴ K. B. °chedādi°.

² B. desethā.

⁵ K. gu°.

⁷ B. °ra°.

⁹ C. C^a. nandi°.

¹¹ K. tr.

¹³ K. a. purisassa.

Desanāvasāne Khemako sotāpattiphale patitṭhahi, tato patṭhāya mahājano sukhaṃ vītināmesi.¹

Kiṃ pana tassa² pubbakamman? ti. So kira Kassapa-buddhakāle uttamamallo hutvā dve vaṇṇapaṭākā Dasa-balassa kañcanathūpe³ āropetvā patthanaya ṭhapesi 'ṭhapetvā ñātisālohititthiyo⁴ avasesā may disvā rañjantū'⁵ ti idam assa pubbakamman ti. Tena taṃ⁶ nibbattanibbatta-ṭṭhāne⁷ disvā paresaṃ itthiyo sakabhāvena saṇṭhātuṃ⁸ nāsakkhiṃsū ti.

Khemassa vatthu.⁹

5. DUBBACABHIKKHUVATTHU.

Kuso yathā¹⁰ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jeta-vane viharanto aññataraya dubbacabhikkhuṃ¹¹ ārabba kathesi.

Eko kira bhikkhu asaṃcicca¹² ekaṃ tiṇaṃ chinditvā kukkuce uppanne ekaṃ¹³ bhikkhuṃ upasaṃkamitvā 'āvuso yo¹⁴ tiṇaṃ chindati tassa kiṃ hoti' ti taṃ¹⁵ attanā katabhāvaṃ¹⁶ ārocetvā āpucchi.¹⁷ Atha naṃ itaro 'tvaṃ "tiṇassa chinna-kāraṇā¹⁸ kiñci hoti" ti saññaṃ karosi, na ettha kiñci hoti desetvā pana¹⁹ muccati'²⁰ ti vatvā

¹ C. C^a. °ti.

³ C. C^a. thūpe.

⁵ K. B. rajj°. C. C^a. rāj°.

⁷ K. nibbattaṭṭh°.

⁹ K. Khemasetṭhiputtavatthuṃ. B. Anāthapiṇḍikabhā-gineyyakhemakasetṭhiputtava°, catutthaṃ.

¹⁰ K. a. du°.

¹² K. C^a. °aṇ. C. sa°.

¹⁴ C. C^a. om. K. a. asaṃciccaṃ (orig. ā° ti° chindantassa?).

¹⁵ K. B. om.

¹⁷ K. B. pu°.

¹⁹ K. āpattiṇ.

² K. pan' assa.

⁴ K. °ite i°.

⁶ B. om.

⁸ K. saṇḍhāretuṃ.

¹¹ K. °cca°. F. °ja°.

¹³ C. C^a. om.

¹⁶ K. a. tassa.

¹⁸ B. chinda°.

²⁰ K. °sī.

sayam pi ubho hi hatthehi tiṇaṇ luñcitvā aggahesi. Bhikkhū taṇ pavattiṇ Satthu ārocesuṇ. Satthā taṇ bhikkhuṇ aneka-pariyāyena vigarahitvā¹ dhammaṇ desento imā gāthā abhāsi:

311. 'Kuso yathā duggahito hattham evānukantati
sāmaññaṇ dupparāmaṭṭhaṇ nirayāya upa-
kaddhati.²

312. Yaṇ kiñci sithilaṇ³ kammaṇ saṅkiliṭṭhaṇ ca
yaṇ vataṇ⁴
saṅkassaraṇ brahmacariyaṇ na taṇ hoti
mahapphalaṇ.

313. Kayiraṇ⁵ ce kayirath' enaṇ dāham⁶ enaṇ
parakkame
saṭṭhilo⁷ hi paribbājo⁸ bhiyyo ākirate rājaṇ' ti.

Tattha ku'so ti yaṇ kiñci tikhiṇadhāraṇ⁹ tiṇaṇ¹⁰ anta-
maso tālapaṇṇam pi yathā so kuso yena duggahito¹¹ tassa
hatthaṇ anukantati phāleti evam evaṇ¹² samaṇadhamma-
saṅkhātaṇ sāmaññaṇ pi khaṇḍasīlādītāya¹³ dupparāma-
ṭṭhaṇ¹⁴ nirayāya upakaddhati¹⁵ niraye nibbattāpeti
ti attho. Sithilaṇ¹⁶ ti oliyitvā¹⁷ karaṇena¹⁸ sithila-
gāhaṇ¹⁹ katvā kataṇ yaṇ kiñci²⁰ kammaṇ, saṅkiliṭṭhaṇ

¹ C^a. pi ga°.

² B. °yūpa°. K. °y' upa°. *So infra.*

³ K. sa°.

⁴ K. vattaṇ.

⁵ K. B. °rā. *So infra.*

⁶ B. °rātha da° enaṇ, *om. one enaṇ.*

⁷ C. C^a. saṭṭhilo.

⁸ B. °ajo.

⁹ K. tikkhaṇa°.

¹⁰ B. a. pi.

¹¹ B. °ito.

¹² K. evā. B. eva.

¹³ B. °silatādi°.

¹⁴ F. C. C^a. K. °a.

¹⁵ K. B. a. ti.

¹⁶ F. C. K. sa°.

¹⁷ C^a. °etvā. F. °setvā.

¹⁸ F. C. C^a. kār°.

¹⁹ C. C^a. saṭṭhi°. F. K. sa°.

²⁰ F. *om.*

ti vesiyādi¹ agocare² caraṇena³ saṅkiliṭṭhaṇ, saṅkas-
saran ti saṅkāhi⁴ saritabbaṇ uposathakiccādisu añña-
tarena⁵ kiccena sannipatitam pi saṅghaṇ disvā “addhā
ime mama cariyaṇ ñatvā maṇ ukkhipitukāmā va sanni-
patitā” ti evaṇ attano āsaṅkāhi saritaṇ ussaṅkitaṇ pari-
saṅkitaṇ, na taṇ hotī ti taṇ evarūpaṇ samaṇadhammaṇ
brahmacariyaṇ tassa puggalassa mahapphalaṇ na hoti,
tassa amahapphalabhāven⁶ eva bhikkhādāyakānam⁷ pi
'ssa na mahapphalaṇ hotī ti attho. Kayiraṇ ce ti tasmā
yaṇ kammaṇ kareyya⁸ taṇ kareyyāth⁹ eva, daḷhaṇ
enaṇ parakkame ti thirata¹⁰ eva katvā avattasamā-
dāno¹¹ hutvā etaṇ¹² kayirā, paribbājo ti saṭṭhalabhāvena¹³
kato¹⁴ khaṇḍādibhāvappatto¹⁵ samaṇadhammo, bhiyyo¹⁶
ti abbhantare vijjamānaṇ rāgarajādīṇ¹⁷ evarūpo samaṇa-
dhammo apanetuṇ na sakkoti, atha kho tassa upari aparam
pi rāgarajādīṇ¹⁸ ākirati ti¹⁹ attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpunisū ti.²⁰
So pi²⁰ bhikkhu saṇvare ṭhatvā²¹ arahattaṇ pāpunī ti.

Dubbacabhikkhussa vatthu.²²

¹ F. C. C^a. vesiyādi°.

² B. om.

³ F. agocaraṇena.

⁴ K. saṅkāhi. B. āya.

⁵ B. °ra°.

⁶ B. ma°.

⁷ C. C^a. °ik°.

⁸ F. C. C^a. °yyaṇ.

⁹ F. °yyam. K. kareth'. B. karot'.

¹⁰ C. C^a. B. S. thirakatam (C. °tham).

¹¹ K. anivattita°.

¹² B. evaṇ. F. C. C^a. ekaṇ.

¹³ B. si°. K. °gāhena.

¹⁴ F. tato.

¹⁵ B. a. va.

¹⁶ B. S. a. āk° ra°.

¹⁷ K. °di.

¹⁸ F. C. C^a. K. °di.

¹⁹ K. ty.

²⁰ K. om.

²¹ K. B. a. pacchā vipassanaṇ vipassitvā (B. vadḍhitvā).

S. a. pacchā vipassitvā.

²² K. °cca° °uṇ. B. °uva°, pañcamaṇ.

6. ISSĀPAKATAITTHIVATTHU.

Akatan¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto aññatarāṇ issāpakataṇ itthiṇ ārabba kathesi.

Tassā kira sāmiko ekāya gehadāsiyā saddhiṇ santhavam akāsi. Sā issāpakatā taṇ dasiṇ hatthapādesu bandhivā tassā² kaṇṇanāsaṇ chinditvā ekasmiṇ gūlhagabbhe³ parikkhipitvā⁴ dvāraṇ pidahitvā tassa kammaṣsa attanā katabhāvaṇ paṭicchādetuṇ ‘ehi ayya⁵ vihāraṇ gantvā dhammaṇ sunissāmā’ ti sāmikaṇ ādāya vihāraṇ gantvā dhammaṇ sunantī nisīdi. Ath’ assā āgantukaññatakā⁶ gehaṇ āgantvā⁷ dvāraṇ vivaritvā taṇ vippakāraṇ disvā dāsiṇ mocayiṇsu. Sā⁸ vihāraṇ gantvā catuparisamajjhe⁹ tam atthaṇ Dasa-balassa ārocesi. Satthā tassā¹⁰ vacanaṇ sutvā “duccaritaṇ nāma idaṇ me¹¹ aññe¹² na jānanti”¹³ ti appamattakam pi na kātappaṇ, aññasmiṇ ajānante pi sucaritam eva kātappaṇ, paṭicchādetvā katam pi hi¹⁴ duccaritaṇ nāma pacchānutappaṇ¹⁵ karoti, sucaritaṇ pana¹⁶ pāmojjaṇ eva janeti’ ti vatvā imaṇ gātham āha :

814. ‘Akataṇ dukkataṇ¹⁷ seyyo, pacchā tapati¹⁸
dukkataṇ
katañ ca sukataṇ seyyo yaṇ katvā nānu-
tappati’ ti.

Tattha dukkataṇ ti sāvajjaṇ apāyasaṇvattanikaṇ kammaṇ akatam eva seyyo varaṇ uttamaṇ pacchā tapati

¹ K. a. du° se°.

² B. gūla°. K. gūcha°.

³ C. C°. ayo. K. ayyaka.

⁴ K. S. °kā ñā°.

⁵ K. a. pi gehasāmikā.

⁶ K. catūsu-°jjhesu tthitā.

⁷ K. kataṇ.

⁸ K. °āti.

⁹ K. °tappaṇ.

¹⁰ B. °taṇ, al.

¹¹ B. om.

¹² B. ukkhi°.

¹³ K. ga°.

¹⁴ C. C°. a. eva.

¹⁵ K. °o.

¹⁶ S. om.

¹⁷ K. only.

¹⁸ K. B. tapp°, al.

ti¹ taṇ hi anussaritānussarita-kāle tapati yeva, sukatan ti anavajjaṇ pana sukhadāyaṇ² sugatisaṇvattanikam eva kammaṇ kataṇ seyyo, yaṇ katvā ti yaṇ kammaṇ katvā pacchā anussaranakāle na tappati nānutappati³ somanassa-jāto va hoti taṇ kataṇ varan ti.

Desanāvasāne so⁴ upāsako ca sā ca itthi sotāpattiphale patitṭhahinsu, tañ ca pana⁵ dāsiṇ tatth' eva⁶ bhujissaṇ⁷ katvā dhammacāriṇiṇ⁸ karisū ti.

Issāpakatitthiyā vatthu.⁹

7. SAMBAHULABHIKKHUVATTHU.

Nagaraṇ yathā¹⁰ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto sambahule āgantukabhikkhū¹¹ ārabba kathesi.

Te kir' ekasmiṇ paccante vassaṇ upagantvā paṭhamamāse¹² sukhaṇ vihariṇsu, majjhimamāse corā āgantvā tesāṇ gocaragāmaṇ paharivā karamare¹³ gahetvā agamaṇsu. Tato paṭṭhāya manussā corānaṇ paṭibāhanatthāya taṇ paccantanagaraṇ¹⁴ abhisankharontā te bhikkhū sakkaṇ upatṭhātun okāsaṇ na labhiṇsu. Te¹⁵ aphāsukaṇ vassaṇ vasitvā vutthavassā¹⁶ Satthu dassanatthāya¹⁷

¹ C. C. om.

² S. °kaṇ. K. °dāniyaṇ. B. sukhindriyaṇ.

³ K. a. ti.

⁴ B, om.

⁵ K. cāpi.

⁶ C. C. tasse. S. tass' eva.

⁷ B. bhū°. C. (C. first) bhuñj°.

⁸ B. °ini. K. °aṇi.

⁹ K. Issāitthivatthun. B. a. chaṭṭhaṇ.

¹⁰ K. a. pa°.

¹¹ B, °ke bhi°.

¹² K. °esu.

¹³ K. dhanasāre. Skt. karamari = 'prisoner.'—M.W.

¹⁴ C. C. K. °ntaṇ na°.

¹⁵ S. om.

¹⁶ K. vutṭha°.

¹⁷ K. B. dassanāya.

Sāvatthiṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdissa. Satthā tehi saddhiṃ katapaṭisaṇhāro 'kiṃ bhikkhave sukhaṃ vasitthā' ti pucchitvā, 'bhante mayaṃ paṭhamamāsaṃ eva¹ sukhaṃ vasimha,² majjhimamāse corā gāmaṃ pahariṃsu, tato paṭṭhāya manuseā nagaraṃ abhisankharonti sakkaccaṃ upaṭṭhātuṃ okāsaṃ na labhiṃsu, tasmā aphāsukaṃ³ vasimhā' ti vutte, 'alaṃ bhikkhave, mā cintayittha, phāsuvihāro⁴ nāma niccakālaṃ dullabho, bhikkhunā pana⁵ yathā te manussā nagaraṃ gopayissa evaṃ attabhāvam eva gopayituṃ vaṭṭati' ti vatvā imaṃ gātham āha :

815. 'Nagaraṃ yathā paccantaṃ guttaṃ santarabāhiraṃ,
evaṃ gopetha attānaṃ khaṇo ve⁶ mā upaccagā,
khaṇātītā hi socanti nirayamhi samappitā' ti.

Tattha santarabāhiraṃ ti, bhikkhave yathā⁷ teli manussehitāṃ⁸ paccantanagaraṃ⁹ dvārapākārādīni thirāni¹⁰ karontehi saantaraṃ,¹¹ aṭṭālauddāmaparikkhādīni¹² thirāni karontehi sabāhiraṃ ti¹³ santarabāhiraṃ¹⁴ guttaṃ¹⁵ kataṃ, evaṃ¹⁶ tumhe pi satiṃ upaṭṭhāpetvā ajjhattikāni cha dvārāni pidahitvā dvārarakkhikaṃ¹⁷ satiṃ avissajjetvā¹⁸ yathā gayhamānāni bāhirāni cha¹⁹ āyatanāni ajjhattikānaṃ upaghatāya saṃvaṭṭanti²⁰ tathā agahanena tāni²¹ pi thirāni

¹ B. °māse.

² K. B. °mhā.

³ K. B. na phā°, a. vassaṃ.

⁴ K. °uka°.

⁵ B. nāma.

⁶ K. corr. vo. *So infra.*

⁷ S. tr.

⁸ K. om.

⁹ B. °aṇ na°.

¹⁰ B. om.

¹¹ F. C. C°. °ra°. S. santaraṃ. B. aṭṭālaka°. F. K. addhāla°. K. B. om. °udd°. F. °uddāka°. B. °parikkhā°. K. parikkhārā°.

¹² F. C. C°. S. dvāra°.

¹³ S. om. F. C. C°. om. tivo.

¹⁴ S. om.

¹⁵ B. sugu°. K. a. tigutta.

¹⁶ K. °m eva.

¹⁷ K. B. °taṇ.

¹⁸ B. °itvā.

¹⁹ F. C. C°. S. ca.

²⁰ F. C. C°. B. °ati.

²¹ F. C. C°. aganhantā ti. S. agahitāni, *for* ag° ti.

katvā tesaṃ appavesāya¹ dvārarakkhikaṃ² satīṃ appahāya vicarantā³ attānaṃ gopethā ti attho, khaṇo ve mā upaccagā ti yo hi evaṃ attānaṃ na⁴ gopeti taṃ puggalaṃ ayaṃ buddhuppāḍakkhaṇo Majjhimadesse uppattikkhaṇo sammādiṭṭhiyā paṭiladdhakkhaṇo channaṃ āyatanānaṃ avekallakkhaṇo ti sabbo pi⁵ ayaṃ khaṇo atikkamati, so khaṇo tumhe⁶ mā⁷ atikkamatu, khaṇātītā ti ye hi taṃ khaṇaṃ atītā⁸ ye⁹ ca¹⁰ puggale so¹¹ khaṇo atīto te nirayamhi samappitā hutvā tattha nibbattitvā socanti ti attho.

Desanāvasāne te¹² bhikkhū uppannaṣaṇvegā arahatte paṭiṭṭhahinsū ti.

Sambahulānaṃ āgantukabhikkhūnaṃ vatthu.¹³

8. NIGAṆṬHĀNAṆ VATTU.

Alajjitā ye¹⁴ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto nigaṇṭhe¹⁵ ārabba kathesi.

Ekasmiṃ hi¹⁶ divase bhikkhū nigaṇṭhe disvā kathaṃ samutṭhāpesuṃ: ‘āvuso sabbaso apaṭicchannehi acelakehi ime nigaṇṭhā varatarā¹⁷ ye ekaṃ¹⁸ purimapaṣṣam pi tāva¹⁹ paṭicchā denti, sahirikā maññe ete²⁰ ti.²¹ Taṃ sutvā nigaṇṭhā ‘na mayaṃ etena kāraṇena paṭicchādema, paṇsu-

¹ K. apa°.

³ K. vihar°.

⁵ K. hi.

⁷ C C°. na.

⁹ K. B. te.

¹¹ B. a. ca.

¹³ K. Āgantukabhikkhūvatthuṃ. B. °labhi° va°, sattamaṃ.

¹⁴ K. a. la°.

¹⁶ F. om.

¹⁷ K. a. yeva caranti.

¹⁸ F. C. C°. S. sesakaṃ (for ye sakaṃ?).

¹⁹ F. C. C°. purimasamappitā va.

²⁰ C. C°. etaṃ.

² K. °taṃ. B. °ta°.

⁴ F. C. C°. om.

⁶ K. a. hi.

⁸ F. C. C°. °taṃ.

¹⁰ F. vā.

¹² C. C°. om.

¹⁵ B. nigga°.

²¹ F. C. C°. hi.

rajaḍayo pi¹ pana puggalā eva² jīvitindriyapaṭibaddhā,³ evañ ca⁴ te no bhikkhābhājanesu mā paṭiṇsu,⁵ iminā kāraṇena paṭicchādemā⁶ ti vatvā tehi saddhiṃ vādaṭṭi-vādasena bahuṃ⁷ kathaṃ kathesuṃ.⁸ Bhikkhū Satthāraṃ upasaṅkamitvā nisinnakāle⁹ taṃ pavattiṃ ārocayiṃsu.¹⁰ Satthā 'bhikkhave alajjitabbe¹¹ lajjitvā lajjitabbe¹² alajjamānā¹³ nāma¹⁴ duggatiparāyanā¹⁵ hontī¹⁶ ti vatvā dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi :

816. 'Alajjitā ye lajjanti, lajjitā ye na¹⁷ lajjare micchādittḥisamādānā sattā gacchanti duggatiṃ.

817. 'Abhaye¹⁸ bhayadassino bhaye ca abhayadassino¹⁹ micchādittḥisamādānā sattā gacchanti duggatī²⁰ ti.

Tattha alajjitā ye ti alajjitabbe,²¹ bhikkhābhājanaṃ²² hi²³ alajjitabbaṃ²⁴ nāma, te pana taṃ paṭicchādetvā vicarantā tena lajjanti nāma, lajjitā ye ti apaṭicchannena hirikopīnaṅgena lajjitabbaṃ,²⁵ na²⁶ te pana taṃ apaṭicchādetvā vicarantā tena²⁷ lajjanti nāma,²⁸ tena tesam

¹ B. om.

² S. jīvind°.

³ B. eva, om. ca. S. evam etc.

⁴ S. °sū ti.

⁵ K. B. kariṇsu.

⁶ K. B. °cesuṃ.

⁷ B. °bbena. C. uppajji°.

⁸ C°. om. fr. paṭicchādemā.

⁹ K. B. a. va.

¹⁰ S. a. ca.

¹¹ B. °bbena.

¹² C. C°. pi.

¹³ B. °bbena.

¹⁴ MSS. and edd. lajjitāye na. (For the C° does lajji-

tāye = °tayye = °tavye?)

¹⁵ F. C. C°. a. tena tesam taṃ alajjitan ti nāma.

¹⁶ K. yeva.

¹⁷ K. bahū.

¹⁸ K. nisīdana°.

¹⁹ B. °bbena.

²⁰ K. ime.

²¹ K. om.

²² B. S. cā°.

²³ S. °nā.

²⁴ S. °bbā.

²⁵ B. S. om.

taṇ¹ alajjitabbe² lajjitaṇ³ lajjitabbe² ca¹ alajjitaṇ³ tuccha-
gahaṇabhāvena ca⁴ aññathāgahaṇabhāvena⁵ ca micchā-
diṭṭhi⁶ hoti, taṇ samādiyivā⁷ vicarantā⁸ te micchādiṭṭhi-
samādānā sattā nirayādibhedāṇ duggatīṇ gacchantī ti⁹
attho. Abhaye ti bhikkhābhājanāṇ nissāya rāgadosa-
mohamānadiṭṭhikilesaduccaritabhayānaṇ¹⁰ anuppajjanato
bhikkhābhājanāṇ abhayaṇ nāma, bhayena¹¹ taṇ paṭicchā-
dento¹² pana abhaye¹³ bhayadassino¹⁴ nāma, hirikopīn-
aṇgaṇ¹⁵ pana¹⁶ nissāya rāgādīnaṇ uppajjanato¹⁷ taṇ bhayaṇ
nāma, tassa apatiucchādanena¹⁸ bhaye¹⁹ ca²⁰ abhayadassino
tassa²¹ aññathāgahaṇassa²² samādinna²³ micchādiṭṭhi-
samādānā sattā gacchanti duggatīṇ²⁴ ti attho.

Niganthā desanāvasāne²⁵ saṇviggamānasā pabbajīṇsu,
sampattānam pi²⁶ sātthikā desanā²⁷ ahoṣi ti.

Niganthānaṇ vatthu.²⁸

¹ B. om.

² F. B. C. C^a. °bbena.

³ F. B. C. C^a. K. °bbaṇ. C. C^a. om. la° ca al°.

⁴ S. c' eva.

⁵ K. aññattha°.

⁶ K. °ikā.

⁷ F. C. C^a. K. °day°.

⁸ K. °nti. B. a. pana.

⁹ K. ty.

¹⁰ F. C. C^a. S. °mohānaṇ di°. F. S. °māyānaṇ.

¹¹ F. yena.

¹² K. B. °ntā.

¹³ C. C^a. a. na.

¹⁴ C^a. da°.

¹⁵ K. °kopinaṇ.

¹⁶ K. a. taṇ. K¹. °kopinanaggamaṇaṇ.

¹⁷ C. C^a. uppanato.

¹⁸ K¹. °dantena.

¹⁹ K¹. om.

²⁰ S. om.

²¹ MSS. and edd., except K. K¹. a. taṇ. K¹. a. abhayā.

²² F. C. C^a. ayathāvaga°. B. abhayāvagahaṇassa.

²³ B. a. taṇ.

²⁴ K. K¹. B. tr.

²⁵ S. a. bahū. K. K¹. B. des° bahū ni°.

²⁶ K¹. om.

²⁷ K. K¹. dhammade°.

²⁸ K¹. om. ti ni° va°. K. °avatthūṇ. B. a. atṭhamāṇ.

9. TITTHIYASĀVAKAVATTHU.

Avajje¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto titthiyasāvake ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi samaye aññatitthiyasāvakā² attano putte³ sammādiṭṭhikānaṇ upāsakānaṇ⁴ puttehi saddhiṇ sapaṇvāre⁵ kilāmāne⁶ disvā gehaṇ āgatakāle 'na vo samaṇā⁷ Sakyaputtiyā⁸ vanditabbā na pi⁹ tesāṇ vihāraṇ pavisitabban¹⁰ ti sapathaṇ kārayiṇsu. Te ca¹¹ ekadivasaṇ Jetavanavihārassa¹² bahi¹³ dvārakotṭhakasāmaṇte kilantā pipāsita¹⁴ ahesuṇ. Ath' ekaṇ upāsakadārakaṇ¹⁵ 'tvaṇ ettha¹⁶ pāṇiyaṇ pivitvā amhākam pi¹⁷ āharāhi' ti vihāraṇ¹⁸ pahiniṇsu.¹⁹ So vihāraṇ pavisitvā²⁰ Satthāraṇ vanditvā²¹ tam atthaṇ ārocesi. Atha naṇ Satthā 'tvam²² eva pāṇiyaṇ pivitvā gantvā itare pi pāṇiyaṇ²³ pivanatthāya idh' eva²⁴ pegehi²⁵ ti āha.²⁶ Te āgantvā²⁷ pāṇiyaṇ piviniṇsu. Satthā te pakkosāpetvā tesāṇ sappāyaṇ dhammakathaṇ²⁸ kathetvā te acalasaddhe katvā saraṇesu ca²⁹ silesu ca patitṭhāpesi.³⁰ Te sakāni gehāni gantvā tam atthaṇ mātāpitunnaṇ³⁰

¹ K. a. va°.² B. °ttā.³ K. K¹. pa°.⁴ K¹. °ṇassa.⁵ K. B. nāpi.⁶ K. K¹. B. om.⁷ C. bāhira°. K. bahira°.⁸ B. °ikā. C. C°. S. pi bahi ṭhitā. K. te pi°.⁹ K. K¹. °aṇ dā°.¹⁰ K¹. om.¹¹ C. C°. āha.¹² B. pāvisi. K¹. om. K. K¹. a. pāṇiyaṇ pivitvā.¹³ B. a. pāṇiyaṇ pivitvā.¹⁴ B. °ya°.¹⁵ K. K¹. a. so tathā akāsi.¹⁶ K¹. dhammaṇ.¹⁷ K. K¹. °ap°.¹⁸ B. °iyā sā°.¹⁹ K¹. om.²⁰ K¹. kilāyamāne.²¹ K. K¹. Sā°.²² K. °ro °bbo.²³ B. °ne vi°.²⁴ B. a. gantvā.²⁵ B. C. C°. om.²⁶ K¹. tam.²⁷ K. a. me.²⁸ C. C°. ānetvā²⁹ K. C. C°. om.³⁰ K. K¹. B. °ūnaṇ.

ārocesuṇ.¹ Atha nesaṇ mātāpitaro 'puttakā no vipanna-
ditthikā jātā' ti² domanassappattā parideviṇsu. Atha
nesaṇ³ chekā⁴ paṭivissakā manussā āgantvā domanassaṇ⁵
vūpasamanatthāya⁶ dhammaṇ⁷ kathayiṇsu.⁸ Tesāṇ kathaṇ
sutvā⁹ 'ime dārake samanassa Gotamass' eva¹⁰ niyyā-
dessāmā' ti¹¹ mahantena ṇātiganena¹² vihāraṇ nayiṇsu.
Satthā tesāṇ āsayaṇ¹³ oloketvā dhammaṇ desento imā gathā
abbhāsi:¹⁴

318. 'Avajje vajjamatino¹⁵ vajje ca¹⁶ avajjadassino
micchādītthiṇsamādānā sattā gacchanti duggatiṇ.

319. Vajjaṇ ca vajjato ṇatvā avajjaṇ ca avajjato
sammādītthiṇsamādānā sattā gacchanti sugga-
tin'¹⁷ ti.

Tattha avajje ti dasavatthukāya sammādītthiyā tassā
upanissayabhūte¹⁸ dhamme ca, vajjamatino¹⁹ ti 'vajjaṇ
idan' ti uppannamatino,²⁰ dasavatthukamicchādītthiṇsaṇ-
khāte²¹ pana tassā upanissayadhammasaṇkhāte²² ca vajje²³
avajjadassino, etissā²⁴ avajjaṇ²⁵ vajjato vajjaṇ²⁵ ca avajjato

¹ B. °ayiṇsu.

³ B. tesāṇ.

⁵ K. S. °ssa°.

⁷ K. °akathaṇ. K¹. om.

⁹ K. a. vigatadomanassā te yaṇ icchanti taṇ karissāma.

¹⁰ K. °ssa evaṇ.

¹² K. K¹. a. saddhiṇ.

¹⁴ K¹. imaṇ gātham āha.

¹⁶ K¹. vā. B. om. S. cāv°.

¹⁸ K¹. °ssāya°.

¹⁹ K. °dassino. K¹. vajjavatino idan.

²⁰ K¹. upajjamānā.

²² S. dasavatthukāya °iyā tassā upanissayabhūte dhamme.

B. upanissayasa°.

²³ K¹. vajja. B. vajje ca. F. C. C¹. S. om.

²⁴ K¹. etasā.

² C. C¹. om.

⁴ B. a. sambahulā.

⁶ K¹. °samatthāya.

⁸ K. K¹. B. a. te.

¹¹ K. a. āhaṇsu te.

¹³ K¹. B. ajjhās°.

¹⁵ K. K¹. °dassino.

¹⁷ B. du°.

²¹ B. °tthisa°.

²⁵ B. °jje.

ñatvā¹ gahaṇasaṅkhātāya micchādiṭṭhiyā samādinna²
micchādiṭṭhisamādanā sattā duggatiṃ gacchanti ti attho.
Dutiyaḡāthāya vuttavipariyāyena³ attho veditabbo.

Desanāvasāne sabbe pi⁴ tiṣu saraṇesu paṭiṭṭhāya aparā-
paraṃ⁵ ca⁶ dhammaṃ suṇantā sotāpattiḡhale paṭiṭṭha-
hiṇsū ti.

Titthiyasāvakānaṃ vatthu.⁷
Nirayaaggavaṇṇanā niṭṭhitā.
Dvāvisatimo⁸ vaggo.

¹ B. katvā.

² C. C^a. om. *two*.

³ K¹. vatthu°. F. C. C^a. vuttapa°.

⁴ K. B. a. te.

⁵ K. pa°.

⁶ K. K¹. B. om.

⁷ K¹. no title. K. °iyavatthuṃ. B. a. navamaṃ.

⁸ K¹. dvāvisamo.

INDICES

I. PROPER NAMES.

- AKAṆITTHA**, 290
Akaṇiṭṭhabrahmaloka, 443
Akālarāvikukkuṭajātaka, 143
Aggālava, 299
Aggālavacetiya, 170
Aggālavavihāra, 171
Aggidatta, 124, 241
Aggidattabrāhmaṇava°, 241-47
Aṅkura, 219-22
Aṅgamagadhā, 242, 247
Aṅguttarāpā, 363
Aṅgulimāla, 169, 187
Aṅgulimālatthera, 169, 185
Aṅgulimālattherava°, 169-70
Aciravatī, 449
Ajagarapeta, 60
Ajagarapetava°, 60-4
Ajapālanigrodha, 195
Ajātasattu, 66, 152, 259
Añjanavana, 317
Aññataraupāsakava°, 261-4
Aññatarakuṭumbikava°, 276-8
Aññatarakuladārikava°, 260-61
Aññatarakulaputtava°, 348-51
Aññataradaharabhikkhuva°, 161-3
Aññatarabrāhmaṇava°, 284-86, 338-41, 392-3
Aññatarabhikkhuva°, 299-302
Atula, 325
Atulaupāsakava°, 325-9
Attadatthatthera, 158
Attadatthattherava°, 158-60
Attavagga, 134-60
Attavaggavaṇṇanā, 160
Anattalakkaṇava°, 406-7
Anabhiratabhikkhuva°, 238-41
Anamataggakathā, 176
Anāgāmittherava°, 288-9
Anāthapiṇḍika, 9, 54, 180, 189, 357, 464-5, 469, 481
Anāthapiṇḍikaputtakālava°, 189-92
Anāthapiṇḍikasetṭhiva°, 9-15
Aniccalakkhaṇava°, 405-6
Aniṭṭhigandhakumāra, 281
Aniṭṭhigandhakumārava°, 281-4
Anutīracārī, 141
Anubuddha, 237
Anuruddha, 218, 295
Anuruddhatthera, 221, 471
Anotattadaha, 222
Abhayarājakumāra, 166
Abhayarājakumārava°, 166-67
Abhidhamma, 219, 223

Abhidhammapiṭaka, 216,
 218, 222-3
 Arati, 196, 199
 Ariya, 396
 Ariyabālisikava°, 396-8
 Avaroja, 364
 Avihā, 290
 Avīci, 47, 54, 64, 151, 181,
 189, 209, 225, 384, 416
 Asaṇṇataparikkhārabhik-
 khuva°, 15-16
 Asadisadānava°, 183-9
 Ahicchatta, 242
 Ākāsaṅgā, 360
 Ānanda, 77, 125, 154, 203,
 330, 342, 430, 441, 464
 Ānandatthera, 27, 45, 79,
 84, 111, 127, 181, 186,
 176, 207, 236, 247, 323,
 326, 360, 378, 430, 441
 Ānandattherauposathapañ-
 hava°, 236-8
 Ānandattherapucchitapañ-
 hava°, 247-9
 Ānandattherassa Udānagā-
 thāva°, 127-9
 Ābhassaraloka, 258
 Ābhassarā, 258
 Ālavika, 299
 Ālavī, 170, 261
 Āsāhipunṇamā, 205, 308
 Indaka, 219-22
 Indasālaguhā, 270
 Isigili, 246
 Isipātana, 292, 446
 Isipātana mahāvihāra, 291
 Issāpakataitthiva°, 486-7
 Ugga, 465
 Ugganagara, 465, 470
 Uggasetthī, 465
 Ujjhānasaṇṇittherava°, 376-
 77
 Ujjhānasaṇṇī, 376

Uttara, 292
 Uttarakuru, 222
 Uttarā, 104, 302 ff.
 Uttarāupāsikāva°, 302-14
 Uttarittherī, 110
 Uttarittherīva°, 110-11
 Udāna, 474
 Udāyitthera, 345
 Udāyī, 346
 Udenacetiya, 246
 Upananda, 141
 Upanandasakyaputta, 139
 Upanandasakyaputtatthera-
 va°, 139-42
 Upavattana, 377
 Upālitthera, 145
 Uposathakula, 248
 Uppalavannattherī, 211
 Uraṅgajāta, 277
 Ekavīhāritthera, 471
 Ekavīhārittherava°, 471-3
 Ekasāta, 3
 Ekuddānatthera, 384
 Ekuddānattherava°, 384-6
 Erakapatta, 230
 Erakapattanāgarājava°, 230-
 36
 Kakusandha, 236
 Kātāhākajāta, 358
 Kāthavāhanarājā, 135
 Kāṇhausabhajāta, 213
 Kāthaka, 195
 Kapilapurā, 163
 Kapilavatthu, 254, 295
 Kassapa, 9, 146
 Kassapadasabala, 250, 479
 Kassapadasabalassa Suvan-
 nacetiya°, 250-3
 Kassapabuddha, 52, 61, 146,
 223, 315, 405, 411, 483
 Kassapasammāsambuddha,
 230
 Kākajāta, 423

Kāsīgāmaka, 259
 Kāla (amacca), 186, 188
 Kāla (Anāthapiṇḍikassa put-
 ta), 189
 Kālā (upāsaka), 158
 Kālatthera, 155
 Kālattherava°, 155-6
 Kālasilā, 65-6
 Kālasilāṭavi, 66
 Kisāgotamī, 432
 Kisāgotamīva°, 432-3
 Kukkutaṇḍakhādikāva°,
 449-51
 Kukkutamitta, 24
 Kukkutaṃmittava°, 24-31
 Kuṇḍakasindhavapotakajā-
 taka, 325
 Kuṇḍadhāna, 54
 Kuṇḍadhānatthera, 52
 Kuṇḍadhānattherava°, 52-8
 Kumārakassapa, 146
 Kumārakassapatthera, 144
 Kumārakassapamātuttheri-
 va°, 144-9
 Kumbhajātaka, 103
 Kuruṅgamigajātaka, 152
 Kururāttha, 193, 242, 247
 Kusarājākālīka, 266
 Kusinārā, 377
 Kelāsa, 217
 Koka, 31
 Kokanada, 134
 Kokasunakhaluddakava°,
 31-4
 Kodhavagga, 104, 295-331
 Kodhavaggavaṇṇanā, 331
 Konāgamana, 236
 Koliyanagaravāsino, 254
 Koliyā, 254
 Kosalarājā, 180, 241, 259
 Kosalarāṇṇo parājayava°,
 259-60
 Khema, 487
 Khemaka, 483
 Khemava°, 481-3

Gaṅgā, 155, 199, 229-31,
 363, 439
 Gaṅgārohaṇa, 443
 Gaṅgārohaṇava°, 436-49
 Gaṇḍa, 206-7
 Gaṇḍambarukkha, 206
 Gandhakuṭī, 3, 8, 62, 98,
 112, 166, 179, 261-2, 364,
 428, 475
 Gandhakumāra, 87
 Gandhamādana, 91, 98, 367,
 371
 Gandhasetthī, 87
 Gambhīracārī, 141
 Garulasakuna, 135
 Gijjhakūṭa, 60, 321, 410,
 416, 479
 Goghātakaputtava°, 392-8
 Gotama, 11, 65, 79, 101,
 247, 251, 374, 377, 392,
 394, 474, 476, 478
 Gotamagotta, 458
 Gotamacetiya, 246
 Gosīṅgasālavana, 246
 Ghaṭikārasuttanta, 251
 Gharanī, 209
 Candakumāra, 73
 Candapadumā, 363, 373
 Candimasuriyā, 97
 Ciñcamānavikava°, 178-83
 Ciñcamānavikā, 178
 Citta, 463
 Cittakūṭa, 217
 Cittagahapatiya°, 463-5
 Cintāmaṇi, 90
 Cīrasāmaṇerī, 211
 Cundasāmaṇera, 211
 Cullasāri, 351
 Cullasāriva°, 351-5
 Cullānāthapiṇḍika, 210, 218
 Cūlakālaupāsaka, 157
 Cūlakālaupāsakava°, 157-60
 Cūlasubhaddā, 465
 Cūlasubhaddāva°, 465-71

Cūlānāthapiṇḍika, 145
 Cūlekaśātakabrāhmaṇa, 1
 Cūlekaśātakabrāhmaṇava°, 1-5
 Chaddantakula, 248
 Channa, 195
 Chabbaggiyava°, 380-1, 382-84
 Chabbaggiyā, 48, 382
 Chabbaggiyānaṇ va°, 48-9, 49-50

 Janapadakalyāṇī Rūpanan-
 dattherī, 113
 Janapadakalyāṇī Rūpanan-
 dattheriva°, 113-19
 Jambudīpa, 10, 66, 211, 364, 368, 370, 374
 Jambudīpavāsino, 232
 Jarāvagga, 100-33
 Jarāvaggavannanā, 133
 Jarāsutta, 320
 Jātiyāvana, 363
 Jivaka, 106, 108
 Jivakambavana, 246
 Junha, 186, 188-9
 Jeṭṭhamūlamāsa, 254
 Jetavana, 1, *passim*
 Jetavanagandhakūṭi, 301

 Ātikalahavūpasamanava°, 254-7

 Takkaṣilā, 334, 445
 Taṇhā, 196, 199
 Tathāgata, 2, *passim*
 Tayojanava°, 38-44
 Tāvatiṇṣa, 219
 Tāvatiṇṣadevaloka, 8, 291
 Tāvatiṇṣabhavana, 7, 52, 216, 218, 298
 Tāvatiṇṣā, 280
 Tiṇṣabhikkhuva°, 176-7
 Titthiyava°, 393-6
 Tiṭṭhiyasāvaka°, 492-4

Tinnāṇ bhikkhūnaṇ va°, 273-6
 Tissa, 268
 Tissatthera, 268, 341
 Tissattherava°, 267-9, 341-4
 Tissadaharava°, 357-9
 Tucchapoṭhila, 417
 Tusita, 226
 Tusitabhavana, 121, 431
 Tusitavimāna, 173, 219, 342
 Todeyyagāma, 250

 Dakkhinapatha, 248
 Daṇḍavagga, 48-99
 Daṇḍavaggavannanā, 99
 Dattā, 278
 Dabba Mallaputta, 321
 Dasabala, 104, 466, 486
 Dārusakāṭikaputtava°, 455-60
 Dighāyubuddha, 52
 Dīpaṇkara, 128
 Dukkhalakkhaṇava°, 406
 Duccaritaphalānubhavaśat-
 tava°, 479-80
 Dubbacabhikkhuva°, 483-5
 Devadatta, 145, 147-8, 152, 154
 Devadattapakkiyā, 145
 Devadattapurisā, 148
 Devadattava°, 152-3
 Devorohaṇa, 443
 Dvattiṇṣākāra, 168
 Dhanañjayasettihī, 363, 466
 Dhammatthavagga, 380-400
 Dhammatthavaggavannanā, 400
 Dhuravihāra, 224, 332

 Naggāsamanakā, 67
 Nandā, 117-8
 Nandiya, 290
 Nandiyava°, 290-4
 Nandivīsālaṭāka, 213
 Nāthaputta, 200-1

Niganthānaṃ va°, 489-91
 Nigródhajātaṃ, 148
 Nigrodhārāma, 44, 168, 295
 Nirayavagga, 474-94
 Nirayavaggavaṇṇanā, 494

Pakinnakavagga, 436-73
 Pakinnakavaggavaṇṇanā, 473

Paccekaḥbuddha, 91, 237
 Pañcaupāsakava°, 360-3
 Pañcasataupāsakava°, 355-7
 Pañcasatadāraḥkava°, 286-8
 Pañcasatabhikkhuva°, 401-4
 Pañcasatavipassakabhikkhuva°, 165-6

Pañcasālā, 257
 Pañcasikha, 225, 270

Paṭācārava°, 434-5

Paṭācārā, 434

Paṇḍukambasālā, 217-9

Paṇḍupura, 449

Paḍumuttarabuddha, 146

Padhānakammikatisa, 407

Padhānakammikatisattherava°, 407-10

Padhānikatisatthera, 142

Padhānikatisattherava°, 142-4

Pasenadi, 78

Pasenadi Kosala, 2, 34, 145, 206, 241, 264

Pasenadikosalaḥva°, 264-7

Pāpavagga, 1-47

Pāpavaggavaṇṇanā, 47

Piṇḍolabhāradvāja, 201

Pippaliguhā, 6

Piyavagga, 273-94

Piyavaggavaṇṇanā, 294

Pilotikatthera, 84

Pilotikattherava°, 84-7

Punna, 302, 363

Puñṇakasetthī, 104

Puñṇā, 321

Puñṇāya va°, 321-5

Pūrana, 208

Pūranakassapa, 208

Pesakārādhituva°, 170-6

Poṭhila, 417

Poṭhilattherava°, 417-21

Bandhumatī, 81

Bahudhanasetthī, 307

Bahubhaṇḍikabhikkhuva°, 72-8

Bārāṇasirājā, 73, 150

Bārāṇasivāsī, 42, 68

Bārāṇasisetthī, 87, 365

Bārāṇasī, 40-1, 124, 129, 280, 290, 365, 429, 445

Bālavagga, 463

Bimbisāra, 204, 488, 443

Bilālapāḍakasetthī, 17

Bilālapāḍakasetthiva°, 17-20

Buddha, 103

Buddhagunā, 441

Buddhadattika, 301

Buddhapamukha, 17

Buddhapitā, 81

Buddhapūjā, 101

Buddhavagga, 200-53

Buddhavaggavaṇṇanā, 253

Buddhavisaya, 228

Beluvagāmaka, 269

Bodhirājakumāra, 134

Bodhirājakumārava°, 134-9

Bodhisatta, 73, 181, 242

Brahmaloka, 146, 215, 225, 244, 281, 310

Brahmāṇo 258

Brāhmaṇavagga, 187

Bhagavā, 19

Bhattabhatika, 90

Bhaddiya (nagara), 363, 372, 451

Bhaddiyabhikkhuva°, 451-3

Bhaddiyabhikkhū, 451

Bhāradvāja, 203

Bhummatthakadevā, 443

- Maggavagga, 401-85
 Maggavaggavaṇṇanā, 485
 Majjhimadesa, 248, 489
 Majjhimanikāya, 251
 Maṇikāraikulūpagatissatthe-
 ra, 34
 Maṇikāraikulūpagatissatthe-
 rava°, 34-7
 Maddaratṭha, 281
 Madhurapācika, 422
 Mandhātā, 240
 Mandhātujātaka, 240.
 Malavagga, 332-79
 Malavaggavaṇṇanā, 379
 Mallā, 377
 Mallikā, 184
 Mallikādevī, 119
 Mallikādevivā°, 119-23
 Mahāekasātakabrāhmaṇa, 1
 Mahākassapa, 6
 Mahākassapatthera, 7, 287
 Mahākāla, 149
 Mahākālaupāsakava°, 149-
 52
 Mahākālavatthu, 157
 Mahākosala, 241
 Mahāgotamabuddha, 171
 Mahādhanavāṇija, 21, 429
 Mahādhanavāṇijava°, 21-4,
 429-31
 Mahādhanasetthiputta, 129
 Mahādhanasetthiputtava°,
 129-33
 Mahānāthapiṇḍika, 145
 Mahāpadumakumāra, 181
 Mahāpadumajātaka, 181
 Mahāparinibbānasutta, 251
 Mahābrahmā, 226
 Mahābrahmāno, 225
 Mahāmāyā, 223, 318
 Mahāmoggallāna, 201, 218,
 227, 291, 479
 Mahāmoggallānatthera, 60,
 65, 212, 224, 242, 314,
 410
 Mahāmoggallānatthera pañ-
 hava°, 314-17
 Mahāmoggallānattherava°,
 65-71
 Mahārājāno (cattāro), 12, 96
 Mahāli, 438
 Mahāvana, 246, 460, 480
 Mahiṇsāsakakumāra, 73
 Mahiṇsāsakumāra, 77
 Māgandiyabrāhmaṇa, 193
 Māgandiyava°, 193-9
 Māgandiyā, 193
 Mātali, 225
 Māra, 195, 257, 403
 Mārakāyikā devatā, 102
 Mārājāla, 175
 Māraddhitaro, 193
 Mārabala, 127
 Mārava°, 257-9
 Māravijaya, 441
 Meṇḍakasetthiva°, 363-76
 Meṇḍakasetthi, 363
 Moggallāna, 61, 202, 218,
 224, 242, 292, 345, 397,
 411
 Yama, 337
 Yamakappāṭihāriya, 443
 Yamakappāṭihāriyava°, 199-
 230
 Yamakapāṭihira, 213, 222
 Yugandhara, 216-17
 Ragā, 196, 199
 Ratanasutta, 123, 438, 441-2
 Rājagaha, 6, 30, 61, 104,
 144, 154, 286, 299, 302,
 411, 439, 444, 455-6
 Rājagahasetthi, 321
 Rāhulakumāra, 113
 Rūpanandā, 115
 Revatattthera, 168, 326.
 Revatī, 290
 Rohinī (nadī), 254

Rohiṇī, 295
Rohiṇikhattiyakaññāva°,
295-9

Lakunṭakabhaddiyatthera,
387, 453

Lakunṭakabhaddiyatthera-
va°, 387-8, 453-5

Lakkhanatthera, 60, 410,
479

Lājadevadhītā, 6

Lājadevadhītāva°, 6-9

Lāludāyitthera, 5, 123, 344

Lāludāyittherava°, 123-7,
344-8

Lāludāyī, 125, 346

Licchavi, 279-80, 438

Lokavagga, 161-92

Lokavaggavaṇṇanā, 192

Lohapāsāda, 472

Vaggumudātīriyabhikkhu-
va°, 480-1

Vaggumudātīriyā, 480

Vajirakumārī, 266

Vajjiputtaka, 460

Vajjiputtakabhikkhuva°,
460-3

Vajjirātṭha, 460

Valāhakassarājakula, 248

Vātavalāhaka, 208

Vāsava, 270

Vinicchayamahāmattava°,
380-2

Vimānavatthu, 252

Vipassidasabala, 1

Vipassibuddha, 81, 364

Vipassisammāsambuddha,
236

Visākhā, 54, 59, 100, 145,
161, 180, 278, 357, 863,
466

Visākhādīnaṇ Upāsikānaṇ
Uposathakammava°, 58-
60

Visākhāya Sahāyikānaṇ va°,
100-3

Visākhāva°, 278-9

Vissakamma, 470

Viranattambhaka, 124

Vepulla, 246

Vehhāra, 246

Verambhavātā, 185

Velāma, 10

Velāmasutta, 11

Veluvana, 24, 60, 65, 152,
154, 166, 246, 286, 302,
330, 348, 410, 436, 438,
455, 479

Vesālī, 267, 279, 436, 460,
480

Vessantarajātaka, 164

Vessabhū, 236

Vessavaṇa, 74

Sakka, 12, 13, 96, 180, 208
217, 225, 269, 298, 441,
470

Sakkā, 254

Sakkupatthānava°, 269-72

Sakyaputtiyā, 476

Saṅkassanagara, 199, 224-5
227

Sanḥka, 445

Saṅghabhedaparisakkana-
va°, 154-5

Saṅjikāputta, 134

Sattarasavaggiyā, 48

Sattasirisakamūla, 230

Satthā, 1, *passim*

Santatimahāmatta, 78, 167

Santatimahāmattava°, 78-84

Samiddhi, 241

Sambahulaadhimaṇikabhik-
khūnaṇ va°, 111-12

Sambahulakumārava°, 50-1

Sambahulabhikkhuva°, 249-
50, 388-90, 487-9

Sambahulamahallakabhik-
khuva°, 421-5

Sambahulasīlādisampanna-
bhikkhuva°, 398-400
Sambuddha, 217-9
Sammāsambuddha, 18
Sammūñjanitthera, 168
Sammūñjanittherava°, 168-9
Sahassavagga, 432, 434
Sākiyā, 254 ff.
Sāketa, 317
Sāketabrāhmaṇava°, 317-21
Sāgalanagara, 281
Sāriputta, 77, 222, 226 ff.,
345, 397, 426
Sāriputtatthera, 94, 222,
226-7, 308, 326, 425
Sāvattvivāsino, 17, 113, 179
Sāvattthī, 1, 23, 51, 94, 242,
273, 281
Sikhī, 236
Siddhattha, 195
Sineru, 102-3, 211-12, 216,
224-5
Sirimā, 104, 308
Sirimāva°, 104-9
Sukhakumāra, 95
Sukhavagga, 254-72
Sukhavaggavaṇṇanā, 272
Sukhasāmaṇera, 87
Sukhasāmaṇerava°, 87-99
Sugata, 250, 428-9
Sudassana, 265
Suddhāvāsabhūmi, 336

Suddhāvāsā, 289
Suddhodana, 163, 318
Suddhodanava°, 163-5
Sundariparibbājikā, 474
Sundariparibbājikāva°, 474-
78
Sundarī, 474
Suppabuddha, 45
Suppabuddhasakka, 44
Suppabuddhasakkava°, 44-7
Subhadda, 377
Subhaddaparibbājakava°,
377-9
Subhaddā, 467
Sumaṅgalasetthī, 61
Sumanadevī, 363
Sumanasetthī, 104, 302
Suyāma, 226
Suriyakumāra, 73
Suvaṇṇakārattherava°, 425-
29
Susīma, 445
Sūkarapetava°, 410-17
Seyyasakatthera, 5
Seyyasakattherava°, 5-6
Somadatta, 124-5

Hatthaka, 390
Hatthakava°, 390-1
Himavanta, 74, 135, 182,
222, 469-70

II. WORDS AND SUBJECTS.

Acelaka, 489
Acoharā, 8, 19
Attā, 488
Attakabhatta, 104
Attacammāvasesa, 43
Attisaṅkhalikapeta, 479
Attittha, 347
Atidhonaacāri, 344

Atipariccāga, 11
Attadattha, 159
Anagghāni (cattāri), 120, 186
Abbāhana, 404
Ariyasaccāni (cattāri), 246
Alāta (?), 442
Avaddhi, 335
Avamaṅgala, 123

Asakkhara, 401
 Asadisadāna, 120
 Asubhakammatthāna, 425

Ājāniyā (catasso), 49
 Ādhāraka, 290
 Āpokasiṇa, 214
 Āḷhakathālikā, 370
 Āviñjanaṭṭhāna, 97, 98

Ukkhali, 371
 Uttarimanussadhammapārā-
 jika, 480
 Uttitthe, 165
 Udaḷakalaha, 256
 Udaḷakakkhasa, 74
 Uddāma, 488
 Uddhanapanti, 219
 Unnaṅgala, 10
 Uppandeti, 41
 Uppathacāra, 356
 Ussūra, 305

Ūkā, 342

Elāluka, 315

Opuñchati, 296

Kacavarachaddani, 7
 Kacchu, 297
 Kañcanathūpa, 483
 Kañājika, 10
 Kañṇikāmaṇḍala, 66
 Kattukamyatā, 289
 Kantati, 273
 Kappavināsaka (aggi), 362
 Kammantabherī, 100
 Karajakāya, 420
 Karaṇḍa, 18
 Karamara, 487
 Karala, 38
 Kali, 375
 Kaliṅgara, 315

Kākasūra, 352
 Kālakaṇṇī, 31, 38, 181
 Kitavā, 375
 Kuta, 18
 Kuṭhārī, 59
 Kuṇḍakaṅgārapūva, 324
 Kulassa aṅgārabhūtā, 350
 Kedāramariyādā, 6
 Kerāṭika, 390
 Kojava (cf. i. 177), 297
 Khaṭakhatasadda, 330
 Khandicca, 123
 Khāribhaṇḍa, 243
 Khīrapaka, 424

Gaṇḍāgaṇḍajāta, 297
 Gaṇḍuppāda, 361
 Guḷakilā, 455
 Geṇḍukā, 364
 Gehappavesanamaṅgala, 307
 Ghosappamāṇika, 114

Catumahāpatha, 83
 Catusaccadhamma, 386
 Catussāla, 291
 Cittañ-pittaṇ, 15
 Cīvaravaṇṣa, 342
 Corapapāta, 182
 Chattamaṅgala, 307
 Chaviroga, 295

Janapadacārittaṇ, 365

Tatatatāyati, 328
 Tabbiparīta, 275
 Tambavammika, 208
 Talasattika, 50
 Tasara, 172
 Tālacchidda, 8
 Timbarūsaka, 315
 Tejokasiṇa, 214
 Temana, 419
 Thaddhamaccharī, 313
 Thullaphusitaka, 243

Dānaveyyāvatika, 19
 Dāruammaṇa, 870
 Dāsavya, 85
 Dibbapaṇṇākāra (dasavidha), 292
 Dupatta, 419
 Devadhammā, 74
 Dohaḷiṇī, 95
 Dvārabāha, 278
 Dhammakaraka, 290, 452
 Dhammaghosaka, 81
 Dhammapada, 190
 Dhammappamāṇika, 114
 Dhātucetiya, 29
 Dhuraḡāma, 414

 Nakkhattapāṭhaka, 361
 Nimmathana, 404
 Nivāpa, 308
 Nesāda, 24

 Pacchatovatti, 197
 Pacchā mukhakarāṇa, 155
 Paṭakañcuka, 295
 Paṭikaṇṭaka, 456
 Paṭivijso, 304
 Paṭhamasaṅghādisesakamma, 5
 Padabhāna, 345
 Padara, 296
 Pabhaṅgubhāva, 71
 Paradārakamma, 481
 Paveṇipālaka, 386
 Pahāradānasikkhāpada, 48
 Pāṇātipātaveramaṇisikkhāpada, 355
 Pāpaninna, 4
 Piṅgalakapillaka, 206
 Picchilamagga, 4
 Piṭakāṇi (tīni), 262
 Pubbavatti, 117
 Pulava, 411
 Pelā, 34
 Phandayati, 382
 Phārusaka, 316

Babbaja, 451
 Bilaṅgadutiya, 10
 Brahmapphotana, 210
 Bhadantā, 414
 Bhusa, 375
 Bhūtagāmasikkhāpada, 302

 Makaci, 68
 Matakabhatta, 25
 Madhupaṭala, 323
 Mantaḡjhāyaka, 361
 Maricikammaṭṭhāna, 165
 Mahānasa, 309
 Māna (tividha), 252
 Mukhasaṅkocana, 270

 Yantanāli, 215
 Yugaggāhakathā, 57
 Yogāvacarabhikkhu, 241

 Randha, 376
 Rūpappamāṇika, 118

 Lūkhappamāṇika, 114

 Vaṇṣānurakkhaka, 386
 Vaddalikā, 339
 Vanatha, 424
 Varanakaṭṭhabhaṇṇa, 409
 Vassagga, 105
 Vādaḡkhitta, 390
 Vittha, 66
 Visattikā, 198
 Vissagandha, 393
 Vekalla, 22
 Vemakoti, 175
 Vemaṇika, 192
 Vesiyā, 275
 Vodāna, 405

 Saāntara, 488
 Saṅkā, 485
 Saṅgāmaḡbherī, 298
 Satapākatela, 311
 Sattasuriyapātubhāva, 362

Satthāro (cha), 487
 Sanneti, 29
 Sabbacatukka, 3, 4
 Sabbatthaka, 8
 Sabbasolasaka, 8
 Samāgamā (tayo), 443
 Sampattiyo (tisso), 183
 Sampadā (catasso), 98
 Sammajjani, 7
 Saraka, 7
 Saratunda, 32
 Sasakkhara, 401

Sāgataṇ, 293
 Sālika, 33
 Sālisīsā, 6
 Sikharathūpi, 364
 Sikkhāpada, 16
 Sumanamakula, 371
 Surāsonḍa, 129
 Sūrakāka, 352
 Sevāla, 199
 Hintāla, 451

III. GĀTHAS IN THE COMMENTARY.

Akkodhena jine kodhaṇ
 (228), 104
 Ajj' eva kiccaṇ ātappaṇ, 430
 Adhicetaso appamajjato, 384
 Anutīracārī naṅgutthaṇ, 141
 Api nū hanukā santā, 423
 Appaṇ vata jivitaṇ idaṇ, 320
 Amātāpitari saṇvaddho, 143
 Ayaṇ so Indako yakkho, 220
 Asuci pūtilomo 'si, 346
 Āturaṇ asuciṇ pūtiṇ, 117
 Icchitaṇ patthitaṇ tuyhaṇ
 . . . jotiraso yathā, 92
 Icchitaṇ patthitaṇ tuyhaṇ
 . . . paṇṇarasī yathā, 92
 Ujjaṅgale yathā khette, 220
 Urago va tacaṇ jinnaṇ, 277
 Usabhaṇ pavaraṇ vīraṇ (428),
 187
 Ekakā mayaṇ araṇṇe viha-
 rāma, 460
 Ekako tvaṇ araṇṇe viharasi,
 461
 Evaṇvihārī ātāpi, 430

Oghena vuyhatī bālo, 233
 Oloketvāna Sambuddho, 220
 Kāyakammaṇ suci tesaṇ, 467
 Kiṇ su adhipatī rājā, 281
 Kīdisā samaṇā tuyhaṇ, 467
 Kena ssu vuyhatī bālo, 233
 Gaṅgāya vālukā khiye, 229
 Gato nu Cittakūṭaṇ vā, 217
 Catuppado ahaṇ samma, 346
 Codito bhāvitattena, 220
 Chadvārādhīpatī rājā, 233
 Ḍayhamāno na jānāti, 277
 Tath' eva sīlavantesu, 221
 Tāvatiṇse yadā Buddho, 219
 Titthante nibbuta cāpi, 253
 Tinadosāni khettāni icchā-
 dosā (357), 222
 Tinadosāni khettāni rāga-
 dosā (356), 221
 Tvaṇ ca kho maṇ vijānāsi,
 825

- Dasasu lokadhātūsu, 219
 Disvāna Tanhaṇ Aratiṇ Ra-
 gañ ca, 199
 Dve me gonā mahārāja . . .
 gaṇha khattiya, 125
 Dve me gonā mahārāja . . .
 dehi khattiya, 125

 Na koci devo vannena, 219
 Na me diṭṭho ito pubbe, 226
 Nādaṭṭhā parato dosaṇ, 181
 Nigrodham eva seveyya, 148

 Paccati munino bhattaṇ, 37
 Parosahassam pi samāgatā-
 naṇ, 230
 Pavivekarato dhīro, 218
 Pasaṇsāya unnato loko, 468
 Puccha Vāsava maṇ pañhaṇ,
 270
 Pubbe va sannivāsena, 80,
 819
 Phalaṇ ve kadaliṇ hanti, 156

 Bahum pi so vikattheyya,
 358
 Bhutvā tiṇaparighāsaṇ, 325

 Manāpam eva bhāseyya, 213
 Manujassa sadā satimato,
 265
 Mahādānaṇ tayā dinnāṇ, 220
 Middhī yadā hoti mahag-
 ghaso ca (325), 265

 Yato yato garudhuraṇ, 213
 Yattha posaṇ na jānanti, 325

 Yathā idaṇ tathā etaṇ, 117
 Yathā nadi ca pantho ca,
 349
 Yathāpi bhaddake khette,
 221
 Yaṇ pubbe taṇ visesehi, 80
 Yasena unnato loko, 468
 Yasmiṇ mano nivisati, 819
 Yāvata candimasuriyā pari-
 haranti, 240
 Ye ca saṅkhatadhammāse,
 228
 Yo ca pubbe pamajjitvā, 169
 Yo ca vassasataṇ jīve . . .
 amataṇ padaṇ (114), 482
 Yo ca vassasataṇ jīve . . .
 udayavyayaṇ (118), 434
 Yo pubbe karaṇiyāni, 409

 Rattassa hi ukkuṭikaṇ padaṇ
 bhava, 195

 Lābhena unnato loko, 468

 Vicēyyadānaṇ dātabbaṇ, 221
 Vicēyyadānaṇ Sugatappa-
 tthaṇ, 221
 Vimalā saṅkhamuttābhā, 468

 Sukaraṇ sādhuṇā sādhu, 154
 Sukhindriyā sukhamaṇasā,
 467
 Sukhena unnato loko, 468

 Hiriottappasampannā, 76

IV. GĀTHĀS IN VAGGAS IX.-XXII.

- Akataṇ dukkataṇ seyyo, 314
 Akkodhena jine kodhaṇ, 223
 Acaritvā brahmacariyaṇ . . .
 anutthunaṇ, 156
 Acaritvā brahmacariyaṇ . . .
 pallale, 155
 Atṭhīnaṇ nagaraṇ kataṇ, 150
 Attadatthaṇ paratthēna, 166

Attanā va katan pāpaṇ . . .
maniṇ, 161

Attanā va katan pāpaṇ . . .
visodhaye, 165

Attānañ ce tathā kayirā, 159

Attānañ ce piyaṇ jaññā, 157

Attānam eva paṭhamañ, 141

Attā hi attano nātho, 160

Atha pāpāni kammāni, 136

Athav' assa agārāni, 140

Anupubbena medhāvi, 239

Anūpavādo anūpaghāto, 185

Anekajātisaṅsāraṇ, 158

Andhabhūto ayaṇ loko, 174

Api dibbesu kāmesu, 187

Apuññalābho ca gatī ca pā-
pikā, 310

Appassutāyaṇ puriso, 152

Abhaye bhayaḍassino, 317

Abhittharetha kalyāṇe, 116

Abhūtavādī nirayaṇ upeti,
306

Ayasā va malaṇ samutṭhi-
taṇ, 240

Ayoge yuñjaṇ attānaṇ, 209

Alaṅkato ce pi samañ carey-
ya, 142

Alajjitā ye lajjanti, 316

Avajje vajjamatino, 318

Asajjhāyamalā mantā, 241

Asāhasena dhammena, 257

Asso yathā bhadro kasāni-
vitṭho, 86

Ahiṅsakā ye munayo, 225

Ākāse padaṇ natthi . . . iñji-
taṇ, 255

Ākāse padaṇ natthi . . . ta-
thāgatā, 254

Ārogyaparamā lābhā, 204

Idha vassaṇ vasissāmi, 286

Ucchinda sineham attano,
285

Uṭṭhānakālamhi anuṭṭhahā-
no, 280

Uttitṭhe nappamajjeyya, 168

Udakaṇ hi nayanti nettikā,
145

Upanītavayo va dāni 'si, 237

Ekaṇ dhammaṇ atitassa, 176

Ekāsaṇaṇ ekaseyyaṇ, 305

Etaṇ hi tumhe paṭipannā,
275

Etaṇ kho saraṇaṇ khemaṇ,
192

Etam atthavaṣaṇ ñatvā, 289

Etha passath' imaṇ lokaṇ,
171

Evaṇ bho purisa jānāhi,
248

Es' eva maggo, natth' añño,
274

Kayirañ ce kayirath' enaṇ,
313

Kāmato jāyatī soko, 215

Kāyappakopaṇ rakkheyya,
231

Kāyena saṅvutā dhīrā, 234

Kāsāvakaṇṭhā bahavo, 307

Kiccho manussapaṭilābho,
182

Kuso yathā duggahito, 311

Kodhañ jahe vippajaheyya
mānaṇ, 221

Ko nu hāso kim ānando, 146

Khantī paramaṇ tapo titik-
khā, 184

Gabbham eke uppajjanti, 126

Gahakāraka diṭṭho 'si, 128

Cattāri ṭhānāni naro pa-
matto, 309

Cirappavāsiṇ purisaṇ, 219

Chandajāto anakkhāte, 218

Jayaṇ veraṇ pasavati, 201
 Jighacchā paramā rogā, 208
 Jiranti ve rājarathā sucittā,
 151

Taṇhāya jāyati soko, 216
 Tato malā malatarāṇ, 243
 Tath' eva katapuññam pi,
 220

Taṇ puttapaśusammattaṇ,
 287

Tamhi saccañ ca dhammo
 ca, 261

Tasmā piyaṇ na kayirātha,
 211

Tumhehi kiccaṇ ātappaṇ,
 276

Te tādise pūjayato, 196

Dadanti ye yathāsaddhaṇ,
 249

Dukkhaṇ dukkhasamuppā-
 daṇ, 191

Duppabbajjaṇ durabhira-
 maṇ, 302

Dullabho purisājañño, 193

Dūre santo pakāśenti, 304

Dhammañ care sucariṇaṇ,
 169

Dhirañ ca puññañ ca bahus-
 sutañ ca, 208

Na antalikkhe na samudda-
 majjhe . . . pāpakammā,
 127

Na antalikkhe na samudda-
 majjhe . . . maccu, 128

Na kahāpaṇavassena, 186

Nagaraṇ yathā paccantaṇ,
 315

Na cāhu na ca bhavissati,
 228

Na tāvatā dhammadharo, 259

Na tena ariyo hoti, 270

Na tena therō hoti, 260

Na tena paṇḍito hoti, 258

Na tena bhikkhu hoti, 266

Na tena hoti dhammattho,
 256

Natthi rāgasamo aggi . . .
 nadi, 251

Natthi rāgasamo aggi . . .
 sukhaṇ, 202

Na naggacariyā na jaṭā na
 pañkā, 141

Na muṇḍakena samaṇo, 264

Na monēna muni hoti, 268

Na vākkaranamattena, 262

Na ve kadariyā devalokaṇ
 vajanti, 177

Na santi puttā tāṇāya, 288

Na silabbatamattena, 271

Nekkhaṇ jambonadasseva,
 230

N' etaṇ kho saraṇaṇ khemaṇ,
 189

Paṇḍupalāso va dāni 'si, 235

Pathavyā ekarajjena, 178

Paradukkhūpadhānena, 291

Paravajjānupassissā, 258

Parijinaṇ idaṇ rūpaṇ, 148

Pavivekarasaṇ pītvā, 205

Passa cittakataṇ bimbaṇ, 147

Pānimhi ce vaṇo nāssa, 124

Pāpañ ce puriso kayirā . . .

pāpassa uccayo, 117

Pāpañ ce puriso kayirā . . .

puññassa uccayo, 118

Pāpāni parivajjeti, 269

Pāpo pi passati bhadraṇ, 119

Piyato jāyati soko, 212

Pūjārahe pūjayato, 195

Pemato jāyati soko, 213

Porāṇam etaṇ Atula, 227

Phusāmi nekkhammasuk-
 haṇ, 272

Baḥuṇ ve saraṇaṇ yanti,
 188

Bālasaṅgatacārī hi, 207
Bhadro pi passati pāpaṃ,
120

Maggān' aṭṭhaṅgiko setṭho,
278

Mattāsukhapariccāgā, 290
Manopakopaṃ rakkheyya,
233

Mal' itthiyā duccharitaṃ, 242
Mātaṃ pitaraṃ hantvā . . .
khattiye, 294

Mātaṃ pitaraṃ hantvā . . .
soṭṭhiye, 295

Mā piyehi samāgañchi, 210
Māppamaññetha pāpassa,
121

Māppamaññetha puññassa,
122

Mā voca pharusāṃ kañci,
138

Yaṃ hi kiccaṃ tad apavid-
dhaṃ, 292

Yaṃ kiñci sithilaṃ kammaṃ,
312

Yaṃ ce viññū paṇṇanti,
229

Yathā daṇḍena gopālo, 135

Yathā bubbulakaṃ passe, 170

Yassa accantadussīlyaṃ, 162

Yassa c'etaṃ samucchinnaṃ
. . . adhigacchati, 250

Yassa c'etaṃ samucchinnaṃ
. . . vuccati, 268

Yassa jāliniṃ visattikā, 180

Yassa jitaṃ nāvajiyati, 179

Yassa pāpaṃ kataṃ kammaṃ,
178

Yān' imāni apatthāni, 149

Yāva hi vanatho na chij-
jati, 284

Ye jhānapasutā dhīrā, 181

Yesaṃ ca susamāradhā, 293

Yo appadutṭhassa narassa
dussati, 125

Yogā ve jāyati bhūri, 282

Yo ca pubbe pamajjitvā, 172

Yo ca sameti pāpāni, 265

Yo ca buddhaṃ ca dhammaṃ
ca, 190

Yo daṇḍena adaṇḍesu, 137

Yo 'dha puññaṃ ca pāpaṃ
ca, 267

Yo pānam atimāpeti, 246

Yo ve uppatitaṃ kodhaṃ, 222

Yo sāsanaṃ arahataṃ, 164

Ratiyā jāyati soko, 214

Rājato va upassaggaṃ, 139

Vacīpakopaṃ rakkheyya, 282

Vajjaṃ ca vajjato ṇatvā, 319

Vanaṃ chindatha. mā ruk-
khaṃ, 283

Vācānurakkhī manasā susaṃ-
vuto, 281

Vānijo va bhayaṃ maggaṃ,
123

Vedanaṃ pharusāṃ jāniṃ, 138

Sace neresi attānaṃ, 134

Saccaṃ bhane na kujjheyya.
224

Sadā jāgaramānānaṃ, 226

Saddho silena sampanno,
303

Sabbapāpassa akaraṇaṃ, 163

Sabbe tasanti daṇḍassa sabbe
bhāyanti maccuno, 129

Sabbe tasanti daṇḍassa sab-
besaṃ jivitaṃ piyaṃ, 180

Sabbe dhammā anattā ti,
279

Sabbe saṅkhārā aniccā, 277

Sabbe saṅkhārā dukkhā ti,
278

Sādhū dassanaṃ ariyaṇaṃ,
206

Siladassanasampannaṃ, 217
 Sukarāṇi asādhūni, 163
 Sukhakāmāṇi bhūtāṇi yo
 dandena na hiṇṣati, 132
 Sukhakāmāṇi bhūtāṇi yo
 daṇḍena vihiṇṣati, 131
 Sukho buddhānaṃ uppādo,
 194
 Sujivaṃ ahirikena, 244
 Sudaṣṣaṃ vajjaṃ aññesaṃ,
 252
 Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 ... ahiṇṣāya rato mano,
 300
 Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 ... kāyagatā sati, 299
 Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 ... dhammagatā sati, 297
 Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 ... buddhagatā sati, 296
 Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 ... bhāvanāya rato mano,
 301

Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 ... saṃghagatā sati, 298
 Surāmerayaṇāṇi ca, 247
 Susukhaṃ vata jīvāma ...
 anāturā, 198
 Susukhaṃ vata jīvāma ...
 anussukā, 199
 Susukhaṃ vata jīvāma ...
 averino, 197
 Susukhaṃ vata jīvāma ...
 yathā, 200
 Seyyo ayogulo bhutto, 308
 So karohi dīpaṃ attano ...
 upehisi, 238
 So karohi dīpaṃ attano ...
 ehisi, 236
 Haṇṣā ādiccapathe yanti,
 175
 Hirinisedho puriso, 143
 Hirimatā ca dujjiṇaṃ, 245
 Hinaṃ dhammaṃ na seveyya,
 167

V. QUOTATIONS FROM OTHER WORKS.

Udāna, p. 60, 154

Jātaka:

- „ Akālarāvikukkuṭa (I.
 436), 143
- „ Anabhirati (I. 302),
 349
- „ Uruga (III. 164), 277
- „ Kaṭāhaka (I. 454),
 358
- „ Kanhausabha (I.
 196), 213
- „ Kāka (I. 498), 423
- „ Kuṇḍala (V. 446),
 349
- „ Kuṇḍakakucchisin -
 dhava (II. 289),
 325

- Jātaka Dabbapuppha (III.
 384), 141
- „ Devadhamma (I.
 129), 76
- „ Nandivīsāla (I. 193),
 213
- „ Nigrodhamiga (I.
 152), 148
- „ Parosahassa (I. 407),
 230
- „ Mandhātu (II. 313),
 240
- „ Mahāpaduma (IV.
 192), 181
- „ Varana (I. 319), 409
- „ Sarabhamiga (IV.
 266), 228

Jātaka	Sāketa (I. 309), 319	Vinaya (Cullavagga, VII. 2, 5). 156
„	Sūkara (II. 10, 11), 846	Vimānavatthu , p. 44, 253
„	Somadatta (II. 165- 6), 125	Saṅyutta , I. 21, 221 „ I. 81, 265 „ I. 202, 460-1
Digha , II. 76-7, 250; II. 275, 270		Suttanipāṭa , 949=1098, 80. „ 804, 320

APPENDICES

Page 188 :—

K. a. Kasmā Bhagavā titthiyānaṃ labhati paribhāsanān ti. Idaṃ Bhagavatā pubbakammaṃ kataṃ : atīte kira bodhisatto apākājātiyaṃ (?) uppanno Munāli nāma dhutto hutvā dujjanasaṃsaggabalena Surabhiṃ nāma paccekasambuddhaṃ 'dussilo pāpadhammo ayaṃ bhikkhū' ti paribhāsam akāsi. So tena akusalena vadhi (vaddhita°?) kammena bahū vassasahassāni niraye paccitvā imasmiṃ pacchimattabhāve dasapāramitāsaṃsiddhabalavasena Buddho jāto lābhaggayasaggapatto ahosi. Tena vipākena titthiyā Ciñcamānavikaṃ avaṇṇaṃ uppādetuṃ vāyamissanti hetthā vuttanayen' eva ditthaditthānaṃ (°atthāne?) akkosanti paribhāsanti. Vuttam pi c'etaṃ :

'Munāli nāma' ahaṃ dhutto pubbe aññāya jātiyā paccekabuddhaṃ Surabhiṃ abbhācikkhiṃ adūsakaṃ. Tena kammavipākena niraye paccati ciraṃ bahūni vassasahassāni niraye sañcariṃ ahaṃ. Manussalābhaṃ patvāhaṃ abbhakkhānaṃ bahū labhiṃ tena kammavipākena Ciñcamānavikā mama abbhācikkhi abhūtena janakāyassa āgatā' ti.

Idaṃ pubbakammaṃ Satthuno.

Page 225 (a) :—

K¹. a. : evarūpaṃ sakaladasasahassacakkavāḷagabbhe nirantaṃ devamanussehi katasakkārasammānaṃ disvā

sopāṇasīse t̥hito va devāṇaṇ majjhe anekappakāraṇ Yama-
kapāṭihiriyāṇ dassento va, tena dassento āha :

‘ Yamakapāṭiheraṇ ca ñāṇe t̥hatvā Tathāgato
akāsi buddhavisaya (°aṇ?) iddhinekappakāraka (°aṇ?).
Satthu kāyā samuggatā nilā pītā ca lohita
oddhā tapā mañjetthā ca pabhassaranāmakā.
Ādhāvanti vidhāvanti nippharanti parāparaṇ
jotayanti disvā (disā?) sabbā chabbannaṇaṇsiyo brahā.
Satthā tasmiṇ nabhe tiṭṭha (°aṇ?) nisinnaṇ (nisidaṇ?)
caṇkamaṇ sayāṇ
ubho candasuriyaṇ ca hatthenādhiparāmasiṇ.
Yato ca mocesi jalaṇ kāyā tato aggi pamocayi
uddhaṇ kāyā adho kāyā Satthā taṇ parivattayi.
Yato kāyā jalaṇ muñci tato aggi pamocesi
yato kāyā jalaṇ muñci tato jalaṇ pamocayi.
Lahu jalaṇ ca aggiṇ ca jāyanti yamakā viya
“ Yamakapāṭihiriyāṇ ” ti tena vuccanti paṇḍitā ’ ti.

Evāṇ Bhagavā—

Page 225 (b):—

K¹. a. : Tena dassento āha :

‘ Lokavivaraṇaṇ nāmaṇ pāṭiheraṇ akāsi so,
cakkavālasahassesu dasasu santi devatā.
Satthāraṇ dassanattāya sampatanti idhāgatā
chaṇavesadharā devā yakkhā gandhabbakinnarā,
Nāgā supaṇṇā asurā siddhivijjādharā ca ye
saṇgamā ekato sabbe anuyanti Tathāgataṇ.
Satthāraṇ vandanti thomenti pūjenti ca niraṇtaraṇ.
Sinerumuddhani Buddho t̥hito tattha mahāyaso
ke (loka°?) vivaraṇaṇ nāma pāṭiheraṇ akārayi.
Devā ca manusse passisun manussāpi ca devate.
Te aññamaññaṇ passitvā mahāpūjaṇ akārayun :
aho abbhuto lokasmiṇ acchiriyāṇ lomahaṇsano.
Devā manussā aññamaññaṇ sampasannā savippam-
hayā (savimhayā?)

sudullabho hi lokasmiṃ buddhuppādo mahabbhuto,
labhivā dāni sambuddhaṃ etaṃ lābhānaṃ uttamaṃ.
So devorohaṇaṃ katvā pāṭiheraṃ mahabbhutaṃ
sakassanagare ramme otari lokanāyako ' ti.

Page 225 (c) :—

K¹. a.¹: satthu purato vādentō gacchati, tassā kira
sovaṇṇamayaṃ pokkharāṃ indaṇīlamayo daṇḍo² pabāla-
mayā vedhikā,³ vīṇā taṇ⁴ gāvuttaṃ⁵ upari daṇḍo⁶ tigā-
vuttappamāṇaṃ,⁷ iti so taṇ vīṇaṃ ādāya samapaññā
samuñcāni⁸ agganakhena⁹ paharivā tantassarena gīta-
saraṃ gītassarena tantassaraṃ anuggamivā madhuragī-
tassaraṃ nicchārento Nāradaṭṭimbarussa gandhabba (°ā?)
devatāpamukhāhi saddhiṃ otariṣuṃ. Santusitasuyāmā
ubho devarājā hi (°no?) saṅkhato (°a°?) khīraphalika-
rajjaṭavannaṇaratanaṅkacittacārudaṇḍaṃ tigāvutappamāṇaṃ
dibbacāmarāṃ ādāya ubhosu passesu Bhagavato vijjamaṇā
otariṣu. Mahābrahmā tiyojanapamāṇavimalacandavara-
sadisaṃ dibbasetachattaṃ Satthu upari dharayamāno otari.
Sakko devarājā satṭhisakatabhārābharaṇabhāritatato (?)
Satthu pattaṃ gaheṭvā suvaṇṇasopāṇena otari. Iti 'ito
Bhagavā ito Sugato' ti saḥavajirena paṇiṇā maggadde-
sakaṃ (°udd°?) karumāno purato otari. Mātali saṅgāhako
dibbapupphitasuvaṇṇabhāritaṃ suvaṇṇacaṅkotakaṃ gahe-
tvā Satthu purato vippakiranto otari. Dasasahassacakka-
vālesu va devagaṇā yakkhasupannādayo chātṭadhaṇḍapaṭṭa-
kaṃ ādāya pathavitalato patthāya yāva bhavaggā ekaṅgaṇā
aheṣuṃ. Satthā maṇimayasopāṇamajjhe tṭhito acinteyyāya
buddhasiribhūtiyā sandassento maṇimayasopāṇena otari,

¹ Cf. Sumaṅgala on Sakkapañhasutta.

² Su. a. rajatamayā tantiyo.

³ Su. pavāla° vedha°.

⁴ Su. °pattakaṃ.

⁵ Su. a. tantibandhanaṭṭhānaṃ gāvutaṃ.

⁶ Su. °ako, a. gāvutaṃ ti.

⁷ Su. °ṇā vīṇā.

⁸ Su. samucchanā mucchetvā.

⁹ Su. °hi.

balavapaccaso va sopānapādamūle silātale patitṭha-
pesi, taṇ Acalacetiyaṇ nāma jātaṇ. Tadā taṇ divasaṇ
buddhasiriṇ oloketvā devā manussā ca chattiya yojana-
parimaṇḍalā antamaso pi uddhakapillikā pi sattā eko pi
buddhabhāvaṇ apatthento nāma nāhosi. Satthari tattha
sopānamūle ṭhite mahājano anekehi vividhappakārapūjā-
akraṇehi Bhagavantaṇ sahatthena sagāravena pūjento.

Page 229 (a) :—

K. a. : Kasmā? Sāriputto Assajitherassa dhammaṇ
suttvā sotāpattiphalāṇ patto Satthu dhammadesanāya
sāvaka-pāramiññāṇaṇ patvā saha arahattamaggena soḷasa-
ññānāni paṭibujhi : katilokapañño¹ (?) vadhipañño tama-
lapañño² (?) mahāpañño puthupañño vipullapañño gam-
bhīrapañño samantapañño³ bahulapañño bhūripañño
siḥaṇṇapañño lahupañño hāsanapañño javanapañño tikkha-
napañño nibbedhikapañño⁴ iti soḷasa-ññāṇehi samannā-
gato Sāriputtathero.

Page 229 (b) :—

K. a. : Puna therassa paññāya asadisabhāvam evaṇ
vuttaṇ :

‘Lokanāthaṇ ṭhapetvāna ye paññā atthi paṇino
Paññāya Sāriputtassa kallaṇ (sic) nagghanti soḷasi(1).’

¹ Paṭilābha°? ² Vepulla°? ³ Asāmantā°?

⁴ Cf. Aṅguttara, I. 45, II. 178; Saṃyutta, I. 63, 191.

